N7219

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Fondator:
Mitropolit Andrei Şaguna, 1853

Publicaţie bisericească a Arhiepiscopiei Sibiului

Telegraful Român

Anul 163 • nr. 1-4

1 şi 15 ianuarie 2015

• MISIUNEA BISERICII ŞI CULTURA •

Inteligenţă şi împăcare

TEODOR BACONSCHI

În numai 25 de ani, Biserica Ortodoxă Română a trecut prin două schimbări istorice: regăsirea libertăţii, după dictatura comunistă, şi revoluţia tehnologică din sfera informaţiei. În aceste două probe ale labirintului, clerul şi intelectualitatea laică s-au confruntat cu multe provocări. Libertatea e o responsabilitate, o şansă, dar şi o „povară", mai ales după îndelungata „robie babilonică" din vremea ateismului de tip sovietic. Pe de altă parte, noile tehnologii au sporit autonomia individuală, au creat comunităţi virtuale şi au lărgit canalele de expresie seculară. Am observat îndeaproape reacţia BOR la aceste provocări. Uneori, ea a fost adecvată şi chiar preventivă. Alteori, obştea drept-credincioasă a adoptat atitudinea pastorală (după mine, greşită) a cetăţii asediate. În plină democraţie, BOR s-a întărit din punct de vedere instituţional, însă a pierdut ceva din încrederea aproape absolută de care s-a bucurat în primii ani de după căderea regimului comunist. Există noi punţi între comunităţile ortodoxe şi societatea românească, dar există şi punţi care s-au rupt şi care se cer grabnic reparate, reconstruite.

E clar că a apărut o nouă generaţie care poartă mărcile secularismului: autonomie morală, consumism, hedonism. Indiferentismul religios face şi el progrese. Mesajul Evangheliei e acoperit de zgomotul mediatico-politic tabloid. Educaţia religioasă e slăbită. Multiple tentaţii îi îndepărtează pe tineri de la idealul – dificil – al perfecţionării lăuntrice în numele lui Hristos. Evident, „calea cea strâmtă" e mai puţin atractivă decât bulevardele diabolic-agreabile ale risipirii de sine. Biserica nu poate, ba chiar nu are dreptul, să acuze. Menirea ei e aceea de a îndrepta, de a vindeca, de a consola şi a aduce laolaltă valorile sau persoanele disparate, separate, sfâşiate. Şi tocmai de aceea, păstorii lucizi, teologii serioşi, monahii îmbunătăţiţi şi clericii talentaţi duhovniceşte – adică forţele vii ale comunităţii ecleziale – înţeleg greutăţile misiunii contemporane ca pe un stimulent al creativităţii spirituale. Ce au ei de înţeles? Faptul că adaptarea culturală a teologiei şi pastoraţiei la post-modernitatea globală este o necesitate şi nu doar o posibilitate. Ortodoxia este „păstrătoare" (bine face!), dar e nevoie şi de o adaptare a discursului, de o ieşire curajoasă spre dialogul cu societatea civilă, neîmbisericită, cu ştiinţele tari şi cele umane, cu politica, sindicatele, cu breslele profesionale, cu alte Biserici şi confesiuni, cu organismele europene. Biserica îşi va menţine prestigiul şi influenţa pozitivă asupra societăţii numai dacă va duce la bun sfârşit dialogul său complex, sincer şi iubitor cu toţi cei care o îndrăgesc şi cu toţi cei care o contestă.

Bisericile apusene au trecut prin două secole de contestări: anticlericalism revoluţionar, agnosticism, pozitivism, socialism, anarhism, ateism, scientism şi câte altele. Aceste plăgi ale Egiptului post-revoluţionar au devenit, uneori, stimuli ai unor teologii novatoare. Căci Providenţa pune pe umerii creştinilor numai poverile pe care le pot purta, spre zidirea Bisericii lui Hristos. Şi probele prin care a trecut Ortodoxia – de la căderea Bizanţului până la Stalin sau Ceauşescu – au fost tragice, dure, născătoare de martiriu şi sfinţenie. Acum, în mileniul al treilea, decantarea acestor secole de sminteală nu s-a încheiat, dimpotrivă, abia începe. De aceea, cultura interogaţiei critice, a reflexivităţii şi a sintezei teologico-istorice rămâne principalul aliat al unui creştinism rezistent şi crescător. Mi se pare că intelectualitatea creştină laică e mai importantă ca oricând. Apărând Biserica, ea nu poate fi acuzată de partizanat profesional, de spirit de corp, de îngustime selectivă. În plus, intelectualitatea laică e deja în societatea civilă, ca punct de contact şi de inserţie. Ea ţese interfaţa dintre Biserica-sacrament şi Biserica slujitoare a binelui comun.

Nu sugerează delimitarea acestei categorii o discriminare pozitivă sau un regim de privilegiu pe care mirenii „obişnuiţi" le-ar putea reclama? Nu, pentru că intelectualul laic e şi el un laic, nimic mai mult: un mădular al Trupului Mistic. Nu e ştab, creştin de lux, VIP duhovnicesc. În Biserică, cel mai mic e cel mai mare, prin slujirea aproapelui, la picioarele Mântuitorului. În Biserică, singura aristocraţie e cea a smereniei, a bunătăţii delicate şi a jertfelniciei. Dar are şi intelectualul laic darul său şi talantul său, pe care-i dator să-l sporească, în conlucrare cu fraţii săi, cu semenii săi, cu păstorii săi sufleteşti. Darul său implică rostirea competentă, creaţia plastică, muzicală, arhitectonică, juridică, matematică, expresivitatea operei apologetice. Nu-i nicio competiţie între intelectualii laici şi cler sau profesorimea teologică. Ogorul e unic, semănătorii, puţini. Poate fi o competiţie doar în bineţe şi pătrundere, numai că aceea s-ar numi mai degrabă creştere laolaltă.

Intelectualitatea creştină vânează pe terenul teologumenei. Biserica, prin magisteriul ei sfânt, e singura care, finalmente, validează sau nu orice opinie exprimată individual. Socotesc că elita culturală laică a oricărei Biserici este o bună pavăză împotriva riscului de a transforma preoţia într-un funcţionariat (dacă nu chiar acţionariat) „divin". Şi aş încheia cu o remarcă de psihologie a credinţei. Intelectualul creştin, nu doar acela care mărturiseşte Crezul şi e pasiv, complezent cu Biserica, orice ar face ea, e conştiinţa care iubeşte Biserica mai presus de scăderile slujitorilor săi. Care nu generalizează, nu judecă „obiectiv", ci visează doar să aline şi să împace, prin înţelegere. Înţelegerea asociază priceperea şi iertarea. Intelectualul creştin e o persoană matură duhovniceşte: cineva care se iartă chiar şi pe sine! Cineva care, acumulând informaţie şi rafinându-şi instrumentele de cercetare a trecutului creştin, continuă să se roage pentru viitorul eshatologic al Bisericii triumfătoare.

Iarăşi despre cult şi cultură: cultura cultului şi cultul culturii* (I)

Când văd repusă pe tapet din când în când tema relaţiei dintre cult şi cultură, parcă mă aflu revenit la începutul zănaticilor ani '90. Se organizase atunci, la Muzeul Ţăranului Român, acea unică şi oarecum ciudată Conferinţă a Laicatului. Era o perioadă de mare efervescenţă în varii domenii, de entuziasm postdecembrist. Lucrurile erau încă tulburi, se aşteptau limpeziri frumoase şi productive. Existau, reciproc, tot felul reproşuri şi de pretenţii, de aşteptări şi de nădejdi latente, care, în sfârşit, puteau să se manifeste deschis. Şi, mai ales, exista la o bună parte dintre noi, o sete sinceră de întâlnire şi comunicare (este drept, nu totdeauna corect canalizată), pe care nu ştiu dacă o mai putem regăsi astăzi la dimensiunile şi ardoarea de atunci.

Ar fi de văzut mai întâi, în contextul acestei dezbateri, ce extindere se poate da termenului de *cultură*. Există *o cultură generală*, o cunoaştere culturală cât mai extinsă, în principiu necesară, într-o măsură mai mare sau mai mică, într-o formă sau alta, oricărui om firesc. Şi mai există o cultură profesionistă, însemnând performare în domeniul culturii. Există cultură generală personală şi cultură generală a unui timp şi a unei societăţi, care o caracterizează. Aceasta din urmă este mai generală, în sensul că pune împreună cultura spirituală cu cea materială, în fond, nici ea posibilă fără un suport intelectual. După cum tot aşa, pentru o perioadă sau alta, există performanţe culturale, care-i dau măsura în raport cu alte perioade.

(continuare în p. 4)

Costion NICOLESCU

Din cuprins:

Prof. Univ. Dr. Radu Carp
Libertatea de exprimare, libertatea religioasă şi dreptul la viaţă din perspectiva moştenirii religioase a Europei şi a garantării drepturilor omului | pagina **5**

Radu Vancu
Preotul contemporan. Portret desenat cu mână de poet | pagina **6**

Lect. Dr. Ciprian Toroczkai
Misiunea Bisericii Ortodoxe, ieri şi azi | pagina **9**

90772

PREOTUL ÎNTRE **MOTIVĂRI** ȘI **MOTIVAȚIE** CULTURALĂ

Pr. Conf. Dr.
CONSTANTIN NECULA

De ani buni stărui în mass-media să explic de ce preotul nu poate fi perceput ca un funcționar oarecare, ca un meseriaș. Ce este interesant, și asta ține de bucătăria noastră internă, a școlii de teologie, este aceea că și nouă ca profesori și studenților noștri trebuie să ne reamintim, an de an, clipă de clipă, aș zice, fără a fi patetic, că preoția nu este o funcție socială ori o meserie, fie ea și nobilă. Dar nici nu putem să o mai lăsăm doar exprimare a sublimului lucrător în Duhul Sfânt, câtă vreme preotul are familie de întreținut și are propriile nevoi de viață materială. Fără siguranță materială este greu, din ce în ce mai greu, să te regăsești și să te exprimi în planul tainic al slujirii, în orizontul strict eshatologic al Împărăției. Ce știm este că mai întâi tânărul teolog este motivat să aleagă teologia de o sumă de elemente în care doar 30% sunt strict legate de spiritualitate. Devenim oarecum rupți de Evanghelia Mântuitorului cerând doar viitorului preot viață duhovnicească, nemaifiind atenți la viața duhovnicească a maturilor, lansați deja în slujire, cerând cu insistență tinerilor candidați la preoție o viață morală curată și o sărăcire materială echilibrată, lipsindu-ne însă de astfel de exigențe în ce privește corpul preoțesc aflat în slujire. Știm bine că nu există două măsuri și nici două moduri distincte de exegeză duhovnicească asupra cerințelor Evangheliei. Știm, de asemenea, că amendarea de către societate, n-am să-i spun societate civilă pentru că nu cred că ea poate fi parteneră de dialog moral Bisericii, de către comunitățile noastre creștine, a neatenților noastre preoțești, a abuzurilor noastre născute din neștiință ori frustrare, rar din rea voință, trebuie nu doar contorizate, ci și îndreptate, prin efort continuu. Vorbim de ani buni de nevoia de modele pentru societatea românească. Avem obligația să începem să fim răspunsul ceresc la întrebarea contemporanilor noștri dacă mai este posibilă o „cultură a Duhului".

Nu. În jurul preotului nu zboară continuu îngerii și nici nu frisonează atmosfera continuu de lucrarea Duhului Sfânt. El știe că ține în adâncul inimii sale lucrarea de Har a vocației, o crește și caută să o moșească, în sensul maieutic al termenului, pentru a naște lucrarea credinței, întru nădejde și dragoste. Nemulțumirile preoțimii, mare parte legată de partea financiară a vieții și de tratamentul arogant la care, uneori, este tratat preotul întru colegialitate, țin de nevoia culturală de recunoaștere umană nu a unui statut aparte, ci a unei stări de jerfă. De aici durerea preotului cuminte când este identificat cu toți excesivii, cu toți neatenții și autoidolatrizații, când stării lui din parohie nu i se acordă nicio atenție și este pus la același nivel cu cei care transformă preoția în afacere personală ori funcție socială. E nevoia redescoperirii statutului său cultural, într-o cultură a martirajului asumat cu luciditate și prestanță duhovnicească. A măsura cultura unui preot doar după înălțimea predicii sale, dimensiunea locașului de cult construit ori administrat și calitățile sale pastorale măsurabile după itemii managementului este o ispită administrativă. El are ca miez al culturii sale asumarea Crucii în care crede și o mărturisește, de cele mai multe ori, într-o singurătate împlinită, cu familia sa, cu soția și copiii săi. El nu are nevoie de motive pozitive în asumarea vocației sale, ci de remotivări pastorale pentru a reconfigura curajul de care are nevoie pentru a se înfrunta pe sine în toate momentele sale de derută, necredință ori slăbiciune. Și nu o poate face singur.

De aceea cultura preotului este martirică și comunitară, în sensul că izvorăște și se împlinește în comunitate. Dintre toți profesioniștii, preotul se comunică cel mai transparent comunității sale, de aceea este fragil și transparent când își împlinește cu adevărat menirea. Aceea de a face transparentă la Hristos comunitatea. O cultură a fragilității organice din care se naște acea slăbiciune virutoasă în care se vădește voia și lucrarea lui Dumnezeu. Nu. Pentru așa ceva nu există cursuri universitare și nici de formare continuă. Există doar munca de bijutier duhovnicesc a preotului cu sine. Criza pe care o intuim în comunicarea dintre oamenii bisericii, administrativ vorbind, și credincioși nu ține numai de secularizarea lumii, ci și de o insecuritate culturală accentuată a preotului chemat să facă de toate și să răspundă la toate. Asumarea unei atari responsabilități presupune muncă încordată, în neliniștea dată de „pacea de sus și mântuirea sufletelor noastre". O pace neliniștită. Ea este motorul unei culturi a martirajului asumat cu luciditate, împlinit în comunitar și desăvârșit în Liturghie. Este ceea ce nu înțeleg semi-ateii ori agnosticii de paradă ai vieții cotidiene. Este ceea ce, uneori, am uitat și noi, preoții. Cultura noastră, dacă se rupe de Liturghie, nu mai este cultură, ci avatar de sistem cultural, carambol comunicațional pe rețelele de socializare transformate, ad-hoc, în săli de judecată funestă. Exercițiu de smerenie și rupere din aroganțe ieftine, cultura preotului are o singură motivație: a-L face viu pe Iisus Hristos în propria inimă și apoi în vinele de viață ale sinaxei parohiale. De aceea restaurarea memoriei culturale a unei parohii nu începe doar în cercetare teologică ori restaurare de ziduri și obiecte prețioase și nici în scrierea de monografii pastorale, oricât ar fi de valoroase. Ci în recuperarea în viața și mărturia preotului a motivației Iisus Hristos. Pierdută, motivația aceasta ne face sare desărată, preoție despreoțită. Praf în praful drumurilor.

Sfântul Sinod al Bisericii noastre ne-a propus un an pastoral dedicat meditării la vocația noastră de închegători de parohii, de comunități. De reactivatori ai bucuriei trăirii lui Hristos Domnul de către fiecare dintre cei care sporesc în voia aceasta. Cultura noastră preoțească nu poate fi redusă doar la o reacție clericală la viața cotidiană. E nevoie de mai mult, de mult mai mult. Poate că este anul mântuirii noastre, al căutării și aflării unor noi sensuri asupra vieții noastre preoțești legate de parohie, de eparhiile noastre. Să nu lăsăm să ni se stingă emoția căutării în stereotipii și amalgam de citări, să nu lăsăm să treacă fără meditație asupra propriei noastre vieți preoțești propunerea sinodală. Modelele duhovnicești ale eparhiilor, privite prin lentila de Duh a Sfântului Ioan Gură de Aur și identificate în osatura de duh a propriilor noastre comunități parohiale ori de lucrare duhovnicească. Să ne însoțim unii pe alții în această căutare, să ne bucurăm să repovestim împreună fundamentele teologice ale vocațiilor noastre și, amai ales, să redevenim modelul de viață ce biruie moartea pentru credincioșii noștri. Nu mai avem voie să ne lamentăm și nici să mai ardem la jumătate de normă duhul din noi ce ne-a legat pe veșnicie cu Preoția! Suntem chemați la mărturia omului împlinit în Slujire. Sus inima la un an cu rod!

TEOLOGIE ȘI SPIRITUALITATE ORTODOXĂ

La sfârșitul anului 2014 am primit, din partea Editurii **Humanitas**, volumul ***Despre nerăbdarea de a fi răbdător***, care redă dialogul epistolar dintre **Dan C. Mihăilescu** (pe care l-am întâlnit în urmă cu ceva vreme la Păltiniș) și mai tânărul său prieten **Ciprian Măceșaru**. Lucrarea este așezată sub impulsul unui citat din Sf. Ioan Scărarul, *Căci nimic nu pricinuiește atât de mult nerodirea ca nerăbdarea.* Dedicat „aducerii cărții" prin intermediul televiziunii sau prin intermediul întâlnirilor directe cu tinerii pe care îi îndeamnă la lectură și dialog, domnul Mihăilescu mărturisește că, pentru același segment de public, a acceptat provocarea „la turnir" a lui Ciprian Măceșaru.

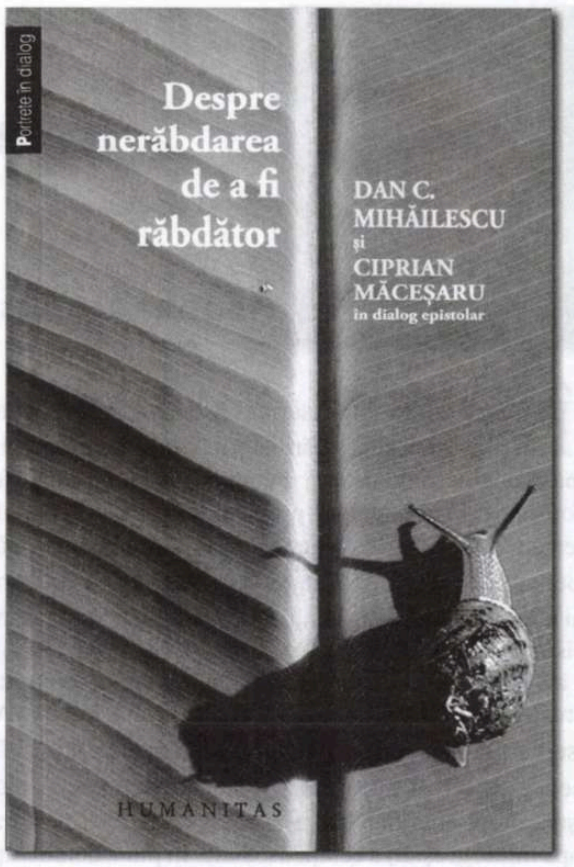

Deși textele par extrem de sigure de sine, solemne, totuși, „sub pielea" fiecărei pagini, se pot ghici neliniști, încordări, ezitări sau impulsuri ambivalente. Doar aparent cartea aceasta este o carte de răspunsuri, pentru că ea, de fapt, este un volum de deliberări, o sumă de scrisori febrile, după cum arată Dan C. Mihăilescu.

Într-o lume în care totul se desfășoară foarte rapid și nu mai găsim pe nimeni care să aibă timp sau răbdare cu noi, cei doi interlocutori încearcă să ne atragă atenția asupra esenței lucrurilor care tind să ne scape tocmai datorită nerăbdării. Ne este prezentată plăcerea degustării și sorbirii în dauna înghițirii nesățioase, la nimereală; puțin, dar bun, în loc de mult și prost; zâmbetul în locul hohotului, șoapta înțelegătoare în locul răstirii vulgare, nu consumism cu orice preț, ci economie lucidă, nu anarhia, ci autoritatea, rânduiala, respectarea tradițiilor cu ierarhiile lor secular verificate. Iată doar câteva aspecte asupra cărora ajungem să medităm în urma lecturării acestei cărți, care însă ne așază din nou în realitatea aceea de la creație, în care Duhul Se purta pe deasupra apelor. Este o carte care trage semnalul de alarmă asupra felului nostru anormal de a ne comporta și care ne prezintă însă și aspectele normalității, din păcate, pentru unii, de mai multă vreme apuse și greu de regăsit. În acest context, Ciprian Măceșaru ne atrage atenția că, fiind *nerăbdători, sărim peste etape, neglijăm esențele, facem afirmații categorice și încercăm să realizăm lucruri fără a le cunoaște natura intimă. Suntem într-o grabă păguboasă, mereu îmbătați de virtuți mai mult afirmate decât dovedite, superficiali și mereu nemulțumiți de condiția noastră...*

Mitropolitul Laurențiu

LITURGHIE • PASTORAȚIE • MĂRTURISIRE

Î.P.S. Dr. LAURENȚIU STREZA, Arhiepiscopul Sibiului și Mitropolitul Ardealului

Luni, 1 decembrie. A slujit Sf. Liturghie la catedrala Reîntregirii din Alba Iulia, împreună cu Î.P.S. Irineu, Arhiepiscopul Alba Iuliei, şi a adresat credincioşilor un cuvânt de învăţătură. A săvârşit, apoi, pe esplanada din faţa catedralei slujba de Tedeum, prilejuită de serbarea Zilei Naţionale a României. A asistat, apoi, la parada militară organizată în centrul oraşului.

Marţi, 2 decembrie. A predat cursuri de Teologie Liturgică la Facultatea de Teologie din Sibiu. În aceeaşi zi, pe raza localităţii Mălâncrav, jud. Sibiu, a oficiat, împreună cu un sobor de preoţi şi diaconi, slujba de sfinţire a Troiţei ridicate pe locul unde s-a produs tragedia aviatică din 21 noiembrie, prin prăbuşirea elicopterului militar. A oficiat şi un parastas pentru cei opt militari căzuţi la datorie, în prezenţa familiilor şi a oficialităţilor locale şi judeţene.

Miercuri, 3 decembrie. A prezidat şedinţa Permanenţei Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei Sibiului. A avut program de lucru la cabinet.

Joi, 4 decembrie. Î.P.S. Sa a participat, alături de Înaltpreasfinţitul Irineu, Arhiepiscopul de Alba Iulia, preoţi, oameni de cultură şi credincioşi, la ceremonia de sfinţire şi dezvelire a bustului Mitropolitului Nicolae Mladin din localitatea Abrud, judeţul Alba.

Vineri, 5 decembrie. A oficiat, în capela Facultăţii de Teologie, slujba de Tedeum la aniversarea de 85 de ani a părintelui arhid. prof. dr. Constantin Voicu, fost rector al vechiului Institut Teologic şi o personalitate academică cu o contribuţie esenţială la dezvoltarea învăţământului universitar din Sibiu. Cu acest prilej, a adresat celor prezenţi un cuvânt de binecuvântare.

Sâmbătă 6 decembrie, *Sărbătoarea Sf. Nicolae.* A slujit Sfânta Liturghie şi a adresat credincioşilor un cuvânt de învăţătură la biserica „Sfântul Nicolae" din municipiul Făgăraş. În cadrul Sfintei Liturghii, l-a hirotonit întru *diacon* pe teologul Cristian Mihai Joiţa.

Duminică, 7 decembrie. A slujit Sfânta Liturghie şi a adresat credincioşilor un cuvânt de învăţătură la biserica „Sfântul Nicolae" din Şcheii Braşovului. În cadrul Sfintei Liturghii, l-a hirotonit întru *preot* pe diaconul Cristian Mihai Joiţa pe seama parohiei Săsciori, protopopiatul Făgăraş II. La final, Î.P.S. Sa a oferit distincţia „Crucea şaguniană pentru mireni" domnului Dumitru Dăneţ, în semn de mulţumire şi recunoştinţă pentru întreg sprijinul oferit Bisericii străbune.

Luni, 8 decembrie. A avut program de audienţe şi lucrări de birou.

Marţi, 9 decembrie. A predat cursuri de Teologie Liturgică la Facultatea de Teologie din Sibiu. În aceeaşi zi, a oficiat, la biserica „Adormirea Maicii Domnului" din Braşov slujba de sfinţire a icoanei Maicii Domnului *Pantanassa*.

Miercuri, 10 decembrie. A vizitat şantierul de pictură de la Schitul Bazna, jud. Sibiu.

Joi, 11 decembrie. A prezidat şedinţa Permanenţei Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei Sibiului.

Duminică, 14 decembrie. A oficiat slujba de sfinţire a Bisericii „Sf. Ioan Gură de Aur" şi „Sfinţii Martiri Brâncoveni" din localitatea Cristian, protopopiatul Sălişte. A slujit Sf. Liturghie şi a adresat credincioşilor un cuvânt de învăţătură. În cadrul Sfintei Liturghii, l-a hirotonit întru *diacon* pe teologul Tiberius Macrea. L-a hirotesit întru *iconom stavrofor* pe P.C. pr. paroh Liviu Mujat. La final, Î.P.S. Sa a acordat acte de cinstire principalilor ctitori şi binefăcători. În aceeaşi zi, a aşezat piatra de temelie la Biserica „Sfântul Gheorghe" şi „Sfântul Andrei Şaguna" din localitatea Orlat, protopopiatul Sălişte, locaş de cult amenajat într-un fost cămin cultural şi în prezent aflat în extindere. A adresat celor prezenţi un cuvânt de învăţătură.

Luni, 15 decembrie. A avut program de audienţe şi lucrări de birou. A primit, la Reşedinţa mitropolitană, colinda unui grup de copii din localitatea Şinca Nouă, jud. Braşov.

Marţi, 16 decembrie. A prezidat şedinţa Permanenţei Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei Sibiului. Seara, a participat la slujba Vecerniei la Catedrala mitropolitană, unde a primit şi colinda diferitelor grupuri de elevi de la şcolile şi liceele sibiene.

Miercuri, 17 decembrie. A participat la manifestările prilejuite de serbarea onomasticii Preafericitului Părinte Patriarh Daniel. A participat la şedinţa de lucru a Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române.

Colindători la Reşedinţa Mitropolitană

Joi, 18 decembrie. A primit, la Reşedinţa mitropolitană din Sibiu, colinda preoţilor din protopopiatul Sibiu, a preoţilor din protopopiatul Mediaş, a unui grup de copii de la Liceul „Gheorghe Lazăr" din Avrig, precum şi a credincioşilor parohiei Dealu Ocnei, protopopiatul Sibiu. În aceeaşi zi, la invitaţia domnului Ioan Cindrea, preşedintele Consiliului Judeţean Sibiu, a participat la şedinţa festivă a Consiliului, în cadrul căreia a adresat celor prezenţi un cuvânt de mulţumire pentru sprijinul acordat, de-a lungul anului, Arhiepiscopiei şi parohiilor sibiene. A participat, apoi, în Aula „Mitropolit Ioan Meţianu" de la Facultatea de Teologie, la serbarea de Crăciun a copiilor de la Centrele de zi parohiale din Sibiu. Peste 100 de copii care beneficiază de serviciile centrelor sociale de pe lângă Biserica „Pogorârea Sfântului Duh" – Valea Aurie, Biserica „Înălţarea Domnului"-Mihai Viteazul şi Biserica „Sfinţii Arhangheli Mihail şi Gavriil" – Ştefan cel Mare au pregătit, împreună cu preoţii şi voluntarii din parohii, un moment de colinde, poezii şi cântări specifice Crăciunului. La final, Î.P.S. Sa le-a oferit daruri. Seara, Î.P.S. Sa a participat, la Catedrala mitropolitană, la concertul de colinde susţinut de corul bărbătesc al Facultăţii de Teologie din Sibiu, adresând, la final, celor prezenţi, un cuvânt de binecuvântare.

Vineri, 19 decembrie. A participat la ceremonia depunerii jurământului de credinţă a militarilor din cea mai nouă serie a cursanţilor de la Centrul de Instruire pentru Artilerie Terestră şi Artilerie Antiaeriană „Ioan Vodă" din Sibiu. A primit la Reşedinţa mitropolitană din Sibiu colinda monahiilor de la Mănăstirile Nocrich, Cârţişoara şi Orlat. Seara, a participat la Reşedinţa episcopală din Miercurea Ciuc, la şedinţa de lucru a Permanenţei Consiliului Eparhial al Episcopiei Covasnei şi Harghitei.

Duminică, 21 decembrie. A slujit Sfânta Liturghie şi a adresat credincioşilor un cuvânt de învăţătură la Catedrala mitropolitană din Sibiu. A primit, la Reşedinţa mitropolitană, colinda membrilor Asociaţiei revoluţionarilor din Sibiu.

Luni, 22 decembrie. A oficiat, la monumentul eroilor din faţa Casei de Cultură a Sindicatelor din Sibiu, o slujbă de pomenire pentru eroii Revoluţiei din decembrie 1989. Cu acest prilej, a adresat celor prezenţi un cuvânt de învăţătură. A primit, la Reşedinţa mitropolitană, colinda angajaţilor Centrului eparhial al Arhiepiscopiei Sibiului.

Marţi, 23 decembrie. A avut program de lucru la cabinet.

Joi, 25 decembrie *(Ziua Praznicului Naşterii Domnului).* A săvârşit Sfânta Liturghie şi a adresat credincioşilor un cuvânt de învăţătură la Catedrala mitropolitană. La ora 17, a participat la slujba Vecerniei, la Catedrala mitropolitană, iar în aceeaşi zi, la Reşedinţa mitropolitană, a oferit o recepţie oficială, la care au fost invitaţi preoţii din Sibiu, autorităţi locale, conducerea Universităţii „Lucian Blaga", decanii facultăţilor sibiene, profesori ai Facultăţii de Teologie „Andrei Şaguna", precum şi angajaţii Arhiepiscopiei Sibiului.

Vineri, 26 decembrie *(A doua zi de Crăciun. Soborul Maicii Domnului).* A săvârşit Sfânta Liturghie şi a adresat credincioşilor un cuvânt de învăţătură la Biserica „Înălţarea Domnului" din Braşov. În aceeaşi zi, Î.P.S. Sa a sfinţit o copie a icoanei Maicii Domnului „Pantanassa" de la Muntele Athos, adusă în Biserica „Sfântul Nicolae" din Moeciu de Jos, protopopiatul Bran-Zărneşti. A adresat celor prezenţi cuvânt de învăţătură. Seara, a participat la slujba Vecerniei şi a adresat credincioşilor un cuvânt de învăţătură la Biserica „Adormirea Maicii Domnului" din Parohia Sâmbăta de Sus Răsăriteană. La sfârşitul slujbei, cetele de colindători şi de irozi au susţinut un recital de colinde şi obiceiuri specifice Ţării Făgăraşului.

Sâmbătă, 27 decembrie *(A treia zi de Crăciun. Sf. Arhidiacon Ştefan).* A oficiat resfinţirea Bisericii „Sfântul Ioan Botezătorul" din municipiul Făgăraş. A slujit Sfânta Liturghie şi a adresat credincioşilor un cuvânt de învăţătură. L-a hirotonit întru *preot misionar* pe diaconul Claudiu Păun. La sfârşitul slujbei, a acordat distincţia „Crucea Şaguniană pentru Clerici" P.C. pr. protopop Marcel Dobrea. În aceeaşi zi, l-a întâmpinat, împreună cu alţi ierarhi ai Sfântului Sinod, pe Preafericitul Părinte Patriarh Daniel la Aeroportul Internaţional din Timişoara.

Duminică, 28 decembrie. A participat, la Catedrala mitropolitană din Timişoara la manifestările prilejuite de întronizarea Înaltpreasfinţitului Părinte Ioan Selejan în slujirea de Arhiepiscop al Timişoarei şi Mitropolit al Banatului.

Luni, 29 decembrie. A prezidat şedinţa Permanenţei Consiliului Eparhial al Episcopiei Covasnei şi Harghitei.

Miercuri, 31 decembrie. Î.P.S. Sa a oficiat, la Catedrala mitropolitană din Sibiu, slujba specială la trecerea dintre ani şi a adresat credincioşilor prezenţi un cuvânt de învăţătură.

Pr. Dr. Cristian VAIDA

90772

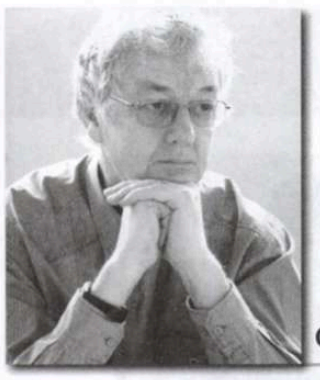

Iarăşi despre cult şi cultură: cultura cultului şi cultul culturii (I)

COSTION NICOLESCU

(urmare din p. 1)

Se poate vorbi de un *progres* în cultura materială, dar este mai greu de detectat aşa ceva în cea spirituală (şi cu osebire în cea artistică). În principiu, omul este iniţiat în cultura sa generală prin şcoală. În continuare, universitatea abandonează acest scop şi trece la specializarea omului în vederea practicării corespunzătoare a unei profesii. Cultura generală oferită de şcoală reprezintă o bază pentru cei atenţi şi preocupaţi, dar ea este, încă, una firavă, pentru că este chiar de tot generală, superficială (destul de redusă ca profunzime), oricum insuficientă. În ceea ce priveşte cultura generală, dacă doreşti extinderea şi aprofundarea ei, n-o poţi face altfel decât devenind autodidact. Explorând în toate ariile culturale, formându-ţi gustul şi deprinzând criterii de valoare. Curând, un astfel de om devine necontenit însetat de cultură, ea îi ajunge vitală. Iar mintea şi sufletul lui, un câmp fertil întâlnirii creative cu Cuvântul. În afara culturii de şcoală, există o cultură generală orală, venind din înţelepciunea poporană filtrată şi acumulată pe parcursul a lungi perioade istorice. De pildă, societatea ţărănească avea o cultură a ei, de un mare rafinament, de o profunzime uluitoare, dincolo de nivelul de şcolarizare, adesea inexistent. Unii ar putea spune că există şcoli (facultăţi) care te formează în domenii care ţin mai mult de cultura generală, decât o fac altele. Lucrul acesta face referire îndeosebi la facultăţile de litere şi la cele de arte. Un pic de adevăr există în această afirmaţie, dar numai un pic. Produse ale acestor şcoli sunt prea adesea persoane, în fond, inculte. Şi, ce este mai grav, inculte chiar şi în domeniul profesiei lor. Există oameni despre care se spune că *au o vastă cultură*. Asta înseamnă că acoperă bine mai multe domenii, dar gândul te poartă totdeauna spre acelea care se numesc *umanioare*. În vechime, statutul ştiinţelor exacte (matematică, astronomie, ştiinţe naturale, logică etc.) în cultura generală era unul mai însemnat şi necesar.

În principiu, oamenii au fost creaţi din ţărână spre a fi cultivaţi. Să fie pământ bun (a se vedea şi Pilda Semănătorului – Matei 13, 3-23) şi să se lase cultivaţi de Creatorul lor şi, în prelungire, să se şi cultive singuri. Întru maximă rodire de sine în iubire, care să conducă şi la rodirea altora, a celor din preajmă, în primă instanţă, dar, atunci când rodirea este cu asupră de calitate, şi la cea a celor din depărtări spaţiale sau temporale.

În contextul dezbaterii propuse acum, pare că prin oameni de cultură pare să se înţeleagă, în mare măsură, acei oameni care excelează în domeniul culturii şi care, bineînţeles, au cunoştinţe temeinice şi în alte domenii ale culturii decât în cel în care performează.

Dar ce-şi reproşau (şi-şi mai reproşează! şi-şi vor reproşa, probabil, mereu...) cele două zone şi cam ce aşteptau (şi mai aşteaptă!) una de la cealaltă? Oamenii de cultură reproşau celor din cler lipsa de deschidere spre cultură, limbajul de lemn, închistarea, neputinţa şi lipsa de dorinţă reală de a comunica cu societatea contemporană, arghirofilia… La rândul lor, oamenii Bisericii nu rămâneau datori, acuzându-i pe slujitorii culturii de incultură teologică, de neparticipare la cult, de ignorarea celor sfinte, de viaţă dezordonată, de imoralitate chiar… Sigur, generalizez acum… Dar cam acestea sunt rezultantele vectorilor din cele două mulţimi.

Există oameni din cultură care sunt receptaţi drept corifei ai generaţiei lor, care au o bună vizibilitate şi audienţă, cu alte cuvinte, o evidentă notorietate. Iubiţi sau huliţi, ei sunt glasuri culturale, într-o măsură mai mare sau mai mică reprezentative pentru naţiune, ale căror cuvinte au reverberaţii mai puternice, îndeosebi în situaţii de criză. La momentul acela, de pornire la o nouă exprimare publică, al începutului anilor '90, despre care pomeneam la început, aceşti corifei ai intelectualităţii româneşti, cu prestigiu în creştere, aveau revendicări dintre cele mai variate. De pildă, Horia-Roman Patapievici îmi spunea într-un interviu că doreşte să dea peste preotul care să poată vorbi despre *cyber-space*, în timp ce, mult mai raţional, Andrei Pleşu credea că cei din cler trebuie să fie cuceritori, atrăgători în ceea ce spun şi în felul de a spune, astfel încât să devină convingători pentru cei cărora li se adresează şi să facă să treacă mesajul hristic. Astăzi, preoţi din ambele categorii există (ce-i drept, fără a fi rezolvată problema vizibilităţii lor în societatea civilă), dar, pe cât se vede, problema unei corecte şi intense comunicări şi a unei împreună vieţuiri rodnice în societate nu este rezolvată. În mod sigur, este nevoie de mai mult. Dar de ce anume?

Să încercăm să definim puţin cele două categorii profesionale, care ar trebui să fie cam totdeauna şi vocaţionale. Amândouă au nuanţe sacerdotale. Căci regăsim un

accentuat caracter mistic nu numai în zona cultului, dar şi în cea a culturii. La unii, tot felul de taine, culminând cu Sfintele Taine, la ceilalţi, tainele creaţiei artistice, dar mai ales taina operei de artă majore, venită totdeauna sub inspiraţia Duhului, dincolo de cât de conştient este autorul respectiv de această realitate.

Intelectualii sunt oameni cu preocupări… intelectuale, exprimându-se profesional prin intermediul unor activităţi pentru care teoria este preeminent şi preponderent importantă. Sunt oameni cu lecturi variate şi vaste. Mai deficitari în ceea ce priveşte cele ale creştinismului. Pe intelectuali îi mai caracterizează o tendinţă de abstractizare, de impersonalizare. Într-o societate, îi deosebeşti imediat, după o expresie a chipului, care exprimă mai special, uneori după o anumită fineţe, după mişcări… Într-un fel, intelectual ar trebui să fie considerat orice om cu un anumit nivel de studii şi care pune în lucrare cum se cuvine aceste studii. Dar, în realitate, sunt priviţi ca atare îndeosebi cei care au o mai vastă cultură umanistă. Intelectualii, în accepţia de mai sus, sunt mai greu de pus în rânduială, mai rebeli. Cum spune Răzvan Codrescu într-un loc, sunt *„un nod de orgolii"*. Au nevoie să fie adulaţi, lăudaţi, remarcaţi, răsfăţaţi, „mângâiaţi pe creştet". Sunt degrabă supărăcioşi, nu le place deloc să fie mustraţi sau criticaţi. În astfel de situaţii reacţionează nervos. (Bine, nici clericii nu reacţionează altfel, numai că ei nu sunt atât de vocali şi de vizibili.) În acelaşi timp, sunt şi mai sensibili, mai slabi, mai fragili, mai expuşi intemperiilor existenţiale, cad mai degrabă pradă disperării. Deşi, prin structura lor, intelectualii ar trebui să fie cei mai disponibili unei întâlniri personale reale cu Dumnezeu, *„în duh şi-n adevăr"*, cum se spune (Ioan 4, 24), să rezoneze la chemările şi binefacerile Lui, dimpotrivă, ei par să opună rezistenţa cea mai îndârjită, mai ales datorită unei încrederi exagerate şi înşelătoare în raţiunea proprie, a unei crezute atotcunoaşteri, care conduce, în cele din urmă, la păguboasă suficienţă de sine. Cu alte cuvinte, intelectualii pot uşor cădea în intelectualism (*-ism*!). Ei ar avea multe de spus lui Dumnezeu şi de ascultat de la El, dar se împiedică de o dificultate de a intra într-o minimă rânduială cultică şi de a căpăta, în acest fel, şlefuirea spirituală aferentă. Să ne gândim şi la scena aceea din filmul *Nostalghia*, când frumoasei Eugenia îi este, practic, imposibil să îngenuncheze în biserică, precum mulţimea de femei „simple", deşi ar fi avut şi ea *„destule de cerut Domnului"*. Intelectualii nu reuşesc, foarte adesea, să vadă că în cult avem un veşmânt absolut necesar, frumos croit, adecvat exprimării şi practicării unor adevăruri profunde, de o şi mai mare frumuseţe.

Cultura, în general, nu are cult în sens formal, deoarece îl concepe a fi constrângător, restrângător. Iar când are, el este cel mai adesea un cult cu tentă idolatră, chiar dacă lipsit de forme structurate. El este fie un cult al culturii în sine, fie un cult al personalităţii culturale, pândit mereu de un contracult al demitizării ei, uneori chiar al demolării.

În contrapartidă, la clerici aflăm o cultivare a cultului, până la cantonarea exclusivă în el şi excluderea din orizontul de interes a oricăror alte domenii fundamentale ale culturii. Lucrul acesta este păgubos, pentru că, biblic şi teologic vorbind, oamenii de cultură, intelectualii, artiştii au un anumit talant de la Dumnezeu (de la cine altul?) pe care-l rodesc şi, atunci, oare nu-i păcat să nu te bucuri de această rodire şi să n-o preţuieşti măcar în virtutea însămânţării ei? Tot la clerici se pot observa deficienţe în raportarea multora dintre ei la lumea culturii profesioniste: o proastă timiditate sau o nejustificată agresivitate, când plecăciune exagerată în faţa intelectualilor, când ignorarea şi ţinerea lor la distanţă, trecere continuă de la un complex de inferioritate la unul de superioritate şi invers. Apoi, o vădită rigiditate, o lipsă de flexibilitate, o neputinţă de nuanţare. În timp ce intelectualii manifestă o sete nestăvilită spre inedit, oamenii bisericii sunt caracterizaţi de un accentuat conservatorism.

Trebuie menţionat, însă, că Părinţii cu adevărat îmbunătăţiţi reuşesc să-şi păstreze un comportament firesc, fără nici un fel de complexe sau de crispări, dincolo şi dincoace de condiţia lor de cultură generală. „Incultura" lor nici nu deranjează. Au simplitatea aceea îngerească ruptă din simplitatea lui Dumnezeu. Se poate observa o depăşire a stării de cultură generală la marii duhovnici. Un altfel de cultură ni se propune prin ei, dar tot o cultură. Una cu totul transfigurată...

Sunt oameni care-şi spijină cultura proprie numai pe cultura Bisericii şi, dacă o fac foarte bine, este posibil să le fie de-ajuns pentru împlinire de sine. După cum sunt şi oameni care ancorează exclusiv în câmpul culturii laice, dar, chiar dacă ar face-o cu excelenţă, situarea aceasta este una a parţialităţii. Pentru că lipseşte relaţia personală directă, eu-Tu, cu Inspiratorul oricărei creaţii culturale majore. Este minunată prezenţa implicită a lui Dumnezeu şi ea este inerentă artei, dar, de la un moment dat încolo, este necesar ca, în intimitatea omului făuritor de cultură, ea să devină explicită, mărturisită.

---

* La începutul lunii decembrie 2013 a avut loc la Păltiniş, sub auspiciile Înaltpreasfinţitului Laurenţiu Streza, Mitropolitul Ardealului, o întâlnire menită să deschidă calea unei conlucrări continue, cu întâlniri consultative periodice, între clerici cu preocupări şi atribuţii culturale şi oameni de cultură deschişi şi ataşaţi asumat valorilor Bisericii noastre. Una dintre temele puse în dezbatere cu acel prilej a fost aceea a meditării asupra relaţiei dintre cult şi cultură în societatea românească contemporană.

PROF. UNIV. DR. RADU CARP,
Facultatea de Ştiinţe Politice,
Universitatea din Bucureşti

Libertatea de exprimare, libertatea religioasă şi dreptul la viaţă din perspectiva moştenirii religioase a Europei şi a garantării drepturilor omului

Am reflectat îndelung asupra a ceea ce s-a întâmplat în ultimele zile în Franţa. Am încercat să înţeleg ce stă la originea intensităţii emoţiei care a cuprins întreaga omenire. Atentate teroriste au loc, din păcate, de foarte multă vreme, în foarte multe ţări, pe toate continentele (Australia era până de curând excepţia…). Motivele atentatorilor sunt extrem de diverse. Totuşi, atentatul terorist împotriva redacţiei *Charlie Hebdo*, urmat de carnagiul din magazinul kosher din Paris, au suscitat mai multă emoţie decât toate atentatele teroriste la un loc, milioane de oameni protestând împotriva unor astfel de acţiuni.

Motivul pentru care emoţia a fost de o intensitate ieşită din comun este acela că, ceea ce s-a întâmplat, contrazice felul multora de reprezentare a lumii în care trăim. Creştinii se raportează la Decalog ca la un tot unitar: poţi respecta sau, dimpotrivă, ignora, toate poruncile, nu numai o parte din ele. Evenimentele din Franţa reprezintă punerea în opoziţie a două porunci:

«Să nu-ţi faci chip cioplit şi nici vreo asemănare cu ceva din câte sunt în cer, acolo sus, ori din câte sunt pe pământ, aicea jos, ori din câte sunt în apele de sub pământ.

Să nu te închini lor, şi nici să le slujeşti» (Ieş. 20, 4-5).

«Să nu ucizi» (Ieş. 20, 13).

Rareori se întâmplă ca două porunci să intre în contradicţie atât de evident ca în cazul tragicelor evenimente din Franţa. Nu există grad de comparaţie între încălcarea unei porunci sau a alteia, din cele zece. Orice încălcare este la fel de gravă. Icoanele nu cad sub incidenţa celei de-a doua porunci, întrucât ceea ce se venerează este persoana şi nu obiectul în sine.

În general, nu putem aprecia dacă cineva a încălcat o poruncă sau alta, decât în cazuri evidente (a ucide, a fura, etc.). În alte cazuri, limita între păcat şi virtute este mult mai fluidă. Nimeni nu este îndreptăţit să încalce porunca de a nu ucide, pentru că i se pare că o altă persoană a încălcat vreo poruncă din Decalog.

Dacă suntem pregătiţi să acceptăm cu adevărat libertatea religioasă, atunci trebuie înţeles că orice ar putea să lezeze religia unei persoane ar trebui să poată fi exprimat liber, însă cu o singură constrângere: cea a propriei conştiinţe etice.

Dreptul la viaţă trebuie protejat indiferent de circumstanţe, în orice moment al vieţii, de la concepţie până la final, inclusiv, şi, mai ales, atunci când este pus sub semnul întrebării de către persoane care înţeleg foarte superficial articularea propriului destin.

Prin urmare, libertatea de exprimare nu este absolută. Limita ei este lezarea sentimentelor profunde ale altor persoane. În schimb, dreptul la viaţă este absolut. Caracterul celor două drepturi, în mod poate surprinzător pentru unii, împrumută astfel caracterul poruncilor, care constituie originea lor.

Faptul că libertatea de exprimare nu este absolută rezultă chiar din modul în care acest drept este garantat în Convenţia Europeană a Drepturilor Omului (art. 10):

«1. Orice persoană are dreptul la libertate de exprimare. Acest drept include libertatea de opinie şi libertatea de a primi sau a comunica informaţii ori idei fără amestecul autorităţilor publice şi fără a ţine seama de frontiere. Prezentul articol nu împiedică Statele să supună societăţile de radiodifuziune, cinematografie sau televiziune unui regim de autorizare.

2. Exercitarea acestor libertăţi, ce comportă îndatoriri şi responsabilităţi, poate fi supusă unor formalităţi, condiţii, restrângeri sau sancţiuni prevăzute de lege, care, într-o societate democratică, constituie măsuri necesare pentru securitatea naţională, integritatea teritorială sau siguranţa publică, apărarea ordinii şi prevenirea infracţiunilor, protecţia sănătăţii, a moralei, a reputaţiei sau a drepturilor altora, pentru a împiedica divulgarea informaţiilor confidenţiale sau pentru a garanta autoritatea şi imparţialitatea puterii judecătoreşti».

Pe baza acestor prevederi, Curtea Europeană a Drepturilor Omului (CEDO) şi-a dezvoltat propria sa jurisprudenţă.

Dacă autorităţile franceze ar fi aplicat această înţelegere a drepturilor omului şi în cazul *Charlie Hebdo*, poate că astăzi, caricaturiştii acestei publicaţii ar fi fost în viaţă.

Curtea s-a confruntat în mai multe cazuri în care libertatea de exprimare, garantată de art. 10, a intrat în coliziune cu libertatea religioasă, garantată de art. 9. În 1982, într-un caz, care a fost până la urmă amiabil între părţi, fără a mai fi nevoie de intervenţia Curţii, Comisia Europeană a Drepturilor Omului a ajuns la concluzia că există « dreptul cetăţenilor de a nu fi afectaţi în ceea ce priveşte sentimentele lor religioase» (*Gay News Ltd şi Lemon c. Regatul Unit*). Într-un alt caz, *Otto Preminger Institut c. Austria* (1994), autorităţile austriece au interzis difuzarea, în regiunea Tirol, predominant catolică, a unui film considerat blasfemator la adresa creştinismului, *Das Liebeskonzil*. Curtea a dat dreptate autorităţilor austriece, considerând că acţiunea acestora «are un scop legitim, protecţia dreptului altora, în particular, dreptul la respectul sentimentul religioase». Mai mult, Curtea a considerat, în acest caz că «modul în care credinţele şi doctrinele religioase sunt opuse şi negate este o chestiune care poate angaja responsabilitatea statului…de a asigura exercitarea paşnică a drepturilor garantate, potrivit art. 9, celor care au aceste credinţe şi doctrine».

Cu alte cuvinte, un stat are nu numai obligaţia de a asigura protecţia libertăţii religioase, dar are şi datoria de a interveni atunci când sentimentele religioase ale unei persoane sau ale unui grup de persoane sunt lezate. Autorităţile franceze ar fi putut interveni preventiv, nu prin cenzură, ci prin iniţierea unor dezbateri publice, privind felul în care unele persoane, aparţinând unor religii, consideră că le sunt lezate sentimentele, aducând la aceeaşi masă caricaturiştii şi aceste persoane. Dialogul însă nu a fost încurajat, s-a preferat să se ignore faptul că există o obligaţie a statului în acest sens, aşa cum este definită chiar de către Curtea Europeană a Drepturilor Omului.

Cazul *Wingrove c. Regatul Unit* din 1997, în care autorităţile britanice au refuzat să difuzeze filmul *Visions of Ecstasy*, considerat a fi blasfemator la adresa creştinilor, a avut acelaşi deznodământ la CEDO ca şi precedentul: acest refuz a fost considerat legitim.

Interesant este că autorităţile franceze nu ar fi trebuit nici măcar să se raporteze la jurisprudenţa CEDO în materie, ci ar fi trebuit doar să aplice o prevedere din Legea asupra libertăţii presei, care datează din 29 iulie 1881, şi care este în vigoare. Potrivit art. 32 al acestei legi, modificat relativ recent, prin Legea nr. 2012/954, din 6 august 2012, «defăimarea contra unei persoane sau grup de persoane, pe baza apartenenţei la o religie» se pedepseşte cu 1 an închisoare sau 45.000 de euro amendă. Desigur, cei care s-au considerat lezaţi în sentimentele lor religioase, prin publicarea caricaturilor din *Charlie Hebdo*, puteau să se adreseze justiţiei franceze, puteau să ceară aplicarea Legii asupra libertăţii presei, puteau să invoce jurisprudenţa CEDO. Ar fi avut, mai mult ca sigur, câştig de cauză. Publicaţia nu ar fi fost supusă cenzurii, dar ar fi putut să primească o amendă, chiar simbolică. Un asemenea caz ar fi ajutat, pe viitor, la gestionarea dificilei relaţii dintre libertatea de exprimare şi libertatea religioasă, mai ales într-un stat laic cum este Franţa. Teroriştii nu au recurs însă la mijloace democratice. Au comis mai multe crime care nu pot fi justificate în nicio circumstanţă.

Ce s-ar fi întâmplat în România, dacă ar fi apărut o situaţie similară celei din Franţa? Legea privind libertatea religioasă şi regimul general al cultelor nr. 489/2006 prevede la art.13, alin. 2:

«În România sunt interzise orice forme, mijloace, acte sau acţiuni de învrăjbire religioasă, precum şi ofensa publică adusă simbolurilor religioase».

Nu există însă sancţiuni ataşate acestei interdicţii. Autorităţile române nu ar fi putut interveni practic în niciun fel, într-o situaţie similară. Simpla existenţă a unui text de lege nu asigură aplicarea acelei legi, dacă nu există sancţiuni. Aceasta nu înseamnă însă că ar fi oportun să existe asemenea sancţiuni. Mult mai indicată este înţelegerea adecvată a relaţiei dintre libertatea de exprimare şi libertatea religioasă.

Libertatea religioasă şi libertatea de exprimare trebuie garantate, dar nu sunt drepturi absolute, dreptul la viaţă este inalienabil. Aceasta este moştenirea religioasă a Europei care poate oferi fundamentul înţelegerii între cetăţeni, indiferent că sunt adepţi ai islamului, ai creştinismului sau, pur şi simplu, nu înţeleg să se revendice de la valorile religioase, însă au disponibilitate în direcţia dialogului şi a coexistenţei paşnice în cadrul comunităţilor din care fac parte.

Preotul contemporan. Portret desenat cu mână de poet

RADU VANCU

Rândurile care urmează sunt ale unui poet care, întrebat cum ar trebui să arate un preot astăzi, a încercat să schiţeze un portret ideal, pe cât îi stătea în putinţă să şi-l imagineze. E, aşadar, un portret desenat cu mână de poet; cer, aşadar, îngăduinţă pentru acele locuri în care mâna mi-a tremurat.

Înainte de toate, să facem ceva teorie. Puţină, dar necesară.

În măsura în care „dezvrăjirea lumii" a fost un proiect central al modernităţii, e evident că azi modernitatea a eşuat, şi din acest punct de vedere. Nu numai că lumea nu s-a dezvrăjit complet, ci asistăm azi la un proces de revrăjire a ei; altfel spus, exilat la periferie pentru o bună bucată de vreme (pe care ne-am obişnuit s-o numim „modernitate"), sacrul se întoarce azi în forţă. E constatarea unor filozofi şi sociologi de vârf din ultimii cincisprezece ani – mă gândesc, înainte de toate, la Jean Baudrillard (în *Mot de passe*, 2000) şi Gilles Lipovetsky (în *Le bonheur paradoxal. Essai sur la société d'hyperconsommation*, 2006; precum şi în *L'Occident mondialisé: Controverse sur la culture planétaire*, 2010). Însă e vorba de un sacru fără prea mult *mysterium tremendum* în el, lipsit de forţa fascinatorie şi numinoasă descrisă cândva de Rudolf Otto; sacrul vremurilor noastre este unul hibrid, amalgamat, compus din rudimente de creştinism, esoterisme vulgarizate, fragmente din doctrine mistice orientale, superstiţii de toată mâna (de la astrologie şi numerologie la Tarot), frânturi de psihanaliză timpurie etc. E, în fond, greu să numeşti acest galimatias „sacru"; dar, pe de altă parte, aceste remanenţe de misticism difuz şi jos sunt cât se poate de active, şi definesc modul de a se situa în lume al omului de azi. Ele sunt demonstraţia cea mai limpede că „dezvrăjirea lumii" a eşuat şi că funcţia sacrului e încă activă în om – chiar dacă la modul acesta involuat.

De asemenea, în măsura în care „gândirea slabă" a fost un proiect central al postmodernităţii, e cât se poate de limpede că şi aceasta a eşuat. De la Turnurile Gemene la Charlie Hebdo, istoria nu încetează să-l pună într-o lumină ridicolă pe bietul Fukuyama. Nu numai că istoria nu s-a sfârşit; nu numai că globalizarea nu întinde deasupra Terrei vălul pâlpâitor al toleranţei; cu totul dimpotrivă, o nouă istorie începe, în care gândirea e încă tare, gata să însângereze oricând lumea în numele ideilor.

Găsesc că nu e o simplă coincidenţă faptul că noul război terorist e strict contemporan cu recrudescenţa acestui sacru vulgarizat; am convingerea că această exacerbare a funcţiei sacrului alimentează fundamentalismul religios.

Aşa încât orice discuţie despre rolul Bisericii şi al preotului azi trebuie să plece de la această evidenţă: funcţia sacrului e încă activă în om; însă activitatea ei se produce într-un mod mult diferit de acela descris de Otto, sau de C.S. Lewis, sau de marii hermeneuţi ai sacrului din secolul trecut. Manifest într-un real tot mai fantasmatic, acest „sacru psihologizat", cum îl numeşte cineva, e mult mai lesne volatil şi inflamabil – şi, implicit, mai predispus la reacţii extreme.

Văd, prin urmare, preotul ca pe un tehnician al acestei noi funcţii a sacrului. Unul care să ştie, pe de o parte, cum să o activeze, cum să o purifice, cum să o cureţe de rudimentele inutile ori chiar dăunătoare; şi, pe de altă parte, să aibă tactul de a nu o inflama nicicând, de a nu o face reactivă prin violenţă la alte forme ale sacrului.

Lăsând teoria la o parte, iată cum văd eu că ar trebui să fie preotul adaptat vremurilor pe care le trăim (las la o parte condiţia *sine qua non* a credinţei – aceasta este presupusă şi subînţeleasă din capul locului):

1. Tipul lui de creştinism trebuie să fie acela voios al lui Steinhardt; nimic din cele sublunare nu trebuie să fie în măsură să-l cufunde în deprimare şi acedie. Există în *Jurnalul fericirii* acea scenă teribilă în care tineta cu excremente se varsă, iar Steinhardt şi preotul cu care făceau împreună corvoada aceasta sunt nevoiţi să adune fecalele cu mâinile goale şi să le vâre înapoi în recipient. Ei bine, această scenă în principiu respingătoare li se pare de un comic irezistibil – şi cei doi deţinuţi râd în hohote, sub privirile uluite ale gardienilor. Iată, pe viu, forţa de transfigurare a acestui „creştinism voios": face orice scenă, oricât de repulsivă sau de macabră, înveselitoare. Duce voia bună în miezul oricărui infern. Sunt absolut sigur că Steinhardt ar fi fost perfect adaptat pentru Evul Media, pentru apocalipsul mediatic pe care-l trăim; un creştin adaptat infernului din Gulagul românesc s-ar fi adaptat cu cea mai mare uşurinţă şi apocalipsei vesele pe care o trăim.

2. Gândirea lui creştină cred că trebuie să fie întratât de îngăduitoare, încât să admită posibilitatea ecumenismului. Sunt, în această privinţă, un admirator al Papilor Ioan Paul II şi Francisc; şi, dacă ei au putut găsi atâtea resurse de iubire încât să predice ecumenismul, ba chiar să-l şi practice, nu văd de ce un preot ortodox nu ar găsi aceleaşi resurse ale aceleiaşi iubiri. Am fost deseori neplăcut surprins să văd cum prelaţi cu o gândire teologică extraordinar de bine articulată nu reuşeau să vadă că sectarismul lor strict catolicist sau strict ortodoxist le diminuează forţa de transmitere a mesajului. Mă gândesc la gânditori de mare forţă, precum Papa Benedict sau mitropolitul Bartolomeu Anania; câtă forţă de persuasiune şi de difuziune ar fi câştigat în plus gândirea lor extraordinară, dacă ar fi lăsat s-o anime vehiculul iubirii ecumenice!

3. Tocmai în virtutea acestui ecumenism, preotul de azi ar trebui să ia de la marile diviziuni pluriseculare ale creştinismului ceea ce are fiecare mai bun: de la ortodoxie caracterul rugător al Bisericii, de la catolicism atenţia necurmată la social, iar de la protestantism cultul responsabilităţii individuale. Ba ar mai putea învăţa chiar şi de la mai micile culte neoprotestante – al căror ţesut social e mult mai strâns, iar practicile întrajutorării şi atenţia la celălalt sunt de asemenea sporite.

4. În sfârşit, preotul nostru nu ar trebui să confunde disciplina bisericească cu disciplina militară; când un mirean vorbeşte cu un preot despre neajunsurile şi defectele Bisericii Ortodoxe, primeşte, în cel mai bun caz, o ridicare neputincioasă din umeri – care vrea să spună: „Aşa e, ştiu şi eu că lucrurile acestea nu sunt în ordine, dar ce vreţi de la mine, ce pot să fac eu?" Inutil de spus că acesta nu e o atitudine creştină; ba chiar dimpotrivă. Creştinul nostru voios şi ecumenic trebuie să aibă forţa de a mărturisi adevărul despre toate ale lumii – deci şi despre propria Biserică. Spus simplu: trebuie să aibă şi facultatea gândirii critice, şi disponibilitatea exercitării acestei facultăţi.

E, firește, un portret ideal. Se prea poate să nu fi existat decât un singur astfel de creştin ideal, iar El să fi murit pe cruce – ca să parafrazez un filozof pe care prelaţii creştini îl privesc de regulă cu mefienţă (dar de a cărui doctrină un teolog de talia lui Christos Yannaras îşi leagă speranţele renaşterii contemporane a gândirii creştine, în *Heidegger şi Areopagitul*; e vorba, firește, despre Friedrich Nietzsche). Însă aceasta nu înseamnă că nu am cunoscut preoţi apropiaţi de acest model ideal; sunt puţini, dar există. La aceşti preoţi puţini şi admirabili m-am şi gândit, de altfel, atunci când am schiţat portretul-robot de mai sus. Ei chiar există; şi sunt chiar ai Bisericii de azi. E unul dintre cele mai tonice adevăruri pe care le ştiu. Simpla lor existenţă îmi spune că nu e totul pierdut.

Ou-topos, Topos, Eu-topos (I)

Acum aproape un an, în martie 2014, lansam, în premieră în România, volumul *Athos. Arhitectură şi Spaţiu Sacru*, reunind fotografii care explorează relaţia între arhitectură şi spaţiu sacru la Athos, precum şi texte deopotrivă istorice şi mărturisitoare despre locurile prin care am trecut în Sfântul Munte. Fotografiile acelea sunt o sumă de cadre-stări care spun o poveste despre sentimentul locului în lumea athonită şi însumează, ca timpi de expunere o secundă de Lumină pe care albumul o dăruieşte, invitând în egală măsură la documentare, emoţie estetică, meditaţie şi căutare de sens. Acele fotografii vorbesc însă şi despre natura duală a spaţiului şi omului. Iată ce spune despre această lucrare Prof. Dr. Arh. Augustin Ioan: *Cartea este, în esenţă, un album fotografic care, cu mijloacele specifice culturii vizuale, însoţite de unghiul de plonjon personal, intim, în tema sacrului, oferă o perspectivă nouă asupra temei vizitelor în Grădina Maicii Domnului, cea primă. [...] Teofil Mihăilescu nu ne vorbeşte doar despre modul aşezării în peisaj, ci şi despre arhitecturile atât de speciale ale muntelui sfânt, cele care, se conjugă în a oferi nu numai locuri exterioare, ci şi* topoi *interiori*.

În acest context, mărturisirea mea va fi despre aceste stări-locuri interioare, aceşti *topoi* interiori de care vorbea profesorul Ioan, faţă cu locurile-stări parcurse/trăite în universul sacru, întâmplător sau nu, şi construit. O mărturisire, şi-n faţa lui Dumnezeu şi-n faţa oamenilor, implică acel tip de sinceritate totală şi asumată, fără de care n-ar fi decât un simulacru. Doar aşa sufletul se re-scrie, mintea se limpezeşte şi trupul se despovărează. Şi mă-ntreb în mine cum să fac faţă acestei mărturisiri legat de acest sensibil subiect al „stării" arhitecturii sacre? Din ce perspectivă? Pentru că fiecare dintre ipostazele în care mă aflu – român, ortodox, arhitect – îşi revendică propriul drept la mărturisire şi sinceritate uneori refuzând „coabitarea", iar lupta ideilor e mai aprigă decât lupta oamenilor, căci este fără loc (*ou-topos*) şi dăinuie peste ei şi peste timp.

Topos, însemnând *loc* deci implicând un referent spaţial dual (în interiorul nostru şi-n relaţie sau faţă cu exteriorul nostru), deopotrivă înseamnă loc şi stare, locul stărilor şi starea locurilor. Acesta fiinţează într-un interval la al cărui capăt se află *ou-topos* însemnând *fără loc*, iar la cel superior, *eu-topos* însemnând *loc bun*. Mă-ntreb: cum mi se construieşte sufletul în acest interval şi în raport cu spaţiul construit/destinat/desemnat ca şi *construitor*, *păstoritor* de suflet, anume spaţiul sacru? Ce aşteptări are sufletul meu faţă cu „casa" lui Dumnezeu în dipolul lume ortodoxă postbizantină – lume occidentală, catolică şi „catedrală"? Cum îmi sunt alcătuiţi acei *topoi* interiori până la care şi dincolo de care spaţiul pentru mine nu mai e şi sacru?

Spaţiul sacru este unul prin excelenţă desemnat, prin el făcându-se *ordo ab chao*: ordine într-o lume a dez-ordinii. El mijloceşte întâlnirea dintre om şi divinitate şi traduce în construit spaţiile originare, biblice, mijlocitoare, arhetipale ale întâlnirii omului cu divinitatea: Muntele (ca *topos* exterior pentru Arca lui Noe, Tablele Legii date lui Moise, Isus singur pe munte) şi Peştera (ca *topos* interior pentru rugăciune, introspecţie, ca spaţiu limitat fizic ce mijloceşte ilimitarea sufletului). Această dihotomie/complementaritate se regăseşte în arhitectura spaţiului sacru, înţeles deopotrivă ca Munte (spaţiul/volumul expus, exteriorul, *coaja*, *extramuros*-ul, divinul revelat, arhitectura care tinde către divinitate, expiraţia, starea centrifugă) şi Peştera (spaţiul/volumul protejat, mormântul, pântecul mamei, interiorul, *conţinutul*, *intramuros*-ul, arhitectura întoarsă spre în-lăuntru, inspiraţia, starea centripetă), precum şi-n metamorfoza bisericii care, devenind din martiră triumfală, a generat o dublă natură a lui Iisus: Iisus-Om (recte spaţiul bizantin/ortodox, cu biserica = casă = „peştera", recte amintirea şi păstrarea originii, semnul modestiei omului, unde limitarea spaţiala amplifică taina) şi/versus Iisus-Rege (recte spaţiul occidental/catolic, cu biserica = basilică = „munte" recte ignorarea şi/sau uitarea originii, semnul bogăţiei comunităţii, unde amplificarea spaţială diminuează taina).

Arh. Conf. Dr. Teofil MIHĂILESCU

Apologia unei „(sub)culturi a (supra)vieţuirii”

Făcându-ne vorbitori în numele celor simpli, în numele celor cu care ne întâlnim în fiecare zi sau pe care îi vedem televizaţi în diferite ipostaze ce ar putea fi considerate nedemne sau chiar indecente, dând răspunsuri jenante la întrebări considerate, de marea noastră majoritate, relativ simple, trebuie să vorbim neapărat despre criză. De ce? Pentru că aşa vieţuiesc cei despre care vorbeam. În criză. Pentru ei, care permanentizează experienţa limitei şi a limitărilor ca pe o realitate perfect normală şi cotidiană, nu există decât foarte puţine posibilităţi de salvare. Şi, totuşi există.

Dar, am putea încerca să privim lucrurile puţin diferit. Abundenţa definiţiilor care se referă la termenul de „cultură” lasă un oarecare loc asimilării terminologice între „cult” şi „cultură”. Acest fapt ne oferă posibilitatea de a considera pe tot omul – dar, chiar pe tot omul – un om de cultură. Desigur, extrem de modestele sale producţii culturale, dincolo de a se putea emite pretenţia să fie găsite în cine ştie ce rafturi sau vitrine impozante, constituie peisajul cu care am devenit atât de obişnuiţi, încât am putea să-l denumim în mod banal (sub)cultură. În consecinţă, nefiind apt pentru marea şi serioasa cultură sau pentru cultura în sensul propriu al cuvântului, omul obişnuit să-şi ducă doar viaţa de la o zi la alta, omul care nu poate face altceva decât (sub)cultură, ar putea fi definit, în mod facil drept (sub) om, având parte, în consecinţă, de o existenţă (sub)umană.

Problema acestei rămâneri a (sub)umanului undeva la periferia existenţei, a societăţii, a culturii, a civilizaţiei este surmontată însă odată cu întrebarea referitoare la principala şi chiar unica preocupare culturală a (sub) omului. Cu ce se ocupă, deci – în conformitate cu această definire, poate, pe nedrept generalizatoare a culturii – marea majoritate a „(sub)oamenilor de (sub)cultură” de azi? Cu (supra)vieţuirea. Cum? Prin rugăciune. Prin cult. Prin constituirea acelor „gloate needucate”, care se înghesuie să primească o binecuvântare, un strop de agheazmă, să atingă un colţ de raclă purtătoare de Sfinte Moaşte. Aşa ştiu ei să (supra)vieţuiască. Împreunând mâini înăsprite de trudă, în rugăciune pentru vreun copil sau vreun nepot plecat la învăţătură: să-şi ia examenele, să-i meargă bine, să fie sănătos.

Se petrece aici o naturală – deşi, bruscă şi dintr-odată – schimbare de registru în plan existenţial, în conformitate cu ceea ce considera William James a fi cea mai importantă descoperire a generaţiei sale şi anume, aceea că „fiinţele umane îşi pot schimba viaţa schimbându-şi atitudinile” [Apud. Lou Marinoff, *Întrebări fundamentale,* trad. Din engleză de Oana Zamfirache, Ed. Trei, Bucureşti, 2013, p. 31]. Putem încerca şi noi. Ceva îmi spune că s-ar putea să meargă. S-ar putea ca, dincolo de suprafeţele poleite, dincolo de formulele culturale de succes ale cotidianului, dincolo de ofertantele afişe care anunţă forfota evenimentelor culturale de tot felul, undeva, la subsidiar, prin ghetourile întunecate, se desfăşoară (în Taină!?) – nu se produc! – creaţiile unei (sub)culturi, o (sub)cultură a omului în general, o (sub)cultură a omului preocupat în permanenţă doar de un singur lucru şi anume, de supravieţuirea sa şi a propriei sale familii. Tocmai din acest motiv, această (sub) cultură devine dintr-odată o cultură autentică, o „cultură a (supra)vieţuirii”, o cultură a supravieţuirii prin rugăciune.

Fireşte că ni se pare scandalos, inuman, revoltător şi cu totul nepotrivit ca, într-o lume atât de supertehnologizată şi de virtualizată cultural, să mai vorbească cineva despre educaţie religioasă în şcoli, despre cult, despre rugăciune, despre Biserică şi Sfinte Moaşte! Umanitatea cultă – formată, poate, tocmai din unii dintre cei pentru care se împreună, chiar în acest moment, în rugăciune acele mâini aspre ale celor ce trăiesc la stadiul de (sub)cultură – nu mai poate îngădui nicidecum aşa ceva. De bună seamă că trebuie făcut ceva. Dar, ce? Şi, mai ales, cine?

Din păcate, se pare că răspunsul la toate întrebările grave, legate de soarta (sub)umanului – care nu poate să-şi permită nimic altceva în afară de bucuria (supra)vieţuirii prin rugăciune – par a nu mai putea fi date azi decât în categoriile (supra)omului – care, spre deosebire de cei din prima categorie amintită, îşi permite absolut orice, însă, nu se ştie dacă va putea (supra)vieţui. De ce? Deoarece superioritatea resimţită în sferele înalte ale culturii lasă loc, tot mai mult, temerilor legate de imposibilitatea de a mai dăinui.

Pricina acestor temeri este legată de pierderea credinţei. Georges Florovski spunea în acest sens, încă din anii `50-`60 – dar, atât de actual pentru noi, cei de azi – că, „epoca noastră este mai mult decât orice o *epocă a necredinţei* şi, pentru acest, motiv o epocă a nesiguranţei, confuziei şi disperării. Există atât de mulţi, în zilele noastre, care nu au nici o nădejde, fiindcă şi-au pierdut orice fel de credinţă” [În *Creştinism şi cultură,* volumul al doilea din colecţia lucrărilor lui Georges Florovski, Compania publicistică Nordland, Belmont, Massachusetts, 1974, p. 7, accesat pe www.slideshare.net/andriuska76/02**georges-florovski**-crestinism-si...].

Situaţia descrisă are în sine ceva din ceea ce Mircea Vulcănescu numea „mântuirea prin cultură”. Cultura „mântuitoare” a omului modern sau post-modern este, conform lui Vulcănescu, responsabilă de faptul că, „funcţional, omul de azi, ca şi omul de la începutul timpurilor moderne, ca şi Adam, e ameninţat, în primul rând, de propriul lui succes” [În colecţia intitulată *Creştinul în lumea modernă. Răul veacului şi criza Bisericii,* Ed. „Cuvântul ortodox”, Bucureşti, 2013, p. 70 şi 68].

O întrebare oportună, din acest punct de vedere, ni s-ar părea a fi aceea dacă reuşeşte cultura acestei epoci lipsite de credinţă în care trăim să ne înveţe să (supra)vieţuim. Întrebarea ni se pare cu atât mai legitimă cu cât, aşa cum afirma Paul Evdokimov, „cultura nu are o evoluţie infinită, deoarece ea nu reprezintă un scop în sine: odată obiectivată, cultura devine un sistem de constrângere şi, oricum, problema ei este insolubilă, atâta vreme cât rămâne închisă în propriile ei margini” [La Paul Evdokimov, *Iubirea nebună a lui Dumnezeu,* trad., prefaţă şi note de Teodor Baconsky, Ed. Anastasia, Bucureşti, 2009, p. 113]. În aceste condiţii, cum ar fi posibilă supravieţuirea culturii? Sau dacă este posibilă, nu cumva tocmai această supravieţuire a unei culturi fără credinţă, ne va închide orice perspectivă de a ieşi vreodată din criză?

Pentru a nu extinde foarte mult limitele textului nostru, am putea spune simplu că, (supra)vieţuirea culturii în criza pe care o traversăm (fără a-l pierde, totuşi, pe om) o vedem în contextul în care cultura şi, poate, chiar societatea, ar reuşi să devină sau să re-devină rugătoare. „De fapt, creştinismul a intrat în lume, spune Georges Florovski, tocmai într-una din cele mai critice perioade ale istoriei, la momentul unei crize a culturii. Criza a fost rezolvată, în cele din urmă, prin creaţia culturii creştine, indiferent cât de nestabilă şi ambiguă s-a dovedit a fi această cultură, la rândul său, pe tot parcursul realizării sale” [Georges Florovski, loc. cit., p. 12].

Astfel, printr-o cultură misionară proprie – o cultură a celor ce (supra)vieţuiesc prin rugăciune – Biserica poate realiza, în permanenţă, o referire a cultului la cultură şi a culturii la cult, această apropiere dintre cult şi cultură determinând, în cele din urmă, cultura să „reconstituie cu propriile mijloace *liturghia cosmică* – adică preludiul terestru al doxologiei cereşti”, demonstrând, prin aceasta, că „până şi lucrurile (şi persoanele, n.n.) cele mai simple corespund unui scop precis”. Astfel, se poate înţelege de către oricine, că totul este icoană, asemănare, participare la o iconomie sau, dacă dorim, la o cultură comună tuturor, care este iconomia/cultura mântuirii [Paul Evdokimov, op. cit., p. 106 şi 108].

Pr. Vasile GAFTON

Sfântul Ioan Gură de Aur, contemporanul nostru

Proclamarea, de către Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, a anului 2015 ca „Anul omagial al misiunii parohiei şi mănăstirii azi, şi Anul comemorativ al Sfântului Ioan Gură de Aur şi al marilor păstori de suflete din eparhii” este un foarte bun prilej pentru a medita asupra problemelor de ordin pastoral, din omiliile Sfântului Ioan Gură de Aur. În acest sens, rubrica aceasta îşi propune să readucă în actualitate anumite chestiuni pastorale din viaţa Sfântului Ioan Gură de Aur, ca preot în Antiohia (386-397), pe care le regăsim în omiliile la marile sărbători şi în cuvântările rostite în cinstea unor sfinţi.

Pentru luna ianuarie, aş dori să propun **spre meditaţie** o situaţie cu care Sfântul Ioan Gură de Aur s-a confruntat, o situaţie care îşi păstrează actualitatea pastorală după mai bine de XVII secole. Este vorba de prezenţa creştinilor la biserică doar cu ocazia marilor sărbători [Problematica aceasta mai este prezentată şi în prima omilie la Rusalii a Sfântului Ioan Gură de Aur (*CPG* 4343.1). Recent, Nathalie Rambault a dovedit că cea de-a doua omilie la Rusalii (*CPG* 4343.2) a fost compusă în mod intenţionat sub numele Sfântului Ioan Gură de Aur, în sec. VII, textul constituindu-se din fragmente autentice hrisostomice cunoscute, fragmente inedite şi citări ale compilatorilor. A se vedea: Jean Chrysostome, *Homélies sur la Résurrection, l'Ascension et la Pentecôte,* tome II, (*SC* 562), introd., texte critique, trad., notes et index par Nathalie Rambault, Éditions, du Cerf, Paris, 2014, p. 267-274].

În omilia rostită cu ocazia praznicului Botezului Domnului [*CPG* 4335, *PG* 49, 363-372. Trad. rom. Sf. Ioan Hrisostom, *Cuvântări la Praznice Împărăteşti*, col. „Izvoarele Ortodoxiei” 5, trad. pr. D. Fecioru, Bucureşti, 1942, p. 41-58. Pentru realizarea acestui scurt material am folosit traducerea părintelui D. Fecioru, intervenind acolo unde am considerat că se impune o traducere mai exactă] în anul 387 [Dată indicată de importanţi editori ai operei hrisostomice, istorici şi patrologi. Pentru detalii, a se vedea rubrica pentru indicativul CPG 4335 în tabelul oferit de Wendy Mayer în: *The Homilies of St John Chrysostom – Provenance. Reshaping the foundations* (Orientalia Christiana Analecta 273), Rome: Pontificium Institutum Orientalium Studiorum, 2005, p. 261], Sfântul Ioan Gură de Aur îşi exprimă „durerea” [*odynē*] la gândul că „după trecerea sărbătorii, mulţimea aceasta va pleca din nou”. Durerea lui sufletească este legată

(continuare în p. 8)

Pr. Dr. Radu GÂRBACEA

Sfântul Ioan Gură de Aur, contemporanul nostru

(urmare din p. 8)

de faptul că „Biserica, care a născut atâţia fii, nu poate să se bucure de ei la fiecare adunare [*synaxin*] [Aici termenul de „adunare" [*synaxis*] desemnează, potrivit lui G.W.H. Lampe, comunitatea adunată pentru a celebra Euharistia sau Liturghia. Cf. G.W.H. Lampe, *A Patristic Greek Lexicon*, Oxford, Clarendon Press, 1961, p. 1302], ci numai la sărbătoare/praznic [*en heortē*] ". Tristeţea Sfântului Ioan Hrisostom este cauzată de întâlnirea cu credincioşii săi în biserică o dată sau de două ori, într-un an întreg. Venirea credincioşilor la biserică, aşa cum spune Sfântul Ioan, ar trebui să fie una continuă. Faptul că el nu se referă la o prezenţă zilnică în biserică, ci la participarea la săvârşirea Sfintei Liturghii în zi de duminică, este indicat în continuarea cuvântului său, Sfântul Ioan vorbind despre modul în care Dumnezeu a împărţit cele şapte zile ale săptămânii. Sfântul Ioan Gură de Aur spune că „Dumnezeu le-a împărţit [zilele săptămânii, n.n] cu noi; şi nu şi-a luat cea mai mare parte şi nici nu ne-a dat-o nouă pe cea mai mică; mai mult încă, nici nu le-a împărţit în mod egal: n-a luat El trei zile şi ţi-a dat ţie trei zile, ci ţie ţi-a dat şase zile, *iar Lui i-a rămas o zi* [s.n]". Această zi, „sfinţită şi afirosită ascultării cuvintelor dumnezeieşti", nu ar trebui petrecută cu grijile lumeşti. Dar, nici măcar această unică zi din săptămână, omul nu o dedică în totalitate lui Dumnezeu, ci, aşa cum atrage atenţia autorul omiliei, numai „două ceasuri".

Sfântul Ioan Gură de Aur are în vedere implicaţiile pe care le are prezenţa la biserică doar cu ocazia marilor sărbători. O primă problemă este legată de imposibilitatea păstorului de a-i învăţa pe credincioşi „din cele de trebuinţă", dacă ei vin la biserică o dată sau de două ori pe an. Învăţătura despre suflet, despre trup, despre nemurire, despre împărăţia cerurilor şi multe altele „trebuie", spune Sfântul Ioan Gură de Aur, „ştiute de creştini". Dar, frecventarea bisericii o singură dată pe an şi atunci „fără luare aminte, ci şi pentru obiceiul sărbătorii şi nu pentru evlavia sufletului" nu poate aduce creştinului cunoaşterea adevărului de credinţă. Mai mult decât atât, „trândăvia", care este cauza frecventării bisericii doar la anumite sărbători, este un obstacol în efortul creştinului de a fi plăcut lui Dumnezeu şi în vederea dobândirii celor cereşti.

În al doilea rând, lipsind de la biserică, creştinii se lipsesc de liniştea pe care Biserica, „limanul duhovnicesc al sufletelor", o oferă. În biserică, „mânia nu supără, pofta nu arde, invidia nu roade, deznădejdea nu bântuie, dragostea slavei deşarte nu corupe", pentru că Biserica le potoleşte pe toate acestea, „introducând în suflet, prin auzul fiecăruia, ca o dumnezeiască cântare, auzirea dumnezeieştilor Scripturi şi adormind aceste patimi necugetate".

Din cele prezentate mai sus, putem vedea că frecventarea bisericii în zilele de duminică şi sărbătoare are implicaţii deosebite atât în plan pastoral, cât şi duhovnicesc. Prezenţa la biserică a unora dintre creştini doar cu prilejul anumitor sărbători, îl privează pe păstorul de suflete de bucuria de a fi împreună cu toţi membrii comunităţii în fiecare duminică, la celebrarea euharistică, şi de posibilitatea organizării cuvântărilor sale în aşa manieră, încât să-i poată învăţat cât mai multe din adevărurile de credinţă. Nefrecventarea bisericii este, deopotrivă, o mare păgubire pentru creştini, lipsindu-i, pe cei ce nu sunt în biserică, de liniştea sufletească pe care biserica o oferă.

SFÂNTUL IOAN GURĂ DE AUR despre citirea Sfintei Scripturi în familie

În acest an comemorativ al Sfântului Ioan Gură de Aur, *Telegraful român* propune cititorilor săi scurte texte cu relevanţă pastorală şi misionară din opera acestuia, alese şi explicate de către Pr. Conf. Dr. Daniel Buda

„De multe ori aud oamenii spunând: «câtă vreme suntem prezenţi (în biserică) şi ascultăm predica, suntem pocăiţi; însă abia că ajungem afară şi suntem alţii; focul râvnei ni se stinge.» Ce să facem ca să nu se mai întâmple asta? Să căutăm motivele acestei schimbări! Din ce pricină se petrece în noi o schimbare atât de mare? Aceasta vine din faptul că nu trăim aşa cum ar trebui şi pentru că avem legături cu oameni răi. N-ar trebui ca, după ce plecăm de la biserică, să ne ocupăm cu lucruri care n-au nicio legătură cu Biserica, ci, îndată ce ajungem acasă, să luăm în mâini Sfintele Scripturi, să chemăm în ajutorul nostru soţia şi copiii şi să le împărtăşim şi lor cele spuse la biserică şi numai după aceea să ne apucăm de treabă. Dacă atunci când ieşi de la baie nu te duci în piaţă, ca nu cumva cele din piaţă să îţi strice buna dispoziţie pe care o ai în urma băii, cu atât mai mult trebuie să faci aşa când ieşi de la biserică. Dar noi facem tocmai dimpotrivă, şi astfel pierdem totul. Nu au prins bine rădăcini în sufletul nostru folosul celor spuse la predică, că furia cea mare a treburilor lumeşti se năpusteşte peste noi şi târăşte cu ea toate cele auzite în biserică. Ca să nu se întâmple asta, după ce pleci de la biserică, nu fă altă treabă mai de neapărată trebuinţă, decât repetarea celor spuse în biserică. Ar fi cu totul lipsit de judecată să dăm treburilor lumeşti cinci sau şase zile, iar celor duhovniceşti nici măcar o zi, sau, mai bine spus, nici o mică parte din zi. Ca să nu se întâmple asta, să ne punem o lege de netrecut, o lege nouă, soţiilor noastre, copiilor noştri. Să afierosim şi o zi întreagă din săptămână predicii şi celor auzite la biserică. Aşa vom prinde mai uşor cele ce se vor mai spune; oboseala va fi mai mică, iar câştigul vostru mai mare, pentru că, având în minte predicile de mai înainte, înţelegeţi cele ce am să vă mai spun. Şi nu puţin ajută înţelegerea celor spuse la buna cunoaştere a şirului de idei din predicile mele. Dar pentru că nu-i cu putinţă să vă explic totul într-o singură zi, trebuie ca voi, ajutaţi de memorie, să faceţi din şirul de predici rostite, timp de mai multe zile, o salbă, pe care să o puneţi în jurul sufletului vostru în aşa fel încât toată Scriptura să se înfăţişeze ca un întreg. Aducându-ne dar aminte de cele spuse în predica de mai înainte, să începem tâlcuirea versetelor după cum urmează ..." (traducere preluată din Sfântul Ioan Gură de Aur, *Omilii la Matei*, trad., introducere, indici şi note de Pr. D. Fecioru, EIBMBOR, Bucureşti, 1994, p. 66-67 şi modificată pe baza comparării cu o traducere germană şi textul original grecesc).

În această predică, Sfântul Ioan Gură de Aur abordează o problemă pastorală perenă: unii credincioşi, după ce ascultă cuvântul lui Dumnezeu în biserică, precum şi predica rostită pe marginea acestuia, se pocăiesc şi se umplu de râvnă spre cele bune, însă unii dintre aceştia, după ce părăsesc sfântul locaş, uită de acestea. Împotriva acestei schimbări atât de mari, de la râvnă şi pocăinţă, la nepăsare şi uitare, Sfântul Ioan propune ca, după slujba de la biserică, credinciosul să meargă acasă şi să citească Sfânta Scriptură, împreună cu soţia şi copiii, şi abia apoi să se apuce de alte treburi lumeşti. Acest îndemn, făcut de Sfântul Ioan într-o predică din seria dedicată explicării Evangheliei după Matei (rostită la Antiohia, foarte probabil în anul 390, când Sfântul Ioan era preot), scoate în evidenţă mai multe aspecte, de natură istorică şi pastorală. Textul citat mai sus este o dovadă că Sfinţii Părinţi au încurajat citirea Sfintelor Scripturi în familie. Faimosul teolog german protestant, Adolf von Harnack, care a formulat mai multe observaţii critice asupra istoriei Bisericii vechi, a arătat admiraţie pentru Sfântul Ioan Gură de Aur, numindu-l „omul Bibliei", printre altele şi pentru acest îndemn. De asemenea, acest text este o dovadă că cel puţin în Răsărit, în perioada secolelor IV-V, creştinii aveau un contact nemijlocit cu Scripturile, iar acuzaţia formulată în mod general de unii, că oamenii Bisericii ar fi ţinut departe Sfintele Scripturi de poporul credincios, este infirmată de acest îndemn al Sfântului Ioan. De asemenea, este realist să presupunem că, de vreme ce acest îndemn le-a fost adresat credincioşilor antiohieni, mulţi dintre ei posedau acasă cópii ale Sfintelor Scripturi, altfel, propunerea de a citi Scripturile cu familia acasă nu ar fi avut acoperire în realitate, or ştim că atunci când era vorba de a propune soluţii pastorale concrete credincioşilor, Sfântul Ioan era deosebit de realist. Faptul că, din contextul textului citat mai sus, deducem că Sfântul Ioan se adresează doar bărbaţilor să iniţieze lecturile particulare ale Sfintelor Scripturi, nu înseamnă că la biserică nu erau prezenţi şi femei şi copii. Din alte omilii ale Sfântului Ioan, rezultă clar că la slujbele unde predica Sfântul erau prezenţi bărbaţi şi femei de toate vârstele, precum şi copii. Aici el se adresează bărbaţilor, în calitatea lor de capi ai familiilor, aşa cum este aceasta înţeleasă în conceptul creştin al familiei, dar şi în cel (greco-)roman de *pater familias*. Tatăl familiei era responsabil de starea spirituală şi materială a familiei sale. Astfel, Sfântul Ioan propune adunarea, în jurul textului Scripturilor, a „micii Biserici" care este familia, după ce a avut loc adunarea „marii Biserici" în jurul Scripturii şi a jertfei euharistice, care este comunitatea credincioşilor. Familia, „mica Biserică" se poate constitui doar ca o prelungire a „marii Biserici". De asemenea, interpretarea şi înţelegerea Sfintelor Scripturi trebuie să aibă loc în lumina a ceea ce s-a auzit la predică. Numai aşa, înţelegerea Scripturilor în mediul domestic rămâne profund eclezială şi este ferită de interpretări eronate.

Vedem că Sfântul Ioan investeşte multă energie să-i convingă pe credincioşii săi să adopte o astfel de practică a citirii Scripturilor acasă, în familie, după slujbele liturgice, astfel încât aceasta să devină „lege." În acest sens, el foloseşte îndemnuri care să-i sensibilizeze pe credincioşi, le descrie beneficiile spirituale ce vor decurge din practica propusă, şi recurge la un exemplu luat din viaţa cotidiană care arată că nimeni din cei înţelepţi şi raţionali nu vor trece brusc de la o stare care aduce linişte la una deconfortantă. Exemplul folosit de Sfântul Ioan este pe cât de simplu, pe atât de relevant pentru auditoriul său: nimeni nu va ieşi de la baie (este vorba de baia publică, unde, prin diferite metode, se urmărea mai ales relaxarea) şi va merge direct în piaţă, loc asociat cu praful şi gălăgia, în marile oraşe din vremea Sfântului Ioan. La fel, credinciosul înţelept nu va ieşi de la biserică în ziua de duminică spre a se adânci imediat în cele ale lumii, ci va avea grijă ca, prin lectură biblică, reflecţie şi rugăciune, cuvântul lui Dumnezeu să prindă rădăcini în inima sa şi a familiei sale.

În final, Sfântul Ioan îi încurajează pe credincioşi să aibă în vedere şirul predicilor pe care le-au auzit la biserică şi să facă conexiuni între ele. Acest îndemn este adresat întrucât Sfântul Ioan a propus credincioşilor săi o serie de omilii care interpretau Sfânta Evanghelie după Matei şi care aveau o coerenţă evidentă. Urmând exemplul Sfântului Ioan, preoţii ar putea astăzi să propună credincioşilor serii de predici, fie pe marginea unei cărţi biblice anume, fie a unei teme doctrinare, etice sau pastoral-sociale, care să aibă o coerenţă pe care credincioşii ar putea-o urmări la biserică şi aprofunda acasă prin lecturi biblice.

Pr. Conf. Dr. Daniel BUDA,
Sibiu/Geneva

Misiunea Bisericii Ortodoxe, ieri şi azi

Consideraţii preliminare

Pentru teologii ortodocşi, Biserica adevărată a lui Hristos nu este alta decât Biserica Ortodoxă. Plenitudinea acesteia face, aşadar, superfluă întrebarea: îi lipseşte *ceva* Ortodoxiei? Răspunsul nu poate fi decât unul negativ. Şi totuşi…

Într-un studiu publicat recent, un autor făcea o comparaţie mai puţin obişnuită, asemănând spaţiul ortodox cu imaginea cunoscută din Iezechiel cap. 37, unde se vorbeşte despre un „câmp plin de oase omeneşti" (vezi Ch.D.L. Johnson 2014:811-840). Sunt trecute aici în revistă diverse opinii ale unor autori occidentali care, mai ales în secolul al XIX-lea, au considerat că Bisericile Ortodoxe Răsăritene sunt „moarte, decăzute, decrepite", de unde şi necesitatea ca ele să fie reînsufleţite. Aceste voci, având ca principal reprezentat pe Adolf von Harnack (1851-1930), sugerau că Răsăritul creştin s-ar afla într-o stare de „putrefacţie, sterilitate şi barbarism" – adică într-un stadiu de corupţie, deopotrivă în doctrină, slujire liturgică şi stare morală – din care ar fi putut să fie salvată doar prin intervenţia „puterilor apusene" (A. von Harnack 1898:25).

Această atitudine s-a propagat însă până în trecutul recent. Într-adevăr, după căderea regimurilor comuniste atee din principalele ţări majoritar ortodoxe din sud-estul Europei, acestea au fost invadate de misionarii din diverse denominaţiuni creştine, care plecau de la aceeaşi premisă: teritoriul din Europa de sud-est, în general, şi din România, în special, reprezintă un spaţiu ce necesită „re-evanghelizarea"; chiar dacă sunt botezaţi şi cunosc cuvântul Evangheliei lui Iisus Hristos, apartenenţa la credinţa ortodoxă i-ar face pe locuitorii acestui teritoriu să nu fie creştini „cu adevărat". În mod cert, o astfel de concepţie încearcă să şteargă cu buretele secole întregi de tradiţie creştină vie, care merge înapoi până în perioada apostolică…

Rămâne totuşi întrebarea: în ce ar consta „lipsurile" Ortodoxiei? Lista pare să ne aducă înainte aceeaşi imagine – a unei Biserici ca Trup al lui Hristos, dar un trup care nu a înviat încă. Dacă Harnack a vorbit despre „sterilitate", alţi autori occidentali s-au referit la trăsături caracteristice ce formează o mixtură de tăcere, ignoranţă, pasivitate, segregare, atemporalitate, lux, decadenţă şi opoziţie categorică faţă de valorile apusene. La rândul ei, teologia ortodoxă ar fi, în chip fundamental, nepreocupată de lege, societate şi politică (un aspect asupra căruia vom reveni, mai în detaliu, într-un număr viitor). Mai concret, Ch. D.L. Johnson (2014:816) a identificat în zece imagini aceste „lipsuri" ale Ortodoxiei: 1) ca trup mort, 2) ca specimen neevoluat sau subevoluat, 3) ca relicvă statică sau anistorică a trecutului, 4) ca o monstruoasă corcitură, 5) ca rivală a ne-creştinilor în ce priveşte barbaria, 6) ca victimă pasivă şi neajutorată a opresiunii şi inerţiei, 7) ca exponat bătător la ochi, 8) ca civilizată în mod superficial, dar rămânând, în esenţă, orientală, 9) ca trofeu misionar şi 10) ca un corectiv pentru greşeli percepute în creştinismul apusean.

În mod cert, aceste imagini puţin măgulitoare sunt de-a dreptul supărătoare pentru ortodocşi şi, prin însăşi radicalitatea şi brutalitatea lor, se sustrag unei analize mai detaliate (pe care, totuşi, autorul studiului amintit o face cu meticulozitate…). Din punctul nostru de vedere, este de reţinut expresia de „trofeu misionar". Aceasta aduce în centrul discuţiei o temă care, din păcate, rămâne destul de puţin tratată în teologia românească: relevanţa misiunii în Biserica Ortodoxă (a se vedea şi V. Bel 2011:653-661. Aici, teologia misionară ortodoxă românească nu este prezentată, în opinia noastră, adecvat: lipsesc expunerea, deopotrivă, a celor mai importanţi teologi misionari ortodocşi români din sec. XX, precum şi o tratare sintetică a contribuţiei aduse de aceştia la dezvoltarea unei teologii misionare specific ortodoxe pentru lumea contemporană).

Un alt autor din secolul al XIX-lea postula opinia conform căreia Biserica Răsăriteană ar fi fost „staţionară şi imuabilă", în timp ce Biserica Apuseană ar fi fost „flexibilă şi progresivă" (vezi A.P. Stanley 1861:55). Principala dovadă că Ortodoxia nu ar mai fi o tradiţie vie, ci pur şi simplu un artefact al trecutului – atitudinea sa faţă de activitatea misionară. Astfel, Bisericile Ortodoxe, marcate de egoism, triumfalism şi auto-suficienţă, ar fi încetat demult să manifeste orice veleităţi misionare; dimpotrivă, se poartă ca un loc în care (re)evanghelizarea ar fi absolut necesară. Chiar dacă mai existau autori care exaltau „Biserica Greacă" pentru „ritualul melodic", trecutul venerabil, moştenirea clasică sau rolul civilizator (E. Lawrence 1872:405), atitudinea predominantă era aceea că tradiţia creştină răsăriteană ar avea nevoie de o reformă. Misionarii apuseni ar fi avut de îndeplinit această sarcină reformatoare, iar justificarea ar fi avut la bază un dublu aspect: rolul Ortodoxiei ca mijloc de unire între romano-catolici şi protestanţi şi mijloc de realizare a misiunii creştine în Orientul ne-creştin (cf. Ch.D.L. Johnson 2014:830).

Se mai regăseşte la unii autori occidentali chiar azi clişeul după care Biserica Ortodoxă nu ar fi o biserică misionară (câteva dintre cele mai importante lucrări asupra misiunii creştine în sec. XX, fie nu tratează misiunea ortodoxă deloc, fie o fac doar tangenţial. Vezi L. Newbigin, J. Verkuyl, D. Bosch, S. Bevans şi R. Schroeder). Trebuie recunoscut că, în faţa unei adevărate ofensive misionare ce a urmat căderii comunismului, chiar şi unii ortodocşi bine intenţionaţi au început să-şi pună întrebări privitoare la rolul şi actualitatea Ortodoxiei azi. S-ar fi părut că eticheta de „tradiţională" făcea din Biserica Ortodoxă ceva sinonim cu imobilismul misionar. La peste un sfert de deceniu, s-a văzut că, în fapt, era vorba pur şi simplu de perpetuarea temporală a consecinţelor nefaste pe care Biserica a trebuit să le suporte din partea unui regim comunist autoritar ateu. Pas cu pas, ea şi-a regăsit locul în societate, reluând o tradiţiei misionară ce fusese în mod brutal întreruptă.

Anul 2015 a fost proclamat de Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române ca fiind şi „Anul omagial al misiunii parohiei şi mănăstirii azi", iar acesta se constituie într-un bun prilej de a analiza misiunea ortodoxă, „ieri şi azi". Intenţia noastră este ca, pe parcursul a douăsprezece numere din Telegraful Român, să realizăm un periplu care să demonstreze că misiunea a fost şi este o constantă a Ortodoxiei. Titlul este, în mod evident, preluat după celebra lucrare a teologului rus din diaspora, John Meyendorff; ca şi acesta, ne propunem să utilizăm o abordare interdisciplinară a misiunii ortodoxe, care să reunească elemente istorice, doctrinare, liturgice, pastorale, sociale şi spirituale. Astfel, vom prezenta: un scurt istoric al misiunii ortodoxe, cu accent pe cele mai semnificative realizări; principalele fundamente şi caracteristici ale acesteia; situaţia misionară a Ortodoxiei contemporane; schiţe biografice de teologi misionari de astăzi; apoi, ca într-o analiză SWOT, vom identifica în final „punctele tari" şi „punctele slabe", ameninţările/provocările şi şansele pe care le au Bisericile Ortodoxe în realizarea lucrării lor misionare. Dacă vom reuşi să demonstrăm elocvent că o convingere indubitabilă a Ortodoxiei a fost şi este aceea că fără misiune nu există Biserică, atunci scopul nostru va fi fost atins.

Christopher D.L. Johnson, „«He Has Made the Dry Bones Live»: Orientalism's Attempted Resuscitation of Eastern Christianity", *Journal of American Academy of Religion* 82 (2014), nr. 3; Adolf von Harnack, *History of Dogma* vol. 4, trans. Neil Buchanan, Little, Brown,&Co., Boston, MA, 1898; Valer Bel, „Sinteză de teologie şi practică misionară ortodoxă", în Viorel Ioniţă (coord.), *Teologia Ortodoxă în secolul al XX-lea şi la începutul secolului al XXI-lea*, Basilica, Bucureşti, 2011; Arthur P. Stanley, *Lectures on the History of the Eastern Church*, J.M. Dent&Co., London, 1861; Lesslie Newbigin, *The Open Secret. An Introduction to the Theology of Mission*, William B. Eerdmans, Grand Rapids, Michigan, 1995; J. Verkuyl, *Contemporary Missiology. An Introduction*, William B. Eerdmans, Grand Rapids, Michigan, 1978; David Bosch, *Transforming Mission. Paradigm Shifts in Theology of Mission*, Orbis Books, New York, 1991; Stephen Bevans, Roger Schroeder, *Constants in Context. A Theology of Mission for Today*, Orbis Books, New York, 2004; John Meyendorff, *Biserica Ortodoxă, ieri şi azi*, trad. Cătălin Lazurca, Anastasia, Bucureşti, 1996.

Lect. Dr. Ciprian TOROCZKAI

ECUMENICA

Fondurile pentru supravieţuirea creştinilor irakieni refugiaţi în Iordania se apropie de sfârşit, a declarat preotul sirian catolic, Noor Alqasmosa. După ce aşa-numitul Stat Islamic (organizaţie teroristă) a preluat controlul asupra oraşelor irakiene Mosul şi Niniveh, precum şi a împrejurimilor acestora, creştinilor şi li s-a cerut fie să se convertească la islam, fie să plătească o taxă specială impusă nemusulmanilor monoteişti, fie să părăsească zona. Cei mai mulţi au ales să plece. Peste 7000 de creştini irakieni s-au refugiat doar în Iordania, iar alţii au plecat spre alte ţări învecinate sau spre Europa de Vest, America de Nord sau Australia. Părintele Noor Alqasmosa s-a arătat, de asemenea, indignat de faptul că ţările vest-europene, dar şi USA refuză să dezvolte un program coerent de preluare a creştinilor refugiaţi care au pierdut totul. «Nu mai există speranţă pentru aceşti oameni. Eu cred că lumea i-a abandonat şi-i lasă să moară», a mai adăugat el disperat. În Iordania trăiesc mai multe zeci de mii de refugiaţi irakieni şi sirieni, atât în lagăre spreciale organizate de ONU sau alte organizaţii, dar şi printre cetăţenii iordanieni. Prezenta unui număr atât de ridicat de refugiaţi creează reale probleme economice, sociale şi culturale Iordaniei. O altă ţară unde s-au refugiat mulţi sirieni (musulmani şi creştini) este Libanul. Patriahul Antiohiei Ioan al X-lea, a cărei reşedinţă este la Damasc, a ales să rămână acolo, în ciuda tuturor riscurilor, întrucât zona capitalei siriene, unde se află sediul Patriarhiei şi Catedrala Patriarhală, este controlată de guvernul sirian. Întrucât există numeroase întreruperi a curentului electric, Patriahia a procurat un generator electric. De asemenea, s-a săpat o fântână pentru a suplini întreruperile alimentaţiei cu apă. Un birou patriarhal a fost organizat la Balamand, în Liban, unde Patriarhul se deplasează regulat, mai ales pentru menţinerea relaţiilor cu comunităţile din diaspora, şi unde se poate refugia în cazul în care situaţia din Siria ar deveni şi mai critică. Un proiect similar există şi în cazul Patriahului sirian-ortodox al Antiohiei, Ignatius Aphrem II, ales în 2014. Creştinii din Orientul Mijlociu au nevoie, mai mult decât oricând, de sprijinul fraţilor lord în întreaga lume!

Papa Francisc a anunţat numirea a 15 noi cardinali duminică 4 ianuarie a.c. Cei 15 nou-numiţi cardinali provin din 14 ţări diferite din toate regiunile lumii, ceea ce va spori reprezentativitatea globală a Colegiului Cardinalilor. De asemenea, au fost adăugaţi Colegiului Cardinalilor cinci membri pensionaţi (*emeriti*), adică trecuţi de 80 de ani, care s-au distins „prin dragostea lor pastorală în slujba Sfântului Scaun şi a Bisericii. Ei reprezintă mulţi episcopi care, cu aceeaşi dăruire pastorală, au dat mărturie dragostei pentru Hristos şi pentru poporul lui Dumnezeu în anumite Biserici, în Curia Romană şi în Serviciul Diplomatic al Sfântului Scaun" – arată papa în anunţul său, potrivit Radio Vatican. Cardinalii pensionaţi (*emeriţi*) nu fac parte din conclavul cardinalilor care aleg un nou papă în cazul morţii sau retragerii pontifului în funcţie. Papa a anunţat pentru 12-13 februarie o şedinţă a Consistoriului tuturor cardinalilor, cu scopul de „a reflecta asupra orientărilor şi propunerilor pentru reformarea Curiei Romane". În 14 februarie va avea loc Consistoriul în care se va anunţa numirea noilor cardinali, iar duminică, 15 februarie, va avea loc celebrarea solemnă de învestire a noilor cardinali. Numirea noilor cardinali este văzută de către observatori ca un nou pas al papei Francisc spre înnoirea Colegiului Cardinalilor. De asemenea, reprezentativitatea acestuia pentru Biserica Romano-Catolică a crescut. Colegiul Cardinalilor începe să-şi piardă caracterul europocentric, păstrat în ciuda extinderii globale a catolicismului. La ora actuală trăiesc mai mulţi credincioşi catolici în emisfera sudică a planetei decât în cea nordică, iar potenţialul de creştere a numărului acestora este, de asemenea, superior în emisfera sudică. O reflectare a acestei realităţi a fost faptul că, pentru prima dată în istorie, în 2013 a fost ales un papă născut în emisfera sudică.

Rubrică realizată de
Pr. Conf. Dr. Daniel BUDA, Sibiu/Geneva

DIN ACTUALITATEA BISERICEASCĂ PANORTODOXĂ

Diac. Dr. Habil.
ŞTEFAN L. TOMA

Vizita Papei Francisc la Fanar, răspuns la invitaţia adresată de către Sanctitatea Sa, Patriarhul Ecumenic Bartolomeu (29-30 noiembrie 2014)

Părinte spiritual a peste 300 de milioane de creştini ortodocşi din întreaga lume, Sanctitatea Sa, Patriarhul Ecumenic Bartolomeu a primit, la final de noiembrie, vizita Papei Francisc, la reşedinţa Patriarhiei Ecumenice de pe malurile Bosforului, cu ocazia praznicului „Sfântului Apostol Andrei", întemeietorul şi patronul spiritual al Bisericii Constantinopolului.

Papa Francisc a făcut această deplasare în Turcia, în mod exclusiv, ca urmare a invitaţiei adresate de către Patriarhul Bartolomeu, cu ocazia prezenţei Sanctităţii Sale la Messa inaugurală a pontificatului actualului papă, pe data de 19 martie 2013, la Vatican.

Componenta politică a vizitei Papei Francisc în Turcia, respectiv, întâlnirea cu reprezentanţii clasei politice turce, s-a făcut din motive pur diplomatice, neputând, în calitate de *conducător al Statului Vatican*, să eludeze întâlnirea acestora. Mai mult decât atât, Papa Francisc a folosit acest prilej pentru a susţine necesitatea promovării dialogului interreligios şi a drepturilor minorităţilor creştine din Turcia.

În preambulul sosirii Papei Francisc la Patriarhia Ecumenică, Patriarhul Constantinopolului declara: „Aşteptăm cu nerăbdare vizita fratelui Nostru, a Papei Francisc. Această vizită va constitui încă un pas semnificativ în relaţiile noastre pozitive ca Biserici surori".

Sâmbătă seara, pe data de 29 noiembrie 2014, Papa Francisc ajungea la reşedinţa Patriarhiei Ecumenice, unde a fost întâmpinat de către Patriarhul Bartolomeu. Suveranul Pontif a participat la slujba de *Te-Deum*, care a avut loc în Catedrala patriarhală „Sfântul Mucenic Gheorghe". Serviciul religios a fost urmat de o întâlnire privată a celor doi întâistătători de Biserici, ca şi de o cunoaştere personală de către Suveranul Pontif a membrilor administraţiei centrale a Patriarhiei Ecumenice. Anterior ajungerii Papei Francisc pe malurile Bosforului, Patriarhul Bartolomeu a asistat la Messa celebrată de către Papa Francisc în Catedrala romano-catolică „Sfântul Duh" din Istanbul.

Duminică, pe data de 30 noiembrie 2014, praznicul „Sfântului Apostol Andrei", Papa Francisc a asistat la Sfânta Liturghie săvârşită de către Patriarhul Bartolomeu, alături de un sobor de arhierei, slujbă în cadrul căreia cei doi înalţi prelaţi şi-au dăruit reciproc „sărutarea păcii" (simbol al reconcilierii şi iubirii), şi-au adresat alocuţiuni oficiale, au binecuvântat împreună mulţimea prezentă, Papa Francisc având parte şi de un moment deosebit, rostind singur rugăciunea „Tatăl Nostru", în limba latină. După această celebrare liturgică, cei doi înalţi prelaţi au semnat o „Declaraţie comună", moment urmat de un prânz oferit de către Patriarhul Bartolomeu în cinstea prezenţei Papei Francisc la Fanar.

„Declaraţia comună" a Patriarhului Bartolomeu şi a Papei Francisc reprezintă o atitudine responsabilă, în perspectiva unităţii creştine, cu un impact actual asupra suferinţei creştinilor din Orientul Mijlociu.

Făcând referire, cu bucurie şi recunoştinţă, la recenta lor întâlnire din Ierusalim, comemorând a 50-a aniversare a întâlnirii dintre predecesorii lor, Papa Paul al VI-lea şi Patriarhul Atenagora, cei doi înalţi prelaţi s-au referit la vizitele făcute la Fanar de către Papa Ioan Paul al II-lea şi Papa Benedict al XVI-lea.

Două treimi din conţinutul acestei „Declaraţii comune" se referă la criza din Orientul Mijlociu, la „ecumenismul suferinţei", în mod deosebit în Irak şi Siria, ca şi la conflictul din Ucraina. Cei doi primaţi au subliniat aşadar: „Nu ne putem resemna la un Orient Mijlociu fără creştini, care au propovăduit numele lui Hristos pentru două mii de ani. Mulţi dintre fraţii şi surorile noastre au fost persecutaţi şi forţaţi, prin violenţă, să-şi părăsească casele. Se percepe chiar realitatea faptului că persoana umană nu mai contează, putând fi sacrificată pentru alte interese. Şi, în mod tragic, acestea toate se întâmplă graţie indiferenţei multora". Cu privire la dialogul cu islamul, Patriarhul Constantinopolului şi Suveranul Pontif au arătat: „Provocările grave cu care se confruntă lumea în momentul de faţă necesită solidaritatea tuturor oamenilor cu voinţă bună. În acest sens, recunoaştem importanţa promovării unui dialog constructiv cu islamul, bazat pe respect reciproc şi prietenie. Inspiraţi de valori comune şi întăriţi de sentimente fraterne reale, musulmanii şi creştinii sunt chemaţi să colaboreze împreună, de dragul dreptăţii, păcii şi respectului, pentru demnitatea şi drepturile fiecărei persoane umane, în mod deosebit în acele regiuni unde odată au trăit, timp de secole, în coexistenţă paşnică, iar acum, suferă, în mod tragic, atrocităţile războiului". La finalul „Declaraţiei comune", cei doi înalţi prelaţi şi-au exprimat preocupările lor, cu privire la criza existentă în Ucraina: „Ne aducem aminte, de asemenea, de toţi oamenii care trăiesc suferinţele războiului. În mod deosebit, ne rugăm pentru pace în Ucraina, ţară cu o veche tradiţie creştină, în timp ce chemăm toate părţile implicate să purceadă, pe calea dialogului şi a respectului, pentru legislaţia internaţională, pentru a se ajunge la un sfârşit al conflictului şi a se permite tuturor oamenilor să trăiască în armonie".

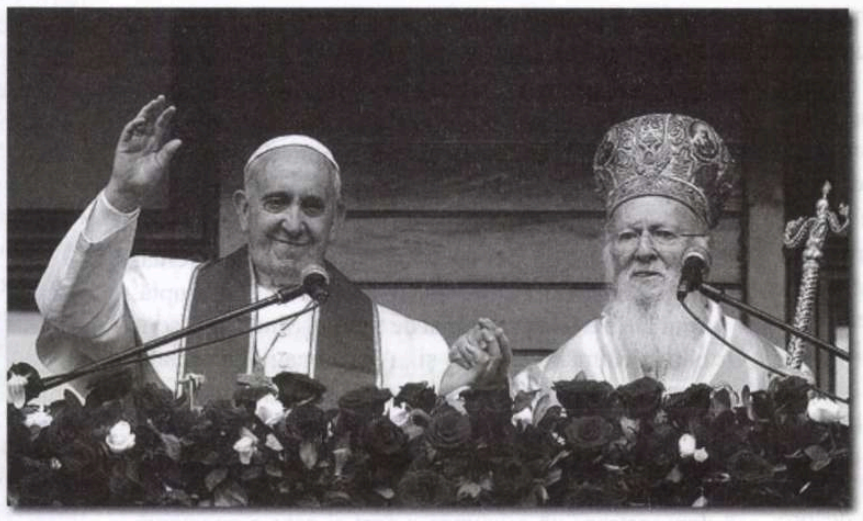

O astfel de „Declaraţie comună" exprimă, dincolo de sprijinul semnatarilor pentru perspectiva întăririi unităţii creştine, şi solidaritatea acestora cu cel sărac şi vulnerabil, oriunde s-ar afla el în această lume. Nu în ultimul rând, textul la care ne referim arată, în mod clar, că deşi Bisericile creştine sunt instituţii spirituale, care urmăresc propăşirea credincioşilor pe calea mântuirii, ele nu pot fi indiferente de ceea ce se întâmplă în plan social, atât la nivelul local al societăţilor, cât şi la scară globală, în întreaga lume. Tăcerea acestora în faţa atrocităţilor nu se justifică prin niciun „compromis" cu factorii de putere politică, constituind mai degrabă, o dezertare de la însăşi misiunea spirituală pe care trebuie să o exercite.

Nu putem avea o justă percepere a prezentei vizite a Papei Francisc la Fanar, fără să ne aducem aminte de întâlnirea dintre Patriarhul Atenagora şi Papa Paul al VI-lea de la Ierusalim, din anul 1964. Această întâlnire a marcat începutul unei noi ere în relaţiile dintre Bisericile Romei şi Constantinopolului, şi indirect, dintre Biserica Romano-Catolică şi Biserica Ortodoxă ca întreg. Semnificaţia evenimentului din anul 1964, ca şi întregul şir de astfel de întruniri care au urmat, poate fi pe deplin înţeleasă, doar dacă ne poziţionăm în trecut, împotriva unui mileniu (începând cu schisma din 1054) marcat de neîncredere reciprocă, polemică teologică şi, mai presus de toate, de separare completă între cele două mari tradiţii ale Bisericii (răsăriteană şi apuseană). Răsăritul şi Apusul au urmat, începând cu secolul al XI-lea, căi separate, însă nu trebuie să uităm, că există o istorie comună a Scripturii şi Tradiţiei în spatele lor, vreme de un mileniu, realitate la care ne putem întoarce, găsind o bază comună pentru perspectiva viitorului. Începând cu anul 1964 aşadar, iubirea fraternă şi respectul reciproc au înlocuit vechiul spirit polemic şi suspiciunea aferentă. Dialogul iubirii este însoţit de dialogul adevărului, privind spre Tradiţia creştină a primului mileniu! Atât întâlnirea Patriarhului Bartolomeu cu Papa Francisc la Ierusalim (mai 2014), cât şi prezenta vizită a Suveranului Pontif la Patriarhia Ecumenică, au un simbolism profund, în privinţa confirmării dorinţei de continuare a efortului celor două Biserici creştine, pe calea raportării comune la adevărurile Evangheliei, după cum acestea ne-au fost transmise de către Marii Părinţi ai Bisericii celei Una.

Prezenta întâlnire a Patriarhului Bartolomeu cu Papa Francisc la Fanar, dobândeşte o şi mai mare importanţă, dacă ne amintim că, în al doilea mileniu de istorie creştină, au existat doar două întâlniri de acest gen. Prima astfel de întâlnire a celui de-al doilea mileniu, a avut loc cu ocazia Sinodului de la Ferrara-Florenţa, unde Patriarhul Iosif al II-lea al Constantinopolului l-a întâlnit la Florenţa pe Papa Eugen al IV-lea, la data de 8 martie 1438. Patriarhul răsăritean a fost prezent la câteva sesiuni ale respectivului sinod, murind însă acolo, înainte de finalizarea lui. Cea de a doua întâlnire a celui de al doilea mileniu creştin a fost cea de la Ierusalim, din anul 1964, dintre Patriarhul Atenagora şi Papa Paul al VI-lea, eveniment la care tocmai ne-am referit.

Implicarea Patriarhiei Ecumenice în dialogul ecumenic datează cel puţin din secolul al XVI-lea, de la întâlnirea „Augsburg-Constantinopol", care a însemnat un schimb consistent de păreri teologice între teologii luterani de la Tübingen şi Patriarhul Jeremia al II-lea. Deşi nu a fost un dialog în acceptarea contemporană a termenului, în sens formal, acel schimb de păreri şi întruniri avea să indice poziţionarea generală a Patriarhiei de Constantinopol faţă de celelalte Biserici creştine şi credinţe.

Menţionăm faptul că întâlnirea de la Ierusalim, din anul 1964, a avut ca urmare imediată ridicarea anatemelor existente din anul 1054 între Biserica de Apus şi Răsărit, în timp ce vizita Papei Ioan Paul al II-lea la Fanar, în anul 1979, în timpul Patriarhului Ecumenic Dimitrie, a dus la anunţul începerii oficiale a dialogului teologic bilatetral dintre Biserica Ortodoxă şi Biserica Romano-Catolică, fapt petrecut în anul 1980.

Poziţionată la confluenţa dintre continente, civilizaţii şi comunităţi creştine, Patriarhia Ecumenică a îmbrăţişat întotdeauna ideea şi responsabilitatea slujirii ca punte, nu doar între creştini, ci şi între creştini, musulmani şi evrei. Urmând modelul Marilor Părinţi ai Bisericii, slujind altarul Ortodoxiei universale cu smerenie şi profundă responsabilitate, alături fiind de cei de aproape, ca şi de tot sufletul creştin ortodox din cel mai îndepărtat colţ al planetei, Patriarhul Bartolomeu a fost, este şi va fi acel *ales al lui Dumnezeu*, care face să se sălăşluiască pacea lui Dumnezeu, într-o lume a neliniştii!

Bibliografie:

– His All Holiness Ecumenical Patriarch Bartholomew, *Encountering the Mystery. Understanding Orthodox Christianity Today*, The Doubleday Broadway Publishing Group, New York 2008.
– John Chryssavgis (ed.), *Dialogue of Love. Breaking the Silence of Centuries*, Firdham University Press, New York 2014.
– www.patriarchate.org

• AGENDA PASTORALĂ •

P.S. ANDREI FĂGĂRĂŞANUL,
Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Sibiului

Miercuri, 3 decembrie. A săvârşit Sf. Liturghie în Capela Mitropolitană.

Joi, 4 decembrie. A săvârşit Sf. Liturghie la Petroşani (Episcopia Devei şi Hunedoarei)

Vineri, 5 decembrie. A săvârşit Vecernia şi Litia la Catedrala Episcopală din Deva.

Sâmbătă, 6 decembrie. A săvârşit Sf. Liturghie în sobor de arhierei la Catedrala Episcopală din Deva cu ocazia hramului acestui sfânt locaş.

Duminică, 7 decembrie. a săvârşit Sf. Liturghie la capela cu hramul Sf. Filofteia din Sibiu cu ocazia hramului. Seara a oficiat Vecernia şi Litia, urmate de rasoforirea fratelui Filotei la Schitul Sibiel, jud. Sibiu

Marţi, 9 decembrie. A săvârşit Sf. Liturghie în Capela Mitropolitană.

Miercuri, 10 decembrie. A săvârşit Sf. Liturghie în Capela Mitropolitană.

Vineri, 12 decembrie. A săvârşit Sf. Liturghie în Capela Mitropolitană.

Sâmbătă, 13 decembrie. A săvârşit Sf. Liturghie la Biserica „Sf. Împăraţi Constantin şi Elena" din Sibiu. În aceeaşi zi a oficiat slujba parastasului la 7 ani de la plecarea pe calea veşniciei a pr. Dorin Cătinaş.

Duminică, 14 decembrie. A săvârşit Sf. Liturghie la Biserica „Sf. Împăraţi Constantin şi Elena" din Agnita. Seara a oficiat slujba Vecerniei şi a Litiei la Biserica „Sf. Nicolae" din Agnita, după care a participat la un concert de colinde la Casa de Cultură a oraşului.

Marţi, 16 – miercuri, 17 decembrie. A participat la lucrările Sf. Sinod al Bisericii Ortodoxe Române.

Duminică, 21 decembrie. A săvârşit Sf. Liturghie la Biserica „Naşterea Domnului" din Sibiu.

Joi, 25 decembrie. A săvârşit Sf. Liturghie la Biserica „Sf. Împăraţi Constantin şi Elena" din Sibiu.

Vineri, 26 decembrie. A săvârşit Sf. Liturghie la Catedrala Mitropolitană din Sibiu.

Sâmbătă, 27 decembrie a săvârşit Sf. Liturghie la Biserica „Naşterea Domnului" din Sibiu.

Duminică, 28 decembrie. A săvârşit Sf. Liturghie la Biserica „Sf. Mucenic Oprea" din Sălişte. La orele amiezii a participat la parada portului popular al cetelor de juni din Mărginimea Sibiului.

Miercuri, 31 decembrie. La miezul nopţii a săvârşit slujba Acatistului Mântuitorului şi rugăciunea de mulţumire la trecerea dintre ani la Biserica „Sf. Împăraţi Constantin şi Elena" din Sibiu.

REFLECŢII DINCOLO DE ECRAN

Minciuna bună şi spiritul de sacrificiu

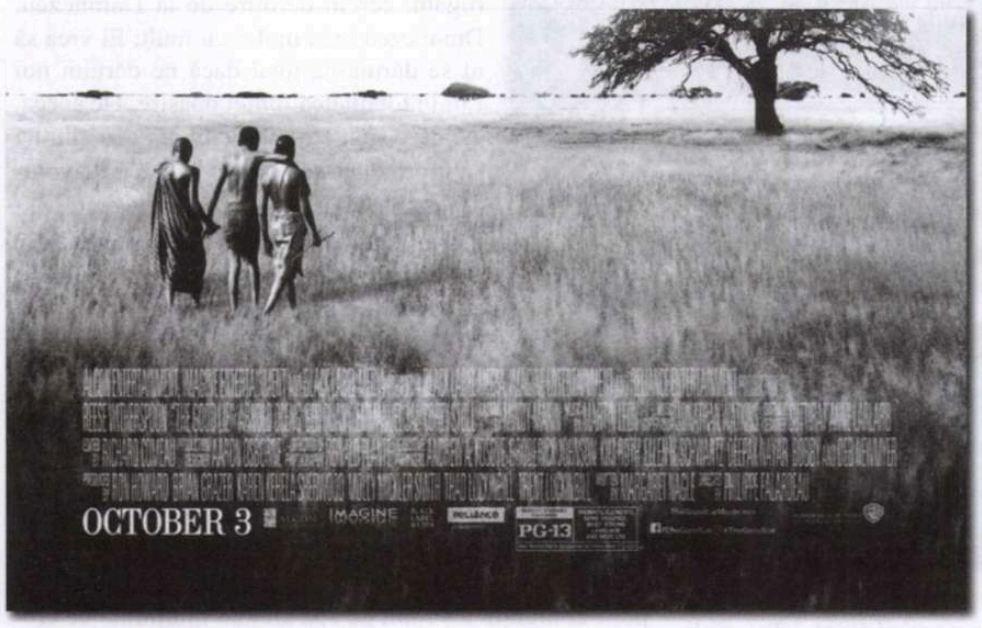

„Dacă aţi fi din lume, lumea ar iubi ce este al său."
(In 15, 19)

Tocmai ce s-au făcut nominalizările din acest an la premiile Oscar şi am constatat, neplăcut surprins, absenţa, dintre posibilii câştigători ai trofeului, a filmului „*The Good Lie*" (Minciuna bună – 2014), o producţie excepţională, dar care este cu totul străină de trendul cinematografic al anului.

Cunoscut pentru stilul său neorealist cu care abordează problema interacţiunii dintre membrii unor culturi diverse şi chiar diametral opuse (ca în *Congorama*, 2006, sau în mai recentul *Monsieur Lazhar*, 2011), regizorul canadian Philippe Falardeau construieşte cadru cu cadru povestea adevărată şi emoţionantă a unor copii rămaşi orfani în timpul crudului război civil care a sfâşiat Sudanul în anii '80. Tema nu este nouă, fiind subiectul peliculei-documentar *Lost Boys of Sudan* (2003, Megan Mylan, Jon Shenk) sau *Darfur Now* (2007, Ted Braun), însă ineditul perspectivei din care este abordată această lecţie de viaţă poate fi sugerat de simplul fapt că scenarista Margaret Nagle a avut nevoie de 10 ani pentru a alcătui un melanj de evenimente reale din viaţa câtorva refugiaţi sudanezi.

Acţiunea şi destinul protagoniştilor, care evoluează pe atâtea planuri, demonstrează o dată în plus profunzimea caracterelor simple şi puterea cu care sunt înzestrate sufletele pătrunse de credinţă. Deşi prezintă supravieţuirea unor orfani de război, pelicula se detaşează radical de valul de filme inspiraţionale care au fost lansate în ultimul timp la Hollywood, pentru că nu îţi ridică moralul, nici nu îţi creează, pentru cinci minute, senzaţia că eşti mai bun sau că poţi trece peste orice printr-o poveste simplistă expusă condescendent, ci te implică prin onestitatea şi firescul cu care interpretează actorii, care sunt ei înşişi supravieţuitori ai genocidului din sudul Sudanului. Dezarmat de firescul cu care aceştia însufleţesc amintirile unei generaţii întregi de năpăstuiţi ai sorţii, privindu-i, poţi doar să retrăieşti durerea, frustrarea şi neliniştea continuă transmise prin mimă, limbajul corpului şi stilul distinct de a vorbi.

Fără a mai deconspira firului acţiunii, care trebuie pur şi simplu văzut de la un cap la celălalt, mă opresc asupra problemei pe care o ridică filmul, aşa-numita „minciună albă" sau „bună", aparent un non-sens când ştim că diavolul „este mincinos şi tatăl minciunii" (*In* 8, 44), în vreme ce Duhul Sfânt, pe care îl invocăm de atâtea ori în zi, este El singur „Duhul Adevărului" (*In* 14, 16; 15, 26; 16, 13), ca Unul ce este deofiinţă cu Cel ce se autoproclamă „Calea, Adevărul şi Viaţa" (*In* 14, 6).

Poate fi o minciună bună? Patericul ne aminteşte de un călugăr care şi-a asumat un păcat fictiv pentru a-l ridica pe fratele său din deznădejde şi pentru a păşi împreună cu el pe calea pocăinţei. Ceva mai recent, găsim în literatura memorialistică sute de cazuri în care minciunile albe au salvat vieţile evreilor ascunşi de frica naziştilor prin gospodăriile unor oameni dispuşi să-i ocrotească. Cutremurător este şi cazul Maicii Maria Skobţova care s-a oferit să meargă la gazare schimbând locul cu o deţinută evreică. Este deci o minciună justificată sau mai puţin păcătoasă când urmăreşte salvarea aproapelui?

Nu ştiu! Dar ştiu că fiecare dintre noi a avut un moment în viaţă când şi-ar fi dorit să ia locul unei persoane dragi aflate suferinţă pentru a o scăpa de chin şi de moarte, iar neputinţa, care ne paralizează în asemenea clipe şi pe care o privim inerţi ca pe o barieră, poate fi depăşită doar prin iubire, căci din iubire eşti dispus să treci peste multe distincţii formale. Iubirea se adaugă credinţei care poate muta munţii şi transcede limitele seci ale categoriilor generale de alb şi negru în care suntem formaţi să gândim, omiţând adesea că Dumnezeu a fost în stare, după mintea noastră şi după sensurile cele slabe ale acestei lumi, de cea mai ilogică şi mai puţin „cultă" declaraţie de dragoste, luând El însuşi locul unei omeniri ce merita şi merită din plin să fie ţintuită pe cruce până la ultima suflare.

Dar cel mai adesea nu lăsăm loc ilogicei iubiri, raţionalizând şi ascunzându-ne în spatele „culturii" care implică o nelipsită doză de egoism, începând cu „marcarea" timpului *nostru* pentru a *ne* cultiva şi terminând cu autosuficienţa şi dispreţul cu care ne raportăm la afirmaţiile celui de lângă noi. Ne mulţumim cu acumularea de informaţii pe care le etalăm lipsiţi de spontaneitate şi reprimăm aceeaşi iubire care, dacă ar fi lucrătoare, nu ne-ar lăsa decât să mulţumim smerit când izbândim să-l salvăm pe cel de lângă noi, într-un gest de mărinimie firească şi necondiţionată. Or tocmai o astfel de lecţie ne oferă protagoniştii acestei pelicule, trezind nevoia de a ne pune ordine în viaţă şi de a ne iubi mai puţin pe noi şi mai mult pe cei din jur.

Dragoş BOICU

• TELEGRAFUL EVENIMENT •

PRAZNICUL BOTEZULUI DOMNULUI LA SIBIU

Mulţimi de credincioşi din Sibiu au participat la slujba de sfinţire mare a apei, oficiată de Înaltpreasfinţitul Laurenţiu, Arhiepiscopul Sibiului şi Mitropolitul Ardealului, pe o scenă amenajată în Piaţa Mare. La final, au fost împărţite peste 8000 de sticle cu agheasmă mare, iar credincioşii au avut posibilitatea să primească apa sfinţită pe tot parcursul zilei, din vasele pregătite pentru acest praznic.

Slujba de sfinţire a apei a fost precedată de Sfânta Liturghie oficiată de IPS Mitropolit Laurenţiu în Catedrala mitropolitană, împreună cu un sobor de preoţi şi diaconi, din care au făcut parte slujitorii locaşului de cult şi cadre didactice de la Facultatea de Teologie Ortodoxă „Sfântul Andrei Şaguna".

Încă din ajunul Bobotezei, preoţii Catedralei mitropolitane au pregătit vase cu agheasmă mare pentru a fi împărţită credincioşilor veniţi în număr mare să se roage la Sfânta Liturghie a praznicului cunoscut sub denumirile de „Epifanie" şi „Teofanie". Ca de fiecare dată la marile sărbători, la Sfânta Liturghie au fost prezenţi oaspeţi şi oficialităţi locale şi judeţene, iar mulţimi de credincioşi s-au împărtăşit cu Trupul şi Sângele Mântuitorului Iisus Hristos.

După Sfânta Liturghie, IPS Mitropolit Laurenţiu împreună cu soborul slujitor au mers în procesiune spre locul pregătit pentru oficierea slujbei de sfinţire a apei. Credincioşii au participat în număr mare la procesiunea de la Catedrala mitropolitană spre Piaţa Mare, cântând alături de sobor troparul Bobotezei şi alte cântări specifice acestui mare praznic al creştinătăţii.

8000 de sticle cu agheasmă

Pe scena din Piaţa Mare au oficiat, alături de IPS Mitropolit Laurenţiu, şi Preasfinţitul Andrei Făgărăşanul, Episcopul-vicar al Arhiepiscopiei Sibiului, protopopul de Sibiu, Ioan Coşa şi toţi preoţii de la bisericile din oraş şi împrejurimi, care au adus cu ei în procesiune mulţimi de credincioşi din parohii, veniţi să participe la slujba de sfinţire a apei, după ce au primit har şi binecuvântare la Sfânta Liturghie săvârşită în locaşurile de cult din cetatea transilvană. Răspunsurile liturgice au fost date de corala „Timotei Popovici" a Catedralei mitropolitane, dirijată de diac. asist. univ. dr. Dan Streza.

La slujba religioasă au fost prezente oficialităţi, între care prefectul Ovidiu Sitterli, reprezentanţii Consiliului Judeţean şi ai Primăriei Sibiu, precum şi alte oficialităţi şi oaspeţi.

Pentru mulţimile de credincioşi venite în Piaţa Mare au fost pregătite 8000 de sticle cu apă sfinţită, iar din mai multe vase de mari dimensiuni s-a împărţit agheasma mare tuturor celor care au dorit să ducă acasă această materie sfinţită pentru binecuvântarea caselor, pentru sănătate trupească şi curăţire sufletească.

În ciuda frigului şi a ninsorii, credincioşii au umplut Piaţa Mare a oraşului şi s-au rugat împreună cu soborul slujitor pentru ca harul Preasfintei Treimi să coboare peste apă şi să o sfinţească, aducând prin aceasta curăţire sufletească şi sănătate trupească.

Descoperirea Preasfintei Treimi

La finalul slujbei religioase, IPS Mitropolit Laurenţiu a vorbit despre praznicul Bobotezei, o sărbătoare prin care retrăim momentul sfânt al descoperirii Sfintei Treimi la botezul Domnului în râul Iordanului.

„Am încheiat acum ceea ce în Sfânta Liturghie ni s-a descoperit. Fiecare liturghie actualizează sărbătoarea respectivă, iar acum ea se încheie prin această proclamare, prin această imagine iconică a Preasfintei Treimi. Mintea noastră nu poate să priceapă cum Dumnezeu este Unul în Fiinţă şi Întreit în Persoane. Avem prima descoperire în Noul Testament tocmai la Botezul Domnului. Fiul lui Dumnezeu a venit să primească botezul de la Ioan, în numele tuturor fiinţelor umane, pentru că El a luat un trup al tuturor oamenilor şi botezul pocăinţei l-a făcut pentru noi, în vederea iertării păcatelor noastre. El a venit pentru că a fost proorocit să fie descoperit omenirii de către Ioan Botezătorul, ultimul dintre proroci. De aceea, El a proorocit că «Cel ce vine după mine este mai mare decât mine» şi că «Acestuia nu sunt vrednic să-I dezleg cureaua încălţămintelor Sale», precum şi că «Eu vă botez cu apă spre iertarea păcatelor, dar Acesta vă va boteza cu Duh Sfânt şi foc»", a spus ierarhul.

„Putere în credinţa noastră"

În continuarea cuvântului de învăţătură, Înaltpreasfinţitul Mitropolit Laurenţiu a vorbit despre lucrarea sfinţitoare a aghesmei mari în vieţile credincioşilor care gustă din ea cu multă credinţă şi nădejde în ajutorul ceresc. Ierarhul a explicat credincioşilor roadele duhovniceşti ale acestei lucrări, agheasma mare fiind mult mai mult decât o materie care aduce ocrotire sufletească.

„Ne-am rugat ca Duhul Sfânt să vină ca în ziua Botezului şi apa aceasta care a fost creată de Dumnezeu ca element ce susţine viaţa, apa care are calitatea de a curăţi toată murdăria vieţii, ea să devină acum, prin înrâurirea Duhului Sfânt, apă purtătoare de viaţă, apă care să ne schimbe viaţa noastră, care să ne binecuvânteze casele şi agoniseala, dar nu doar sub formă de protecţie. De foarte multe ori, când ne rugăm, cerem ocrotire de la Dumnezeu. Dumnezeu vrea mult mai mult: El vrea să ni se dăruiască total dacă ne dăruim noi Lui în totalitatea fiinţei noastre. De aceea, cei care sunt stropiţi acum cu apa sfinţită sunt protejaţi de orice uneltire a diavolului, casele noastre sunt binecuvântate, dar mai presus de toate, luând şi gustând din această apă, harul lui Dumnezeu rămâne în noi, lucrează în noi, devine pentru noi mult mai mult decât o simplă ocrotire. Devine o forţă, o putere în credinţa noastră. Iată cum mărturisim că apa aceasta din ziua Bobotezei, când S-a atins Creatorul de creatură, primeşte har, îşi schimbă finalitatea şi îşi păstrează sfinţenia până la anul viitor", a spus Părintele Mitropolit.

După cuvântul de învăţătură, IPS Mitropolit Laurenţiu a stropit cu apă sfinţită mulţimile de credincioşi, iar preoţii au împărţit sticlele cu agheasmă mare şi i-au ajutat să primească din materia sfinţită în vasele de mari dimensiuni pregătite în Piaţa Mare. Sărbătoarea s-a încheiat cu procesiunea spre Catedrala mitropolitană. Pe tot parcursul zilei, în curtea Catedralei mitropolitane, credincioşii au avut posibilitatea să primească agheasmă mare din mai multe vase.

Ştefan MĂRCULEŢ

REDACTOR-ŞEF:
Î.P.S. Dr. LAURENŢIU STREZA

COLEGIUL DE REDACŢIE
Senior-editori: Pr. Prof. Dr. Mircea Păcurariu; Pr. Prof. Dr. Dumitru Abrudan. ***Editor:*** Pr. Dr. Savu Popa – *Consilier cultural*. ***Secretar de redacţie:*** Dr. Emanuel Tăvală. ***Membri:*** P.S. Andrei Făgărăşanul, Pr. Conf. Dr. Constantin Necula, Diac. Dr. Ştefan L. Toma, Pr. Dr. Cristian Muntean, Pr. Vasile Gafton. ***Responsabil ediţie on-line:*** Dragoş Boicu.

ISSN 1223-8392

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se primesc pe adresa: Redacţia „Telegraful Român", 550179 – Sibiu, str. Mitropoliei, nr. 35; e-mail: *telegrafulroman@yahoo.com*. Articolele nepublicate nu se înapoiază.

ABONAMENTUL pentru anul 2014 este de 48 lei; cod IBAN RO34 RNCB 0227 0360 5879 0001. BCR Sibiu, str. Emil Cioran, nr. 1. Cod fiscal 44 79 403.

Tiparul executat la *Tipografia Şaguniana* – Sibiu

Fondator:
Mitropolit Andrei Şaguna, 1853

Publicație bisericească a Arhiepiscopiei Sibiului

Telegraful Român

Anul 163 • nr. 5-8

1 și 15 februarie 2015

SPOVEDANIA ŞI ÎMPĂRTĂŞANIA,
Tainele împăcării cu Dumnezeu și ale înnoirii vieții

Duminica Întoarcerii Fiului risipitor a fost rânduită de Sfânta Biserică la începutul Triodului, perioada pocăinţei şi a smereniei, pentru a ne oferi tuturor un model de revenire la dragostea Tatălui ceresc, după încercările păcătoase ale libertăţii, care ne-au exilat în ţara pierzaniei.

Orice păcat pe care îl săvârşim noi este, mai întâi de toate, o încălcare a ascultării faţă de Dumnezeu şi faţă de poruncile Lui mântuitoare, care atrage după sine o slăbire a conlucrării noastre cu harul divin, rămânând fără ajutor. Prin *„excesul de libertate”*, pe care ni-l asumăm ca pe un drept propriu, când păcătuim, încălcăm voia lui Dumnezeu şi, în egală măsură, îi supărăm şi pe cei din jurul nostru, greşind *„la cer şi înaintea”* (Lc. 15, 21) părinţilor, fraţilor sau semenilor noştri.

Dumnezeu, prin *iubirea* Sa nemărginită, nu doreşte moartea celui păcătos, *„ci să se întoarcă şi să fie viu”*, cum rostim în rugăciunea Spovedaniei. El se află permanent în stare de aşteptare, gata să iasă în întâmpinarea întoarcerii noastre din exilul păcatului. Încă de la creaţie, Dumnezeu a lăsat în om glasul Său, glasul *conştiinţei*, care să-l trezească din somnul păcatului şi să-l îndrume pe calea pocăinţei şi a întoarcerii pe calea mântuirii. Conştiinţa ne oferă drept criteriu moral de judecare a faptelor noastre *Legea Morală* dumnezeiască, *sfinţenia* lui Dumnezeu, spre care am fost zidiţi, ea devenind astfel *primul judecător* al nedreptăţilor noastre.

Conştiinţa ne face să ne dăm seama de starea gravă a căderii în care ne aflăm, datorită păcatelor săvârşite, ajungând la momentul *„venirii în sine”* (v. 17), când ne amintim de dragostea, de căldura şi de îndestularea din casa Tatălui nostru cel ceresc, de care singur s-a îndepărtat. Glasul lui Dumnezeu din noi ne trezeşte la realitate, dar ne şi ajută să luăm *hotărârea de îndreptare*, pentru a scăpa din moartea pe care noi înşine ne-am pregătit-o. Cuvintele Fiului risipitor: *„Sculându-mă, mă voi duce la tatăl meu şi-i voi spune: Tată, am greşit la cer şi înaintea ta; nu mai sunt vrednic să mă numesc fiul tău. Fă-mă ca pe unul din argaţii tăi”* (v. 18) au constituit începutul întoarcerii sale prin întoarcerea pe calea mântuirii.

Acelaşi glas al conştiinţei apare şi în sufletele noastre împovărate de păcate, când ne îndreptăm spre *„baia lacrimilor”* sau *Taina Spovedaniei*. Conştiinţa păcatului, care produce o adâncă părere de rău pentru îndepărtarea de Dumnezeu, o adevărată căinţă, întărită de hotărârea de îndreptare, ne călăuzesc pe noi pe calea întoarcerii spre Hristos, Care ne aşteaptă cu braţele deschise, pentru a ne cuprinde în nemărginita Sa iubire de oameni, iertându-ne toate păcatele noastre mărturisite cu sinceritate în faţa părintelui duhovnicesc.

Mărturisirea păcatelor se face înaintea Mântuitorului Hristos, Care cunoaşte lăuntrul fiinţei noastre şi de Care nu putem ascunde nimic. De aceea spovedania trebuie să fie *sinceră, corectă* şi *completă,* pentru a se dobândi uşurarea de povara cea grea a păcatelor noastre. Păcatele trebuie rostite pe nume pentru a fi eliminate din viaţa noastră, lăsând locul remediului duhovnicesc, prin practicarea virtuţilor. Fiecare păcat, dintre cele care generează o sumedenie de alte păcate, are o *virtute* care îl poate învinge şi care ne conduce pe calea îndreptării noastre spirituale. Lucrarea tainică a duhovniciei este un act al conlucrării noastre cu harul, un act de *sinergie.* Păcatele mărturisite cu credinţă smerită sunt iertate de Mântuitorul sufletelor noastre şi şterse din cartea vieţii de către îngerul păzitor, care, la sfârşitul vieţii, va pune această carte în balanţa Dreptului Judecător. Osteneala bună a vieţii noastre, curăţată de păcatele mărturisite şi îndreptată prin împlinirea canonului, ca medicament spiritual, va atârna în favoarea mântuirii noastre.

Datorită sincerităţii şi profunzimii ei, mărturisirea Fiului risipitor, revenit către dragostea tatălui care l-a întâmpinat, a fost urmată de o *restabilire totală* a lui, prin îmbrăţişarea de către tatăl, prin îmbrăcarea şi încălţarea lui cu haină şi încălţăminte noi, dar mai ales prin primirea inelului, semnul reconcilierii sale cu tatăl. Tot aşa se întâmplă şi cu noi care ne întoarcem din ţara îndepărtată a păcatului spre împăcarea cu Dumnezeu, prin Taina Spovedaniei, pregătitoare pentru Taina Împărtăşaniei, spre înnoirea vieţii noastre. Harul Duhului Sfânt, care ne iartă păcatele, ne face să simţim dragostea jertfelnică a Tatălui ceresc. El ne ajută să schimbăm haina ruptă şi învechită de păcat, printr-o haină nouă, pentru a ne pregăti pentru Cina Domnului, Sfânta Euharistie. Tot harul divin ne înnoieşte încălţămintea distrusă de călătoria zadarnică pe calea păcatului, pentru a umbla pe calea cea strâmtă, cu Hristos şi în Hristos.

Împăcarea deplină cu Dumnezeu şi înnoirea vieţii noastre se realizează prin *Taina Euharistiei*, prin care pregustăm din bunătăţile raiului, la masa Împărăţiei, unindu-ne cu Hristos şi devenind purtători de Hristos sau *„hristofori”*, prin împărtăşirea cu *Cinstitul Său Trup* şi *Scumpul Său Sânge*. Viţelul cel îngrăşat şi junghiat pentru ospăţul primirii celui care *„mort era şi a înviat, pierdut era şi s-a aflat”* (v. 25) este în chip simbolic Mântuitorul lumii, Iisus Hristos, Care Şi-a dat viaţa pentru răscumpărarea omenirii şi ne împărtăşeşte din Jertfa Sa mântuitoare, la fiecare Sfântă Liturghie, care este şi Taină, şi Jertfă.

Pentru primirea la masa Împărăţiei, trebuie să avem înnoită întreaga noastră îmbrăcăminte, prin Taina Spovedaniei, dar să fim pregătiţi să şi răspundem iubirii divine, prin iertarea tuturor care ne-au greşit. Şi fiul cel mare, ascultător, a fost readus la starea de comuniune cu familia sa, de dragostea nepărtinitoare a tatălui, care i-a spus aceste cuvinte: *„Fiule, tu totdeauna eşti cu mine şi toate ale mele ale tale sunt. Trebuia însă să ne veselim şi să ne bucurăm, căci fratele tău acesta mort era şi a înviat, pierdut era şi s-a aflat”* (v. 31).

Spovedania şi Împărtăşania sunt Tainele împăcării cu Dumnezeu şi ale înnoirii vieţii noastre. Pentru a ne face părtaşi, chiar nevrednici fiind, de aşa de mari daruri, trebuie să ne pregătim continuu, provocând în fiinţa noastră *foamea şi setea după Dumnezeu*, folosindu-ne de rânduielile şi Tainele Bisericii pentru a călători cu Hristos în toată viaţa noastră, spre câştigarea mântuirii.

† Dr. LAURENŢIU STREZA,
Arhiepiscopul Sibiului şi Mitropolitul Ardealului

La 90 de ani ai Patriarhiei Ortodoxe Române

La 1 Decembrie 1918, s-a desăvârşit crearea Statului român unitar, prin alipirea provinciilor româneşti înstrăinate, Basarabia, Bucovina, Transilvania şi Banatul, la Vechea Românie, care devenea acum „România Mare”. Acest act memorabil din istoria neamului nostru a avut urmări benefice şi pentru Biserica Ortodoxă. Existând un stat unitar, trebuia să avem şi o Biserică unită, prin unificarea celor patru mari unităţi administrative-bisericeşti de până atunci: Biserica din Vechea Românie, condusă de un mitropolit primat, care se conducea după Legea sinodală din 1872; Biserica din Basarabia, condusă timp de peste o sută de ani de ierarhi numiţi de Sinodul Bisericii Ruse din Petersburg; Mitropolia Bucovinei, creată în 1873, condusă de ierarhi români, dependentă întru totul de autorităţile de stat habsburgice de la Viena; şi Mitropolia Transilvaniei şi a părţilor „ungurene”, cârmuită de mitropoliţii de la Sibiu, organizată pe baza Statutului Organic şagunian din 1868, prin care beneficia de o largă autonomie faţă de autorităţile de stat din Budapesta. Aşadar, acum era nevoie de o organizare bisericească unitară, de un Statut de organizare a Bisericii din România întregită, fapt pentru care, încă din vara anului 1919, s-a instituit o comisie specială, numită „Constituanta Bisericească”, formată din 15 membri, câte trei de fiecare mitropolie, care să elaboreze un nou statut. Au urmat îndelungate discuţii cu prezentarea mai multor „anteproiecte” şi „proiecte”. La începutul anului 1925 s-a aprobat ultimul Proiect de Statut în Senat şi în Camera Deputaţilor şi a fost promulgat de regele Ferdinand. Noul Statut ţinea seama de principiile de bază ale Statutului Organic şagunian.

Paralel cu discuţiile privitoare la noul statut, s-au făcut propuneri pentru ridicarea Bisericii noastre la demnitatea de Patriarhie. Primele propuneri s-au făcut încă din anul 1919, în Congresul preoţimii din Transilvania, întrunit la Sibiu (prin preotul dr. Gheorghe Ciuhandu de la Arad) şi

(continuare în p. 5)

Pr. Prof. Mircea PĂCURARIU

Din cuprins:

Pr.Dr. Savu Popa
De la etica argumentării și a credinței, la etica vieții. Argumente în „sprijinul” orei de religie | pagina **2**

Costion Nicolescu
Iarăși despre cult și cultură: cultura cultului și cultul culturii (II) | pagina **4**

Arhid. Prof. Dr. Constantin Voicu
Întâmpinarea Domnului | pagina **6**

Arhimandrit Visarion Joantă
Biserica în fața secularizării | pagina **11**

De la etica argumentării şi a credinţei, la etica vieţii

Argumente în „sprijinul" orei de religie

Cei care susţin critica, intensificată şi isterizată din această perioadă, îndreptată împotriva „orei de religie" din şcoală, vin cu posibile „soluţii" compensatorii de a se oferi, în schimbul orei de educaţie religioasă cel mult ore de „educaţie etică". De parcă etica ar putea exista prin sine, fiind considerată numai o disciplină „umanitară".

Etica nu poate fi despărţită de Religie. Etica derivă din puterea harică a Religiei, însumând codul legilor moral-religioase, având şi înţelesul de aplicaţie practică a acestor principii.

Etica nu poate fi separată şi, prin aceasta, ruptă din „trunchiul comun" al Religiei. A preda etica fără religie este asemenea predării geometriei fără matematică.

Trăim într-o lume în care reperele existenţiale sunt serios şi grav afectate şi zdruncinate. Avem în faţa ochilor aproape în fiecare moment cotidian, dar mai ales prin intermediul mass-mediei, tot mai mulţi „confraţi" care îşi justifică, susţin, argumentează şi impun orice părere, opinie, convingere, ştiinţă sau chiar concepţia de viaţă. Se poate, astfel, zice orice, prin simple înşirări de cuvinte „pretenţioase", dar fără conţinutul sau sensul pretins, aducându-se argumentaţii exclusiv subiective. Nu se respectă criterii, argumentaţiile nu se construiesc pe principii logice şi raţionale, dar mai ales pe principii şi fundamente morale. Nici, cel puţin, de bun simţ. Fiind bine ştiut că aşa cum există un minim şi elementar bun simţ al propriilor fapte şi al felului de a te comporta, există şi un bun simţ al felului în care gândeşti şi „te rosteşti". Astfel fiind, poţi aparţine culturii minore sau subculturii, sau, dimpotrivă, unei aşa-zise culturi majore. Cultura religios-morală te recomandă ca pe un ins educat, civilizat şi raţional, ca pe un om care impune prestanţă şi seriozitate.

Referindu-se la necesitatea reclădirii unui sistem educaţional-formativ prin şcoală, ce reclamă „revenirea la cultura majoră a României", Profesorul Andrei Marga, într-un interviu publicat în ziarul *„Lumina de Duminica"*, arăta că: trebuie *„să se asume că există o etică a cunoaşterii, a argumentării, a democraţiei, fără de care fiecare dintre acestea se trădează pe sine"* (*„Revenirea la valorile ferme este soluţia veritabilă pentru o educaţie optimă"*, interviu cu Prof. Andrei Marga, rectorul Univ. Babeş-Bolyai din Cluj-Napoca, în ziarul *Lumina de Duminica,* nr. 37, an. VII, din 18 septembrie 2011).

Aşadar, exista mai întâi o ***etică a cunoaşterii***.

Ceea ce ştii, trebuie să fie bine şi temeinic cunoscut. Cunoaşterea ţine de însuşi felul tău de a fi. De aceea, ştiind că exişti, trebuie să cunoşti şi pentru sau de ce exişti. Această cunoaştere determină propriul tău sens de a exista. Descoperirea propriului sens de viaţă este determinată de cunoaşterea sau ştiinţa despre Dumnezeu, Cel de la care primim cunoaşterea şi viaţa. El este adevăratul şi unicul principiu (izvor) de la care ne vine viaţa.

În cadrul Bisericii, chiar în miezul Săptămânii Sfinte a Patimilor, în Sfânta Evanghelie din Joia Mare, Mântuitorul Iisus Hristos ne descoperă sensul adevăratei cunoaşteri, zicând: *„Şi acesta este viaţa veşnică: Să Te cunoască pe Tine, singurul Dumnezeu adevărat, şi pe Iisus Hristos pe Care L-ai trimis"* (*Ioan*, 17, 3). În cadrul liturgic, la fiecare Sfântă Liturghie, în rugăciunea Antifonului al treilea, cerem darul cunoştinţei adevărului dumnezeiesc (*„...dăruindu-ne nouă în veacul de acum, cunoştinţa adevărului Tău"*), împreună cu darul veşniciei (*„iar în cel ce va să fie, viaţă veşnică dăruindu-ne"*).

Nu poţi cunoaşte „oricum" şi „orice". Cunoaşterea presupune o *etică*. Ea este rezultatul unui drum, al unui parcurs, fiind un proces anevoios şi sfânt, pentru că presupune o lucrare susţinută din partea omului angajat permanent în procesul de a cunoaşte, de a cunoaşte în duhul Adevărului. Există o şcoală a cunoaşterii, şi ne aflăm permanent în această şcoală. Cunoaşterea trebuie să fie în spiritul Adevărului. Şi dacă ai cunoscut Adevărul, atunci cunoştinţa ta trebuie să-ţi devină adevăr de viaţă şi îndreptar de gând şi de faptă. Nu poţi dovedi numai că ştii, fără să făptuieşi în conformitate cu adevărul propriei tale cunoaşteri. La fel cum nu-ţi poţi prezenta, justifica sau argumenta propriile convingeri şi opinii, spunând orice cuvânt sau invocând orice motiv sau raţionament. Acestea ţin, cel puţin, de trebuinţa de a fi rezonabil, cuviincios şi respectuos în relaţia cu ceilalţi. Există o rezonabilitate în ceea ce spui şi în felul în care spui cuvintele. Dar, mai ales, trebuie să existe un spirit al discernământului sau al bunei-cuviinţe, în ceea ce opinezi sau argumentezi. Nu poţi rosti, despre tine şi despre propriile tale convingeri, exprimându-te faţă de ceilalţi, decât în spiritul adevărului.

Ca să fii convingător şi veridic, trebuie să posezi ***etica argumentării***.

Cuvintele tale rostite trebuie să aibă puterea adevărului. Cuvântul nostru izvorăşte din puterea Cuvântului divin, iar la modul desăvârşit, cuvintele noastre omeneşti trebuie să devină cuvintele lui Hristos. Pentru asumarea aceastei răspunderi supreme, ne îndeamnă şi Sfântul Apostol Petru, în Epistola I Sobornicească, zicând: *„Dacă vorbeşte cineva, cuvintele lui să fie ca ale lui Dumnezeu"* (*I Petru* 4, 11).

De aceea etica argumentării se bazează pe această „etică" a cunoaşterii.

Cunoaşterea, în sens etic, se susţine şi se împlineşte doar prin credinţă.

În acest înţeles, am putea spune că există şi o ***etică a credinţei***.

La acest nivel trebuie să te angajezi cu întreaga ta fiinţă, şi nu numai sub aspect intelectual sau raţional.

În acest demers existenţial, trebuie să fii susţinut şi de lucrarea dumnezeiască a harului Duhului Sfânt. Poţi, mai apoi, spune cuvinte şi opinii şi poţi mărturisi adevăruri convingătoare pentru că ai rigoarea, siguranţa, încredinţarea şi certitudinea rostirilor. Reperele şi criteriile spuselor tale devin adevăruri de netăgăduit, pentru că ele se sprijină pe adevărurile credinţei, care devin propriile tale trăiri, fiind daruri şi lucrări ale Duhului Sfânt.

Prin credinţă, etica cunoaşterii, fundamentată pe etica argumentării, te angajează în ***etica faptei***.

Cu aceasta intrăm deja în „inima" sistemului de valori morale. Nu este vorba doar de o credinţă generică şi de o etică limitată la o necesară făptuire a binelui în scopul protejării vieţii umane, în înţelesul ei strict terestru. Ci este vorba de o angajare cu întreaga noastră fiinţă şi viaţă în lucrarea şi slujba binelui, prin săvârşirea faptelor bune şi a virtuţilor, lucrare izvorâtă din credinţa şi comuniunea noastră cu Hristos, Mântuitorul nostru, aşa cum ne arată Părintele Dumitru Stăniloae, zicând: „Credinţa în Hristos e credinţa în Hristos cel din noi", care „ne umple de iubire faţă de El, prin iubirea Lui faţă de noi", iubire care „ne dă putere să ne facem asemenea Lui: să murim faţă de păcat, să ne manifestăm cu iubire faţă de oricine" (Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, *Teologia Dogmatică Ortodoxă,* Ed. Inst. Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, vol. II, Bucureşti, 1978, p. 366).

Această credinţă lucrătoare, permanentizată prin fapte bune şi prin virtute, ca împlinire continuă a săvârşirii binelui, prin împlinirea voii lui Dumnezeu, creează *ordinea morală a existenţei umane*. Ordinea morală este condiţionată şi susţinută de *ordo amoris* – ordinea iubirii. Astfel, etica se cuprinde în morală, iar morala desăvârşeşte etica.

De aceea putem vorbi şi de o ***etică a vieţii***.

Etica vieţii este starea harică de săvârşire continuă a binelui şi de revărsare iubitoare şi dăruitoare a binelui, ca dar, faţă de semenul nostru. Acest lucru este posibil prin împreuna noastră lucrare cu Dumnezeu, după învăţătura Sfântului Apostol Pavel.

Poţi avea şi dovedi, cu adevărat, cunoaşterea şi argumentarea, în spirit etic, în măsura în care acestea sunt dovezi ale unei autentice mărturii că propria ta viaţă este conformă cu adevărata cunoaştere, care se argumentează şi se confirmă prin însuşi felul de a fi şi de a trăi.

Cuvintele şi faptele omeneşti, care devin propriile tale argumente, trebuie să „ardă" în mintea şi în inima ta, dar şi a interlocutorilor tăi, ca vorbe „pline de duh şi de viaţă", asemenea cuvintelor Mântuitorului Iisus Hristos. Aşa cum au mărturisit Sfinţii Apostoli Luca şi Cleopa în drumul Emausului, călătorind şi vorbind cu Iisus cel Înviat: *„Oare nu ardea în noi inima noastră, când ne vorbea pe cale şi când ne tâlcuia Scripturile?"* (*Lc*. 24, 32).

De aceea, Etica nu poate exista fără Religie. Iar desprinsă din cadrul religios, etica poate rămâne doar un pretins sistem de valori raţionaliste, susţinut de o dispoziţie, foarte limitată potenţial, care ţine de capacitatea şi înţelegerea fiecărui om.

„Ora de religie" este o veritabilă „oră de etică" şi, de aceea, nici la nivelul unor „discipline didactice", ele nu pot fi reduse sau separate.

Pr.Dr. Savu POPA, Consilier cultural

TEOLOGIE ŞI SPIRITUALITATE ORTODOXĂ

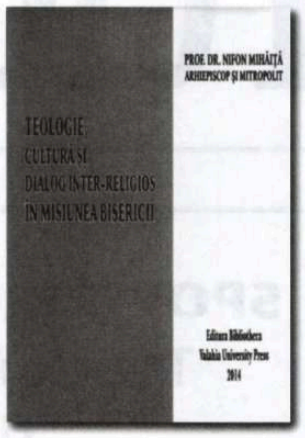

Înaltpreasfinţitul Arhiepiscop şi Mitropolit **Nifon al Târgovişte** ne-a făcut un frumos dar, la început de an 2015, dăruindu-ne cartea ÎPS Sale ***Teologie, Cultură şi dialog inter-religios în misiunea Bisericii***, apărută sub egida Editurii Universităţii Valahia din Târgovişte.

Scrierea dă mărturie despre lucrarea misionară pe care autorul o desfăşoară în numele Bisericii Ortodoxe Române, în calitatea sa de exarh patriarhal, participant la comisiile de dialog cu diverse culte creştine sau în cadrul forurilor ecleziale europene. Volumul de faţă este structurat în cinci părţi, cuprinzând materiale consistente, pe tematica părţii respective. În deschidere, autorul ne oferă un capitol legat de *Reperele teologice pentru lumea de astăzi,* acest capitol neputând începe altfel decât prin ancorarea noastră Sfintele Taine ale Bisericii, prin intermediul cărora harul nevăzut al *Duhului Sfânt vine să transforme, să spiritualizeze şi să sfinţească fiinţa umană.* Autorul abordează aici în mod cu totul special Taina Sf. Botez şi cea a Sfintei Cununii, ambele având o mare implicare atât personal-sacramentală, cât şi social-eclesială.

Partea a doua a lucrării este dedicată *Dialogului inter-creştin ca mărturie a slujirii unităţii Bisericii lui Hristos.* Nu credem că putea scrie şi mărturisi cineva mai bine despre dialogul inter-creştin decât Înaltpreasfinţitul Nifon, care ne reprezintă cu cea mai aleasă demnitate şi competenţă la întrunirile internaţionale de acest gen. Sunt abordate, în acest capitol, aspecte ale dialogului atât de important între cultele europene, dar şi între culte şi Stat. Astfel sunt prezentate provocările şi stadiul discuţiilor din dialogul ortodoxo-anglican, de exemplu, dar şi dialogul posibil, prin Tratatul de la Lisabona, dintre culte şi Uniunea Europeană.

Partea a treia a lucrării continuă pe aceeaşi linie a ancorării în realitatea europeană a valorilor creştine, fiind vorba de *Evanghelia lui Hristos – Sursă a valorilor perene pentru Europa de astăzi.* Sigur că, dintr-un asemenea capitol, nu putea lipsi o abordare a crizei economice, care se dovedeşte a fi mai degrabă o criză spirituală şi o criză a valorilor. Totodată, nu lipsesc teme precum libertatea religioasă, demnitatea umană, dar şi un material referitor la valorile creştine în politică. Valorile la care face referire autorul sunt: demnitatea inalienabilă a omului, libertatea, filantropia şi solidaritatea, ca manifestare a umanităţii noastre profunde, dreptatea, adevărul, binele comun etc. Toate acestea nu fac decât să ne îndemne la reflecţie pe noi, dar mai ales pe reprezentanţii clasei politice.

Ultimele două capitole prezintă oameni şi fapte din istoria naţională, dar mai ales a Eparhiei încărcate de istorie pe care Înaltpreasfinţitul o păstoreşte. Sunt creionate aici portrete ctitoriceşti ale unor vrednici domnitori, unii dintre ei trecuţi în rândul sfinţilor, sau sunt prezentate anumite monumente de cultură scrisă, cum este cazul *Îndreptării Legii, Octoihului lui Macarie* sau a *Tetraevenghelului.* Prin aceste prezentări, autorul nu face decât să întărească mărturia referitoare la aportul pe care Biserica l-a avut de-a lungul timpului la dezvoltarea istoriei noastre naţionale în ansamblul său şi la importanţa pe care valorile creştine le-au avut în viaţa şi activitatea conducătorilor noştri de odinioară.

Ne bucurăm de acest dar frumos din partea autorului şi nădăjduim că lucrarea va fi cercetată de cât mai mulţi dintre cei interesaţi de istoria culturii noastre naţionale şi de cei interesaţi de profunzimile misiunii ortodoxe în societatea de azi şi a dialogului inter-creştin la nivel european.

Mitropolitul Laurenţiu

LITURGHIE • PASTORAȚIE • MĂRTURISIRE

Î.P.S. Dr. LAURENȚIU STREZA, Arhiepiscopul Sibiului şi Mitropolitul Ardealului

Joi, 1 ianuarie. Î.P.S. Sa a săvârşit, la Catedrala mitropolitană din Sibiu, rânduiala liturgică specifică pentru noaptea dintre ani şi a adresat credincioşilor un cuvânt de binecuvântare. Dimineaţa, în acelaşi loc, a oficiat Sfânta Liturghie şi slujba de Te Deum şi a adresat credincioşilor un cuvânt de învăţătură.

Vineri, 2 ianuarie. A avut program de lucru la cabinet.

Sâmbătă, 3 ianuarie. A vizitat Complexul Monahal Păltiniş.

Duminică, 4 ianuarie. A slujit Sfânta Liturghie şi a adresat credincioşilor un cuvânt de învăţătură la Catedrala mitropolitană. La slujbă a participat şi domnul Klaus

Werner Iohannis, preşedintele României, împreună cu mai multe oficialităţi locale şi centrale. În aceeaşi zi, la Reşedinţa mitropolitană, Î.P.S. Sa a avut o întrevedere cu domnul Klaus Iohannis.

Marţi, 6 ianuarie – *Praznicul Botezului Domnului.* A săvârşit Sfânta Liturghie la Catedrala mitropolitană. În aceeaşi zi, a oficiat, în Piaţa Mare a oraşului, slujba de Sfinţire Mare a Apei, la care au participat preoţii şi credincioşii din municipiul Sibiu, precum şi o serie de oficialităţi locale. A adresat credincioşilor prezenţi un cuvânt de învăţătură.

Miercuri, 7 ianuarie – *Soborul Sf. Ioan Botezătorul.* A săvârşit Sfânta Liturghie la Catedrala „Sfântul Ioan Botezătorul" din municipiul Făgăraş şi a adresat credincioşilor un cuvânt de învăţătură. În aceeaşi zi, a participat la sărbătoarea tradiţională a întrunirii „cetelor de feciori" din Ţara Făgăraşului, ocazie cu care a adresat celor prezenţi un cuvânt de binecuvântare.

Joi, 8 ianuarie. A avut program de audienţe. A prezidat şedinţa Permanenţei Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei Sibiului.

Vineri, 9 ianuarie. A participat la Sf. Liturghie, oficiată la Capela Facultăţii de Teologie. A avut program de lucru la cabinet.

Duminică, 11 ianuarie. A săvârşit Sfânta Liturghie şi a adresat credincioşilor un cuvânt de învăţătură, la Biserica „Adormirea Maicii Domnului" din localitatea Săcele, jud. Braşov.

Luni, 12 ianuarie. A avut program de audienţe şi lucrări de birou. A prezidat şedinţa Permanenţei Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei Sibiului.

Marţi, 13 ianuarie. A predat cursuri de Teologie Liturgică la Facultatea de Teologie din Sibiu. A avut program de audienţe.

Miercuri, 14 ianuarie. A participat la Sfânta Liturghie, oficiată la Capela Facultăţii de Teologie. A prezidat şedinţa Permanenţei Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei Sibiului.

Joi, 15 ianuarie. A avut program de lucru la cabinet. În aceeaşi zi, la Facultatea de Teologie din Sibiu, a prezidat Comisia de evaluare şi susţinere publică a tezei de doctorat „Aspecte privind gândirea antitrinitariană a câtorva denominaţiuni contemporane. Antecedente, geneze şi implicaţii teologice", elaborată de către teologul Dan Ţăreanu, sub coordonarea ştiinţifică a pr. prof. dr. Pavel Aurel.

Sâmbătă, 17 ianuarie. A slujit Sfânta Liturghie la Biserica „Sfântul Antonie cel Mare" din Sibiu, cu ocazia hramului, şi a adresat credincioşilor un cuvânt de învăţătură. La finalul Sfintei Liturghii, a oficiat slujba de parastas pentru Mitropolitul Antonie Plămădeală, ctitor al acestui locaş de închinare, fiind pomeniţi şi alţi ctitori şi slujitori.

Duminică, 18 ianuarie. Î.P.S. Sa a slujit Sfânta Liturghie la Capela „Sfântul Nicolae" din cadrul Centrului de Plasament şi al Centrului de Educaţie Incluzivă de la Turnu-Roşu, judeţul Sibiu. A sfinţit pictura interioară, realizată în perioada trecută, şi a binecuvântat celelalte lucrări de înfrumuseţare a Capelei din instituţia de ocrotire socială. La finalul Sfintei Liturghii, l-a hirotesit iconom pe preotul slujitor al Capelei, părintele Cristian Nicolae.

Luni, 19 ianuarie. A avut program de audienţe şi lucrări de birou.

Marţi, 20 ianuarie. A predat cursuri de Teologie Liturgică la Facultatea de Teologie.

Miercuri, 21 ianuarie. A participat la Sf. Liturghie, oficiată la Capela Facultăţii de Teologie. A avut program de lucru la cabinet.

Joi, 22 ianuarie. A prezidat şedinţa Permanenţei Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei Sibiului.

Vineri, 23 ianuarie. A prezidat şedinţa Sinodului Mitropolitan al Mitropoliei Ardealului, în cadrul căreia au fost propuşi doi candidaţi pentru ocuparea scaunului vacant de Episcop al Covasnei şi Harghitei. A prezidat, apoi, şedinţa specială de consultare a Sinodului Mitropolitan al Mitropoliei Ardealului, cu Adunarea Eparhială a Episcopiei Covasnei şi Harghitei, pentru îndeplinirea prevederilor statutare, în vederea înaintării către Sfântul Sinod a propunerilor pentru alegerea noului episcop al Covasnei şi Harghitei. În aceeaşi zi, Î.P.S. Sa a prezidat şedinţa anuală de lucru a Adunării Eparhiale a Episcopiei Covasnei şi Harghitei, în cadrul căreia au fost prezentate dările de seamă ale sectoarelor administrative ale Eparhiei.

Sâmbătă, 24 ianuarie. I-a examinat, la Teologie Liturgică, pe masteranzii anului I de la Facultatea de Teologie din Sibiu.

Duminică, 25 ianuarie. A slujit Sfânta Liturghie la Biserica „Sfinţii Arhangheli Mihail şi Gavriil", din localitatea Tilişca, protopopiatul Sălişte, şi a adresat credincioşilor prezenţi un cuvânt de învăţătură. La sfârşitul Sfintei Liturghii, Î.P.S. Sa a oferit preotului paroh, Ioan Teşa, distincţia „Crucea Şaguniană pentru clerici", ca încununare a întregii activităţi pastoral-misionare din satul sibian, însumând peste 35 de ani de dăruire la acest Sfânt Altar. A oferit, de asemenea, distincţia „Crucea Şaguniană pentru mireni", domnului inginer dr. Dumitru Teodor Banciu, fost primar al oraşului Sălişte şi un binefăcător şi sprijinitor al activităţilor misionare ale Bisericii.

Luni, 26 ianuarie. A avut program de audienţe şi lucrări de birou.

Marţi, 27 ianuarie. La Biserica „Sfântul Ioan Botezătorul", din municipiul Râmnicu Vâlcea, Î.P.S. Sa a oficiat slujba înmormântării pentru dr. Nicolae Văcariu, prieten apropiat al Î.P.S. Sale. După slujbă, l-a vizitat la Reşedinţa eparhială pe Î.P.S. Părinte Varsanufie, Arhiepiscopul Râmnicului.

Miercuri, 28 ianuarie. A examinat, la Teologie Liturgică, masteranzii anului II de la Facultatea de Teologie din Sibiu.

Joi, 29 ianuarie. A prezidat şedinţa Permanenţei Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei Sibiului.

Vineri, 30 ianuarie – *Sărbătoarea Sfinţilor Trei Ierarhi: Vasile, Grigore şi Ioan.* A săvârşit Sf. Liturghie la Catedrala mitropolitană şi a adresat credincioşilor şi studenţilor prezenţi un cuvânt de învăţătură. A participat, apoi, în Aula „Mitropolit Ioan Meţianu" a Facultăţii de Teologie din Sibiu la comunicarea ştiinţifică organizată cu prilejul prăznuirii Sfinţilor Trei Ierarhi: Vasile cel Mare, Grigorie de Nazianz şi Ioan Gură de Aur, şi prezentată de către P.C. Arhid. Prof. Dr. Ioan Ică jr.

Vineri, 31 ianuarie. A participat la Sfânta Liturghie şi la slujba de Tedeum, oficiate de către P.S. Andrei Făgărăşanul, episcop vicar al Arhiepiscopiei Sibiului, la Capela mitropolitană, cu ocazia deschiderii lucrărilor şedinţei Consiliului Eparhial şi a Adunării Eparhiale a Arhiepiscopiei Sibiului. A prezidat şedinţele Consiliului Eparhial şi ale Adunării Eparhiale, desfăşurate în Aula „Mitropolit Ioan Meţianu" de la Facultatea de Teologie, în cadrul cărora s-au prezentat rapoartele de activitate pe anul 2014, pe sectoare şi protopopiate.

Pr. Dr. Cristian VAIDA

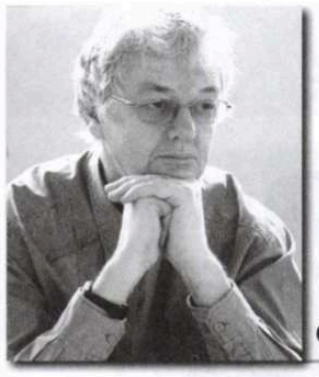

Iarăşi despre cult şi cultură: cultura cultului şi cultul culturii (II)

COSTION NICOLESCU

Biserica s-a propus lumii de-a lungul istoriei prin cultură, şi nu prin orice fel de cultură, ci cultură de prim rang. Biserica este un rezervor tezaurizator de cultură, anume, de cultură filtrată cu mult rafinament pe parcursul istoriei ei. Putem vorbi despre Biserica noastră ca despre o Biserică a culturii şi putem spune foarte multe despre cultura Bisericii. Până astăzi, naţiunile Europei se propun spre cunoaştere şi recunoaştere prin producţiile culturale ale Bisericii (tratate, ce este drept, de multe ori, numai ca „monumente istorice"). Cultura Bisericii, în bună măsură exprimată cultual, este una care, direct sau indirect, slujeşte preponderent slăvirii lui Dumnezeu. Icoanele, poezia, cântarea, arhitectura, gestica, miresmele…, toate au în Biserică această nobilă destinaţie.

O anumită precaritate a culturii generale la clerici, dar nu numai la ei, s-ar putea compensa printr-o trăire mistică înaltă, prin ardere totală, prin topire în Dumnezeu. Când, însă, această trăire lipseşte, incultura şi ignoranţa aferentă devin cu totul supărătoare. Şi destul de adesea agresive.

Dacă intelectualii sunt, mai degrabă, oameni ai întrebărilor şi ai neliniştilor, clericii par să aparţină răspunsurilor deja aflate, adesea suficinte. Uneori, prea suficiente. Nu ar fi de neluat în seamă un transfer de nelinişti creatoare şi de fermitate a nădejdilor între cele două părţi.

Între cele două lumi **există asemănări şi deosebiri**. Şi unele, şi altele ar trebui să conducă în final la o benefică complementaritate, compatibilitate şi conlucrare. Ar trebui...

Este de observat cu tristeţe cum nu totdeauna cultura şlefuieşte mari caractere. Cel puţin la nivel teoretic, cultura teologică pare mai capabilă de aceasta. Şi totuşi, excepţiile sunt nefiresc de numeroase. Observăm atât intelectuali inculţi, cât şi clerici netrăitori.

Sunt şi oameni, nu mulţi, nu destul de mulţi, care se află **între fronturi** sau, mai bine spus, care se mişcă cu oarece familiaritate în ambele zone. *Des passeurs*, cum ar fi spus minunatul teolog şi om de cultură Olivier Clément. Ei pot deveni punţi, călăuze pentru zonele de graniţă, pentru trecerea reuşită dintr-o ţară în alta a culturii. Este, într-o măsură, şi situaţia mea, a unuia care pendulează în ambele lumi, având rezerve faţă de anumite tendinţe, având drag şi preţuire pentru mulţi oameni, simţindu-mă dator să mă înfurii şi să apăr, atunci când este atacată sau nedrept criticată, tabăra cealaltă decât cea în care mă aflu la un moment dat.

Simt nevoia să introduc în ecuaţie un personaj extrem de interesant şi de important, anume pe **iubitorul de cultură**. **Spectatorul!** Dar acela care, din simplu privitor, devine un om implicat în actul de creaţie. Cel care se mişcă cu bucurie şi pricepere în varii domenii ale culturii, de la filosofie la artele spectacolului, de la cele ale vizualului la cele ale muzicii ş.a.m.d.p. Cei din această categorie, chiar dacă cel mai adesea nişte „anonimi", cunosc mai toate realizările cultural-artistice remarcabile ale unui loc şi ale unui timp, sunt neobosiţi în vizitarea mai multor domenii ale culturii. Ei urmăresc toate „mişcările" culturii, ei nu sunt preocupaţi de cancanuri, ci de esenţa lucrurilor. Ei sunt cei care citesc când călătoresc, fie călătoria aceasta reprezintă o scurtă petrecere în mijloace de transport în comun, fie ea e constituită de *marea vieţii*, cum frumos ne spun textele liturgice. Chiar dacă au o ocupaţie de bază prin care-şi câştigă existenţa, raţiunea vieţii lor este privirea şi ascultarea şi lectura piscurilor culturii. Inima şi sufletul lor ancorează în alte teritorii decât cel al producerii lor de zi cu zi. Ei sunt adresanţii ideali ai creatorilor de artă, destinatarii râvniţi de orice autor. Fără a fi profesionişti, ei sunt critici oneşti şi iubitori, mereu entuziaşti, lipsiţi de orice tendinţă de blazare. Este adevărat că numai o parte a lor este de regăsit în Biserică. Actele de cultură nu sunt pentru ei „distracţii", ci chestiuni vitale. Ei se implică în ele serios, cu toată fiinţarea lor şi le devin, în sensul dat de Marina Ţvetaeva, co-autori (*„Eu respect, de asemenea, oboseala cititorului. Ai obosit citind opera mea – înseamnă că ai citit bine şi că ai citit ceva bun. Oboseala cititorului nu este devastatoare, ci creatoare, împreună-creatoare. Ea face cinste cititorului şi mie." – Poetul şi critica*, 1926). Când astfel de oameni se întâlnesc, este sărbătoare a spiritului şi se intră într-o jubilaţie culturală benefică.

Ce s-ar putea face? Întru întâlnire reală şi benefică a celor două zone, spre obţinerea de bune răspunsuri la provocările lumii contemporane? În cazul acestei generale împleticite comunicări între lumea culturii laice şi cea a culturii Bisericii, ne aflăm, oarecum, ca în cazul separării Bisericilor (Fiecare ţine morţiş, pe baza propriilor argumente, considerate irefutabile, ca cealaltă să vină necondiţionat la credinţa ei, pe care o consideră a fi cea corectă.). Or, o abordare de acest tip constituie un drum închis şi neproductiv. Ceea ce este supărător de ambele părţi, atunci când apare, este suficienţa, mulţumirea de sine şi critica răutăcioasă a celuilalt, venită de prea multe ori din ignoranţă.

Care ar fi, aşadar, calea de ieşire din acest impas prelungit, calea care să conducă la o relaţie rodnică şi, de ce nu, plăcută?

Se poate lesne observa cum oamenii din cele două categorii luate în considerare se întâlnesc cu maximă plăcere şi implicare la… **agape**. Este de observat cum agapele sunt propuse şi date cam totdeauna de cei din Biserică. De multe ori, prilejuite de praznice sau de alte evenimente importante din viaţa Bisericii. Cum am arătat într-o lucrare (*Hrănire şi mântuire*), multe ale istoriei mântuirii (dar şi ale istoriei-curente) se petrec stând la masă, împărţind prieteneşte (sau numai convenţional) hrana şi băutura. Aşadar, cred că statul împreună la masă poate constitui un prim pas, o deschidere promiţătoare. Totul este ca să se treacă de la protocol bine garnisit la împreună-povestire, fiinţele să ajungă să dănţuiască împreună, într-un Duh. La bucatele trupeşti, se cuvine a fi adăugate şi cele spirituale, întru bună întâlnire şi rodnică rodire.

Apoi, în mod sigur, ar trebui ca fiecare parte să producă oameni capabili să transgreseze limitele propriei situări vocaţionale, să pătrundă coerent şi convingător în teritoriul partenerului dorit (sigur, mai întâi trebuie să fie dorit!). Să se ajungă la situare firească în ambele sfere, pe cât este cu putinţă. (Şi, mult poate fi cu putinţă! Şi nu numai la Dumnezeu, ci şi la noi, oamenii...). Pentru a se ajunge la conlucrări culturale majore. Pentru aceasta, este nevoie de **Călăuze**, dar şi de **călăuze**. De **Călăuze** importante la scara neamului, care să călăuzească spre piscuri culturale şi spirituale, unde combustiile sunt mai intense şi rodirile mai persisente, dar şi de **călăuze** de bună-credinţă (şi bună credinţă!), vrednice albine ale spiritului, care cunosc potecile de duh în zonele de frontieră şi sunt în stare (căci despre o stare vorbim, ce-i drept dinamică!) să ferească de rătăciri şi de deziluzii ucigătoare. Oricum, să trimită în cele din urmă la **Călăuza-Hristos**. Sigur, mai este necesar ca oamenii să-şi libereze nevoia ontologică de bună călăuzire întru Adevărul şi adevărurile generate de Acesta.

Putem vedea cum, în istorie, sunt cazuri, nu puţine, de clerici care au fost totodată mari cărturari, de (luat în) seamă, după cum au fost şi cazuri, destul de rare, de oameni de cultură care au ajuns clerici minunaţi (câteva exemple relativ recente: Daniil – Sandu Tudor, Virgil Gheorghiu, Nicolae Steinhardt, Valerian – Dragoş Pâslaru).

Spre bună înţelegere, ar trebui ca oamenii clerului şi cei ai culturii să pretindă unii de la alţii numai acele roade care sunt specifice fiecăruia, deprinzând totodată o minimă cunoaştere a aprecierii lor. Exigenţele reciproce imediate sunt adesea exagerate şi nerealiste. Intelectualii şi-ar dori ca oamenii Bisericii să fie oameni de mare cultură sau, oricum, de o cultură generală satisfăcătoare. Dar, trebuie văzut cum, în acelaşi timp şi orizontul oamenilor de cultură este adesea destul de mărginit. Cel mai adesea nu prea ştie o breaslă ce face alta şi nici nu o interesează. La o privire atentă, oamenii de cultură, în mare parte, sunt destul de ignoranţi în alte domenii ale culturii decât cele în care performează. Nu prea vezi muzicieni la vernisaje, pictori în sălile de concert, scriitorii abia se citesc între ei etc. etc. Îngustimea pare să fie caracteristica orizontului lor cultural. Şi, totuşi, când este vorba de oameni ai Bisericii, pretenţiile sunt, deodată, mult mai mari şi generalizate. De partea cealaltă, clericii şi-ar dori ca peste noapte oameni de cultură importanţi să devină cu totul bisericoşi. Să fie prezenţe continue şi exemplare în viaţa liturgică. Ar fi frumos... Dar cam greu de împlinit.

Două lucruri ar fi de căutat. Unul ar fi constituit de **întâlnirea şi peripatetizarea în aceleaşi teritorii, structurate de aceleaşi valori majore**. Apoi, **aflarea şi folosirea unui limbaj cât de cât comun, caracterizat de strălucire, savoare şi frumuseţe**.

Simţul umorului ar putea juca un rol important. Dar să fie unul decent, subţire... Există un umor clerical fabulos, de cea mai bună calitate. Nu la prea mulţi, din păcate. Este adevărat că, *ab initio*, se cere de la clerici un mai mare echilibru în trăire şi manifestare, o anumită cenzurare a exprimărilor lor în societate. Clericii, dacă sunt prea jucăuşi, nu dă bine, iar dacă sunt prea serioşi, până la încrâncenare şi crispare, iar nu dă bine. Echilibrul, buna măsură este de dorit îndoit la ei.

O întâlnire reală nu se poate realiza decât **în** Biserică. Poate că, până la urmă, problema se reduce la a vedea dacă Dumnezeu este luat în considerare sau nu, iar dacă, totuşi, este, în ce fel este. Apoi, trebuie avut în vedere şi creştinismul implicit pe care-l manifestă mulţi dintre oamenii de cultură. Mă gândesc şi la viziunea lui Tarkovski, anume că îşi exersa arta precum o rugăciune, ca pe un mod de a se ruga. Asta presupune că Dumnezeu este implicat (fie şi numai implicit)! Că este chemat, slăvit, iubit... Biserica trebuie să-şi asume rolul ei recuperator şi restaurator. Asemenea lui Hristos, Biserica trebuie să fie aceea care să facă prima mutare, să deschidă „jocul", deschizându-i-se lui. Şi, pentru acest tip de abordare, în mod sigur, nu toţi slujitorii Bisericii pot avea darul special al simplei şi bunei comunicări cu intelectualii, mai ales cu elita lor (fie ea reală sau cu ghilimelele precizatoare). Astfel de preoţi vor apare însă în chip necesar, pentru că Dumnezeu ne dăruieşte cu generozitate cele de care avem nevoie. Mai rămâne ca ei să nu fie priviţi cu suspiciune în propria tabără şi să fie remarcaţi de tabăra cealaltă. Deschiderea lor să afle ecou pe măsură.

Oamenii de cultură sunt un minunat teren de misiune. Greu de desţelenit, dar capabil de roade extraordinare. Dar şi oamenii din cler pot fi un teren propice pentru o misiune culturală, cu condiţia ca aceasta să se facă cu smerenie şi o corectă raportare la valorile creştine.

Întâlnirea trebuie să-şi afle temeiul ultim şi indestructibil în iubirea-prietenie, în *philia*. Intelectualii vin, pe fond, de orice fel ar fi ei, cu Filosofia, în timp ce Biserica propune, în acelaşi registru, Filocalia. Filosofie *versus* Filocalie… Iubirea de Înţelepciune *versus* iubirea de Frumos! Să nu fie! Căci avem mereu *Philo*-! Undeva, aceşti oameni, îndeosebi când excelează, trebuie să se întâlnească, pentru că, în principiu, preocuparea lor este Înţelepciunea şi Frumuseţea lui Dumnezeu, mai apropiat spus, a lui Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu şi Fiul Omului. Fratele nostru, Mirele nostru, Prietenul nostru…

De altfel, credinţa mea este că, totdeauna, preoţii buni se vor înţelege cu intelectualii buni. Dacă nu, înseamnă că… nu sunt (prea) buni.

Toate aceste linii existenţiale, mai mult sau mai puţin paralele, în acelaşi timp mai mult sau mai puţin întretăiate pe parcursul acestei vieţi, se întâlnesc undeva la infinit, în proximitatea lui Dumnezeu, în optativul eshatologic. Asta înseamnă că propunerea de fond făcută ontologic omului este sfinţenia. Nici lumea culturii, nici lumea clericală nu generează mecanic sfinţi. Dar, chemarea şi menirea lor este aceea de a-i aşterne pe oameni cât de cât pe acest drum. Dacă nu suntem sfinţi, măcar să ajungem să ne odihnim *cu* sfinţii, cum frumos ni se cântă la slujba de la înmormântare. *Cu sfinţii* este deja destul de bine. Cu ei suntem şi lângă Unul Sfânt, Unul Domn…

Putem construi **o întrebare importantă**, chiar dacă într-o măsură oţioasă. A fost Hristos un intelectual? Aşa, fără să scrie un rând (dacă neglijăm episodul cu femeia adulteră, când a însemnat ceva cu degetul pe pământ – Ioan 8, 6)? Învăţându-i, totuşi, de când era foarte tânăr, practic încă un copil, pe „universitarii" Templului. Ar fi prea puţin ca să-i atribuim această calitate. Dar a fost, în mod incontestabil, un Dumnezeu al culturii şi un Om de cultură! De cultură în toate laturile ei de diamant şlefuit, de la cultura cuvântului, la cultura înfăptuirilor culturale. În istorie, învăţătura Lui a generat nu numai cult, ci şi Cultură!

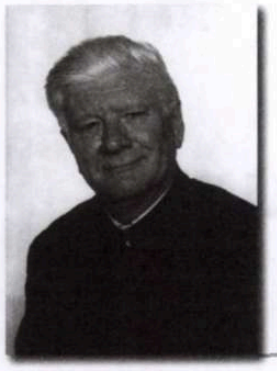

LA 90 DE ANI AI PATRIARHIEI ORTODOXE ROMÂNE

Pr. Prof. Dr.
MIRCEA PĂCURARIU

(urmare din p. 1)

în Congresul preoţimii basarabene de la Chişinău. Au urmat alte propuneri din partea unor ierarhi şi preoţi, a unor oameni de cultură şi chiar a unor oameni politici. Erau invocate mai multe argumente în favoarea înfiinţării Patriarhiei: prestigiul de care se bucura ţara noastră pe plan extern după realizarea Statului naţional unitar; Biserica noastră avea acum circa 13 milioane de credincioşi, organizaţi în 5 mitropolii şi 13 eparhii; avea două facultăţi de teologie, cinci academii teologice în Ardeal şi mai multe seminarii în vechea Românie; numeroşi teologi români se implicaseră în mişcarea ecumenică, acum, în perioada ei de început; Biserica noastră ajutase, timp de o jumătate de mileniu, alte popoare ortodoxe căzute sub dominaţia otomană; s-a avut în vedere şi faptul că două Biserici Ortodoxe din vecinătatea noastră îşi redobândiseră statutul de Patriarhie: cea rusă (1917) şi cea sârbă (1920).

*

Ţinând seama de toate propunerile făcute, la 4 februarie, Sfântul Sinod al Bisericii noastre a adoptat *Actul de înfiinţare a Patriarhiei Ortodoxe Române*. A fost aprobat apoi de Senatul României, la 12 februarie, şi de Camera Deputaţilor, la 17 februarie, legea fiind apoi promulgată de regele Ferdinand la 23 februarie şi publicată în „Monitorul Oficial" din 25 februarie 1925. Pe baza acestei hotărâri sinodale, mitropolitul primat de atunci, Miron Cristea, a devenit primul Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române, fiind recunoscut, potrivit canoanelor, prin *Tomosul* patriarhului ecumenic Vasile al III-lea. A fost înscăunat la 1 noiembrie în Catedrala patriarhală, în prezenţa membrilor Sfântului Sinod, a unor înalţi demnitari ai statului şi a 21 de delegaţi ai Bisericilor Ortodoxe surori, precum şi a şefilor cultelor din ţară. Istoria Bisericii noastre, pe parcursul acestor 90 de ani, este binecunoscută, dar, totuşi, considerăm ca la acest ceas aniversar să menţionăm doar câteva aspecte din realizările celor şase patriarhi care au condus Biserica noastră pentru nouă decenii.

Primul patriarh, **Miron Cristea** (1868-1939), originar din Topliţa (jud. Harghita), se formase în spiritul tradiţiilor şaguniene încă de la Sibiu, la sfârşitul secolului al XIX-lea şi începutul celui de-al XX-lea. După ce a obţinut doctoratul în Litere la Universitatea din Budapesta (cu o teză despre Mihai Eminescu, prima monografie care a fost închinată poetului), s-a reîntors la Sibiu, unde a fost secretar şi apoi „asesor" (consilier) la Arhiepiscopie, redactor al ziarului şagunian „Telegraful Român" (1898-1900), preşedinte al „despărţământului" Sibiu al Astrei, iniţiator al unor instituţii culturale şi sociale româneşti. A avut un rol însemnat la lucrările de zidire a noii catedrale mitropolitane din Sibiu (1902-1906), dar şi în acţiunea de organizare a primelor parohii ortodoxe româneşti în Statele Unite. Călugărit la Mănăstirea Hodoş Bodrog sub numele Miron, hirotonit preot-ieromonah şi apoi hirotesit protosinghel, la 21 noiembrie/3 decembrie 1909, a fost ales episcop al Caransebeşului, după ce alte două alegeri n-au fost recunoscute de împăratul Francisc-Iosif, la propunerea Guvernului din Budapesta. În noua slujire, a militat pentru apărarea caracterului românesc al şcolilor noastre confesionale, în faţa încercărilor guvernanţilor de la Budapesta de a le maghiariza. S-a numărat printre patrioţii români ardeleni care au militat pentru unirea Transilvaniei cu vechea Românie, hotărâtă la Alba Iulia, la 1 decembrie 1918. La 18/31 decembrie 1919, a fost ales mitropolit al Bisericii din România, iar în 1925 a devenit primul ei patriarh.

Ca patriarh, poate fi socotit drept „părintele" unificării noastre bisericeşti, după realizarea României Mari, reuşind să impună principiile Statutului Organic şagunian şi în noul Statut al Bisericii noastre, adoptat în 1925. În acelaşi timp, a lucrat pentru înfiinţarea a noi eparhii în Ardeal şi în Basarabia, precum şi a Episcopiei misionare româneşti din Statele Unite şi Canada.

În timpul arhipăstoririi sale la Bucureşti, a reorganizat Tipografia Institutului Biblic şi de Misiune, tipărindu-se, din iniţiativa sa, o nouă ediţie *sinodală* a Bibliei, în 1936, în traducerea mitropolitului Nicodim Munteanu şi a preoţilor profesori Gala Galaction (Grigorie Pişculescu) şi Vasile Radu de la Facultatea de Teologie din Chişinău, a tuturor cărţilor de slujbă, dar şi a unor cărţi de teologie şi traduceri. A contribuit la întărirea legăturilor cu alte Biserici creştine, prin vizite reciproce, prin participarea unor teologi români la congrese şi întruniri ecumenice peste hotare. A îndeplinit şi un important rol politic, deosebit de onorant pentru un cârmuitor bisericesc: membru în „Regenţa" de trei persoane, instituită după moartea regelui Ferdinand (1927-1930), şi prim-ministru al ţării, din 10 februarie 1938 până la moartea sa, la 6 martie 1939.

Cel de-al doilea patriarh, **Nicodim Munteanu** (1864-1948), era un moldovean din Pipirig-Neamţ, călugărit în Mănăstirea Neamţ, cu studii la Academia duhovnicească din Kiev, fost vicar la Mitropolia din Iaşi, apoi la Eparhia Dunării de Jos (Galaţi), arhiereu cu titlul „Băcăuanul", episcop la Huşi (1912-1923), locţiitor de arhiepiscop la Chişinău (iunie 1918-decembrie 1919), iar după ce s-a retras din scaunul de la Huşi, stareţ la Mănăstirea Neamţ, apoi mitropolit al Moldovei (1935-1939), iar la 30 iunie 1939 ales patriarh, păstorind până la moarte (27 februarie 1948).

Păstorirea lui ca patriarh s-a desfăşurat în timpul celui de-al Doilea Război Mondial şi în primii ani în care România se îndrepta spre un regim totalitar-ateu. Patriarhul Nicodim rămâne în cultura teologică românească prin cunoscutele traduceri pe care le-a făcut din literatura teologică rusă: cuvântările arhiepiscopilor Inochentie al Odessei şi Serghie al Vladimirului, ale preotului Constantin Stratilatov, din operele lui Grigorie Petrov şi Serghie Cetfericov, din A.P. Lopuhin (*Istoria biblică a Vechiului Testament*, 4 volume, *Istoria biblică a Noului Testament*, în 2 volume), din englezul F.V. Farrar, dar după versiuni ruseşti (*Primele zile ale creştinismului*, 3 volume, *Viaţa lui Iisus Hristos*, 2 volume, *Viaţa şi opera Sfântului Apostol Pavel*, 3 volume, *Viaţa şi operele Sfinţilor Părinţi şi învăţători ai Bisericii*, 3 volume, etc.). De asemenea, a tradus Noul Testament (cinci ediţii), Psaltirea (trei ediţii), 24 de cărţi din Biblia sinodală din 1936, precum şi 24 de cărţi din Vechiul Testament şi întreg Noul Testament, în noua ediţie sinodală din 1944.

A urmat un patriarh provenit din rândul preoţilor de mir văduvi, **Justinian Marina** (1901-1977), originar din satul Sueşti-Vâlcea. Studiase la Seminarul Teologic din Râmnicu Vâlcea, apoi la Facultatea de Teologie din Bucureşti. A fost învăţător, preot într-o parohie rurală, apoi în Râmnicu Vâlcea, arhiereu vicar la Iaşi, cu titlul „Vasluianul" (1945), pentru câteva luni, mitropolit al Moldovei (1947), iar după moartea lui Nicodim a devenit locţiitor de patriarh, apoi, la 24 mai 1948, ales ca al treilea patriarh al Bisericii noastre (înscăunat la 6 iunie 1948). Deşi a păstorit în cea mai întunecată perioadă din istoria Bisericii noastre, deşi primit cu neîncredere de mulţi, patriarhul Justinian a devenit curând un „ierarh al faptelor", dar mai ales un bun diplomat, care a ştiut să îndrume Biserica în condiţiile grele prin care trecea întreg neamul. El a fost nevoit să adopte un nou Statut de organizare şi funcţionare a Bisericii, în octombrie 1948, care a trebuit să ţină seama de noile condiţii politice, sociale şi de alt gen prin care trecea ţara (existau acum 5 mitropolii, dar cu numai 13 eparhii). În 1948, după ce s-au desfiinţat toate seminariile teologice, patru academii teologice din Ardeal şi Banat, precum şi Facultatea de Teologie din Cernăuţi-Suceava, patriarhul Justinian a reorganizat treptat cinci seminarii teologice, cu cinci clase, şi două institute teologice de grad universitar la Bucureşti şi Sibiu. Au apărut câteva noi reviste bisericeşti, s-au tipărit noi ediţii ale tuturor cărţilor de cult, s-a reeditat Biblia sinodală (1968 şi 1975), mai multe ediţii din Noul Testament şi Psaltire, dar şi lucrări ale profesorilor de teologie. S-au refăcut numeroase monumente istorice-bisericeşti în întreaga Patriarhie, s-au creat aproximativ o sută de muzee bisericeşti. În acelaşi timp, s-au reluat legăturile cu celelalte Biserici Ortodoxe surori, dar şi cu mişcarea ecumenică (întreruptă în timpul războiului), au avut loc vizite ale unor patriarhi ortodocşi la noi, dar şi vizite ale unor delegaţii sinodale române peste hotare.

Patriarhul **Iustin Moisescu** (1910-1986), originar din zona Muscelului, cu studii la Seminarul Teologic al orfanilor de război din Câmpulung, apoi la Facultatea de Teologie din Atena, care i-a conferit doctoratul, cu specializări la Strasbourg şi Atena, a fost unul din marii teologi ai secolului al XX-lea. Fusese profesor de Noul Testament la Facultăţile de Teologie din Varşovia, Cernăuţi-Suceava şi Bucureşti, până în 1956. Ca profesor de teologie, a publicat mai multe lucrări de Noul Testament, întreaga sa operă fiind reeditată de episcopul Calinic al Argeşului în opt volume. Pentru scurt timp a fost mitropolit al Ardealului (1956), apoi mitropolit al Moldovei şi Sucevei (1957-1977), iar din iunie 1977, patriarh.

A fost cel mai prestigios ecumenist al timpului său, reprezentant al Bisericii noastre la zeci de întruniri inter-creştine, în cadrul Consiliului Ecumenic al Bisericilor şi al Conferinţei Bisericilor Europene, şi la conferinţe pan-ortodoxe. Iar ca patriarh, a condus câteva delegaţii ale Bisericii noastre, care au vizitat alte Biserici creştine. A iniţiat o amplă acţiune de traduceri din operele Sfinţilor Părinţi şi scriitori bisericeşti; s-au tipărit şi alte lucrări teologice sau de artă bisericească. În calitate de mitropolit al Moldovei, a început o largă acţiune de restaurare a monumentelor istorice-bisericeşti din Eparhia sa, continuând cu unele din Arhiepiscopia Bucureştilor. Din nefericire, din timpul arhipăstoririi sale, s-a intensificat şi acţiunea de demolarea unor biserici în Bucureşti.

Arhipăstorirea patriarhului **Teoctist Arăpaşu** (1915-2007), s-a desfăşurat pe parcursul a peste două decenii, din 1986, până la 30 iulie 2007, având cea mai îndelungată slujire arhierească din istoria Bisericii noastre, 57 de ani. Era un fiu al plaiurilor botoşănene, cu studii la Seminarul de la Cernica şi la Facultatea de Teologie din Bucureşti. A fost preot slujitor la Catedrala din Iaşi, vicar al Arhiepiscopiei Iaşilor, apoi arhiereu vicar patriarhal, cu titlul „Botoşăneanul", episcop la Arad, mitropolit al Olteniei, apoi al Moldovei, urmând apoi în scaunul patriarhal din 1986. A păstorit în aceleaşi condiţii vitrege până în decembrie 1989, după care i-a fost dat să procedeze la o revigorare a vieţii bisericeşti în noua conjunctură politică de la noi. Ca episcop, ca mitropolit şi apoi ca patriarh s-a implicat în mişcarea ecumenică, a condus delegaţii sinodale, care au vizitat alte Biserici, ori a primit vizita unor patriarhi sau a altor conducători de Biserici (de pildă, vizita papei Ioan Paul al II-lea, în 1999, şi vizita sa la Roma). S-a ocupat de restaurarea unor biserici-monumente istorice din eparhiile pe care le-a condus. După 1989, a fost preocupat de reintroducerea studiului Religiei în şcolile primare, gimnazii şi licee, a asistenţei religioase în spitale, unităţi militare şi închisori. S-au reînfiinţat eparhiile desfiinţate în 1948 ori au luat naştere noi eparhii. S-au înfiinţat noi facultăţi de teologie şi seminarii, s-au editat zeci de noi lucrări teologice, s-au făcut noi canonizări de sfinţi români, s-au ridicat biserici şi mănăstiri pe întreg teritoriul ţării.

Actualul patriarh, **Preafericitul Părinte Daniel** (născut la 22 iulie 1951), este un fiu al Banatului, cu studii liceale la Lugoj, teologice la Sibiu şi Bucureşti, continuând cu specializări la Strasbourg şi Freiburg im Breisgau, cu doctorate la Strasbourg şi Bucureşti. A fost mulţi ani profesor şi director adjunct la Institutul ecumenic de la Bossey şi, pentru scurt timp, conferenţiar la Institutul teologic universitar din Bucureşti, tuns în monahism la Sihăstria şi hirotonit preot-ieromonah. În 1990 a fost, pentru câteva luni, episcop vicar la Timişoara, iar din vara anului 1990, până în 2007, mitropolit al Moldovei şi Bucovinei. În această perioadă, a înfiinţat o nouă Facultate de Teologie în Iaşi, dar şi mai multe seminarii pe întreg cuprinsul Arhiepiscopiei Iaşilor, s-au creat diverse instituţii culturale-bisericeşti şi sociale, tipografii şi postul de radio Trinitas de la mănăstirea Golia din Iaşi, s-au ridicat zeci de biserici noi şi aşezări monahale, a iniţiat canonizarea mai multor ierarhi şi călugări din Moldova. A reprezentat Biserica noastră la congrese şi întruniri ecumenice peste hotare, a publicat lucrări teologice, fie în volum, fie în periodice din ţară şi de peste hotare. Ca patriarh, continuă acelaşi gen de acţiuni în Arhiepiscopia Bucureştilor. Trebuie să mai notăm înfiinţarea Postului de Radio şi Televiziune „Basilica" al Patriarhiei, a ziarului „Lumina"; a făcut vizite peste hotare în fruntea unor delegaţii sinodale ori a primit vizita patriarhilor de la Constantinopol, Alexandria, Antiohia şi Ierusalim. În mod deosebit, trebuie să consemnăm faptul că, la scurt timp după înscăunare, au început lucrările de zidire a noii Catedrale patriarhale, numită „a mântuirii neamului".

Toţi aceşti mari patriarhi au făcut cinste Bisericii lor, prin munca entuziastă şi dezinteresată pe care au depus-o în slujba ei, deşi doi dintre ei au activat într-o perioadă de mari opresiuni pentru întregul nostru popor. Fiecare dintre ei şi-a slujit Biserica şi ţara cu toată dăruirea, ca buni organizatori, ca oameni de cultură, ca patrioţi, dar şi ca ecumenişti. De aceea, avem datoria să ne aducem mereu aminte de ei şi să le cinstim memoria, mai ales în acest an aniversar, 1925-2015.

ÎNTÂMPINAREA DOMNULUI

Arhid. Prof. Dr.
CONSTANTIN VOICU

În marea Sa bunătate, Dumnezeu a creat prima pereche de oameni. Neascultarea lor a făcut ca ei să fie izgoniţi din fericire în focul suferinţelor vieţii pământeşti. Cu toată această cădere – în păcat –, omul n-a renunţat la nădejdea unei întâlniri cu Creatorul său. Dar însuşi Dumnezeu, chiar de la început, nu a lăsat omenirea fără nădejde de salvare din suferinţe. În scurgerea vremii, Dumnezeu a lăsat prin gura proorocilor să se vestească venirea unui izbăvitor, care va ridica neamul omenesc din nefericita cădere. Această promisiune s-a împlinit odată cu venirea pe lume a Fiului lui Dumnezeu, a Domnului şi Mântuitorului nostru Iisus Hristos.

Obiceiul Legii Vechi era ca, după 40 de zile de la naştere, „tot întâiul născut de parte bărbătească să fie închinat Domnului" (Lc. 2, 23).

Potrivit acestor orânduieli, Sf. Fecioară Maria a mers la templul din Ierusalim, ca să „pună înaintea Domnului" pe Fiut său şi să aducă sacrificiu, ca femeie săracă fiind, două turturele.

Dar, odată cu aceasta, mama lui Dumnezeu a împlinit şi o altă cerinţă a Legii Vechi, oferind pe Fiul ei cel întâi născut lui Dumnezeu ca dar, însă un dar netrecător, cu care s-a pus sfârşit tuturor jertfelor Legii Vechi şi care S-a jertfit pe Sine pentru curăţirea păcatelor omeneşti. Fiul lui Dumnezeu, Care a venit să ne răscumpere, se răscumpără însuşi cu două turturele. Atât de mare era sărăcia Lui, încât nu s-a putut aduce pentru Dânsul un miel – căci aşa era obiceiul –, ci numai două turturele, cum era prescris pentru săraci. Venind în lume, S-a îmbrăcat în faşă cu sărăcia, ca să înveţe pe oameni întoarcerea spre Dumnezeu pe căile smereniei, de la care îi îndepărtase mândria şi oarba încredere în ei.

Dar în momentul când Preacurata vine cu Pruncul, să săvârşească cele rânduite, în templul din Ierusalim este întâmpinată de un bătrân, anume Simeon, de care Sfânta Evanghelie ne spune că era un „om drept şi temător de Dumnezeu", căruia i se făgăduise de la Duhul Sfânt, că nu va muri, până ce va vedea pe Hristosul Domnului.

Smeritul bătrân se apropie de Sfânta Fecioară, ia Pruncul în braţe şi, zguduit în toată fiinţa sa de împlinirea unei mari nădejdi, îndelung mângâiată în străfundurile sufletului său, izbucneşte în mulţumiri şi laude aduse lui Dumnezeu pentru marea bucurie pe care i-a hărăzit-o, zicând: „Acum slobozeşte pe robul Tău, Stăpâne, după cuvântul Tău în pace, că văzură ochii mei mântuirea Ta, pe care ai gătit-o în faţa tuturor popoarelor, ca să fie lumină spre descoperirea neamurilor şi mărire poporului Tău Israil" (Lc. 2, 29, 32).

Din cuvintele bătrânului, vedem cum se desprinde bunătatea lui Dumnezeu faţă de el, dându-i să trăiască ani mulţi, mai mulţi decât trăiesc alţi semeni, întărit prin nădejdea că n-o să moară până nu va vedea împlinite profeţiile privitoare la Pruncul dumnezeiesc. Iată că acum i s-a dat această mare fericire, de a se atinge, chiar de a-L lua în braţe pe „Unsul Domnului", pe Mântuitorul.

Pătruns de duhul profeţiei, într-o asemenea fericită împrejurare, bătrânul simte şi anunţă că venirea Mântuitorului va însemna pentru unii slobozirea, iar pentru mulţi alţii va însemna şi ridicarea lor din umbră şi durere. Gândurile multor inimi se vor descoperi, iar fiecare va primi răsplata după gândul şi munca sa.

Dar, în timp ce bătrânul Simeon profetiza, iată că se ivi o femeie bătrână, proorociţa Ana, fiica lui Fanuil din neamul lui Aşer, adusă şi ea la templu în acel moment de Duhul Sfânt.

Era văduvă, de 84 de ani, această bătrână – ne spune Sf. Scriptură – trăia în preajma templului, petrecându-şi zilele în rugăciuni şi posturi îndelungate. Văzând-o pe Maica Domnului cu Pruncul în braţe, şi această bătrână sfântă

izbucneşte în laude şi mulţumiri lui Dumnezeu, vestind apoi în tot Ierusalimul, celor ce-L aşteptau pe Mesia, împlinirea proorociei privitoare la „Unsul Domnului".

Pilduitoare este întâmpinarea Mântuitorului de către aceşti doi bătrâni, care duceau o viaţă curată, având darul de la Dumnezeu de a trăi să vadă şi să recunoască în micuţul adus la templu pe însuşi Mesia cel prezis de profeţi. Dar să nu ne gândim că numai aceşti doi bătrâni cunoşteau ceea ce s-a vestit prin proroci. Întreg poporul iudeu trăia în aşteptarea acestor vremuri, când trimisul Domnului, Mesia, va veni să aducă în lume dreptate şi pace şi izbăvirea suferinţelor celor mulţi şi umiliţi. Dar oamenii acelor vremuri îşi făceau o idee greşită despre Mesia, aşteptându-L ca pe un rege viteaz, în loc să-L aştepte ca pe un izbăvitor sufletesc din robia păcatelor.

Au trecut aproape două mii de ani de la această întâmpinare a Domnului la templul din Ierusalim. Multe s-au schimbat în lume, peste multe a trecut credinţa creştină şi venim acum şi ne întrebăm: suntem şi noi vrednici să-L întâmpinăm pe Domnul nostru Iisus Hristos? Putem noi să ne socotim vrednici de a trăi clipele pe care le-au trăit dreptul Simeon şi proorociţa Ana?

Răspunsul este uşor de dat. Şi noi putem să-l întâmpinăm pe Domnul, ca şi dreptul Simeon şi proorociţa Ana.

De aproape două mii de ani, toţi drepţii şi toţi sfinţii Bisericii creştine au simţit bucuria negrăită de a se atinge cu sufletul de Cel mai presus de fire. Şi noi putem să simţim această bucurie, dar trebuie să ne gândim o clipă, că, pentru acest fapt, să respectăm anumite rânduieli de viaţă creştină. Nu trebuie să uităm, că Mântuitorul a spus înainte de a se înălţa la cer: „Iată Eu cu voi sunt, în toate zilele până la sfârşitul veacului" (Matei 28, 20). Faptele Apostolilor ne mărturisesc la fel, că „Dumnezeu nu este departe de fiecare dintre noi, căci în El avem viaţă, ne mişcăm şi suntem" (17, 27-28).

Sunt nenumărate cazurile de credincioşi aleşi, care au mărturisit că L-au simţit pe Dumnezeu în preajma lor, mai ales atunci când erau încălziţi de rugăciune. Prezenţa Domnului nostru Iisus Hristos în preajma noastră, în viaţa noastră, în adâncul sufletului nostru, venind în ajutorul slăbiciunilor noastre, o putem afla atunci când ne rugăm fierbinte şi din tot sufletul, din toată fiinţa noastră. Sfântul Apostol Pavel ne spune că: „Duhul vine în ajutor slăbiciunilor noastre .... şi însuşi Duhul se roagă pentru noi cu suspinuri negrăite" (Romani 8, 26).

Dar pe Domnul îl găsim nu numai în rugăciune, ci şi în viaţa noastră de toate zilele, atunci când simţim în adâncul fiinţei noastre o dorinţă puternică de a ne depăşi pe noi înşine, de a ieşi din lâncezeala în care trăim, de a face binele, de a simţi frumosul, de a cunoaşte adevărul.

Taina Sfintei Împărtăşanii este mijlocul cel mai direct de a-L întâmpina pe Domnul, de a ne apropia de El, de a ne uni chiar cu El. În Sf. Împărtăşanie este însuşi Domnul nostru Iisus Hristos. Dar trebuie să fim drepţi şi temători de Dumnezeu ca dreptul Simeon, trebuie să ducem o viaţă curată ca proorociţa Ana, pentru ca să trăim cu adevărat zguduirea fericită pe care au trăit-o aceştia când L-au întâmpinat pe Mântuitorul.

Dar noi mai avem şi o altă posibilitate de a-L întâmpina pe Domnul. Este momentul solemn al prezentării noastre în faţa dreptului Judecător. Atunci se va vedea pentru totdeauna cine dintre noi merită să simtă bucuria negrăită pe care a simţit-o dreptul Simeon. Pentru această dreaptă judecată trebuie să ne pregătim zi de zi, clipă de clipă, până la sfârşitul vieţii noastre.

Să ne cercetăm sufletele şi să ne curăţim trupurile, ca să-L putem întâmpina pe Domnul în starea fericită a bătrânului Simeon.

Să-L rugăm pe Dumnezeu, să ne ajute în rugăciunile noastre, în strădaniile noastre de a împlini binele. În apropierea noastră de Sfânta Împărtăşanie, să nu ne arătăm nevrednici de a-L recunoaşte şi de a-L întâmpina cu toată căldura sufletelor noastre pe Domnul şi Dumnezeul nostru Iisus Hristos. Să dorim, ca şi dreptul Simeon, a fi totdeauna în pace. Căci nu este altă fericire mai mare pe pământ decât a trăi în pace cu toţi oamenii, a căuta pacea şi a face pace între cei învrăjbiţi. Iar cu aceste învăţături hrănindu-ne, în acest sfânt praznic dumnezeiesc, să ne rugăm Domnului, ca să împace lumea, să întărească dreapta credinţă, iar pe noi să ne miluiască şi să ne mântuiască.

Sfântul Ioan Gură de Aur despre Postul Mare

„Căci cinstea acordată postului nu [înseamnă] abţinerea de la mâncăruri, ci părăsirea păcatelor, fiindcă cel care limitează postul numai la abţinerea de la mâncăruri, acela este cel care îl necinsteşte cel mai mult. Posteşti? Dovedeşte-mi [acest lucru] prin faptele [tale]! «Ce fel de fapte?» spune [cineva]. Dacă vei vedea un sărac, miluieşte-l! Dacă vei vedea un duşman, împacă-te [cu acesta]! Dacă vei vedea un prieten ţinut la loc de cinste, nu-l invidia! Dacă vei vedea o femeie cu forme frumoase, mergi mai departe! Căci, fără îndoială, nu numai gura [trebuie] să postească, ci şi ochiul, şi auzul, şi picioarele, şi mâinile, şi toate mădularele trupului nostru. Să postească mâinile curăţându-se de [orice] răpire şi lăcomie! Să postească picioarele, abţinându-se de la alergările către spectacolele cele călcătoare de lege! Să postească ochii, învăţându-se să nu se arunce niciodată spre chipuri cu forme frumoase, nici să nu se îndeletnicească cu frumuseţi străine. Căci hrana ochilor este privirea; iar dacă aceasta va încălca legea sau va fi neîngăduită, [atunci] va aduce vătămare postului şi va răsturna întreaga mântuire a sufletului; dar dacă este legiuită şi singură, [atunci] împodobeşte postul. Ar fi [un lucru] dintre cele mai ciudate ca, în privinţa mâncărurilor, să te abţii, din cauza postului, chiar şi de la hrana îngăduită, însă în privinţa ochilor să atingi chiar şi ce este oprit. Nu mânânci carne? Să nu mănânci nici desfrânare cu ochii!

Să postească şi auzul! Iar postul auzului [înseamnă] a nu primi vorbiri de rău şi defăimări. *Să nu primeşti vreun zvon deşert* (Ieşire 23, 1), zice. Să postească şi gura, [înfrânându-se] de la vorbe ruşinoase şi de la injurii. Altfel care este folosul când ne abţinem de la [carnea] de pasăre şi peşte, [însă] ne muşcăm şi ne devorăm fraţii? Cel care vorbeşte a mâncat carne de frate, a muşcat din trupul aproapelui [său]. De aceea şi Pavel ne-a înfricoşat zicând: *Iar dacă vă muşcaţi unii pe alţii şi vă devoraţi, luaţi seama să nu vă nimiciţi întreolaltă* (Gal. 5, 15). Nu ţi-ai înfipt dinţii în carne, însă ai înfipt vorbirea de rău în suflet, ai rănit cu bănuiala cea rea, ai pricinuit nenumărate rele şi ţie, şi aceluia, şi altora mulţi. Căci ponegrindu-l pe aproapele [tău], l-ai făcut mai rău şi pe cel ce te-a ascultat. Căci dacă este un păcătos, devine [şi] nepăsător, căci îşi găseşte un tovarăş de păcat. Iar dacă este drept, este ridicat spre rătăcirea minţii şi se umflă din pricina păcatului altora, fiind mânat să-şi închipuie [lucruri] mari despre sine. Pe lângă acestea, ai vătămat şi comunitatea Bisericii. Căci, fără îndoială, toţi cei care aud nu îl acuză [doar] pe cel care a păcătuit, ci lovesc cu învinuiri în [tot] neamul creştinilor. Căci este imposibil să-i auzi pe cei necredincioşi spunând «Cutare este depravat şi neînfrânat», ci, în locul celui care a greşit, îi ponegresc pe toţi creştinii. Mai mult, ai făcut ca slava lui Dumnezu să fie blasfemiată; după cum numele lui Dumnezeu este slăvit [atunci] când avem o faimă bună, tot astfel este blasfemiat şi batjocorit, [atunci] când păcătuim." (Sf. Ioan Gură de Aur, *Omilii la statui I,* studiu introd., trad. şi note de Adrian Podaru, Ed. Polirom, Iaşi, 2011, p. 195-199.)

Acest fragment este preluat dintr-o omilie rostită de Sfântul Ioan Gură de Aur la începutul Postului Mare din anul 387 la Antiohia, în vreme ce era tânăr preot. Omilia aceasta face parte din grupul de omilii numite de patrologi „la statui", întrucât ele se referă, în bună măsură, la un eveniment reprobabil din istoria Antiohiei, petrecut cu puţină vreme înainte de începutul Postului Mare din acel an, când un grup de cetăţeni, înfuriaţi că împăratul a decis impunerea de noi impozite, a dărâmat statuile acestuia şi ale familiei imperiale din oraş. În aşteptarea unei decizii legate de soarta oraşului, care putea fi pedepsit aspru de către împărat, Sfântul Ioan a rostit aceste omilii. Din cuprinsul lor vedem cum predicatorul încearcă să-i mângâie şi să-i îmbărbăteze pe antiohienii care trăiau sub presiunea aşteptării deciziei legate de soarta oraşului lor, dar şi să-i înveţe despre Postul Mare care începuse între timp.

În fragmentul citat mai sus, Sfântul Ioan arată că postul nu înseamnă doar abţinerea de la unele mâncăruri, ci mai ales părăsirea păcatelor şi practicarea virtuţilor. Pentru a sublinia cât mai clar acest aspect, el relevă că necinstirea extremă ce poate fi arătată postului nu este încălcarea restricţiilor lui culinare, ci limitarea lui la simpla abţinere de la unele mâncăruri. Acest exerciţiu de abstinenţă trebuie să fie însoţit de virtute şi ferirea de păcate. Sunt oferite, în acest sens, câte două exemple de virtuţi (miluirea săracilor şi împăcarea cu duşmanii) şi de păcate care trebuie evitate (invidia şi desfrânarea). Apoi Sfântul Ioan arată că postirea nu trebuie să se limiteze numai la un mădular al trupului, ci la tot trupul. Pentru postirea de bucate este amintită gura, ca simbol al întregului aparat digestiv, iar pentru reliefarea ideii că tot trupul trebuie să postească, sunt amintite alte părţi ale acestuia: ochii, urechile, picioarele şi mâinile. Mâinile vor posti prin ferirea de lăcomie şi răpire, picioarele, prin ferirea de alergările către spectacole „călcătoare de lege", ochii, prin ferirea de a privi trupuri cu forme frumoase, urechile, prin ferirea de la auzirea de vorbiri de rău şi defăimări, iar gura, prin evitarea rostirii de vorbe ruşinoase şi injurii. Prin exemplele de postire date mai sus, Sfântul Ioan face trimitere la situaţii concrete din Antiohia vremii sale. Astfel, creştinii sunt îndemnaţi să nu meargă la spectacole nepotrivite perioadei de post. În Antiohia din acea vreme existau încă mulţi păgâni, iar ritmul de viaţă al oraşului nu ţinea seama de calendarul creştin. Astfel, teatrul renumit al oraşului oferea spectacole ce puneau în scenă piese inspirate din mitologia păgână sau satire pline de imoralitate. Sfântul Ioan insistă ca toţi creştinii să se ferească de acestea tot timpul, dar mai ales în perioada postului. Atacurile Sfântului Ioan împotriva teatrului trebuie înţelese în contextul vremii în care a trăit el. Teatrul era atunci eminamente păgân. Ferirea de acesta însemna ferirea de mituri păgâne şi de imoralitate. Aplicând poziţia Sfântului Ioan faţă de teatru la vremurile noastre, înţelegem că şi astăzi creştinul este dator să se ferească de piesele de teatru vulgare şi pline de imoralitate, dar poate participa la piese de teatru decente, cu valoare culturală autentică şi moralizatoare.

Pentru a reliefa faptul că gura poate dăuna mai mult vorbind de rău pe aproapele decât nepostind, Sfântul Ioan vorbeşte detaliat despre păcatul clevetirii. Acesta face rău clevetitorului, ascultătorilor clevetirii şi celui care este clevetit, indiferent dacă este ponegrit pe drept sau pe nedrept, şi comunităţii Bisericii. Sfântul Ioan insistă mult asupra responsabilităţii creştinului, atât individuală, cât şi faţă de comunitatea Bisericii. Pentru el era important ca fiecare creştin să fie exemplu de moralitate în Antiohia unde trăiau încă mulţi necreştini, atât păgâni, cât şi evrei. Acest accent pe rolul de exemplu al creştinului nu este mai puţin relevant astăzi, când trăim într-o lume secularizată.

În sfârşit, fragmentul citat mai sus este valoros pentru istorici, întrucât ne arată cum anume posteau creştinii din Antiohia sfârşitului de secol IV, anume, meniul lor nu cuprindea carne şi peşte. Aceasta nu înseamnă că lista nu cuprindea şi alte restricţii. Sfântul Ioan aminteşte doar carnea de pasăre (nu şi de alte animale), probabil pentru că în meniul zilnic al antiohienilor intra mai ales carnea de pasăre. În Antichitate, pentru că nu existau metode eficiente de conservare a cărnii, erau sacrificate mai ales păsările, pentru că puteau fi consumate în timp scurt. Animale mai mari erau sacrificate doar de către cei bogaţi şi doar pentru ospeţe, când puteau fi consumate cantităţi mai mari de carne.

Pr. Conf. Dr. Daniel BUDA, Sibiu/Geneva

OIKOUMENE ECUMENICA

Înaltpreasfinţia Sa Jovan, Arhiepiscop de Ohrid şi Mitropolit de Skopje a fost eliberat la 2 februarie a.c. din închisoarea Idrizovo din Macedonia. Mitropolitul Jovan a fost condamnat în repetate rânduri la închisoare în Macedonia, fiind acuzat de tulburarea liniştii publice şi delapidarea unor sume de bani. Biserica Ortodoxă Sârbă, de care aparţine Mitropolia Autonomă de Skopje, condusă de Mitropolitul Jovan, a susţinut mereu că ierarhul este închis din motive politice, întrucât acesta a ales să rămână sub oblăduirea canonică a Bisericii Ortodoxe Sârbe. În anul 2002, o delegaţie a Bisericii Ortodoxe Macedonene, căutând clarificarea situaţiei canonice a acestei biserici, care îşi declarase autocefalia în 1967 şi nu era recunoscută ca atare de restul lumii ortodoxe, a semnat la Niş, în Serbia, un acord de intrare sub oblăduirea canonică a Bisericii Ortodoxe Sârbe, garantându-i-se autonomia. La întoarcerea la Skopje, „acordul de la Niş", cum a rămas în istorie înţelegerea mai sus amintită, a fost aspru criticat de Sinodul Bisericii Ortodoxe Macedonene şi de opinia publică din Macedonia. Acordul a fost susţinut doar de câţiva ierarhi, în frunte cu Mitropolitul Jovan, care au creat Mitropolia Autonomă de Skopje, care este parte a Bisericii Ortodoxe Sârbe. Majoritatea populaţiei din Macedonia aparţine Bisericii Ortodoxe Macedonene, nerecunoscută canonic. Statul Macedonia sprijină această Biserică nerecunoscută canonic, pentru că vede în aceasta o şansă de întărire a independenţei ţării. La ora actuală, primatul acestei Biserici este Ştefan de Ohrida şi Macedonia. Eliberarea Mitropolitului Jovan a venit ca urmare a unei intense activităţi diplomatice a Bisericii Ortodoxe Ruse. La 19-20 decembrie 2014 Înaltpreasfinţia Sa Hilarion, Mitropolit de Volokolamsk şi şeful relaţiilor externe ale Patriarhiei Moscovei, a vizitat Skopje şi a avut întâlniri cu preşedintele, prim-ministrul şi ministrul afacerilor externe al acestei ţări, cerând, împreună cu ambasadorul Federaţiei Ruse la Skopje, eliberarea Mitropolitului Jovan. Mitropolitul Hilarion a avut posibilitatea de a-l vedea pe Mitropolitul Jovan în spitalul Maica Theresa din Skopje unde a fost adus din puşcărie, special pentru această întâlnire. De-a lungul timpului, liderii mai multor Biserici Ortodoxe, precum şi Consiliul Mondial al Bisericilor şi alte organizaţii ecumenice şi de apărare a drepturilor omului au cerut insistent eliberarea Mitropolitului Jovan. La 8 februarie Arhiepiscopul Jovan a ajuns la St. Petersburg unde a fost găzduit în mănăstirea-spital Novodevichy pentru odihnă şi tratament întrucât starea sa de sănătate este precară.

Recunoaşteri de noi martiri în Biserica Romano-Catolică. La 3 februarie a.c. papa Francisc, după o audienţă privată cu Cardinalul Angelo Amato, Prefectul Congregaţiei pentru Cauza Sfinţilor, a autorizat această congregaţie să emită un decret prin care se recunoaşte martiriul „robului lui Dumnezeu Oscar Arnulfo Romero Galdamez (1917-1980), arhiepiscop de San Salvador, ucis din ură faţă de credinţă la 24 martie 1980; robilor lui Dumnezeu Michal Tomaszek (n. în Polonia,1960), Zbigniew Strazalkowski (n. în Polonia, 1958), preoţi ai ordinului minoriţilor convertuali, şi Alessandro Dordi, preot diocezan italian, morţi pentru credinţă în Peru în august 1991". Dintre noii martiri recunoscuţi de papa Francisc, cel mai cunoscut este Oscar Romero. Acesta a fost cel de-al patrulea arhiepiscop de San Salvador. S-a remarcat prin criticile sale împotriva nedreptăţii sociale, a sărăciei, a asasinatelor şi torturilor din ţara sa. A fost influenţat de spiritualitatea Opus Dei. A fost ucis în timp ce celebra messa. În 1997, papa Ioan Paul al II-lea l-a numit „slujitor al lui Dumnezeu". Decizia papei Francisc de a-l recunoaşte ca martir este un pas înainte spre beatificare. Oscar Romero este considerat sfânt şi de către Comuniunea Anglicană şi de unii lutherani. Unii îl consideră patronul spiritual al Americii Latine. Ceilalţi trei preoţi recunoscuţi martiri, doi polonezi şi un italian, au fost ucişi în Peru de către gherile teroriste în timp ce desfăşurau activităţi misionare în zone rurale din Munţii Anzi în rândul băstinaşilor. Rebelii i-au ucis pe misionari pentru că s-au implicat prea mult în viaţa comunităţilor din zonele pe care ei le controlau şi astfel ar fi putut spune lumii despre abuzurile comise de aceştia.

Biserica Ortodoxă Rusă a dat publicităţii o statistică a clerului său după conferinţa episcopilor ţinută între 2 şi 3 februarie a.c. în Biserica „Hristos Mântuitorul" din Moscova. La ora actuală această biserică are 38.344 clerici, 330 de episcopi, 286 de episcopii şi 35. 496 de parohii. Se constată o creştere semnificativă faţă de anul 2009, când avea doar 130 de episcopi şi 159 de dioceze. Raportul prezentat nu specifică numărul credincioşilor acestei Biserici. Acesta este apreciat a fi între 100 şi 150 de milioane, cuprinzând toţi credincioşii acesteia, nu numai din Federaţia Rusă, ci şi din Ucraina, Belarus, Republica Moldova, Kazahstan, alte foste republici sovietice şi diaspora rusă din întreaga lume.

Rubrică realizată de Pr. Conf. Dr. Daniel BUDA, Sibiu/Geneva

Misiunea creştină în Bizanţ

Una dintre cele mai cunoscute – şi în acelaşi timp controversate – sintagme este cea de „cezaro-papism", atribuită modului în Biserica Ortodoxă a subzistat în Imperiul Bizantin timp de peste un mileniu. Istoricul Hans-Georg Beck aminteşte, în acest sens, de „un raport ambivalent instabil între ceea ce se numeşte stat în general, pe de o parte, şi, pe de alta, cerinţele şi pretenţiile clericale", rezultatul fiind un fel de interdependenţă între cele două părţi. O posibilă formulare ar fi cea de „Ortodoxie politică", care îşi are originile în raportul dintre Biserică şi imperiu ce începuse să se contureze odată cu epoca lui Constantin cel Mare (H.-G. Beck 2012:34-35).

Această opinie îi este proprie şi unui cunoscut patrolog rus, Pr. Georges V. Florovsky.Faptul că împăraţii erau într-adevăr conducătorii *Commonwealth*-ului creştin, inclusiv în chestiuni religioase, dar niciodată deasupra Bisericii, îl face pe acest teolog ortodox să respingă categoric acuza de „Cezaropapism" adusă sistemului bizantin Biserică-Stat. Termenul este caracterizat ca o „curată confuzie", ca un „anacronism afectat". Chiar dacă Biserica a fost „obligată" să intre în alianţă cu Imperiul datorită unei duble presiuni, a vocaţiei sale misionare şi a logicii tradiţionale a Imperiului, ea nu a fost, prin aceasta, redusă la statutul de „departament liturgic al Imperiului". Drept urmare, acest *Christian Commonwealth* a însemnat, deopotrivă, o „viziune glorioasă", o „realizare memorabilă şi măreaţă", dar şi o „realizare ameninţătoare şi ambiguă", iar, în cele din urmă, Bizanţul s-a prăbuşit ca un Imperiu Creştin, sub povara pretenţiei sale uriaşe (G. Florovsky; D. Obolensky).

Ne oprim, deocamdată, cu reflecţiile asupra poziţiei pe care a avut-o Biserica în Imperiul Bizantin. De reţinut este că, privită retrospectiv, această lungă perioadă a fost una de maximă înflorire a activităţii misionare în ceea ce priveşte creştinismul ortodox. Şi nu este defel vorba de o simplă întâmplare: cu referire la ceea ce înseamnă „moştenirea bizantină", Pr. John Meyendorff sublinia ideea că Părinţii greci au adoptat din filosofia elenă orice a fost compatibil cu Revelaţia creştină, şi în acelaşi timp, el respingea posibilitatea unei fuziuni între creştinism şi filosofia greacă ca un nou curent filosofic. Gândirea patristică a rămas fundamental biblică, căci Părinţii au avut o metodă constructivă de abordare a problematicii, evitând închiderea învăţăturii creştine în sistemele filosofice elene. La fel de important este scopul preponderent misionar al Părinţilor: „Utilizarea conceptelor şi a terminologiei greceşti a fost un mijloc inevitabil de comunicare şi un pas necesar în a face relevantă Evanghelia creştină unei lumi în care ea a apărut şi în care a trebuit să se răspândească. Dar, terminologia trinitară a Părinţilor capadocieni şi aplicarea ei ulterioară la hristologie în perioada calcedoniană şi cea postcalcedoniană arată clar că astfel de concepte, ca *ousia*, *hypostasis* sau *physis*, dobândesc un sens cu totul nou când sunt folosite în afara contextului sistemului platonic sau aristotelic în care s-au născut" (J. Meyendorff 1996:36).

În opinia lui J. Meyendorff rolul predominant al Bizanţului în politică şi teologie s-a centrat pe noţiunea sintetică, „catholică", a „Marii Biserici" din Constantinopol – sinteză între creştinismul pre-constantinian, evoluţia liturgică (mai ales a aşa-zisului ritual „de catedrală") şi monahism. Aceasta a avut deopotrivă un rol estetic – fiind timp de secole cel mai măreţ edificiu al creştinismului – şi misionar; ambele elemente au şi convers în încreştinarea ruşilor. De altfel, influenţa „Marii Biserici" s-a făcut resimţită nu doar în cazul convertirii „barbarilor", ci şi asupra altor comunităţi creştine (în secolele VI-VIII, în cazul ocupării Italiei de către bizantini, asupra iacobiţilor sirieni sau asupra Armeniei) (*Ibid*. 154 ş.u.).

Activitatea misionară a explodat odată ce Biserica bizantină a ajuns sub aripa protectoare a lui Constantin cel Mare. Totuşi, datele despre convertirile masive sunt destul de reduse (şi, trebuie acceptat, oportunismul e foarte posibil să fi jucat aici un rol destul de important). Consolidarea creştinismului în imperiu a fost secondată şi de înmulţirea informaţiilor despre activitatea misionară în afara graniţelor în perioada postconstantiniană. „Atractivitatea imperiului şi a apartenenţei la el, presiunile politice şi dorinţa de a se ataşa «oikumenei» au fost suficiente pentru a determina triburi şi populaţii întregi să se convertească – în orice caz pe regii şi pe căpeteniile lor" (H.-G. Beck 2012:114 şi 117). Iată câteva exemple: Chiril de Scytopolis, în a sa *Vita Euthymii*, aminteşte de o căpetenie saracină care, nevoind să ia parte la persecuţiile contra creştinilor declanşate de perşi, se mută pe teritoriul bizantin, primeşte titlul de „phylarchos", şi, prin intermediul lui Eftimie, ajunge să se convertească la creştinism, împreună cu tribul său. În perioada împăraţilor Iustin şi Iustinian are loc convertirea lui Grepes, prinţul herulilor, şi a lui Grod, al hunilor, iar în 522 a lui Tzath, regele din Lazica (Kolchis), gest prin care se consolida influenţa bizantină la graniţa persană. În sudul Arabiei, se înregistrează o activitate misionară mai puţin fructuoasă la himyariţi, unde influenţa iudaică era prea puternică. Dimpotrivă, mai mult succes regăsim în Etiopia: Frumentios are un rol important în sec. al IV-lea, iar în secolele următoare creştinismul se consolidează şi prin trimiterea altor misionari din Biserica monofizită a Alexandriei. Apoi, complicată este istoria încreştinării Nubiei, căci abia în 535 a putut fi distrus templul lui Isis din insula Philae de pe Nil. Intervenţia energică a unor bazilei a făcut ca, treptat, opoziţia contra creştinismului să dispară în regatele nubiene. Totuşi, ar fi o greşeală să se creadă că activitatea misionară în Bizanţ a depins exclusiv de autoritatea de stat. Pe teritoriul actualului Sudan, într-un alt regat nubian, Alodia, s-a întreprins o misiune de către preotul Longinos la rugămintea regelui de aici, fără nicio iniţiativă sau mijlocire oficială din Bizanţ (*Ibid*. 118-120).

Istoria misionară bizantină cunoaşte apogeul în sec. al IX-lea şi al X-lea, când Biserica Ortodoxă atrage sub influenţa sa cea mai mare parte a lumii slave (G. Petraru 2013:82-83). De altfel, misiunea în Croaţia începuse încă din sec. al VII-lea, în concurenţă cu cea exercitată de Biserica Latină. În ceea ce-i priveşte pe sârbi, principele de Raška, Mutimir, a cerut de la victoriosul Vasile I să trimită misionari din Bizanţ (deşi, în sec. al XI-lea, teritoriile sârbeşti au trecut sub jurisdicţia papei, însă nu definitiv).

Fiind legată în special de numele sfinţilor Chiril (826-869) şi Metodiu (815-844), această perioadă a cunoscut o remarcabilă activitate misionară care a avut, în opinia arhiep. Anastasios Yannoulatos, următoarele principii de bază: crearea unei comunităţi euharistice locale autentice prin traducerea Sfintei Scripturi, a textelor liturgice şi a scrierilor Părinţilor (inculturaţie); ridicarea de lăcaşuri de cult; în fine, preocuparea pentru viaţa ascetico-mistică, care însă nu a coincis cu un dezinteres faţă de problemele sociale şi culturale ale vieţii. Transferându-şi propria experienţă politică, artistică, economică şi culturală, Bizanţul a contribuit la deşteptarea conştiinţei de sine a tinerelor naţiuni şi la dezvoltarea culturii lor specifice. Ţinând cont de faptul că lucrarea misionară în Bizanţ nu a fost apanajul exclusiv al unor „specialişti", ci a privit un cerc foarte larg de oameni (episcopi, preoţi, monahi, împăraţi, prinţi şi prinţese, diplomaţi, ofiţeri, soldaţi, negustori, marinari, emigranţi, călători şi chiar prizonieri), înţelegem adevărul rostit de istoricul Charles Diehl: „Activitatea misionară a fost una dintre gloriile Bizanţului" (Anastasios 2010:193-195).

Succesul cel mai remarcabil al activităţii misionare bizantine este, indiscutabil, legat de încreştinarea ruşilor. Creştinarea oficială a acestora, unificaţi statal de principii scandinavi în jurul Novgorodului şi Kievului, are loc prin botezul ortodox al principelui sfânt Vladimir în anul 988, din raţiuni politice şi estetice: frumuseţea cerească a Liturghiei de la Sfânta Sofia din Constantinopol i-a făcut pe trimişii săi să refuze catolicismul latin polon sau iudaismul hazar. Nu înseamnă însă că în Rusia creştinismul nu pătrunsese mai devreme. Trebuie amintit aici botezul sfintei prinţese Olga, bunica principelui Vladimir, în 955, ca şi pătrunderea misionarilor bizantini, din secolul al IX-lea, cei ce au pregătit terenul pentru instaurarea creştinismului ca religie de stat în principatul Kievului. Din vreme Sfinţilor Chiril şi Metodiu traducerea Bibliei şi a cărţilor liturgice în slavă ajunsese în uzul bulgarilor şi al slavilor din Moravia, fiind apoi preluată şi de ruşi. Dialectul slav din cartierele Tesalonicului – pe care fraţii Chiril şi Metodiu îl utilizaseră în traducerile lor – a devenit astfel „slavona bisericească", limba liturgică prin care a pătruns în Rusia moştenirea bizantină (J. Meyendorff 1996:87). „Liturgismul şi ascetismul, cultul şi monahismul, alături de susţinerea spirituală necondiţionată a statului şi operei lui de centralizare şi expansiune sunt elemente tipice pentru Biserica Ortodoxă bizantină şi ele vor deveni în scurt timp trăsături caracteristice şi pentru creştinismul rus" (I.I. Ică jr. 2002:6).

Poate ar trebui să mai menţionăm, chiar şi fugitiv, alte teritorii misionare în care au pătruns şi au activat misionarii din Bizanţ: la cazari, în sec. al IX-lea, la lazi, la absagi sau la alanii din nordul Caucazului. Puţini mai ştiu astăzi că începuturile încreştinării ungurilor s-a făcut nu sub semnul Romei, ci al Bizanţului. Întâlnim soli unguri ce se botează în jurul anului 948 la Constantinopol, iar patriarhul Teofilact le hirotoneşte chiar şi un episcop. Totuşi, Ştefan cel Sfânt (1000-1038) primeşte coroana de la Roma, fără însă ca acest gest să ducă imediat la ruperea relaţiilor cu Răsăritul creştin (Tibor Imrenyi 2013).

În concluzie, de-a lungul existenţei sale milenare, ortodoxia bizantină a fost preocupată de răspândirea credinţei creştine, atât la străinii care se găseau între graniţele sale sau la triburile păgâne care invadau imperiul, cât şi la popoarele aflate în vecinătatea sa. Din punct de vedere al intensităţii zelului misionar, pot fi identificate două perioade de mare avânt: din secolul al IV-lea până în secolul al VI-lea, culminând cu timpul domniei lui Iustinian, şi perioada dintre secolele al IX-lea şi al XI-lea, sub dinastia macedoniană. Dintre principiile caracteristice pe care le urmărea activitatea misionară bizantină amintim selectiv: 1. *predicarea Evangheliei*, nu ca proclamare a unor principii sau adevăruri etice, ci ca început al transfigurării inaugurate de „lumina Evangheliei slavei lui Hristos" (2 Cor. 4, 4). Este o lucrare sinergică între harul Duhului Sfânt şi participarea personală la această salvare. Adjectivul „personal" nu înseamnă însă o lucrare strict individuală; dimpotrivă, implică în mod necesar comunitatea de credinţă, Biserica, adică prezenţa unei noi creaţii harice care se constituie prin intermediul Tainelor. 2. *Stabilirea de „Biserici locale"*. În acord cu teologia şi tradiţia ortodoxă, Biserica este chemată să slăvească pe Dumnezeu în fiecare ţară cu propria ei voce. Înseamnă că în activitatea misionară trebuie să existe respect sincer faţă de identitatea fiecărui popor: limbă şi obiceiuri specifice. Sfinţirea trăsăturilor caracteristice fiecărui neam înseamnă dezvoltarea propriei voci, dar şi însumarea lor – nu în sens monolitic, uniform – într-un imn doxologic comun. 3. *Încorporarea în Hristos*, care nu trebuie să fie înţeleasă ca „fugă mistică din lume", ci ca punctul de plecare al unei participări active la lucrarea lui Dumnezeu: „doxologia celui mântuit trebuie să aibă ecou dincolo de limitele propriei comunităţi şi să umple întreg universul". A trăi în perioada intermediară a lui „nu încă" (1 In. 3, 2) înseamnă a anticipa vremurile eshatologice (1 Pt. 4, 13 şi 5, 4); este o anticipare care nu are nimic de-a face cu pasivitatea socială ce caracterizează anumite tendinţe pietiste; dimpotrivă, este o anticipare dinamică, căci împlinirea timpurilor eshatologice reclamă participarea noastră. 4. În ceea ce priveşte motivul misiunii, „moştenirea bizantină" evidenţiază *necesitatea internă a misiunii* pentru fiecare credincios în parte şi pentru întreaga Biserică. Pentru fiecare creştin participarea la misiune este deci o poruncă existenţială ce se extinde însă asupra întregii comunităţi eclesiale, căci Biserica nu este doar „încorporată în", ci este „Trupul lui Hristos" (Efes. 1, 23). O Biserică fără misiune este o contradicţie în termeni. Biserica a fost trimisă, la fel ca Hristos (Lc. 4, 18, In. 17, 18), să continue lucrarea Sa (Anastasios 2010:50-54).

Bibliografie (selectiv):

Hans-Georg Beck, *Istoria Bisericii Ortodoxe din Imperiul bizantin*, trad. Vasile Andrei Carabă, Nemira, Bucureşti, 2012; George Florovsky, *Biserica, Scriptura, Tradiţia – Trupul viu al lui Hristos*, trad. Florin Caragea şi Gabriel Mândrilă, Platytera, Bucureşti, 2005; Dimitri Obolensky, *Un Commonwealth medieval: Bizanţul, Europa de Răsărit, 500-1453*, trad. Claudia Dumitriu, Corint, Bucureşti, 2002; John Meyendorff, *Teologia Bizantină. Tendinţe istorice şi teme doctrinare*, trad. Alexandru Stan, EIBMBOR, Bucureşti, 1996; John Meyendorff, *Biserica Ortodoxă, ieri şi azi*, trad. Cătălin Lazurca, Anastasia, Bucureşti, 1996; Archbishop Anastasios (Yannoulatos), *Mission in Christ's Way. An Orthodox Understanding of Mission,* Holy Cross Orthodox Press, Brookline, Massachusetts/ World Council of Churches Publications, Geneva, 2010; Anthony-Emil Tachiaos, *Sfinţii Chiril şi Metodie şi culturalizarea slavilor*, trad. Constantin Făgeţan, Σοφία, Bucureşti 2002; Ioan I. Ică jr., „Rusia şi filozofiile ei – lecţie pentru mileniul III", în Tomas Spidlik, *Spiritualitatea Răsăritului Creştin:* IV. *Omul şi destinul său în filozofia religioasă rusă*, trad. Maria-Cornelia Ică jr., Deisis, Sibiu, 2002; Tibor Imrenyi, *Moştenirea Ortodoxă a Ungariei*, trad. Dan Levente, Ecclesiast, Sibiu, 2013; Gheorghe Petraru, *„Mergeţi în toată lumea şi propovăduiţi Evanghelia la toată făptura...". O istorie a misiunilor creştine*, Sf. Mina, Iaşi, 2013; Cristian Ştefan, *Misiunea creştină în Apus şi Răsărit (sec. V-X)*, Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2002.

Ciprian Iulian TOROCZKAI

Pr. Prof. Dr.
CRISTIAN MUNTEAN

Sfânta Taină a Spovedaniei – terapia sufletului (II)

Potrivit învăţăturii Noului Testament şi a Sfinţilor Părinţi, lucrarea Bisericii este o lucrare terapeutică prin care sunt vindecate bolile sufleteşti. Ei nu clasifică oamenii după criterii etice: în morali şi imorali, buni sau răi, ci în cei ce sunt bolnavi sufleteşte, cei care se află în curs de a fi vindecaţi şi cei care s-au vindecat deja. Toţi cei care nu au atins stadiul de iluminare sunt bolnavi sufleteşte.

Creştinismul este o ştiinţă care vindecă, o metodologie psihoterapeutică, aşa cum teologia nu este filosofie, ci un sistem psihoterapeutic. Teologia ortodoxă este atât rod al terapiei, cât şi îndreptar al ei. Cu alte cuvinte, numai cei ce au fost vindecaţi şi au atins comuniunea cu Dumnezeu pot fi numiţi teologi, şi numai ei sunt cei ce pot călăuzi pe ceilalţi creştini pe calea care duce spre „locul" vindecării lor. Teologia este rod al vindecării omului de patimi.

Viaţa creştină, ca viaţă de comuniune cu Dumnezeu, este, în esenţa ei, viaţă de sfinţenie şi nepăcătuire. Păcatul îl îndepărtează pe om de Dumnezeu şi de harul Lui. Când acesta rămâne aproape de Dumnezeu, este părtaş vieţii dumnezeieşti şi nu dă loc păcatului. Iar când se întoarce la Dumnezeu, locul păcatului dispare şi omul se sfinţeşte. Sfinţenia este însuşirea lui Dumnezeu. Omul se face sfânt participând la viaţa dumnezeiască. Harul lui Dumnezeu este cel ce transmite omului această însuşire ontologică a sfinţeniei.

Viaţa duhovnicească, în cel mai autentic înţeles, înseamnă libertate, a trăi în Duhul lui Dumnezeu, liber de păcat şi capriciile lumii, pentru că libertatea e constitutivă originii noastre şi actului nostru creator, este un dar şi o experienţă personală, în acelaşi timp.

Spovedania se dovedeşte a fi terapeutic duhovnicească eficace din mai multe puncte de vedere. În primul rând, mărturisirea păcatelor este prin sine eliberatoare. Atâta vreme cât păcatul este nerecunoscut şi nemărturisit, el se înrădăcinează în suflet, îmbolnăvind în întregime viaţa lăuntrică. Păcatul îl face pe om să nu mai ia în seamă valoarea sa şi să aibă o viziune pesimistă asupra fiinţei şi a existenţei sale. El dă naştere unei stări de tristeţe şi de descurajare care duce la deznădejde.

Mărturisirea/Spovedania este un bun prilej pentru ca penitentul să rupă tăcerea şi să iasă din însingurarea sa bolnăvicioasă, care nu face altceva decât îi sporeşte răul.

Mărturisindu-şi bolile sufleteşti, creştinul le scoate din sufletul său, le priveşte ca străine de el şi se leapădă de ele. Ele încetează de a-i mai popula lumea lăuntrică şi de a mai vieţui pe seama sufletului său, devenindu-i din acel moment străine.

Importanţa terapeutică a mărturisirii nu constă în simpla înşirare a unei liste de păcate. Penitentul mărturiseşte în chip spontan, din adâncul sufletului neputinţele sale arătând şi împrejurările în care s-au petrecut, pentru ca duhovnicul să-i dea sfaturile cele mai potrivite în cunoştinţă deplină de cauză.

Duhovnicul nu are menirea de a da învăţăminte teoretice şi generale, ci trebuie să găsească acea învăţătură care se potriveşte cel mai bine omului pe care îl are în faţă, ţinând cont de personalitatea lui, de viaţa şi activitatea sa, de posibilităţile şi dificultăţile sale, şi mai ales de felul bolii de care suferă. E ideal ca duhovnicul să-şi cunoască penitentul (ucenicul) şi să-i urmărească evoluţia stării lăuntrice, ca să poată avea o situaţie completă de analiză asupra evoluţiei (în rău sau bine) a bolii lui. De aici şi recomandarea atât de utilă de a te mărturisi la un singur duhovnic.

Sfaturile părintelui duhovnic îi redau credinciosului coordonatele reale care îi permit redescoperirea ţintei şi, implicit, modalitatea de a-şi păstra sănătatea sufletului. Aceste îndrumări, în esenţă practice, îl învaţă, de pildă, cum să lupte împotriva unei înclinări păcătoase, cum să facă faţă unei porniri spre rău, cum să biruiască patima de care suferă, cum să lucreze o anumită virtute, cum să depăşească o greutate care se poate ivi într-o oarecare împrejurare.

Acelaşi sens terapeutic îl are şi canonul de pocăinţă pe care duhovnicul îl recomandă creştinului. Teologul Paul Evdokimov scrie, în această privinţă: „Epitimia nu e o pedeapsă; momentul juridic al «satisfacerii» lipseşte cu desăvârşire din Taina Mărturisirii. Ea este o doctorie, iar părintele duhovnic caută raportul organic între cel bolnav şi mijlocul de vindecare. Scopul epitimiei este să-l pună pe penitent în nişte condiţii noi, în care să nu mai fie ispitit de păcat. Sfântul Ioan Gură de Aur spune: «Să nu întrebăm dacă rana a fost deseori legată, ci dacă oblojeala i-a fost de folos. Numai starea bolnavului ne arată dacă a venit timpul să-i scoatem feşele». Aşadar nu se urmăreşte ispăşirea unor fapte, ci secarea izvorului lor" („Ortodoxia").

În dezlegarea şi iertarea păcatelor se arată lucrător harul tămăduitor al lui Hristos, care nimiceşte şi înlătură cu totul bolile credinciosului, reface puterile sufletului şi-i redă vindecarea şi harul primite la Botez, de la care s-a îndepărtat prin păcatele sale.

Acest moment al iertării păcatelor este absolut necesar pentru vindecarea reală şi profundă a creştinului. Simpla mărturisire a păcatelor îl uşurează pe cel bolnav, dar păcatele continuă să aibă o anumită înrâurire asupra celui bolnav, încât numai dezlegarea sacramentală poate să taie orice putere asupra omului. Prin dezlegarea păcatelor, omul este sigur că bolile de care a suferit au pierit cu totul şi i se dă garanţia iertării tuturor păcatelor sale de către Dumnezeu. Atunci credinciosul simte o eliberare lăuntrică şi îşi regăseşte pacea şi bucuria duhovnicească. Astfel, prin iertarea păcatelor, creştinul este împăcat şi unit cu Biserica cea sfântă a lui Hristos.

La spovedanie, creştinul nu este stăpânit numai de părerea de rău pentru păcatele săvârşite, ci este pătruns de dorinţa vie de a-şi regăsi nevinovăţia firii sale restaurată prin Botez şi pierdută prin păcat. Taina Spovedaniei apare astfel orientată spre viitor; ea îl scoate pe om din cursele păcatului, îl face liber şi nesupus răului din trecut, stăpân pe sine. Ea îi redă puterile primite prin Botez şi Mirungere, îi reînnoieşte întreaga fiinţă, îl face din nou în Hristos stăpân al vieţii sale şi în stare să înainteze întru înnoirea vieţii pe calea care duce la sănătate, la mântuirea în Hristos şi la dobândirea harului îndumnezeitor. Sfânta Taină a Spovedaniei este, ca şi Botezul (desigur cu altă intensitate), o slujbă a înnoirii omului, în care Adam cel vechi este dat morţii, iar faptele răutăţii se risipesc odată cu trecutul păcătos, uitat şi părăsit cu totul, pentru ca să reînvie omul cel nou, născut în apa Botezului.

Lucrarea răscumpărătoare a lui Hristos nu este una de creare, ci de re-creare; este înnoirea firii omului, restaurarea lui Adam celui dintâi, creat după chipul şi asemănarea lui Dumnezeu, redobândirea de către om a firii sale adevărate şi a menirii sale. În firea sa restaurată prin unirea cu firea cea dumnezeiască în Persoana lui Hristos răstignit şi înviat, omul, ale cărui boli au fost nimicite, îşi recapătă deplina sănătate a întregii sale fiinţe. În Hristos, el redevine un om normal!

Mulţi oameni cred în Dumnezeu, spune mitropolitul Hierotheos Vlahos, dar puţini cunosc din experienţa lor pe Dumnezeu. Mulţi merg la biserică, dar puţini se vindecă. Mulţi se numesc creştini, dar puţini au sănătate duhovnicească. Mulţi cunoaştem o sumedenie de legi pământeşti, dar ignorăm cu desăvârşire legile duhovniceşti. Acestea din urmă ne dau sănătatea duhovnicească de a privi lucrurile vieţii prin altă prismă.

Mitropolitul Hierotheos ne dă câteva repere de recunoaştere a acestei vieţi duhovniceşti, care contribuie la însănătoşirea noastră duhovnicească:

1. Cel sănătos duhovniceşte se îmbată de dragostea lui Dumnezeu, are simţuri duhovniceşti şi poate să perceapă dragostea lui Dumnezeu atât în bucurie, cât şi în tristeţe. Mintea lui e ancorată în Dumnezeu şi nu se schimbă în ciuda dificultăţilor exterioare. Poate să se îndurereze, dar nu se schimbă. Simte dragostea lui Dumnezeu. Şi când se luptă să păstreze voia sfântă a Lui, nu o face ca să nu meargă în iad, nici ca să câştige raiul, ci pentru că se simte fiu al lui Dumnezeu şi vrea să mulţumească pe Tatăl său.

2. Cel sănătos duhovniceşte neglijează dreptul lui ca să păstreze dreptul lui Dumnezeu în viaţa sa. Numai cine dispune de sănătate duhovnicească poate să separe dreptatea lui Dumnezeu de evidenta nedreptate omenească şi nu suferă când e nedreptăţit de om. Cine este nedreptăţit şi nu răzbună nedreptatea, acesta primeşte mare răsplată de la Dumnezeu. Sfântul Marcu Ascetul are o remarcabilă învăţătură asupra acestui subiect: „Cine nu este respectat de cineva, dar nu vrea să-l biruiască în cuvânt şi gândire „cunoaştere adevărată dobândeşte şi credinţă sigură dovedeşte Stăpânului. Cine este nedreptăţit şi nu răzbună nedreptatea acesta primeşte mare răsplată de la Dumnezeu.

3. Cel sănătos duhovniceşte este inundat de smerenie. Nu duce luptă să se smerească pentru că dispune de legile duhovniceşti. Smerenia este o stare naturală a lui. Este smerit în bucurie şi tristeţe, în slavă şi necinste. Cel sănătos duhovniceşte în clipele dificile ale vieţii lui simte că el însuşi este cauzator al neorânduielii şi aplică cuvântul lui avva Or care spunea: „în orice ispită să nu auzi pe om, ci numai pe tine însuţi, spunând că pentru păcatele tale se întâmplă acestea".

4. Cel sănătos duhovniceşte nu acceptă gânduri viclene împotriva fraţilor săi, ci le schimbă în bune. Peste tot vede planul lui Dumnezeu pentru mântuirea sa. Cred că din modul în care întâmpinăm gândurile, bune şi rele, care vin zilnic, se vede dacă dispunem de sănătate duhovnicească. Omul sănătos nu vede deloc în jurul lui oameni răi. Un aghiorit spunea că trebuie să fim o fabrică de gânduri bune. Încontinuu să transformăm gândurile. Se pare că suntem bolnavi pentru că suntem înclinaţi spre faptul de a judeca şi de a condamna. Această stare exprimă, de fapt, lipsa de sănătate duhovnicească.

Viaţa duhovnicească înseamnă sănătate, vigoare, luciditate, lumină şi luminare continuă a minţii, a gândirii, nicidecum o teamă patologică de Dumnezeu o repliere autistă spre sine sau, cu atât mai puţin, după inspirata formulare a reputatului teolog orientalist Marko Rupnik – o schizofrenie psiho-spirituală. Ea e plină de har şi bucurie şi se recunoaşte prin dinamism şi vigoare. Omul duhovnicesc este energic, optimist, entuziast, sănătos la minte, nicidecum timorat, vlăguit, cu manifestări schizoide.

Avem nevoie de un echilibru duhovnicesc care se exersează plenar în Taina Spovedaniei. Însănătoşirea noastră va trebui să ţină cont de realitatea dorinţei spre pocăinţă prin rugăciune, păstrarea poruncilor şi exerciţiul virtuţii ce ne va ţine în trezvie sufletul.

Şi dacă am fi curioşi să ne întrebăm, ca o concluzie a acestui material, cum ar trebui făcută o mărturisire, aş fi bucuros să vă răspund cu cuvintele mitropolitului Antonie de Suroj: „Mărturiseşte-te ca şi cum te-ai afla în pragul morţii; mărturiseşte-te ca şi cum ar fi ultima oară când îţi este dat aici, pe pământ, să te pocăieşti pentru întreaga ta viaţă, pentru tot trecutul tău, înainte de a intra în veşnicie şi a sta înaintea judecăţii lui Dumnezeu. Spovedeşte-te ca şi cum ar fi ultima clipă când mai poţi descărca de pe umerii tăi povara unei vieţi petrecute în minciună şi în păcat, pentru a intra liber în Împărăţia lui Dumnezeu".

Sfântul Ioan Gură de Aur, contemporanul nostru (II)

În primul număr al acestui an propuneam pentru această rubrică readucerea în actualitate, în contextul proclamării de către Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române a anului 2015 ca „Anul omagial al misiunii parohiei şi mănăstirii azi şi Anul comemorativ al Sfântului Ioan Gură de Aur şi al marilor păstori de suflete din eparhii", a numitor chestiuni pastorale din viaţa Sfântului Ioan Gură de Aur, ca preot în Antiohia (386-397), pe care le regăsim în omiliile la marile sărbători şi în cuvântările rostite în cinstea unor sfinţi. (Pentru mai multe detalii legate de acestă omilie, a se vedea: St John Chrysostom, *The Cult of the Saints.* Selected homilies and letters introduced, translated and annotated by Wendy Mayer with Bronwen Neil (Popular Patristic Series 31), St Vladimir's Seminary Press, New York, 2006, 39-48.)

Pentru că luna aceasta, mai exact pe 12 februarie, Biserica Ortodoxă l-a cinstit pe Sfântul Ierarh Meletie al Antiohiei, aş dori să propun spre meditaţie un episod din viaţa acestui Sfânt, pe care Sfântul Ioan Gură de Aur a ţinut să-l prezinte în omilia pe care a rostit-o în cinstea lui. *Omilia în cinstea Sfântului Meletie* (CPG 4345, PG 50, 515-520), episcopul Antiohiei, a fost rostită în anul 386, întrucât Sfântul Ioan Gură de Aur spune clar că de la moartea lui Meletie († 381) au trecut 5 ani. Hirotonit episcop al Antiohiei în 360 de partida ariană, dominantă pe atunci în Antiohia, Sfântul Meletie a început să-şi manifeste tot mai vădit înclinaţiile niceene. Din pricina poziţiei sale niceene tot mai vădite, Sfântul Meletie a fost exilat în trei rânduri (360/361, 365 şi 371), pentru prima dată, la scurt timp după hirotonia sa. Omilia în cinstea Sfântului Meletie a Sfântului Ioan Hrisostom este de un mare interes pentru mărturia pe care o oferă cu privire la rapiditatea introducerii în calendarul local antiohian a unei comemorări a Sfântului Meletie şi pentru informaţiile preţioase pe care le oferă cu privire la influenţa Sfântului Meletie în Antiohia. Întrucât Sfântul Ioan Hrisostom şi-a început activitatea predicatorială numai după hirotonia sa întru preot în februarie 386, omilia aceasta este una din cele mai vechi omilii păstrate, pe care Sfântul le-a rostit cu ocazia sărbătorii unui sfânt.

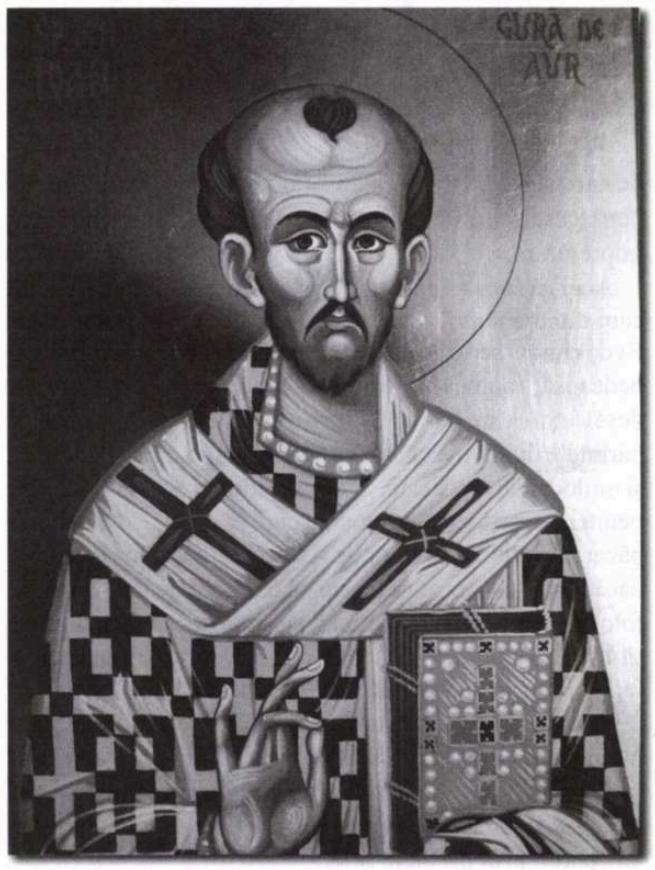

La un moment dat, în cuvântul său, Sfântul Ioan Hrisostom spune că „nu este cuvenit să neglijăm ceea ce s-a întâmplat cu prilejul alungării [Sfântului Meletie]. Pentru că atunci când prefectul oraşului a ieşit prin mijlocul pieţei cu acel sfânt şezând lângă el, ploi de pietre au fost aruncate spre capul prefectului din toate direcţiile. [Aceasta s-a petrecut] deoarece oraşul n-a putut suporta despărţirea, ci a ales mai degrabă să renunţe la viaţa prezentă, decât să-l vadă izgonit pe acel sfânt. Ce a făcut atunci acel fericit? Când a văzut aruncările pietrelor, a ascuns capul prefectului, înfăşurându-l în hainele sale, deodată făcând de ruşine pe vrăjmaşi prin excesul corectitudinii/nepărtinirii şi învăţând pe ucenici câtă îngăduinţă trebuie să arate faţă de cei ce nedreptăţesc... Cine nu a tremurat atunci şi nu a fost uluit, când a văzut iubirea nebună a oraşului şi cea mai înaltă învăţătură [*tēn akran philosophian*] şi corectitudinea/nepărtinirea şi blândeţea? Căci cele petrecute atunci erau uimitoare! Păstorul a fost izgonit şi oile nu s-au împrăştiat; cârmaciul a fost aruncat afară şi vasul nu s-a cufundat; cultivatorul a fost alungat şi via purta rod din belşug. Căci întrucât aţi fost legaţi unul de altul prin legătura iubirii, nu de atacurile încercărilor, nici de o creştere a primejdiilor, nici de o lungime a drumului, nici de o abundenţă a timpului şi nimic altceva nu a putut să vă distanţeze de compania fericitului păstor" [PG 50, 517].

Acest episod are pentru Sfântul Ioan Gură de Aur o semnificaţie deosebită nu doar în ilustrarea virtuţiilor Sfântului Meletie, ci şi din punct de vedere pastoral. Sfântul Ioan Gură de Aur vede ca pe ceva necuvenit faptul de a trece cu vederea acestă întâmplare din viaţa Sfântului Meletie. Este cu totul uimitoare atitudinea Sfântului Meletie faţă de prefectul oraşului. Sfântul Meletie nu ezită să folosească acest prilej pentru a arăta care ar trebui să fie atitudinea creştinului faţă de duşmani şi implicit atitudinea autorităţii bisericeşti în raport cu cea laică. Prin gestul său de a-l proteja pe prefect în faţa primejdiei pricinuite de alungarea sa din Antiohia, Sfântul Meletie şi implicit Sfântul Ioan Hrisostom, care ţine să readucă în amintire acest episod, au probabil în vedere consolidarea unei atitudini a autorităţii bisericeşti şi a creştinului, deopotrivă, în raport cu autoritatea laică, o atitudine care ar trebui să aibă la bază principiile evanghelice.

Pr. Dr. Radu GÂRBACEA

Ou-topos, Topos, Eu-topos (II)

Dacă în calitate de arhitect pot fi obiectiv în contextul acestei dualităţi, nu la fel stau lucrurile din perspectiva sufletului meu, construit în coordonatele unor alţi *topoi* interiori.

1. Sufletul meu recunoaşte ortodoxia în **scara umană.** Unul dintre motivele pentru care nu pot avea un sentiment religios, de „legătură" personală cu divinitatea în spaţiul sacru occidental, în spaţiul vast al Catedralei, oricare ar fi aceasta, este diferenţa de scară. Sufletul meu nu vrea să fie insignifiant, *ou-topos,* strivit de expresia sacrului în construit (chiar dacă-şi ştie scara reală în raport cu divinitatea!), ci să fie înconjurat de spaţiul sacru, învăluit de acesta ca *eu-topos:* relaţia mea cu Divinitatea e una care implică relaţia de tip fiu-tată (un tată nu striveşte, ci înconjoară, văzând în fiu nu ceea ce este, ci ceea ce poate deveni) şi o ierarhie de tip inferior-superior. Iisus-Omul îşi împărtăşeşte divinitatea în spaţii la scară umană (spaţiul bizantin prin excelenţă, cu excepţiile care confirmă regula), introvertite, simple, care, paradoxal, devin ilimitate prin Dumnezeirea Sa, prin însăşi prezenţa Sa. Pentru Iisus-Rege se ridică arhitectură extrovertită, care pierde scara umană şi tinde să atingă cerul (*ad exteriori*) şi să cuprindă Lumea (*ad interiori*) (spaţiul occidental prin excelenţă, cu excepţiile care confirmă regula). Ca suflet sunt fascinat doar de intimitatea bizantină reflectându-L pe Iisus-Omul. Ca arhitect, nu pot să nu fiu fascinat, în egală măsură, şi de tot ce înseamnă un „produs" de arhitectură reflectându-l pe Iisus-Regele (de tip catedrală, basilică), atât la nivel de reprezentare, de semnificat al cărui semnificant este arhitectura exacerbată ca scară, cât şi ca ingeniozitate umană a cărei expresie este în construit prin suma tuturor elementelor ingenioase, conţinătoare deopotrivă de divin prin număr, proporţie, rol, ce-o alcătuiesc.

2. Sufletul meu recunoaşte ortodoxia în **lumină lină**. Iisus-Omul Se revelează în spaţiul potenţat atât de misterul luminii lumânării şi candelei, cât şi de „genele" de lumină strecurându-se prin ferestrele înguste, cu ochiuri mici de geam colorate şi venaturi metalice abstracte. Astfel, în subtilitatea vieţuirii umbrelor şi luminilor acestora, se metamorfozează starea de rugăciune şi se construieşte *topos*-ul acesteia în suflet, potenţând intimitatea relaţiei fiu-tată. În acest spaţiu al luminii măsurate, sufletul meu recunoaşte Valoarea Luminii, ce nu stă-n cantitate, ci-n minima prezenţă a flăcării unei lumânări cu imensa, infinita forţă de-a alunga întunericul, de-a spulbera tenebrele. În opoziţie, spaţiul sacru construit întru gloria lui Iisus-Regele are obsesia luminii şi cantităţii acesteia, tradusă atât în multiple surse de lumină artificială, cât şi ca prezenţă a luminii naturale, filtrată prin vitraliile marilor ferestre, cu rol de mediatoare şi potenţatoare ale ierarhiei, atât în relaţie cu Divinitatea, cât şi cu comunitatea. În acest univers, Divinitatea e ceva „exterior" arhitecturii şi fiinţei, starea de rugăciune şi sacru având mai degrabă valoare de acord social.

3. Sufletul meu recunoaşte ortodoxia în **taină**. Iisus-Omul Se revelează treptat în spaţiul sacru ortodox pe măsura parcurgerii spaţiului dinspre „munte" (exteriorul arhitecturii) înspre „peşteră" (interiorul arhitecturii), deci pe măsură ce pătrundem din pronaos (spaţiul luminii) în naos (spaţiul subtil al luminii măsurate) şi „bănuim" lumea altarului (locul misterului lucrării Sfintei Liturghii, al prefacerii Darurilor pâinii şi vinului în Trupul şi Sângele lui Iisus, al luminii cea primă, care singură sparge întunericul fizic şi simbolic). În tot acest parcurs, sfinţii pictaţi pe pereţii interiorului potenţează experienţa mistică, pur şi simplu prin faptul că... sunt! Recunoşti în prezenţa lor esenţa spiritului... omenescul îl recunoşti în sfinţenia vieţilor lor, cunoscute sau bănuite. Şi-apoi parcă prind viaţă, sunt aproape umani în lumina lumânărilor, a candelelor şi-n genele de lumina măsurată a zilei. În relaţia aceasta fiu-tată ei sunt precum o familie, deopotrivă martori şi mărturisitori. În spaţiul occidental desemnat pentru Iisus-Rege, ieşit din scara umană, în plină lumină, cu altarul (*topos*-ul misterului, spaţiul sacru al ne-timpului) expus în plină vedere, misterul este spulberat şi proiectat *ou-topos, fără loc*, la capătul superior al unei ierarhii bine definite, în care omul este la capătul inferior.

În chip de concluzie, înainte de toate, fac cititorului invitaţia la lectura unei lucrări de referinţă pentru acest univers al spaţiului sacru, *Arhitectura în Biblie şi la Sfinţii Părinţi,* scrisă de Arhiepiscopul Chrysostomos şi Augustin Ioan, lucrare care, luminându-mi mintea, şi mie mi-a sporit întrebările despre lumea sacră exprimată în construit în dualitatea Om-Rege a lui Iisus Hristos. **Biserica lui Iisus-Omul** traduce şi în construit simplitatea textului sacru şi a spiritului Evangheliilor, cu riscul defazării de timpul prezent, al osificării, al neadaptării, dar ea nu este a timpului prezent, ci a timpului pur şi simplu. **Biserica pentru Iisus-Regele** traduce în construit mai curând ierarhia, cu riscul cert al pierderii scării umane şi depărtării de spiritul purităţii textelor Evangheliei, fiind mai curând expresia în construit (deopotrivă arhitectură şi comunitate), a unei convenţii cu valoare de acord social. Ambele sunt generatoare de *topoi* interiori care ne definesc, nu mai puţin diferiţi însă complementari. Prin filtrul lor fiinţăm în lume şi ne raportăm la lume ca rezultat material al imaterialităţii lor.

Mărturisesc că atunci când simt nevoia întâlnirii cu Divinitatea, caut spaţiul mijlocitor al „casei" Sale, nu al „palatului" construit pentru ea. Sacrul nu creşte în mine neapărat într-un spaţiu care îmi este desemnat ca sacru, ci într-un spaţiu pe care al meu *topos* interior îl recunoaşte (la scara mea, cu lumina lină şi prezenţa tainei) ca sacru, după coordonate izvorâte din felul în care sufletul meu e, iată, construit în Bizanţul de după Bizanţ.

Arh. Conf. Dr. Teofil MIHĂILESCU

PRIMUL SINOD ECUMENIC DE LA NICEEA DIN 325: coordonate istorice şi consecinţe dogmatice

Ai adunat, preafericite împărate Constantin, sobor de părinţi de Dumnezeu purtători şi, printr-înşii, inimile tuturor celor înviforaţi de blestematul eres al lui Arie le-ai întărit să slăvească pe Domnul Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu; pentru care îţi aducem ţie laudele acestea:/ Bucură-te, că soborul cel dintâi al celor trei sute optsprezece sfinţi părinţi cu porunca ta în Niceea s-au adunat;/ Bucură-te că prin lupte mari credinţa cea dreaptă s-a luminat;/ Bucură-te, că Arie de la sobor a rămas ruşinat;/ Bucură-te, că necredinciosul Arie în veci cu diavolii este băgat în iad;/ Bucură-te, că noi creştinii de la tine cu dreapta credinţă suntem luminaţi;/ Bucură-te, că pe Domnul nostru Iisus Hristos în toată lumea L-ai propovăduit a fi Fiul lui Dumnezeu [*Acatistul Sfinţilor Împăraţi Constantin şi Elena,* icosul al 5-lea].

Dacă în epoca persecuţiilor, când creştinsmul era o *religia ilicita,* se punea doar problema păstrării şi transmiterii credinţei creştine, fără neapărate aprofundări de natură dogmatică, după accederea sa la statutul de *religia licita* au apărut disputele. În mare vorbind, prima dispută sau controversă a fost cea privind natura lui Hristos-Cuvântul şi raportul Său cu Dumnezeu-Tatăl, iar a doua viza natura Sfântului Duh şi raportul Acestuia cu Tatăl şi cu Fiul. Ca să percepem în mod corect atitudinile ori poziţiile apărute, fără să trecem din mirare în mirare cu o candoare care nu ne înnobilează, trebuie să precizăm că unii dintre adepţii Creştinismului – monoteist, cum numai Iudaismul mai era în acele timpuri în Imperiul Roman – şi-au dorit să păstreze un monoteism pur şi dur, apropiat textelor sacre veterotestamentare. De aici disputele privind natura lui Hristos, pe care unii Îl considerau doar o fiinţă superioară, în niciun caz divină, cu gândul de a nu relativiza ideea de monoteism.

În general vorbind, disputele din interiorul Creştinismului şi-au găsit rezolvarea prin intermediul întrunirilor sinodale. Se cuvine să precizăm că putem vorbi despre sinoade ecumenice începând cu cel de-al IV-lea secol d.Hr., acestea fiind mijlocul de manifestare a conciliarităţii episcopilor în disputele interne ale Bisericii, fără a se face apel la instituţiile publice. *Intervenţia politică în sfera Bisericii, mai mult pentru a salva unitatea imperiului, se vede în aceea că, uneori, deciziile sinodale erau confirmate ca legi imperiale (şi impuse chiar cu forţa)* [Pr. Prof. Dr. Ioan Bria, *Tratat de teologie dogmatică şi ecumenică,* România Creştină, Bucureşti, 1999, p. 77].

După ce Constantin cel Mare l-a învins pe rivalul său, Licinius, el va prelua şi conducerea părţii orientale a Imperiului Roman, unde creştinii se aflau în majoritate faţă de păgâni. În Occident, care era zona sa de guvernare, în cadrul *diarhiei* cu Licinius, Constantin a dat mai multe legi favorabile creştinilor: prin cea din 316 s-a adoptat măsura posibilităţii eliberării sclavilor în biserică, în prezenţa episcopului; prin cea din 321 s-a permis acordarea de donaţii testamentare Bisericii; începând cu 317, creştinii pot accede la demnităţi şi înalte funcţii rezervate până atunci exclusiv păgânilor; în anul 321 prima zi a săptămânii, cunoscută în Impeiul Roman ca *ziua soarelui* (*dies Solis*), care se va confunda cu *ziua Domnului* (duminica) sau a *Soarelui dreptăţii* (*Sol justitiae*), a fost declarată zi de repaus. Pentru ca expresia *Soarele dreptăţii* să fie acceptată în limbajul şi în mentalul colectiv al creştinilor, aceştia vor ignora statutul de zeu al soarelui, aşa cum era el perceput de o parte a credicioşilor păgâni din Imperiul Roman, şi, înlocuind astrul (divinizat) cu Un(ic) ul Dumnezeu, se vor raporta scripturistic la Maleahi: *Şi va răsări pentru voi, cei care vă temeţi de numele Meu, soarele dreptăţii* (4, 20).

Lector univ. dr. Constantin ITTU
Cercetător ştiinţific, Muzeul Naţional Brukenthal

Biserica în faţa secularizării

O problemă cu care se confruntă lumea creştină de astăzi este fenomenul cunoscut cu numele de *„secularizare”.*

După definiţia unui raport al Institutului Ecumenic de la Bossey, din 1959, secularizarea este *„eliminarea din domeniul vieţii şi al gândirii a controlului religiei şi, în consecinţa, chiar a metafizicii, şi tendinţa de a înţelege şi trăi după propriile legi umane”.*

Fenomenul secularizării este de provenienţa occidentală, dar în noul context socio-politic din Europa de Est, inclusiv România, el va avea consecinţe asupra vieţii societăţii, şi mai ales asupra vieţii Bisericii.

Aşa cum Bisericile occidentale au aprofundat acest fenomen, încercând să descopere consecinţele pe care secularizarea le are asupra misiunii Bisericii, tot aşa şi Biserica Ortodoxă trebuie să-l abordeze pentru a vedea ceea ce este bine, valid şi pozitiv şi să refuzăm ceea ce este rău, nevalid şi negativ. Aşa procedau şi Sf. Părinţi când trebuiau să abordeze problemele culturii timpului lor. Ei ne învaţă să luăm exemplu de la albine, care ştiu să evite substanţele nocive si să culeagă numai polenul din care apoi prepară mierea.

Ca orice fruct cultural, fenomenul secularizării are aspecte pozitive, dar si aspecte dăunătoare. Nimeni nu poate contesta că Iluminismul, care este motorul procesului secularizării, a pus în circulaţie ideile unei valori particulare pentru civilizaţia şi cultura europeană, adică ideea de naţiune, ideea drepturilor omului etc. Procesul secularizării lumii a favorizat progresul minunat al ştiinţei şi tehnologiei, dar, în acelaşi timp, a pregătit terenul pentru regresul spiritual. Marea problemă pe care secularizarea o pune creştinismului constă în tendinţa de a orienta omul mai mult spre viaţa pământeasca decât spre viaţa spirituală, şi deci spre Dumnezeu.

Secularizarea este rezultatul unei confruntări între Biserică şi cultura occidentală. Pe de o parte, Biserica a încercat să sacralizeze şi să-şi extindă autoritatea sa asupra lumii. De altă parte, cultura occidentală, începând cu Renaşterea şi sfârşind cu Iluminismul şi Revoluţia franceză, a iniţiat un proces de secularizare care tinde la emanciparea omului de sub tutela autorităţii religioase. Cu alte cuvinte, am putea spune că procesul de secularizare a dus la mutarea centrului de greutate a vieţii şi a culturii de la Dumnezeu la om. În centrul existenţei nu mai există Dumnezeu, ci omul, adică s-a trecut de la teocentrism la antropocentrism. Când Laplace a fost întrebat despre locul pe care Dumnezeu îl ocupă în sistemul său de gândire, el a răspuns că nu are nevoie de o astfel de ipoteză.

Prin antropocentrism, omul nu se mai prosterne înaintea Raţiunii divine, ci începe să adore propria raţiune. Nu se mai găseşte loc pentru minuni sau intervenţii divine prin purtarea de grijă a lui Dumnezeu.

S-a încercat de mult timp să se descopere cauzele teologice care au permis trecerea de la concepţia teocratică la concepţia antropocentrică. Ultima adunare a CEB de la Camberra din 1991, a reuşit să identifice aceste cauze spunând că *„teologia noastră europeană a confundat transcendenţa lui Dumnezeu cu absenţa Sa din creatură. Prin aceasta teologia a insistat mai mult asupra transcendenţei absolute a lui Dumnezeu şi asupra distanţei Sale faţă de lumea materială. Mai mult, pământul sau lumea sensibilă a fost întrevăzut ca un simplu obiect de exploatare umană şi realitate nespirituală, lipsită de orice prezenţă divină”.*

La Camberra s-a pus în evidenţă prezenţa Duhului Sfânt în creaţie. Nu s-a vorbit de o prezenţă a esenţei Duhului Sfânt care ar însemnă panteism, ci s-a vorbit de o prezenţă a Duhului prin lucrarea Sa, prin lumina sau energia divină necreată care susţine întregul univers în existenţa sa. Energia divină necreată, diferită de fiinţa divină, face parte din învăţătura Bisericii Ortodoxe. Această învăţătura poate contribui la depăşirea secularizării cu care se confruntă omenirea de astăzi.

După teologia ortodoxă, care susţine transcendenţa lui Dumnezeu după fiinţă, dar şi prezenţa lui Dumnezeu în creatură prin energia divină necreată, lumea şi omul pot fi transfigurate în Hristos, prin Duhul Sfânt.

Faptul că astăzi se vorbeşte tot mai mult de o renaştere spirituală, de o redresare morală, despre trezirea religioasă, despre trebuinţa spiritualităţii, e un semn al sănătăţii spiritului care nu poate să uite dimensiunea metafizică a existenţei. Educaţia religioasă în şcoli, la nivel naţional, e o dovadă concretă. Multe asociaţii, mişcări şi organizaţii creştine şi-au fixat ca obiectiv principal educaţia spirituală a copiilor şi a tinerilor.

Problema principală în acest proces de reînnoire spirituală este secularizarea societăţii, care, în trecut, lua forma ateismului militant. Secularizarea a fost prezentă în societatea trecută, e prezentă în societatea de astăzi şi va fi prezentă si în cea viitoare. E o caracteristică a societăţii moderne, contemporane. Pentru a putea aborda secularizarea în societatea de astăzi şi de mâine, trebuie avut în vedere faptul că ideologia comunistă a ruinat punctele de referinţă ale aşa-zisei societăţi creştine. Oamenii nu mai sunt în posesia elementelor care au influenţat asupra culturi creştine.

Singura cale de ieşire din această situaţie oarbă care s-a intercalat între secularizare şi credinţă rămâne aceea a dialogului, adică a aprofundării secularizării din punct de vedere teologic.

Anul 2015 a fost consacrat de Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române misiunii pastorale în parohie şi mănăstire. E o îndatorire sfântă pentru toţi slujitorii Bisericii (cf. Matei 28,19-20) de a aprofunda şi a prezenta credincioşilor fenomenul secularizării prin predică şi cateheză. Cuvintele Sfintei Scripturi sunt cuvinte ale vieţii celei veşnice, valabile ieri, azi şi în vecii vecilor. Prin urmare, nu trebuie să avem nicio reţinere în ceea ce priveşte împlinirea misiunii noastre pastorale. Până în 1989, regimul comunist a promovat o ideologie *„fără Dumnezeu”,* marginalizând Biserica şi pe slujitorii ei, încercând prin toate metodele să-L scoată pe Dumnezeu din minţile oamenilor. Acum avem deplina libertate de a-L propovădui pe Dumnezeu.

Se spune despre Voltaire, filozof francez, care a fost ateu până pe patul morţii, negând existenţa lui Dumnezeu, că, înainte de muri, a zis aşa: *„Dacă este o greutate (neputinţă umană) să crezi în Dumnezeu, este o prostie să nu crezi în El. Chiar dacă nu ar exista, El ar trebui inventat”.* A ajuns la o astfel de gândire renegând întreaga sa ideologie, pe care a propovăduit-o până aproape la sfârşitul vieţii sale.

Pentru noi, creştinii, Dumnezeu este din vecii vecilor, deci dintotdeauna. El este Creatorul tuturor celor văzute şi nevăzute. Rămâne o îndatorire a noastră a tuturor, de a-L propovădui *„cu timp şi fără timp”* (II Tim. 4, 2), de a-I împlini în viaţa noastră de zi cu zi preceptele Sale religios-morale.

Nu trebuie să-L inventăm! El există!

Arhimandrit Visarion Joantă,
Mănăstirea Brâncoveanu – Sâmbăta de Sus

• TELEGRAFUL EVENIMENT •

NOUL EPISCOP AL COVASNEI ŞI HARGHITEI A FOST ÎNTRONIZAT

Primirea noului Episcop al Covasnei şi Hargitei la Catedrala din Miercurea Ciuc

Delegaţia Mitropoliei Ardealului, condusă de Înaltpreasfinţitul Laurenţiu, Arhiepiscopul Sibiului şi Mitropolitul Ardealului, a fost întâmpinată în această seară de reprezentanţii Episcopiei Covasnei şi Harghitei. Din delegaţie a făcut parte şi Preasfinţitul Andrei, Episcopul ales al Covasnei şi Harghitei, care a fost întronizat duminică, 15 februarie, ca arhipăstorul românilor din cele două judeţe din centrul ţării.

Consilierii eparhiali, protopopii şi preoţi i-au întâmpinat pe IPS Mitropolit Laurenţiu şi PS Episcop Andrei la intrarea în judeţul Harghita, unde un grup de credincioşi înveşmântaţi în costume populare şi cu drapelul ţării în mâini i-a întâmpinat pe arhierei cu pâine şi sare.

Delegaţia mitropolitană a fost întâmpinată apoi la Catedrala Episcopală „Sfântul Nicolae" din Miercurea Ciuc de un sobor de preoţi, condus de Preasfinţitul Visarion, Episcopul Tulcii. Soborul slujitor a oficiat, apoi, un Tedeum, locaşul de cult fiind plin de credincioşi, oficialităţi şi oaspeţi.

La finalul slujbei religioase, consilierul administrativ-bisericesc al eparhiei, pr. Teodor Bijec, a rostit un cuvânt de bun-venit Mitropolitului Ardealului şi noului episcop al Covasnei şi Harghitei.

Ceremonia s-a încheiat cu un cuvânt de binecuvântare al IPS Mitropolit Laurenţiu, care a subliniat importanţa acestui moment pentru misionara eparhie din Covasna şi Harghita.

Întronizarea noului chiriarh al Covasnei şi Hargitei

Credincioşii ortodocşi din Covasna şi Harghita şi-au primit cu multă bucurie Întâistătătorul, ce va fi de acum înainte părinte duhovnicesc şi sprijin tuturor românilor de pe aceste meleaguri. Ceremonia de întronizare a Preasfinţitului Părinte Andrei a avut loc în Catedrala Episcopală „Sfântul Nicolae" din Miercurea Ciuc duminică, 15 februarie 2015 după săvârşirea Sfintei Liturghii.

Ceremonia de întronizare a avut loc în prezenţa reprezentanţilor autorităţilor centrale şi judeţene, a consilierilor eparhiali şi a protopopilor, a numeroşi preoţi din Episcopia Covasnei şi Harghitei, dar şi a multor preoţi şi credincioşi din Arhiepiscopia Sibiului.

După Sfânta Liturghie, PS Visarion a citit Gramata mitropolitană de întronizare a episcopului ales pentru Covasna şi Harghita, iar mai apoi IPS Mitropolit Laurenţiu a oficiat ceremonia prin care PS Episcop Andrei a primit însemnele episcopale şi a fost aşezat în scaunul arhieresc din Catedrala Episcopală.

IPS Mitropolit Laurenţiu a subliniat, în cuvântul de binecuvântare de la acest moment, chemarea misionară a noului Episcop din Covasna şi Harghita.

„Am considerat că ucenicul Înaltpreasfinţitului Părinte Mitropolit Ioan, care a lucrat timp de şapte ani la noi ca Episcop-vicar, împlinindu-şi întru toate îndatoririle sale, este destul de matur, de responsabil şi învrednicit de Dumnezeu să conducă această eparhie deosebită, misionară", a spus IPS Mitropolit Laurenţiu.

Mesajul Preafericitului Părinte Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, a fost citit de Preasfinţitul Varlaam, Episcop-vicar patriarhal. Au urmat mesajele de felicitare şi de încurajare din partea IPS Mitropolit Andrei, din partea preşedintelui României, Klaus Werner Johannis, transmis prin consilierul prezidenţial Sergiu Nistor, din partea secretarului de stat pentru Culte, Victor Opaschi, care a transmis şi mesajul premierului Victor Ponta, iar în cele din urmă, PS Episcop Andrei a rostit cuvântul de binecuvântare şi de mulţumire.

„În aceste momente îmi îndrept gândul către slujitorii Sfintelor Altare, străjerii credinţei şi apărătorii idealurilor duhovniceşti, cei care oriunde au slujit, ca purtători de har, au devenit modele de viaţă pentru păstoriţii lor. Preacucernicului cler, dedicat sfintei misiuni, trudind cu timp şi fără timp în aria Sfintei Biserici, aduc binecuvântarea şi susţinerea mea. Cinstesc şi respect preoţii care sunt inspiraţi de idealurile misionare şi mă înclin în faţa lucrării nezgomotoase şi de multe ori neştiute şi necunoscute", a spus Preasfinţitul Părinte Andrei.

Nu în cele din urmă, consilierul administrativ-bisericesc al Episcopiei Covasnei şi Harghitei, Teodor Bijec, a citit cuvântul de bun venit din partea administraţiei eparhiale şi a tuturor clericilor şi credincioşilor din Episcopia Covasnei şi Harghitei.

La final, noul Episcop întronizat a fost prezentat mulţimilor de credincioşi pe treptele din faţa Catedralei Episcopale, iar cei prezenţi au primit binecuvântarea celui care le este de acum înainte arhiereu şi păstor de suflete.

Ştefan MĂRCULEŢ

Un nou slujitor al Bisericii şi al Neamului în Harghita şi Covasna

Mesaj adresat cu ocazia întronizării Preasfinţitului Părinte Andrei Moldovan ca Episcop al Covasnei şi Harghitei

La solicitarea Înaltpreasfinţitului Părinte Mitropolit Laurenţiu al Ardealului, vă adresăm cuvânt de binecuvântare pentru noua misiune pastorală pe care o începeţi astăzi.

Prin lucrarea harului Preasfântului Duh, Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române v-a încredinţat spre păstorire poporul drept-credincios din tânăra şi dinamica Episcopie a Covasnei şi Harghitei, aflată într-o zonă a României în care românii ortodocşi sunt minoritari, iar lucrarea pastorală arhierească este în acelaşi timp necesară şi anevoioasă.

În acest sens, marea demnitate şi responsabilitate de a mărturisi şi sluji, prin cuvânt şi faptă, prezenţa şi lucrarea Domnului Iisus Hristos, *Marele-Preot* sau *Arhiereul veşnic*, în Biserica Sa, trebuie împlinită lucrând *„cu timp şi fără timp"* pentru întărirea comuniunii ortodoxe şi româneşti în acest ţinut străbun, *unind viaţa spirituală cu misiunea pastorală, iar pacea interetnică şi interconfesională cu dragostea de Ţară şi Neam!*

Mărturisitor şi slujitor al Evangheliei iubirii milostive a lui Hristos, înaintaşul Preasfinţiei Voastre în această demnitate, Înaltpreasfinţitul Părinte Ioan, acum Mitropolitul Banatului, a păstorit cu multă înţelepciune şi râvnă duhovnicească Episcopia Covasnei şi Harghitei, pe care a ctitorit-o şi a consolidat-o prin creşterea numărului unităţilor bisericeşti (parohii şi mănăstiri), prin edificarea de noi locaşuri de cult şi restaurarea celor vechi, prin intensificarea vieţii parohiale şi monahale, a activităţii educative, cultural-religioase şi social-filantropice.

Astăzi, cu binecuvântarea lui Dumnezeu, sărbătorim cu multă bucurie, împreună cu întreaga Biserică Ortodoxă Română, dar mai ales cu clerul şi credincioşii din această eparhie, întronizarea Preasfinţiei Voastre ca nou Episcop al Covasnei şi Harghitei.

Calităţile teologice, duhovniceşti şi pastorale deosebite, pe care le-aţi dovedit în slujirea de Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Sibiului, ne îndreptăţesc să avem speranţa că slujirea de chiriarh pe care o începeţi astăzi va fi o lucrare rodnică, binecuvântată de Dumnezeu şi folositoare Bisericii şi Neamului românesc.

De aceea, ne rugăm Mântuitorului Iisus Hristos, Păstorul Cel Bun (Ioan 10, 11) şi Arhiereul mărturisirii noastre (Evrei 3, 1), să vă dăruiască mult ajutor în slujirea pastorală şi socială ca Episcop ortodox român al Covasnei şi Harghitei, spre a conduce pe calea mântuirii clerul, monahii şi credincioşii ortodocşi români din această eparhie cu o vocaţie deosebită în păstrarea credinţei ortodoxe şi a convieţuirii paşnice cu alte etnii şi confesiuni. Pentru a împlini această lucrare sunt foarte necesare consultarea şi cooperarea cu Mitropolitul Ardealului, cu ierarhii ortodocşi români din Transilvania şi cu Patriarhia Română, în luarea de hotărâri majore pastorale, sociale şi patriotice.

Acum, la începutul slujirii chiriarhale a Preasfinţiei Voastre, vă încredinţăm, Preasfinţite Părinte Andrei, de sprijinul nostru personal şi al ierarhilor Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, în lucrarea sfântă la care aţi fost chemat, spre slava Preasfintei Treimi, binele Bisericii noastre, demnitatea şi unitatea poporului român!

Cu părintească binecuvântare şi frăţească dragoste în Hristos,

† DANIEL,
Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române

REDACTOR-ŞEF:
Î.P.S. Dr. LAURENŢIU STREZA

COLEGIUL DE REDACŢIE

Senior-editori: Pr. Prof. Dr. Mircea Păcurariu; Pr. Prof. Dr. Dumitru Abrudan. ***Editor:*** Pr. Dr. Savu Popa – *Consilier cultural.* ***Secretar de redacţie:*** Dr. Emanuel Tăvală. ***Membri:*** P.S. Andrei Făgărăşanul, Pr. Conf. Dr. Constantin Necula, Diac. Dr. Ştefan L. Toma, Pr. Dr. Cristian Muntean, Pr. Vasile Gafton. ***Responsabil ediţie on-line:*** Dragoş Boicu.

ISSN 1223-8392

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se primesc pe adresa: Redacţia „Telegraful Român", 550179 – Sibiu, str. Mitropoliei, nr. 35; e-mail: *telegrafulroman@yahoo.com.* Articolele nepublicate nu se înapoiază.

ABONAMENTUL pentru anul 2015 este de 48 lei; cod IBAN RO34 RNCB 0227 0360 5879 0001. BCR Sibiu, str. Emil Cioran, nr. 1. Cod fiscal 44 79 403.

Tiparul executat la *Tipografia Şaguniana* – Sibiu

Fondator:
Mitropolit Andrei Şaguna, 1853

Publicaţie bisericească a Arhiepiscopiei Sibiului

Telegraful Român

Anul 163 • nr. 9-12

1 şi 15 martie 2015

JUDECATA LUI DUMNEZEU – poarta vieţii veşnice a Împărăţiei Cerurilor

Dreptatea lui Dumnezeu va judeca lumea

Cu ajutorul Bunului Dumnezeu am ajuns în *Duminica a treia* a Triodului, perioadă de pregătire pentru Sfântul şi Marele Post, numită a *Înfricoşătoarei Judecăţi*.

În urmă cu trei duminici, în Duminica lui Zaheu vameşul, am pornit călătoria noastră împreună cu Hristos, animaţi de *„foamea" şi „setea"* după Dumnezeu. În duminica următoare, Cananeanca ne-a oferit modelul de *credinţă smerită*, prin care ne exprimăm apartenenţa noastră la Dumnezeu, în acest drum mântuitor. *Rugăciunea smerită*, asemănătoare celei rostite la templu de către vameş, ne ajută să menţinem legătura continuă cu Dumnezeu. În duminica trecută ni s-a prezentat calea duhovnicească de întoarcere din exilul păcatului către Hristos, prin *Spovedanie*, Taina iertării păcatelor.

Astăzi, cu o duminică înainte de începerea Sfântului şi Marelui Post, în *Duminica Lăsatului sec de carne*, ni se aminteşte tuturor că vom da socoteală la *Înfricoşătoarea Judecată* de modul în care am răspuns iubirii divine, prin iubirea aproapelui, după voia lui Dumnezeu pentru împlinirea binelui prevăzut în *Planul Său cel veşnic*, de la întemeierea lumii.

La ectenia cererilor, din cadrul Sfintei Liturghii, auzim rostindu-se această formulare: *„Sfârşit creştinesc vieţii noastre, fără durere, neînfruntat, în pace şi răspuns bun la înfricoşătoarea judecată a lui Hristos, să cerem"*. Dacă ne rugăm cu atâta stăruinţă ca Dumnezeu să ne dăruiască un sfârşit creştinesc vieţii noastre, iar acesta să fie fără durere, neîntinat, fără de ruşine, înseamnă că pentru noi însăşi clipa din urmă este importantă, dar şi *înfricoşătoare*, pentru că sufletul eliberat din trup vede duhurile necurate care i-au fost potrivnice, iar *starea* în care ne găseşte moartea este *definitorie pentru întreaga veşnicie*. Dacă moartea ne găseşte pregătiţi, deschişi comuniunii cu Hristos, atunci vom da un răspuns bun la înfricoşătoarea judecată, păstrând permanent această stare de comuniune. Dar moartea, venită pe neaşteptate, ne poate afla în fărădelegi şi în păcate, pe care nu le-am ispăşit, şi vom primi răsplata pe măsură. Starea cea mai grea a păcatului, cea a *deznădejdii* şi a *necredinţei* totale, duse până la *sinucidere*, negându-se existenţa lui Dumnezeu, prin lipsa comuniunii cu El, ne va urma şi în veşnicie.

După Sfânta Scriptură, *Judecătorul Cel Drept* este *Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu, Dumnezeu-Omul*, Cel care S-a jertfit pe Cruce şi ne-a mântuit pe noi, după cum El Însuşi a mărturisit: *„Tatăl nu judecă pe nimeni, ci toată judecata a dat-o Fiului"* (Ioan 5, 22).

Judecata ca act divin, prin care se împlineşte *dreptatea lui Dumnezeu* şi prin care trebuie să treacă tot pământeanul se împlineşte prin două acte: *Judecata particulară*, pentru fiecare *suflet* în parte, după despărţirea lui de trupul în care a vieţuit, şi *Judecata obştească*, la sfârşitul veacurilor.

Judecata particulară. În tradiţia bisericească se spune că în primele patruzeci de zile după moarte sufletul face un pelerinaj prin toate locurile pe unde a umblat el, pentru ca în cea de-a patruzecea zi să meargă în faţa Dreptului Judecător, timp în care se fac pomeniri pentru cel răposat, la trei zile (înmormântarea), la nouă zile şi la patruzeci de zile. Despre modul cum se face această judecată avem informaţii în Sfânta Tradiţie. *Sfântul Efrem Sirul* compară această judecată cu trecerea prin nişte *„vămi"*, în care vom da socoteală pentru fiecare păcat săvârşit şi neispăşit. Alături de sufletul nostru vor sta, ca martori, dar şi ca apărători sau acuzatori, îngerii şi demonii. Demonii ca acuzatori amarnici exagerează greşelile făcute de cel decedat, de teama de a nu-l scăpa pe acesta. Acuzele exagerate ale diavolului îl fac pe cel ce s-a luptat în viaţa pământească pentru cea veşnică să-şi îndrepte nădejdea lui întreagă spre Hristos, astfel, rezultatul acuzării lui se întoarce spre bine. Îngerii buni îi vor alunga pe demonii din jurul sufletului care-şi pune nădejdea în Hristos şi îi întăresc conştiinţa şi îi dau curaj.

Cei care vor trece prin toate vămile vor ajunge în *rai,* iar cei care vor fi opriţi la vreuna din vămi vor merge în *iad*.

La *Judecata particulară* este judecat numai sufletul fiecărui om, trupul acestuia fiind în mormânt, şi se judecă numai faptele noastre, nu şi urmările faptelor noastre. De aceea *sentinţa* acestei judecăţii este *provizorie*, *parţială* şi *nedefinitivă*, pentru că va fi înlocuită de sentinţa Judecăţii de obşte.

Dacă judecata aceasta este parţială şi dacă sentinţa aceasta este provizorie înseamnă că până la Judecata finală mijlocirea Bisericii este folositoare, putând scoate pe unii chiar din iad, pe cei care clipa morţii i-a găsit cu credinţa în Dumnezeu. Sfânta Biserică are „sarcina" pastorală de a se îngriji de toţi credincioşii şi, mai ales, de a-i „ocroti" în ultima clipă a vieţii lor, prin *Taina Sfântă a Împărtăşaniei*, ca merinde pentru viaţa veşnică.

Dreptul Judecător nu judecă doar persoanele umane, la despărţirea lor de lumea aceasta, ci va judeca şi popoarele la *Judecata de obşte.* Sfânta Evanghelie a Duminicii de astăzi ne vorbeşte despre Judecata finală de la sfârşitul veacurilor (Matei 25, 31-46), care va fi *deplină* şi *definitivă*, judecându-se şi sufletele, şi trupurile înviate, faptele noastre, dar şi consecinţele faptelor noastre în urmaşi. A doua venire a Domnului nu va mai fi smerită, ca întruparea Sa, ci întru toată slava, după cuvântul Evangheliei: *„Când va veni Fiul Omului întru slava Sa, şi toţi sfinţii îngeri cu El, atunci va şedea pe tronul slavei Sale"* (Matei 25, 31).

Timpul împlinirii evenimentelor sfârşitului lumii nu ne este cunoscut. Însuşi Mântuitorul le-a spus ucenicilor Săi: *„Iar de ziua şi de ceasul acela nimeni nu ştie, nici îngerii din ceruri, nici Fiul, ci numai Tatăl"* (Mt. 24, 36). *„Drept aceea, privegheaţi, că nu ştiţi ceasul când vine Fiul Omului"* (Mt. 25, 13; Mc. 13, 33; Lc. 12, 40).

Semnele care vor prevesti sfârşitul veacurilor ***nu*** *pot fi anticipate* sau calculate de oameni, pentru că toate acestea sunt atributele lui Dumnezeu-Tatăl.

(continuare în p. 10)

† Dr. LAURENŢIU STREZA,
Arhiepiscopul Sibiului şi Mitropolitul Ardealului

Iarăşi despre „necurăţia femeilor", şi nu numai...

Am observat un interes sporit pentru subiectul privind locul femeii în Biserică în perioada ciclului menstrual. Era şi firesc să se întâmple aceasta, din moment ce sute de episcopi şi mii de preoţi din lumea ortodoxă niciodată n-au fost de acord cu interdicţia de intrare a femeilor în biserică în perioada ciclului lunar.

O astfel de abordare poate fi considerată una „liberală" faţă de Vechiul Testament, dar, în acelaşi timp, este una tradiţională şi autentică pentru Biserica Noului Testament.

Ca de obicei, n-au lipsit nici criticile şi acuzaţiile de erezie sau, cel puţin, sminteală. Şi dacă peste acuzaţiile şi atacurile la persoană pot trece uşor, atunci când e vorba despre erezie sau sminteală cred că trebuie să-mi argumentez poziţia.

Deci voi veni cu câteva argumente prin care-mi voi reconfirma poziţia exprimată anterior. Dacă toată lumea ar fi citit cu atenţie studiul maicii prof. dr. Vassa Larina şi textul din Constituţiile Apostolice, poate că nici nu era nevoie de aceste lămuriri. Acum însă, când deja s-au scris sute de comentarii la subiect, sunt nevoit să completez cu următoarele afirmaţii:

I. De fiecare dată când apare câte un articol care generează „brainstorming teologic", chiar dacă el nu are nimic eretic sau smintitor în el însuşi, dintr-odată ies la iveală şi „legionarii ortodocşi" care, fără nici o cultură a dialogului, nemaivorbind de pregătirea teologică, încep să acuze şi să facă diferite comparaţii nepotrivite de genul: „cine eşti tu ca să-l contrazici pe părintele Cleopa?". E ca şi cum ai întreba: „Cine este mai mare: Mihai Eminescu, Albert Einstein sau Alexandru Macedon?" Bineînţeles, fiecare a fost mare în domeniul său şi comparaţia lor este pur şi simplu imposibilă. Aşa se întâmplă şi în mediul bisericesc, unde, practic, există **3 tipuri de autorităţi**, care, la modul ideal, ar fi bine să fie una singură, dar

(continuare în p. 7)

Ieromonah Petru PRUTEANU

Din cuprins:

Pr. Prof. Dr. Cristian Muntean
Misiunea creştinei azi | pagina **2**

Ciprian Iulian Toroczkai
Misiunea Bisericii Ortodoxe Ruse | pagina **6**

Protos. Matei Bilaucă
Părintele Teofil Părăian – duhovnic pentru călugări şi mireni | pagina **8**

Diac. Dr. Habil. Ştefan L. Toma
A doua întrunire a Comitetului Interortodox Special pentru pregătirea Sfântului şi Marelui Sinod al Bisericii Ortodoxe | pagina **9**

Editorial

MISIUNEA CREŞTINEI AZI

Pr. Prof. Dr.
CRISTIAN MUNTEAN

Într-un articol al filosofului şi teologului Nicolae Balca intitulat: „Criza culturii", publicat în „Telegraful român" (1956), autorul afirma că „omul antic vorbea cu cosmosul, omul medieval vorbea cu Dumnezeu, iar omul modern vorbeşte cu el însuşi".

Această dezintegrare a relaţiei dintre Dumnezeu, om şi cosmos, care a dus la apariţia „omului fără rădăcini", îşi are explicaţia într-o gândire tehnologică prin care universul s-a transformat într-o maşină care funcţionează independent de Creatorul lui.

Ca să înţelegem mai bine „fenomenul modernităţii" pentru viaţa Bisericii şi misiunea creştinelor de azi, vom pune în evidenţă trei mutaţii principale pe care le observa părintele Dumitru Popescu într-una din excelentele sale lucrări, intitulată: „Omul fără rădăcini".

În primul rând, modernitatea a transferat centrul de gravitaţie al lumii de la Dumnezeu la om, astfel că omul se simte atât de autonom în faţa Divinităţii, încât consideră voinţa lui Dumnezeu ca un fel de atentat împotriva propriei lui libertăţi. Sacrul este principalul obstacol în calea libertăţii lui, şi nu se simte liber decât în măsura în care elimină sacrul din natură.

În al doilea rând, modernitatea a introdus o separaţie artificială între domeniul public şi cel privat, care se manifestă prin tendinţa de a elimina religia din viaţa socială şi de a transforma societatea într-un domeniu rezervat, cu precădere, preocupărilor de ordin economic. Trăim o istorie dureroasă bazată pe separaţia dintre lumea obiectivă, a economiei, a tehnologiei, şi cea subiectivă, a culturii, a sensului şi a libertăţii.

În al treilea rând, modernitatea a separat omul de natura înconjurătoare şi l-a transformat în stăpânul absolut al naturii care impune naturii propriile lui legi, diferite de cele ale lui Dumnezeu, dar potrivite dorinţei sale de profit, care au avut drept consecinţă criza ecologică contemporană.

Cu alte cuvinte, Duhul lui Dumnezeu a fost eliminat din creaţie, iar cosmosul, ca şi omul, a devenit autonom. Datorită acestei autonomii, omul a progresat din punct de vedere tehnic, dar şi-a pierdut rădăcinile înfipte în realitatea transcendentă a Creatorului şi în realitatea imanentă a cosmosului.

Pe acest fond s-a generalizat apariţia individualismului, care a accentuat slăbirea controlului din partea comunităţii, având un impact uriaş asupra vieţii de familie, a comportamentului sexual şi asupra disponibilităţii cetăţenilor de a respecta legea. Francis Fukuyama, în „Marea ruptură", atrăgea atenţia că o societate care are drept scop impunerea de norme şi reguli în numele libertăţii tot mai mari a individului de a alege se va trezi tot mai dezorganizată, fărâmiţată şi incapabilă de a înfăptui scopuri comune.

Cele mai mari schimbări ale normelor sociale privesc reproducerea, familia şi relaţiile dintre sexe. Revoluţia sexuală şi avântul feminismului din anii 60-70 ai secolului trecut au adus schimbări masive pe toate planurile societăţii. Datorită mişcării „free love" a apărut o nouă generaţie cu mişcările ei anticultură: punkiştii, metaliştii, modiştii, culturiştii, hipioţii şi derivatele acestora care formează această generaţie în căutarea identităţii. Mesajul lor e unul singur – nihilismul.

În aceste condiţii, paradigma misiunii creştinelor de azi a suferit modificări substanţiale nu doar la nivel familial, ci şi al împlinirii în societate. Intrarea femeilor în forţa de muncă retribuită, răspândirea mijloacelor contraceptive şi legalizarea avortului au adus cu sine slăbirea capitalului comun al căsniciei şi, implicit, creşterea probabilităţii divorţului.

În această lume dizolvată în tot felul de individualisme eficacitatea creştinelor de azi ţine de autenticitatea comuniunii în Biserică prin realitatea comuniunii familiale. Valoarea misionară a creştinei azi e legată de asumarea slujirii lângă soţul ei, având ca model ocrotitor şi binecuvântat pe Maica Domnului.

Familia creştinului are datoria de a forma Biserica din casă. Pentru înfiinţarea ei e nevoie de viaţa duhovnicească a părinţilor. Copiii simt această viaţă şi se iniţiază odată cu vârsta. Un rol fundamental în crearea şi întreţinerea în familie a rânduielilor ortodoxe îl are femeia, în ciuda revoluţiei sexuale care nu a putut pune nimic în loc. În principiu, rânduiala casei şi atitudinea copiilor depind în cea mai mare măsură de mamă: „Femeile înţelepte zidesc casa, iar cele nebune o dărâmă cu mâna lor" (Pilde 14,1).

Misiunea creştinei azi ţine de capacitatea ei de a fi prezentă în viaţa familiei sale, cu care să mărturisească viaţa comunitară a Bisericii. Este un efort de a cupla ritmul liturgic al Bisericii cu ritmul duhovnicesc al familiei, dar acest efort este răsplătit de bucuria întâlnirii cu Domnul în liniştea făpturii noastre neliniştite.

Sfântul Ioan Gură de Aur, contemporanul nostru (III)

Întrucât la începutul lunii martie a fiecărui an o atenţie deosebită este îndreptată asupra femeii şi îndeosebi a mamei, aş dori ca, în contextul proclamării de către Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române a anului 2015 ca „Anul omagial al misiunii parohiei şi mănăstirii azi şi Anul comemorativ al Sfântului Ioan Gură de Aur şi al marilor păstori de suflete din eparhii", să ne îndreptăm puţin atenţia asupra unui aspect al educaţiei creştine de care părinţii, mama şi tatăl, sunt responsabili, schiţat de Sfântul Ioan Gură de Aur în primele două din cele cinci omilii la sărbătoarea Sfintei Ana, mama lui Samuel (CPG 4411, PG 54, 631-676), rostite în anul 387, în preajma praznicului Cincizecimii. Este vorba de grija părinţilor pentru cuminţenia şi castitatea copiilor lor. În contextul în care societatea contemporană pierde din vedere importanţa acestor virtuţi care ar trebui să împodobească viaţa fiecărui tânăr, Bisericii îi rămâne sarcina de a reaminti care sunt adevăratele podoabe ale unui tânăr.

În finalul primei omilii, Sfântul Ioan Gură de Aur îndeamnă: „Aşa să ne creştem copiii! În castitate şi în toate celelalte fapte bune. Că de nimic nu trebuie să ne îngrijim atât de mult ca de cuminţenia şi castitatea copiilor noştri... şi grija ce o avem de lumânările aprinse să o avem şi de copii. De multe ori, când o slujnică aprinde o lumânare, îi poruncim să nu pună lumânarea unde sunt paie, hârtie sau ceva asemănător, ca nu cumva, fără să ştim, să cadă vreo scânteie, să aprindă materialele acelea şi să ia foc toată casa. Ei bine, aceeaşi grijă să o avem şi de copii!" Imaginea de care se foloseşte Sfântul Ioan este cât se poate de sugestivă. Dacă pentru a ne feri de o pagubă materială suntem cu aşa de mare atenţie, cu atât mai mult trebuie să fim cu luare-aminte la modul în care trebuie să ne creştem copiii, pentru că paguba adusă de această neglijenţă este cu mult mai mare decât paguba adusă de un foc nesupravegheat.

Continuându-şi îndemnul, Sfântul Ioan Gură de Aur aduce în atenţie o problemă care îşi păstrează actualitatea, şi anume, ferirea tinerilor de desfrânare. Iată cum îşi continuă îndemnul părintele antiohian: „Să nu-i ducem în locuri în care să vadă slujnice desfrânate, fete nebunatice, roabe fără ruşine, ci ... să poruncim şi să hotărâm ca tinerii nici să nu le vadă, nici să stea de vorbă cu ele, ca nu cumva, căzând vreo scânteie, să aprindă tot sufletul copilului şi nenorocirea să nu se poată îndrepta; dar nu numai să nu le vadă, dar nici să nu audă cuvinte de ruşine şi desfrânare, ca să nu li se amăgească cu ele sufletele... Că nimic nu împodobeşte atât pe tânăr, cât îl împodobeşte cununa castităţii, care-l duce la căsătorie neîntinat de desfrânare. Când sufletul tânărului nu-i pângărit de desfrânare, când tânărul nu-i stricat, când nu cunoaşte o altă femeie decât femeia cu care s-a căsătorit, atunci îi este mai dragă femeia lui. Atunci e mai fierbinte dragostea dintre soţ şi soţie, e mai curată iubirea lor şi e mai mare prietenia dintre ei, când tinerii păşesc spre căsătorie cu o pază ca aceasta. Căsătoriile de acum nu sunt căsătorii, ci simplă neguţătorie de bani, târg. Spune-mi la ce foloseşte căsătoria, când tânărul, înainte de căsătorie, a trăit în desfrânare, iar după căsătorie se uită la altă femeie?".

Tema aceasta, a feririi tinerilor de păcat, mai ales de păcatul desfrânării, Sfântul Ioan Gură de Aur o reia în finalul celei de-a doua omilii rostite în cinstea sfintei Ana, arătând că lupta împotriva acestui păcat este grea şi că nici o altă patimă nu supără atât pe tineri cât patima desfrânării. Părinţii sunt îndemnaţi să se folosească de sfaturi, de îndemnuri şi chiar de ameninţări, pentru că dacă tinerii vor reuşi să biruie această patimă, nu vor fi prinşi uşor de celelalte patimi: „se vor feri de beţie şi vor fugi cu toată râvna de tovărăşii rele; vor fi iubiţi de părinţi şi cinstiţi de oameni". Castitatea şi cuminţenia sunt podoabe care nu pot fi trecute cu vederea de cei din jur. În acest sens, părintele antiohian se întreabă retoric: „Cine nu va cinsti pe un tânăr cast? Cine nu va îndrăgi, cine nu va dori să aibă lângă el pe un tânăr, care-şi înfrânează poftele ruşinoase? Care om, chiar din cei foarte bogaţi, nu va vrea să-şi dea fata cu multă bucurie după un astfel de tânăr, chiar de-ar fi mai sărac decât toţi? După cum nimeni nu-i atât de ticălos şi de rău încât să vrea să ia de ginere un tânăr desfrânat şi stricat, fie el şi putred de bogat, tot aşa cum nimeni nu-i atât de prost, să nu vrea de ginere pe un tânăr cuminte şi cinstit?".

Cuvintele Sfântului Ioan Gură de Aur sunt cât se poate de clare. Dacă ne dorim copii bine-plăcuţi lui Dumnezeu şi oamenilor trebuie să ne îngrijim de cele ce-i împodobesc cu adevărat, cuminţenia şi castitatea, ca virtuţi şi podoabe perene înaintea lui Dumnezeu şi a oamenilor.

Cele două omilii sunt accesibile cititorului român în traducerea părintelui D. Fecioru: „Cuvântul I la sărbătoarea Sfintei Ana", în *MO*, XXX (1978), nr. 1-3, p. 77-86 şi „Cuvântul II la sărbătoarea Sfintei Ana", *MO*, XXX (1978), nr. 4-6, p. 302-311.

Pr. Dr. Radu GÂRBACEA

LITURGHIE • PASTORAŢIE • MĂRTURISIRE

Î.P.S. Dr. LAURENŢIU STREZA, Arhiepiscopul Sibiului şi Mitropolitul Ardealului

Duminică, 1 februarie. Î.P.S. Sa a slujit Sfânta Liturghie şi a adresat credincioşilor un cuvânt de învăţătură la Catedrala episcopală „Sfântul Nicolae" din Miercurea-Ciuc. În aceeaşi zi, la Reşedinţa episcopală a Eparhiei Covasnei şi Harghitei a prezidat şedinţa Permanenţei Consiliului Eparhial. Seara, în calitate de locţiitor de Episcop al Covasnei şi Harghitei, Î.P.S. Sa a oficiat rânduiala tunderii în monahism pentru şase monahii din obştea Mănăstirii „Schimbarea la Faţă" din localitatea Sita Buzăului, judeţul Covasna, şi a adresat celor prezenţi un cuvânt de învăţătură.

Luni, 2 februarie – *Praznicul Întâmpinării Domnului.* A târnosit paraclisul Mănăstirii „Schimbarea la Faţă" din localitatea Sita Buzăului, judeţul Covasna, situat în corpul de chilii şi înfrumuseţat recent cu pictură şi toate cele necesare săvârşirii sfintelor slujbe. A săvârşit Sfânta Liturghie şi a adresat credincioşilor un cuvânt de învăţătură.

Marţi, 3 februarie. A avut program de audienţe şi lucrări de birou.

Miercuri, 4 februarie. A participat, la Patriarhia Română, la şedinţa anuală de lucru a Adunării Naţionale Bisericeşti.

Joi, 5 – vineri, 6 februarie. A participat la şedinţa de lucru a Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române.

Sâmbătă, 7 februarie. Î.P.S. Sa a oficiat, la Biserica „Sfântul Ioan Botezătorul" din Sighişoara, Taina Sfintei Cununii pentru tinerii Ştefan şi Alexandra Maior. A adresat celor prezenţi un cuvânt de învăţătură. În aceeaşi zi, a participat, la Catedrala mitropolitană, la slujba Vecerniei, la care au fost prezenţi sute de credincioşi, membri ai Oastei Domnului, cu ocazia împlinirii a 77 de ani de la trecerea la cele veşnice a părintelui Iosif Trifa, întemeietorul mişcării. Cu această ocazie, a adresat celor prezenţi un cuvânt de învăţătură.

Duminică, 8 februarie. A săvârşit Sf. Liturghie şi a adresat credincioşilor un cuvânt de învăţătură la Catedrala mitropolitană din Sibiu.

Luni, 9 februarie. A avut program de audienţe şi lucrări de birou. A prezidat şedinţa Permanenţei Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei Sibiului.

Marţi, 10 februarie. A avut program de lucru la cabinet.

Miercuri, 11 februarie. A examinat la Teologie Liturgică masteranzii anului II de la Facultatea de Teologie din Sibiu.

Joi, 12 februarie. Î.P.S. Sa a fost prezent la Mănăstirea „Schimbarea la Faţă a Domnului" din localitatea Bucium, jud. Braşov, unde l-a instalat în slujirea de stareţ pe P.C. ierom. Teodosie Stejar. În aceeaşi zi, a vizitat Mănăstirea Brâncoveanu – Sâmbăta de Sus.

Vineri, 13 februarie. A prezidat şedinţa administrativă a Permanenţei Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei Sibiului cu protopopii din eparhie.

Sâmbătă, 14 – Duminică, 15 februarie. A avut loc sărbătoarea solemnă a întronizării Preasfinţitului Părinte Andrei Moldovan în slujirea de Episcop al Covasnei şi Harghitei, ceremonie oficiată de către Î.P.S. Părinte Laurenţiu, Arhiepiscopul Sibiului şi Mitropolitul Ardealului. Sâmbătă, 14 februarie, Î.P.S. Sa împreună cu P.S. Andrei Moldovan, Episcop ales al Episcopiei Covasnei şi Harghitei, au fost întâmpinaţi la intrarea în judeţul Harghita de către consilierii eparhiali, protopopii, preoţi şi credincioşi ai Episcopiei Covasnei şi Harghitei. De asemenea, Î.P.S. Sa şi P.S. Andrei au fost întâmpinaţi la Catedrala episcopală „Sfântul Nicolae" din Miercurea-Ciuc de către un sobor de preoţi, condus de Preasfinţitul Visarion, Episcopul Tulcii. Soborul slujitor a oficiat un Te Deum, iar Î.P.S. Părinte Mitropolit Laurenţiu a adresat celor prezenţi un cuvânt de binecuvântare. Duminică, 15 februarie, Î.P.S. Sa a săvârşit Sfânta Liturghie împreună cu un mare sobor de ierarhi, preoţi şi diaconi la Catedrala episcopală din Miercurea-Ciuc. La sfârşitul slujbei, a oficiat ceremonia întronizării Preasfinţitului Părinte Andrei Moldovan în slujirea de Episcop al Covasnei şi Harghitei. A adresat celor prezenţi un cuvânt de învăţătură.

Luni, 16 februarie. A avut program de audienţe. A prezidat şedinţa Permanenţei Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei Sibiului.

Marţi, 17 februarie. A predat cursuri de Teologie Liturgică la Facultatea de Teologie „Andrei Şaguna".

Miercuri, 18 februarie. A participat la Sfânta Liturghie, oficiată la Capela Facultăţii de Teologie. A avut program de lucru la cabinet.

Joi, 19 februarie. Î.P.S. Sa s-a întâlnit la Colegiul Naţional „Andrei Şaguna" din Braşov cu toţi directorii şcolilor şi liceelor din judeţul Braşov. Întâlnirea a avut ca temă de discuţie colaborarea dintre Biserică şi instituţiile de învăţământ pentru sprijinirea orei de religie. În aceeaşi zi, la Colegiul Naţional „Unirea" din Braşov, Î.P.S. Sa s-a întâlnit cu profesorii de religie din jud. Braşov.

Vineri, 20 februarie. A prezidat şedinţa Permanenţei Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei Sibiului.

Duminică, 22 februarie. A slujit Sfânta Liturghie şi a adresat credincioşilor un cuvânt de învăţătură la Biserica „Sfântul Ioan Botezătorul" din Sibiu.

Luni, 23 februarie. A avut program de audienţe şi lucrări de birou. Seara, a oficiat la Catedrala mitropolitană din Sibiu, slujba Pavecerniţei Mari şi Canonul cel Mare a Sfântului Andrei Criteanul. A adresat credincioşilor prezenţi un cuvânt de învăţătură.

Marţi, 24 februarie. A predat cursuri de Teologie Liturgică la Facultatea de Teologie din Sibiu. La Capela Facultăţii de Teologie i-a hirotesit întru *duhovnic* pe P.C. pr. Cosmin Dănilă, paroh al parohiei Retiş, protopopiatul Agnita, şi pe pr. Tiberiu Kiss, inspector social în cadrul Arhiepiscopiei Sibiului. Seara, a oficiat la Catedrala mitropolitană din Sibiu, slujba Pavecerniţei Mari şi Canonul cel Mare al Sfântului Andrei Criteanul.

Miercuri, 25 februarie. Î.P.S. Sa s-a întâlnit, la Colegiul Naţional „Octavian Goga" din Sibiu, cu toţi directorii şcolilor şi liceelor din judeţul Sibiu. Întâlnirea a avut ca temă de discuţie colaborarea dintre Biserică şi instituţiile de învăţământ pentru sprijinirea orei de religie. A participat la Liturghia Darurilor mai înainte sfinţite, oficiată la Catedrala mitropolitană din Sibiu. Seara, în acelaşi loc, a slujit Pavecerniţa Mare şi Canonul cel Mare al Sfântului Andrei Criteanul.

Joi, 26 februarie. A avut program de lucru la cabinet. Seara, a oficiat la Catedrala mitropolitană din Sibiu, slujba Pavecerniţei Mari şi Canonul cel Mare al Sfântului Andrei Criteanul.

Vineri, 27 februarie. A participat la Liturghia Darurilor mai înainte sfinţite, oficiată la Capela Facultăţii de Teologie din Sibiu.

Pr. Dr. Cristian VAIDA

TEOLOGIE ŞI SPIRITUALITATE ORTODOXĂ

De la Editura Humanitas am primit lucrarea lui **Teodor Baconschi, *Facebook – fabrica de narcisism*.** Lucrarea este o foarte bună prezentare sociologică, politică şi chiar religioasă a acestui fenomen al reţelelor de socializare care au cuprins pe toată lumea, nu numai pe cei din generaţia tânără. După cum arată şi autorul, *orice societate umană alcătuieşte o reţea. Indivizii sunt reuniţi în fratrii şi asociaţii diverse, valorile locuiesc laolaltă într-un imaginar mitico-religios menit să sto-*

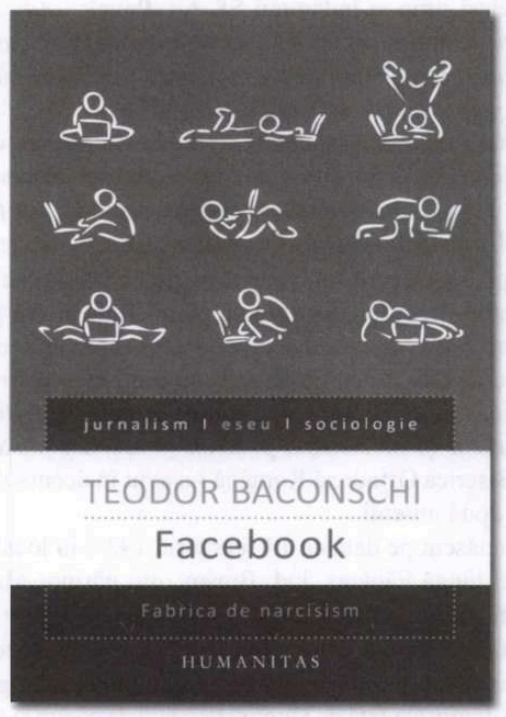

cheze memoria comunitară, ierarhia are o verticală cu etaje interdependente. Niciodată însă societatea umană nu a fost mai complexă – şi mai ascunsă de ea însăşi – decât acum. Şi nu e vorba despre o creştere graduală a complexităţii – aşa cum se întâmplă când roata carului devine cauciuc auto –, ci despre o explozie cu indice ameţitor, despre o supernovă antropologică. Lucrarea oferă o analiză pertinentă a fenomenului social contemporan şi o recomandăm călduros spre lectură şi studiu celor ce doresc să depăşească o anumită fază de suprafaţă a acestor reţele şi să pătrundă în profunzimea fenomenului.

Am primit de la Părintele **Arhim. Dumitru Cobzaru** scrierea sa: ***Fiule, m'am vrut să-ţi fiu candelă de ceas târziu…!***, în care oferă răspunsuri fiilor săi duhovniceşti. Lucrarea este apărută la Editura Renaşterea de la Cluj-Napoca în cursul anului 2014, fiind un îndrumar duhovnicesc de folos. Sigur că multe dintre ideile pe care le regăsim în răspunsurile oferite stârnesc, în urma lecturii, reacţii dintre cele mai diverse. Lucrarea este de bun folos pentru cei ce doresc să aibă un asemenea îndrumar, în lipsa părintelui duhovnicesc din proximitatea lor, în toată vremea.

La Editura noastră eparhială a apărut lucrarea ***Viaţa şi cinstirea Maicii Domnului,*** semnată de către **Pr. Dr. Achim Sărăşan** de la Mediaş, în care autorul tratează aspectele acestea legate de Maica Domnului din perspectivă ortodoxă şi din perspectiva celorlalte culte creştine. Biserica Ortodoxă o cinsteşte pe Maica Domnului mai presus decât pe toţi sfinţii, şi ştim că sfinţii sunt casnicii lui Dumnezeu, sunt aleşii Lui, sunt prietenii Lui, sunt cei care au îndrăznire către Dumnezeu, dar Maica Preacurată este mai presus decât aceştia, fiind cea mai apropiată de Fiul său. O venerăm pentru că ea este cea mai apropiată mijlocitoare pentru noi, pentru că dragostea pe care Dumnezeu a sădit-o iniţial în fiinţa sa, ca om, apoi ca mamă, a fost întărită de dragostea nemărginită a Fiului lui Dumnezeu Întrupat. Binecuvântăm această apariţie editorială şi rugăm pe Maica Domnului să mijlocească pentru fiecare dintre cei ce se vor apleca, prin lectură, asupra acestei lucrări.

Mitropolitul Laurenţiu

Pr. Ic. Stavrofor Gheorghe Opriș (1927-2005) – un păstor model

La 10 ani de la trecerea la cele veșnice (I)

Anul acesta, pe 14 martie, se împlinesc 10 ani de la trecerea la cele veșnice a părintelui Gheorghe Opriș, fost protopop al Protopopiatului Rupea, jud. Brașov, personalitate religios-morală, care a rămas în conștiința noastră, a tuturor celor ce l-am cunoscut și am lucrat cu el, *„un păstor model”* în gândire, în cuvânt și în faptă.

Aducerea aminte de cel ce ne-a fost călăuză luminoasă, în timpul activității noastre ca slujitori la parohiile din Protopopiatul Rupea, este o obligație morală, îndeplinind în același timp și îndemnul Sf. Ap. Pavel*: „Aduceți-vă aminte de mai-mari voștri, care v-au grăit vouă cuvântul lui Dumnezeu: priviți cu luare-aminte cum și-au încheiat viața și le urmați credința”* (Evr. 13, 7).

Câteva date biografice privitoare la viața și activitatea părintelui Gheorghe Opriș sunt suficiente pentru a înțelege de ce a fost ***o personalitate religios-morală, un păstor model, un om de omenie.*** Prezentăm aceste date cu evlavia și respectul de care s-a bucurat părintele Gheorghe Opriș în rândul preoților din Protopopiatul Rupea, din partea credincioșilor din acest protopopiat și din partea tuturor celor care l-au cunoscut, în acest an când Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române a consacrat anul ***2015 Misiunii în parohie și mănăstire, precum și marilor păstori*** pe care Biserica Ortodoxă Română i-a avut în decursul celor peste două milenii.

S-a născut pe data de 14 februarie 1927, în localitatea Dridif, lângă Făgăraș, jud. Brașov, din părinții Maria și Ilarion Opriș, oameni gospodari și cu multă frică de Dumnezeu fiind primul din cei trei copii cu care Dumnezeu a binecuvântat această familie. De mic copil i s-a întipărit în minte dragostea față de Dumnezeu, față de Neam și față de Țară. Absolvă printre primii clasele primare și gimnaziul de la Făgăraș și Brașov, lucru care a provocat admirația părinților, a colegilor și a cunoscuților săi. Simțind chemare pentru preoție își îndreaptă pașii spre Facultatea de Teologie din Sibiu, devenită mai târziu Institutul Teologic de grad Universitar din Sibiu. Aproape de finalul anului I Securitatea l-a arestat, începând astfel *„Drumul Golgotei”*, cum îl numește părintele în memoriile sale, lăsate ca o moștenire sfântă pentru urmași și pentru cei care le vor citi.

Pe data de 8 iunie 1948, în timp ce se întorcea de la rugăciune, din capela Institutului Teologic de grad Universitar din Sibiu, a fost ridicat de un agent al Siguranței (Securității) din Sibiu și dus într-o cameră de detenție a acesteia. După două săptămâni este dus la Siguranța din Brașov, unde îl întâlnește pe părintele Arsenie Boca, arestat și el de Securitate. În urma unei convorbiri pe care a avut-o cu părintele Arsenie Boca, acesta i-a spus: *„Vei scăpa tu și din asta și îți vei vedea de treabă”*. La Brașov este anchetat și aruncat în Penitenciarul din localitate. Motivul arestării, judecării și condamnării a fost acela că ar face parte dintr-o grupare de tineri care ar fi oponenți ai noii orânduiri, de ideologie atee, și oameni cu putere de influență asupra celor din jurul lor, fiind considerați, uneori, criminali de către unii din noii guvernanți. Pe vremea aceea, în toate grupările politice erau astfel de tineri care nutreau speranța că noua orânduire instalată la putere va fi trecătoare. Acești tineri erau ferm convinși că încercările noilor autorități, instalate la putere după 23 august 1944, de a-L elimina pe Dumnezeu și credința în Dumnezeu din sufletul și mintea oamenilor nu va avea izbândă. Dintr-o astfel de grupare de tineri, existentă în cadrul Liceului Radu Negru din Făgăraș, făcea parte și tânărul Gheorghe Opriș. Într-un astfel de context ne explicăm faptul că el a fost urmărit de către noile organe de partid, asemenea multor alor tineri din zona Făgărașului și, de fapt, din toată țara. Aici, la Brașov, pe culoarele Securității, îl întâlnește pe tânărul Ioan Glăjar, originar din Ucea de Jos, arestat și el împreună cu alți tineri din zona Făgărașului, cu care a legat o prietenie strânsă pe tot parcursul vieții sale (Părintele Ioan Glăjar a urmat și el Teologia, fiind hirotonit preot, apoi consilier la Arhiepiscopia Sibiului și profesor la Institutul Teologic din Sibiu). Despre condițiile din Penitenciarul Brașov, Părintele Gheorghe Opriș spunea unui camarad de închisoare: *„Am fost o fire puțin încrezătoare în rezistența mea față de o viață trăită în condiții vitrege... Dacă mă vor ține aici în aceste condiții până la primăvară, de trei ori voi muri, nu voi putea rezista”*. Totuși, speranța că va fi eliberat din închisoare nu l-a părăsit. Conștient că n-a făcut vreo greșeală contra societății, socotește că cele întâmplate cu el sunt prilej de spălare a unor greșeli personale față de Dumnezeu și totodată o jertfă adusă pentru salvarea poporului de sub stăpânirea celor care voiau ca să-L scoată pe Dumnezeu din inima lor și să le sădească ura. În memoriile sale, părintele Gheorghe Opriș amintește și de oamenii de bine, care, deși căutau să placă noilor autorități comuniste, încercau să nu facă viața grea

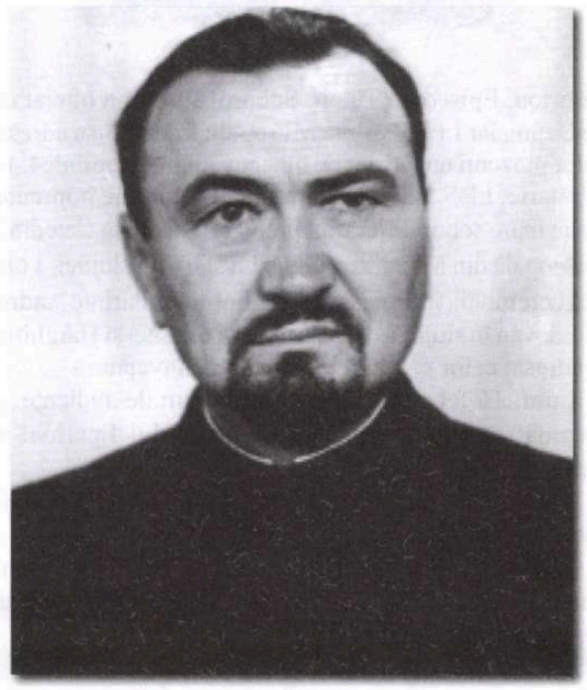

celor care erau puși să le fie supraveghetori. A fost judecat și condamnat la trei ani de închisoare. În închisoarea de la Brașov s-a încercat un fel de *„reeducare”* în spiritul învățăturii marxiste, fără sorți de izbândă. De la Brașov, împreună cu alți studenți, tânărul Gheorghe Opriș a fost transferat la închisoarea din Pitești, făcând un popas de două săptămâni la închisoarea Jilava (București).

La Pitești, tinerii arestați erau împărțiți pe *„secții”*, tânărul Gheorghe Opriș fiind repartizat la secția *„corecție”*. Vorbind despre condițiile de viață de la Pitești, părintele Gheorghe Opriș spunea: *„Foametea, lipsa de mișcare, de aer, incertitudinea făceau să fie o atmosferă de apăsare, de neliniște”*. Într-un astfel de context a început opera de *„spălare a creierelor”* având-l ca îndrumător pe *„renegatul”* Eugen Țurcanu, care îi educa spunându-le: *„Datoria noastră (a studenților) este de a ne schimba, de a deveni alții, de a trece de la starea de dușmani ai poporului la aceea de oameni cinstiți, spre a ne aduce aportul la construirea societății celei noi, de a contribui la triumful comunismului... că noi am fost în slujba unor forțe rele ce duceau la nimicirea poporului român, că va trebui să se întâmple o schimbare la 180 de grade în scara valorilor ce ne-au condus”*. Într-una din zile Țurcanu a trecut pe lângă tânărul Gheorghe Opriș și îi spuse: *„Tu ești o fire mistică și nu poți urî. Îți va fi mai greu până te vei schimba”*. După câtva timp, Țurcanu ținea prelegeri de combatere a credinței, ponegrind viața și lupta personalităților în care credea, cei mai mulți fiind morți ca martiri. Au fost și dintre aceia care s-au lepădat, dar eu am rămas în convingerile mele, spune părintele. Pentru că nu s-a reușit să-i spele creierul, pentru că a rămas *„corigent”* la examenul cerut de Țurcanu, tânărul Gheorghe a fost transferat *„disciplinar”* la lacul Tașaul, lângă Capul Midia, fiind închis în lagărul de concentrare pentru lucru la canalul Dunăre-Marea Neagră. Aici, tânărul Gheorghe a fost depistat de către *„un turnător”* ca făcând parte din grupul de *„bandiști”* care refuză educarea în spiritul promovat de Țurcanu la Pitești, și nu după mult timp este readus la Pitești.

Pentru refuzul de a fi reeducat a fost bătut, maltratat, schingiuit în cel mai josnic chip, despre care părintele spunea: *„Se stinsese lumina, nu era curent. M-au bătut pe întuneric. Se da, se da pe nevăzute. M-au bătut unde nimereau, până nu au mai putut. A doua zi, oglindindu-mă în gamelă să-mi văd chipul, nu m-am mai recunoscut...”*. A rămas și cu un semn vizibil pe trupul său, despre care părintele a povestit celor mai apropiați ai săi. După un astfel de tratament barbar, într-o seară când se întorcea la camera de detenție, cu o fină ironie, spunea părintele în mărturiile sale: *„Apoi cu bătăi nu faceți voi altul din mine”*.

De la Pitești a fost dus la Gherla. Aici, cu metode mai barbare, a continuat munca de *„reeducare”*, condusă de *„călăul”* Livinschi. S-a mers până acolo, încât unii dintre ei erau forțați să-și mănânce excrementele și să-și bea urina. Despre acest ultim popas *„al măcinării”* avea să scrie în volumul său de memorii *„Drumul Golgotei”*, următoarele: *„Omul își dorea moartea, dar ea nu venea. Iar chinul de a te dezbrăca de demnitatea de om, de a-ți omorî conștiința, era de nesuportat”*.

Drept recompensă pentru comportamentul său exemplar, la expirarea pedepsei de trei ani, primește gratitudinea celor 12 luni supliment, acordate pentru lagărul de muncă forțată de la Bicaz-Neamț, între 1951 și 1953. Aici muncește la pregătirea terenului pentru construirea căii ferate și la hidrocentrală, unde viața a fost mai ușoară, dar cu multe incertitudini.

În 29 ianuarie 1953 este eliberat. Este dus la gara din Piatra Neamț. Aici i se dă bilet de tren. Ajunge acasă, își revede părinții, frații, dar lucrurile s-au schimbat, deoarece părinții săi au fost declarați chiaburi, fiind în atenția organelor de stat și a Securității. Se duce la Sibiu pentru a-și rezolva situația la Institutul Teologic. Aici îl întâlnește din nou pe Ioan Glăjar, fost camarad cu el la Penitenciarul Brașov, care era în anul III, cu care se sfătuiește în ceea ce privește viitorul său. Ia legătura cu noul rector, părintele Sofron Vlad, care-l sfătuiește să meargă în audiență la Mitropolitul Nicolae Bălan pentru a-i cere și ajutor financiar, dar și moral. Acesta îl primește, cu bucurie, și îi spune: *„Știu că pe voi, cei care ați aparținut unei anumite coloraturi politice v-a chinuit rău”*. Un sprijin moral deosebit, la reluarea cursurilor, l-a avut din partea Părintelui Prof. Nicolae Mladin, pe care-l cunoștea de la Mănăstirea Sâmbăta de Sus. Acesta l-a sfătuit să se pregătească peste vară pentru examenele de anul II, pe care le-a susținut la începutul lui septembrie, iar toamna s-a înscris în anul al III-lea de studiu.

Din nou este încercat de angajații Securității care îi impun *„domiciliu forțat”* pe o perioadă de timp nedeterminată. În cele din urmă, trece și peste acest obstacol, își continuă studiile și în anul 1955 își termină facultatea, luându-și examenul de licență cu teza *„Persoană și comuniune”*, sub îndrumarea Părintelui Prof. Nicolae Mladin, obținând calificativul maxim.

Tăria de caracter, educația creștină și noblețea sufletească, scut existenței și continuității Neamului, l-a făcut pe tânărul student Gheorghe Opriș biruitor în încleștarea cu răul ateo-comunist: ***„A ieșit din temniță cu sufletul nealterat, integru, curat și călit, hotărât să-și urmeze destinul, misiunea pe care o are de îndeplinit spre preoție”***, cum afirmă unul din camarazii săi de suferință, Nicolae Purcărea (Revista Permanențe, februarie, 2007).

Se căsătorește cu fiica unui deținut politic din Mândra, Mărioara Dan, având ca naș pe părintele Ariton Ieșanu din Sâmbăta de Jos, trecut și el prin maltratările Securității. Frica urmăririi din partea organelor locale și ale Securității îi determină ca evenimentul nunții să îl facă acasă, la Mândra, în prezența câtorva colegi și prieteni.

Înainte de căsătorie a fost anunțat de Centrul Eparhial de la Sibiu că a fost numit preot-paroh la parohia Dobârlău, din apropierea Brașovului. S-a dus în sat pentru a vedea cum arată parohia. Oamenii l-au primit cu mare bucurie, iar la plecare i-au spus: *„Să vii cât mai curând și să rămâi cât mai mult la noi”*. După căsătorie, se duce la Sibiu pentru a prezenta dosarul de hirotonie. Aici surprinde: i se comunică că i-a fost refuzată numirea sa, deoarece Departamentul Cultelor nu și-a dat consimțământul.

Arhim. Visarion JOANTĂ

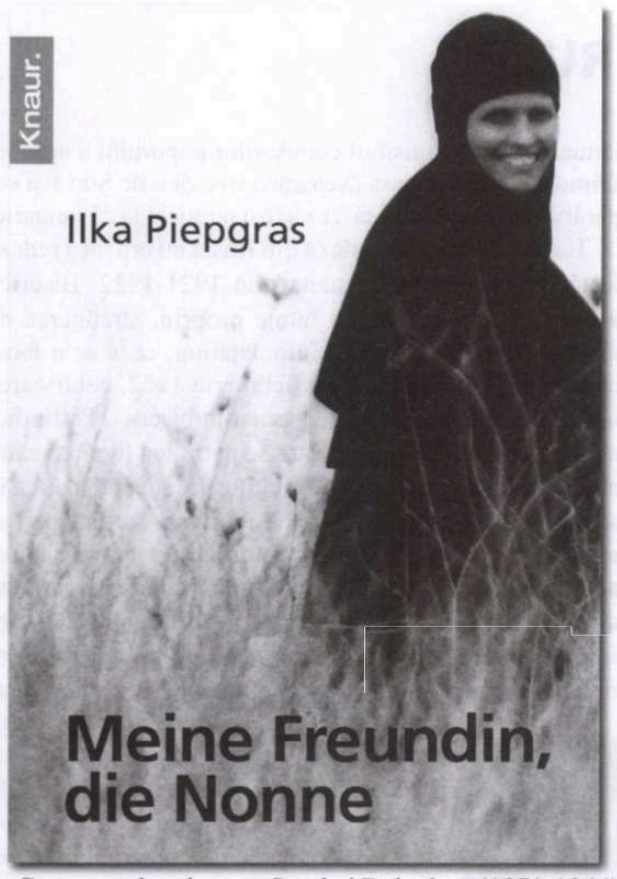

Ilka Piepgras, *Meine Freundin, die Nonne,* Knaur Taschenbuch Verlag, München, 2011, 296 p.

Cunoscutul teolog rus Serghei Bulgakov (1871-1944) afirma într-una din cărţile sale editate în Franţa că „Biserica Ortodoxă nu atât convinge, cât seduce", adică atrage inima şi sufletul omului. Povestea cuprinsă în volumul de faţă, „Prietena mea, monahia", nu face altceva decât să confirme veridicitatea profetică a cuvântului distinsului sacerdot rus. Lansată în Germania în primăvara anului 2010, cartea Ilkăi Piepgras, redactor al revistei „Zeitmagazin" din Berlin, a înregistrat un veritabil succes în rândurile cititorilor germani, astfel că a fost publicată într-o nouă ediţie în august 2011, fiind îmbogăţită cu numeroase imagini. Apărută în spaţiul secularizat şi profund marcat în ultimii ani de numeroasele scandaluri de natură sexuală, în care a fost antrenat clerul catolic, care a avut drept consecinţă o scădere demografică masivă a catolicismului german prin „Kirchenaustritele" (ieşirea credincioşilor din biserică) majore înregistrate în ultimul deceniu (conform datelor statistice, numărul catolicilor din Germania a scăzut în perioada anilor 1991-2013 de la 28 la 24 milioane, iar al preoţilor de la 19.438 la 14.490 [http://de.wikipedia.org/wiki/R%C3%B6misch-katholische_Kirche_in_Deutschland, 5 februarie 2015]), având un titlu incitant, dar şi o copertă foarte reuşită, nu este de mirare că volumul Ilkăi Piepgras a trezit şi înregistrat o largă curiozitate în rândul publicului.

Realizând o scurtă descriere a volumului, cotidianul „Augsburger Allgemeine" conchidea: „este o carte emoţionantă, profundă", care prezintă povestea unei hotărâri radicale şi a unei prietenii deosebite. Mobilul cărţii l-a constituit dorinţa autoarei de a afla şi înţelege de ce Charlotte Stapenhorst, prietena sa cea mai bună din copilărie şi adolescenţă, a luat, în urmă cu mai bine de douăzeci de ani, decizia radicală de a se rupe de tot ceea ce a reprezentat viaţa sa de până atunci, mutându-se în Grecia, convertindu-se la Ortodoxie şi intrând în cinul monahal. Purtând această adâncă întrebare în suflet, Ilka Piepgras a petrecut în toamna anului 2009 trei săptămâni în Mănăstirea Sfântului Gheorghe din Karditsa-Thessalia (Grecia), încercând să pătrundă în viaţa tainică a vechii sale prietene Charlotte, acum Diodora, stareţa aşezământului. Revenită la Berlin, Ilka a redactat şi publicat un scurt, dar cuprinzător articol în magazinul berlinez la redacţia căruia îşi desfăşoară activitatea. Numărul mare de comentarii şi interpelări pe care le-a primit apoi pe adresa de internet a redacţiei au stimulat-o, în cele din urmă, să transpună amintirile sale mai vechi şi mai noi, dublate de impresiile şi experienţele dobândite pe parcursul şederii în Grecia, într-un volum extins, pe care îl supun acum atenţiei cititorilor venerabilului Telegraf.

Cartea se deschide cu rememorarea unui episod aparent banal din viaţa tinerei de 23 de ani, Charlotte Stapenhorst, studentă la Academia Artelor din Berlin, aflată cu o bursă de studiu pe insula grecească Naxos, şi anume vizitarea Mănăstirii Sfântului Ioan Gură de Aur şi întâlnirea cu părintele Dionisie, în ziua de 26 septembrie 1987, moment care îi va marca viaţa pentru totdeauna. Cheia de boltă a dialogului dintre tânăra studentă şi monahul athonit a reprezentat-o fiorul întrebării: „Do you want to make your heart a church of Christ?" (*Doreşti să-ţi faci inima o biserică a lui Hristos?*) şi promptul răspuns: „Yes!" (*Da!*). Drumul iniţiatic parcurs ulterior de tânăra evanghelică, Charlotte, şi hotărârea radicală de a rămâne în Grecia în preajma harismaticului părinte din obştea mănăstirii athonite Simos Petras nu va reprezenta decât dorinţa nestăvilită de a-L sluji, a-L urma şi a-L iubi pe Hristos din toată inima.

Consecventă propriului crez ziaristic „de a mă dedica mereu unor teme noi şi a deschide alte realităţi decât cea proprie, pentru a înţelege lumea mai bine", autoarea prezintă cititorului german nu numai itinerariul vieţii prietenei sale, ci mai ales universul duhovnicesc al Bisericii Ortodoxe. Astfel, lectorul este introdus atât în viaţa liturgică, cât şi teologică a obştilor monastice şi a şcolilor academice pe care Charlotte, devenită după primirea botezului ortodox Dionyssia (1988) şi a îngerescului chip Diodora (1992), le-a parcurs odată cu stabilirea ei în Grecia. Ilka Piepgras suprinde în acest mod cum în devenirea şi trăirea ortodoxă a prietenei sale au jucat un rol determinant gheronda Dionisie, arhimandritul Emilianos Simonopetritul – cunoscut la noi prin cărţile traduse şi publicate de editurile Deisis de la Sibiu şi Sfântul Nectarie de la Arad –, obştea Mănăstirii Ormylia, patriarhul Diodoros I al Ierusalimului – care a tuns-o în monahism –, petrecerea a doi ani şi jumătate în obştea Mănăstirii Înălţarea Sfintei Cruci din Ierusalim. Acestor paşi şi trepte duhovniceşti li se adăugă studiile de teologie şi limbă greacă la Universitatea din Atena şi apoi de Ştiinţe Juridice la Universitatea din Toulon-Franţa.

Dornică încă de la început să descopere şi să înţeleagă transformările radicale din viaţa fostei ei prietene, dar şi ascensiunea surprinzătoare în ierarhia monahală ortodoxă, o lume care-i pare redactoarei berlineze deopotrivă atât de necunoscută şi „fermecătoare", Ilka Piepgras întreţine o serie de dialoguri faţă către faţă cu prietena sa, fiecare confesându-i celeilalte evenimentele şi devenirile cele mai importante ale vieţii sale din ultimii douăzeci de ani. Această reîntâlnire şi regăsire a celor două vechi prietene destăinuie cititorului nu numai un parcurs spectaculos şi total diferit al vieţii celor două femei legate încă din copilărie de o strânsă prietenie, ci şi transformările şi mutaţiile vizibile pe care le-a înregistrat societatea umană şi viaţa omului în ultimele două decenii.

Observând şi analizând modul de viaţă al obştii monahale, dar mai ales pe cel al maicii Diodora, autoarea abordează cu precădere teme precum creştinismul ortodox, spiritualitatea şi vieţuirea monahală răsăriteană, paternitatea, respectiv filiaţia duhovnicească şi familia creştină. Nu este de mirare că, provenind din sânul unei familii evanghelico-luterane, dar mai ales a societăţii germane secularizate, redactoarea berlineză insistă în a o provoca pe prietena ei, monahia, să încerce a defini noile valori supreme care i-au schimbat şi îi conturează viaţa începând cu momentul convertirii. Evocate sunt credinţa, nădejdea şi dragostea de Dumnezeu şi aproapele, respectiv curăţia, simplitatea, rugăciunea şi ascultarea faţă de părintele duhovnicesc, stareţa Diodora subliniind, totodată, că în „credinţa ortodoxă am găsit atât de multă lumină, adevăr şi viaţă, atât de multă frumuseţe şi atâtea răspunsuri, încât multe probleme de dinainte au devenit total irelevante" (p. 71).

Departe de gândul şi cuvintele prin care ar putea-o jigni pe vechea ei prietenă sau sentimentele şi crezul religios al oricărui cititor, stareţa Diodora se mărgineşte la a defini întreaga ei viaţă dinlăuntrul plenitudinii trăirii şi vieţuirii sale ortodoxe, recunoscând meritele educaţiei creştine dobândite în sânul familiei, dar arătând, în acelaşi timp, mărginirea şi lacunele protestantismului. Fără a încerca în vreun fel sau mod anume a-şi convinge prietena regăsită să-şi abandoneze propria identitate confesională şi modul de a-şi trăi viaţa, dar observând, totodată, setea şi căutările sincere ale acesteia, Diodora o sfătuieşte cu blândeţe: „caută întotdeauna în continuare! Priveşte ceea ce-ţi face bine şi aprofundează. Nu fă nimic cu forţa şi din pură raţiune, ci evită. Şi încearcă înainte de toate să nu fi ceea ce nu eşti. Încercăm de cele mai multe ori să fim ceea ce nu suntem de fapt" (pp. 285-286).

Oprindu-se asupra celui de-al doilea pas major al vieţii, intrarea în monahism, gest pe care părinţii şi prietenii l-au perceput atât ca pe o nebunie a tinereţii, cât mai ales un efect al influenţei puternice a părintelui Dionisie, maica Diodora elucidează libertatea şi sensul acestei hotărâri, afirmând: „În mănăstire am găsit ceva care depăşeşte cu mult succesul şi materialul. Acel ceva ce promite adevăr şi veşnicie. Am devenit monahie pentru a da vieţii mele un sens, care se leagă de veşnicie" (p.162). Sinceritatea confesiunii maicii Diodora se observă şi în modul în care aceasta îi descrie prietenei sale, Ilka, viaţa de obşte a comunităţii monahale pe care o oblăduieşte şi rolul părintelui ei duhovnic, Dionisie, în viaţa ei şi a obştii: „aceasta învăţăm aici în mănăstire: să vieţuim împreună, să avem grijă, să dezvoltăm înţelegere faţă de slăbiciunile celuilalt prin recunoaşterea propriilor slăbiciuni, să ne bucurăm de darurile aproapelui, să lucrăm împreună, [...] să învăţăm să devenim o inimă şi un suflet. Noi trebuie să fim asemenea diferitelor mădulare ale unui trup în perfectă înţelegere şi cooperare, altfel nu există o mănăstire adevărată! Iar aceasta necesită o muncă zilnică cu sine însuşi pentru a ieşi din propriul eu şi a începe să-l vezi pe cel de lângă tine. Gheronda ne ajută să înţelegem şi să recunoaştem. El este sufletul comunităţii noastre" (p.150). Întregul parcurs al cărţii ne dezvăluie, de altfel, dorinţa redactoarei germane de a-l întâlni pe acest sacerdot harismatic care „i-a răpit prietena din copilărie". Momentul întâlnirii şi al dialogului mult aşteptat al Ilkăi Piepgras cu părintele Dionisie s-a desfăşurat într-o atmosferă caldă şi amicală, jovialitatea, noblețea şi umorul fin al ieromonahului athonit cucerindu-o în câteva secunde şi facilitând o convorbire prietenească, care a fost un imbold pentru descoperirea vieţii în Hristos. Mărturia ei în acest sens este evocatoare: „sunt euforică în mod vizibil, ca şi cum aş fi trecut cu bine un examen sau aş fi găsit un nou prieten bun" (p. 280).

Epilogul volumului descoperă nu numai decantarea experienţelor dobândite de autoare în timpul şederii în Grecia lângă vechea ei prietenă, ci şi mărturisirea acesteia privitoare la modul în care întâlnirea cu Diodora i-a marcat şi schimbat o parte însemnată din viziunea şi modul ei de a înţelege viaţa, sensul acesteia, ierarhia valorilor şi vieţuirea creştină. Dacă în momentul venirii sale la Karditsa toate informaţiile pe care le deţinea despre monahismul creştin în general se reduceau la câteva noţiuni abstracte, în urma petrecerii alături de obştea monahiilor mănăstirii Sfântului Gheorghe, Ilka Piepgras notează că acesta este o „universitate duhovnicească, în care oamenii învaţă să-l cunoască pe Dumnezeu prin asceză" (p. 249). Deşi nu a reuşit să-şi regăsească prietena din grădiniţă, deoarece „Charlotte este cu neputinţă de a fi resuscitată", autoarea este încredinţată că a câştigat o nouă prietenă, de lângă care pleacă în mod vizibil şi uimitor mai întărită, primenită şi odihnită.

Privit din perspectiva autoarei, volumul de faţă se dovedeşte a fi rezultatul vizitei prilejuite de întâlnirea prietenei dragi din copilărie, care-i provoacă o călătorie în propriul trecut, dar, în acelaşi timp, o căutare adevărată de spiritualitate creştină în lumea contemporană. Frumuseţea limbajului şi acurateţea stilului sporesc gradul de accesibilitate al cărţii, făcând ca povestea monahiei Diodora să se înscrie în rândul acelui segment de carte care zideşte şi marchează pozitiv orice cititor.

Într-o vreme când credincioşii Bisericii noastre strămoşeşti se confruntă cu chemările, uneori extrem de agasante, pe alocuri chiar agresive, de un vădit caracter prozelitist, ale unor sirene rătăcitoare venite dinspre o serie întreagă de denominaţiuni neoprotestante şi culte orientale, mărturia cărţii de faţă poate constitui un bun prilej de întărire în dreapta credinţă şi descoperirea unui parcurs biografic schimbat de întâlnirea cu adevărata spiritualitate a Bisericii Ortodoxe, pe care şi noi, cei născuţi şi crescuţi în ambianţa ei, ar trebui iarăşi şi iarăşi să o redescoperim.

Dr. Mircea-Gheorghe ABRUDAN

MISIUNEA BISERICII ORTODOXE RUSE

Căderea Constantinopolului sub turci (1453) nu a coincis cu sfârşitul Ortodoxiei, aşa cum credeau unii în epocă. Ceea ce a fost întreruptă a fost lucrarea misionară pe teritoriul Imperiului Otoman, care, deşi era în general tolerant – vezi organizarea *millet*-ului pentru non-musulmani –, era împotriva oricărei forme de misiune creştină. În fapt, în acel context socio-istoric, singura dintre Bisericile Ortodoxe capabilă să desfăşoare activitate misionară era Biserica Ortodoxă Rusă (D. Buda 2013:220; H.R. Gazer 2013). De aici şi apariţia unei forme de „mesianism rus", postulată de formula celei de-a „Treia Romă".

De-a lungul timpului, activitatea misionară rusă cunoaşte o mare diversitate, cunoscând mai multe perioade. Prima dintre ele, mergând de la încreştinarea locuitorilor Kiev-ului şi până la cucerirea mongolă (988-1240), este centrată pe anumite mănăstiri cu rolul de baze misionare; episcopi, preoţi şi monahi luminaţi duc acum o activitate eroică de evanghelizare a triburilor slave din Nord. A doua perioadă, de la invazia mongolă şi până aproape de sfârşitul secolului al XV-lea, cunoaşte un mare număr de monahi preocupaţi de răspândirea Evangheliei, cel mai cunoscut nume fiind cel al lui Ştefan de Perm († 1396). Menţionăm că tot acum, prin intermediul unor prizonieri de război, au loc şi convertiri printre tătari. În timpul celei de-a treia perioade, între secolele XVI şi XVIII, sute şi mii de musulmani din jurul Kazan-ului se convertesc la Ortodoxie. Cu toate că politica de stat a fost în general ostilă misiunii, extinderea Imperiului ţarist înspre Siberia, ca şi lucrarea unor figuri misionare de mare anvergură, cum ar fi Sf. Trifon de Novgorod († 1583) sau Ep. Filotei de Tololsk († 1727), arată cu claritate că misionarismul rus nu a încetat. Cea de-a patra perioadă, datând din secolul al XIX-lea şi până la Revoluţia din 1917, este caracterizată de o bogată activitate misionară (similară celei din sec. IX-X din Bizanţ): Macarie Glukharev († 1847) evanghelizează triburile din Munţii Altai; Ep. Inocenţiu Veniaminov († 1879), ajuns mai târziu Mitropolit al Moscovei, a activat printre aleuţi, eschimoşi şi alte triburi din Alaska; tot în Alaska a fost şi Sf. Herman; în fine, prin intermediul unor teologi şi lingvişti, cum ar fi Nicolae Ilminsky, Evanghelia a fost tradusă în mai multe limbi, ca de exemplu în tătară. Tot acest efort misionar intens a fost susţinut de Societatea Misionară Ortodoxă, înfiinţată la Moscova în 1870, ca şi de centrul de studii misionare reprezentat de Academia din Kazan. Inspirat de principiile misiunii bizantine, misionarii ruşi au fost activi şi în afara graniţelor Imperiului, în China, unde trebuie menţionat numele Episcopului Inochentie Figurovsky, în Coreea şi Japonia, aici o contribuţie decisivă având Arhiep. Nicolae Kasatkin (1836-1912). Misionarii ruşi au creat alfabete pentru limbile nescrise, au tradus Biblia şi textele liturgice, au celebrat Liturghia în numeroase dialecte locale, au pregătit şi hirotonit preoţi autohtoni şi i-au educat pe oameni pentru a-şi îmbunătăţi viaţa socio-culturală (Anastasios 2010:196-198).

În China misiunea ortodoxă începe încă de la sfârşitul secolului al XVII-lea, când un grup de cazaci, cu obârşia în fortăreaţa rusă Albazin, e folosit în garda imperială. Descendenţii lor au constituit un nucleu ortodox, care, în secolul al XIX-lea, întemeiază inclusiv 20 de şcoli. Numărul ortodocşilor în China sporeşte odată cu sosirea aici a unui mare număr de clerici, refugiaţi din Siberia. În urma victoriei armate a lui Mao Zedong, străinii sunt nevoiţi să părăsească ţara, fapt care duce la scăderea dramatică a numărului de creştini (în 1914 se estimează că erau aproximativ 5000 de ortodocşi chinezi, un seminar funcţionând la Pekin). Totuşi, în 1950, la Moscova, un chinez, Simeon Dou, a fost hirotonit episcop de Tien-Tsin, fiind apoi transferat la Shanghai. În 1956, Biserica Ortodoxă din China primeşte autonomie din partea Bisericii Ortodoxe Ruse, iar după un an, un alt chinez, Vasile Yo-Fou-An, e hirotonit episcop de Pekin.

În Coreea exista o misiune ortodoxă către sfârşitul secolului al XIX-lea, a cărei răspundere şi-a asumat-o în secolul al XX-lea dioceza greacă din America; iniţial ea era condusă de doi preoţi, care oblăduiau şi o şcoală, şi un spital. Actualmente Biserica Ortodoxă din Coreea se află sub jurisdicţia Patriarhiei Ecumenice.

Mult mai activă a fost misiunea în Japonia. Iniţiatorul ei a fost unul dintre cei mai remarcabili misionari ortodocşi, păr. Nikolai Kasatkin. Sosit iniţial ca preot al ambasadei ruse de aici, în 1861, el devine misionar şi traduce în limba japoneză Noul Testament şi principalele cărţi de cult. Sub acest impuls, numărul credincioşilor creşte vertiginos. În 1872, un episcop rus sosit la Hakodate hirotoneşte primii doi preoţi japonezi; în 1880 erau în Japonia peste 6000 de ortodocşi, iar în 1891 erau peste 20000, având 22 de

preoţi şi 219 biserici şi capele. Tot în 1891 era terminată o maiestuoasă catedrală în Tokio, supranumită „casa lui Nikolai". Recunoscându-i-se meritele, preotul Nikolai este hirotonit episcop în anul 1880. Numărul creştinilor ortodocşi a tot crescut, fiind înfiinţat şi un seminar teologic la Tokio (J. Meyendorff 1996:90 ş.u.; K. Baker 2006; J. Takahashi 2010:268-285).

Un nume care trebuie reţinut este cel al ieromonahului Anatolie (Tihai), de origine basarabeană, care a activat cu succes în Japonia tot în ultima parte a sec. al XIX-lea. De la acesta a rămas un jurnal, ţinut în timpul cercetării duhovniceşti pe care a întreprins-o în perioada octombrie-decembrie 1877, între oraşele Hakodate şi Edo (M. van Remortel şi Peter Chang 2003; https://cubreacov.wordpress.com/tag/arhimandritul-anatolie-tihai/).

Începuturile misiunii ortodoxe în America se leagă de numele lui Ioan Veniaminov, călugăr sosit de la mănăstirea Valamo. Între 1824-1852, el a compus o gramatică a limbii aleutine, a predicat Evanghelia şi a tradus în această limbă Biblia şi Liturghia. Între 1841 şi 1858, a funcţionat un seminar în Alaska, la Sitka; în 1858 s-a înfiinţat aici o episcopie auxiliară. După ce Alaska a fost vândută către SUA, în 1868, episcopia a devenit una misionară independentă. În 1872 scaunul a fost mutat la San Francisco, iar în 1905, la New York (J. Meyendorff 1996:152-154).

Această activitate misionară remarcabilă, ca şi încercările de reformare a Bisericii Ortodoxe din Rusia – vezi convocarea unui sinod, pregătit deja de doisprezece ani, la 17 august 1917, ce a fiinţat până în august 1918 –, a fost stopată de Revoluţia bolşevică. Minoritate eficace şi îndoctrinată, partidul comunist a triumfat, cu o uimitoare uşurinţă, din cauza incoerenţei politice în care se găsea cufundată Rusia. Ţinând cont că Marx definise religia drept „opiu al popoarelor", nu miră faptul că violenţa antireligiozităţii bolşevice s-a manifestat încă de la început: la 20 ianuarie 1918, Consiliul comisarilor poporului a aprobat faimosul decret asupra „separării Bisericii de Stat şi a separării şcolii de Biserică", ce a fost publicat la 23 ianuarie.

Totuşi, Biserica Ortodoxă din Rusia nu era încă redusă la tăcere. În timpul foametei din 1921-1922, Biserica a decis să organizeze, în nume propriu, strângerea de ajutoare pentru ajutorarea înfometaţilor, ceea ce a făcut ca guvernul să decreteze, în februarie 1922, confiscarea obiectelor de valoare ce se găseau în biserici. Patriarhul a publicat o circulară prin care se permitea livrarea către autorităţi doar a valorilor ne-sfinţite, propunând însă ca în schimbul obiectelor propriu-zis liturgice, credincioşii să organizeze colecte şi să verse autorităţilor contravaloarea acestor obiecte inalienabile cultului. Circulara patriarhului a reprezentat însă pentru guvern arma propagandistică împotriva ierarhiei ortodoxe – patriarhul şi episcopii ar refuza să vină în ajutorul celor înfometaţi! – şi a declanşat o serie de procese publice intentate clericilor de vază, urmate de arestări masive. Urmările au fost tragice: la Petrograd, mitr. Veniamin a fost condamnat şi împuşcat împreună cu mai mulţi colaboratori ai săi, iar patr. Tihon a fost arestat la 9 mai 1922.

Anul 1922 trebuie să fie privit, pe lângă momentul distrugerii opoziţiei ierarhiei oficiale a Bisericii Ortodoxe Ruse, şi ca momentul anihilării unei eventuale opoziţii din partea intelectualităţii ruse. Dar asupra acestui moment – decretul de expulzare promulgat de Lenin – şi al efectelor sale – constituirea diasporei ruse – vom vorbi într-un număr viitor.

Bibliografie (selectivă):

Daniel Buda, „Universalitatea Bisericii în era globalizării din perspectivă ortodoxă", în Nifon Mihăiţă, Marian Vîlciu, Florea Ştefan (coord.), *Misiune, Spiritualitatea, Cultură*, Valahia University Press, Târgovişte, 2013, p. 212-227; Hacik Rafi Gazer, „Die Orthodoxen Kirchen im Osmanischen Reich", în Thomas Bremer, Hacik Rafi Gazer, Christian Lange (eds.), *Die orthodoxen Kirchen der byzantinischen Tradition*, WBG, Darmstadt, 2003, p. 15-22; John Meyendorff, *Biserica Ortodoxă, ieri şi azi*, trad. Cătălin Lazurca, Anastasia, Bucureşti, 1996; Archbishop Anastasios (Yannoulatos), *Mission in Christ's Way. An Orthodox Understanding of Mission,* Holy Cross Orthodox Press, Brookline, Massachusetts/World Council of Churches Publications, Geneva, 2010; Ioan I. Ică jr, „Rusia şi filozofiile ei – lecţie pentru mileniul III", în Tomas Spidlik, *Spiritualitatea Răsăritului Creştin:* IV. *Omul şi destinul său în filozofia religioasă rusă*, trad. Maria-Cornelia Ică jr., Deisis, Sibiu, 2002; Gheorghe Petraru, *„Mergeţi în toată lumea şi propovăduiţi Evanghelia la toată făptura...". O istorie a misiunilor creştine*, Sf. Mina, Iaşi, 2013; M. Van Remortel şi Peter Chang (eds.), *Saint Nikolai Kasatkin and the Orthodox Mission in Japan: A Collection of Writings by an International Group of Scholars about St. Nikolai, his Disciples and the Mission*, Point Reyes Station, California/Divine Ascent Press, Monastery of St. John of Shanghai and San Francisco, 2003; Vlad Cubreacov, „Figuri bisericeşti din Basarabia. Arhimandritul Anatolie Tihai", în *Luminătorul,* nr. 3-4 (1933), p. 236-237; mai multe detalii pe site-ul: https://cubreacov.wordpress.com/tag/arhimandritul-anatolie-tihai/; Georges Florovsky, *Ways of Russian Theology*, 2 vol., trans. by R. Nichols; Nordland Publishing Company, Belmont, 1979 (*Collected Works* vol. V-VI); Alexander Schmemann, *The Historical Road of Eastern Orthodoxy*, trans. by L. Kesich, Harvill Press, London, 1963; Fairy von Lilienfeld, „ Tausend Jahre Kirche in Rußland. Geschichte der russischen Orthodoxie", în *Tausend Jahre Kirche in Russland*, Tutzing, 1987, p. 25-27; Toroczkai Ciprian Iulian, *Teologia rusă din diaspora. Context istoric; principalii reprezentanţi şi originalităţile lor teologice*, Agnos, Sibiu, 2005.

Ciprian Iulian TOROCZKAI

Iarăşi despre „necurăţia femeilor”, şi nu numai…

(urmare din p. 1)

în realitate aceasta se întâmplă destul de rar şi, de cele mai multe ori, oameni cu harisme diferite au colaborat fructuos spre binele Bisericii, fără să se desconsidere reciproc (cf. I Corinteni, cap. 12). Este vorba despre **autoritatea canonică** (sinoadele şi ierarhii), **autoritatea teologico-ştiinţifică** şi **autoritatea duhovnicească**. Cum am mai spus, au existat puţine persoane în istoria Bisericii care au reuşit să se impună sub toate aceste trei aspecte (poate doar: Atanasie cel Mare, Vasile cel Mare, Grigorie Teologul, Grigorie de Nyssa, Ioan Gură de Aur, Grigorie Palama şi alţi câţiva – dar nici aceştia nu au excelat în toate), iar părintele Cleopa, după părerea mea, nu poate fi numărat printre ei, pe simplul motiv că nu a fost ierarh al Bisericii, iar din punct de vedere teologic, a fost un foarte bun autodidact, dar nu mai mult. Până la urmă, Biserica niciodată nu a considerat că sfinţii ar fi infailibili, ci numai Sinoadele Ecumenice ale Bisericii! Cred că acelaşi lucru este valabil şi în cazul maicii Vassa Larina, o fecioară poliglotă şi foarte erudită, care a scris numeroase studii ştiinţifice de liturgică şi nu numai, în care nu face altceva decât să prezinte vechile izvoare, dar nu selectiv, cum o fac unii, ci exhaustiv şi studiate în paralel. De aceea am şi spus că studiul dânsei la subiectul despre „necurăţia rituală” este unul foarte bun.

Deci, revenind la subiectul despre femeile în perioada ciclului menstrual, eu ştiu foarte bine că părintele Cleopa a avut o altă părere decât cea expusă de mine. Avem noi o oficializare a părerii sfinţiei sale la nivel panortodox? Sau măcar duhovnicii români au fost cu toţii exact de aceeaşi părere? Nu! Atunci de ce să nu luăm în calcul şi celelalte autorităţi: canonică şi teologico-ştiinţifică sau chiar opiniile altor personalităţi duhovniceşti? Iată, de exemplu, patriarhul Pavle al Serbiei (citat de Vassa Larina), care, fără îndoială, a fost nu doar un mare ierarh al Bisericii, ci şi un bun teolog, şi un om foarte duhovnicesc, consideră că femeile pot să intre în biserică în perioada ciclului menstrual şi chiar să ia anafură şi agheasmă. Ce facem în acest caz cu părintele Cleopa? S-ar putea ca unii începători să aibă nevoie anume de poziţia părintelui Cleopa, dar asta nu înseamnă că ea este singura şi automat devine normativă pentru toţi. Nicidecum! Şi iată de ce…

II. Unii „legionari ortodocşi” au sărit cu învinuirea că cei ce permit femeilor intrarea în biserică în perioada ciclului menstrual încalcă şi desfiinţează **textul biblic de la Levitic 15**, care vorbeşte foarte clar despre interdicţiile în cazul lor. Împotriva acestei acuzaţii, bazate pe un singur text biblic, eu vin cu alte 5 împotrivă.

1. Sinodul Apostolic a anulat prescripţiile levitice, stabilind ca *creştinii să se ferească doar de idoli, de desfrânare, să nu mănânce animale sugrumate şi să nu bea sânge* (Fapte 15, 20, 29). Dacă Vechiul Testament a rămas în vigoare în toate aspectele lui, atunci „legionarii ortodocşi” ar trebui nu numai să se taie împrejur, ci, conform aceleiaşi cărţi a Leviticului (cap. 11), să nu mănânce carne de porc sau de iepure, iar Paştile şi alte sărbători să le sărbătorească ca evreii.

2. Atunci când o femeie cu scurgere de sânge s-a atins de Hristos, Domnul nu a certat-o (aşa cum s-ar fi cuvenit după cartea Levitic, 15), ci i-a lăudat credinţa (vezi Matei 9, 20-22). Poate cineva să se considere un mai bun împlinitor al Legii decât Însuşi Dătătorul Legii?

3. În alt loc din Evanghelie (Matei 15, 17-20) Mântuitorul arată foarte clar că nu cele exterioare spurcă pe om, ci cele ce ies din inimă: *gândurile rele, uciderile, adulterele, desfrânările, furtul, mărturiile mincinoase, hulele* etc. – acestea sunt cele care spurcă pe om. Deci nici menstruaţia nu spurcă femeia, căci altfel Hristos n-ar fi lăudat femeia respectivă care s-a atins de El şi s-a vindecat.

4. În Epistola către Evrei (cap. 7-10), Sf. Ap. Pavel arată caracterul simbolic şi alegoric ale multor prescripţii levitice, în special cele legate de Templu şi Jertfe. Tot aşa, mai mulţi părinţi şi scriitori bisericeşti în epoca primară a Bisericii au înţeles prescripţiile despre „necurăţia rituală” ca o alegorie la necurăţia păcatelor.

5. Multe din prescripţiile Legii Vechi, cum sunt, de exemplu, cele despre lepră (expuse la Levitic 14, imediat înaintea prescripţiilor despre menstruaţie), nu au avut nici o valoare teologică, ci una strict igienică şi cultural-civilizaţională. Poporul evreu trebuia să crească şi să se înmulţească, ca să facă faţă nu doar atacurilor armate, ci şi civilizaţiei celorlalte popoare din jur, cu care deseori intrau în contact şi erau tentaţi să-şi lase şi credinţa de dragul civilizaţiei lor. Tocmai de aceea, spre mirarea tuturor, Moise porunceşte evreilor să poarte o lopată cu ei ca, atunci când îşi vor realiza necesităţile fiziologice,

să-şi îngroape fecalele (Deuteronom 23, 13), pentru că acestea puteau fi focar de infecţie. Dar n-am văzut pe nici un „împlinitor al Bibliei” să umble cu lopata după el. Numai să nu spuneţi că regula nu mai este actuală, căci exact acest lucru îl spuneam eu şi despre prescripţiile privind menstruaţia, în contextul în care, toată lumea civilizată poartă chiloţi (ceea ce nu se întâmpla nici măcar la începutul sec. XX), iar mai nou, s-au inventat şi absorbantele pentru femei.

III. Un alt argument al „legionarilor” îl reprezintă Canoanele Sf. Dionisie şi Timotei ai Alexandriei. Trecând peste faptul că nu oricui îi este dat să înţeleagă şi să tâlcuiască Canoanele, vreau să amintesc că împotriva acestor prescripţii canonice există şi altele, contrarii lor:

1. Aşa cum scrie şi în studiul maicii Vassa Larina, este vorba de *Didascalia* (Antiohia, sec. III), *„Constituţiile Apostolice”* (Antiohia, sec. IV – care conţin nu doar capitolul despre „necurăţiile rituale”, ci şi cele 85 de „Canoane Apostolice”), precum şi de *învăţăturile Sf. Grigorie Dialogul, papă al Romei*. Deosebit de relevant este şi **Canonul 1 al Sf. Atanasie cel Mare**, care compară scurgerile femeilor şi bărbaţilor cu curgerea nasului sau scuipatul; şi tot Sf. Atanasie precizează că *aceste scurgeri firești nu sunt păcat sau necurăție, iar cei ce afirmă aceasta mai degrabă ei sunt „necurați la minte”*. Deci, toate aceste izvoare contrazic părerile Sf. Dionisie şi Timotei. Iar noi, dacă nu ne putem lămuri în această contradicţie, atunci, cel puţin, să ştim că problema „necurăţiei rituale” nu a avut o abordare unilaterală, ci chiar Sfinţii Părinţi au avut păreri diferite în această privinţă.

2. S-a mai invocat şi Canonul 28 al Sf. Ioan Postitorul, în legătură cu care vreau de asemenea să fac unele precizări. În primul rând, aceste Canoane nu aparţin Sf. Ioan Postitorul, patriarhul Constantinopolului (sec. VI), ci ierodiaconului Ioan Postitorul din Constantinopol (sec. IX). Orice profesor serios de Drept Canonic vă va confirma acest lucru, dar şi faptul că, după Sinodul VII Ecumenic, disciplina canonică a Bisericii a fost puternic influenţată de anumite curente monahale exagerate şi de o revenire la unele prescripţii levitice, care, după acelea, au fost aplicate selectiv. De exemplu, din aceeaşi perioadă avem Canonul 38 al Sf. Nichifor Mărturisitorul († 828), care spune următoarele: *„De va naşte femeia şi pruncul este în primejdie de moarte, după trei sau cinci zile să se boteze acel prunc, dar se cuvine ca altă femeie botezată şi curată să-l alăpteze; iar mama lui nici să nu intre în dormitorul unde este pruncul şi în general nici să nu se atingă de el, până ce nu se va curaţi deplin după 40 de zile şi nu va primi de la preot rugăciunea.”* Nu se ştie în ce măsură acest Canon a fost respectat vreodată, dar este clar că în majoritatea cazurilor, creştinii de atunci pur şi simplu nu aveau case atât de spaţioase ca să-şi permită să aibă dormitor special pentru copil în care mama să nu poată intra, nemaivorbind de dificultatea de a găsi şi, probabil şi de a plăti, o doică. Nu mai spun de faptul că autorul acestui Canon n-avea nici habar de fiziologia femeii şi că ea putea pierde laptele pentru totdeauna, ca urmare a unei astfel de interdicţii. De aceea, pe bună dreptate, unii consideră această prevedere a Sf. Nichifor drept una misogină şi inumană. Canoanele anterioare, 2 al Sf. Dionisie al Alexandriei († 264) şi 7 al Sf. Timotei al Alexandriei († 385), vorbesc doar despre oprirea de la împărtăşire a femeilor în perioada necurăţiei lunare (similară cu cea post-natală), nu şi despre neatingerea lor de altcineva. Aici însă totul s-a dus la extrem, iar în perioada imediat următoare, în Molitfelnic apar rugăciuni care vorbesc despre necurăţia femeii ce a născut – texte care în Molitfelnicul pre-iconoclast (Barberini 336 gr.) nu se întâlnesc.

3. Observăm că în Canoanele lui Dionisie şi Timotei nu sunt prevăzute epitimii pentru femeile care „încalcă regula” în această perioadă, pe când Ioan Postitorul le opreşte pentru 40 de zile de la împărtăşire dacă numai au îndrăznit să se atingă de cele sfinte. Mai mult decât atât, acelaşi Ioan Postitorul practic „falsifică” vechile Canoane, căci Sf. Dionisie nici nu aminteşte despre termenul zilelor de necurăţie, iar Timotei al Alexandriei spune: *„Nu se cuvine a se apropia de Taine până ce se va curăți”*. Însă Ioan Postitorul spune: *„Canonul al 2-lea al Sfântului Dionisie și al 7-lea al lui Timotei poruncesc ca femeile care sunt în curățirea(!) lunară să nu se atingă de nimic din cele Sfinte până la a șaptea zi. Și Legea Veche poruncește aceasta…”* – deci automat termenul de şapte zile devine obligatoriu chiar şi pentru femeile cu 2-3 zile de menstruaţie. Şi dacă Dionisie şi Timotei interzic în special împărtăşirea cu Sfintele Taine, la Ioan Postitorul regula s-a extins şi asupra atingerii de cele sfinte. Şi tot el, deja face trimitere şi la Vechiul Testament, deşi Părinţii anteriori nu făceau trimiteri la cartea Levitic.

4. Însumând toate acestea, ne dăm seama că disciplina canonică a Bisericii nu este doar complexă, ci şi foarte variată. Tocmai de aceea, în anumite Biserici Ortodoxe Locale, femeilor în perioada menstruaţiei li se permite nu doar să intre în biserică şi să ia anafură şi agheasmă, ci chiar să se împărtăşească. În această privinţă eu am mers pe o cale de mijloc. Iar dacă vreun episcop sau preot permite femeilor să se împărtăşească în timpul ciclului, consider că aceştia au suficiente argumente teologice şi explicaţii fiziologice pentru a proceda astfel. Eu însă, urmând duhovnicilor mei, am încă anumite rezerve în acest sens şi permit împărtăşirea doar în cazul hemoragiilor patologice, nu şi a menstruaţiilor obişnuite.

PĂRINTELE TEOFIL PĂRĂIAN

Duhovnic pentru călugări şi mireni

Unul dintre marii păstori de suflete din Arhiepiscopia Sibiului, Părintele Teofil Părăian, ar fi împlinit, la 3 martie 2015, 86 de ani. Acesta este motivul pentru care evocăm în cele ce urmează câteva aspecte legate de activitatea şi învăţătura sa despre duhovnic şi duhovnicie aşa cum reiese din scrierile sale.

Urcuşul duhovnicesc probează responsabilitatea fiecăruia faţă de Dumnezeu. Reuşita – raiul, privit ca un fel de Tabor generalizat – nu poate fi atinsă fără „a ne cerceta pe noi înşine unde suntem, ca să ştim ce trebuie să facem pentru a fi unde trebuie să fim".

Limpezirea sufletului este doar premisa vieţii spirituale, deplinătatea ei o dă adaosul de virtute care ne aseamănă cu Dumnezeu. Angajarea pe această cale deschide nevoia de îndrumare, de atenţionare, de jaloane pe care fiecare să le aibă în vedere, altfel spus, de un program de viaţă creştină.

Pentru că „nu poţi cere unui om mic din punct de vedere spiritual să facă lucruri mari, ca unul ce este înaintat în viaţa spirituală", programul de viaţă duhovnicească pe care Părintele Teofil îl recomanda credincioşilor contrage învăţăturile bogate ale literaturii patristice într-un breviar de creştinism autentic:

„Ce program dau eu: întâi frecvenţa la biserică. Nu concep un creştin să nu meargă la biserică, şi mai ales un creştin ortodox să nu meargă la biserică în duminici şi sărbători, mai ales în duminici la Sfânta Liturghie. Două ceasuri pentru Dumnezeu, dacă cred în Dumnezeu, nu e prea mult două ceasuri pe săptămână.

Al doilea punct este să începi ziua cu Dumnezeu şi să o sfârşeşti cu Dumnezeu, adică cu rugăciuni de dimineaţă şi seară şi rugăciunile de la masă. [...] Cine poate începe ziua fără Dumnezeu şi o poate sfârşi fără Dumnezeu înseamnă că nu îşi dă seama de raportul său cu Dumnezeu. Dacă crezi în Dumnezeu, să ştii că Dumnezeu nu poate fi neglijat, dacă Îl neglijezi, să ştii că nu Îl ai.

Al treilea punct e să citeşti din Noul Testament în fiecare zi două capitole, ca să ţi se îmbogăţească mintea cu gânduri bune, pentru că mintea omului e ca o moară, zic părinţii, şi ce bagi pe moară, aceea macină moara. [...] Ca să purceadă gânduri bune, trebuie să bagi în minte gânduri bune, şi acestea se pot găsi în Noul Testament, în Biblie în general, în slujbele Bisericii, în cărţile de învăţături duhovniceşti, cum e *Filocalia, Patericul* şi alte cărţi, cum ar fi *Războiul nevăzut, Paza celor cinci simţuri.*

Al patrulea punct e să-ţi păzeşti mintea prin rugăciune de toată vremea, adică zicând «Doamne, Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluieşte-mă pe mine, păcătosul», bineînţeles, atunci când nu ai altceva anume de făcut cu mintea. Eu nu zic ca un student să zică «Doamne, Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluieşte-mă pe mine păcătosul» şi să nu asculte cursurile sau să nu înveţe. Ci când e mintea liberă şi se poate gândi la orice, atunci să zică «Doamne, Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluieşte-mă pe mine păcătosul», în loc de a se gândi la orice. Şi asta ca să i se limpezească mintea, pentru că toate ale omului pornesc de la gândul omului. [...] Să ştiţi însă, că rugăciunea de toată vremea nu înseamnă numai asta, adică să zici mereu «Doamne, Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluieşte-mă pe mine păcătosul», pentru că Sfântul Maxim Mărturisitorul a fost întrebat: cum, Sfântul Apostol Pavel, care avea grija Bisericilor şi propovăduia şi el, zice «neîncetat să vă rugaţi», cum se ruga el neîncetat? Şi soluţia pe care o dă Sfântul Maxim Mărturisitorul este aceasta, că: «Rugăciunea de toată vremea este a avea mintea lipită pururi de Dumnezeu cu multă evlavie şi cu dor, a atârna cu nădejdea de El şi a te încrede în El în toate, orice ai face şi ţi s-ar întâmpla».

Şi, în sfârşit, al cincilea punct este postul. În Biserica Ortodoxă toate sunt egale. Postul este obligatoriu, numai că nu-l pot face toţi, dar cei care nu pot să postească trebuie să ştie că o datorie nu şi-o împlinesc şi trebuie să găsească modalitatea să facă altceva în loc de postul pe care nu îl pot ţine."

N. 3 martie 1929, în Topârcea, jud. Sibiu, † 29 oct. 2009, în Cluj-Napoca, înmormântat la mănăstirea Sâmbăta. Studii: la şcoli speciale pentru nevăzători la Cluj (1935-1940) şi Timişoara (1942-1943), apoi studii liceale cu bacalaureat tot la Timişoara (1943-1948), continuând la Institutul Teologic Universitar din Sibiu (1948-1952). Frate în mănăstirea „Brâncoveanu" de la Sâmbăta de Sus, jud. Braşov (1 apr. 1953), călugărit sub numele Teofil (15 aug. 1953), hirotonit ierodiacon (15 aug. 1960), apoi ieromonah (13 mai 1983), hirotesit arhimandrit (8 sept. 1988). Cunoscut şi apreciat ca duhovnic, predicator şi conferenţiar.

Spovedania deasă şi găsirea unui duhovnic apar, aşadar, ca puncte centrale în ascensiunea spre veşnicie. Rostul spovedaniei îl dau mărturisirea şi iertarea păcatelor, pentru lepădarea de cele rele şi întărirea în cele bune. Credinciosul care se spovedeşte trebuie să aibă cunoştinţa păcatului, să-şi înţeleagă în mod corect căderile: „Vin atâţia oameni la spovedit care nu ştiu ce să spună, în sensul că nu-i interesează, nu iau aminte la sufletul lor". „Omul trebuie să îşi aleagă *(din listele de păcate cuprinse în îndreptarele de spovedanie)* numai ce ştie că i se potriveşte lui, nu să-şi asume toate câte sunt scrise în listele de păcate. Nu te poţi lua după lucruri generale pe care nici nu le poţi considera păcate, ci stări. De exemplu, vin unii la spovedanie şi zic: «Nu-L iubesc pe Dumnezeu din toată inima mea, nu-l iubesc pe aproapele meu ca pe mine însumi...». Nu poţi să zici că astea sunt păcate, ci stări ale sufletului care nu manifestă călcarea legii lui Dumnezeu, ci atestă mai degrabă o slăbiciune. Poate că omul nu ajunge niciodată să-l iubească pe Dumnezeu din toată inima, dar aceasta nu înseamnă că păcătuieşte, ci că nu a ajuns încă la măsura aceea [...] Mai sunt şi altele care cred eu că nu trebuie luate în considerare. La spovedit trebuie să spui ceea ce vezi tu în tine ca insuficienţă. Sunt şi lucruri care pot fi socotite la neputinţă, la neştiinţă, la rea voinţă, la alte categorisiri decât păcatul, păcatul fiind călcarea legii lui Dumnezeu cu deplină voinţă şi ştiinţă". „Dacă totuşi faci nişte lucruri negative, nu toate-s păcate! Păcate-s acelea când, de exemplu, ştii că nu trebuie să furi şi furi". Tonul spovedaniei este tonul pocăinţei, al apăsării, dar în acelaşi timp al nădejdii, al aşteptării apropiatei descătuşări: „Păcatele nu se povestesc, ci se spovedesc".

Întoarcerea la scaunul iertării denotă implicarea reală a omului în mântuirea sa, după cum spovedania rară trădează de cele mai multe ori neseriozitatea sau puţinătatea credinţei: „La mine mai vin la spovedit oameni şi îi întreb: *Când te-ai spovedit ultima dată?* Şi zice: *Anul trecut în Postul Paştilor.* Zic: *La cine?* Şi zice: *La dumneavoastră.* Şi zic: *Măi, da' nu ţi-am spus eu că trebuie să te spovedeşti în toate posturile? Mi-aţi spus, părinte, da' acum ce să fac?* Mă gândesc acum ce să fac eu cu el? Şi îs cam îngăduitor, nu ştiu ce va zice Dumnezeu în cele din urmă, poate că totuşi mă va milui, că îngăduinţa îi lucru bun. Dar îi spun omului că la anul viitor să caute alţi părinţi, dacă va fi tot aşa. Să ştiţi că n-am încredere în spovedania celor ce se spovedesc o singură dată pe an. Câteodată, când am vreme aşa mai multă şi stau de vorbă cu omul, îi mai pun câte o problemă de felul acesta: *Da' dacă într-un an s-ar întâmpla să nu mai fie Postul Paştilor, în acela te-ai mai spovedi?*"

Părintele Teofil este îndrumător spiritual atât pentru călugări, cât şi pentru credincioşii mireni. Pe cei aflaţi la început de drum, îi sfătuieşte: „Important este să ceri de la Dumnezeu omul care să te poată ajuta şi, în acelaşi timp, să ceri de la Dumnezeu şi smerenia de a-l asculta". Duhovnicul este pavăză împotriva egoismului şi îndrumător pe calea mântuirii. Fiecare credincios are nevoie de un duhovnic, cu a cărui conştiinţă superioară, îşi verifică propria conştiinţă: „Avem nevoie de un om străvăzător, un om care poate să-şi dea seama de nişte situaţii pe care noi înşine, părtinitori fiind, nu le putem sesiza şi nu le putem rezolva. Şi atunci e nevoie de cineva între noi şi Dumnezeu, un om al lui Dumnezeu, care să ne descopere voia lui Dumnezeu, avem nevoie de un om care să asculte mărturisirile noastre, care pentru noi înseamnă şi o uşurare sufletească. Avem nevoie de un om care să ştie mai bine decât noi ce trebuie să facem ca să înlăturăm din viaţa noastră cele rele şi să ne întărim în cele bune".

Reper al importanţei duhovnicului în viaţa creştinului au rămas cuvintele Părintelui Teofil: „Un duhovnic, de exemplu, poate să fie mare – pentru cei care îl ascultă, poate să fie mic – pentru cei care nu îl ascultă, şi de nimic – pentru cei care nu-l iau în considerare".

Protos. Matei Bilaucă

DIN ACTUALITATEA BISERICEASCĂ PANORTODOXĂ

Diac. Dr. Habil.
ŞTEFAN L. TOMA

A doua întrunire a Comitetului Interortodox Special pentru pregătirea Sfântului şi Marelui Sinod al Bisericii Ortodoxe (15-21 februarie 2015, Chambésy/Elveţia)

Urmare a hotărârii Sinaxei Întâistătătorilor Bisericilor Ortodoxe Autocefale (care a avut loc între 6-9 martie 2014, la Fanar), în perioada 15-21 februarie a.c., sub preşedinţia Înaltpreasfinţitului Ioan de Pergam (Zizioulas), reprezentantul Patriarhiei Ecumenice, s-a desfăşurat a doua întrunire a Comitetului Interortodox Special pentru pregătirea Sfântului şi Marelui Sinod al Bisericii Ortodoxe (prevăzut pentru anul 2016), la Centrul Patriarhiei Ecumenice de la Chambésy.

Scopul acestei întruniri l-a constituit reevaluarea textelor (documentelor) care au fost redactate de către cea de-a III-a Conferinţă Panortodoxă Presinodală, din anul 1986.

Într-o primă fază, în toamna anului 2014, Comitetul Interortodox Special s-a preocupat cu tema dialogurilor intercreştine şi cu Mişcarea Ecumenică, în general (vezi „Din actualitatea bisericească panortodoxă", în *Telegraful Român*, nr. 41-44/1 şi 15 noiembrie 2014, p. 10). De data aceasta, agenda de lucru a membrilor Comitetului a vizat ca temă centrală: „Contribuţia Bisericii Ortodoxe la promovarea păcii, dreptăţii, libertăţii, frăţietăţii şi iubirii dintre popoare, ca şi la îndreptarea discriminărilor rasiale şi de alte feluri", temă asupra căreia au fost făcute corecturile necesare.

La următoarea întrunire a sa, Comitetul Interortodox Special va purcede la analiza documentelor care privesc următoarele teme aflate pe agenda Sfântului şi Marelui Sinod al Bisericii Ortodoxe, respectiv: „Aspectul calendarului comun"; „Abordările căsătoriei" şi „Importanţa postului şi a respectării acestuia astăzi".

Potrivit prevederilor hotărârii Întâistătătorilor Bisericilor Ortodoxe, lucrarea Comitetului Interortodox Special se va încheia înainte de Paştile anului 2015, urmând ca textele reevaluate de către acesta, să îşi continue parcursul mai departe, spre următoarea Conferinţă Panortodoxă Presinodală, care se preconizează a fi convocată spre mijlocul anului în curs.

Spre deosebire de lucrările primei întruniri a Comitetului Interortodox Special pentru pregătirea Sfântului şi Marelui Sinod al Bisericii Ortodoxe, care s-a desfăşurat între 29 septembrie – 4 octombrie 2014, tot la Centrul Patriarhiei Ecumenice de la Chambésy, la care nu a participat delegaţia Bisericii Ortodoxe a Cehiei şi Slovaciei, la prezenta întrunire a luat parte şi delegaţia acestei Biserici, astfel încât, toate cele paisprezece Biserici Ortodoxe Autocefale au putut fi reprezentate în mod statutar.

La cea de-a doua întrunire a Comitetului Interortodox Special, Patriarhia Română a fost reprezentată de către Înaltpreasfinţitul Părinte Mitropolit Nifon de Târgovişte, alături de pr. prof. dr. Viorel Ioniţă. După cum aminteam, Patriarhia Ecumenică a fost reprezentată de Mitropolitul Ioan de Pergam (preşedinte), alături de pr. Gheorghe Tsetsis, arhim. Maxim Pathos şi arhid. Ioan Chryssavgis (ca secretari pe lângă preşedinte). Patriarhia Alexandriei: Mitropolitul Serghie de Kalis Elpidos şi arhim. prof. dr. Nicolae Ioannidis. Patriarhia Antiohiei: Mitropolitul Vasile de Arkadia şi Gheorghe Gandour. Patriarhia Ierusalimului: Arhiepiscopul Aristarhos de Konstantinis, prof. dr. Teodor Iankou. Patriarhia Georgiei: Mitropolitul Andrei de Samtabisi şi Gori, pr. Gheorghe Zviantze şi monahul Constantin-Antim Tsavatsisvili (Grigoriatul). Patriarhia Serbiei: Mitropolitul Amfilohie de Muntenegru, Episcopul Irineu de Batska şi pr. Gaios Gaits. Patriarhia Moscovei: Mitropolitul Ilarion de Volokolamsk, pr. Nicolae Balashov şi diac. Anatoly Churyakov (traducător). Patriarhia Bulgariei: Mitropolitul Ioan de Varna şi Marea Preslavie; Mitropolitul Serafim de Nevrokopiou. Biserica Ciprului: Mitropolitul Gheorghe de Pafos şi prof. dr. Nicolae Zaharopoulos. Biserica Greciei: Mitropolitul Ignatie de Dimitriada şi Mitropolitul Hrisostom de Messinia. Biserica Albaniei: Mitropolitul Ioan de Koritsa şi Mitropolitul Nicolae de Apollonia. Biserica Poloniei: Episcopul Gheorghe de Semiatitse şi pr. Andrei Kouzma. Biserica Cehiei şi Slovaciei: Mitropolitul Gheorghe de Mihaloupoleos. Secretariatul Pregătirii Sfântului şi Marelui Sinod al Bisericii Ortodoxe a fost reprezentat de către Mitropolitul Ieremia al Elveţiei (secretar), alături de prof. dr. Vlasios Fidas (consilier), prof. dr. Constantin Delikonstandis, Teofan Drakopoulos.

Sfântul şi Marele Sinod al Bisericii Ortodoxe, prevăzut pentru anul 2016, eveniment aflat într-un susţinut proces de pregătire încă din anul 1961 (deşi au existat propuneri anterioare pentru procesul de demarare a convocării acestuia, în anul 1920 şi 1930), va fi format pentru prima dată din reprezentanţii tuturor celor paisprezece Biserici Ortodoxe Autocefale. Acest aspect va reprezenta o noutate absolută în materie de istorie bisericească şi de responsabilizare a întregii Biserici Ortodoxe, raportat la problematica confruntării cu provocările lumii moderne şi a adaptării propriei pastoraţii la acest context.

Istorica Biserică „Sfânta Irina" din Constantinopol, locul unde s-a ţinut al II-lea Sinod Ecumenic (381), dar şi loc desemnat a găzdui Sfântul şi Marele Sinod al Bisericii Ortodoxe din anul 2016

Teologii şi istoricii, care analizează atent acest parcurs, ştiu că convocarea unui astfel de Sinod în Biserica Ortodoxă nu corespunde practicii organizării Bisericilor Apusene, deoarece presupune consultarea şi acordul tuturor Bisericilor locale, nefiind hotărârea unei singure Biserici sau a unui singur Întâistătător. Astfel, o cerinţă absolută a realizării acestui Sinod a reprezentat-o rezolvarea oricărui tip de dezacord existent între Bisericile locale, cu privire la acest eveniment. Dacă un astfel de consens nu s-ar fi putut realiza, întreg acest demers ar fi fost sortit eşecului.

Modul prin care Biserica Ortodoxă (ca întreg) se raportează la vremurile moderne, are o legătură directă cu ethosul mărturisirii adevărurilor mântuitoare ale Evangheliei în plan social. În lumina aşteptării Sfântului şi Marelui Sinod al Bisericii Ortodoxe din anul 2016, s-a şi făcut deja afirmaţia, că statutul canonic al structurilor bisericeşti administrative din diaspora, organizate pe principii etnice, va necesita o oarecare autonomie în relaţia cu Bisericile-mame, ca germenii altor Biserici Ortodoxe locale să se poată dezvolta.

Între aspectele aflate pe agenda viitorului Sfânt şi Mare Sinod, cel puţin două teme au dobândit un interes global şi fără precedent: modul prin care Biserica Ortodoxă se raportează la fundamentalismul religios, dar şi la fanatism. Discernământul teologiei marilor Părinţi ai Bisericii e chemat să lumineze „calea" poziţionării Bisericii Ortodoxe de mâine, bine ştiind că există „grupări" monahale cu viziuni extreme, ca şi poziţionări bisericeşti instituţionale, care susţin (pe mai departe) eforturile dialogurilor ecumenice. Orice abordare responsabilă a istoriei Bisericii Ortodoxe, ne duce spre concluzia că, marile opere teologice ale Părinţilor Bisericii, s-au născut tocmai ca rod al unei astfel de deschideri spre dialog, ca şi din necesitatea mărturisirii adevărurilor mântuitoare ale Bisericii Ortodoxe dintotdeauna.

Însă cel mai important aspect al viitorului Sfânt şi Mare Sinod al Bisericii Ortodoxe, îl va constitui abordarea şi rezolvarea temelor care privesc organizarea şi administrarea Bisericii Ortodoxe din întreaga lume. Aşa cum arhid. dr. John Chrysavgis (consilier al Patriarhului Ecumenic Bartolomeu pentru continentul american) afirma, întrebarea este dacă comunităţile bisericeşti ortodoxe din diaspora (precum cele din SUA sau Europa Occidentală, dar şi din Asia sau Australia) au ajuns la nivelul de maturitate sau au dobândit acel tact şi responsabilitate pastorală comună în a sluji poporul credincios şi a gestiona aspectele pastorale şi administrative bisericeşti prin unitate.

Deoarece au fost luări de poziţii unilaterale, pe diverse canale de comunicare, ce afirmau inclusiv necesitatea prezenţei la Sfântul şi Marele Sinod al Bisericii Ortodoxe şi a aşa-zisei *Biserici Ortodoxe din America* (OCA), structură care provine din vechea Mitropolie Rusă (misionară) din America (căreia Patriarhia Moscovei i-a acordat „în mod unilateral" statutul de „autocefalie" în anul 1970), e de reţinut vizita făcută de „Primatul" acesteia la Patriarhia Ecumenică, Înaltpreasfinţitul Părinte Tihon, în decembrie 2014. În cadrul întâlnirii avute cu Sanctitatea Sa, Patriarhul Ecumenic Bartolomeu, i s-a comunicat „Primatului" OCA-ului, că relaţionarea întregii Biserici Ortodoxe cu structura pe care o păstoreşte se face în cadrul *Adunării Episcopilor Canonici din SUA şi Canada*, şi nu alături de celelalte paisprezece Biserici Ortodoxe Autocefale, la nivel de Întâistătători.. Un alt aspect, cel puţin la fel de interesant, îl reprezintă vizita făcută de către Mitropolitul Tihon la Patriarhia Moscovei (cu puţin înainte de întâlnirea sa cu Sanctitatea Sa, Patriarhul Ecumenic Bartolomeu), vizită în cadrul căreia Patriarhul Chiril al Moscovei, tacit, a trecut peste evenimentul petrecut în anul 1970, îndemnând structura Bisericii Ortodoxe din America la integrare în contextul canonic actual al realităţilor eclesiale de pe continentul american. De menţionat ar mai fi faptul că aşa-zisa *Biserică Ortodoxă din America* păstoreşte mai puţini creştini ortodocşi în SUA şi Canada, decât credincioşii ortodocşi integraţi în structurile administrativ-bisericeşti ale diasporei dependente de Bisericile-mame. Raportat la contextul bisericesc de dincolo de Atlantic, persistă paradoxul Episcopiei Româneşti din America (de la Vatra Românească), parte a *Bisericii Ortodoxe din America*, care deşi şi-a dorit dialogul în vederea intrării în comuniune cu Patriarhia Română, a preferat însă să rămână parte a *Bisericii Ortodoxe din America*, episcopii acesteia aflându-se (prin iconomie), pe ultimele poziţii ale structurii *Adunării Episcopilor Canonici din SUA şi Canada*.

În lumina Sfântului şi Marelui Sinod al Bisericii Ortodoxe din 2016, pe fundamentul hotărârii comune a Întâistătătorilor, suntem optimişti în a crede că întrebări şi situaţii cu privire la organizarea Bisericii Ortodoxe din întreaga lume, care demult îşi aşteaptă soluţionarea, vor primi un răspuns adecvat. Şi aceasta, deoarece, aşa cum Sanctitatea Sa, Patriarhul Ecumenic Bartolomeu spunea: „Ceea ce se cere Ortodoxiei astăzi este să slujească ca provocare pozitivă pentru umanitatea contemporană, ca o perspectivă vie a vieţii dumnezeieşti şi a libertăţii în comuniune". (Vezi arhid. John Chryssavgis, Konstantinos Delikostantis, *Ο Πατριάρχης της αλληλεγγύης/The Patriarch of Solidarity*, Ed. Istos Yayin, Istanbul, 2013, 158 p.).

Surse: www.patriarchate.org, www.amen.gr

Judecata lui Dumnezeu – poarta vieții veşnice a Împărăției Cerurilor

(urmare din p. 1)

Judecata universală, după Sfânta Scriptura şi Sfinţii Părinţi, va urma sfârşitului sau înnoirii lumii şi învierii morţilor, care sunt şi ele simultane cu venirea lui Hristos.

La sfârşitul lumii toţi cei din morminte *„vor auzi glasul Fiului lui Dumnezeu şi cei ce vor auzi vor învia”* (Ioan 5, 25). Istoria nu va ajunge la sfârşit prin ea însăşi, ci prin voia lui Dumnezeu. În acelaşi timp cu venirea a doua a Domnului, lumea se va preface *„cu iuţeală de fulger”*, iar din pământul transfigurat vor ieşi trupurile morţilor înduhovnicite şi trupurile vii se vor preface în trupuri înviate. *„Propriu-zis lumina trupului Lui înviat va preface chipul acesta al lumii şi va fi cauza învierii morţilor. De aceea ziua în care au loc toate acestea se numeşte ziua Domnului”* [Pr. Prof. Dr. D. Stăniloae, *Teologia Dogmatică Ortodoxă*, Bucureşti, 1997,vol. 3, p. 260], ziua luminii neînserate. La *învierea cea de obşte* sufletele se vor uni cu trupurile înviate, pentru a primi împreună răsplata cuvenită la *Înfricoşătoarea Judecată a lui Hristos.* Trupurile înviate rămân neschimbate după fiinţă, însă vor fi *duhovniceşti, nestricăcioase, pline de putere, nemuritoare, cereşti şi îmbrăcate în slavă* (1 Cor. 15, 42-52). Şi trupurile înviate ale păcătoşilor vor fi şi ele *incoruptibile, nestricăcioase,* însă, în acelaşi timp, capabile să simtă chinurile.

Criteriul Dreptei Judecăţii obşteşti va fi *fapta bună* ca act al iubirii semenului şi ca răspuns la nemărginita iubire milostivă a lui Dumnezeu faţă de oameni. Aceasta este numită *„imposibila posibilitate”*, adică de a-L vedea pe Hristos în fiecare om pe care Dumnezeu a hotărât să-l introducă în viaţa mea, ca început al iubirii veşnice [Alexandre Schmemann, *Le grande Carême, Ascese et Liturgie dans L'Eglise Orthodoxe,* Coll. „Spiritualité Oriantale”, 13, Abbaye de Bellefontaine, 1977, p. 28]. Iubirea noastră statornică faţă de Dumnezeu, în slujirea aproapelui este întâlnită în *virtuţile* creştine.

Cum se va *desfăşura judecata finală* ne descrie Sfânta Evanghelie:

Fiul Omului va veni întru slava Sa, pe norii cerului, cu toţi sfinţii îngeri şi va şedea pe tronul slavei Sale de judecată şi alături de El vor sta cei 12 Apostoli, judecând cele 12 seminţii ale lui Israel, după cum El Însuşi le făgăduise: *„cei ce Mi-aţi urmat Mie, la înnoirea lumii, când Fiul Omului va şedea pe tronul slavei Sale, veţi şedea şi voi pe douăsprezece tronuri, judecând cele douăsprezece seminţii ale lui Israel”* (Matei 19, 28). În faţa Dreptului Judecător *„se vor aduna ... toate neamurile”,* toţi cei morţi şi înviaţi şi cei ale căror trupuri au fost transformate în trupuri înviate.

Judecata lui Hristos depăşeşte orice formă omenească cunoscută, pentru că este *arătarea strălucirii Sale dumnezeieşti*, din care se va revărsa, după cum spune Părintele Stăniloae, *„viaţa şi fericirea comuniunii depline peste cei ce au vieţuit după pilda Lui şi s-au asemănat cu El, având în ei încă din viaţa aceasta toată lumina şi bucuria comuniunii cu El, iar cei ce nu L-au urmat vor rămâne într-o lipsire definitivă de bucuria acestei comuniuni cu El, Persoana-izvor a toată iubirea dumnezeiască şi omenească”* [Pr. Prof. Dr. D. Stăniloae, *op. cit.,* p. 185].

Dreptul Judecător se va folosi la judecata sufletului de *martori*, pentru împlinirea dreptăţii divine. Primul martor este *conştiinţa* omului judecat. Niciodată omul nu e atât de mult faţă în faţă cu conştiinţa sa, ca atunci. *Dreptatea lui Dumnezeu* are în noi un glas şi glasul acesta se numeşte *glasul conştiinţei*. Acest glas al lui Dumnezeu din noi ne raportează totdeauna faptele noastre, bune sau rele, la legea lui Dumnezeu, pentru a scoate în evidenţă moralitatea lor. Deci, pentru tot ceea ce facem noi conştiinţa ne judecă şi ne spune ce e bine să facem şi ce nu este bine. Acest martor se va afla atunci sub înrâurirea strălucirii slavei dumnezeieşti a lui Hristos Judecătorul atât de mult, încât *va putea vedea* nu numai propriile fapte, ci şi faptele celor cu care am vieţuit, pentru a se recunoaşte şi urmările faptelor noastre în viaţa altora.

Atunci se vor deschide *„cărţile”* (Dan. 7, 10; Apoc. 20, 12), care sunt vieţile oamenilor, sau *„cartea vieţii”,* care e tezaurul de viaţă ce şi l-au câştigat în Hristos cei drepţi.

După Sfinţii Părinţi, la această judecată se vor cunoaşte faptele fiecăruia, fiind descoperite în faţa tuturor oamenilor şi a îngerilor. *„Ziua aceea*, spune Părintele Stăniloae, *va fi ziua descoperirii depline a adevărului, cu privire la toţi, în faţa fiecăruia. Nici un echivoc nu va mai plana atunci în sufletul oamenilor, nu numai în ceea ce priveşte starea lor, dar şi a tuturor oamenilor”.*

Dreapta Judecată va însemna, pentru cei drepţi, arătarea lui Hristos *„cea mai evidentă în relaţia cu ei, împreună cu toate darurile iubirii Lui; pentru cei din urma, încetarea oricărei încercări a Lui de a Se mai apropia de ei, de a-i mai scoate din atitudinea lor de refuz faţă de El; şi aceasta, nu pentru că n-ar mai voi El să le arate iubirea Sa, ci pentru că ei s-au învârtoşat, în patimile care au la bază negarea Lui şi neascultarea de El”* [*Ibidem.* p. 185].

Se vor cunoaşte şi se vor judeca şi urmările de după moarte ale faptelor noastre şi *„fiecare va cunoaşte antecedentele*

faptelor sale bune şi rele în comportarea înaintaşilor săi şi va cunoaşte just faptele şi valoarea tuturor. Astfel Judecata din urmă va fi şi o revelare supremă a planului divin în istorie, a contribuţiei aduse de oameni pentru a-l realiza sau împiedica” [*Ibidem*, p. 295]. Toţi cei ce au făcut binele se vor bucura deplin de recunoştinţa cu care vor fi întâmpinaţi de toţi cei asupra cărora s-a repercutat binele făcut de ei. Tot binele şi tot răul făcute în lume vor apărea imprimate în starea oamenilor şi în *recunoştinţa* sau în *mustrarea* cu care se vor întâmpina unii pe alţii. [*Ibidem*, p. 296]

După cuvântul Sfintei Evanghelii, îngerii lui Dumnezeu, la porunca Fiului, îi vor separa pe oameni în două cete, aşa cum păstorul desparte oile de capre. În partea dreaptă vor sta cei care şi-au câştigat viaţa cea veşnică, iar în partea stângă vor sta cei care şi-au pierdut această şansă.

Dreptul Judecător va rosti, apoi, solemn *sentinţa* pentru cei de-a dreapta: *„Veniţi, binecuvântaţii Tatălui Meu, moşteniţi împărăţia cea pregătită vouă de la întemeierea lumii!”* (Mt. 25, 34). Dreptatea lui Dumnezeu este exprimată în primele cuvinte ale chemării spre răsplata dumnezeiască: *„Veniţi, binecuvântaţii Părintelui Meu!...”* Creatorul l-a plăsmuit pe om ca pe o fiinţă binecuvântată, cu posibilitatea de a spori în această stare de comuniune cu El. Şi cea mai mare binecuvântare pe care ne-a dat-o Dumnezeu, după viaţă, a fost libertatea noastră. Prin libertatea noastră noi am făcut cele bune şi cele rele. De aceea cei care, din libertatea lor, au împlinit cele bune sunt binecuvântaţii Tatălui celui din Ceruri, chemaţi să moştenească împărăţia cea gătită de El de la începutul veacurilor, fericire cuprinsă în Planul Său cel veşnic.

Dumnezeu a rânduit, pentru fiecare dintre noi, posibilitatea să ajungem în Împărăţia cerurilor. A rânduit pentru noi Dumnezeu aceasta şi ne-a lăsat toate darurile de care avem nevoie pentru a dobândi Împărăţia Sa. Prin aceste funcţii spirituale ale sufletului: mintea, iubirea, voinţa, Dumnezeu ne-a lăsat posibilitatea ca, în libertate, să agonisim încă de aici, de pe pământ, cele mai mari daruri ale Sale. Şi cel mai mare dar, pe care ni-l putem agonisi, este darul apropierii de Hristos Euharistic, este împărtăşirea cu Trupul şi Sângele Mântuitorului Iisus Hristos, este Sfânta Liturghie, în cadrul căreia învăţăm şi experiem şi iubirea aproapelui.

Sentinţa cea dreaptă, completă şi irevocabilă a drepţilor este motivată de către Hristos, prin cuvintele: *„...căci flămând am fost şi Mi-aţi dat să mănânc; însetat am fost şi Mi-aţi dat să beau; străin am fost şi M-aţi primit; gol am fost şi M-aţi îmbrăcat; bolnav am fost şi M-aţi cercetat; în temniţă am fost şi aţi venit la Mine”* (Mt. 25, 35-36). Cei drepţi Îl vor întreba: *„Doamne, când Te-am văzut flămând şi Te-am hrănit? Sau însetat şi Ţi-am dat să bei? Sau când Te-am văzut străin şi Te-am primit, sau gol şi Te-am îmbrăcat? Sau când Te-am văzut bolnav sau în temniţă şi am venit la Tine?”* (Mt. 25, 37-39). Iar Dreptul Judecător le va răspunde: *„Întrucât aţi făcut unuia dintr-aceşti fraţi ai Mei, prea mici, Mie Mi-aţi făcut”* (Mt. 25, 40). Fraţii Domnului *„prea mici”* sunt semenii noştri.

Fapta bună pe care o săvârşim are un folos întreit, mai întâi ajutându-l pe cel care o primeşte, apoi ea constituie o îndeplinire a îndatoririi noastre personale, dar, în acelaşi timp, este şi un act de cinstire şi mulţumire adus lui Dumnezeu pentru nemăsurata Sa iubire de oameni. Dacă în această viaţă nu vedem în semenul nostru pe Hristos, la Judecata obştească, spune Părintele Stăniloae, *„în Hristos vom vedea atunci chipul fiecărui om; în fiecare om vom vedea o rază a feţei lui Hristos. Atunci vom vedea că neiubind un om, pe Hristos nu L-am iubit în acel om şi n-am lăsat pe Hristos să-l iubească în noi. O pildă avem în raportul dintre chipul unui părinte şi copiii lui. Chipul părintelui cuprinde chipurile tuturor copiilor săi, şi chipul fiecărui copil reprezintă o rază din chipul părintelui, sau specificul întreg al feţei părintelui în acea rază. Cine nu iubeşte chipul unui copil, nu iubeşte în întregime pe părintele lui şi nu urmează pilda părintelui lui”* [*Ibidem*, p. 294].

Sentinţa primită de cei de-a stânga, de cei răi, va cuprinde cuvinte aspre de condamnare veşnică: *„Duce-ţi-vă de la Mine, blestemaţilor, în focul cel veşnic, care este gătit diavolului şi îngerilor lui”* (Mt. 25, 41). Aceştia sunt consideraţi blestemaţi şi alungaţi în iad împreună cu diavolii, pe motivul neiubirii lui Dumnezeu, prin neslujirea aproapelui: *„Căci flămând am fost şi nu Mi-aţi dat să mănânc; însetat am fost şi nu Mi-aţi dat să beau; străin am fost şi nu M-aţi primit; gol, şi nu M-aţi îmbrăcat; bolnav şi în temniţă, şi nu M-aţi cercetat”* (v. 42-43).

Iubirea milostivă şi nemărginită a lui Dumnezeu faţă de oameni se va împlini la Judecata finală prin *dreptatea Sa*, care va rândui fiecăruia cele cuvenite după osteneala sa, după truda vieţii sale şi după înmulţirea darurilor primite de sus. Vremea aşteptării întoarcerii celui rătăcit a trecut. Această dreptate nu poate fi cumpărată cu nimic pe lumea aceasta. Dreptatea lui Dumnezeu se află întipărită în fiinţa noastră, însă noi nu o recunoaştem. Se află în acest glas al conştiinţei noastre.

După Judecata finală va urma, pentru totdeauna, *viaţa cea veşnică*, petrecută de cei drepţi în *rai* şi de cei răi în *iad*.

Dumnezeu l-a creat pe om în rai şi pentru rai, dar el, prin călcarea poruncii, a pierdut raiul. Raiul pierdut s-a deschis prin pogorârea lui Hristos cu sufletul la iad, în Sâmbăta Mare, când era cu trupul în mormânt. Atunci a rupt peceţile iadului şi i-a scos pe Adam şi Eva şi pe toţi drepţii Vechiului Testament, care erau acolo în aşteptarea venirii Mântuitorului.

Raiul este locul fericirii, al bucuriei şi al comuniunii depline cu Hristos, în funcţie de vrednicia vieţii fiecăruia şi a stării dobândite de la Dreptul Judecător.

Ceata îngerilor căzuţi a ajuns în iad, devenind demoni întunecaţi şi ispitind pe oameni în această viaţă pentru a-i corupe şi a-i duce cu ei pe calea pierzării. Nefericirea iadului este descrisă prin: *„plângerea şi scrâşnirea dinţilor”* (Mt. 13, 42), focul cel veşnic, chinurile cele cumplite, întunericul cel din afară, mustrări ale conştiinţei. Toate acestea sunt cauzate de lipsa comuniunii cu Hristos.

Duminica Înfricoşătoarei Judecăţi a fost rânduită în această perioadă de pregătire pentru Postul Mare pentru a ne atrage atenţia că *mântuirea*, oferită de Dumnezeu omului, se câştigă numai în lumea aceasta. Fericirea cea veşnică şi comuniunea deplină cu Hristos merită tot efortul şi preocuparea noastră principală şi constituie, pentru noi, o şansă extraordinară.

În lumina Judecăţii lui Hristos, suntem chemaţi cu toţii să preţuim Taina iertării păcatelor prin Sfânta Spovedanie, primind îndemnul şi chemarea de a răspunde iubirii nemărginite a lui Dumnezeu prin faptele iubirii noastre faţă de aproapele, în care se află tainic Însuşi Mântuitorul Iisus Hristos. Ne înveşmântăm, astfel, în haina cea luminoasă a curăţiei sufleteşti şi trupeşti pentru a fi primiţi la Masa Împărăţiei, spre unirea cu Hristos, în Taina Sfintei Euharistii.

PRIMUL SINOD ECUMENIC DE LA NICEEA DIN 325: coordonate istorice şi consecinţe dogmatice (II)

Întorcându-ne la situaţia din Imperiu, Licinius, fire mai puţin religioasă în comparaţie cu împăratul Constantin, era legat de cultele păgâne, în special de cel al soarelui [Vechiul cult al soarelui deţinea un rol modest în religia romană clasică, fiind ulterior eclipsat de zeii solari străini, în speţă de cei orientali. Asimilarea de către (zeul) soare a unor culte de mistere, a divinităţilor solare siriene şi, nu în ultimul rând, a zeului iranian Mithras au fost paşii către instituirea, de către împăratul Aurelian, în 274, a cultului lui *Deus Sol Invictus.* Acest zeu, cu un prim templu ridicat la Roma din porunca lui Aurelian însuşi, va deveni protectorul Imperiului şi al împăratului. Preoţii cultului soarelui formau colegiul *pontifices dei invicti Solis,* ei fiind recrutaţi din ordinul senatorial. Toate acestea ne arată că, în coordonatele timpului, adică a sfârşitului de secol III şi a debutului celui următor, cultul oficial al soarelui era în concordanţă cu dezvoltarea monarhiei de tip oriental, în care suveranul era de extracţie divină (Dumitru Tudor (coord.), *Enciclopedia civilizaţiei romane,* Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1982, p. 728)]. Din motive asupra cărora nu ne îngăduim să insistăm aici, Licinius a devenit adversar al creştinilor, printre măsurile luate fiind îndepărtarea acestora de la Curtea Imperială, în 320, apoi, sub pretext de moralitate, li s-au interzis acestora adunările mixte în locaşuri închise, cultul trebuind a fi celebrat în afara oraşelor, separat pentru bărbaţi şi pentru femei [Ion Barnea, Octavian Iliescu, *Constantin cel Mare,* Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1982, pp. 42-43].

Primul pas după acea preluare de putere din partea lui Constantin a fost deschiderea porţilor întregului Imperiu Roman pentru creştinism şi câştigarea Bisericii de partea statului. Într-o epistolă din 324 – cu alte cuvinte, cu un an înainte de convocarea Primului Sinod Ecumenic, cel de la Niceea –, epistolă *către orientali,* Constantin cel Mare îi îndemna pe toţi supuşii Imperiului să se convertească la creştinism. Cei care refuzau nu erau nici constrânşi, nici persecutaţi, ci toleraţi şi lăsaţi în pace, libertatea de conştiinţă şi de cult fiind socotită valabilă şi pentru păgâni (Eusebius, *Vita Const.,* II, 48, 60). Lactantius se arată fericit de libertatea de credinţă de care se bucurau în sfârşit creştinii şi imploră mila divină *să ţină departe de poporul Său toate cursele şi asalturile celui rău, încât să-i rânduiască înfloritoarei noastre Biserici o linişte veşnică* [Lactantius, *De mortibus persecutorum* („Despre morţile persecutorilor"), traducere, studiu introductiv, note şi comentarii de Claudiu T. Arieşan, Amarcord, Timişoara, 2000, p. 239]. Convingere sau speranţă în cazul lui Lactantius? Convingere, căci într-o viziune creştină autentică, aşa după cum toate persecuţiile sunt de sorginte demonică, diabolică (a se vedea *instinctu daemonum* în *De mortibus persecutorum* III, 2), înfrângerea definitivă rămâne atributul Providenţei.

Însă cel mai important act al lui Constantin cel Mare în legătură cu Biserica din perioada anilor 324-337 (anul trecerii sale la Domnul), l-a constituit convocarea Primului Sinod Ecumenic de la Niceea, din 325. Sinodul a fost convocat şi prezidat de însuşi împăratul, ca adevărat *episcop din afară,* cum va fi supranumit Sfântul Constantin, sursa fiind acelaşi istoric bisericesc, Eusebiu.

Rodul convertirii lui Constantin, având drept consecinţă imediată răspândirea fără precedent a Creştinismului, a dus la apariţia unei noi direcţii de gândire în filosofia politică, cea a unei singure entităţi cu două componente: Biserica şi Statul. O entitate cu toate caracteristicile unei societăţi, una guvernată spiritual de cler, iar temporar de către împărat. Sub raport istoric şi cronologic însă, punctul de pornire l-a reprezentat convocarea Primului Sinod Ecumenic; Constantin Noica afirma că Europa a luat naştere la Niceea, odată cu Sinodul I Ecumenic din anul 325 [Ştefan Lucian Toma, *Învăţătura despre mântuire la Sfântul Atanasie cel Mare şi Anselm de Canterbury,* apare cu binecuvântarea Î.P.S. Dr. Laurenţiu Streza, Mitropolitul Ardealului, Editura Andreiana, Sibiu, 2011, p. 46].

Anterior Sinodului, Alexandria Egiptului a fost deopotrivă metropola în care Arie şi-a început predica, în 319, afirmând că ar fi *fost un timp când El* [Hristos-Fiul] *nu era*, dar şi punctul forte de rezistenţă al Sfântului Atanasie cel Mare împotriva ereziei arianismului [*Ibidem*, p. 34]. Îndârjirea care l-a caracterizat pe Sfântul Atanasie în apărarea ideii divinităţii Fiului şi consubstanţialităţii Sale cu Tatăl, îndârjire manifestată pregnant din chiar anul accederii sale pe tronul arhieresc al Alexandriei (328), i-a adus acestuia nu mai puţin de cinci exiluri.

Ca să demonstreze că ar fi fost un timp când Hristos nu era, Arie îşi construieşte argumentaţia pornind de la Tatăl: *Tatăl e străin după fiinţă de Fiul, fiindcă e fără început* [Sfântul Atanasie cel Mare, *Despre Sinoade* (Părinţi şi Scriitori Bisericeşti – mai departe PSB – vol. 16), Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 1988, p. 121]. Logic, următorul pas al argumentaţiei sale îl priveşte pe Fiul, despre Care afirmă că *este o creatură desăvârşită a lui Dumnezeu, pentru că Cel care are început nu poate să înţeleagă sau să cuprindă pe cel fără de început aşa cum este* [*Ibidem,* p. 123]. Pe cale de consecinţă, aceasta pare a fi concluzia ariană finală: *Fiul este cu totul neasemenea Tatălui şi în niciun fel Fiul nu este asemenea Tatălui* [*Ibidem,* p. 146].

De ce afirmă Arie lucrurile de mai sus? Pentru că, în accepţia sa, *Dumnezeu nu a fost pururea Tată, ci a fost cândva când Dumnezeu era singur şi nu era încă Tată. Dar S-a făcut mai pe urmă Tată. Şi nu a fost pururea Fiul* [Idem, *Cuvântul întâi împotriva arienilor,* în PSB, vol 15, 1987, p. 160], deoarece, concluzionează Arie, *Era cândva când Fiul nu era* [*Ibidem,* p. 166].

Împotriva acestor argumente, Sfântul Atanasie cel Mare atrage atenţia asupra faptului că *nu trebuie comparată naşterea lui Dumnezeu cu cea din firea omenească şi să socotim că Fiul este o parte a unui Dumnezeu... Am spus-o: Dumnezeu nu este ca omul* [*Ibidem,* p. 189]. În atari coordonate, diferite de cele mundane, *Fiul nu este făcut, ci Făcător al lucrurilor Tatălui* [Idem, *Epistola a doua către acelaşi episcop Serapion, împotriva celor care declară că Fiul este creatură*, în PSB, vol. 16, p. 71], iar asta îl îndreptăţeşte pe marele Atanasie să adauge că *Fiul lui Dumnezeu doar născut din fiinţa lui Dumnezeu este Fiul autentic al Tatălui*'. Dragă sufletului atanasian, ca, de altfel, mentalului colectiv de sorginte grecească, este *metafora luminii* în argumentarea că Fiul este deofiinţă cu Tatăl: *soarele şi strălucirea sunt două lucruri deosebite, dar lumina e una fiindcă e născută din soare* [Idem, *Despre Sinoade*, p. 150].

Lector univ. dr. Constantin ITTU
Cercetător ştiinţific, Muzeul Naţional Brukenthal

In memoriam

† Pr. Sorin Liviu Bucur (1969-2015)

La data de 1 martie 2015, la doar 46 de ani, a plecat pe calea veşniciei pentru a sluji mai aproape de Tatăl cel Ceresc părintele Sorin Liviu Bucur, preot paroh la Parohia Lazaret VI din Sibiu.

Părintele Liviu Sorin Bucur s-a născut în ajunul Naşterii Domnului din anul 1969, în Sibiu, din părinţii Ioan şi Lucia Bucur. A urmat cursurile Şcolii generale nr. 9 şi ale Colegiului „Gheorghe Lazăr" din Sibiu, studiind apoi Teologia în cadrul venerabilei Academii Teologice Andreiene din Sibiu, între 1991-1995. După absolvirea studiilor teologice intră în învăţământ, predând limba română la Şcoala din localitatea Ruşi (jud. Sibiu) şi disciplina Religie la diverse şcoli din Sibiu. În anul 1997 se căsătoreşte cu Marcela Adriana Coşa, căsătoria fiind binecuvântată în anul 2001 prin naşterea primului fiu, Vincenţiu George, şi în anul 2002, prin naşterea celui de-al doilea fiu, Valentin Marcel.

La 15 martie 1998 a fost hirotonit preot de către PS Visarion Răşinăreanu pe seama Parohiei Rod, din cadrul Protopopiatului Sălişte (1998-2001), fiind transferat ulterior la Parohia Ruşi din Protopopiatul Sibiu (2001-2012), iar din 2012 a fost numit şi instalat de către IPS Dr. Laurenţiu Streza la Parohia Lazaret VI din Sibiu. Având în vedere activitatea sa, în iulie 2014 este hirotesit iconom stavrofor, odată cu sfinţirea picturii Bisericii Naşterea Domnului din Sibiu.

În urma unei boli necruţătoare, părintele Sorin-Liviu a trecut la cele veşnice în dimineaţa zilei de duminică, 1 martie 2015, plecând spre lumina şi bucuria comuniunii eterne cu Dumnezeu, pe Care L-a slujit în timpul vieţii cu credinţă şi evlavie.

Slujba de prohodire a fost săvârşită în ziua de miercuri, 4 martie, fiind condusă de către ÎPS Părinte Mitropolit Laurenţiu al Ardealului, alături de care s-a aflat un impresionant sobor de preoţi şi diaconi, precum şi reprezentanţi ai comunităţilor de credincioşi pe care părintele le-a slujit, la care s-au adăugat toţi cei care l-au cunoscut şi apreciat, precum şi toţi cei care au fost marcaţi de vestea dureroasă a morţii unui vrednic preot, atât de tânăr. ÎPS Părinte Mitropolit Laurenţiu a rostit un frumos cuvânt de mângâiere, subliniind frumuseţea şi bogăţia teologică a cântărilor şi rugăciunilor din cadrul slujbei de prohodire pentru preoţi. Cuvânt de învăţătură a rostit părintele consilier Savu Popa, iar din partea colegilor a vorbit părintele Vasile Cheslărean. În seara de dinaintea prohodirii, a rostit un bogat şi frumos cuvânt de învăţătură şi Pr. Conf. Univ. Dr. Constantin Necula, colegul de bancă al Părintelui Sorin Bucur.

Ne rugăm lui Dumnezeu pentru întărirea şi mângâierea celor rămaşi, iar pentru sufletul Părintelui Sorin Liviu ne rugăm Domnului Iisus Hristos, Arhiereul Veşnic, să-l aşeze în ceata sfinţilor Săi slujitori, încununându-l cu pace şi iubire, în lumina Preasfintei Treimi. (E.T.)

• TELEGRAFUL EVENIMENT •

Noi apariţii ale Editurii Andreiana

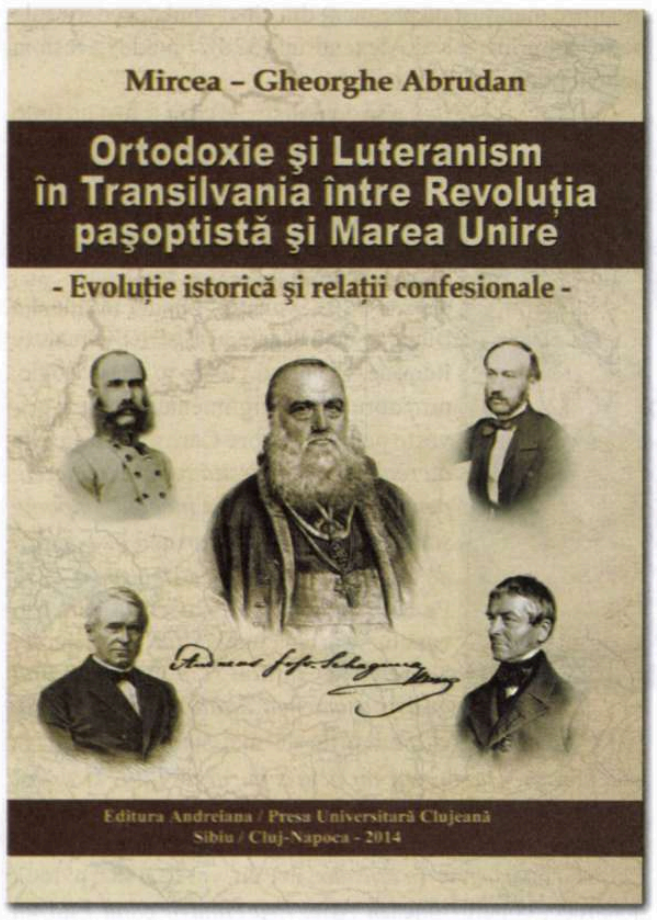
Mircea – Gheorghe Abrudan
Ortodoxie şi Luteranism în Transilvania între Revoluţia paşoptistă şi Marea Unire
- Evoluţie istorică şi relaţii confesionale -
Editura Andreiana / Presa Universitară Clujeană
Sibiu / Cluj-Napoca - 2014

La 24 decembrie 2014 am aniversat 150 de ani de la reînfiinţarea celei mai venerabile instituţii bisericeşti a românilor transilvăneni, Mitropolia Ardealului. Izbânda aceasta cu puternice reverberaţii şi semnificaţii, deopotrivă ecleziastice şi naţionale, i se datorează nemuritorului şi Sfântului Ierarh Andrei Şaguna, cel ce prin întreaga sa activitate a aşezat temeiurile unei epoci istorice care-i poartă numele. De aceea moştenirea sa bisericească, istorică, culturală, patrimonială şi duhovnicească nu numai că ne onorează, constituind un tezaur bogat şi inspirator spre care privim cu mândrie, veneraţie şi recunoştinţă, ci ne şi responsabilizează pe toţi, ierarhi, preoţi şi mireni, impulsionându-ne să slujim Biserica Ortodoxă şi naţiunea română în conformitate cu modelul şagunian. Or, pentru a-i urma mitropolitului Şaguna şi a-i rămâne fideli memoriei şi moştenirii sale, trebuie să-i cunoaştem cât mai bine parcursul biografic, acţiunile naţional-politice, faptele cultural-filantropice, gândirea eclesial-teologică şi opera publicistică.

În acest scop, la editura şi tipografia noastră, care, în mod semnificativ, îi poartă numele, a fost inaugurată Colecţia Şaguniana, sub egida căreia ne-am propus să publicăm o serie de volume care să ne ajute să redescoperim atât personalitatea, epoca şi moştenirea Sfântului Ierarh Andrei, cât şi evoluţia istorică a Ortodoxiei ardelene în a doua jumătate a veacului al XIX-lea. Iată că, după volumele publicate până acum, ce oferă o prezentare exhaustivă a bibliografiei, vieţii şi sărbătorii canonizării mitropolitului Şaguna, în anul acesta, dedicat de Sfântul Sinod şi „Marilor păstori de suflete din Eparhii", avem bucuria de a oferi preoţilor, teologilor, istoricilor şi oamenilor noştri de cultură un volum masiv ce relansează – prin vastitatea surselor utilizate, bogăţia informaţiilor conţinute şi abordarea novatoare – studiile şaguniene.

Cu toate că lucrarea nu este dedicată în mod special mitropolitului Andrei Şaguna, întregul ei cuprins poartă, într-o mai mică sau mai mare măsură, pecetea faptelor şi a gândurilor acestuia. Tânărul autorul ne surprinde, în mod fericit, nu numai prin capitolele dedicate istoriografiei Bisericii Ortodoxe din Transilvania în epoca modernă şi biografiei culturale a mitropolitului, cât, mai ales, prin cele axate asupra relaţiilor ierarhului român cu mediul social-politic săsesc concitadin şi cu liderii de seamă ai Bisericii Evanghelice săseşti din Transilvania, capitole ce ilustrează în chip plenar înălţimea vocaţiei sacerdotale, marea capacitate de dialog, ascuţitul spirit diplomatic, înalta statură politică şi ampla viziune culturală, pe scurt, orizontul creştin şi european al Sfântului Ierarh Andrei Şaguna. Suntem impresionaţi cum într-o societate ostilă, printre naţiuni şi confesiuni cu aspiraţii de stăpânire şi manifestări politice şi religioase intolerante şi discriminatorii faţă de românii ortodocşi, pe care adeseori i-au numit, în mod ostentativ şi batjocoritor, „valahi schismatici", marele nostru arhiereu a reuşit să obţină rezultate politice, sociale, naţionale şi bisericeşti la care predecesorii săi nu putuseră nici măcar să viseze. Aşadar, ne încredinţăm că într-adevăr el a fost nu un „chemat", ci un „trimis" al providenţei dumnezeieşti în Transilvania, un „Moise al românilor", cum aveau să-l perceapă şi să-l numească contemporanii şi primii săi biografi.

De un real folos pentru toţi preoţii şi protopopii noştri din Transilvania sunt primele două părţi ale capitolului al treilea. Aici sunt prezentate, în mod foarte amănunţit, titulatura, jurisdicţia, organizarea şi dimensiunea demografică a Eparhiei Ardealului din a doua jumătate a secolului XVIII până la Marea Unire de la 1918, respectiv reorganizarea Arhiepiscopiei transilvănene prin înfiinţarea Eparhiei Vadului, Feleacului şi Clujului de către energicul vlădică Nicolae Ivan, la rândul său, un strălucit cleric şagunist. Mai ales acum, în contextul *Anului omagial al misiunii parohiei şi mănăstirii astăzi*, când Sfântul Sinod, la propunerea Preafericitului Părinte Patriarh Daniel, le-a recomandat preoţilor să redacteze monografiile parohiilor şi protopopiatelor lor, informaţiile strânse aici uşurează munca de depistare, de-a lungul timpului, a organismelor instituţionale locale şi regionale ale Bisericii Ortodoxe din Ardeal, care au jucat un rol central în istoria Bisericii şi a neamului nostru. Urmând acelaşi model de restituire istorică pentru Biserica Evanghelică a saşilor ardeleni, a doua parte a capitolului ne familiarizează cu trecutul şi identitatea confesională a Bisericii Luterane, ajutându-ne să înţelegem mai bine comunitatea naţional-religioasă a saşilor, alături de care au vieţuit vreme de secole strămoşii noştri pe binecuvântatele plaiuri ale Ardealului.

Binecuvântăm apariţia acestei valoroase cărţi, care restituie o filă frumoasă din istoria Bisericii noastre strămoşeşti şi ne readuce în faţa ochilor personalitatea şi moştenirea, cu adevărat sfântă şi luminoasă, ale mitropolitului Andrei, sporind astfel patrimoniul şagunian. Îl felicităm, aşadar, pe tânărul istoric-teolog, Mircea-Gheorghe Abrudan, care, cu instrumentele tipice ştiinţei istorice, dar înzestrat şi cu sensibilităţile caracteristice celei teologice, a reuşit să pună la dispoziţia tuturor celor interesaţi o cercetare de o veritabilă ţinută academică, care-i face cinste autorului, Universităţii „Babeş-Bolyai", unde s-a format, şi Bisericii noastre, căreia îi aparţine prin botez şi vocaţie.

Odiseea unei monografii dedicate mitropolitului Ioan Meţianu

Împrejurări fericite fac să se adăpostească în Şcheii Braşovului, la Muzeul Bisericii „Sf. Nicolae" – Prima Şcoală Românească –, valorosul manuscris al istoricului Teodor Păcăţian, dedicat vieţii şi operei marelui ierarh **Ioan Meţianu**, scris sub îndrumarea şi directa consiliere a ierarhului, precum şi textul dactilografiat al nepotului său, dr. Ioan Garoiu. Totuşi împrejurările istorice şi conjuncturi de neînţeles, urmate de vremurile atât de vitrege ale regimului comunist, au împiedicat editarea acestui valoros manuscris.

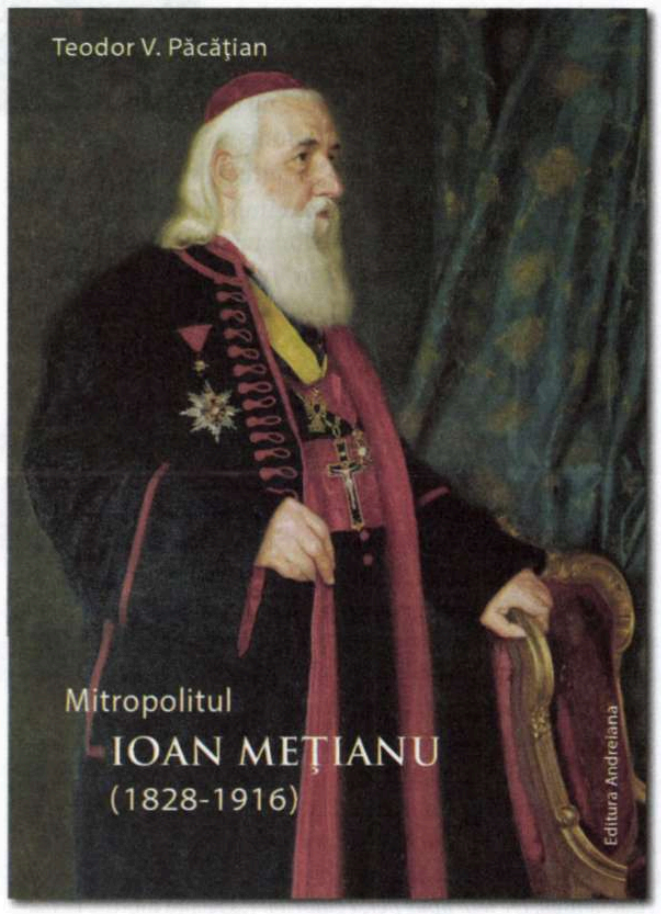

Găsind toate aceste mărturii în arhiva muzeului din Şcheii Braşovului, Părintele Vasile Oltean şi mai tânărul său colaborator, Nicolae Blaj, au încercat să realizeze o ediţie critică, adăugând celor cunoscute alte documente descoperite de ei în Şcheii Braşovului, aparţinând marelui ierarh. În acest fel, lucrarea cuprinde şi documente inedite semnate de Mitropolitul Ioan Meţianu, precum şi note de subsol care să completeze fericit cunoaşterea personalităţii acestui mare ierarh.

Binecuvântăm iniţiativa celor doi coordonatori şi, iată, că la aproape un secol de la trecerea la cele veşnice a vrednicului nostru înaintaş în scaun, putem să mai facem încă un pas spre oferirea publicului cititor a monografiilor mitropoliţilor Ardealului.

Mitropolitul Laurenţiu

REDACTOR-ŞEF:
Î.P.S. Dr. LAURENŢIU STREZA

COLEGIUL DE REDACŢIE

Senior-editori: Pr. Prof. Dr. Mircea Păcurariu; Pr. Prof. Dr. Dumitru Abrudan. ***Editor:*** Pr. Dr. Savu Popa – *Consilier cultural*. ***Secretar de redacţie:*** Dr. Emanuel Tăvală. ***Membri:*** P.S. Andrei Făgărăşanul, Pr. Conf. Dr. Constantin Necula, Diac. Dr. Ştefan L. Toma, Pr. Dr. Cristian Muntean, Pr. Vasile Gafton. ***Responsabil ediţie on-line:*** Dragoş Boicu.

ISSN 1223-8392

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se primesc pe adresa: Redacţia „Telegraful Român", 550179 – Sibiu, str. Mitropoliei, nr. 35; e-mail: *telegrafulroman@yahoo.com*. Articolele nepublicate nu se înapoiază.

ABONAMENTUL pentru anul 2015 este de 48 lei; cod IBAN RO34 RNCB 0227 0360 5879 0001. BCR Sibiu, str. Emil Cioran, nr. 1. Cod fiscal 44 79 403.

Tiparul executat la *Tipografia Şaguniana* – Sibiu

Fondator:
Mitropolit Andrei Şaguna, 1853

Publicaţie bisericească a Arhiepiscopiei Sibiului

Telegraful Român

Anul 162 • nr. 13-14

1 aprilie 2015

«Hristos, Paştele nostru – Pâinea din Cer care Se dă pentru viaţa lumii»

Pastorală la Învierea Domnului – 2015

† LAURENŢIU,
Arhiepiscopul Sibiului şi Mitropolitul Ardealului

Ne-a ajutat Preabunul Dumnezeu ca şi anul acesta să ajungem în această *„sfântă cu adevărat şi mult prăznuită noapte de mântuire”*, în care cu bucurie ne salutăm unul pe altul prin mărturisirea cea mai scurtă şi profundă a adevărului credinţei noastre: *„Hristos a înviat!”* Răspunzând: *„Adevărat a înviat!”*, fiecare din noi exprimăm faptul că nu doar credem cu toată fiinţa noastră în această mare taină a creştinismului, ci o şi experiem şi o trăim cu o bucurie negrăită. În această sfântă zi a Învierii, *„Una a Sâmbetelor, Împărătească şi Doamnă”*, la acest *„praznic al praznicelor, şi sărbătoare a sărbătorilor”*, suntem cu toţii purtători de lumină şi toţi, într-un glas, cântăm cântarea de biruinţă: *„Hristos a înviat din morţi, cu moartea pe moarte călcând şi celor din mormânturi viaţă dăruindu-le”*.

De fiecare dată, în fiecare an, când ajungem să cântăm pentru prima oară acest tropar al Paştilor, ne copleşeşte o stare sufletească de bucurie ce nu se poate compara cu niciuna din cele prin care trecem, ca oameni, în decursul vieţii noastre. În ea simţim că fericirea pe care o trăim în aceste clipe este de Sus, că ea nu este de la noi, ci este din Cer, fiind bucuria pe care ne-o dăruieşte Hristos Însuşi. În ea şi prin ea simţim că toţi suntem vii şi nu vom muri niciodată, că suntem vii pentru că El Îşi revarsă în noi viaţa Lui dumnezeiască, care va învia şi trupurile noastre în ziua de apoi! Suntem vii şi nemuritori pentru că El a vrut să ne scoată din tirania diavolului şi din legăturile morţii şi să ne aşeze cu Sine înaintea Tatălui, la Cina cea veşnică a Împărăţiei Sale.

Suntem bucuroşi pentru că pe toţi Hristos ne cheamă să intrăm la masa Sa bogată, la *„ospăţul credinţei”*, la care *„Viţelul este mult”*, *„Hrana este vie şi dătătoare de viaţă”*[1]. *„Acum nimeni să nu se plângă de sărăcie,* ne îndeamnă Sfântul Ioan Gură de Aur, *pentru că s-a arătat împărăţia cea pentru toţi. Acum nimeni să nu se tânguiască de păcate, pentru că iertarea din mormânt*

(continuare în p. 2)

† IRINEU,
Arhiepiscop
al Alba Iuliei

Pastorală la Învierea Domnului – 2015

A trecut perioada Postului Mare şi, după ce am parcurs acest „dumnezeiesc stadion al înfrânării”, am ajuns la sărbătoarea luminată a Învierii Mântuitorului nostru Iisus Hristos pe Care „moartea n-a putut să-L ţină” (cf. Fapte 2, 24). Conştienţi de măreţia evenimentului mântuitor, noi, creştinii, ne exprimăm bucuria pascală glăsuind: „Paştile Domnului, Paştile! Că din moarte la viaţă şi de pe pământ la cer, Hristos-Dumnezeu ne-a trecut pe noi, cei ce cântăm cântare de biruinţă”.

Primind moartea de bunăvoie, Fiul lui Dumnezeu „a purtat păcatele noastre, în trupul Său, pe lemn” (I Pt. 2, 24). Înviind a treia zi din mormântul Său, El S-a făcut „pârgă (a învierii) celor adormiţi” (I Cor. 15, 20). În intervalul dintre moartea ispăşitoare de pe Golgota şi Învierea lui Hristos, se petrece slăvita şi biruitoarea Sa coborâre în iad, adică în locuinţa celor osândiţi. Acest mare adevăr este subliniat de Sfânta Scriptură, de către Sfinţii Părinţi ai Bisericii şi de minunatele cântări ale Penticostarului.

Drept-măritori creştini,

Chiar şi atunci când trupul lui Hristos se afla în mormânt, în timpul celor trei zile, iubirea Sa era activă. El a folosit acest timp ca să coboare, cu sufletul Său, până în adâncimile iadului, în abisul morţii. Precum arată Sfântul Iustin Martirul, „Domnul, Dumnezeul Cel Sfânt al lui Israel, Şi-a reamintit de morţii Săi, de toţi aceia care dorm în pământ, şi a coborât la ei ca să le spună vestea cea bună a mântuirii”. Icoana ortodoxă a Învierii ni-L arată pe Hristos, al doilea Adam, Omul desăvârşit, aplecându-Se peste un om vechi, spre a-l prinde pe acesta de mâna dreaptă şi a-l trage în sus. Acel om vechi este: Adam şi Eva care au căzut de la viaţă, care au locuit „în latura umbrei morţii” (Is. 9, 1).

Biserica primară a învăţat că Iisus a coborât în locuinţa celor morţi şi a predicat Evanghelia patriarhilor, sfinţilor, profeţilor, regilor şi martirilor Vechiului Testament, conducându-i pe ei din iad spre Cer. Aceştia erau, într-adevăr, „duhurile din închisoare” (cf. I Pt. 3, 19), cărora Mântuitorul le-a oferit vestea cea bună a mântuirii. Sfântul Irineu de Lyon scria astfel: „Pentru acest motiv, Domnul a coborât în regiunile de sub pământ, predicând şi acolo venirea Sa şi declarând iertarea păcatelor, care este primită de către aceia care cred în El”. Misiunea lui Hristos în iad era de a desăvârşi lucrarea Sa mântuitoare. Scopul Său era să vestească mântuirea nu numai celor vii, ci şi drepţilor care au murit.

Coborârea lui Hristos în iad, ca Biruitor, reprezintă actul eliberator al lui Dumnezeu. Sfântul Grigorie Teologul afirmă: „Iisus a coborât în iad, dar a salvat sufletele de acolo”. Domnul Se situează pe Sine în faţa puterii morţii,

(continuare în p. 6)

Pastorală la Învierea Domnului – 2015

„Eu sunt învierea şi viaţa; cel ce crede în Mine, chiar dacă va muri, va trăi” (*Ioan* 11, 25).

† SOFRONIE,
Episcop
al Oradiei

În lumina învierii Mântuitorului, lumina necreată a lui Dumnezeu, sufletele noastre se bucură şi trupurile se veselesc, primind nădejdea cea mare a propriei învieri, în Ziua Domnului. Iar mărturisirea noastră comună despre învierea lui Hristos, repetată an de an şi generaţie după generaţie, pe faţa întregului pământ, face din civilizaţia creştină civilizaţia învierii, descoperind lumii întregi Biserica Ortodoxă ca Biserica Învierii. Din punct de vedere cultural, creştinismul ortodox este recunoscut ca religia învierii, a vieţii şi a speranţei, sursă nestinsă a bucuriei, în pofida tuturor încercărilor prin care drept-măritorii creştini au trecut, în decursul istoriei, şi le suportă şi astăzi. Pentru că civilizaţia creştină nu este o civilizaţie a morţii, ci a învierii, iar cultura creştină nu este o cultură a morţii, ci a speranţei în înviere.

Marele Pavel, Apostolul neamurilor, le scria corintenilor că *„vrăjmaşul cel din urmă care va fi nimicit este moartea”* (I Corinteni 15, 26) şi se întreba, retoric, în aceeaşi epistolă, mărturisind despre învierea Domnului şi profeţind despre învierea noastră: *„unde îţi este, moarte, biruinţa ta? Unde îţi este, moarte, boldul tău?”* (I Corinteni 15, 55). Arătând că *„boldul morţii este păcatul”* (I Corinteni 15, 56) şi că biruinţa asupra păcatului şi a morţii ne-a fost dată prin Domnul nostru Iisus Hristos (I Corinteni 15, 57), Cel care, fără de păcat fiind, a murit pentru păcatele noastre, demonstrează împlinirea vechilor profeţii: a lui Isaia, care Îl vede în Duh pe Domnul Savaot dând *„la o parte vălul care învăluie toate popoarele şi perdeaua care acoperă toate neamurile”* (Isaia 25, 7), şi prooroceşte că *„El va înlătura moartea pe vecie!”* (Isaia 25, 8), dar şi profeţia lui Osea – *„din stăpânirea locuinţei morţilor îi voi izbăvi şi de moarte îi voi mântui. Unde este, moarte, biruinţa ta? Unde-ţi sunt chinurile tale?”* (Osea 13, 14).

Dacă păcatul lui Adam a adus în lume moartea, moartea pe Cruce a Domnului şi Învierea Sa deschid calea spre învierea cea de obşte, inaugurând orizontul speranţei celor mulţi şi păcătoşi, răscumpăraţi prin jertfa Celui fără de păcat, a Domnului şi Mântuitoru-

(continuare în p. 3)

«Hristos, Paștele nostru – Pâinea din cer care se dă pentru viața lumii»

(urmare din p. 1)

a răsărit. Acum nimeni să nu se teamă de moarte, pentru că ne-a izbăvit pe noi moartea Mântuitorului." Astăzi suntem bucuroși pentru că putem și noi, împreună cu Sfântul Apostol Pavel, să strigăm: *„Unde îți este, moarte, boldul? Unde îți este, iadule, biruința?"* (I Cor. 15, 55). Astăzi suntem bucuroși că, înviind Hristos, iadul a fost nimicit, demonii au căzut, moartea a fost biruită, și nouă ne-a dăruit viața cea veșnică. Suntem bucuroși pentru că astăzi Mântuitorul sărbătorește împreună cu noi și, așa cum a dorit cu dor să mănânce Paștile cu ucenicii Săi, tot la fel, cu același dor și aceeași dragoste negrăită, iată, astăzi ne pregătește și nouă masă și ospăț bogat, la care ne cheamă pentru a ni Se dărui pe Sine cu întreaga Sa iubire curată și jertfelnică, pentru a ne vorbi despre Sine, despre pătimirile Sale și despre bucuria nespusă a Învierii Sale.

Iubiți credincioși,

Aceasta este *Taina Paștilor*: suntem la masă împreună cu Hristos, Care a murit pentru noi, ca să ne pregătească o masă așa de bogată. La această masă bogată a fost chemat și Adam, dintru început, când a fost pus în Grădina Raiului. Ziditorul a toate l-a făcut pe om pentru a gusta și pentru a se hrăni din nemărginita Sa iubire. Pentru a putea simți această iubire jertfelnică, pentru a putea să și-o facă proprie și să îi devină Hrana perpetuă a vieții sale, omul a primit de la Dumnezeu îndemnul de a păzi singura și ușoara poruncă din Rai. A fost chemat să-și supună voia sa proprie voii dumnezeiești, pentru a putea fi, astfel, pururi în comuniune cu Creatorul său. Adam a călcat Legea lui Dumnezeu, a nesocotit porunca dată lui și a pierdut, îndată, simțirea acelei iubiri dumnezeiești, a rămas gol, și sufletul s-a întunecat, lipsit fiind de Hrana cerească dăruită de Ziditor în Rai. Ieșind de sub ascultare, nesocotind Legea lui Dumnezeu, omul s-a întors spre micimea plăcerilor egoismului patimilor și a ajuns să fie rob al diavolului, al morții și al stricăciunii. Nimeni dintre oameni nu putea repara o astfel de greșeală. Nimeni altul, decât Cel care l-a creat, nu îl putea aduce pe om din nou la masă cu Dumnezeu, în Împărăția iubirii Sale. Nimeni nu-i putea dărui omului capacitatea de a renunța la eul său egoist, care s-a îndreptat spre plăcerile lumii de jos.

Calea de întoarcere în Raiul pierdut trebuia să treacă însă prin *jertfă*, căci doar prin *Jertfa mântuitoare* firea umană putea fi refăcută, restaurată și putea din nou să dobândească totala disponibilitate de a asculta de Dumnezeu, renunțând la egoismul patimilor. Doar astfel omul putea redobândi capacitatea de a simți și a se hrăni cu dragostea jertfelnică a lui Dumnezeu. De aceea, Fiul lui Dumnezeu S-a întrupat și a luat asupra Sa firea noastră cea căzută, pentru a o răscumpăra, prin jertfă, din tirania diavolului, a morții și a stricăciunii.

Trăind în lumea aceasta, Mântuitorul a sfințit firea noastră, a împodobit-o, a făcut-o din nou în stare să simtă și să se îndulcească de dragostea lui Dumnezeu, și să asculte de poruncile Lui. Hristos, ca Om, a renunțat cu desăvârșire la Sine și S-a încredințat cu totul lui Dumnezeu, știind că doar astfel umanul va putea învia la o nouă viață și va putea să guste din fericirea Raiului. De aceea, pentru a da firii noastre din nou puterea ascultării de Ziditorul a toate, Mântuitorul a murit pe cruce, iar răstignirea Sa Și-a trăit-o ca pe o mărturie văzută a sinceității ascultării Sale de Dumnezeu, a morții Sale față de egoism, a dăruirii Sale, și ca Om, cu totul Tatălui.

Iubiți fii sufletești,

A sta din nou la masă împreună cu Dumnezeu, a fi în comuniune cu Creatorul a toate, acesta este scopul întregii iconomii a mântuirii. Hristos a înviat din morți și S-a înălțat cu umanitatea Sa îndumnezeită la cer, care a primit din nou puterea ascultării de Dumnezeu și capacitatea gustării dragostei Lui, iar această umanitate plină de viață dumnezeiască ne-o dăruiește nouă prin harul Sfântului Duh, prin *Sfintele Taine* ale Bisericii. Astăzi, suntem chemați să venim să bem *„băutură nouă, nu din piatră stearpă, făcută cu minuni, ci din Izvorul nestricăciunii... întru Care ne întărim"*. Astăzi, din nou suntem, ca Adam, chemați să intrăm la Cina Împărăției, să luăm Hrana vieții celei veșnice, să ne hrănim din nou sufletele cu dragostea lui Dumnezeu. Hrana noastră este Hristos, *Pâinea Care Se coboară din cer* (Ioan 6, 50), Mana trimisă de Dumnezeu noului Său popor ales, Hrana vie Care ne dă viață, pentru că ne umple de simțirile curate ale umanității lui Hristos, pentru că ne face capabili să ne dăruim și noi, ca oameni, lui Dumnezeu, cum a făcut-o El, ca Dumnezeu-Omul. Puterea aceasta a Lui ne face pe noi vii și umple de sens existența noastră, după cum Hristos a zis: *„Cel ce mănâncă Trupul Meu și bea Sângele Meu are viață veșnică, și Eu îl voi învia în ziua cea de apoi"* (Ioan 6, 54).

Hrana aceasta minunată pe care Dumnezeu ne-a pregătit-o și ne-o dăruiește la fiecare Sfântă Liturghie este o *Persoană* și, de aceea, Ea are nevoie de noi ca *persoane*. Prin urmare, doar dacă ne deschidem cu tot sufletul și cu toată ființa Persoanei lui Hristos, prin ascultarea poruncilor dumnezeiești, putem gusta din dragostea Lui în primirea cu credință a Sfintei Împărtășanii. De aceea, toți cei care dorim să ne apropiem și să intrăm la acest Ospăț dumnezeiesc trebuie să ne îmbrăcăm în *„haină de nuntă"*, venind fiecare la această cină a veșniciei cu *darul jertfirii ființei noastre*, arătat în *post, în rugăciune* și *în milostenie*. La acest Ospăț ceresc nu se poate intra decât în stare de jertfă, adică într-o dispoziție lăuntrică de a asculta de Dumnezeu și de a te jertfi Lui și aproapelui, căci doar așa omul poate cunoaște în adâncul lui și experia delicatețea și sensibilitatea iubirii jertfelnice a lui Hristos, cu totul opusă patimilor.

Iubiți credincioși,

Dacă dorim să trăim cu adevărat în viața noastră bucuria, binecuvântarea și puterea duhovnicească a acestei *Pâini coborâte din cer*, trebuie să ne sârguim deplin ca voia noastră să urmeze voii lui Dumnezeu, adică să căutăm în toată vremea să împlinim poruncile Lui! Astfel, tot ceea ce ne îndeamnă Sfânta Scriptură să săvârșim în viața noastră, tot ceea ce ne pune Dumnezeu în gând, prin conștiința curățită prin pocăință și *spovedanie* deasă, tot cuvântul dumnezeiesc împărtășit de duhovnicii noștri sunt sfintele porunci, întru care se arată voia și chemarea Preamilostivului Dumnezeu pentru noi. Nu trebuie să uităm că poruncile dumnezeiești, dăruite nouă pentru ridicarea noastră din moartea spirituală a păcatului, pentru sfințirea vieții noastre, izvorăsc din iubirea nesfârșită a Tatălui Ceresc pentru noi, din purtarea Lui de grijă permanentă pentru sufletele noastre, căci voiește ca toți să ne mântuim, să devenim fii și moștenitori ai Împărăției Sale. Sfinții Părinți ne învață că poruncile lui Dumnezeu sunt cele care ne păzesc pe noi, dacă și noi le păzim pe ele. Împlinind în viața noastră Cuvântul și voia Tatălui Ceresc, rămânem în *„grădina raiului"*, în dragostea Lui, iar viața cea nouă la care ne-am născut prin Taina Sfântului Botez se înnoiește întru noi și umple adâncurile ființei noastre. Însă când urmăm egoismului voii noastre proprii, înclinațiilor trupești păcătoase, încrederii în sine și mândriei minții noastre, atunci ieșim din *rai* de bunăvoie, asemenea lui Adam cel vechi, care n-a păzit *chipul ceresc* de care a fost învrednicit, iar vrăjmașul cel nevăzut, patimile și umbra morții pun stăpânire pe viața noastră. Din această cădere liberă în păcat și în stricăciune vine toată suferința în viața noastră și a familiilor noastre. Călcăm poruncile lui Dumnezeu și alegem calea morții atunci când respingem darul lui Dumnezeu, trimis familiei, prin naștere de prunci. Nesocotim legea Sa și ne înstrăinăm de Dumnezeu când ne întinăm trupul cu patimile urâte ale desfrânării. Ne despărțim de voia Sa dumnezeiască atunci când nu ne hrănim sufletele cu *rugăciune, cu post și cu milostenie*. Tot răul vieții noastre vine din depărtarea și înstrăinarea noastră de Dumnezeu, Izvorul vieții și al sănătății noastre.

De aceea, în aceste momente de sfântă și luminoasă prăznuire a Învierii Domnului Hristos, să căutăm să renunțăm la obișnuințele prin care ne-am legat atât de mult de cele pământești, să ne ridicăm atenția, preocupările și privirea dinspre grijile și alergăturile cotidiene, care ne gârbovesc viața atât de mult spre cele pământești, materialnice și stricăcioase, iar, în lumina credinței, să ne redeschidem ochii cei dinlăuntru ai inimilor noastre și să vedem, să înțelegem taina cea minunată a luminii, a bucuriei biruinței asupra morții, a păcatului și a iadului care este prăznuirea de acum. Să nu fim nepăsători față de darurile Învierii revărsate peste viața noastră, făcând zadarnică iubirea nesfârșită a Domnului Hristos pentru noi. Să ne apropiem deci cu sufletele pline de smerenie și pocăință de ospățul Paștilor Lui, pe care ni-L întinde înainte la fiecare Sfântă Liturghie, ca părtași Cinei Lui celei de Taină în această viață vremelnică, ca să ne învrednicim și de lumina, și de viața plină de slavă a Zilei celei neînserate din Împărăția Lui.

Iubiți credincioși,

Bucuria pascală, pe care Biserica noastră Ortodoxă o evocă intens și solemn acum și în toate cele patruzeci de zile ce vor urma, este bucuria și nădejdea noastră cea mai mare că toate încercările și greutățile vieții de acum le vom birui prin Hristos cel Înviat, *„întru Care ne întărim"*. Cu fiecare cântare pascală și cu fiecare salut pascal „Hristos a Înviat!", adeverim, mărturisim și trăim marele Lui cuvânt dumnezeiesc: *„În lume necazuri veți avea, dar îndrăzniți, Eu am biruit lumea"* (Ioan 16, 33).

Mulțumim Bunului Dumnezeu pentru statornicia și întărirea în credință a fiilor Bisericii și ai neamului nostru, care au apărat cu multă responsabilitate *drepturile copiilor noștri* de a cunoaște și experimenta, și în școală, sensul și frumusețea vieții duhovnicești, prin ora de religie, care contribuie deplin la formarea caracterului religios-moral al tinerilor noștri.

Să rămânem în această bucurie pascală, pentru a putea trece peste toate încercările care ne stau înainte, făcând din viața noastră o cale către Înviere, către Împărăția lui Dumnezeu.

Vă dorim tuturor să petreceți Marele Praznic al Învierii cu multă sănătate, bucurie sfântă și alese împliniri sufletești.

Hristos a înviat!

Sărbători fericite!

Întru mulți și binecuvântați ani!

---

[1] Sfântul Ioan Gură de Aur, *In sanctum pascha,* PG 52, 768C.

Pastorală la Învierea Domnului – 2015

(urmare din p. 1)

lui nostru Iisus Hristos. Şi dacă multitudinea păcatelor omenirii aduce cu sine întuneric şi genune, sacrificarea prin răstignire a Mielului lui Dumnezeu revarsă lumină în întuneric, lumină pură şi necreată, ţâşnind din Hristos-Mirele înjunghiat al Bisericii, peste tenebrele mormintelor noastre, în întunericul patimilor umanităţii căzute, deşirate, desfigurate, lumina Învierii lui Hristos aducând raze de speranţă peste omenire, invitând chipul desfigurat al lui Dumnezeu în om la transfigurare, prin despătimire, luminare şi îndumnezeire, calea urcuşului duhovnicesc la care Biserica Ortodoxă îi îmbie pe toţi fiii şi fiicele ei, prin efortul ascetic, prin nevoinţa binecuvântată, care duce la mântuire, aducând, în cel ce suie pe scara Raiului, taina vederii luminii dumnezeieşti necreate, a luminii Învierii, esenţa misticii ortodoxe.

Iubit popor al lui Dumnezeu,

Nădejdea învierii celei de obşte, prin venirea Mântuitorului, au cunoscut-o şi cei din vechime, din antichitatea iudaică, poporul Legii celei vechi, prin glasurile proorocilor insuflaţi de Duhul Sfânt. Aşa s-a primit în lume credinţa în învierea morţilor, pe care o regăsim în toate marile religii de la începuturile civilizaţiei omeneşti, dorul nestins al omului, reflectat în credinţele popoarelor antice, după nemurire, înregistrând spectaculoase dezvoltări, care au condus la apariţia unor adevărate necropole, oraşe ale morţilor, pregătite de resuscitare, atunci când voinţa divină hotăra că a sosit clipa învierii. Aceasta deoarece Dumnezeu nu a dorit să-i lase pe oameni în întuneric, şi a pregătit şi popoarele păgâne pentru revelaţia cea mare şi sfântă: venirea în lume, la *„plinirea vremii”*, a Răscumpărătorului, venit pentru a desfiinţa moartea, pentru a zdrobi păcatul, pentru a alunga frica şi a risipi întunericul, prin moartea şi Învierea Sa, a Celui fără de păcat, Dumnezeu-Omul, Fiul veşnic al Tatălui, înomenit din Fecioara, în toate asemenea nouă, afară de păcat, pentru a aduce învierea, pentru a vindeca firea omenească distrusă de păcat, pentru a instaura nădejdea şi a împărtăşi lumina dumnezeiască tuturor celor ce cred în El şi Îl urmează.

Profeţii cei de demult ai Israelului celui vechi au văzut cu Duhul, le-a fost dăruit să contemple şi s-au înfrednicit să mărturisească atunci, şi până acum, şi până la sfârşitul veacurilor cu privire la învierea morţilor, cu puterea Răscumpărătorului, cum Îl putem şi noi zări duhovniceşte, prin cuvintele Dreptului Iov, care vestea: *„dar eu ştiu că Răscumpărătorul meu este viu şi că El, în ziua cea de pe urmă, va ridica iar din pulbere această piele a mea ce se destramă”* (Iov 19, 25). Şi marii profeţi au văzut şi au vestit acelaşi adevăr al învierii celor morţi. Astfel, Isaia proorocește: *„morţii Tăi vor trăi şi trupurile lor vor învia! Deşteptaţi-vă, cântaţi de bucurie, voi, cei ce sălăşluiţi în pulbere! Căci roua Ta este rouă de lumină şi din sânul pământului umbrele vor învia”* (Isaia 26, 19). Celebra viziune a lui Iezechiel legată de învierea trupurilor, a oaselor uscate, citită ca paremie la sfârşitul Deniei Prohodului Domnului, foarte plastică, adevărată lecţie de anatomie umană, este şi mai explicită, înţelegând duhovniceşte învierea noastră: *„Eu voi deschide mormintele voastre şi vă voi scoate pe voi, poporul Meu, din mormintele voastre şi vă voi duce în ţara lui Israel”* (Iezechiel 37, 12). La fel arată şi Proorocul Daniel – *„şi mulţi dintre cei care dorm în ţărâna pământului se vor scula, unii la viaţă veşnică, iar alţii spre ocară şi ruşine veşnică”* (Daniel 12, 2).

Tradiţia străveche s-a perpetuat, trecând de la Legea cea veche, de la poporul Legii, la Noul Israel, unde a dobândit împlinirea, adevărul şi puterea mărturisirii, prin Învierea din morţi a Fiului lui Dumnezeu înomenit, Domnul nostru Iisus Hristos, Mântuitorul. Cuvântul Său profetic, amintit la începutul scrisorii pastorale de faţă, *„Eu sunt învierea şi viaţa; cel ce crede în Mine, chiar dacă va muri, va trăi”* (Ioan 11, 25), a fost împlinit în chip tainic în viaţa şi petrecerea Sfinţilor lui Dumnezeu, începând cu Martirii Bisericii şi continuând cu toţi Sfinţii. Aşa au ajuns mormintele Martirilor izvoare ale luminii Învierii lui Hristos şi peste criptele martirice s-au înălţat cele dintâi biserici, ajungând până la noi binecuvântata tradiţie de a aşeza în piciorul mesei Sfântului Altar, în jertfelnicul bisericilor ortodoxe, părticele din moaştele Sfinţilor Mucenici. Astfel au început, din Antichitatea creştină, a se îngropa cei adormiţi în nădejdea învierii în apropierea mormintelor Martirilor, aşa cum o dovedesc catacombele şi au documentat cercetătorii artei paleocreştine, care au demonstrat că, în cazul catacombelor, nu este vorba de locuri de rugăciune ale primilor creştini, în timpul persecuţiilor, ci de locuri de înmormântare, cimitire, unde cei adormiţi se odihnesc lângă mormintele Martirilor, devenite altare de rugăciune, unde creştinii de la începuturi veneau să ia binecuvântare, să-şi atingă obiectele personale de mormintele mucenicești şi să ia în comun agapa dragostei, ca pomană pentru sufletele răposaţilor. De la catacombe, în cursul istoriei, s-a ajuns la cimitirele din jurul bisericilor şi s-a perpetuat până la noi tradiţia atingerii obiectelor personale de moaştele Sfinţilor.

Binecuvântaţi cinstitori şi mărturisitori ai Învierii lui Hristos,

Credinţa noastră sfântă în Învierea Domnului, chezăşie a propriei noastre învieri, a călăuzit poporul român pe tot parcursul bimilenarei sale istorii. Oricâte încercări au avut de trecut înaintaşii noştri, credinţa lor a rămas neclintită, iar comuniunea noastră de dragoste cu toţi cei adormiţi este o dovadă puternică în acest sens. Este, însă, şi o mare responsabilitate a noastră, a celor de astăzi, de a transmite cu mare grijă, cu scumpătate, cu multă dragoste, celor ce vin după noi, moştenirea foarte bogată pe care noi am primit-o de la strămoşi. Este cu atât mai necesar a ne îndeplini datoriile de conştiinţă faţă de propriul neam şi de valorile sale nepieritoare, cu cât lumea din care facem parte se schimbă tot mai mult şi, din păcate, de cele mai multe ori, nu în bine. Vedem în jurul nostru multă violenţă şi răutate, egoism şi invidie, s-a împuţinat dragostea întreolaltă, în familii, în sânul fiecărui neam, între popoare, asistăm la o escaladare a conflictelor, unele fratricide, ridicându-se unii împotriva altora, oameni de aceeaşi credinţă şi având origine comună, altele devastatoare, distrugătoare şi pustiitoare, adevărate atentate împotriva memoriei culturale şi a dăinuirii unor întregi comunităţi istorice, creştine de cele mai multe ori, auzim aproape zilnic ştiri îngrijorătoare, despre fraţi creştini martirizaţi pentru că refuză să se lepede de Hristos, pierzându-şi, astfel, viaţa, dar dobândind cununa martirică.

Într-o asemenea lume, complicată, confuză, înfricoşătoare, a globalizării răului şi cultivând, otrăvit, ura, la nivel mondial, singura soluţie izbăvitoare rămâne civilizaţia creştină, a speranţei în pragul distrugerii, a speranţei în înviere în mijlocul întunericului şi al morţii, a speranţei în vâltoarea catastrofelor, în miezul crizelor de tot felul, de la cea morală la cele cu caracter economic, a speranţei în momentul prăbuşirii civilizaţiei umane. În iadul care ne înconjoară şi ia proporţii tot mai mari, zi cu zi, în tăvălugul care încearcă să zdrobească familiile tradiţionale creştine, să pervertească şcoala şi să întunece minţile învăţăceilor, aruncându-i pe dascăli şi pe părinţi, prin presiuni inimaginabile şi manipulări grosolane, pradă disperării, să impună alte norme şi alte legi, detronând valorile consacrate şi verificate în cursul veacurilor, în tot acest iureş nimicitor, autodistrugător, aproape suicidar, rămâne Biserica far, cetate de scăpare, izvor de binecuvântare, sursă inepuizabilă de bunătate, speranţă şi har. În timpul nostru perfid, când îndemnul dat de Hristos Domnul Sfântului Siluan Athonitul – *„Ţine-ţi mintea în iad, dar nu deznădăjdui”* – este mai actual ca niciodată, lumina Învierii Domnului revarsă balsamul Său atoatevindecător peste rănile supurânde ale umanităţii căzute. Lumina lui Hristos aduce speranţa, singurul leac pentru deznădejde.

Acum înţelegem că, deşi vedem omenirea scufundându-se în păcat şi moarte, înăbuşindu-se de atâta violenţă şi ură, înecându-se în atâta sânge nevinovat, de la copiii nenăscuţi la blagosloviţii mucenici ai zilelor noastre, totuşi, în ciuda a tot mecanismul distructiv şi a tuturor relelor, în pofida lăcomiei fără seamăn şi a setei de dominare şi supunere total lipsită de sens, în contra civilizaţiei morţii, întunericului şi iadului, creştinismul rămâne singura alternativă valabilă, singura speranţă consistentă, puternică, în stare să zădărnicească eforturile disperate ale vrăjmaşilor umanităţii, duhurile răutăţii, patimile nimicitoare, lumea decadentă, rea, invidioasă şi egoistă. Şi chiar dacă omul contemporan nu doar că a deschis cutia Pandorei, ci a şi lăsat ca toate relele să se scurgă afară, dezlănţuindu-se ca nişte furii peste faţa întregului pământ, urâţindu-l pe om şi dezumanizând lumea, Hristos rămâne în lumina Învierii Sale speranţa noastră, bucuria noastră, nemurirea noastră. Şi asta e bine să o ştie în special cei mai vulnerabili dintre noi, copiii şi tinerii, mai ales. Şi dacă Hristos este cu noi, cine ne poate sta împotrivă sau ce ni se poate opune? Moartea? A nimicit-o Hristos. Murim totuşi. Da, dar cu nădejde în înviere. A noastră, a tuturor, ca dar al Învierii lui Hristos.

HRISTOS A ÎNVIAT!

PASTORALĂ LA ÎNVIEREA DOMNULUI – 2015

† ANDREI,
Episcop al
Episcopiei
Covasnei şi
Harghitei

În chiar ziua Învierii, trişti, cu inimile îndurerate, doi apostoli – Luca si Cleopa – , *„mergeau la un sat departe de Ierusalim ca la şaizeci de stadii, al cărui nume era Emaus*" (Luca 24, 13)[1].

Erau dărâmaţi sufleteşte de suferinţele inumane la care fusese supus, cu trei zile înainte, Învăţătorul lor. Cel care le sădise în suflete nădejdea unei Împărăţii veşnice fusese răstignit ca marii făcători de rele ai vremii şi zăcea în mormânt. Zvonurile aduse de femei evlavioase, că nu L-au găsit pe Domnul în mormânt, că îngerul le-ar fi spus că a înviat, nu i-a convins. Erau dezorientaţi şi mai trişti ca oricând. Duhul întristării, o ştim prea bine, paralizează puterile sufletului. *„Precum molia roade haina şi caria lemnul, aşa întristarea distruge sufletul omului*"[2].

Şi iată că pe cale li s-a alăturat un Călător. Era Însuşi Hristos înviat din morţi, dar ei nu-L recunoşteau. Şi, ca orice tovarăş de călătorie, a intrat în vorbă cu ei: *„Ce sunt cuvintele acestea pe care le schimbaţi unul cu altul în drumul vostru? Iar ei s-au oprit, cuprinşi de întristare*" (Luca 24, 17). Întristaţi că străinul nu ştia de tragedia petrecută în Ierusalim, I-au relatat cu lux de amănunte pătimirea Domnului Iisus Hristos. Din care au tras apoi concluzia: *„Iar noi nădăjduiam că El este Cel ce avea să izbăvească pe Israel şi, cu toate acestea, astăzi este a treia zi de când s-au petrecut acestea*" (Luca 24, 21).

Străinul însă, cu răbdare *„le-a tâlcuit, începând de la Moise şi de la toţi proorocii, toate Scripturile cele despre El*" (Luca 24, 27), încredinţându-i că toate acestea trebuiau să se întâmple. Şi a încheiat mustrându-i: *„O, nepricepuţilor şi zăbavnici cu inima ca să credeţi toate câte au spus proorocii! Nu trebuia, oare, ca Hristos să pătimească acestea şi să intre în slava Sa*?" (Luca 25, 26). Dar nici acum ei nu L-au recunoscut.

Apoi Străinul se făcea că îşi continuă drumul, dar cei doi L-au rugat stăruitor: *„Rămâi cu noi că e spre seara şi s-a plecat ziua. Şi a intrat să rămână cu ei*" (Luca 24, 29). Şi aşezându-se la masă împreună cu ei, dintr-o dată Străinul a început lucrarea Dumnezeirii: *„Luând El pâinea, a binecuvântat şi, frângând, le-a dat lor. Şi s-au deschis ochii lor şi L-au cunoscut; dar El S-a făcut nevăzut de ei*" (Luca 24, 30-31).

Şi pe când se cuminecau, harul Duhului Sfânt, *„care pe cele neputincioase le vindecă şi pe cele cu lipsă le împlineşte*"[3], focul cel ceresc, energia dumnezeiască necreată, le-a topit inimile şi le-a luminat mintea. Ochii minţii li s-au deschis, L-au recunoscut pe Domnul Hristos şi toată tristeţea şi răceala ce-i cuprinseseră au dispărut. Şi, deşi El s-a făcut nevăzut, erau tare fericiţi că Hristos înviase şi în inimile lor cuprinse de focul Duhului.

Iubiţi credincioşi şi credincioase,

Trăim într-o lume secularizată, încărcată de tristeţe. Încercările prin care trece astăzi omenirea îi fac pe mulţi insensibili la cele spirituale. Pe unii, pentru că se confruntă cu multe necazuri materiale şi boli care le răcesc inima, iar pe alţii, pentru că bunăstarea şi prosperitatea îi închid în egoismul bogăţiei lor. Obsedaţi de rezolvarea problemelor zilnice, oamenilor li se întunecă de multe ori mintea şi pierd orizontul duhovnicesc în care-L pot vedea pe Hristos, Străinul – pentru că vine din altă lume – devenit Prietenul apropiat Care merge împreună cu noi pe calea vieţii.

Miile de oameni rămaşi fără loc de muncă, cu venituri modeste care nu le permit un trai decent şi creşterea firească a copiilor, ne umplu inimile de durere şi compasiune. Satele noastre, leagănul vieţii spirituale şi locul unde s-au plămădit tradiţiile, îmbătrânesc şi se prăbuşesc. Sporul demografic este negativ, înmormântări sunt multe, boteze şi cununii sunt puţine. Meditând la această realitate socială întunecată, ne cuprinde tristeţea. Milioane de români, pentru a-şi câştiga pâinea cea de toate zilele şi a răzbi asupra sărăciei, au emigrat peste mări şi ţări. Golul lăsat este imens, iar neamul românesc slăbeşte. În contextul acestei realităţi, când doi creştini se întâlnesc, încep – asemenea apostolilor Luca şi Cleopa – să-şi depene amintirile, necazurile şi suferinţele şi sunt plini de întristare.

Întotdeauna însă în mijlocul oamenilor trişti şi deznădăjduiţi e prezent şi El, Străinul Prieten înviat din morţi, Care le spune: *„În lume necazuri veţi avea, dar îndrăzniţi. Eu am biruit lumea*!" (Ioan 16, 33). Din nefericire, oamenii de azi avem ochii închişi ca să nu-L cunoaştem. Obsesia sărăciei sau a bogăţiei, a concentrării exclusiv pe problemele acestei lumi ne întunecă ochii sufletului şi ai inimii. Hristos merge împreună cu noi pe calea vieţii şi noi nu-L recunoaştem.

Convins de dumnezeirea lui Hristos şi de faptul că El ne va dărui tuturor învierea din morţi, Sfântul Apostol Petru ne zice: *„Iubiţilor, nu vă miraţi de focul aprins între voi spre ispitire, ca şi când vi s-ar întâmpla ceva străin. Ci, întru cât sunteţi părtaşi la suferinţele lui Hristos, bucuraţi-vă, pentru ca şi la arătarea slavei Lui să vă bucuraţi cu bucurie mare*" (I Petru 4, 12-13).

Într-o, pe drept cuvânt, faimoasă carte duhovnicească a creştinătăţii, numită „Urmarea lui Hristos", citim că necazurile *„sunt folositoare, deşi sunt grele şi chinuitoare, fiindcă prin ele omul se smereşte, se curăţă şi se întăreşte*"[4].

E adevărat că, uneori, necazurile sunt aşa de mari încât, gândindu-se numai la ele, omul simte că nu le mai poate duce. Adeseori, chiar fără motiv, suntem trişti şi deznădăjduiţi, cu inima stinsă şi împietrită, iar cu mintea întunecată de viaţa lipsită de sens a lumii. Din multele probleme şi necazuri, din întunericul lumii nu vedem nicio ieşire.

Cine ne poate scoate din această stare? Numai Hristos Cel înviat, cum a făcut-o cu Luca şi cu Cleopa. Hristos nu ne vrea prăbuşiţi şi morţi sufleteşte, ne vrea plini de nădejde şi încredere în puterea dragostei Lui. Şi întotdeauna intervine atunci când Îl chemăm în ajutor. El doreşte să ne aprindă inima cu dragostea Sa, să ne lumineze mintea cu învăţătura Sa şi să readucă entuziasmul în trăirea noastră creştină. Acest entuziasm creştin ne va putea reabilita ca oameni ce privesc spre cer şi nu doar spre pământul din care am fost luaţi şi în care, într-o zi, ne vom întoarce. Ne-am obişnuit să ne trăim credinţa cu mediocritate spirituală, ne-am obişnuit să ne gândim la Dumnezeu doar când avem nevoie de El, ne-am obişnuit să trândăvim cu mintea şi cu inima, să-L respingem şi să-L răstignim zi de zi pe Domnul Hristos prin indiferenţele noastre.

Dar El este *„foc*" şi *„lumină*"; când sufletul ne este înghеţat de ispitele celui rău şi de necazurile vieţii, iar mintea întunecată de prea multe gânduri, El poate topi gheaţa, ne poate lumina mintea şi poate face ca inima să ardă iarăşi înlăuntrul nostru. Important este să ne apropiem de El, iar El va revărsa focul Duhului Sfânt.

Drept-măritori creştini şi creştine,

Cel mai important mijloc de a ne întâlni cu Hristos şi de a primi Duhul Sfânt este participarea la Sfânta şi dumnezeiasca Liturghie. Domnul Hristos ne aşteaptă în fiecare Sfântă Liturghie să ne apropiem de El! La Sfânta Euharistie L-au recunoscut şi sfinţii apostoli Luca şi Cleopa pe Hristos cel Înviat. Aici li s-a încălzit inima, li s-a luminat mintea şi li s-au deschis ochii ca să-L vadă pe Hristos. Le-a topit gheaţa din suflete şi le-a deschis ochii cu ajutorul harului Sfântului Duh.

Când ne pregătim pentru Sfânta Liturghie şi citim canonul pentru Împărtăşanie ne rugam: *„Foc şi lumină să-mi fie mie primirea preacuratelor şi de viaţă făcătoarelor Tale Taine Mântuitorule, arzând neghina păcatelor şi luminându-mă peste tot spre cuvântarea lui Dumnezeu cea adevărată*"[5].

Copleşit de bunătatea lui Dumnezeu, Sfântul Simeon Noul Teolog, care a făcut experienţa focului celui sfânt, în „Imnele iubirii dumnezeieşti", plin de uimire sfântă, se întreabă:

„Cum eşti izvor de foc,
Cum eşti şi apa răcoritoare,
Cum arzi şi îndulceşti, ...
Cum faci dumnezei pe oameni,
Cum faci întunericul lumină,
Cum ridici pe cei din iad,
Cum faci pe muritori nestricăcioşi?"[6]

Sfântul Nicolae Cabasila ne spune şi cum lucrează în noi Sfânta Cuminecătură: „Pâinea vieţii schimbă, preface şi umple de viaţă pe cel ce se împărtăşeşte, pentru că, intrând până în creier şi inimă, prin această Pâine ne mişcăm şi vieţuim ca una care singură are viaţă întru sine. Ca să ne arate că El nu ne face părtaşi la o viaţă de săturare trupească, ci ne dă însăşi fiinţa Sa întocmai după cum şi inima şi capul trimit din însele viaţă mădularelor, de aceea s-a numit pe Sine Mântuitorul «*Pâinea cea Vie*» şi zice că «*Cel ce mănâncă trupul Meu şi bea sângele Meu are viaţă veşnică*»"[7].

Ar fi o mare bucurie ca, la Sfânta Liturghie a celei mai mari sărbători creştine, Sărbătoarea Sfintei Învieri, să nu existe parohii în care nu se împărtăşeşte nimeni! Postul ne-a oferit tuturor posibilitatea de a ne pregăti cum se cuvine pentru marea taină a întâlnirii cu Hristos cel Înviat, iar astăzi, îl aud aievea pe Sfântul Ioan Gură de Aur zicându-ne:

„Masa este plină, ospătaţi-vă TOŢI! Viţelul este mult, nimeni să nu iasă flămând! Gustaţi TOŢI din ospăţul credinţei! Împărtăşiţi-vă TOŢI din bogăţia bunătăţii!"[8]

Iubiţii mei fii duhovniceşti,

Am încheiat în această sfântă noapte un drum duhovnicesc pe care l-am început împreună în Duminica Înfricoşătoarei Judecăţi. Am străbătut calea sfântă a Postului Mare şi, asemenea ucenicilor Luca şi Cleopa, Îl recunoaştem pe Hristos, Care e mereu împreună cu noi pe cale, în tâlcuirea Scripturilor şi în frângerea pâinii.

Dar cu o condiţie esenţială : *„Dacă arde inima în noi*"!

Să ne ajute Bunul Dumnezeu să avem destulă înflăcărare a inimii şi a minţii ca să nu mai vedem în Hristos un Străin, ci pe Însuşi Domnul şi Stăpânul vieţilor noastre.

Şi fie ca, având această înflăcărare a inimilor, în aceste zile ale Sfintelor Paşti *„Să ne luminăm cu prăznuirea, să zicem: Fraţilor! şi celor ce ne urăsc pe noi. Să iertăm toate pentru Înviere*", să răspândim lumină, pace şi bucurie în jurul nostru.

Acest cuvânt părintesc, pe care vi-l adresez acum pentru prima dată ca păstor al vostru sufletesc, să-l primiţi cu căldură şi credinţă înnoită. Fie ca el să rodească în inimile voastre, ca să petreceţi creştineşte şi cu dreaptă cinstire Învierea Domnului nu doar în acest ceas de sărbătoare, ci în toată Săptămâna Luminată, şi în toate duminicile şi sărbătorile Bisericii noastre.

Din adâncul inimii şi cu sufletul împăcat, Doamne Iisuse Hristoase, Cel înviat din mormânt, primeşte mulţumirile noastre pentru darul vieţii de fiecare zi, că ne-ai ajutat şi azi să ne bucurăm prăznuind Ziua Învierii Tale!

Cu părintească dragoste vă îmbrăţişez pe toţi, dorind ca Hristos Cel Înviat, cu harul, cu iertarea şi cu iubirea Sa, să vă cuprindă şi să vă lumineze sufletele şi viaţa. Fac asta împărtăşindu-vă vechea şi sfânta urare a creştinilor, care umple toată viaţa, toată existenţa noastră de lumina veşniciei Împărăţiei lui Dumnezeu Cel în Treime lăudat,

HRISTOS A ÎNVIAT!

---

[1] *Biblia,* E.I.B.M.B.O.R., Bucureşti, 2013.

[2] Sf. Ioan Casian, „Despre întristare", *Filocalia* 1, Sibiu, 1947, p. 115.

[3] *Arhieraticon*, Hirotonia Preotului, E.I.B.M.B.O.R, Bucureşti, 1993, p. 79.

[4] Toma de Kempis, *Urmarea lui Hristos*, Timişoara, 1991, p. 27.

[5] *Ceaslov*, Bucureşti, 1973, p. 627.

[6] Pr. Prof. Dumitru Stăniloae, *Studii de Teologie Dogmatică Ortodoxă*, Craiova, 1991, p. 348.

[7] Nicolae Cabasila, *Tâlcuirea Dumnezeieştii Liturghii şi Despre Viaţa în Hristos*, Bucureşti, 1989, p. 204.

[8] *Slujba Învierii*, E.I.B.M.B.O.R., Bucureşti, 2010, p. 46.

„Cum îmi voi petrece eternitatea?”

Adevărurile ultime proclamate de Ortodoxie, piedici în calea dictaturii relativismului

† GURIE,
Episcop al
Devei și
Hunedoarei

„Căci moarte nu există şi ce numeşti tu «moarte» e-o viaţă altfel scrisă, în sfânta firii carte!”
Mihai Eminescu

Învierea din morți a Mântuitorului Iisus Hristos, pe care o prăznuim, confirmă **niște adevăruri non-negociabile**, niște învățături pe care, în timpul activității Sale pământești, Dumnezeu le-a proclamat tuturor: că viața nu are sfârșit, iar după moarte urmează o altă viață, în lumea de dincolo de materie, în alt plan existențial, că există o Judecată a noastră, a fiecăruia în parte. Ne spune și Sf. Apostol Pavel: „*Este rânduit oamenilor ca odată să moară, iar după aceea să fie judecata!*” (Evrei 9, 27).

Iar **criteriile de judecare, de evaluare a noastră, sunt dinainte hotărâte**: **faptele** săvârșite pe acest pământ. În climatul marcat de relativism, de ambiguitate și de derută din lumea de astăzi, în care nimic nu pare sigur, ci totul se reduce la simple păreri, la simple opinii, la „puncte de vedere” acceptabile de ceilalți sau nu, acest mesaj al Mântuitorului este foarte intransigent. Domnul nostru Iisus Hristos Însuși, în textul de la Matei 25, 31-46, vorbește despre răsplătirea sau osândirea noastră de după moarte, în funcție de **identitatea pe care am dobândit-o de-a lungul vieții pământești:** de ființe bune, izvorâtoare de iubire, emanând în jur harul, energia lui Dumnezeu, sau, dimpotrivă, de ființe rele, măcinate lăuntric, malformate, tiranizate de lucrarea și de energia „celui Rău”.

Spune sugestiv Evanghelia că Mântuitorul va despărți atunci oile de capre: pe unele le va așeza de-a dreapta, semn al alegerii, al aprecierii, iar pe altele de-a stânga, semn al respingerii și al damnării. **Nu spune însă că El va decide atunci care dintre noi, oamenii, vom fi „capre” și care „oi”, ci doar va constata** o realitate, un fapt preexistent! Prin urmare, noi, de-a lungul vieții pământești, ne hotărâm identitatea.

Iubiți frați și surori,

Eshatologia este unul dintre cele mai frumoase domenii ale Teologiei, care ne vorbește despre sfârșitul lumii, despre ceea ce va urma; ea ne descoperă – cu alte cuvinte – viitorul și, de aceea, ea este în strânsă legătură cu profetologia (ba chiar un rezultat al ei).

Mântuitorul, în virtutea Dumnezeirii Sale, este **cel mai mare Profet al tuturor timpurilor, El descoperindu-ne viitorul lumii**, al civilizației pământești. Astfel, Mântuitorul a vorbit despre a doua Sa venire, care va coincide cu sfârșitul lumii, dar anterior a prevestit catastrofa națională iudaică din anii 66-70, când Ierusalimul a fost distrus, iar viața religioasă, centrată pe Templul din Ierusalim, s-a încheiat[1].

Adevărul fundamental care ne privește pe fiecare dintre noi, în parte, este acela că după moarte va **urma judecata și, în funcție de aceasta, ne vom petrece eternitatea**, viețuirea noastră dincolo de materie: în confort psihic, bucurie și fericire sau, dimpotrivă, în chin interior, durere și sfâșiere lăuntrică! Ne îndeamnă Alfons Maria de Liguori: „*Adu-ți aminte că pământ ești și în pământ te vei întoarce. Va veni o zi când vei muri și vei ajunge într-un mormânt, unde vei putrezi și vei fi invadat de viermi. Închipuiește-ți că vezi o persoană care și-a dat sufletul de curând: un cadavru, care zace încă în pat; capul e plecat spre piept, părul zburlit și încă ud de sudorile morții, ochii băgați în cap, fața suptă și cenușie, buzele și limba vinete, trupul rece și greu!*”[2]. Acest tablou sinistru nu este însă unul complet, căci sufletul este deja plecat în lumea cea adevărată, unde nu mai este timp, unde va primi exact ceea ce merită. Înțeleptul Solomon ne avertizează: „*Dumnezeu n-a făcut moartea și nici nu se bucură de pieirea celor vii*” (Înțelepciunea lui Solomon 1, 13).

În funcție de ce anume se va hotărî destinul nostru etern? În funcție de faptele noastre de pe pământ! Ele au șlefuit un suflet bun, capabil de iubire, plin de afecțiune, adică pătruns de harul lui Dumnezeu, sau au „născut” un om cu perpetuă dispoziție spre ură, spre respingerea celorlalți, spre supra-evaluare de sine, spre ignorarea și disprețuirea lui Dumnezeu, fapt care l-a pietrificat în răutate, în indiferență, în izolare. „*Plata păcatului este moartea, iar harul lui Dumnezeu este viața veșnică!*” (Romani 6, 23) – ne spune Sf. Apostol Pavel. Cei care au dobândit harul pe acest pământ își vor continua viața în veac: „*Eu sunt Învierea și Viața; Cel ce crede în Mine, chiar dacă va muri, va trăi. Și oricine trăiește și crede în Mine nu va muri în veac!*” – ne spune Mântuitorul (Ioan 11, 25-26). Cine sunt cei despre care spune El că nu vor mai muri în veac? Sunt cei care știu că moartea este doar un transfer al sufletului nostru în lumea de dincolo și își conformează viața în funcție de acest adevăr.

Drept-măritori creștini,

În lumea de dincolo **vor conta doar valorile imateriale. Doar acestea sunt neperisabile.** Și pe locul întâi va sta propriul suflet. Cât de șocantă va fi pentru un om ateu sau indiferent din punct de vedere religios constatarea că este viu și după moarte! Căci pentru el, **definiția morții era *trecerea în neființă*.** Va constata însă că nu există așa ceva, că viața continuă, că el se regăsește perfect integru, conștient de sine, cu memorie, cu responsabilitate, cu identitate, în lumea de dincolo de materie[3].

Dar cel mai alarmant și dezamăgitor lucru va fi faptul că nu cunoaște datele problemei, exigențele noului context de viață, legile din lumea de dincolo, și va descoperi că nu are abilitățile pentru a viețui corespunzător acolo. Se descoperă neiubitor, rece, vulnerabil în fața unor forțe necunoscute. Aceasta pentru că a ignorat pe pământ cuvintele lui Iov (19, 25): „*Eu știu că Răscumpărătorul meu este viu și că El, în ziua cea de pe urmă, va ridica din pulbere această piele a mea ce se destramă*”. Adică Dumnezeu, la finalul veacurilor, va recompune și trupurile, dar într-o formă spiritualizată.

Iubiți fii întru Hristos,

Dar oare, **ce ne cere Mântuitorul: iubire, ca stare interioară, sau fapte concrete, care să demonstreze iubirea?** Judecata se va face după fapte: „*Flămând am fost și Mi-ați dat să mănânc, însetat am fost și Mi-ați dat să beau, străin am fost și M-ați primit, gol am fost și M-ați îmbrăcat, bolnav și M-ați cercetat, în temniță și ați venit la Mine!*” (Matei 25, 35-40). Dar **toate aceste fapte trebuie să consolideze în noi dispoziția spre iubire, să ne umple de energia dragostei**, să ne facă să ne simțim în această lume oamenii lui Hristos, exponenții voinței lui Dumnezeu în lume!

Deci **faptele trebuie să ne schimbe lăuntric, să ne înnoiască, să ne vindece de răutate**, să ne transforme în ființe care iradiază în jur dragoste, armonie, afecțiune. Nimic pe acest pământ, nici o suferință nu trebuie să ne umple de răutate, de ură, de intoleranță. Inima omului este făcută pentru a iubi, nu pentru a se consuma în ură. Dacă înțelegem acest lucru suntem deja pe cărările Împărăției lui Dumnezeu.

Mulți dintre oamenii contemporani își pun problema: Cum actualizez eu cererile înșirate de Mântuitorul în acest discurs? Este clar că Mântuitorul pretinde nominal șase lucruri (repetate de-a lungul Evangheliei după Matei de trei ori): hrănirea celui înfometat (1), adăparea celui însetat (2), acceptarea/primirea celui străin (3), îmbrăcarea celui sărac, neavut (4), îngrijirea celui bolnav (5) și cercetarea celui pedepsit cu temnița (6). Acestea nu ni se propun, ci ni se cer imperativ! Dacă nu le facem, **în lumea de dincolo ne vom reproșa indiferența de acum**. Și ne spune Isus Sirah: „*În tot ceea ce faci, adu-ți aminte de sfârșitul tău și nu vei mai păcătui niciodată!*” (Înțelepciunea lui Isus Sirah 7, 38).

Dumnezeu cere de la noi o anumită *ospitalitate* trupească, o dispoziție spre a-l ajuta pe semenul aflat în nevoi, în suferință. Dar toate elementele înșirate se înscriu într-o **anumită tipologie, aceea a ospitalității față de semenul inferior mie** (din punct de vedere material sau din punct de vedere psihic mai fragil).

Iubiți fii sufleteşti,

O formulă a Mântuitorului trebuie să ne pună pe gânduri: „*Întrucât ați făcut unuia dintre acești frați prea mici ai Mei, Mie Mi-ați făcut!*” (Matei 25, 41). Mântuitorul Se identifică de-a pururi cu cel năpăstuit, ignorat, nebăgat în seamă, nesemnificativ. Ceea ce mai-marii lumii consideră neimportant, Dumnezeu nu consideră la fel. **Există o valoare inestimabilă în fiecare om**, în fiecare făptură umană creată de El, pe care nu avem voie să o neglijăm. Care este briliantul din adâncul semenului meu, invizibil la prima vedere? Care este nestemata camuflată? De ce nu avem puterea să o vedem acum, ci doar la Judecată? Doar parcurgând traseul maturizării duhovnicești vom ajunge să vedem dincolo de aparențe, să vedem valoarea inestimabilă ascunsă, precum vede sculptorul iscusit, prin imaginație, o statuetă de mare preț într-un bloc inert de marmură.

Sfinții Părinți ne avertizează că **Dumnezeu nu este niciodată de partea călăilor, ci întotdeauna de partea victimelor.** El este de partea învinșilor, a celor prigoniți, a celor defavorizați de soartă. A-l primi pe cel sărac *în numele Lui* înseamnă, de fapt, *a-l primi ca pe El Însuși*, întrucât există o tainică identificare între cel suferind și Dumnezeul făcut om. Suferința ne propulsează de partea lui Dumnezeu, ne introduce în ceata aleșilor Lui. Întotdeauna, în inima prigonitului este o fărâmă *din Dumnezeu*. De aceea, constată, cu tristețe, Eclesiastul: „*Toate lucrurile se zbuciumă mai mult decât poate omul să o spună*” (Eclesiast 1, 8). **Să participăm, așadar, la durerea din lume și vom participa și la bucuria din lumea de apoi!**

Iubiții mei,

Evanghelia este foarte fermă: **împlinirea poruncilor este un *sine qua non* al mântuirii!** Creștinismul teoretic, fără împlinirea atentă și consecventă a poruncilor dumnezeiești, este o înșelare de sine periculoasă. Credința trebuie asumată, trebuie concretizată într-o practică sacramentală (prin Spovedanie, Împărtășanie, participare la slujbe), trebuie proclamată public prin comportamentul de zi cu zi, trebuie răspândită în jur printr-un mod creștin seducător de a-ți trăi viața: „*Nu oricine Îmi zice: Doamne, Doamne!, va intra în Împărăția Cerurilor, ci acela care face voia Tatălui Meu din ceruri*” (Matei 7, 21).

În lumea de dincolo vor avea putere de convingere faptele, iar nu vorbele sau atitudinile circumstanțiale, intențiile sau planurile mărinimoase, neduse la bun sfârșit. Tocmai de aceea, multe pilde preluate din *Pateric* sau din tradiția *Vămilor văzduhului* vorbesc despre o punere în balanță de către demoni și îngerii luminii a faptelor noastre, când doar faptele vor putea să ne convingă de adevărata sau falsa noastră identitate de creștini. Textul Sfântului Iacov „*Credința fără fapte este moartă*” (2, 14-26) este explicit. La fel, Marcu Ascetul spune că „*neîmplinirea poruncilor*

(continuare în p. 6)

Pastorală la Învierea Domnului – 2015

(urmare din p. 1)

spre a penetra împărăţia morţii şi a prăda puterea ei. Moartea nu mai este stăpână peste propria sa casă, fiindcă, din momentul când Iisus S-a coborât în iad, El este Stăpânul ei, El este Suveranul atotputernic, Ce ne spune răspicat: „Eu sunt Cel-dintâi şi Cel-de-pe-urmă şi Cel-viu. Mort am fost şi, iată, sunt viu în vecii vecilor, şi am cheile morţii şi pe ale iadului" (Apoc. 1, 17-18). Moartea rămâne încă ultimul duşman pe care omul trebuie în sfârşit să-l învingă (cf. I Cor. 15, 25). Însă, creştinul credincios trăieşte întru Domnul Care a biruit moartea (cf. Rom. 14, 7-8).

Domnul nostru S-a coborât în iad ca Biruitor, ca „Începător al vieţii" (Fapte 3, 15). El S-a coborât în iad nu ca tovarăş de suferinţă, ci ca un strălucit Cuceritor. Domnul nostru apare în iad nu ca un prizonier al acestuia, ci ca un puternic Izbăvitor al celor întemniţaţi în el; nu ca un sclav, ci ca un Stăpân al vieţii. În imnuri melodioase, Biserica laudă neîncetat pe Dumnezeu pentru biruinţa săvârşită de către Mântuitorul nostru prin coborârea Sa în iad. În Vinerea Mare, înainte de *Prohodul Domnului*, I-am cântat lui Hristos: „Când Te-ai pogorât la moarte, Cel Ce eşti viaţa cea fără de moarte, atunci iadul l-ai omorât cu strălucirea Dumnezeirii Tale".

Mâna care se întinde să prindă mâna lui Adam, totodată, se întinde ca să-i îmbrăţişeze şi pe urmaşii lui Adam, pentru că şi noi suntem legaţi de moarte şi ţinuţi prizonieri de puterea păcatului. Noi, toţi, am murit spiritual şi am fost aruncaţi în cele mai îndepărtate unghere ale abisului infernal. Totuşi, Mântuitorul Cel Înviat vine la noi ca la oile Sale pierdute. În iubirea Sa milostivă, El coboară ca să ne caute în întuneric şi să ne ridice cu Sine. De ne vom coborî în iad, Hristos este acolo (cf. Ps. 138, 8), totdeauna prezent, totdeauna întinzându-Se ca să ne ridice cu El la slava vieţii fără de moarte. Din neliniştea pe care o avem în faţa morţii, ne ridică la o nezdruncinată nădejde în viaţa înviată. Din frica de viitor, Domnul ne ridică la o bucurie deplină, iar din ostilitatea lumii trecătoare, ne ridică la prietenia durabilă cu Dumnezeul Cel viu.

Iubiţi credincioşi,

Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române a declarat anul 2015 ca *An omagial al misiunii parohiei şi mănăstirii azi în Patriarhia Română.* Slujirea misionară a Bisericii este atât de necesară astăzi, când mulţi creştini „sunt prinşi iarăşi în jugul robiei" (Gal. 5, 1), robie cauzată de indiferenţă şi de lenevie spirituală. Păstorii sufleteşti şi monahii, dimpreună cu poporul drept-credincios, au chemarea de a fi mâinile lui Hristos întinse spre această lume marcată de absenţa credinţei, de criză morală, de intoleranţă, de opoziţie şi de lipsuri materiale. Astfel, mulţi vor putea simţi că Dumnezeu, în Hristos, continuă să coboare în mijlocul iadului nostru, ca să ne ofere iubirea Sa regeneratoare şi „adevărul care ne face liberi" (cf. In. 8, 32).

Şi în vremea noastră sunt multe „duhuri ţinute în închisoare" (cf. I Pt. 3, 19) de către forţele răului, prin lanţurile pasiunilor înrobitoare. Însă Domnul înviat, Marele Eliberator, vine la noi ca să ne scoată afară din întunericul păcatului, din singurătatea suferinţei şi din abisul înstrăinării de Dumnezeu. Sfântul Ioan Gură de Aur, pe care-l comemorăm în acest an, ne adresează un mesaj încurajator, zicând: „Unde-ţi este, iadule, biruinţa? Înviat-a Hristos, şi tu ai fost nimicit. Sculatu-S-a Hristos, şi au căzut diavolii. Înviat-a Hristos, şi se bucură îngerii. Înviat-a Hristos, şi viaţa stăpâneşte". Auzind aceste frumoase cuvinte, să ne umplem de convingerea că „noi suntem mai mult decât biruitori prin Acela Care ne-a iubit" (Rom. 8, 37).

„CUM ÎMI VOI PETRECE ETERNITATEA?"

(urmare din p. 5)

vine din necredinţă" (Filocalia I, *Răspuns celor care se îndoiesc de dumnezeiescul Botez*).

Prin credinţă însă nu înţelegem niciodată – ca oameni duhovniceşti – presupunerea că Dumnezeu există, ci convingerea fermă că Dumnezeu există, convingere care îl va conduce inevitabil pe un om la **starea de simţire a lui Dumnezeu**, simţire realizată cu întreaga fiinţă a omului, psiho-somatică, psiho-afectivă şi intelectual-raţională. Cu cât omul este mai puţin avansat pe traseul duhovnicesc al vieţii, cu atât va fi mai mult victimă a *nesimţirii*, prizonier al unei lumi a presupunerilor, a părerilor, a îndoielii, a suspiciunii, a nesiguranţei.

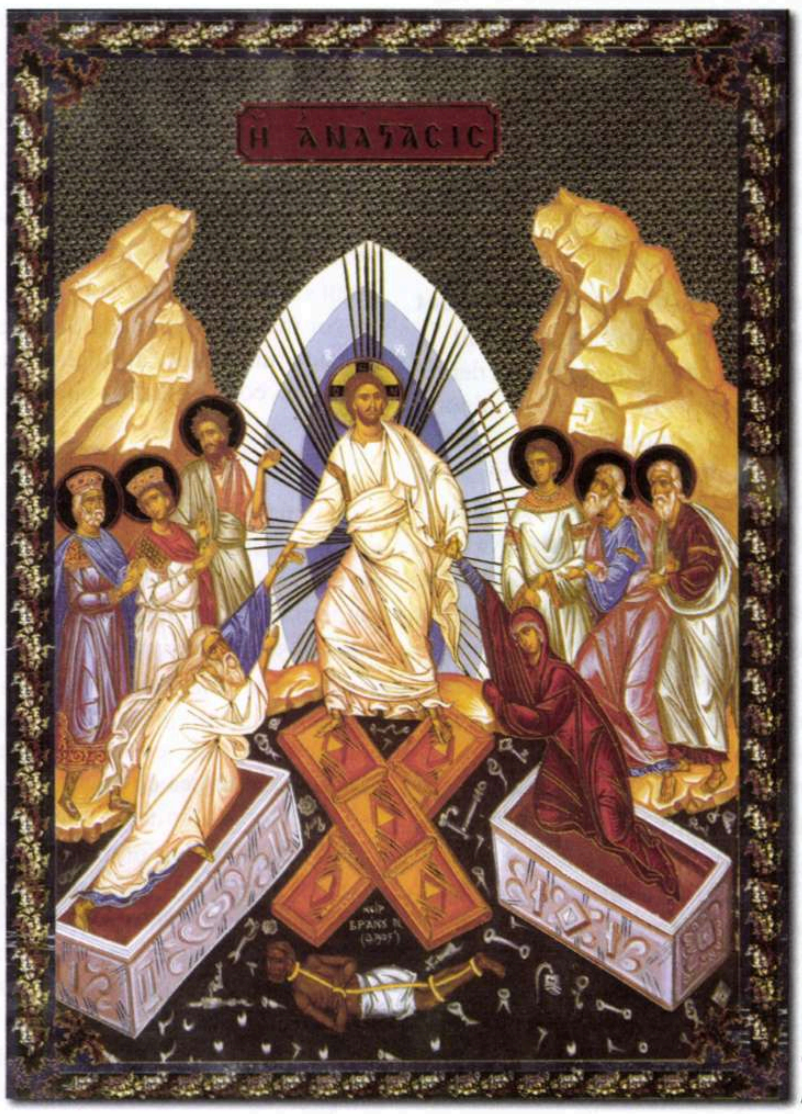

În schimb, omul duhovnicesc este un om al certitudinilor dobândite în timp, constant, echilibrat, care şi-a *educat simţirile* – precum cer cântările din Postul Mare –, care **a ajuns să Îl simtă permanent pe Dumnezeu!** Deci, **păzirea poruncilor este o *tehnică* a creşterii duhovniceşti**, un **instrument de realizare a performanţei interioare.** Creştem duhovniceşte în măsura în care investim eforturi în această direcţie, în măsura în care Îl punem pe primul plan pe Dumnezeu. Dacă vom ajunge la acest stagiu, atunci îl vom înţelege perfect pe Sfântul Apostol Pavel când spune: „*Pentru mine viaţa este Hristos, iar moartea, un câştig!*" (Filipeni 1, 21).

Iubiţii mei fii sufleteşti,

Epoca noastră este una de dictatură a relativismului, când tot mai mult se instaurează în spaţiul public convingerea că nimic nu este sigur, că adevăr nu ar exista, ci doar adevăruri multiple, nenumărate, adică **păreri, opinii, incapabile să confere certitudini care să ne piloteze viaţa.** În această lume, în care deruta devine universală, Învierea Domnului vine cu un avertisment: **indiferent de ideile pe care le colportăm, indiferent de cultura mutantă pe care o respirăm, indiferent de ideologiile cărora le-am devenit victime, ne aşteaptă pe toţi o ultimă şi zguduitoare evaluare**, numită, în Biserică, **Dreapta Judecată!**

Într-o lume a incertitudinilor, avem cu toţii o inzdruncinabilă certitudine: aceea că vom muri cândva! „*Omul este ca iarba, zilele lui ca floarea câmpului. Că vânt a trecut şi el nu va mai fi şi nici nu se va mai cunoaşte locul său*" – ne spune psalmistul (Psalm 102, 15-16).

Şi pentru a nu fi în momentele de la începutul eternităţii vulnerabili şi striviţi de o paralizantă necunoaştere, ni se proclamă clar de către Biserică ce va urma: criteriile de evaluare vor fi faptele bune realizate în beneficiul semenilor! **Ele vor conta în momentul în care am păşit în lumea de dincolo de materie.**

Iubiţii mei fii întru Hristos Domnul,

În încheiere, în calitate de arhipăstor, cu drag vă invit **să vă fundamentaţi viaţa pe această certitudine, a propriei învieri**, să vă cultivaţi viaţa duhovnicească prin prezenţa la sfintele slujbe şi să creşteţi în dragostea de Dumnezeu şi de semeni, precum ne cere Mântuitorul Cel Înviat din morţi. Acum, când „*prăznuim omorârea morţii, sfărâmarea iadului şi începutul altei vieţi, veşnice, să săltăm, lăudând pe Pricinuitorul, Cel unul binecuvântat, pe Dumnezeul părinţilor noştri şi preaslăvit*" (fragment din *Slujba Învierii*), să ne consolidăm convingerea că după moarte urmează adevărata viaţă, în care vom gusta fericirea sau nefericirea, în funcţie de ceea ce merităm. Aşadar, să ne bucurăm împreună în aceste zile de mare praznic de Învierea Mântuitorului, garanţia propriei noastre învieri.

Hristos a înviat!

---

[1] De atunci a supravieţuit în lumea evreiască doar cultul sinagogal rabinic, structurat în comunităţi locale, fără jertfele de animale şi fără sacrificiile rituale pe care le prevedea cartea Leviticului (şi alte cărţi veterotestamentare).

[2] Alfons Maria de Liguori, *Pregătire la moarte,* Editura Diecezană, Blaj, 1930, p. 7.

[3] El, care credea că materia secretă gândirea, starea de conştienţă, iar odată cu stricarea „agregatului" acesta, care este trupul uman, totul se încheie, descoperă, cu stupoare, că totul pare a reîncepe, descoperă prospeţimea unei existenţe în afara timpului şi a materiei, se descoperă pe sine mai lucid şi mai conştient fără trup decât a fost vreodată în trup!

REDACTOR-ŞEF:
Î.P.S. Dr. LAURENŢIU STREZA

COLEGIUL DE REDACŢIE
Senior-editori: Pr. Prof. Dr. Mircea Păcurariu; Pr. Prof. Dr. Dumitru Abrudan. *Editor:* Pr. Dr. Savu Popa – *Consilier cultural.* *Secretar de redacţie:* Dr. Emanuel Tăvală. *Membri:* Pr. Conf. Dr. Constantin Necula, Diac. Dr. Ştefan L. Toma, Pr. Dr. Cristian Muntean, Pr. Vasile Gafton. *Responsabil ediţie on-line:* Dragoş Boicu.

ISSN 1223-8392

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se primesc pe adresa: Redacţia „Telegraful Român", 550179 – Sibiu, str. Mitropoliei, nr. 35; e-mail: *telegrafulroman@yahoo.com.* Articolele nepublicate nu se înapoiază.

ABONAMENTUL pentru anul 2015 este de 48 lei; cod IBAN RO34 RNCB 0227 0360 5879 0001. BCR Sibiu, str. Emil Cioran, nr. 1. Cod fiscal 44 79 403.

Tiparul executat la *Tipografia Şaguniana* – Sibiu

Fondator:
Mitropolit Andrei Şaguna, 1853

Publicaţie bisericească a Arhiepiscopiei Sibiului

Telegraful Român

Anul 163 • nr. 15-16

15 aprilie 2015

CALENDARUL CREŞTIN şi data serbării Sfintelor Paşti

† Dr. LAURENŢIU STREZA,
Arhiepiscopul Sibiului şi Mitropolitul Ardealului

Abordarea acestei teme, de mare importanţă pentru Biserică şi viaţa duhovnicească a credincioşilor, este determinată de faptul că există ani în care cea mai mare sărbătoare a creştinătăţii, Învierea Domnului, este serbată de către Biserici împreună sau cu diferenţe de dată mai mari sau mai mici. De asemenea, necunoaşterea în acest domeniu poate duce la considerarea *calendarului* ca *„un lucru sfânt”*, iar îndreptarea lui ca un *„sacrilegiu”*, precum fac cei care se numesc *„creştini de rit vechi”*, aparţinători mănăstirii Slătioara din Moldova.

1. Noţiuni despre calendar

Calendarul este un *sistem ştiinţific* de măsurare a timpului (cum face şi ceasornicul), adică este un *tabel* în care se introduce un interval de timp, calculat în funcţie de evenimente cosmice care se repetă cu regularitate, interval numit *an tropic, solar* sau *astronomic*, care corespunde cu o rotaţie completă a Pământului în jurul Soarelui, respectiv **365 de zile, 5 ore, 48 de minute, 45-46 de secunde.** Prima subdiviziune a anului solar este *luna lunară,* cuprinzând o rotaţie completă a Lunii în jurul Pământului, respectiv **29 de zile, 12 ore, 44 de minute şi 2,9 secunde.** Următoarea subdiviziune este *săptămâna,* adică intervalul dintre două faze consecutive ale Lunii de pe cer. Săptămâna are 7 zile, *ziua* are **24 de ore**, *ora*, **60 de minute** şi *minutul*, **60 de secunde**. Am redat aceste amănunte tehnice tocmai pentru a dovedi caracterul ştiinţific al sistemului de calculare a timpului numit calendar.

a) Alcătuirea calendarului. Calendarul folosit astăzi a fost alcătuit de astronomul *Sosigene,* în anul 46 înainte de Hristos, la porunca împăratului *Iulius Cezar*, de aceea s-a numit *calendar iulian.* Printr-un artificiu de calcul, Sosigene a rotunjit surplusul de 5 ore, 48 de minute, 45-46 de secunde la 6 ore, adăugând de la sine aproximativ **11 minute şi 14-15 secunde** la anul astronomic. Aceste 6 ore au devenit din 4 în 4 ani *o zi*, care s-a adăugat în luna februarie *anilor bisecţi*, aceştia având 366 de zile, iar *anii comuni* rămânând cu 365 de zile. Sosigene trece în calendarul său *echinocţiul de primăvară*, când ziua este egală cu noaptea, la 24 martie. Cele aproximativ 12 minute, care au fost adăugate anului calendaristic, faţă de anul astronomic, s-au făcut simţite la fiecare 128 de ani, când calendarul rămânea în urmă cu câte *o zi*. La *Sinodul I Ecumenic*, din 325, s-a constatat că diferenţa dintre anul astronomic şi cel calendaristic este de *3 zile*, echinocţiul de primăvară căzând atunci în *21 martie*, nu în 24, cum a fost fixat la început.

b) Îndreptarea calendarului iulian a fost făcută de către astronomul *Luigi Lilio,* în 1582, la porunca papei *Grigore al XIII-lea*, aceasta numindu-se *„Reforma gregoriană”*. Între anul astronomic şi cel calendaristic apăruse atunci o diferenţă de *10 zile*, care a fost îndreptată prin eliminarea acestora din calendar, astfel că 5 octombrie 1582 a devenit 15 octombrie. Pentru a se menţine însă coincidenţa între calendar şi anul astronomic, s-a îndreptat şi modul de calcul al calendarului, eliminându-se câte o zi din anii bisecţi seculari, rămânând bisecţi numai cei care se împart exact la patru, adică 1600 şi 2000, iar ceilalţi, 1700, 1800, 1900, devenind ani comuni. Acest calcul poate menţine coincidenţa între anul civil şi cel astronomic pe 3400 de ani [*Liturgica generală*, p. 103-106].

2. Învierea Domnului, praznic împărătesc cu dată schimbătoare

Pentru creştini, calendarul are un rol important în stabilirea *sărbătorilor* anului liturgic, atât cele cu dată fixă, cu atât mai mult praznicul *Învierii Domnului*, de care depind şi alte sărbători cu dată variabilă, legate de Sfintele Paşti.

a) Stabilirea canonului privind calcularea datei Paştilor s-a făcut la Sinodul I Ecumenic din 325, de la Niceea. În Canonul 7 Apostolic se prevedea: *„Dacă vreun episcop sau presbiter sau diacon va sărbători Sfânta zi a Paştilor cu Iudeii, înaintea echinocţiului de primăvară, să se caterisească”* [Arhid. Prof. Dr. Ioan Floca, *Canoanele Bisericii Ortodoxe. Note şi comentarii*, Bucureşti, 1991, p. 12]. Pe baza acestui canon, părinţii sinodali au stabilit ca Învierea Domnului să se serbeze totdeauna *în prima duminică, după lună plină, care urmează echinocţiului de primăvară.* Dacă aceasta cade în 14 Nisan, se amână serbarea cu o săptămână.

Părinţii de la Niceea, deşi constată diferenţa de trei zile în privinţa datei echinocţiului, recunosc ca dată corectă 21 martie, nu 24 martie, cum se prevăzuse iniţial, însă nu aduc nici o îndreptare calendarului. Astfel, greşeala calendaristică a dus astăzi la o diferenţă de *13 zile* între calendarul vechi şi cel îndreptat.

b) Consecinţele neîndreptării calendarului. Din păcate, Răsăritul Ortodox a refuzat să accepte calendarul îndreptat pe motive confesionale, însă au resimţit consecinţele păstrării acestei greşeli calendaristice. Cea mai apropiată dată a Paştilor poate să fie *22 martie*, dacă luna plină coincide cu echinocţiul, în 21 martie, iar a doua zi este duminică. Cea mai îndepărtată dată de serbare a Paştilor este *25 aprilie*, în cazul în care luna plină a căzut înainte de echinocţiu (în 20 martie), amânându-se cu 29 de zile, iar dacă este lunea, se aşteaptă până duminica următoare. După pascalia veche s-a depăşit adeseori această perioadă, serbându-se Paştile şi în 8 mai. În aceste cazuri, *postul Sfinţilor Apostoli Petru şi Pavel* nu se mai încadrează în limitele stabilite, fiindcă luni după *Duminica Tuturor Sfinţilor*, când începe postul, cade după ziua sărbătorii, 29 iunie. Astfel, se rânduiesc doar 3 zile de post, pentru a nu se desfiinţa acesta [*Liturgica generală*, p. 145-146].

(continuare în p. 2)

Pr. Prof. Univ. Dr.
MIHAI SĂSĂUJAN

Autocefalia Bisericii Ortodoxe Române în documentele diplomatice

Preliminarii

Recunoaşterea canonică a autocefaliei Bisericii Ortodoxe Române de către Patriarhia Ecumenică, la 25 aprilie 1885, constituie un eveniment semnificativ pentru istoria vieţii bisericeşti şi de stat din regatul României, în a doua jumătate a secolului al XIX-lea, şi pentru relaţiile interortodoxe în genere.

Majoritatea studiilor istorice elaborate pe această temă menţionează aşa-numitele *tratative diplomatice*, înregistrate în anii 1883-1885, care au pregătit întocmirea actelor oficiale cu referire la autocefalia bisericească, fără a dezvolta însă această idee. Primul care a adus în discuţie semnificaţia acestor „negocieri” politice bisericeşti pentru reglementarea relaţiei Bisericii Române cu Patriarhia Ecumenică, cu luarea în consideraţie în mod direct necesar a poziţiei Sf. Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, a fost ministrul Cultelor şi Instrucţiunii Publice, Dimitrie A. Sturdza, în anul 1894, în răspunsul adresat lui I. Kalinderu, succesorul episcopului Melchisedec Ştefănescu, în rândul membrilor Academiei Române [I. Kalinderu, *Episcopul*

(continuare în p. 4)

Din cuprins:

Pr. Prof. Dr. Cristian Muntean
Despre orbire | pagina **2**

† Visarion, Episcopul Tulcii
Episcopul Emilian Birdaș – un destin tragic în viața Bisericii | paginile **5** și **8**

Ciprian Iulian Toroczkai
Misiunea ortodoxă și diaspora | pagina **6**

Pr. Dr. Nicolae Dura
Alma Mater Vindobonensis – 650 de ani | pagina **9**

Editorial

Despre orbire

Pr. Prof. Dr.
CRISTIAN MUNTEAN

Nu cunosc un roman mai sfâşietor despre orbire decât cel al portughezului José Saramago (Eseu despre orbire), o mărturie a neîncrederii autorului într-o societate capabilă să-şi rezolve crizele. Acţiunea se petrece într-un oraş anonim, populat de personaje fără nume, în care izbucneşte o boală îngrozitoare ce provoacă orbirea. Fără o cauză aparentă, în afară de cea morală, oamenii îşi pierd, unul câte unul, vederea şi barbaria se dezlănţuie. Unica reacţie a politicienilor este represiunea, urmată de apariţia iminentă a lagărelor. Din motive necunoscute, o singură persoană scapă de flagel – soţia unui medic, cea care-i va conduce pe oameni spre lumină. Este un roman răscolitor pe care poţi să-l înţelegi în cheia unei fraze de final a cărţii: „Cred că n-am orbit, cred că suntem orbi, orbi care văd; orbi care, văzând, nu văd".

Aceasta este şi tema capitolului nouă al Evangheliei după Ioan: „Vindecarea orbului din naştere în zi de sâmbătă", dar poate fi şi tema întregii noastre vieţi dacă stăruim în căutarea „luminii". De fapt, urmarea lui Hristos implică această căutare: „Spre judecată am venit în lumea aceasta ca cei ce nu văd să vadă, iar cei care văd să fie orbi" (In. 9, 39). S-ar putea crede că Mântuitorul condiţionează „vederea" inversând capacitatea senzorială. În realitate, El ne oferă sensurile care ne ajută să probăm dacă răspundem sau nu Duhului Sfânt şi dacă Îi îngăduim sau nu să-Şi ducă lucrarea la împlinire prin mijlocirea noastră.

În concepţia părintelui Filoteu Faros, creştinul este omul în care s-a întrupat Duhul lui Hristos; participă la viaţa lui Hristos prin puterea Duhului, astfel încât prezenţa lui Hristos şi a Duhului Său să aibă în vremea noastră forţă şi sens în arena relaţiilor cu ceilalţi. Suntem chemaţi să ne iubim unul pe altul, pentru a ajunge din nou la unire, cu iubirea cu care ne-a iubit Dumnezeu.

Dar nu putem să nu constatăm caracterul ambiguu al iubirii. Dorim să fim iubiţi, dar ne e teamă să acceptăm iubirea. Dorim să iubim, dar ne e teamă că nu va fi acceptată. În definitiv, ceea ce nu produce iubire nu e iubire. De aici poate începe orbirea.

Acceptarea a ceea ce nu e de acceptat şi iubirea pentru ceea ce nu e vrednic de iubit generează inevitabil necesitatea Crucii, care trebuie să fie aleasă, dacă scopul e ca viaţa în iubire să triumfe. Adesea numim iubire încercarea noastră de a-l constrânge pe celălalt să ne dea ce vrem de la el. Atunci facem parte din categoria „orbilor care văd", dar nu au simţământul Duhului Sfânt care îi guvernează. De cele mai multe ori ceea ce oferim e adesea trist şi prost ales, demonstrând incapacitatea noastră de „luminare". Şi, totuşi, avem nevoie de încurajare pentru a iubi, iar dispoziţia generoasă faţă de încercările oamenilor de a iubi este modul cel mai sigur de a participa, în vremurile noastre la viaţa lui Hristos în lume.

Această participare la viaţa lui Hristos în lume ţine de izbăvirea şi transfigurarea propriei vieţi prin care participăm la lucrarea neîncetată a lui Hristos, în care ne aflăm odihna pe măsură ce stăruim în preocuparea noastră pentru celălalt.

Dialogul Mântuitorului cu orbul din naştere, vindecat, este revelator în acest sens: „Crezi tu în Fiul lui Dumnezeu?... Cred, Doamne. Şi s-a închinat Lui". Orbul se pare că a procedat firesc, s-a pus în slujba celui ce-l vindecase, fără să-i pese de oprobriul public. Dar pericopa evanghelică ne deslueşte ceva mai mult. Credinţa noastră nu constă în capacitatea de a face ceea ce e corect, ci în puterea lui Dumnezeu de a ne ajuta să trecem prin situaţiile dificile şi neplăcute pe care ni le-am creat, cu ajutorul unei nădejdi înnoite şi a unei iubiri tămăduitoare. Dar pentru o astfel de înţelegere ai nevoie de o anumită „vedere".

Să ne amintim împreună de cartea lui Antoine de Saint-Exupéry „Micul Prinţ", de dialogul lui cu vulpea şi de secretul pe care aceasta i l-a dăruit ca răsplată a prieteniei lor „îmblânzite": „Nu poţi vedea bine decât cu inima. Esenţialul e invizibil pentru ochi".

Despre această formă de vedere încearcă să ne facă conştienţi întreaga învăţătură a lui Hristos. Cealaltă formă de vedere s-ar putea să ne plaseze într-un „unghi mort", în care este imposibil să vezi cu adevărat. De aceea, poate, nici nu-l vedem pe „aproapele" pentru că nu l-am văzut cu inima.

Şi tot vulpea ne ajută să înţelegem de ce avem atât de puţini prieteni, dacă nu chiar deloc. „Dacă vrei un prieten, îmblânzeşte-mă!" Avem nevoie de „îmblânzire" în relaţiile dintre noi. „Dacă mă îmblânzeşti – zice vulpea – vom avea nevoie unul de celălalt. Tu vei fi pentru mine fără seamăn pe lume, eu voi fi pentru tine fără seamăn pe lume..." Acest tip de legături sunt tot mai greu de dobândit pentru că nu facem exerciţiul iubirii după porunca lui Hristos („...iar pe aproapele tău, ca pe tine însuţi").

Vulpea ne face atenţi: „Nu cunoşti decât lucrurile pe care le îmblânzeşti. Oamenii nu mai au timp să cunoască nimic. Cumpără lucruri de-a gata de la negustori. Dar, cum nu există negustori de prieteni, oamenii nu mai au prieteni".

În asumarea acestei „îmblânziri" avem nevoie de multă răbdare şi, mai ales, de realitatea nevoii de celălalt. Dacă nu-l vedem pe celălalt într-o realitate îmbrăţişată s-ar putea ca „nevoia" de el să nu se oprească la persoana lui, ci doar la ceea ce poate să ne ofere.

„Îmblânzirea" face ca relaţia să nu rămână formală din perspectiva vederii.

Întrebarea Mântuitorului: „Crezi tu în Fiul lui Dumnezeu?", este o întrebare care angajează şi răspunsul nostru. S-ar putea să fim în aceeaşi formă de orbire: „Orbi care, văzând, nu văd". Este cea mai periculoasă formă de orbire!

Orbul din naştere a pus început bun vindecării sale făcându-ne să înţelegem că punctul nodal al pocăinţei nu este nedesăvârşirea noastră, ci desăvârşita dragoste a lui Hristos care e „bun şi de oameni iubitor". De aceea Taina Pocăinţei nu este o reflectare retrospectivă asupra relelor săvârşite în trecut, ci o curajoasă înaintare spre viitor. Este un act de credinţă, un legământ prin care făgăduim lui Dumnezeu să începem o viaţă nouă.

Răspunsul orbului la întrebarea Domnului e cât se poate de relevant: „Cred, Doamne! Şi I s-a închinat Lui". Condiţia închinării noastre ţine de răbdarea cu care ne angajăm în propria pocăinţă atinşi de taina vederii cu inima.

„Timpul pe care l-ai petrecut cu trandafirul tău este ceea ce face ca trandafirul tău să fie atât de important" (spune vulpea).

Cred că şi timpul pe care-l petrecem cu Hristos ne poate vindeca de „nevedere".

Calendarul creştin şi data serbării Sfintelor Paşti

(urmare din p. 1)

3. „Problema calendarului"

În lumea creştină se foloseşte astăzi calendarul îndreptat de către întreg Apusul şi de către majoritatea Bisericilor Ortodoxe, rămânând pe *stil vechi* numai *Patriarhia Ierusalimului, Biserica Rusă, Biserica Sârbă* şi *Muntele Athos*. După *Congresul Interortodox de la Constantinopol* din 1923, Bisericile Ortodoxe care au acceptat calendarul îndreptat şi în privinţa pascaliei, până în 1927, au hotărât să revină la *pascalia veche*, pentru unitatea Ortodoxiei în ceea ce priveşte serbarea celui mai mare praznic, până când se vor hotărî şi celelalte Biserici să accepte calendarul îndreptat. Între aceste Biserici care folosesc un *calendar mixt*, îndreptat pentru sărbătorile cu dată fixă, dar cu *pascalia veche*, este şi *Biserica Ortodoxă Română*.

Îndreptarea calendarului a devenit pentru Biserică, deci, o „problemă" care trebuie rezolvată, mai ales că aceasta nu atinge cu nimic doctrina şi ortodoxia credinţei, ci depinde numai de date ştiinţifice. Păstrarea unui calendar neîndreptat este astăzi la fel de anacronică precum am urmări timpul după un ceasornic care rămâne mereu în urmă.

La încheierea acestei prezentări succinte putem trage următoarele concluzii:

a) În desfăşurarea evenimentelor dumnezeieşti comemorate în cadrul anului bisericesc, calendarul are rolul important de *„mijloc"*, nu de *„sursă"*, deci corectitudinea tehnică a lui este necesară pentru a coincide cu cel civil.

b) Îndreptarea lui nu poate avea nici o implicaţie *confesională* sau de *credinţă*, atunci când se calculează fenomenele cosmice, după care funcţionează acest sistem de măsurare a timpului.

c) Bisericile Ortodoxe care nu au îndreptat încă greşeala calendaristică se vor găsi foarte curând obligate de către însuşi progresul societăţii să o facă.

d) Grupările *„stiliste"* de la noi desfăşoară o activitate prozelitistă împotriva Bisericii Ortodoxe Române, care este în comuniune cu celelalte Biserici Ortodoxe păstrătoare ale stilului vechi, precum cea sârbă şi cea ucraineană.

LITURGHIE • PASTORAŢIE • MĂRTURISIRE

Î.P.S. Dr. LAURENŢIU STREZA, Arhiepiscopul Sibiului şi Mitropolitul Ardealului

Duminică, 1 martie. A slujit Sfânta Liturghie la Catedrala mitropolitană din Sibiu. A dat citire Scrisorii pastorale a Sfântului Sinod către clerul şi credincioşii Bisericii noastre, transmisă cu prilejul prăznuirii Duminicii Ortodoxiei. În cadrul Sfintei Liturghii, Î.P.S. Sa l-a hirotonit diacon pe teologul Inocenţiu Cândea, iar pe ierodiaconul Raul Rafael Povîrnaru l-a hirotonit preot pentru Mănăstirea „Sfântul Ioan Botezătorul" din Poiana Braşov.

Luni, 2 martie. A avut program de audienţe şi lucrări de birou.

Marţi, 3 martie. A predat cursuri de Teologie Liturgică la Facultatea de Teologie din Sibiu. La Reşedinţa mitropolitană, a prezidat şedinţa administrativă a Permanenţei Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei Sibiului.

Miercuri, 4 martie. La Biserica „Naşterea Domnului" din Sibiu, Î.P.S. Sa a oficiat slujba înmormântării părintelui Sorin Liviu Bucur şi a adresat celor prezenţi un cuvânt de învăţătură. În aceeaşi zi, a vizitat Mănăstirea Brâncoveanu – Sâmbăta de Sus, jud. Braşov.

Joi, 5 martie. A vizitat Schitul „Naşterea Maicii Domnului" din localitatea Bazna, jud. Sibiu.

Vineri, 6 martie. A prezidat şedinţa Permanenţei Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei Sibiului.

Duminică, 8 martie. A săvârşit Sfânta Liturghie la Biserica „Sfânta Treime" din localitatea Aţel, Protopopiatul Mediaş, şi l-a hirotonit şi instalat pe noul paroh, părintele Inocenţiu Cândea. În aceeaşi zi, Î.P.S. Sa a participat la slujba Vecerniei de la Biserica „Schimbarea la Faţă" din localitatea Brateiu, Protopopiatul Mediaş, şi l-a instalat în parohie pe noul paroh, părintele Nicolae Clinciu.

Luni, 9 martie – Miercuri, 11 martie. Cu binecuvântarea Preafericitului Părinte Patriarh Daniel, Î.P.S. Sa a făcut un pelerinaj în Grecia, la Biserica „Sfântul Ioan Rusu" din insula Evia.

Vineri, 13 martie. A avut program de lucru la cabinet.

Duminică, 15 martie. A oficiat slujba de sfinţire a Bisericii „Adormirea Maicii Domnului" din localitatea Bran-Poarta, Protopopiatul Bran-Zărneşti. A slujit Sfânta Liturghie şi a adresat credincioşilor un cuvânt de învăţătură. Î.P.S. Sa l-a hirotesit *iconom* pe preotul paroh Adrian Arcaş, ca apreciere pentru întreaga activitate pastoral-misionară şi administrativă în anii de slujire la Bran-Poartă, iar principalilor ctitori şi binefăcători, le-a acordat acte de cinstire.

Luni, 16 martie. A avut program de audienţe. A prezidat şedinţa Comisiei Mitropolitane de Pictură Bisericească.

Marţi, 17 martie. A predat cursuri de Teologie Liturgică la Facultatea de Teologie din Sibiu. A avut program de audienţe şi lucrări de birou. În aceeaşi zi, a prezidat Comisia examenului de capacitate preoţească, examen organizat de Arhiepiscopia Sibiului.

Miercuri, 18 martie. A prezidat şedinţa Permanenţei Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei Sibiului.

Joi, 19 martie. A prezidat şedinţa anuală a membrilor Casei de Ajutor Reciproc din cadrul Arhiepiscopiei Sibiului. Seara, a participat în Capela mitropolitană la o seară duhovnicească, organizată de elevii şi studenţii din cadrul Organizaţiei Tinerilor din Sibiu. A adresat celor prezenţi un cuvânt de învăţătură.

Vineri, 20 martie. A prezidat şedinţa Permanenţei Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei Sibiului.

Duminică, 22 martie. A oficiat Sf. Liturghie şi a adresat credincioşilor un cuvânt de învăţătură la Biserica „Buna Vestire" din Sibiu.

Luni, 23 martie. A avut program de audienţe şi lucrări de birou. A vizitat şantierul de lucru de la Catedrala „Sfântul Ioan Botezătorul" din municipiul Făgăraş. Seara, a slujit la Catedrala mitropolitană din Sibiu Denia Canonului Sfântului Andrei Criteanul.

Marţi, 24 martie. A predat cursuri de Teologie Liturgică la Facultatea de Teologie din Sibiu. A avut program de audienţe şi lucrări de birou. În aceeaşi zi, la Mănăstirea „Naşterea Maicii Domnului" din localitatea Nocrich, jud. Sibiu, a oficiat slujba de tundere în monahism a rasoforei Heruvima Ocu. A adresat celor prezenţi un cuvânt de învăţătură.

Miercuri, 25 martie – *Praznicul Bunei Vestiri.* A slujit Sfânta Liturghie şi a adresat credincioşilor un cuvânt de învăţătură la Mănăstirea „Buna Vestire" din localitatea Orlat, jud. Sibiu. În aceeaşi zi, la Mănăstirea „Sfântul Ioan Botezătorul" din Poiana Braşov, Î.P.S. Sa a oficiat slujba de tundere în monahism a trei vieţuitori.

Joi, 26 martie. A prezidat şedinţa Permanenţei Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei Sibiului. În aceeaşi zi, a participat în Sala profesorală a Facultăţii de Teologie din Sibiu, la susţinerea examenului de abilitare a pr. conf. univ. dr. Daniel Buda, cadru didactic al acestei facultăţi. Comisia de evaluare a fost formată din pr. prof. univ. dr. Ioan-Vasile Leb de la Facultatea de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca, pr. prof. univ. dr. Emanoil Băbuş de la Facultatea de Teologie Ortodoxă din Bucureşti şi pr. prof. univ. dr. Adrian Gabor de la aceeaşi facultate.

Vineri, 27 martie. A avut program de lucru la cabinet.

Duminică, 29 martie. A săvârşit Sfânta Liturghie şi a adresat credincioşilor un cuvânt de învăţătură la Biserica „Sfinţii Arhangheli Mihail şi Gavriil" din localitatea Jina, Protopopiatul Sălişte. La finalul Sfintei Liturghii, părintele paroh Lucian Negrilă a fost hirotesit *iconom stavrofor*, ca o încununare a activităţii pastoral-misionare de la Jina. În aceeaşi zi, Î.P.S. Sa a pus piatra de temelie la noua Biserică „Sfântul Ierarh Andrei, Mitropolitul Transilvaniei" din aceeaşi localitate.

Luni, 30 martie. A avut program de audienţe şi lucrări de birou.

Pr. Dr. Cristian VAIDA

TEOLOGIE ŞI SPIRITUALITATE ORTODOXĂ

La Editura noastră eparhială au apărut **două volume** semnate de către **Arhim. Macarie Ţuţul** şi **Dr. Constantin Ittu**. Primul volum, ***De la cruce la lumină***, oferă posibilitatea a două feluri de călătorii: una de natură spirituală, iar a doua cu valoare spiritual-istorică. Volumul cuprinde un florilegiu de texte, unele dintre ele prezentate cu dife-

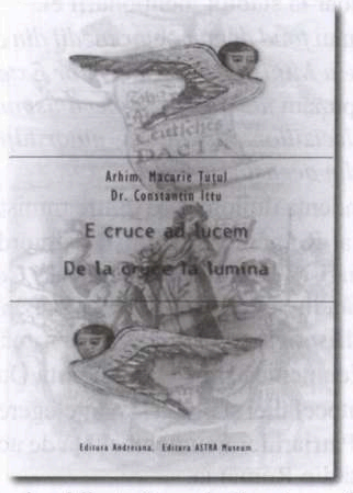

rite prilejuri ori publicate în periodice de profil, iar altele cu un caracter de inedit, care acum văd lumina tiparului. Fermentul care i-a determinat pe autori să definitiveze demersul lor are un puternic substrat, anume dorinţa de a oferi cititorului rezultatul unor strădanii, rezultatul unor preocupări, presupuse răspunsuri corecte la întrebări.

Scrisă cu plăcere, chiar cu speranţa celor care şi-ar dori să le ofere şi altora volumul, *De la cruce la lumină* este, în ultimă instanţă, o *aspră ascultare* pentru autorii lucrării. În plurivalenţa lumii de azi, flămânzi sau însetaţi nu sunt doar cei care nu au pâine ori apă, ci sunt şi cei însetaţi de cultură, de credinţă, cei dornici să se hrănească din lecturi. Cum cartea de faţă se adresează în primul rând generaţiei tinere, nu îşi propune doar să *informeze* intelectual această generaţie, ci să o *formeze* spiritual pentru *orientarea* în viaţă, altfel exprimat, pentru *orientarea stimulativă*. Recomandăm spre lec-

tură şi învăţătură acest volum pentru toţi cei care sunt interesaţi de sporirea culturii prin observarea detaliului din diverse aspecte şi reprezentări istorice.

Al doilea volum semnat de către cei doi autori este aşezat sub titlul *Întru acest semn vei învinge* şi cuprinde texte realizate în contextul Anului omagial 2013 dedicat Sfinţilor Împăraţi Constantin şi Elena. Textele cuprinse între coperţile acestui volum reprezintă abordări din perspectivă istorică, dar şi din perspectiva însemnătăţii duhovniceşti a perioadei constantiniene pentru viaţa şi misiunea Bisericii. Totodată sunt cuprinse texte de profunzime referitoare la martiriu în contextul Anului omagial 2014 dedicat Sfinţilor Brâncoveni, fiind subliniate în acelaşi timp şi alte aspecte care ţin de diverse evenimente istorice ce au marcat în ultima perioadă viaţa Bisericii transilvănene în special.

Îndemnăm pe toţi cei ce doresc să descopere aspecte inedite ale istoriei şi vieţii pastoral-misionare din cadrul Bisericii să se aplece cu interes asupra acestor două frumoase volume şi dorim să îi felicităm pe cei doi autori pentru contribuţia adusă prin publicarea lor.

Mitropolitul Laurenţiu

AUTOCEFALIA
Bisericii Ortodoxe Române în documentele diplomatice

(urmare din p. 1)

Melchisedec. Discurs de recepţiune rostit în şedinţă solemnă la Academia Română cu răspunsul domnului D. Sturdza, Bucureşti, 1894, pp. 91-92]. Lucrările întocmite ulterior, pe tot parcursul secolului al XX-lea, au reluat această informaţie, rămânând doar la stadiul menţionării ei.

Pe baza unui *fond documentar inedit din cadrul Arhivei Diplomatice a Ministerului Afacerilor Externe al României*, ne propunem *identificarea mecanismului care a stat în spatele deciziilor oficiale ale autorităţilor de stat şi bisericeşti din această perioadă.*

Corespondenţa diplomatică dintre miniştrii de Externe şi de Culte ai României şi trimişii extraordinari-miniştri plenipotenţiari ai Legaţiei României la Constantinopol, dezvăluie gândirea politică-bisericească specifică pentru relaţia Stat-Biserică, rolul diplomaţiei româneşti pe lângă Patriarhia Ecumenică şi pe lângă Poarta Otomană pentru obţinerea autocefaliei şi invită la o înţelegere mai adecvată a atitudinii Patriarhiei Ecumenice faţă de acţiunile de stat şi bisericeşti din România.

I. Iniţiativa Patriarhiei Ecumenice pentru recunoaşterea canonică a autocefaliei Bisericii Ortodoxe Române. Motivaţii bisericeşti şi politice

La 10/22 decembrie 1883, *patriarhul ecumenic Ioachim III* a avut o întâlnire cu *reprezentantul diplomatic al României la Constantinopol, Petre Mavrogheni*, pentru a aduce în discuţie chestiunea posibilităţii recunoaşterii canonice a autocefaliei Bisericii Ortodoxe Române [*Arhiva Ministerului Afacerilor Externe (AMAE), Fond Constantinopol, Dosar 271. Adresa confidenţială a ministrului plenipotenţiar la Constantinopol, Petre Mavrogheni, către Ministrul Afacerilor Străine, D. A. Sturdza, din 10/22 decembrie 1883, nr. 720*]. Exprimându-şi părerea de rău pentru prelungirea unei stări nefireşti între cele două Biserici, patriarhul recunoştea că la data constituirii Sinodului Bisericii Române şi a proclamării autocefaliei bisericeşti (1864), Sinodul Patriarhiei Ecumenice nu a recunoscut legalitatea acestui fapt şi a protestat. Noile realităţi politice – proclamarea regatului independent al României (1881) – făceau însă posibilă, în gândirea patriarhului ecumenic, recunoaşterea fără dificultăţi a autocefaliei bisericeşti. Erau menţionate Bisericile Rusiei (1589), Greciei (înfiinţarea statului independent grec, în anul 1829, declararea autocefaliei Bisericii Ortodoxe Greceşti, în anul 1833, recunoscută şi confirmată de Patriarhia Ecumenică, în anul 1850) şi Serbiei (întemeierea principatului Serbiei, în anul 1878, recunoaşterea, din partea Patriarhiei Ecumenice, a autocefaliei mitropoliei Belgradului, în anul 1879), cărora li se acordase autocefalia, în urma independenţei politice de stat. Actul de recunoaştere necesita însă o formalitate: solicitarea binecuvântării din partea Bisericii Române care putea aduce, ulterior, egalitatea cu celelalte Biserici ortodoxe autocefale. Despre aceste lucruri, patriarhul vorbise şi cu Dimitrie Brătianu, unul dintre ambasadorii extraordinari şi miniştrii plenipotenţiari anteriori ai României la Constantinopol (1878-1881).

Reprezentantul diplomatic al României la Constantinopol, Petre Mavrogheni, a arătat patriarhului Ioachim III că trebuiau avute în vedere realităţile istorice bisericeşti din România: „Autonomia Bisericii noastre este stabilită de 17 ani şi nu este de crezut că i-ar putea îndupleca astăzi pe capii ei ca să ceară, fie şi cu simplă formalitate, recunoaşterea ei de Patriarhie. Aceasta ar fi negaţiunea unui trecut întreg" [*Ibidem*].

În adresa sa către Ministrul Afacerilor Străine, D.A. Sturdza, Petre Mavrogheni aborda şi chestiunea motivaţiei care l-ar fi determinat pe patriarhul Ioachim III să caute aplanarea acestui conflict înregistrat între Biserica Ortodoxă Română şi Patriarhia Ecumenică. Menţiona poziţia Patriarhiei Ecumenice în Imperiul Otoman şi „îndoita propagandă ruso-bulgară şi catolică, care îi sapă acum foarte tare autoritatea în provinciile balcanice" [*Ibidem*]. Într-un context internaţional politic şi bisericesc complicat, patriarhul ecumenic şi-a dat seama de „necesitatea de a curma conflictul religios ce s-a iscat cu proclamarea autocefaliei Bisericii Române şi de a intra în relaţiuni mai bune şi mai strânse cu noi" [*Ibidem*].

La 25 decembrie 1884/6 ianuarie 1885, *Petre Mavrogheni* a fost vizitat de *Constantin Calliadi Bey, unul din consilierii noului patriarh ecumenic Ioachim IV*, care a reluat discuţia pe aceeaşi temă. Arăta „mâhnirea ce resimte Prea Sfinţia Sa din cauza neînţelegerilor ce s-au iscat între Biserica Română şi Patriarhie şi a regretabilelor consecinţe ce au decurs din o aşa falsă situaţie pentru unitatea Bisericii Ortodoxe întregi" [*AMAE, Fond Constantinopol, Dosar 271. Adresa ministrului plenipotenţiar la Constantinopol, Petre Mavrogheni, către Ministrul Afacerilor Străine, D. A. Sturdza, din 25 decembrie 1884 / 6 ianuarie 1885, nr. 680*]. Erau menţionate cazurile Bisericilor Greciei şi Rusiei, dar şi preocupările patriarhului pentru strângerea relaţiilor cu Biserica Serbiei şi cu mitropoliile ortodoxe din Carloviţ şi din Cernăuţi. Cu atât mai mult, se dovedea necesitatea reglementării „raporturilor Patriarhiei cu Biserica României". Patriarhul ecumenic şi sinodul său erau bucuroşi „să recunoască şi să proclame independenţa acestei Biserici, dacă ea îi va adresa pentru formă, o cerere în acest sens, însoţită de o cerere a guvernului român" [*Ibidem*].

Demersuri diplomatice pentru întocmirea actelor autocefaliei

1) În ultimele zile ale lunii decembrie 1884, Constantin Calliadi Bey înmânase reprezentantului român la Constantinopol, Petre Mavrogheni, o „schiţă de adresă", care să fie luată în considerare, de Sf. Sinod din Bucureşti, în alcătuirea scrisorii oficiale, prin care urma să fie cerută binecuvântarea şi recunoaşterea autocefaliei Bisericii Ortodoxe Române, din partea Patriarhiei Ecumenice. [*AMAE, Fond Constantinopol, Dosar 271. Adresa ministrului plenipotenţiar la Constantinopol, Petre Mavrogheni, către Ministrul Afacerilor Străine, D.A. Sturdza, din 25 decembrie/6 ianuarie 1885, nr. 680*] Textul respectiv prezenta tema autocefaliei în legătură directă cu proclamarea regatului României, sub sceptrul regelui Carol I.

2) Răspunsul ministrului D.A. Sturdza venea abia la 9/21 februarie 1885. Întârzierea era motivată de faptul că, în rezolvarea acestei chestiuni foarte importante, autorităţile de stat au trebuit să ia legătura cu ierarhii români care formau Sf. Sinod al Bisericii Române [*AMAE, Fond Constantinopol, Dosar 271. Adresa confidenţială a ministrului Cultelor, D.A. Sturdza, către ministrul plenipotenţiar la Constantinopol, Petre Mavrogheni, din 9/21 februarie 1885, nr. 2020*]. Textul proiectului de scrisoare al Sf. Sinod păstra „schiţa de adresă" întocmită la cancelaria patriarhală, ca text de bază. Erau operate doar câteva modificări, considerate indispensabile pentru specificarea foarte clară a relaţiei de egalitate şi unitate cu celelalte Biserici ortodoxe autocefale ce urma să fie păstrată la nivel canonic, acordându-se, pe mai departe, întâietatea de onoare patriarhului ecumenic.

3) La 19 februarie/3 martie 1885, era trimisă la Bucureşti o nouă variantă de text cu noile modificări întreprinse, de data aceasta, de patriarhul ecumenic Ioachim IV şi textul tomosului ce urma să consacre autocefalia Bisericii Române [*AMAE, Fond Constantinopol, Dosar 271. Adresa confidenţială a ministrului plenipotenţiar la Constantinopol, Mavrogheni, către ministrul Cultelor, D.A. Sturdza, din 19 februarie/3 martie 1885, nr. 170*]. Interesantă este afirmaţia pe care ministrul Mavrogheni o transmitea cu referire la relaţia prudentă pe care patriarhul ecumenic urma să o aibă cu sinodul său în această chestiune într-un context politic şi diplomatic de la Constantinopol care putea deturna foarte uşor mersul lucrurilor. Patriarhul urma să convoace sinodul patriarhal doar în momentul în care textele erau definitivate în prealabil de comun acord de ambele părţi. Se angaja moral să nu tolereze vreo modificare din partea sinodalilor greci în punctele esenţiale ale textului tomosului patriarhal ce urma să consacre autocefalia Bisericii Române. Cerea, în acest sens, multă discreţie şi din partea părţii române, „fără ca să poată avea un răsunet oarecare în public sau în presă, mai înainte de a să dobândi aici, un rezultat definitiv" [*Ibidem*].

4) La 20 aprilie/2 mai 1885, ministrul Cultelor şi al Instrucţiunii Publice, D.A. Sturdza, transmitea noului ministru plenipotenţiar la Constantinopol, George Michael Ghica, textele oficiale ale părţii române: scrisoarea mitropolitului primat către patriarhul ecumenic (a patra variantă de text), însoţită de o scrisoare oficială din partea sa. Ministrul plenipotenţiar din Constantinopol era rugat să urgenteze demersurile pentru finalizarea acestor discuţii pe texte, şi pe fondul unor neînţelegeri care apăruseră, între timp, între mitropolitul primat, mitropolitul Moldovei şi episcopul Romanului. Insista ca tomosul patriarhal să ajungă în România până la 1/12 mai 1885, data convocării Sf. Sinod, de către guvern [*AMAE, Fond Constantinopol, Dosar 271. Adresa confidenţială a ministrului Cultelor, D.A. Sturdza, către ministrul plenipotenţiar la Constantinopol, G.M. Ghika, din 20 aprilie/2 mai 1885, nr. 4567*].

5) La 23 aprilie/5 mai 1885, la ora patru după-amiaza, ministrul român Ghika a fost primit de patriarhul ecumenic, care i-a transmis verbal, acordul faţă de textul trimis din România, care conţinea din nou unele modificări [*AMAE, Fond Constantinopol, Dosar 271. Telegramă cifrată a ministrului G.M. Ghika către ministrul Cultelor, D.A. Sturdza, din 23 aprilie/5 mai 1885*].

6) La 24 aprilie/6 mai 1885, sinodul patriarhal a fost convocat în sesiune secretă, iar în ziua următoare, în sesiune solemnă, pentru semnarea tomosului [*AMAE, Fond Constantinopol, Dosar 271. Telegramă cifrată a ministrului G.M. Ghika către ministrul Cultelor, D.A. Sturdza, din 25 aprilie/7 mai 1885*].

7) Tomosul patriarhal şi cele două scrisori ale patriarhului ecumenic către mitropolitul primat, Calinic Miclescu, şi către ministrul Cultelor şi Instrucţiunii Publice, D.A. Sturdza, au fost aduse ulterior, la Legaţia română din Constantinopol, de doi mitropoliţi greci şi de Aristarh Bey. De aici, ele au fost duse la Bucureşti de secretarul legaţiei, Nano [*Ibidem*].

8) La aceeaşi dată de 25 aprilie/7 mai 1885, Patriarhia Ecumenică trimitea o enciclică Patriarhiilor Ierusalimului şi Alexandriei şi Bisericilor Ciprului, Rusiei, Greciei, Serbiei şi Carlovitzului [„Acte privitoare la autocefalia Bisericii Ortodoxe a României", în *Biserica Ortodoxă Română*, IX, 1885, nr. 8, pp. 555-556], informându-le despre recunoaşterea autocefaliei Bisericii Române şi cerându-le să recunoască frăţeşte Biserica Ortodoxă Română ca autocefală şi de sine administrată în toate. Cu privire la Patriarhia Antiohiei, trimiterea enciclicei a fost amânată, deoarece scaunul ei era vacant la acea vreme [*AMAE, Fond Constantinopol, Dosar 271. Adresa lui Aristarh bey către ministrul plenipotenţiar la Constantinopol, G.M .Ghika, din 1/13 iunie 1885*].

9) Sesiunea de primăvară a Sf. Sinod începea în ziua de 1 mai 1885. În deschiderea lucrărilor, ministrul Cultelor şi al Instrucţiunii Publice, Dimitrie A. Sturdza, a prezentat mesajul regelui României, Carol I, prin care era anunţată, în mod oficial, recunoaşterea „autocefaliei seculare" din partea patriarhului ecumenic Ioachim IV, care aducea o mai bună definire a poziţiei Bisericii Române, „egal îndreptăţită cu celelalte Biserici ortodoxe autocefale, surorile ei de aceeaşi credinţă şi de acelaşi rit" [„Acte privitoare la autocefalia Bisericii Ortodoxe a României", în *Biserica Ortodoxă Română*, IX, 1885, nr. 5, p. 333]. În continuare, regele arăta că acest bun rezultat a fost obţinut prin stăruinţele guvernului român, cu concursul mitropoliţilor şi episcopilor Bisericii Române şi al patriarhului ecumenic. Autocefalia venea să întărească şi mai mult poziţia Bisericii Române în înălţimea şi demnitatea ei.

Menţionarea legăturii permanente a Bisericii cu „destinele ţării", a interesului regelui pentru întărirea Bisericii Române, „pentru ca ea să rămână acea mare instituţiune naţională de stat, pe care poporul român să se poată totdeauna sprijini" [*Ibidem*], a sprijinului pe care Sf. Sinod şi guvernul român trebuiau să-l acorde slujitorilor sfintelor altare, referirea la simţămintele religioase şi patriotice ale

(continuare în p. 8)

EPISCOPUL EMILIAN BIRDAŞ – un destin tragic în viaţa Bisericii

† VISARION
Episcopul Tulcii

Dintotdeauna, atât în momente mai grele, cât şi în momente prielnice de înflorire, Biserica a avut, prin grija lui Dumnezeu, oameni aleşi care au ştiut să îndrume poporul binecredincios pe cărarea cea strâmtă, dar sigură care duce la limanul mântuirii.

Dumnezeu lucrează prin oameni şi acest lucru s-a văzut şi se vede şi acum. Oameni hărăziţi de Pronia divină s-au format temeinic şi au ajuns, nu uşor, să deţină funcţii de răspundere, să devină arhierei şi să-şi pună toată viaţa lor în slujirea Bisericii şi a aproapelui.

Un asemenea om devotat şi credincios, cu voinţă şi spirit de iniţiativă, bun organizator şi chivernisitor a fost vrednicul de pomenire episcop Emilian Birdaş (1921-1996).

S-a născut dintr-o familie credincioasă din ţinutul încărcat de istorie al dacilor liberi, în Maramureş, la 23 noiembrie 1921 în comuna Rohia, fiind crescut în credinţa, tradiţiile şi rânduielile ortodoxe româneşti şi în graiul, simţămintele şi datinile străbune. Astfel în sufletul tânărului s-au împletit de la început luminile credinţei cu sufletul românesc al acestor plaiuri. Cunoscând de mic poverile vieţii, el a rămas statornic alături de cei apăsaţi şi împovăraţi. Rămas orfan, la vârsta de 14 ani a fost primit novice la Mănăstirea „Sf. Ana" de la Rohia. La 21 iulie 1941 a intrat în cinul monahal, fiind hirotonit ierodiacon (25 iulie 1941) şi apoi ieromonah, prin punerea mâinilor cărturarului episcop al Clujului Nicolae Colan (27 iulie 1941), pe seama aceleiaşi mănăstiri. Primeşte şi sarcina administrării unor parohii din nordul Transilvaniei. În 1942 este transferat la Mănăstirea „Sfântul Ilie" din Topliţa – Mureş, administrând şi aici unele parohii din jur.

În 1948 obţine diploma de absolvent al Seminarului „Nifon Mitropolitul" din Bucureşti. Între 1948-1952 urmează cursurile Institutului Teologic Universitar din Capitală, obţinând licenţa în teologie cu calificativul „excepţional".

Între timp a fost hirotesit întru protosinghel, iar apoi a fost numit stareţ al Mănăstirii „Martirii Neamului" de la Baia de Arieş – Turda.

În perioada studenţiei i s-a încredinţat funcţia de responsabil al internatului Şcolii de cântăreţi bisericeşti „Radu Vodă" din Bucureşti, iar în anul 1953 a fost închinoviat în Mănăstirea Căldăruşani, fiind încadrat totodată ca preot la Catedrala patriarhală din Bucureşti. Pe lângă această ascultare, a fost numit, în 1955, profesor la Şcoala monahală a obştii patriarhale, cu sediul la Mănăstirea Antim.

În 1957 a fost numit în funcţia de vicar administrativ al Episcopiei Romanului şi Huşilor, unde a funcţionat până în anul 1963. În 1958 i s-a acordat rangul de arhimandrit.

Între 1963 şi 1973 a funcţionat la Alba Iulia cu titlul de conducător al Catedralei Reîntregirii. Aici a dat dovadă de mult spirit gospodăresc, publicând totodată o seamă de materiale care scot la lumină importanţa acestui aşezământ din Alba Iulia, precum şi alte aspecte din istoria noastră bisericească.

La recomandarea vrednicului de pomenire mitropolit Nicolae Mladin al Ardealului, de la naşterea căruia anul acesta se împlinesc 100 de ani, a fost ales, la 2 septembrie 1973, ca episcop-vicar al Arhiepiscopiei Sibiului cu titlul de „Răşinăreanul". Reactivarea Episcopiei Ortodoxe de Alba Iulia după o întrerupere de 275 de ani va fi un bun prilej de a-l chema să ocupe postul de episcop al nou reînfiinţatei Episcopii.

În cetatea Bălgradului a păstorit vreme de 15 ani, remarcându-se ca un bun gospodar şi ca un bun slujitor. În cei 15 ani de episcopat aici a hirotonit peste 300 de preoţi şi sub directa sa îndrumare s-au zidit din nou 72 de biserici, iar altele 150 au fost restaurate şi îmbrăcate într-o frumoasă haină picturală bizantină. S-a opus cu îndârjire vreme de ani îndelungaţi dărâmării bisericii ortodoxe din Miercurea Ciuc de către autorităţile comuniste ale vremii, iar la Mănăstirea Râmeţ, în plină epocă comunistă atee, a pus piatra de temelie, lângă vechea bisericuţă ridicată de sfântul ierarh Ghelasie, a monumentalei biserici cu hramul „Sfinţii Apostoli Petru şi Pavel". În deceniile opt şi nouă ale secolului XX s-a desfăşurat în Cetatea Unirii o intensă activitate editorială.

Episcopul Emilian menţiona că toate acestea s-au împlinit *„prin vrednicia clerului şi a bunilor credincioşi, de care îmi aduc aminte în smeritele rugăciuni şi pe care, după revoluţie, aveam motive întemeiate ca pentru cele realizate să-i declar pe aceşti preoţi – dintre care cam trei sute i-am hirotonit personal – eroi misionari ai Episcopiei de Alba Iulia pentru munca lor uimitoare depusă în acele vremuri grele, 1976-1990.*

Pe lângă acestea, cum se ştie, am căutat să reiau firul tradiţiei culturale a Mitropoliei Bălgrădene de odinioară, punând în actualitate trecutul istoric şi bisericesc prin editarea a zeci de mii de ilustrate şi pliante, cu conţinut tematic, precum şi prin tipărirea unor cărţi de prestigiu: „Carte de rugăciuni" în mai multe ediţii, „Alba Iulia – oraş bimilenar", 1978, „Îndreptar ortodox" în mai multe ediţii, precum şi tipărirea în ediţie critică cu studii introductive alcătuite de oameni de vastă cultură şi cu rezumate în limbi străine, a operei marelui mitropolit Simion Ştefan, cărturar şi patriot, „Noul Testament de la Bălgrad 1648", cartea de căpetenie, de importanţă exemplară, piatră de hotar în literatura românească, monument de limbă literară, cultură şi spiritualitate, cum a numit-o critica modernă.

Pentru aceste rezultate pe tărâm cultural am fost cinstit cu premiul „Bogdan Petriceicu Haşdeu", iar după aceasta, ales ca membru de onoare al Academiei Române în anul 1992".

Aşa cum amintea el, în 1975 a scos de sub tipar o lucrare deosebită, numită *„Îndreptar Ortodox"* – o carte de rugăciuni ce cuprindea, între altele, pentru prima dată, slujbele Sfinţilor Ierarhi ardeleni Iorest şi Sava şi a Cuvioşilor Mărturisitori Visarion, Sofronie şi a mucenicului Oprea din Sălişte, precum şi acatistele acestora. Prefaţa cărţii a fost scrisă de către arhiepiscopul Teofil al Clujului, ocrotitor al episcopului Emilian pe când era vicar administrativ la Roman.

Această lucrare a cunoscut câteva ediţii, fiind bine primită de către cler şi credincioşi. La fel în 1976 a editat o voluminoasă *„Carte de Rugăciuni"*, întocmită de el după textele mai vechi ale cărţilor de rugăciuni. Cartea avea 528 de pagini fiind poate cea mai complexă şi completă carte de rugăciuni editată la noi. Şi această carte a cunoscut cinci ediţii, ultima fiind bună de tipar în 1989 apărută însă la începutul anului 1990 cu o altă foaie de titlu – ceea ce i-a provocat o mare supărare.

După 1990 a fost pus în retragere de Sfântul Sinod, dar l-a scurt timp a fost ales arhiereu-vicar al Episcopiei Aradului, cu titlul de „Arădeanul", unde a lucrat destoinic şi ascultător dimpreună cu blândul ierarh Timotei Seviciu.

Adunarea eparhială a Arhiepiscopiei Timişoarei şi Caransebeşului decide, în luna decembrie 1993, reactivarea Episcopiei Caransebeşului, după ce aceasta a fost desfiinţată prin actul nedrept din 1946. În luna ianuarie a anului 1994 Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române ia act cu satisfacţie de dorinţa bănăţenilor, hotărând să redea Caransebeşului statutul pe care îl merită. Reactivarea acestei Episcopii a fost un act de reală importanţă, cu maxime implicaţii în viaţa Bisericii. Dacă la scară naţională autonomia locală apare ca singura soluţie viabilă pentru buna funcţionare a societăţii româneşti, desigur că acest concept nu poate fi trecut cu vederea nici de Biserica neamului. Odată structurate formele şi aparatul administrativ ale reînfiinţatei eparhii, aceasta devine, la scurt timp, un potenţial de primă însemnătate în revigorarea vieţii eclesiale din sudul Banatului.

Ca un fapt de reparare morală, cât şi datorită experienţei sale de organizator, episcopul vicar Emilian de la Arad este ales de Sfântul Sinod, în data 13 iulie 1994, ca întâiul episcop al reînfiinţatei episcopii a Caransebeşului. La deschiderea lucrărilor Colegiului electoral bisericesc, fericitul întru adormire patriarh Teoctist s-a referit şi la celelalte două alegeri de chiriarhi pentru Episcopia Covasnei şi Harghitei şi pentru Episcopia Dunării de Jos.

După ce a mulţumit membrilor Colegiului electoral bisericesc, Episcopul Emilian a spus, între altele: *„În 1975, într-un moment ca cel de azi, am fost chemat la slujire de vrednicul de pomenire Patriarh al României Justinian pentru a cărui odihnă mă rog, Preafericirea Sa de pioasă amintire, m-a chemat atunci sa să reînnod, ca şi astăzi firul istoric al Episcopiei de Alba Iulia, după mai bine de 200 de ani. Socotesc că cea mai importantă alegere făcută în cursul acestor zile este cea pentru Episcopia de Harghita, pe care am păstorit-o câţiva ani, cu câteva rezultate care se pot vedea şi care vor fi pomenite, nădăjduiesc, şi la Judecata din urmă. Gândul meu se îndreaptă acum şi către preoţii şi credincioşii din Episcopia de Alba Iulia, cu care am lucrat peste 17 ani, vreme în care, vreau să cred – şi poate vor aprecia şi alţii – s-au făcut câteva lucruri pentru preamărirea lui Dumnezeu şi pentru unitatea românească".*

Duminică, 14 august a aceluiaşi an, în catedrala istorică „Sf. M. Mc. Gheorghe" a avut loc Sfânta Liturghie şi slujba de instalare a episcopului Emilian cu participarea Mitropolitului Nicolae al Banatului, a Preasfinţitului Timotei al Aradului şi a distinşilor preoţi din cele trei eparhii ale Mitropoliei Banatului. Alături de autorităţile locale şi centrale a participat şi episcopul Ioan Ploscariu al Lugojului, orientând alocuţiunea sa pe tema relaţiilor bune care au existat şi există între Biserica Ortodoxă şi Biserica Greco-Catolică.

Mitropolitul Nicolae a subliniat, în cuvântul său, importanţa istorică a oraşului Caransebeş după care a remarcat însemnătatea reactivării Episcopiei de Caransebeş şi a evocat personalitatea episcopului de odinioară Veniamin Nistor. În încheierea discursului, părintele Mitropolit a ţinut să arate că alegerea noului episcop este „un dar al cerului", ceea ce îl obligă să arhipăstorească cu dragoste, înţelepciune şi responsabilitate.

În cei doar doi ani de arhipăstorire la Caransebeş, episcopul Emilian a pus bazele Episcopiei asemeni primului episcop, vrednicul şi prietenul apropiat al marelui şi sfântului ierarh Andrei Şaguna, episcopul Ioan Popasu. Cu simţ de responsabilitate, cu muncă asiduă şi demnitate a revigorat viaţa religioasă din zona Banatului de munte.

Marea realizare este şi întocmirea planului noii Catedrale episcopale din Caransebeş, piatra de temelie fiind pusă,

(continuare în p. 8)

Misiunea ortodoxă și diaspora

Secolul XX și începutul secolului al XXI-lea au marcat nașterea celei mai mari diaspore ortodoxe, cauza ținând de contextele socio-istorice, și nu religioase. Totuși, implicațiile religios-teologice au fost și sunt deosebit de importante. Căderea comunismului în țările din sud-estul Europei a condus la un larg exod spre țările Europei occidentale, dar acest fenomen a avut un precedent: emigrația rusă din secolul al XX-lea. Ea se constituie într-o veritabilă „lecție" și din punct de vedere misionar, motiv pentru care ne vom opri asupra constituției și limitelor ei.

Se estimează că între anii 1920-1922, ca urmare a presiunilor regimului sovietic (vezi decretul lui Vl. Lenin), între unu și două milioane de dizidenți (K. Schögel; M. Raeff) au luat calea exilului, peste tot în lume, centrele cele mai importante fiind Sofia, Belgrad, Praga (supranumit „Oxfordul rus"), Berlin, Paris („capitala" diasporei ruseşti) sau New-York (despre peripețiile plecării, a se vedea, ilustrativ, mărturia lui V. Nabokov). Reprezentând elita intelectuală rusă, ea cuprindea în bună parte ofițeri de toate gradele din „Armata albă", la care se adăuga însă și un însemnat număr de eminenți savanți, profesori, jurişti, scriitori, teologi, jurnaliști, editori, ingineri și clerici. De reținut este ceea ce a spus A. Kniazeff (1974:37-38), că „în viața emigranților ruși Biserica ocupa un loc foarte important".

Din punct de vedere al organizării canonice, regăsim o gravă fragmentare a structurilor ecleziale, ceea ce face ca situația emigrației ruse să fie de departe cea mai complexă și tragică (O. Clément 1978:260). Revoluția bolșevică a generat radicalizarea diverselor opinii politice și religioase, ca și acutizarea tensiunilor deja existente între membrii diasporei ruse (N. Zernov 1978:172), aceasta putând fi cauza principală a diviziunilor. Astfel, regăsim patru centre jurisdicționale: 1) unul aflat în legătură cu Patriarhia Moscovei; 2) Biserica Ortodoxă Rusă din afara Rusiei (ROCOR) – cunoscută și sub denumirea de „Biserica Ortodoxă Rusă din Exil" sau „Sinodul de la Karlovitz"; 3) Arhidioceza ortodoxă rusă din Europa de Vest (sub jurisdicția Patriarhiei Ecumenice) și 4) Biserica Ortodoxă din America (OCA) (Despre cauzele, modul și istoricul constituirii acestora, vezi C.I. Toroczkai).

În încercarea de a-și păstra identitatea națională și a-și promova moștenirea culturală, colonia rusă din exil a organizat nu doar instituții canonice, ci și educaționale. Ideea de a crea o școală de teologie pentru emigrație s-a vehiculat încă de la început: în anul 1922, cu ocazia conferinței Federației Creștine Mondiale a Studenților, reunită în acel an la Pekin, câțiva membri ai *inteligheției* ruse, în frunte cu Lev Zander s-au adresat în acest sens președintelui acelui for, dr. John Mott. Propunerea s-a bucurat de adeziunea profesorilor de la Praga, ca și a lui Nikolai Berdiaev, care a deschis la Berlin o *Academie filozofică* și *religioasă*. Însă locația acestei școli superioare teologice nu putea fi decât Parisul, acolo unde-și mutase reședința mitr. Evloghi (de la Berlin, în anul 1922) și unde se va concentra marea majoritate a membrilor emigrației. După îndelungi așteptări, datorate dificultăților financiare, cu sprijinul unor persoane din mediul ortodox și ecumenic, lecția inaugurală a școlii a avut loc la 30 aprilie 1926. Denumirea oficială era cea de Institutul de Teologie Ortodoxă „St. Serge" din Paris, și se dorea a fi continuatorul Institutului Teologic fondat în 1917 la Petrograd și închis câteva luni mai târziu de bolșevici. Corpul profesoral îi cuprindea pe majoritatea teologilor marcanți ai emigrației, în frunte cu S. Bulgakov: V. Zenkovsky, V. Ilin, V. Kartașov, S. Bezobrazov (viitorul episcop Casian) și P. Kovalevsky, cărora li se adaugă G. Florovsky, G. Fedotov, L. Zander, N. Afanasiev, C. Kern și B. Vîceslavțev. (În timp vor fi integrați în corpul profesoral și foști studenți sau doctoranzi, cei mai cunoscuți fiind A. Kniazev, S. Verkhovsky, A. Schmemann sau J. Meyendorff). În vederea creșterii nivelului intelectual și teologic, se va constitui, în special prin donații, o bibliotecă cu cca 15000 de volume și se va edita o revistă, „*La Pensée orthodoxe*" (O altă publicație celebră datorită numărului mare de filosofi religioși și teologi care au publicat în paginile ei este *Put*.) De altfel, în special calitativ, dar și cantitativ, activitatea publicistică a profesorilor de la Institutul „St. Serge" este remarcabilă: în *List of the Writings of Professors of the Russian Orthodox Theological Institute in Paris* (1925-1954), publicată de L. Zander, indexul lor bibliografic numără peste 90 de pagini (date la A. Kniazeff și D. Lowrie).

O altă instituție de învățământ academic, paralelă cu Institutul „St. Serge", se leagă de numele lui Vladimir Lossky. În 1925, acesta înființează, împreună cu prietenii săi E. Kovalesky, L. Uspenski și G. Krug, „Confreria universală Sfântul Fotie", a cărui țel era de a promova dimensiunea universală a Ortodoxiei în lumea occidentală. Institutul „St. Denis" va fi inaugurat la 15 noiembrie 1944, pe lângă Academia din Paris, limba de predare fiind cea franceză. Printre profesorii de aici se găseau nu doar ortodocși, ci și romano-catolici – L. Bouyer, dom Lambert Beauduin sau M. de Gandillac – și protestanți – M. Burgelin și Hyppolite. Scopul declarat era de a promova o Ortodoxie universală, dar în același timp fidelă Tradiției patristice. Chiar fără a împărtăși cu toții acest scop, membrii emigrației ruse au avut o contribuție decisivă la dezvoltarea dialogului ecumenic în secolul al XX-lea, dar tema ar necesita un spațiu mult mai larg de tratare.

Unul dintre cele mai importante centre ale emigrației ruse, alături de cel din Paris, se află în America, la New York, grupat în jurul Seminarului „St. Vladimir". Propunerea de a crea un „seminar" (în fapt, un Institut Teologic similar Institutului „St. Serge" din Paris) a venit în anul 1937; lipsa banilor a întârziat însă deschiderea Institutului până la 3 octombrie 1938, când mitropolitul Teofil l-a inaugurat pe lângă Biserica „Hristos Mântuitorul" din New York. Orientările teologice de la Institutul „St. Serge" se vor regăsi și la Seminarul din New York, lucru explicabil prin faptul că majoritatea profesorilor din prima și a doua generație făcuseră studii sau predaseră la Paris.

Prima perioadă (1938-1948) a fost una destul de grea, singurele fonduri venind de la organizația F.R.O.C.(*Federated Russian Orthodox Clubs*), căci mulți membri ai OCA considerau Institutul un lux nenecesar și prea costisitor; totuși, Seminarul „St. Vladimir" a continuat să funcționeze cu regularitate (singura excepție: în anul 1942). O nouă perioadă, mult mai fructuoasă, începe după cel de-al Doilea Război Mondial prin migrarea unor străluciți reprezentanți ai emigrației ruse din Europa: G. Fedotov, N. Lossky (Paris) sau N. Arseniev (Varșovia). Drept urmare, cu ocazia celui de-al 7-lea Sinod al OCA (Cleveland, noiembrie 1946), Institutul „St. Vladimir" este numit oficial Academie Teologică, prestigiul său crescând și mai mult prin numirea ca decan a păr. Georges Florovsky (1893-1979). Sub conducerea lui (1949-1955), Seminarul se dezvoltă și mai mult, acum apărând sub egida sa revista *Saint Vladimir's Seminary Quarterly* (1952, din 1969 schimbându-și numele în *Saint Vladimir's Theological Quarterly*) și înființându-se o bibliotecă. Recunoașterea definitivă a venit în iunie 1966, când Seminarul „St.Vladimir" a fost acceptat ca membru asociat al Asociației Americane a Școlilor de Teologie. Astăzi Seminarul își are sediul la Crestwood, New York, iar de-a lungul timpului influența sa a atins acea dimensiune pan-ortodoxă la care aspira păr. Florovsky (J. Meyendorff 1990:14-20; A. Schmemann 1972: 176, 193-194). De altfel, despre acesta din urmă și următorii doi rectori, A. Schmemann (1921-1983) și J. Meyendorff (1926-1992), Bradley Nassif (1996: xvi) scria în cinstea memoriei acestuia că s-a format astfel o trilogie ce ar putea fi numită a „Părinților Americani", cu trimitere explicită la cei trei mari Părinți capadocieni din secolul al IV-lea.

Paul L. Gavrilyuk (2014:84-85) vorbea despre „Părinții" Renașterii ruse – cei născuți în perioada 1870-1880 –, despre „fiii" Renașterii – născuți între 1890-1900 – și, în fine, despre „nepoții" ei – generația 1910-1920. De asemenea, pot fi identificate mai multe direcții teologice în cadrul emigrației ruse – nu specifice doar unei anumite generații! –, cum ar fi: filosofia religioasă rusă, mișcarea neopatristică, teologia istorică, „eclesiologia euharistică" etc. Influența teologiei ruse din diaspora în ansamblu asupra teologiei ortodoxe contemporane, ca și asupra teologiei altor biserici și confesiuni creștine, a fost imensă. (Să nu uităm că teologi ca Jaroslav Pelikan sau Karl Christian Felmy s-au convertit la Ortodoxie tocmai prin studiul teologiei patristice și în contact cu strălucitii reprezentanți ai diasporei ruse). Dar teologia nu e doar o disciplină academică, ci un mod de viață. Această considerație este valabilă și în ceea ce privește emigrația rusă, acolo unde, pe lângă teologia academică, promotoare a culturii ruseşti, se regăsește și teologia monastică, promotoare a spiritualității slave, figura cea mai elocventă fiind cea a arhimandritului Sofronie (Saharov) (1896-1993) – dar ar trebui amintite și alte nume, cum ar fi cel al maicii Maria Skobțova (1891-1945). În anul 1959, arhim. Sofronie va părăsi Franța și se va stabili cu un grup de ucenici la Essex (Anglia), înființând în acest loc o mănăstire cu hramul Sf. Ioan Botezătorul. Chiar contactul cu această lume, necunoscută și considerată multă vreme „exotică", i-a făcut pe unii occidentali să-și pună întrebarea dacă nu cumva se află aici continuitatea unui ethos al Bisericii primare, fapt care a dus la alte convertiri (vezi mai recent K. Kenneth).

Există însă și câteva șanse ratate pentru a face misiune la un nivel deplin: limitarea – cel puțin a primilor membri ai diasporei – la a „reconstrui Rusia" pe un tărâm străin; teama de a nu-și pierde identitatea națională și a fi asimilați, de unde izolaționismul liturgic și educațional (limba de slujire în biserici fiind slavona veche, iar de predare, editare a unor reviste sau redactare a unor cărți fiind rusa modernă – printre excepții, un titlu se impune: *Essai sur la théologie mystique de l'Église d'Orient* a lui Vl. Lossky); tensiunile între generații; incapacitatea de a realiza o sinteză teologică valabilă între diversele curente teologice ortodoxe; incapacitatea de a duce un dialog filosofico-teologic cu gândirea apuseană, de unde păstrarea unei polarizări facile „Est" – „Vest"; fragmentarea și chiar confruntarea jurisdicțională în cadrul diasporei ortodoxe, în general, și a celei ruse, în special etc.

Privind în urmă la numărul mare de teologi și filozofi din diaspora, continuatori strălucițti ai culturii și spiritualității ruse din țara natală, la numeroasele lor lucrări, ce se definesc prin originalitate și creativitate (fapt care le și conferă, de altfel, valoarea), credem că nu greșim dacă afirmăm că emigrația rusă a constituit cel mai semnificativ „fenomen" teologic din secolul XX. Consecință a unei tragedii umane imense, Revoluția din anul 1917, prin care s-a instaurat sângeroasa dictatură bolșevică, acest fenomen a reușit să se metamorfozeze într-o situație providențială: șansa ca Răsăritul și Apusul, deopotrivă, să-și regăsească originea comună, și prin aceasta să poată să se armonizeze – sperăm, într-un viitor cât mai apropiat – într-o unică Tradiție, constituită din elemente diversificate și totuși complementare. De altfel, tocmai dorința de a mărturisi dimensiunea universală (catolică) a Ortodoxiei și relevanța ei pentru lumea actuală occidentală îi conferă unitate emigrației ruse, în ciuda jurisdicțiilor canonice sau a opțiunilor metodologice și a direcțiilor teologice diferite.

„Aventura" diasporei ruse nu s-a încheiat. Liniile directoare trasate de cei mai de seamă reprezentanți ai săi și-au găsit continuarea prin răspunsul creator al altor „fii ai exilului" (unii dintre ei la propriu, ca Michel Evdokimov, Paul Meyendorff sau Nicholas Lossky), ajunși la a treia sau chiar a patra generație (dintre cei mai cunoscuți, îi amintim pe Thomas Hopko de la Seminarul „St. Vladimir", pe Constantin Andronikoff și Boris Bobrinskoy de la Institutul „St. Serge" sau pe Alexander Golitzin de la Universitatea Marquette, Wisconsin), la care se adaugă „discipolii" lor, ortodocși (exemplul cel mai elocvent este al mitropolitului grec de Pergam, Ioannis Zizioulas, care a preluat și corectat intuițiile „ecleziologiei euharistice") sau occidentali (de ex. episcopul de Diokleea, Kallistos Ware, Olivier Clément sau Karl Christian Felmy).

Bibliografie (selectiv):

Karl Schögel (ed.), *Der grosse Exodus. Die russische Emigration und ihre Zentren*, 1917 bis 1941, C.H. Beck, München, 1994; Marc Raeff, *Russia Abroad: A Cultural History of the Russian Emigration, 1919-1939*, Oxford University Press, New York, 1990; Vladimir Nabokov, *Vorbește, memorie*, trad. Sanda Aronescu, Polirom, Iași, 2008; Antoine Arjakovsky, *The Way, Religious Thinkers of the Russian Emigration in Paris and Their Journal, 1925-1940*, trad. Jerry Ryan, Notre Dame University Press, 2013; Alexis Kniazeff, *L'Institut Saint-Serge. De l'Académie d'autrefois au rayonnement d'aujourd'hui*, Beauchesne, Paris, 1974; Olivier Clément, „Avenir et signification de la diaspora orthodoxe en Europe occidentale", în *Contacts* nr. 103 (1978), p. 259-283; Nikolai Zernov, *The Russians and their Church*, SVSP, New York, 1978; Ciprian Iulian Toroczkai, *Teologia rusă din diaspora. Context istoric; principalii reprezentanți și originalitățile lor teologice*, Agnos, Sibiu, 2005; Donald Lowrie, *Saint Sergius in Paris. The Orthodox Theological Institute*, S.P.C.K., London, 1954; John Meyendorff, „Introduction: From Byzantium to the New World", în J. Breck, J. Meyendorff, E. Silk (eds.), *The Legacy of St. Vladimir*, SVSP, New York, 1990, p. 14-20; Alexander Schmemann, „Russian Theology: 1920-1972. An introductory Survey", în SVTQ nr. 4 (1972); Bradley Nassif (ed.), *New Perpectives on Historical Theology. Essays in Memory of John Meyendorff*, William B.Eerdmans Publishing Company Grand Rapids, Cambridge, 1996; Arhimandritul Sofronie, *Viața și învățătura starețului Siluan Athonitul*, trad. Ioan I. Ică, Deisis, Sibiu, 1999; Klaus Kenneth, *Două milioane de kilometri în căutarea Adevărului*, Agnos, Sibiu, 2009.

Ciprian Iulian TOROCZKAI

In memoriam

† Pr. Mircea Creţu (1926-2015)

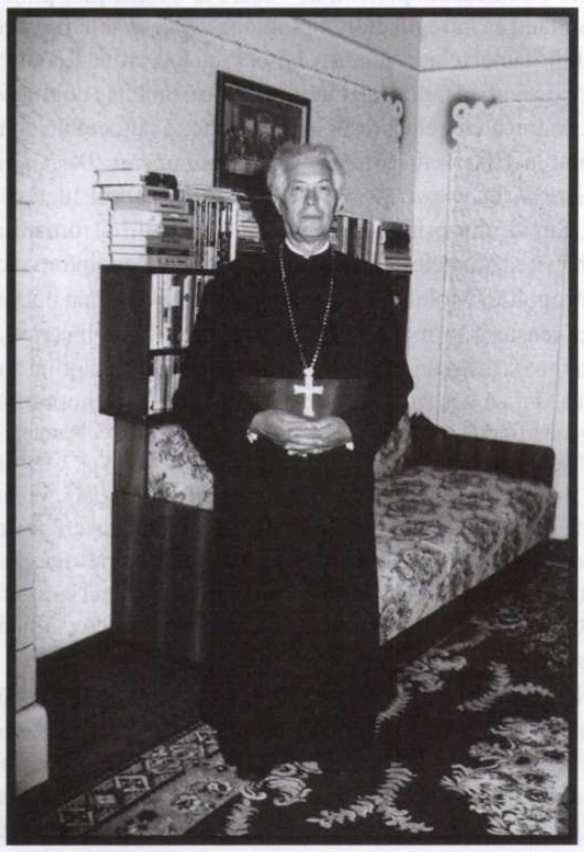

În data de 24 aprilie a.c., în vinerea din săptămâna a doua după Sfintele Paşti, a trecut la cele veşnice, în urma unei scurte suferinţe, cel ce a fost vreme de 40 de ani păstorul sufletesc al credincioşilor din parohia Tălmaciu, jud. Sibiu, Pc. Pr. Iconom Stavrofor Mircea Creţu.

Vestea morţii sale a umplut de tristeţe sufletul membrilor familiei, al enoriaşilor tălmăceni ca şi al tuturor celor care l-au cunoscut şi l-au preţuit.

Născut la 16 iulie 1926, în comuna Loamneş, într-o familie de oameni credincioşi şi gospodari cu mulţi copii, a primit o educaţie aleasă pe care a desăvârşit-o apoi la Şcoala din localitatea natală, iar mai apoi la Liceul Comercial din Sibiu. Simţind o tainică chemare către slujirea sfântului altar, se înscrie în 1946 la Institutul Teologic Ortodox din Sibiu, pe care-l va absolvi în anul 1950.

Se căsătoreşte îndată după licenţă cu tânăra Ana Raita, fiica preotului Raita din Ţara Făgăraşului. Este hirotonit preot de către arhiereul Teodor Scorobeţ Răşinăreanu pe seama parohiei Grânari, cu filia Meşindorf din zona Rupei, unde păstoreşte cu devotament până în anul 1957 când se transferă la parohia Dacia. Aici va depune eforturi sporite pentru zidirea unei noi biserici în centrul localităţii. La 1 iunie 1969, este numit prin concurs la parohia Tălmaciu, jud. Sibiu, unde va păstori până la pensionare, în anul 2009.

Vreme de 40 de ani a lucrat „***cu timp şi fără timp***" în ogorul Domnului, slujind, predicând şi făcându-se tuturor toate ca pe toţi să-i câştige pentru Evanghelia Mântuitorului Hristos.

De numele său se leagă împodobirea cu pictură în tehnica frescă a impunătorului sfânt locaş cu hramul „Sf. Nicolae", între anii 1978-1984, de către pictorul sibian Ioan Căzilă, procurarea clopotului mare al bisericii în 1978, deschiderea noului cimitir parohial (1989) şi multe altele.

A fost un bun slujitor al sfântului altar, înzestrat cu o voce deosebită, un om deschis, mereu cu zâmbetul pe buze, popular şi apropiat de păstoriţii săi. A fost un preot de vocaţie, bun predicator şi bun chivernisitor, un slujitor ce şi-a îndeplinit cu cinste misiunea încredinţată. Era nelipsit de la Sfânta Biserică, unde oficia în mod regulat Sfânta Liturghie, Utrenia şi Vecernia în duminici şi sărbători, rostind cuvânt de învăţătură de fiecare dată. Şi după ieşirea la pensie era mereu prezent la Sfânta Liturghie, slujind fie la Biserica „Sf. Nicolae", fie la Biserica nouă din Tălmaciu cu hramul „Sf. Arhangheli". Părintele Mircea Creţu a beneficiat din plin şi de ajutorul familiei sale – doamna preoteasă Ana şi copiii Silviu, Mircea şi Daniela –, o familie model pentru enoriaşi.

Pentru meritele sale, a fost distins în anul 1984, cu ocazia sfinţirii Bisericii de către Mitropolitul Antonie Plămădeală, cu rangul de „*iconom-stavrofor*", iar în 2006, vrednicul de pomenire patriarh al României Teoctist Arăpaş i-a conferit distincţia „*Crucea patriarhală*".

După Revoluţie, a făcut parte din Adunarea Eparhială a Arhiepiscopiei Sibiului în două legislaturi.

A trecut dincolo senin, împăcat cu toţi, împărtăşit cu Sfintele Taine – sub lumina Învierii Domnului –, aşa cum lumină şi bucurie a fost întreaga sa slujire.

A fost prohodit luni, 27 aprilie a.c., în Biserica „Sf. Nicolae" din oraşul Tălmaciu, la altarul căreia a slujit vreme de patru decenii, de către un sobor de preoţi şi diaconi având în frunte pe Î.P.S. Laurenţiu, Arhiepiscopul Sibiului şi Mitropolitul Ardealului, şi pe smerenia noastră. Ambii ierarhi, în cuvinte alese, au arătat vrednicia pilduitoare a slujirii preoţeşti a adormitului întru Domnul.

În numele foştilor păstoriţi a vorbit Pc. Pr. Ilie Gusan, urmaşul său în slujirea la Biserica „Sf. Nicolae".

În dangătul clopotelor, plâns de familie, ca şi de obştea credincioşilor, a fost depus spre veşnică odihnă – alături de fiica sa, Daniela-Maria, trecută prematur la Domnul în anul 1997 – în mormântul de lângă biserică pe care şi l-a pregătit din timp.

În urma lui rămâne un „***nume bun***", o dâră de lumină, o amintire frumoasă a unui slujitor de vocaţie, a unui păstor de suflete care, prin tot ceea ce a înfăptuit, a căutat să fie asemenea „***Păstorului cel bun***" Ce-şi pune sufletul pentru oile Sale.

Acum, la ceas de vremelnică despărţire, îi mulţumim în numele tălmăcenilor pentru tot ceea ce a făcut pentru zidirea lor sufletească, culturală şi patriotică, rugând pe Bunul Dumnezeu să-i aşeze sufletul său ales în ceata dreptţilor acolo unde este pururi lumină şi bucurie, iar chipul său îl vom păstra în inimă ca pe o icoană de întruchipat pentru fiecare dintre cei ce năzuim spre desăvârşire, spre slujirea lui Dumnezeu prin slujirea semenilor.

Veşnica lui pomenire!

†VISARION
Episcopul Tulcii

† Pr. Gheorghe Iosif Urs (23.04.1934-22.04.2015)

Cu durere în suflete, Vă aducem la cunoştinţă că în data de 22 aprilie 2015, a trecut din această lume preotul Gheorghe Iosif, Urs preot pensionar din Protopopiatul Mediaş.

Născut la data de 23.04.1934, în Comuna Biertan, din părinţii Iosif şi Rafira, părintele Gheorghe Iosif Urs a pornit încă din copilărie pe drumul iubirii şi al slujirii Bunului Dumnezeu.

A urmat şcoala primară în Biertan, Liceul „Timotei Cipariu" din Dumbrăveni, iar mai apoi a urmat cursurile teologice ale Institutului Teologic de Grad Universitar, Sibiu, din anul 1953 până în anul 1957.

La data de 9.10.1960 a fost hirotonit diacon de către IPS Nicolae Colan, iar în data de 12.10.1960, a fost hirotonit preot de către PS Episcop Teodor Trandafir Scorobet, pe seama Parohiei Buzd, Protopopiatul Mediaş.

După 10 ani de rodnică slujire, a fost transferat la Parohia Biertan, Protopopiatul Mediaş, după care a fost promovat la Parohia „Sf. Apostoli Petru şi Pavel" din Mediaş, până în anul 2007.

În perioada slujirii, părintele Urs Gheorghe Iosif a desfăşurat o activitate pastoral-misionară şi administrativ-gospodărească luminată de evlavie şi credinţă, dovedindu-se un zelos păstor de suflete şi un bun chivernisitor al patrimoniului bisericesc. Amintim din frumoasa realizare gospodărească ridicarea Bisericii cu hramul „Sf. Ap. Petru şi Pavel" din Mediaş.

Părintele Gheorghe Iosif Urs s-a căsătorit la data de 4.09.1960 cu Maria Hudea din comuna Brateiu, sat Buzd, căsnicie care a durat 44 de ani până când, la data de 19.02.2004, doamna preoteasă a plecat cu sufletul la Domnul.

După 47 de ani de slujire a sfintelor altare, în anul 2007, a ieşit la pensie rămânând alături de preotul Badiu Roman Marcel până la trecerea sa la cele veşnice.

Ne rugăm Mântuitorului Iisus Hristos Cel Înviat din morţi să aşeze sufletul părintelui Urs Gheorghe Iosif întru împărăţia Sa, în lumina, pacea şi iubirea Preasfintei Treimi.

Pr. Protopop Ovidiu Ioan GĂBAN

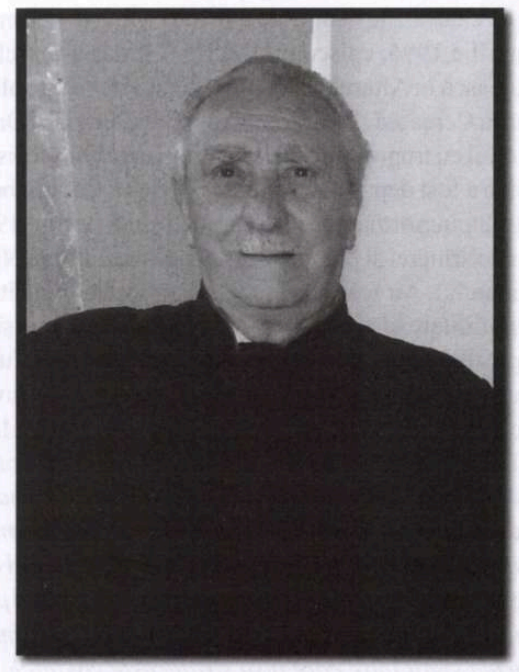

Autocefalia Bisericii Ortodoxe Române în documentele diplomatice

(urmare din p. 4)

ierarhilor Sf. Sinod şi la unitatea internă a acestora evidenţiază, în mod concludent, tipul de relaţie Stat-Biserică din perspectiva autorităţii supreme în stat.

10) La 30 mai 1885, mitropolitul primat Calinic Miclescu trimitea patriarhului ecumenic o scrisoare de mulţumire [„Acte privitoare la autocefalia Bisericii Ortodoxe a României", în *Biserica Ortodoxă Română*, IX, 1885, nr. 8, pp. 553-554] şi unele scrisori de informare către celelalte Biserici ortodoxe autocefale [*AMAE, Fond Constantinopol, Dosar 271. Adresa ministrului Afacerilor Străine, Mihail Pherekyde, către Ion Bălăceanu, trimis extraordinar şi ministru plenipotenţiar al României la Constantinopol, din 17/29 mai 1886*], prin intermediul Patriarhiei Ecumenice [„Acte privitoare la autocefalia Bisericii Ortodoxe a României", în *Biserica Ortodoxă Română*, IX, 1885, nr. 8, p. 557]. Au fost trimise răspunsuri din partea Patriarhiei Ierusalimului, Bisericilor Serbiei, Greciei, Ciprului şi Rusiei [„Acte privitoare la autocefalia Bisericii Ortodoxe a României", în *Biserica Ortodoxă Română*, IX, 1885, nr. 12, pp. 921-933].

Uzanţele diplomatice au determinat pe regele Carol I al României să exprime în mod oficial, Patriarhiei Ecumenice, recunoştinţa sa pentru buna colaborare a guvernului său cu aceasta [La 14/26 mai 1885; *AMAE, Fond Constantinopol, Dosar 271. Adresa ministrului român de Externe, Ion Câmpineanu, către ministrul plenipotenţiar din Constantinopol, G.M. Ghica, din 14/26 mai 1885, nr. 7501)*].

Concluzii

Secretul tratativelor diplomatice purtate între guvernul României, prin reprezentanţii diplomatici români din Constantinopol, şi Patriarhia Ecumenică, pentru obţinerea recunoaşterii canonice a autocefaliei bisericeşti, a avut efectul unei „lovituri de teatru", la Constantinopol [*AMAE, Fond Constantinopol, Dosar 271. Adresa ministrului plenipotenţiar din Constantinopol, G.M. Ghika, către ministrul român de Externe, Ion Câmpineanu, din 21 mai/2 iunie 1885, nr. 475*]. Reuşita acestor tratative a fost apreciată pozitiv în cercul diplomaţilor din capitala Imperiului Otoman, mai puţin din partea ambasadei Rusiei. Puterea de stat repurta, desigur, o victorie pe plan politico-bisericesc, care îi întărea poziţia în stat, dar care o şi responsabiliza în gândirea şi construirea, pe mai departe, a proiectului generos de consolidare a României moderne, ce implica şi o Biserică ortodoxă naţională puternică şi unită pentru societatea românească.

Guvernul liberal, condus de I.C. Brătianu, a fost, desigur, interesat în modul cel mai direct de iniţiativa Patriarhiei Ecumenice, de recunoaştere a autocefaliei Bisericii Ortodoxe Române. Răspunsul pozitiv la propunerea patriarhului Ioachim IV venea pe fondul interesului întreţinerii de relaţii internaţionale cordiale şi pe fondul interesului pentru reglementarea relaţiilor Bisericii Române cu Patriarhia Ecumenică, prin care Biserica Română să primească un statut oficial canonic recunoscut şi de celelalte Biserici ortodoxe autocefale [*AMAE, Fond Constantinopol, Dosar 271. Adresa confidenţială a ministrului Cultelor, D.A. Sturdza, către ministrul plenipotenţiar la Constantinopol, Petre Mavrogheni, din 9/21 februarie 1885, nr. 2020*]. Desigur, din punct de vedere politic, independenţa politică de stat reclama, în mod implicit şi logic necesar, şi independenţa bisericească. Ministrul D.A. Sturdza, ministru al Afacerilor Externe (1 august 1882-1 februarie 1885) şi apoi ministru al Cultelor şi al Instrucţiunii Publice (2 februarie 1885-1 martie 1888), a avut un rol esenţial în coordonarea tratativelor menţionate.

Opozanţii politici (conservatorii) au adus, în cadrul dezbaterilor Senatului, argumente împotriva tratativelor diplomatice ale guvernului român cu Patriarhia din Constantinopol. Din punctul lor de vedere, „recunoaşterea" autocefaliei Bisericii Române constituia o încălcare a principiilor fundamentale ale constituţiei României, cărora nu li s-au recunoscut puterea, cerând consacrarea de la o autoritate străină. Sinodul, care reprezenta, în stat, Biserica, fiind creat prin lege-„suveranitatea noastră naţională", nu mai avea nevoie, în gândirea acestora, de recunoaşterea patriarhului din Constantinopol [*Monitorul oficial. Dezbaterile Senatului*, Bucureşti, 1885-1886, p. 69-70].

Pe tot parcursul acestui timp, ierarhii români ortodocşi din cadrul Sf. Sinod al Bisericii Române au susţinut legitimitatea şi necesitatea tratativelor diplomatice purtate pentru recunoaşterea autocefaliei bisericeşti, printr-un act canonic din partea Patriarhiei Ecumenice. În cadrul dezbaterilor pe această temă, în cadrul Senatului României, episcopul Romanului, Melchisedec Ştefănescu, aducea complimentul său profund Ministerului Cultelor şi Instrucţiunii Publice, „care a făcut acest mare bine ortodoxiei în general şi Bisericii Române în parte", contestând punctul de vedere al opozanţilor politici şi arătând că întregul efort diplomatic venea în întâmpinarea stabilirii unei relaţii canonice corecte cu Patriarhia Ecumenică, existând, în mod real, interesul pentru unitatea dogmatică şi canonică cu celelalte Biserici ortodoxe autocefale, şi nu izolarea Bisericii Române [*Monitorul oficial. Dezbaterile Senatului, Bucureşti*, 1885-1886, p. 87]. În cadrul lucrărilor Sf. Sinod, din primăvara anului 1885, ierarhii români au apreciat rezultatele obţinute la masa tratativelor diplomatice. Mitropolitul Moldovei, Iosif Naniescu, îşi exprima bucuria recunoaşterii formale şi canonice a autocefaliei bisericeşti, „cu toate că Biserica noastră era autocefală de fapt încă de mult, dar se găseau guri rele care voiau să zică împotrivă" [Niculae Şerbănescu, „Autocefalia Bisericii Ortodoxe Române cu prilejul centenarului 1885 – 25 aprilie – 1985", în vol. *Centenarul Autocefaliei Bisericii Ortodoxe Române 1885-1985*, Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 1987, p. 135]. În cadrul discuţiilor pe marginea textelor autocefaliei, ierarhia ortodoxă română a avut o atitudine fermă, urmărind ca interesele ei directe să poată primi o rezolvare favorabilă.

Din motive politice-bisericeşti, Patriarhia Ecumenică a recunoscut, canonic, deplina independenţă a Bisericii Române, câştigând, pe această cale, şi un partener în proiectul solidarizării şi unităţii Ortodoxiei în spaţiul sud-est european.

Începea o perioadă care se anunţa importantă pentru întărirea Bisericii Ortodoxe Române şi pentru rolul pe care-l va juca, pe mai departe, în viaţa credincioşilor români ortodocşi şi a societăţii româneşti, umbrită însă, în ultimul sfert al veacului al XIX-lea, de interesele politicianiste, care au avut o influenţă negativă asupra autonomiei interne bisericeşti. Puterea de stat, care a acţionat pentru obţinerea independenţei bisericeşti externe, nu a respectat în aceeaşi măsură şi independenţa bisericească internă. Biserica Ortodoxă Română din vechiul regat rămânea, pe mai departe, o instituţie naţională de stat, care funcţiona pe baza legilor de stat bisericeşti. Procesul de unificare bisericească, înregistrat în prima jumătate a sec. al XX-lea, în contextul unificării politice, după 1 dec. 1918, a adus modificări substanţiale în gândirea statutului de organizare a Bisericii Ortodoxe Române, autonomiei interne bisericeşti acordându-i-se o atenţie sporită.

Episcopul Emilian Birdaş – un destin tragic în viaţa Bisericii

(urmare din p. 5)

la câteva luni după trecerea sa la cele veşnice, de către episcopul Laurenţiu Streza şi construcţia desăvârşită şi târnosită de către actualul chiriarh, episcopul Lucian Mic.

Gârbovit de probleme şi griji, cu o stare de sănătate precară, cu câteva zile înainte de marea zi a Învierii Domnului, la 5 aprilie 1996, episcopul Emilian Birdaş a fost chemat să slujească în Altarul cel de Sus, după câteva zile plecând în Patria Cerească şi episcopul Valerian Zaharia al Oradiei.

Sicriul cu trupul neînsufleţit al celui care a fost episcopul Emilian a fost depus în Catedrala istorică a Caransebeşului iar slujba înmormântării a avut loc luni 8 aprilie 1996 în sobor de arhierei şi preoţi sub protia mitropolitului Nicolae al Banatului. Au fost prezente de asemenea oficialităţi civile şi militare ale judeţelor Caraş-Severin, Timiş şi Alba şi reprezentanţi ai Secretariatului de Stat pentru Culte.

Cu acest nefericit prilej, patriarhul Teoctist, în cuvântul de condoleanţe, intitulat „Dumnezeu şi-a chemat la sine sluga bună şi credincioasă", adresat Mitropoliei Banatului, clerului şi credincioşilor acesteia, mărturisea: *„Taina vieţii pământeşti şi numărul anilor sunt în mâna lui Dumnezeu în taina adâncurilor Duhului Său (I Cor. 2, 10). Cel dintâi episcop de după reactivarea acestui centru eparhial pleacă din această viaţă pământească cu vredniciile sale înscrise în cartea vieţii între care însă străluceşte vrednicia sa de a fi continuatorul şirului de ierarhi ai Caransebeşului. Iubite părinte şi frate al nostru Emilian, bucură-te că Dumnezeu te-a chemat între ai Săi şi între ai noştri sfinţi înaintaşi. Păşeşti cu bucurie către Prea Sfânta Treime care ţi-a pregătit loc de odihnă. Iar noi, cei ce te-am cunoscut, te-am apreciat şi nu de puţine ori ne-am împărtăşit bucuriile şi tristeţiile, te însoţim cu dragostea şi rugăciunile noastre"*.

Din păcate, doar trei publicaţii bisericeşti: *„Vestitorul Ortodoxiei"*, *„Altarul Banatului"* şi *„Telegraful Român"* de la Sibiu – printr-un necrolog scris de autorul acestor rânduri, au inserat în paginile lor vestea trecerii la Domnul a episcopului Emilian.

În încheiere, aş vrea să relatez câteva amintiri personale legate de vlădica Emilian Birdaş: *„În anul 1988, întorcându-mă în vară de la Mănăstirea Râmeţ, am trecut pe la Episcopia de Alba Iulia unde o cunoşteam pe sora Minerva Barb care îl slujea pe Preasfinţitul părinte Emilian. Stând de vorbă pe holul de la bucătărie, deodată apare vlădica Emilian întrebându-mă cine sunt. Sora Minerva i-a spus că sunt un doctorand la Institutul Teologic Universitar din Sibiu şi un apropiat al Mănăstirii Râmeţ. I-a poruncit atunci sorei să-mi dea să mănânc la bucătărie şi după ce termin să fac o cerere pentru a-mi da un exemplar din „Noul Testament de la Bălgrad" pe care tocmai îl editase atunci. Şi astăzi am acest exemplar pe care mi-a scris o dedicaţie specială. După un an, înainte de călugăria mea la mănăstirea Sâmbăta de Sus – la 5 mai 1989, vlădica Emilian mi-a trimis în dar: un culion şi o camilafcă nouă din partea lui. Aflase de la sora Minerva că voi fi călugărit şi a făcut acest gest frumos. Şi după ce am ajuns arhiereu mult timp am slujit cu acea camilafcă primită de la dânsul.*

După evenimentul din 1990 când a fost nevoit să se retragă de la conducerea Episcopiei de Alba – Iulia a venit într-o zi la Sibiu, la mitropolitul Antonie. Eram secretar la Arhiepiscopie şi m-am dus să-l anunţ pe mitropolit. Acesta îl avea în audienţă pe dl Nicolae Stoicescu, atunci noul Ministru al Cultelor. Mitropolitul Antonie m-a rugat să stau cu vlădica Emilian la o cafea până îl va putea primi.

Era foarte dezorientat, trist şi supărat. Mi-a spus între altele: «Părinte Visarion, nu ştiu ce să fac, unde să mă duc. Am şi eu lucrurile mele, multe cărţi, unde să le pun? Am fost la câteva mănăstiri din Eparhie, ca şi la mănăstirea de metanie, să cer găzduire, dar am fost refuzat categoric. De aceea vin acum să vorbesc cu Înaltpreasfinţitul să văd ce se întâmplă cu mine». După aproximativ o oră mitropolitul Antonie l-a primit împreună cu ministrul Stoicescu şi cred că atunci s-a pus la cale trecerea lui la Arad ca arhiereu-vicar.

De atunci i-a purtat o recunoştinţă vie mitropolitului Antonie, ca şi mitropolitului Nicolae al Banatului şi episcopului Timotei al Aradului".

Se cade să ne amintim, aşadar, de acest ierarh dârz şi vrednic şi să rugăm pe *„Părintele luminilor, de la Care se coboară toată darea cea bună şi tot darul cel desăvârşit"*, să-i facă parte de veşnică odihnă în locaşurile sfinţilor, iar amintirea lui să fie de-a pururea în inimile noastre.

ALMA MATER VINDOBONENSIS – 650 DE ANI

Pr. Dr.
NICOLAE DURA, Viena

Joi, 12 martie 2015, s-au împlinit 650 de ani de la întemeierea Universităţii din Viena de către împăratul Rudolf, în anul 1365. Împăratul a făcut acest gest măreţ pentru întărirea onoarei imperiale, dar şi ca o imitare a socrului său, Carol al IV-lea, care întemeiase cu 17 ani mai devreme Universitatea din Praga (1348). Întemeierea Universităţii reprezintă o întâlnire şi o cooperare fericită între curtea imperială, oraşul Viena şi Biserică. Universitatea din Viena a reprezentat un far călăuzitor în decursul celor şase veacuri şi jumătate de existenţă pentru sute de mii de tineri din centrul Europei, care au studiat aici. Această Universitate este cea mai mare şi mai veche din spaţiul de limbă germană.

Portretul împăratului Rudolf al IV-lea, ctitorul Universităţii vieneze. Acesta este cel mai vechi portret al unui împărat austriac şi se păstrează în Muzeul Arhiepiscopiei din Viena

În analele Universităţii vieneze se află şi numele unor tineri români, care au studiat la Viena. Dintre cei dintâi, amintim pe: Ladislaus Wolachus (1391), Johannes dictus Olach (1398), Johannes de Welenis (1424), Ladislaus Blasy de Moldavia (1441), Laurencius de Moldavia (1448), Simon de Olah (1527). Dintre precursorii şi corifeii Şcolii Ardelene, care s-au format la Viena, amintim pe: Samuil Micu (1766-1772), Atanasie Rednic, Petru Maior şi Gheorghe Şincai (1780), Samuil Vulcan (1779-1783), Ioan Budai-Deleanu. Din secolul al XIX-lea, amintim dintre românii care au studiat la Viena pe: Gheorghe Lazăr (1806-1809), Moise Fulea, Ioan Moga, Aron Pumnul (1842-1846), Ioan Popasu, Sava Popovici-Barcianu din Răşinari, Ilarion Puşcariu, Sava Popovici-Barcianu, Mihai Eminescu, Ioan Slavici, Ciprian Porumbescu, Nicolae Popea, Ilarion Puşcariu, Nicolae Maier, Matei Voileanu, Vasile Bologa, Dionisie Făgărăşanu, Virgil Oniţiu ş.a. Tot aici mai amintim pe un mare istoric bisericesc român, Nicolae Dobrescu, care a studiat şi la Viena, 1902-1905, unde a obţinut şi doctoratul. Cu burse oferite de Fundaţia *Emanuil Gojdu* studiau la Viena doi studenţi, în anul 1872 şi patru, în anul 1873. Mitropolitul Veniamin Costachi de la Iaşi a trimis la Viena pentru studii, în anul 1843, şase tineri moldoveni, la propunerea lui Gheorghe Asachi. De la Cernăuţi, au studiat teologia la Viena: Eugenie Hacman, Eusebiu Popovici (1860-1861), Ipolit Vorobchievici (1874-1884), Vasile Repta (1871-1873), devenit Mitropolit al Bucovinei (Vladimir 1902-1926), Teofil Bendela, Isidor Cavaler de Onciul (1857-1858), Alexiu Comoroşan (1867-1868), Valerian Şesan, Teodor Tarnavschi, Emilian Voiutschi (1874-1877), Vasile Gheorghiu (1897-1899), Nectarie Cotlarciuc – a ajuns Mitropolit al Bucovinei (1924-1935) –, Simeon Reli (1928-1929), Ştefan Lupşa (1929), Vladimir Prelipceanu.

În perioada interbelică, au studiat teologia la Viena: Vasile Lăzărescu (Mitropolit al Banatului – 1933-1961), Nicolae Mladin (Mitropolitul Transilvaniei – 1967-1981), Nechifor Crainic (1920-1922, singurul român care a primit titlul de *Doctor honoris causa* la Universitatea din Viena, 5 noiembrie 1940), Ştefan Slevoacă (1937) ş.a. În anii `70 ai secolului trecut, au studiat la Facultatea de Teologie din Viena: Sebastian Şebu, Victor Hin Bunea, ceva mai târziu Arhid. Conf. Dr. Nicu Moldoveanu, Ioan Marin Mălinaş (doctor în teologie la Viena, 1984). După schimbările din anul 1989 au studiat la Viena în cadrul Facultăţii de Teologie Catolică: Pr. Lector Nicolae Dura (Mag. – 1993), Mihai Săsăujan (Dr. – 1996) şi Pr. Lector Vasile Grăjdian, Pr. Asist. Mihai Brie (Oradea), Pr. Cristian Vaida (Sibiu) şi Pr. Emanuil Ştefan Nuţu (Suceava).

Clădirea centrală a Universităţii

În vremea noastră, la Universitatea din Viena, formată din 187 de facultăţi şi institute, lucrează 9.500 de angajaţi şi studiază 92.000 de tineri. Universitatea este o instituţie seculară, dar în acelaşi timp a rămas şi patrie a Teologiei în cercetare şi învăţătură atât pentru creştini (catolici, protestanţi şi ortodocşi), cât şi pentru credinţa mozaică şi musulmană.

Aniversarea celor 650 de ani ai Universităţii din Viena a fost marcată în mod solemn şi printr-o slujbă săvârşită în Domul Sf. Ştefan în seara zilei de 12 martie 2015. La această slujbă au participat reprezentanţi ai Universităţii, ai Bisericilor, ai statului şi ai societăţii civile. Din partea Bisericilor Ortodoxe din Austria au participat: ÎPS Arsenie (mitropolit grec), PS Andrei (episcop sârb) şi preoţii români: Nicolae Dura şi Ioan Moga. Cardinalul Christoph Schönborn, Arhiepiscopul Vienei, a accentuat în cuvântul de deschidere că la acest moment ne amintim de adâncimea izvorului, din care au fost scoase ştiinţă şi înţelepciune de 650 de ani. În mod inspirat, s-a ales ca lectură biblică predica rostită de Sf. Ap. Pavel în Areopag în faţa filosofilor atenieni (Faptele Apostolilor 17, 22-31). Predica a fost rostită de Michael Bünker, episcopul luteran din Austria. El a subliniat relaţia dintre raţiune şi credinţă, şi locul Teologiei în cadrul ştiinţei. Teologia apără raţiunea de preocuparea cu ea însăşi, intervine pentru libertatea ei şi o cheamă spre o coexistenţă atentă şi critică. Libertatea este un avocat, o apărătoare a ştiinţei, care păzeşte raţiunea de iraţionalitate. Nici credinţa creştină nu poate fi imaginată fără raţiune, căci raţiunea poate păstra credinţa dreaptă, de credinţa falsă, de superstiţii. În cadrul slujbei a cântat corul şi orchestra Universităţii, iar corul de la Biserica Ortodoxă Rusă din Viena a cântat imnul: „Lumină lină" şi „Acum slobozeşte".

Rectorul Heinz Engl, în cuvântul său, a precizat că Universitatea şi Biserica au petrecut timpuri bune, dar şi dificile. Au fost amintite câteva evenimente şi factori dificili: reforma protestantă (sec. XVI), influenţa mare a iezuiţilor (sec. XVII-XVIII), după Primul Război Mondial – radicalizarea care a condus, în mod grav, spre violenţe şi antisemitism. Rectorul a dat citire şi unui cuvânt de felicitare trimis de Papa Francisc. Papa a amintit că Universitatea, în afară de cunoştinţe, trebuie să se preocupe să recunoască ceea ce este drept, bun şi adevărat, iar în aceste timpuri ale trebuinţei accentuate de specializare, să nu piardă din vedere întregul. „Raţiunii nu-i este îngăduit să piardă sensibilitatea pentru realitate, pentru curajul spre adevăr". Lumea creştină a Evului Mediu a fost pământul, ca şi rectorul au amintit de marea creştere a concurenţei cu universităţi din Asia orientală. De exemplu, Universitatea de Ştiinţă şi Tehnologie din Hong Kong, întemeiată în urmă cu 15 ani, dispune de un buget la fel de mare ca Universitatea vieneză, dar numărul de studenţi este doar de 10.000, deci cu 80.000 mai puţini ca la Viena.

În cadrul festivităţilor jubiliare, sunt organizate 100 de activităţi care se vor desfăşura până la 29 octombrie a.c. (conferinţe, simpozioane, expoziţii, concerte ş.a.). Pe 13.03., a avut loc Conferinţa internaţională: „Global Universites and their Regional Impact" cu comunicări făcute de rectori şi specialişti din marile universităţi europene, americane şi asiatice. Pe 15.04., Profesorul de Teologie Patristică John BEHR – unul dintre cei mai mari teologi ai lumii ortodoxe contemporane – decanul Seminarului St. Vladimir din New York, va susţine două conferinţe la Facultatea de Teologie din Viena: „Orthodox Spirituality today" şi „The interpretation of death in the early christian anthropology andin the contemporary Theology".

Aula Universităţii vieneze

Universităţile din România au fost reprezentate la festivităţile jubiliare din martie de: Academician Prof. Univ. Dr. Ioan-Aurel Pop, rector, şi de Prof. Univ. Dr. Rudolf Gräf, prorector de la Cluj; Prof. Univ. Dr. Mircea Dumitru, rector, Prof. Univ. Dr. Liviu Papadima de la Bucureşti şi de Prof. Univ. Dr. Ioan Abrudan, rector de la Braşov.

DIN ACTUALITATEA BISERICEASCĂ PANORTODOXĂ

Diac. Dr. Habil.
ŞTEFAN L. TOMA

A treia întrunire a Comitetului Interortodox Special pentru pregătirea Sfântului şi Marelui Sinod al Bisericii Ortodoxe | 29 martie – 3 aprilie 2015, Chambésy/Elveţia

Urmare a hotărârii Sinaxei Întâistătătorilor Bisericilor Ortodoxe Autocefale (care a avut loc între 6 şi 9 martie 2014, la Fanar), în perioada 29 martie – 3 aprilie a.c., sub preşedinţia Înaltpreasfinţitului Ioan de Pergam (Zizioulas), reprezentantul Patriarhiei Ecumenice, s-a desfăşurat a treia întrunire a Comitetului Interortodox Special pentru pregătirea Sfântului şi Marelui Sinod al Bisericii Ortodoxe (prevăzut pentru anul 2016), la Centrul Patriarhiei Ecumenice de la Chambésy.

Cea de a treia şi ultima întrunire a acestui Comitet a avut ca sarcină să completeze textul discutat la cea de a doua întrunire a sa (15-21 februarie 2015), ca şi să supervizeze celelalte 3 teme deja discutate. Este vorba de completarea textului: *Contribuţia Bisericii Ortodoxe la realizarea păcii, a dreptăţii, a libertăţii, a înfrăţirii şi a iubirii între popoare şi la îndepărtarea discriminărilor rasiale şi de alte feluri*. Supervizarea celor 3 teme discutate anterior a vizat: 1. *Problema calendarului*; 2. *Impedimente la căsătorie*; 3. *Importanţa postului şi respectarea lui astăzi.*

Această sesiune a fost precedată de întrunirea Comisiei de redactare (28-29 martie), condusă de către Mitropolitul Amfilohie de Mavrovouniou şi Parathalassia (Biserica Ortodoxă Sârbă). Biserica Ortodoxă Română a fost reprezentată în cadrul acestei comisii de către de Pr. Prof. Dr. Viorel Ioniţă. La aceasta au mai luat parte reprezentanţi ai Patriarhiilor Ierusalimului şi Antiohiei, ca şi ai Bisericii Ortodoxe Ruse şi ai Bisericii Ortodoxe a Greciei. Acestă comisie a elaborat, pe marginea propunerilor trimise de către Bisericile Ortodoxe la Secretariatul de la Chambésy al Sfântului şi Marelui Sinod al Bisericii Ortodoxe, un text revizuit al ultimelor două capitole ale textului despre *Contribuţia Bisericii Ortodoxe la realizarea păcii, a dreptăţii, a libertăţii, a înfrăţirii şi a iubirii între popoare şi la îndepărtarea discriminărilor rasiale şi de alte feluri*, precum şi o serie de propuneri în vederea aducerii la zi a textelor care urmau să fie supervizate. Pe baza acestor propuneri, Comitetul Interortodox Special a adoptat un text intitulat: *Misiunea Bisericii Ortodoxe ca mărturie de dragoste în slujire,* care a devenit ultimul capitol al textului deja aprobat la întrunirea precedentă. În acest capitol, care conţine 15 paragrafe, este prezentată, pe baza Sfintei Scripturi şi a Sfintei Tradiţii, poziţia Bisericii Ortodoxe în faţa provocărilor lumii moderne. Ulterior, a fost supervizat textul privind *Importanţa postului şi respectarea lui astăzi*, care fusese adoptat în anul 1982 şi care nu a necesitat schimbări majore. Acest text, compus din nouă paragrafe, descrie, pe baze biblice şi patristice, importanţa postului, perioadele de post şi semnificaţia sa pentru progresul duhovnicesc al credincioşilor de astăzi.

Cu privire la textele care tratează *Problema calendarului* şi, respectiv, *Impedimente le la căsătorie,* Comitetul Interortodox Special a discutat foarte intens propunerile făcute de Comisia de redactare, discuţie prin care s-au conturat punctele care ar fi trebuit revizuite, dar cum mandatul acesteia era doar să supervizeze aceste texte şi, deci, să nu le schimbe, nu s-a ajuns la consensul necesar pentru revizuirea lor. Aşadar, în legătură cu aceste teme, au rămas valabile textele adoptate la Conferinţele Panortodoxe Presinodale.

În cadrul celei de a treia întruniri a Comitetului Interortodox Special, Înaltpreasfinţitul Părinte Mitropolit Ioan de Pergam a precizat că, după cea de a doua întrunire a Comitetului Interortodox Special (15-21 februarie 2015), au fost vehiculate în presă anumite informaţii false cu privire la lucrările şi deciziile acestui comitet, motiv pentru care s-a făcut o declaraţie de presă comună (scrisă şi semnată de către reprezentanţii tuturor Bisericilor Ortodoxe), prin care s-au negat informaţiile eronat vehiculate. „Comitetul Interortodox Special, constituit pe baza hotărârii Întâistătătorilor Bisericilor Ortodoxe din martie 2014, cu scopul de a revizui, potrivit mandatului său, textele elaborate şi adoptate de către cea de a III-a Conferinţă Presinodală (Geneva, 1986) şi, pe de altă parte, de a superviza textele adoptate de cea de a II-a Conferinţă Presinodală (Geneva, 1982), şi-a încheiat sarcina pe parcursul celor 3 întruniri ale sale la Centrul Ortodox al Patriarhiei Ecumenice de la Chambésy – Geneva (29 septembrie-octombrie 2014; 16-21 februarie şi 29 martie – 3 aprilie 2015). Astfel, textele revizuite şi supervizate sunt pregătite pentru urmarea procesului de pregătire *şi convocare* a Sfântului şi Marelui Sinod al Bisericii Ortodoxe. Lucrările Comitetului s-au desfăşurat într-un spirit de dragoste frăţească şi de dialog constructiv. Toţi membrii Comitetului informează, într-o manieră responsabilă, că tot ceea ce s-a publicat în presă, respectiv, luarea unor poziţii contrare învăţăturii Bisericii Ortodoxe, este incorect şi fals.

Istorica Biserică „Sfânta Irina" din Constantinopol, locul unde s-a ţinut al II-lea Sinod Ecumenic (381), dar şi loc desemnat a găzdui Sfântul şi Marele Sinod al Bisericii Ortodoxe din anul 2016

La cea de a treia întrunire a Comitetului Interortodox Special, Patriarhia Română a fost reprezentată de către Înaltpreasfinţitul Părinte Mitropolit Nifon de Târgovişte, alături de pr. prof. dr. Viorel Ioniţă. După cum aminteam, Patriarhia Ecumenică a fost reprezentată de Mitropolitul Ioan de Pergam (preşedinte), alături de pr. Gheorghe Tsetsis, arhim. Maxim Pathos şi Arhid. Ioan Chryssavgis (ca secretari pe lângă preşedinte). Patriarhia Alexandriei: Mitropolitul Serghie de Kalis Elpidos şi arhim. prof. dr. Nicolae Ioannidis. Patriarhia Antiohiei: Mitropolitul Vasile de Arkadia. Patriarhia Ierusalimului: Arhiepiscopul Aristarhos de Konstantinis, prof. dr. Teodor Iankou. Patriarhia Georgiei: Mitropolitul Andrei de Samtabisi şi Gori, pr. Gheorghe Zviantze şi monahul Constantin-Antim Tsavatsisvili (Grigoriatul). Patriarhia Serbiei: Mitropolitul Amfilohie de Muntenegru, episcopul Irineu de Batska. Patriarhia Moscovei: Mitropolitul Ilarion de Volokolamsk, pr. Nicolae Balashov şi diac. Anatoly Churyakov (traducător). Patriarhia Bulgariei: Mitropolitul Ioan de Varna şi Marea Preslavie; Mitropolitul Serafim de Nevrokopiou. Biserica Ciprului: Mitropolitul Gheorghe de Pafos şi prof. dr. Nicolae Zaharopoulos. Biserica Greciei: Mitropolitul Ignatie de Dimitriada, Mitropolitul Hrisostom de Messinia şi Mitropolitul Hrisostom de Peristeriou. Biserica Albaniei: Mitropolitul Ioan de Koritsa şi Mitropolitul Nicolae de Apollonia. Biserica Poloniei: Episcopul Gheorghe de Semiatitse şi pr. Andrei Kouzma. Biserica Cehiei şi Slovaciei: Mitropolitul Gheorghe de Mihaloupoleos şi Arhim. Serafim Semiatovsky. Secretariatul Pregătirii Sfântului şi Marelui Sinod al Bisericii Ortodoxe a fost reprezentat de către Mitropolitul Ieremia al Elveţiei (secretar), alături de prof. dr. Vlasios Fidas (consilier).

În finalul prezentării lucrărilor celei de a treia întruniri a Comitetului Interortodox Special, considerăm oportună prezentarea paragrafului care evocă *Misiunea Ortodoxiei în lumea contemporană*, aşa cum acest text (paragraf) a fost supervizat, în vederea prezentării Sfântului şi Marelui Sinod al Bisericii Ortodoxe din anul 2016:

„1. Ortodoxia poate şi are datoria de a contribui pozitiv la refacerea relaţionării organice a dialogului global contemporan, în privinţa idealurilor creştine ale păcii, libertăţii, frăţietăţii, iubirii şi dreptăţii sociale dintre popoare, propovăduind învăţătura creştină despre om şi lume (kosmos), precum a făcut-o, pe deplin, în întreaga ei activitate, pentru a reuşi reînnoirea identităţii spirituale şi sociale a lumii. Învăţătura creştină despre originea dumnezeiască şi unitatea neamului omenesc şi a lumii, întotdeauna, în relaţie strânsă cu sfinţenia, desăvârşirea şi valoarea supremă a persoanei umane, se află într-o stare latentă, în contextul dialogului global contemporan despre pace, dreptate socială şi drepturile omului. Ideea universalităţii acestor idealuri, care constituie fundamentul dialogului contemporan, ar fi aproape de neînţeles fără învăţătura creştină despre unitatea ontologică a neamului omenesc.

2. Identificarea unităţii neamului omenesc în arhetipul dual al creaţiei dumnezeieşti constituie sursa concretă a darurilor libertăţii, egalităţii, frăţietăţii şi dreptăţii sociale. Învăţătura creştină despre «recapitularea tuturor în Hristos» (Efes. 1, 10) a reînnoit sfinţenia şi măreţia supremă a persoanei umane, zădărnicind lumea dezbinării, a denaturării, a deosebirilor etnice şi a urii. Asumarea în Hristos a întregului neam omenesc şi a lumii a refăcut unitatea organică a acestora într-un trup, de aceea s-a şi propovăduit, că «nu mai este iudeu, nici elin; nu mai este nici rob, nici liber; nu mai este parte bărbătească şi parte femeiască, ci toate sunt una în Hristos Iisus» (Gal. 3, 28). În acelaşi timp, credem că această unitate nu este ceva static şi monolitic. Are un dinamism şi o diversitate nesfârşită, deoarece izvorăşte din unitatea persoanelor aflate în comuniune, după modelul unităţii celor trei persoane ale Sfintei Treimi".

Deoarece au existat luări de poziţie cu privire la faptul că evenimentul panortodox aflat în pregătire pentru anul 2016 nu poate avea importanţa Sinoadelor Ecumenice şi că ar trebui definit ca „Sinod Panortodox", şi nu ca „Sfântul şi Marele Sinod al Bisericii Ortodoxe" (ex. Mitropolitul Ilarion Alfeyev), merită atenţie opinia Patriarhului Gennadie Scholarios (1405-1472/1473), primul Patriarh după căderea Constantinopolului (1453), care a exprimat foarte clar în ce context sintagma de „Sinod Ecumenic" (sau „Sfânt şi Mare Sinod") este justificată. Afirmând că Biserica lui Hristos este acolo unde se află întreg adevărul de credinţă, Patriarhul Gennadie Scholarios făcea diferenţa între Sinodul provincial, care nu reprezintă întreaga Biserică şi Sinodul Ecumenic, care reprezenta întreaga Biserică (Gennadios Scholarios, *Oeuvres Complétes* II, 62:19). Atunci când vorbea de un *Sinod Ecumenic*, Gennadie Scholarios avea în vedere participarea Întâistătătorilor celor cinci Patriarhii existente la vremea sa, în scopul soluţionării unor aspecte de credinţă sau/şi organizare canonică a Bisericii Ortodoxe din acea vreme. În consecinţă, participarea Întâistătătorilor celor 14 Biserici Ortodoxe autocefale sau autonome de astăzi într-un sinod, cu o agendă care priveşte misiunea Bisericii Ortodoxe în contemporaneitate, ca şi organizarea pastoraţiei în zona de diasporă, poate fi definit, fără ezitare (din perspectiva Tradiţiei Bisericii), ca „Sfânt şi Mare Sinod" sau „Sinod Ecumenic".

Într-o lume marcată din ce în ce mai mult de conflicte şi dezbinare socială, evenimentul aşteptat în anul 2016 nu va produce doar un ecou în interiorul Ortodoxiei, ci va constitui un eveniment fără precedent în contemporaneitate, aducând adierea Duhului „într-o lume a neliniştii, ca sursă de pace", ca să parafrazăm o sintagmă a Sanctităţii Sale, Patriarhul Ecumenic Bartolomeu.

Surse: www.patriarchate.org, www.amen.gr, www.basilica.ro

Tendinţe şi frământări contemporane: tradiţionalism versus liberalism teologic

Ne aflăm astăzi după o perioadă de schimbări certe în privinţa credinţei religioase. Efectivul de credincioşi [din Occident – n. n. C. I.] *nu scade, ci, dimpotrivă, creşte uşor în ultimele decade, cum ne spun anchetele europene de opinii. S-a prăbuşit critica modernă a religiei – de la Hegel, trecând prin Feuerbach, Comte, Marx, Nietzsche şi Freud –, în locul ei intrând recunoaşterea* (...) *permanenţei religiei printre formele spiritului. S-a prăbuşit, totodată, modelarea lui Kant a relaţiei dintre ştiinţă, filosofie, teologie, în favoarea tezei „*corelaţionalităţii*" acestora, apărată de Habermas şi Ratzinger* [Autorul se referă la papa Benedict al XVI-lea (2005-2013), ca laic Joseph Alois Ratzinger, care, după retragerea din demnitatea de suveran pontif, a devenit *papă emeritus*]. *Nici speranţa întemeierii ştiinţifice a moralei şi nici organizarea pe baze filosofice a societăţii nu au dus la rezultate aşteptate, încât trebuie căutate resurse culturale pentru a susţine organizarea societăţii* [Andrei Marga, *Ce poate face credinciosul?,* în „Cotidianul", ediţia electronică din 30 oct. 2014 (http://www.cotidianul.ro/ce-poate-face-credinciosul-250130/ – 31.10.2014)].

Pe de o parte, citatul de mai sus ne invită să ne uităm înapoi în istorie, în vremea *Revoluţiei radicale* Franceze din 1793, când s-a trecut la înlocuirea valenţelor creştine cu Virtutea, care, la cererea lui Robespierre, urma să fie instituită prin teroare [Mircea Platon, *Biblia lui Robespierre*, în „Convorbiri literare", aprilie 2004, ediţia electronică (http://convorbiri-literare.dntis.ro/PLATONapr4.html – 16.09.2014)]. Mutaţia a dus la *înjosirea sistematică, pângărirea minuţioasă a chipului lui Dumnezeu în om,* căci *nimeni, până la Revoluţia Franceză, nu a căutat să pervertească omul* [Idem, *Reeducarea Delfinului*, în *Ibidem,* mai 2004, ediţia electronică (http://convorbiri-literare.dntis.ro/PLATONmai4.html – 16.09.2014)].

Pe de altă parte, rândurile filosofului Andrei Marga ne invită la o incursiune în secolul al XVII-lea, martorul apariţiei unei şcoli de gândire religioasă caracterizată prin grija pentru motivaţia internă în defavoarea controlului extern. Iniţiată de Rene Descartes şi, în faza de început, influenţată de gânditori precum Benedict de Spinoza, G.W. Leibnitz şi John Locke, şcoala aceasta va cunoaşte şi o a doua etapă a sa, din vremea Romantismului sfârşitului de secol al XVIII-lea şi începutul celui următor, etapă în care „marile voci" vor fi filosofi precum Jean Jacques Rousseau şi Immanuel Kant ori teologi ca Friedrich Schleiermacher. Etapa *teologiei creştine liberale* sau a *liberalismului teologic*, este una a demersului de a încorpora ştiinţa în coordonatele credinţei, căci asistăm la o atenţie sporită acordată studiului psihologic al experienţelor religioase, dublată de studiul sociologic al instituţiilor religioase şi completată de cercetări filosofice asupra valorilor religioase.

Revenind la Schleiermacher (1768-1834), el afirmă: *Elementul comun din toate diversele forme de exprimare a pietăţii* (...) *este conştiinţa dependenţei totale sau, altfel spus, conştiinţa relaţiei noastre cu Dumnezeu.* O primă concluzie: *Aceasta reprezintă cea mai înaltă formă a conştiinţei de sine a omului.* O a doua: *această formă a conştiinţei participă la antiteza dintre plăcut şi neplăcut* [Friedrich Schleiermacher, *Teologia creştină liberală,* Bucureşti, Herald, 2014, p. 219]. Desigur, unele dintre afirmaţiile teologului sunt acceptate, iar altele nu. De pildă, în „Prima doctrină: Despre pluralitatea Bisericilor văzute, în relaţie cu unitatea Bisericii nevăzute" găsim: (paragraful 150) *Ori de câte ori se produc separaţii în sânul Bisericii Creştine, trebuie să apară şi eforturile de a uni părţile care s-au separat*; (par. 151) *Completa separare a părtăşiei dintre diferitele părţi ale Bisericii văzute reprezintă o atitudine necreştină*; (par. 152) *Toate separaţiile din Biserica Creştină au doar un caracter temporar* (*Ibidem,* p. 250)].

Contemporanul nostru, Vito Mancuso (n. 1962), afirmă că diferenţa dintre modernismul care apune şi postmodernismul zilelor noastre este bine marcată la nivel teologic. Dacă modernismul, cu accent pus pe ierarhie, ordine şi control centralist, cultiva perspectiva materialistă, având deopotrivă ca suport şi reper ateismul, în schimb, postmodernitatea, caracterizată prin] nclinaţia de a dizolva tendinţele binare, este traversată de un puternic curent spiritual care îşi caută izvorul în elementul religios [Vito Mancuso, *Theology of Relation. Pagan Postmodernity and the Refounding of Christianity,* în „ET-Studies", 1-2, 2010, pp. 213-231, la p. 2016]. Numai că trimiterile lui ne pun nu în faţa unui binom, ci a unei dihotomii: adică tradiţionalism *versus* radicalism, ultimul considerat de unii autori ca fiind liberalism teologic [Corneliu Simuţ, *Nimeni pe lumea asta nu se naşte creştin. Cu toţii ne naştem oameni păcătoşi,* în Cristian Bădiliţă, Otniel Vereş, *Biserici, secte, erezii?,* Bucureşti, Editura Vremea, 2011, pp. 205-207, la p. 214]. Dintr-o atare perspectivă, tradiţionalismul se bazează pe convingerea că Dumnezeu există în mod supranatural, real şi ontologic, cu alte cuvinte, El există ca realitate personală. În schimb, radicalismul (considerat, cum arătam, ca fiind liberalism teologic) neagă existenţa supranaturală şi ontologică a lui Dumnezeu, nu însă şi pe cea reală, de vreme ce – susţin adepţii săi – Dumnezeu poate exista ca şi *concept* în mintea noastră. Prin negarea oricărui aspect supranatural al gândirii creştine, suntem astfel în faţa unei mari provocări spirituale care anulează dogme precum Întruparea, Învierea, Înălţarea, Parusia ori Viaţa de Apoi. Cercetătorii fenomenului amintit afirmă că, de fapt, acest radicalism se suprapune, într-o oarecare măsură, pe ereziile din Biserica primelor veacuri, în special pe arianismul care nega dumnezeirea lui Hristos [*Ibidem,* pp. 214-215]. – *Ţi s-a arătat, omule, ceea ce este bun şi ceea ce Dumnezeu cere de la tine: dreptate, iubire şi milostivire şi cu smerenie să mergi înaintea Domnului Dumnezeului tău!* (*Mihea* 6, 8).

Lector Univ. Dr. Constantin ITTU
Cercetător ştiinţific, Muzeul Naţional Brukenthal

Diversificarea limbajului religios

Nadia Obrocea, analizând şi aplicând limbajului religios studiile lui Eugen Coşeriu şi concepţia Mariei Teresa Cabré despre limbajul specializat ca subansamblu al limbajului general, caracterizat în mod pragmatic prin trei variabile – subiect, utilizatori şi situaţii de comunicare –, consideră că limbajul religios poate fi definit prin delimitarea în mai multe variante şi prin identificarea diferenţelor care funcţionează în interiorul său. Astfel, limbajul religios ortodox şi limbajul religios catolic se diversifică în următoarele variante sau sublimbaje: „1. limbaj biblic; 2. limbaj teologic; 3. limbaj liturgic, care conţine, la rândul său, două variante: limbajul de cult propriu-zis şi limbajul tehnic de cult; 4. limbajul organizatoric bisericesc, care include şi limbajul monahal de care nu poate fi separat în totalitate; 5. limbajul omiletic; 6. limbajul catehetic; 7. limbajul istoric bisericesc; 8. limbajul muzical bisericesc" [Nadia Obrocea, *Elementul latin în limbajul religios românesc* (Teză de doctorat), Timişoara, 2008, p. 25-26].

Stabilirea unui profil al limbajului religios s-a făcut, de către autoare, prin luarea în considerare a textelor aferente, pentru că norma – fiind interpusă între sistem şi vorbire – poate fi evidenţiată doar prin cercetarea textelor. Unitatea şi specificitatea existentă la nivelul textelor face să se poată vorbi despre stiluri ale limbii, niveluri de limbă sau dialecte. Limbajul religios se constituie din variantele prezentate mai sus, care au elemente comune la toate nivelurile: fonetic, morfologic, sintactic, lexical, grafic etc. şi îi conferă caracter religios, în ciuda diferenţelor existente între ele. Analiza variantelor limbajului religios impune un lung parcurs hermeneutic. [...]

Limbajul liturgic este asociat cultului divin. Disciplina care se referă la întregul cult, nu doar la Sfânta Liturghie, se numeşte liturgică. Cercetătoarea consideră termenul *liturgic* ca adecvat, de vreme ce îşi extinde aria semantică de la Liturghie la cult. Limbajul liturgic poate fi identificat la nivelul textelor specifice cultului divin. El cunoaşte două variante: limbajul de cult propriu-zis şi limbajul tehnic de cult. *Limbajul de cult* propriu-zis este limbajul specific rugăciunii, Sfintelor Liturghii, Sfintelor Taine şi altor slujbe religioase; *limbajul tehnic de cult* cuprinde elemente legate de modul de realizare a cultului divin, fiind aproximativ un meta-limbaj de cult. Textele corespunzătoare limbajului de cult propriu-zis sunt textele care conţin Sfintele Liturghii, Sfintele Taine, ierurgiile şi rugăciunile, iar cele corespunzătoare limbajului tehnic de cult sunt fragmentele în care se fac precizări cu privire la modalitatea de realizare a rugăciunilor sau de oficializare a Sfintelor Liturghii, a Sfintelor Taine şi a celorlalte slujbe religioase. Acest limbaj conţine informaţii referitoare la tehnica de realizare a cultului divin. Limbajul tehnic de cult este constituit dintr-o bogată terminologie. Ni se pare îndreptăţită afirmaţia autoarei de a considera inoportună discuţia despre un limbaj bisericesc independent, pentru că Biserica nu există şi nu poate să existe în afara Sfintelor Liturghii şi a Sfintelor Taine. [...]

Împărtăşim punctul de vedere al Nadiei Obrocea referitor la diversificarea limbajului religios (în raport cu specificitatea comunicării aferente domeniului religiei), cu observaţia că, varianta a patra [*Ibidem*, p. 25], care alătură *limbajul monahal* limbajului organizatoric bisericesc, nu ni se pare justificată. Dimensiunea organizatorică şi administrativă a Bisericii ca instituţie nu include în mod necesar limbajul monahal. Din punctul nostru de vedere, *limbajul monahal* poate constitui el însuşi o variantă sau sublimbaj. Faptul că la conducerea Bisericii se află monahi nu înseamnă că aceştia folosesc în relaţiile organizatorice un limbaj specializat. Limbajul monahal, în opinia noastră, este cel duhovnicesc, întâlnit în cărţi precum *Patericul, Sbornicul, Filocalia*, în alte cărţi ale Sfinţilor Părinţi, în cuvintele şi învăţăturile marilor duhovnici sau stareţi. Facem precizarea că, deşi este numit limbaj monahal, nu aparţine în totalitate călugărilor din mănăstiri, ci tuturor trăitorilor creştini înduhovniciţi, aflaţi într-un urcuş spiritual sub călăuzirea Duhului Sfânt.

Aşadar, din punctul nostru de vedere, *limbajul religios* conţine următoarele variante (sublimbaje): 1. limbajul biblic; 2. limbajul teologic; 3. limbajul liturgic; 4. limbajul organizatoric bisericesc; 5. limbajul monahal sau duhovnicesc; 6. limbajul omiletic; 7. limbajul catehetic; 8. limbajul istoric bisericesc; 9. limbajul muzical bisericesc.

În cele ce urmează, vom urmări modul în care limbajul liturgic se concretizează în textul de cult din *Liturghier*. Pentru complexitatea problematicii abordate, vom avea nevoie, ca suport teoretic, de *perspectiva lui Eugen Coşeriu despre rugăciune ca text*.

(Extras din lucrarea *Aspecte ale limbajului liturgic românesc,* Editura Casa Cărţii de Ştiinţă, Cluj-Napoca, 2013, p. 24-27)

Prof. Dr. Maria FRENŢIU

• TELEGRAFUL EVENIMENT •

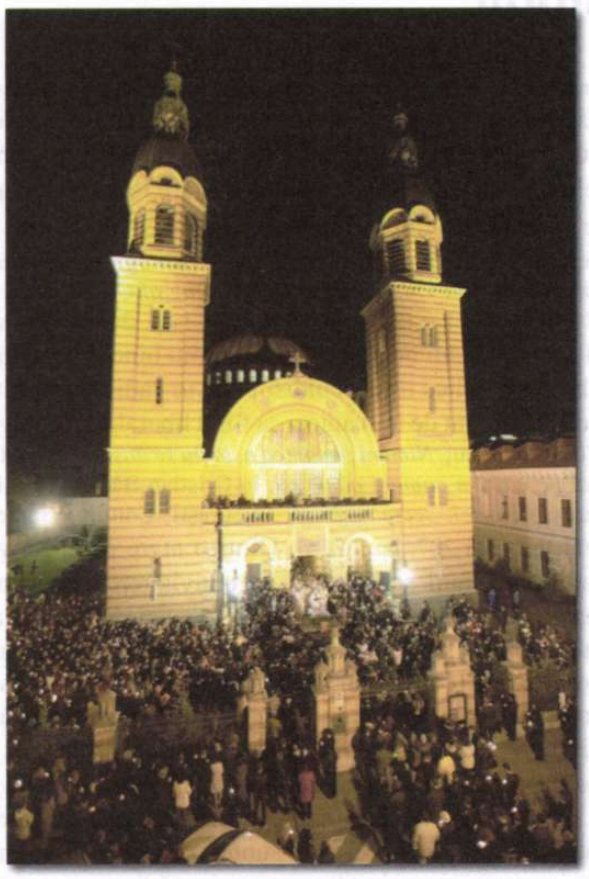

ÎNVIEREA DOMNULUI LA CATEDRALA MITROPOLITANĂ DIN SIBIU

Cea mai mare sărbătoare a creştinătăţii, Învierea Domnului Iisus Hristos, a fost sărbătorită de credincioşii din Transilvania prin participarea la slujbele oficiate în biserici şi mănăstiri, primind şi în acest an Sfânta Lumină adusă de la Ierusalim. Peste tot unde sunt credincioşi, în sate şi oraşe, pe munţi şi văi, răsună vestea cea mare: „Hristos a înviat!"

Sfânta Lumină adusă de la Ierusalim a fost împărţită mulţimilor de credincioşi din Sibiu şi împrejurimi, dar şi celor veniţi din alte părţi ale ţării la Catedrala mitropolitană din centrul cetăţii transilvane. Înaltpreasfinţitul Laurenţiu, Arhiepiscopul Sibiului şi Mitropolitul Ardealului, a oficiat slujba de Înviere împreună cu un sobor de preoţi, format din slujitorii Catedralei mitropolitane şi cadre didactice de la Facultatea de Teologie Ortodoxă „Sfântul Andrei Şaguna". Răspunsurile liturgice au fost date de corala „Timotei Popovici" a locaşului de cult. După ce s-a înconjurat biserica, soborul slujitor a oficiat slujba Învierii pe treptele Catedralei, apoi a urmat săvârşirea Sfintei Liturghii în locaşul de cult.

O mare parte din credincioşi s-au împărtăşit cu Trupul şi Sângele Mântuitorului Hristos, iar la final toţi cei prezenţi au primit pâinea şi vinul binecuvântate şi cunoscute sub denumirea de „paşti". Între cei prezenţi la slujbă s-au aflat prefectul judeţului Sibiu, Ovidiu Sitterli, viceprimarul Astrid Fodor, secretarul consiliului Judeţean, Iordan Nicola şi alte oficialităţi. Credincioşii prezenţi au avut posibilitatea să asculte scrisoarea pastorală a IPS Mitropolit Laurenţiu, citită după slujba de Înviere.

La slujba din Duminica Învierii, cunoscută şi ca „A doua Înviere", credincioşii din parohiile sibiene au venit în număr mare alături de preoţii lor la Catedrala mitropolitană din cetatea transilvană pentru a participa la slujba religioasă şi la pelerinajul de Sf. Paşti. Soborul slujitor a fost condus de IPS Arhiepiscop şi Mitropolit Laurenţiu. Evanghelia de la această slujbă a fost citită de preoţi în 14 limbi, simbolizând unitatea de credinţă a întregii Biserici. După slujbă a urmat tradiţionalul pelerinaj de Sf. Paşti de la Sibiu, preoţii şi credincioşii purtând prin centrul oraşului icoana Învierii, moaştele Sfântului Ierarh Andrei Şaguna şi vestind tuturor marea minune.

Credincioşii din Braşov au trăit clipe de mare bucurie duhovnicească în a doua zi a Sfintelor Paşti, când IPS Laurenţiu, Arhiepiscopul Sibiului şi Mitropolitul Ardealului, a sfinţit paraclisul amenajat în demisolul Bisericii „Sfântul Mucenic Dimitrie" din cartierul Tractorul şi a oficiat aici Sfânta Liturghie. Slujbele religioase vor fi oficiate în paraclisul din demisol în perioada lucrărilor care se fac la biserică. Ierarhul a târnosit Sfânta Masă, a aşezat moaşte în piciorul acesteia şi a înveşmântat-o.

În soborul slujitor s-au aflat stareţul Mănăstirii „Brâncoveanu" de la Sâmbăta de Sus, judeţul Braşov, pr. prof. univ. dr. Nicolae Chifăr de la Facultatea de Teologie Ortodoxă „Sfântul Andrei Şaguna" din Sibiu, protopopul de Braşov, Dănuţ-Gheorghe Benga, parohii bisericii şi alţi preoţi din oraş şi împrejurimi. Sfânta Liturghie a fost oficiată în aer liber, la un altar de vară din curtea bisericii, iar la final, ierarhul le-a vorbit celor prezenţi despre minunea Învierii Mântuitorului Hristos şi arătările Sale către ucenici. Ierarhul a oferit distincţia „Crucea şaguniană" preotului Aurel Suciu şi acte de cinstire mai multor binefăcători. Credincioşii au avut posibilitatea să se închine în noul altar de rugăciune şi la capul Sfântului Andrei Şaguna, păstrat într-o raclă la Catedrala mitropolitană din Sibiu.

În a treia zi de Sf. Paşti, IPS Arhiepiscop şi Mitropolit Laurenţiu a sfinţit paraclisul de la Biserica „Sfânta Treime" din Făgăraş, judeţul Braşov. Ataşat de istoricul locaş de cult din cetatea Făgăraşului la 1832 pentru a se oficia aici slujbele religioase din timpul săptămânii, paraclisul a fost renovat complet şi pregătit pentru târnosire. Ierarhul a zidit Sfânta Masă şi a aşezat moaşte în piciorul acesteia, săvârşind întreaga rânduială a târnosirii unui locaş de cult. Paraclisul a primit hramul „Sfântul Ierarh Andrei Şaguna, Mitropolitul Transilvaniei" şi va fi folosit la slujbele religioase din timpul săptămânii, când numărul credincioşilor nu este atât de mare ca în duminici şi în sărbători.

IPS Mitropolit Laurenţiu a săvârşit apoi Sfânta Liturghie în biserica mare, înconjurat de un sobor de preoţi, din care au făcut parte stareţul Mănăstirii „Brâncoveanu" de la Sâmbăta de Sus, judeţul Braşov, protopopul de Făgăraş I, Marcel Dobrea, cei doi parohi ai bisericii, Nicolae Lie şi Marcel Greavu, precum şi alţi slujitori din oraş. În cuvântul de învăţătură, ierarhul a explicat Evanghelia citită în a treia zi de Paşti, care ne relatează întâlnirea Mântuitorului Hristos Cel Înviat cu Luca şi Cleopa pe drumul spre Emaus. La finalul Sfintei Liturghii, ierarhul a oferit acte de cinstire Adunărilor şi Consiliilor parohiale, primarului Sorin Mănduc şi Consiliului local, precum şi unor binefăcători.

Ştefan MĂRCULEŢ

REDACTOR-ŞEF:
Î.P.S. Dr. LAURENŢIU STREZA

COLEGIUL DE REDACŢIE

Senior-editori: Pr. Prof. Dr. Mircea Păcurariu; Pr. Prof. Dr. Dumitru Abrudan. ***Editor:*** Pr. Dr. Savu Popa – *Consilier cultural*. ***Secretar de redacţie:*** Dr. Emanuel Tăvală. ***Membri:*** Pr. Conf. Dr. Constantin Necula, Diac. Dr. Ştefan L. Toma, Pr. Dr. Cristian Muntean, Pr. Vasile Gafton. ***Responsabil ediţie on-line:*** Dragoş Boicu.

ISSN 1223-8392

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se primesc pe adresa: Redacţia „Telegraful Român", 550179 – Sibiu, str. Mitropoliei, nr. 35; e-mail: *telegrafulroman@yahoo.com*. Articolele nepublicate nu se înapoiază.

ABONAMENTUL pentru anul 2015 este de 48 lei; cod IBAN RO34 RNCB 0227 0360 5879 0001. BCR Sibiu, str. Emil Cioran, nr. 1. Cod fiscal 44 79 403.

Tiparul executat la *Tipografia Şaguniana* – Sibiu

Fondator:
Mitropolit Andrei Şaguna, 1853

Publicaţie bisericească a Arhiepiscopiei Sibiului

Telegraful Român

Anul 163 • nr. 17-20

1 şi 15 mai 2015

• PAROHIA – LOCUL RENAŞTERII COTIDIENE •

Cateheză şi misiune prin Liturghie în parohia de azi

Sfânta Biserică este Trupul tainic al Domnului, al cărui cap este Hristos, iar credincioşii, mădularele acestui organism viu (cf. *1 Co* 12, 27; *Ef* 1, 22), în care lucrează harul Duhului Sfânt. După Sfântul Evanghelist Ioan, Hristos este tulpina viţei, prin care se hrănesc credincioşii, care sunt mlădiţele (cf. *In* 15, 5).

În Biserică, credinciosul este chemat să trăiască viaţa cea nouă în Hristos, dobândită prin Sfintele Taine. Transformarea interioară pe care o lucrează Sfintele Taine în noi trebuie pregătită şi completată prin însuşirea învăţăturii mântuitoare, cultivând credinţa, pentru că *prin credinţă se va îndrepta omul* (*Rm* 3, 28). Câştigarea mântuirii este scopul suprem al vieţii noastre şi scopul misiunii interne a Bisericii, care începe prin catehizare.

Necesitatea lucrării catehetice în misiunea Bisericii astăzi

Catehizarea, ca activitate învăţătorească a Bisericii, nu constă doar în transmiterea unor cunoştinţe teoretice despre Dumnezeu, ci este o lucrare de *educaţie continuă* spre mântuire, prin care se împărtăşesc oamenilor adevărurile mântuitoare ale dreptei credinţe, ca să cunoască *„iubirea lui Hristos, cea mai presus de cunoştinţă”* (*Ef* 3, 19), angajându-i prin pocăinţă spre înnoire, pentru a se îmbrăca în *„omul cel nou, cel după Dumnezeu, zidit întru dreptate şi în sfinţenia adevărului”* (*Ef* 4, 24), ca să se umple, cu puterea Duhului Sfânt, *„de toată plinătatea lui Dumnezeu”* (*Ef* 3, 19). Scopul şi necesitatea activităţii catehetice a Bisericii trebuie să ne conducă la cunoaşterea existenţială a lui Dumnezeu Care este viaţă veşnică (*In* 17, 3) şi care presupune transformarea noastră, pentru a ajunge *„la starea bărbatului desăvârşit, la măsura vârstei deplinătăţii lui Hristos”* (*Ef* 4, 13).

Obiectivele misiunii Bisericii Ortodoxe Române astăzi sunt pe măsura noilor posibilităţi de acţiune în toate sectoarele vieţii spirituale şi sociale, de unde rezultă şi responsabilizarea Bisericii faţă de întreaga societate.

Cea mai importantă dintre priorităţile pastoral-misionare ale Bisericii este *catehizarea credincioşilor*, adică instruirea lor în adevărurile de credinţă creştine. După decenii de ateism militant, Biserica este acum liberă să-şi îndeplinească misiunea sa învăţătorească şi sfinţitoare, conducând pe credincioşi pe calea mântuirii. Instruirea credincioşilor, prin cicluri sistematice de cateheze sau prin predica rostită în cadrul cultului, trebuie dezvoltată şi amplificată.

a) Importanţa catehizării pentru câştigarea mântuirii

Cunoaşterea adevărului mântuitor, a poruncilor şi a legii morale dumnezeieşti constituie baza trăirii vieţii cu Hristos şi în Hristos, începută prin Botez (cf. *Ga* 3, 7), spre câştigarea vieţii veşnice. Lucrarea catehetică a Bisericii este necesară pentru câştigarea mântuirii. Didactica religioasă începută cu copiii în şcoală, în strânsă legătură cu serviciile cultului divin, trebuie continuată şi intensificată prin lucrarea catehetică a Bisericii.

b) Cateheza şi misiunea internă a Bisericii

Sfânta Biserică are *misiunea sa internă*, lucrare sfântă prin care sunt chemaţi la Hristos cei îndepărtaţi şi încreştinaţi cei nou-născuţi sau cei ce n-au fost botezaţi. Cei născuţi din nou, prin Sfântul Botez, în viaţa cea nouă în Hristos, sunt întăriţi în Hristos prin Taina Mirungerii, primind *„pecetea darului Duhului Sfânt”* pe principalele organe ale simţurilor, prin ungere cu Sfântul Mir, şi se unesc cu Hristos prin Sfânta Euharistie. Pregătirea acestei lucrării întregeşte misiunea sacră a Bisericii.

c) Condiţiile social-umane

Necesitatea catehizării este cerută cu atât mai mult de noile condiţii social-umane ale lumii de astăzi, cu progresul, dar şi cu marile ei capcane. Civilizaţia umană şi creştinismul însuşi se confruntă astăzi cu o provocare de proporţii şi fără precedent, atât prin dimensiuni, cât şi prin implicaţii: *mondializarea* sau *globalizarea*.

„Marcată de mutaţii tehnologice ameţitoare, de creşterea dezordinilor şi destrămarea coeziunii sociale, de explozia inegalităţilor şi un adevărat apartheid social, de terorism, de violenţă, de forme noi de sărăcie, demoralizare şi marginalizare, de criza muncii şi şomaj endemic, de creşterea pericolelor ecologice, lumea în curs de globalizare este rezultatul unei profunde mutaţii economice cu grave implicaţii nu doar sociale şi culturale, ci şi ontologice şi existenţiale... Scopul economiei devine producerea şi acumularea monetară, totul se reduce la valoarea de schimb, banul e operatorul absolut, mijloc şi finalitate absolută a proceselor economice” [Diac. Dr. Ioan I. Ică Jr, „Globalizarea – mutaţii şi provocări”, în vol. *Biserica în misiune, Patriarhia Română la ceas aniversar*, Bucureşti, 2005, p. 686-687].

„Cultura globală ar putea constitui o şansă pentru reabilitarea religiei într-o lume secularizată – spune Pr. Prof. Dumitru Popescu –, *fiindcă tinde spre adâncirea noilor dimensiuni metafizice şi religioase, semnificative şi valoroase, cu care coexistăm în spirit. Dar pe lângă faptul că această dimensiune metafizică şi religioasă este înţeleasă ca un fel de amalgam religios şi filozofic, ca «un sistem de credinţe care se oferă publicului spre consum», cultura globală are caracter utilitar şi nu manifestă prea mult interes faţă de identitatea culturală a popoarelor. Constituită din bunuri şi simboluri care se propagă cu sprijinul noilor tehnologii de comunicare şi instrumente specifice economiei de piaţă, cultura globală nu intră în dialog cu celelalte culturi, ci le impune valori, mentalităţi, stiluri de viaţă ce le sunt străine, violentând tradiţii, credinţe religioase, norme morale şi juridice, prin care şi-au edificat propria lor identitate culturală.”* [Pr. Prof. Dr. Dumitru Popescu, „Cultură globală şi culturi particulare”, în vol. *Biserica în misiune, Patriarhia Română la ceas aniversar*, Bucureşti, 2005, p. 798] Deci, globalismul în cultură

(continuare în p. 7)

† Dr. LAURENŢIU STREZA,
Arhiepiscopul Sibiului şi Mitropolitul Ardealului

PAROHIA, con-locuirea cu Hristos

Una dintre cele mai acute probleme ale societăţii contemporane este legată de pierderea sentimentului de comunitate ce are la bază păcatul trufiei, care pune stăpânire pe personalitatea noastră şi ne izolează de cei din jur. Devenim neinteresanţi pentru ceilalţi atunci când nu ne dorim decât să le arătăm cât de bine ne merge, la fel cum prietenia nu poate evolua decât atunci când îndrăznim să împărtăşim lucrurile de care ne temem sau pe care le regretăm.

Alain de Botton, în cartea sa *Religia pentru atei*, se întreabă în ce măsură este posibil să recuperăm acest sentiment de apartenenţă la comunitate fără a fi nevoiţi să o întemeiem pe un fundament religios. Pledoaria lui ţine să precizeze că atât creştinismul, cât şi iudaismul şi budismul au adus o contribuţie importantă la recuperarea sentimentului comunitar, mai ales atunci când au făcut-o în spiritul credinţei, şi nu al unui scenariu politic marginal.

Problema comunităţilor lumeşti e că omul face fără Hristos efortul de a-şi crea societatea pe baza diverselor sisteme sociale şi de a determina modul său de existenţă socială.

În ortodoxie, spune părintele Metallinos, nu există acest efort pentru că, prin harul lui Dumnezeu, credinciosul intră în comunitatea lui Hristos care este dăruită de Dumnezeu şi se identifică cu trupul lui Hristos. Creştinul nu se luptă să creeze o comunitate, ci este chemat să intre în comunitatea pregătită de la întemeierea lumii (*Mt* 25, 35).

(continuare în p. 2)

Pr. Prof. Dr. Cristian MUNTEAN

Din cuprins:

Pr. lect. univ. dr. Dorin Opriş
Adolescenţii şi viaţa parohiei | pagina **4**

Protos. dr. Maxim Vlad
Consideraţii istorice, liturgice şi canonice privind evoluţia parohiei | pagina **5**

Preot drd. George Piţ
Parohia, cetatea Duhului Sfânt, spaţiu de refugiu din calea duhului lumii | pagina **6**

Arhim. Visarion Joantă
Apostolatul laicilor | pagina **9**

Duhul parohiei...

Convertirea la Hristos a echivalat restaurării în mine a simţământului acut al tainei, care, iată, dintr-odată s-a făcut simţită (şi) din adâncul fiinţei mele. Întâlnirea cu Hristos este întâlnirea cu tainicul care ţi se adresează în cămara inimii, ţie personal, interpelându-te în alt chip decât o face zgomotul din tine tocmai prin liniştirea lăuntrică grăitoare de dincolo de tumultul mişcărilor cugetării şi simţirii tale. Numai când începi să îţi descoperi inima te întâlneşti cu Hristos. Aş spune că El este Cel mai în măsură să îţi dezvăluie propria-ţi inimă întru odihnirea celui „ostenit şi împovărat" lăuntric care erai până să Îl fi întâlnit. Ce legătură însă pot avea toate acestea cu parohia?

Există locuri în lume unde putem face mai mult ca oriunde în altă parte experienţa acestei întâlniri lăuntrice, tainice, care dă sens întregii vieţi şi împrospătează culorile unei trăiri care virează cu păcatul spre griurile existenţiale (ale ratării tale ca om). Un astfel de loc, pentru unul care locuieşte în marile aglomerări urbane, este parohia. Sigur că pentru proaspătul convertit, însetat de linişte şi de fugă de mulţimea asociată mai curând cu zgomotul şi împrăştierea decât cu minunata ocazie de a întâlni oameni calzi, vii, frumoşi în căutările şi încercările lor, parohia nu spune iniţial mare lucru. Şi totuşi, începând să parcurgi drumul de la fuga de lume de la început la liniştirea progresivă a conştiinţei tale întru bucuria împreună vieţuirii şi comuniunii cu aproapele tău în Hristos, descoperi nevoia ta de acel mediu-pepinieră în care oamenii se şlefuiesc unii pe alţii întru împreuna făptuire, cu atenţia la Hristos, suportându-se reciproc prin transfigurarea deranjului personal în împreună mergere cu aproapele. Acest mediu poartă numele de parohie.

Când te întâlneşti cu o parohie te întâlneşti în primul rând cu locaşul ei de rugăciune (care este „laboratorul", locul concret unde credincioşii sunt chemaţi să „experieze" simţirea harului) şi deci cu întreaga atmosferă specifică acestuia. Într-un cuvânt, te întâlneşti cu „duhul" parohiei, cu *prezenţa* cea atât de greu de prins în cuvinte şi care aici se exprimă personalizat prin icoane, oameni, lumini şi umbre, cântare, rugăciune ... Astfel că, întrezărit în atmosfera unei biserici în care intrăm lăsându-ne pătrunşi către liniştea lăuntrică, tainicul se întrupează încetul cu încetul în trăirea noastră descoperindu-ne oameni şi chipuri în care Hristos e prezent prin viul împreună rugăciunii, prin forţa copleşitoare, inspirată şi ajutată de Sus, a dăruirii multora pentru cel în nevoie. Ceea ce duce ca liniştirea lăuntrică a convertitului care se ascundea de oameni cu frica proaspătă a zgomotului lumii, asurzitor din chiar lăuntrul său, paradoxal să crească nu prin fuga de aproapele, ci, dimpotrivă, tocmai în întâlnirea cu prezenţa icoanelor cu chipuri sfinte cu care zidurile bisericii îl înconjoară părinteşte, respectiv a icoanelor Dumnezeului celui viu care sunt semenii noştri ieşiţi în întâmpinarea noastră în parohie. Parohia este tocmai expresia concretă din jurul tău că Biserica nu sunt zidurile, ci oamenii concreţi, cei din această viaţă sau deja trecuţi la Domnul, cum sunt sfinţii cu care pronia lui Dumnezeu te aduce să parcurgi, chemându-le ocrotirea, drumul mântuirii tale.

Orice parohie are personalitatea sa inconfundabilă. Cu alte cuvinte, o atmosferă a sa specifică provenind atât din modul în care Părinţii, organe ale harului pentru trupul aceastei comunităţi, îţi fac manifestă prezenţa dumnezeiască, cât şi din felul în care credincioşii ca tine se lasă îndrumaţi prin taina ascultării de Părinte pe drumul îndumnezeirii lor. Forţa de înrâurire asupra oamenilor a unei parohii ţine fundamental tocmai de duhul parohiei cel lucrător nu numai pedagogic, cât deopotrivă mistagogic (iniţiatic). Astfel că cel mai inefabil aspect al parohiei, cel mai greu de prins în cuvinte sau în concepte, cel mai greu de imobilizat în caracterizări şi în definiţii, este tocmai acest *duh* al parohiei, element de continuitate mai stabil decât orice prezenţă personală în parohie. Este o constatare că oamenii se mai schimbă, mai vin sau pleacă, duhul însă rămâne viu modelând vieţi şi încărcându-i pe toţi cu acea atmosferă specifică care se face în ei memoria vie a unui anume mod de a fi şi a te purta în faţa lui Hristos.

În cripta noastră ortodoxă de la biserica St. Sulpice din Paris ne bucurăm, între zidurile construite cu multe secole în urmă (la demisolul care are astăzi acelaşi nivel cu ceea ce constituia nivelul oraşului în Evul Mediu când încă exista biserica veche pe ruinele căreia a fost construită cea de azi) de aerul de biserică primară, de catacombă, de vechi în Hristos. Însă ceea ce activează acest duh al locului este nu atât starea şi morfologia pietrei care ne înconjoară, ci întâi de toate impregnarea noastră cu prezenţa lui Hristos prin slujirea deasă a sfintei liturghii. Astfel că din experienţă concretă putem spune că, obişnuiţi astăzi să slujim la lumina lumânărilor şi întru acel crepuscul care simbolizează atât de viu taina întrezăririi celor de dincolo, facem pe cât putem experienţa Tainei care ne cuprinde iară şi iară, întrupând duh în simţirea

(continuare în p. 5)

Pr. Răzvan IONESCU

Parohia, con-locuirea cu Hristos

(urmare din p. 1)

Definind Biserica creştină ca fiind „trupul lui Hristos", Apostolul Pavel afirmă că identitatea creştinului reflectă şi dă viaţă unei relaţii, derivă deci dintr-un act de comuniune. Comuniunea personală cu Dumnezeu şi comuniunea credincioşilor sunt relaţii concomitente şi complementare. Identitatea creştinului se dezvoltă în comuniunea trupului lui Hristos în vederea „zidirii" acestui trup înlăuntru şi afară. Realizarea istorică a acestei comuniuni are loc la pogorârea Duhului Sfânt, căci în prezenţa şi lucrarea Duhului credinţa personală şi credinţa comunităţii devin inseparabile.

Cea dintâi calitate a identităţii creştinului o constituie încorporarea în comunitate prin primirea Evangheliei Cuvântului, a Sfintelor Taine şi prin participarea efectivă la acestea. Fără angajare activă în Biserică, creştinul îşi pierde identitatea rămânând într-o virtualitate nedezvoltată. De aceea, parohia nu este o simplă unitate administrativă sau geografică, o circumscripţie bisericească sau o grupare de oameni ce urmăreşte anumite interese, ci constituie o unitate spirituală, o familie de credincioşi în sânul căreia se realizează mântuirea şi ai cărei membri sunt uniţi prin identitatea credinţei şi a vieţii religioase.

Parohia, în sensul biblic al cuvântului, înseamnă „a conlocui", a fi împreună în comunitate. Această conlocuire este dăruită de Duhul Sfânt (căci lucrarea Duhului este comuniunea), Cel care creează structura indispensabilă oricărei comunităţi creştine. Biserica nu este o asociaţie voluntară, ci organ al comuniunii în iconomia mântuirii, având ca model pe Dumnezeu-Sfânta Treime, reflectând comuniunea intratrinitară.

Participarea noastră la relaţiile de comuniune presupune transcenderea priorităţilor egocentrice prin evaluarea experienţei creştine ca străduanie/asceză de transcendere a sinelui prin dragoste (Yannaras). De aceea asceza, pregătirea individuală şi disponibilitatea reală spre comuniune sunt absolut necesare în evaluarea identităţii noastre creştine.

Preotul şi comunitatea parohială participă la acest eveniment de comuniune în mod plenar, identificându-se ca persoană în comuniunea cu Dumnezeu prin împlinirea existenţială a vieţii în cadrul Bisericii într-o întreită angajare: eclesiologică, liturgică şi misionară.

Identitatea creştină a credincioşilor şi a preotului lor se va forma în parohie ca imagine concretă a Bisericii la nivel local, ce se dezvoltă ca şi comunitate liturgică, spirituală şi socială în contextul lumii de azi.

Ritmul vieţii parohiale este impus de ritmul liturgic. Părintele Bria remarca două mişcări în Sfânta Liturghie: una centripetă, de revenire din lume a comunităţii şi alta centrifugă, de ieşire în lume. Revenirea în sine a comunităţii pentru săvârşirea cultului se face pentru unirea cu Hristos prin împărtăşirea harului Său în cult.

În actul liturgic creştinii sunt, pe de-o parte, traşi din lume, pentru că nu sunt din lume, pe de altă parte, ei sunt trimişi în lume, deoarece lumea trebuie să se sfinţească prin ei. În cult creştinii se sfinţesc şi primesc puterea pentru a deveni martori ai lui Hristos şi ai Evangheliei Sale în lume. Cu aceasta ei se răspândesc în lume ca martori ai Evangheliei, nu pentru a rămâne în lume, ci pentru a aduce lumea în Biserică. Astfel, Sfânta Liturghie constituie centrul vieţii bisericeşti şi imprimă întreaga manifestare internă şi externă a comunităţii.

Christos Yannaras ne face atenţi, în cartea sa: *Contra religiei*, la pericolul transformării în religie a Bisericii prin individualizarea credinţei, a ascezei şi a cultului. Credinţa se perverteşte în convingeri individuale, asceza, în morală individuală, cultul, în îndatorire individuală. Convingerile corecte, supunerea faţă de unele porunci morale şi consecvenţa în îndeplinirea obligaţiilor cultice sunt de ajuns pentru a-i asigura individului îndreptăţirea, mântuirea.

Omul tipic religios, după Yannaras, funcţionează, în orice aspect al vieţii sale, având drept ax şi centru propriul eu. De aici religiozitatea apare ca o pornire înnăscută, ca nevoie instinctuală şi individualistă.

Transformarea în religie anulează prioritatea constitutivă a Bisericii de realizare şi revelare a corpului comunităţii euharistice. În aceste condiţii, oamenii înţeleg prin cuvântul „Biserică" mecanismul organizatoric şi administrativ al unei religii şi identifică Biserica după orice organism public având o ierarhie administrativă (episcopi şi cler) din care nu fac parte.

Atunci când încetează de a se mai identifica cu comunitatea euharistică, corp al relaţiilor de comuniune, şi este considerată o „sucursală" a unei instituţii religioase cu o conducere centralizată, parohia îşi pierde scopul „con-locuirii cu Hristos" în detrimentul deservirii „nevoilor religioase" individuale. Conştiinţa religioasă nu mai percepe Sfânta Euharistie ca realizare şi revelare a modului bisericesc/comunitar de existenţă, ci o vede ca un act sacramental îndeplinit de un slujitor/oficiant, care îi oferă în mod individual fiecăruia dintre cei care asistă posibilitatea de a se împărtăşi dintr-un dar supranatural garantându-i viaţa veşnică.

Integrarea în trupul lui Hristos este o premiză a mântuirii, fiindcă nimeni nu se mântuieşte individual, ci în comuniune cu fraţii săi. Astfel, parohia devine pentru fiecare locul mântuirii lui, pentru că în ea învaţă să trăiască în comuniune cu Hristos şi cu fraţii lui în Hristos.

Dacă lumea nu e adeseori mişcată de chemarea Bisericii, acest lucru nu se datorează numai indiferenţei ei, ci şi inconsecvenţei celor chemaţi să fie gura lui Hristos şi a Bisericii. Dacă cel care adresează lumii cuvântul lui Hristos nu este cu Hristos după har, nu numai că lumea nu aude, dar şi disprefuieşte cuvântul şi-l respinge. Chemarea Bisericii nu e o invitaţie universală la o idee, ci o chemare la o realitate vie în care participarea noastră personală devine comunitară prin împărtăşire, iar parohia devine con-locuire cu Hristos prin convivialitatea noastră.

LITURGHIE • PASTORAŢIE • MĂRTURISIRE

Î.P.S. Dr. LAURENŢIU STREZA, Arhiepiscopul Sibiului şi Mitropolitul Ardealului

Miercuri, 1 aprilie. A avut program de audienţe. În aceeaşi zi, la Catedrala „Sfinţii Arhangheli Mihail şi Gavriil" din Mediaş, a susţinut o prelegere despre semnificaţiile postului şi despre încărcătura duhovnicească a Săptămânii Patimilor. Seara duhovnicească organizată de protopopiatul Mediaş a fost încununată de un concert de cântări liturgice specifice Postului Mare susţinut de corul preoţilor din protopopiatele Mediaş şi Agnita.

Joi, 2 aprilie. A avut program de lucru la cabinet. A participat la vernisajul expoziţiei itinerante „Spovedanie şi Euharistie. Mărturii de artă creştină din Episcopia Tulcii", realizată de Episcopia Tulcii în parteneriat cu Complexul Naţional Muzeal Astra din Sibiu. A adresat celor prezenţi un cuvânt de binecuvântare.

Vineri, 3 aprilie. A participat, în Piaţa Mare din Sibiu, la manifestările prilejuite de Ziua Jandarmeriei Române. A oficiat o slujbă de binecuvântare şi a adresat celor prezenţi un cuvânt de binecuvântare cu ocazia împlinirii a 165 de ani de la înfiinţarea acestei structuri naţionale de apărare.

Duminică, 5 aprilie – *Praznicul Intrării Domnului în Ierusalim.* A slujit Sfânta Liturghie şi a adresat un cuvânt de învăţătură credincioşilor prezenţi la Catedrala mitropolitană din Sibiu. Seara, a participat la slujba Deniei, oficiată la Catedrala mitropolitană.

Luni, 6 aprilie. A avut program de audienţe şi lucrări de birou. A participat la inaugurarea lucrărilor de modernizare a Maternităţii din cadrul Spitalului Judeţean de Urgenţă din Sibiu, precum şi a secţiilor de neurochirurgie şi fizioterapie. Î.P.S. Sa a oficiat o slujbă de binecuvântare a spaţiilor medicale. Seara, a participat la slujba Deniei, oficiată la Catedrala mitropolitană.

Marţi, 7 aprilie. În cadrul săptămânii „Şcoala Altfel", Î.P.S. Sa a participat la Colegiul „Aurel Vijoli" din municipiul Făgăraş la cea de-a 4 ediţie a Proiectului „Tradiţii şi obiceiuri de Paşti în Ţara Făgăraşului". A oficiat o slujbă de binecuvântare şi a oferit profesorului Vasile Ţifrea, directorul colegiului făgărăşean, distincţia „Ordinul Sfântul Andrei Şaguna, Mitropolitul Transilvaniei". Seara, a participat la slujba Deniei, oficiată la Catedrala mitropolitană.

Miercuri, 8 aprilie. A avut program de lucru la cabinet. Seara, a participat la slujba Deniei, oficiată la Catedrala mitropolitană.

Joi, 9 aprilie. A slujit Sfânta Liturghie a Sf. Vasile cel Mare la Catedrala mitropolitană şi a adresat credincioşilor prezenţi un cuvânt de învăţătură. Seara, a oficiat în acelaşi loc, slujba Deniei celor 12 Evanghelii.

Vineri, 10 aprilie. A slujit Taina Sf. Maslu la Catedrala mitropolitană şi a adresat celor prezenţi un cuvânt de învăţătură. Seara a oficiat, în acelaşi loc, slujba Deniei Prohodului Domnului.

Sâmbătă, 11 aprilie. A întâmpinat, la Aeroportul Internaţional din Sibiu, Sfânta Lumină adusă de o delegaţie de la Bucureşti. Au fost de faţă reprezentanţi ai eparhiilor din Mitropolia Ardealului, protopopi, preoţi şi autorităţi locale. Î.P.S. Sa a adus Sfânta Lumină la Catedrala mitropolitană, iar la miezul nopţii a fost oferită credincioşilor care vor participa la slujba de Înviere.

Duminică, 12 aprilie – *Praznicul Învierii Domnului.* La orele 0,00 a oficiat Slujba Învierii, Sfânta Liturghie din Ziua Învierii Domnului şi a adresat credincioşilor un cuvânt de învăţătură la Catedrala mitropolitană. A oficiat, de asemenea, slujba Vecerniei (A doua Înviere) la Catedrală, iar apoi, a participat la procesiunea liturgică pascală, pe care a iniţiat-o şi organizat-o prin centrul oraşului. După-amiază, a oferit o recepţie oficială la reşedinţa mitropolitană, la care au participat oficialităţi locale, profesori de la Facultatea de Teologie, consilieri şi angajaţi ai Arhiepiscopiei Sibiului, precum şi preoţii din municipiul Sibiu.

Luni, 13 aprilie. Î.P.S. Sa a oficiat slujba de sfinţire a paraclisului amenajat în demisolul Bisericii „Sfântul Mucenic Dimitrie" din cartierul Tractorul din Braşov. A slujit Sfânta Liturghie şi a adresat credincioşilor un cuvânt de învăţătură. La finalul Sfintei Liturghii, a oferit distincţia „Crucea Şaguniană" preotului paroh Aurel Suciu, iar principalilor ctitori şi binefăcători le-a acordat acte de cinstire.

Marţi, 14 aprilie. Î.P.S. Sa a oficiat slujba de sfinţire a paraclisului de la Biserica „Sfânta Treime" din municipiul Făgăraş, judeţul Braşov. A slujit Sfânta Liturghie şi a adresat credincioşilor un cuvânt de învăţătură. La finalul Sfintei Liturghii, a oferit acte de cinstire Adunărilor şi Consiliilor parohiale, primarului Sorin Mănduc şi Consiliului local, precum şi unor binefăcători.

Miercuri, 15 aprilie. A vizitat şantierul de lucru de la Schitul Bazna, jud. Sibiu.

Joi, 16 aprilie. A oficiat o slujbă de pomenire la căpătâiul tânărului Olivian Şerban, fiul părintelui Ionel Aurel Şerban din localitatea Voila, trecut la cele veşnice în urma unui accident rutier.

Vineri, 17 aprilie – *Sărbătoarea Izvorul Tămăduirii.* Cu ocazia hramului, Î.P.S. Sa a oficiat sfinţirea apei la Mănăstirea Brâncoveanu-Sâmbăta de Sus, jud. Braşov, împreună cu un mare sobor de preoţi şi diaconi. A săvârşit, în continuare, Sfânta Liturghie, iar apoi Taina Sfântului Maslu. A adresat celor prezenţi un cuvânt de învăţătură.

Duminică, 19 aprilie. A slujit Sfânta Liturghie şi na adresat credincioşilor un cuvânt de învăţătură la Biserica „Sfânta Treime" din localitatea Mândra, protopopiatul Făgăraş I. A oficiat slujba de resfinţire a catapetesmei bisericii parohiale şi a binecuvântat lucrările efectuate.

Luni, 20 aprilie. A avut program de audienţe şi lucrări de birou. A prezidat şedinţa Permanenţei Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei Sibiului.

Marţi, 21 aprilie. A avut program de lucru la cabinet. A predat cursuri de Teologie Liturgică la Facultatea de Teologie din Sibiu.

Joi, 23 aprilie – *Sărbătoarea Sfântului Mare Mucenic Gheorghe.* A oficiat slujba de sfinţire a Bisericii „Sfântul Nicolae" din localitatea Cincşor, protopopiatul Făgăraş II. A slujit Sfânta Liturghie şi a adresat credincioşilor un cuvânt de învăţătură. La sfârşitul slujbei, Î.P.S. Sa l-a hirotesit întru *iconom stavrofor* pe P.C. pr. paroh Gheorghe Moga, iar principalilor ctitori şi binefăcători le-a acordat acte de cinstire. Seara, a participat la Catedrala mitropolitană din Sibiu, la festivitatea de premiere a grupelor de copii care au ocupat primele trei locuri la etapa eparhială a Concursului naţional „Mâini întinse către poruncile lui Dumnezeu". Câştigătorii etapei eparhiale, copiii din Parohia Bucium, judeţul Braşov, vor reprezenta Arhiepiscopia Sibiului la etapa naţională.

Vineri, 24 aprilie. A avut program de lucru la cabinet.

Duminică, 26 aprilie. A oficiat slujba de sfinţire a Bisericii „Sf. Arh. Mihail şi Gavriil" din localitatea Tărlungeni, protopopiatul Săcele. A slujit Sfânta Liturghie şi a adresat credincioşilor un cuvânt de învăţătură. La sfârşitul slujbei, l-a hirotesit *iconom stavrofor* pe P.C. pr. paroh Ciprian Aranyoşi, iar principalilor binefăcători le-a acordat acte de cinstire.

Luni, 27 aprilie. A avut program de audienţe şi lucrări de birou. A prezidat şedinţa Permanenţei Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei Sibiului.

Marţi, 28 aprilie. A avut program de lucru la cabinet. A predat cursuri de Teologie Liturgică la Facultatea de Teologie din Sibiu.

Miercuri, 29 aprilie. A vizitat şantierul de pictură de la Mănăstirea „Naşterea Maicii Domnului" – Bazna, jud. Sibiu.

Pr. Dr. Cristian VAIDA.

TEOLOGIE ŞI SPIRITUALITATE ORTODOXĂ

Am primit de la **Părintele Cristian Muntean**, de la Braşov, lucrarea sa ***Ierusalim. Istorie şi eshatologie.*** Este vorba de teza de doctorat în teologie a distinsului slujitor al altarului străbun din cetatea de sub Tâmpa, lucrarea fiind acum deja la a treia ediţie. Deşi susţinută ca teză de doctorat, spiritul mărturisirii şi suflul debordant al vorbirii cu dragoste sunt elementele care caracterizează această lucrare şi care sunt subliniate încă de la început. Cetatea Sfântă este unică prin aceea

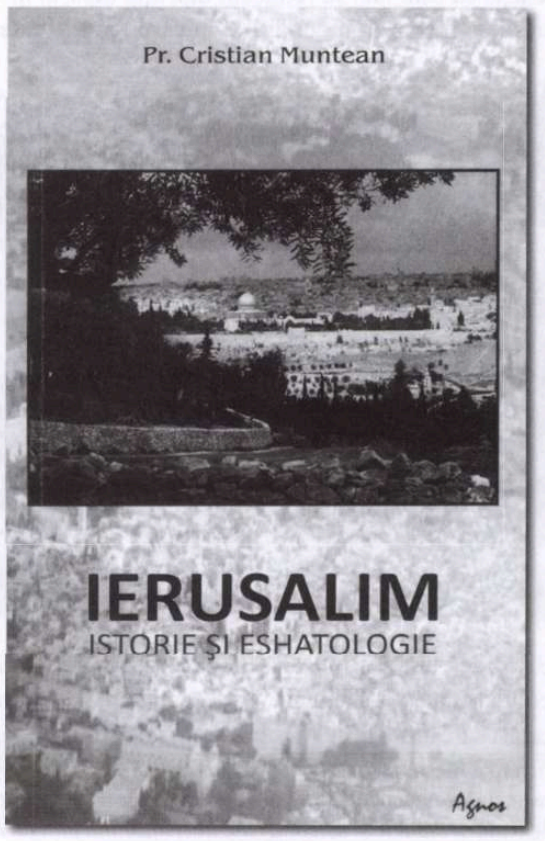

că reprezintă punctul de întâlnire al celor trei religii „ale Cărţii", Avraam fiind cel care marchează *verticala transcendentă, reducând datele lumii şi ale experienţei religioase de la Ierusalimul de jos către Ierusalimul de Sus, de la Ierusalimul terestru către Ierusalimul ceresc,* după cum subliniază autorul. Recomandăm cu căldură cartea atât celor care nu au ajuns să se închine încă la locurile sfinte, cât şi celor care doresc să retrăiască prin lectură pelerinajul realizat în Cetatea Sfântă a Ierusalimului.

De la Editura Humanitas am primit traducerea în româneşte a lucrării lui **Miguel de Unamuno, *Cristul lui Velazquez***. Lucrarea este, cu siguranţă, unul din cele mai importante poeme religioase din literatura spaniolă nu numai din secolul al XX-lea, scrierea acestui poem întinzându-se pe aproape zece ani. Este interesant modul în care autorul încearcă să surprindă zbaterea omului nescindat în fapt între raţiune şi afectivitate, dar avid de unificarea cu transcendentul evaziv prin argumentele greu de formulat în cuvinte ale inimii.

Tot sub egida Editurii Humanitas a apărut lucrarea lui **Michael Shermer, *De ce e Darwin important. Pledoarie împotriva proiectului inteligent***. Lucrarea prezintă controversa dintre creaţionsim şi evoluţionism, încă actuală, după mai bine de un veac şi jumătate de la declanşarea sa. Ofensiva ideilor creaţioniste, care, în perioada din urmă, îmbracă haina mişcării „proiectului inteligent", primeşte o replică fermă şi incisivă, ce dezvăluie conţinutul pseudoştiinţific al argumentaţiei, erorile logice, impostura şi obiectivul politic din spatele noului adversar al teoriei evoluţioniste.

Mitropolitul Laurenţiu

Adolescenţii şi viaţa parohiei

Punerea, în ultimele luni, în discuţie a statutului disciplinei religie a condus la analize pe diferite aspecte, inclusiv cel al implicării elevilor în viaţa parohiei lor. Este uşor de constatat, chiar la o lectură rapidă a ziarului „Lumina" al Patriarhiei Române, faptul că se înregistrează o mai bună colaborare între Biserică, şcoală şi familie, precum şi o mai atentă promovare a acţiunilor educativ-religioase desfăşurate la nivelul întregii ţări.

Una dintre problematizările care au revenit în mod frecvent în ultimul timp are în vedere identificarea modalităţilor prin care îi putem aduce pe elevi mai aproape de biserică. Dincolo de faptul că exemplele de bune practici dovedesc că este fals să reducem discuţia doar la nivelul bisericii şi al şcolii, în condiţiile în care familia este cea

care decide cum gestionează timpul liber al copilului, în articolul de faţă ne propunem să prezentăm rezultatele unor cercetări care arată în ce măsură elevii de liceu de astăzi se raportează la viaţa parohiei lor [Vezi capitolul „Biserica şi rolul acesteia în viaţa liceenilor" din lucrarea Dorin Opriş, Monica Opriş, *Valori, modele şi aşteptări ale liceenilor din judeţul Alba*, ediţia a II-a, Editura Eikon, Cluj-Napoca, 2015, pp. 129-156].

O serie de cercetări sociologice şi educaţionale [Vezi lucrările: Monica Cuciureanu, Simona Velea (coord.), *Educaţia moral-religioasă în sistemul de educaţie din România*, Editura Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, R.A., 2012; Elena Iulia Gheorghiu, *Religiozitate şi creştinism în România post-comunistă*, în Sociologie Românească, vol. I, nr. 3/2003, p. 107-130] relevă faptul că aproape jumătate dintre elevii de liceu intră cel puţin o dată pe lună în biserică. Acest procent este mai mare în cazul celor cu rezidenţă rurală, unde participarea la biserică înseamnă aproape invariabil participarea la Sfânta Liturghie. În oraşe, dat fiind faptul că majoritatea bisericilor sunt deschise pe parcursul întregii zile (mai ales catedralele din oraşele mari), se constată o împărţire a procentului între cei care merg la biserică pentru Sfânta Liturghie şi cei care merg, sau mai bine zis preferă să meargă, atunci când nu este slujbă. De ce jumătate dintre elevi merg mai rar la biserică sau doar la marile sărbători este o întrebare cu un răspuns greu de formulat, datorită notelor particulare pe care îl comportă.

Considerăm deosebit de importantă analiza referitoare la preferinţele adolescenţilor privind participarea la activităţile desfăşurate în parohia lor, care au drept scop, pe de o parte, să îi ajute pe semenii aflaţi în dificultate, iar pe de alta, să le ofere o alternativă pentru petrecerea timpului liber. Scopul mărturisit este acela de a-i învăţa să relaţioneze unii cu alţii şi să observe diferite modele de raportare la învăţătura de credinţă. Toate aceste activităţi contribuie semnificativ la dezvoltarea experienţelor de viaţă şi de învăţare ale elevilor, la care, ulterior, se pot raporta pentru înţelegerea mesajului religios transmis [Bogdan Voicu, Mălina Voicu (eds.), *Valori ale românilor: 1993-2006. O perspectivă sociologică*, Editura Institutul European, Iaşi, 2007, pp. 58-64].

O listă realizată de liceeni în ordinea preferinţelor privind o implicare activă plasează pe primul plan colectele pentru săraci. Urmează apoi taberele la mănăstiri, concertele religioase, pelerinajele la mănăstiri, dezbaterile pe teme de interes pentru tineri şi vizionarea de filme religioase. Această ierarhie a preferinţelor relevă deschiderea intelectuală şi duhovnicească a elevilor pentru participarea la activităţi dinamice, care implică relaţionarea directă cu semenii. Faptul că elevii îşi doresc acţiuni care presupun colaborarea, cooperarea, deschiderea spre semeni în spaţii şi în locuri care le oferă şi un anumit grad de libertate relevă o generaţie de adolescenţi pentru care sunt puţin importante prezentările teoretice sau acţiunile care presupun pasivitate.

De altfel, unul dintre criteriile alegerii bisericii la care participă elevii de liceu în oraşe este legat tocmai de gradul de implicare a preotului în activităţi cu tinerii. Acest fapt arată că elevii îşi doresc să găsească la biserică şi un loc în care trăieşte o comunitate vie, condusă de un preot activ în raport cu aceste aşteptări, un loc în care tânărul se întâlneşte cu persoane de aceeaşi vârstă, cu care poate să împărtăşească ţeluri comune.

Dacă la elevii din ciclul primar şi gimnazial prezenţa la biserică ţine aproape exclusiv de viaţa religioasă a părinţilor, de frecvenţa participării acestora împreună cu întreaga familie la sfintele slujbe, la elevii de liceu se observă o anumită independenţă în această privinţă. Mai mult de jumătate dintre ei merg la biserică acolo unde merg şi prietenii lor, fapt care poate fi valorificat deopotrivă de profesorul de religie şi de preot prin prezentarea valorilor autentice pe care se fundamentează o prietenie trainică.

Datele cercetărilor arată faptul că unul din punctele de sprijin pentru aducerea adolescenţilor la biserică îl constituie înţelegerea faptului că principala motivaţie pentru care tinerii participă la Sfânta Liturghie este recunoaşterea importanţei şi a efectelor acesteia pentru viaţa personală. Deşi procentual numărul celor care participă săptămânal sau lunar la biserică este mai mic decât al celor care precizează că principala motivaţie pentru care merg la biserică este faptul că Sfânta Liturghie este cea mai importantă slujbă din viaţa credinciosului, acest lucru este unul firesc într-un parcurs spiritual: acceptarea în plan interior precede practica religioasă, care implică un efort suplimentar, consecvenţă, resurse de timp.

Deşi tendinţa la nivelul ţării este de scădere a participării constante la slujbele bisericeşti, în favoarea manifestărilor religioase private (postul, rugăciunea acasă, lectura religioasă), preotul poate găsi cele mai potrivite resorturi sufleteşti prin care să-i susţină pe elevi în dificilul parcurs pe care îl presupun prefacerile interioare de la vârsta adolescenţei.

Dacă, aşa cum aminteam anterior, aducerea copiilor în biserică este condiţionată de practica religioasă a părinţilor lor, atunci când vorbim despre adolescenţi şi tineri, efortul este înspre a identifica – poate împreună cu ei – acele activităţi în care doresc să se implice, pornind inclusiv de la experienţe şi modele de succes ale unor acţiuni anterioare din parohie. Pedagogia insistă tot mai mult asupra învăţării din experienţa celor din jur. Dacă preotul va reuşi să creeze contexte în care să poată comunica cu credincioşii şi în care aceştia să înveţe din experienţa lui religioasă, vom avea tot mai mulţi creştini care vor căuta biserica pentru a se apropia de Hristos euharistic.

Pr. lect. univ. dr. Dorin OPRIŞ,
Universitatea „1 Decembrie 1918" din Alba Iulia

OIKOUMENE ECUMENICA

Philip Potter, al treilea Secretar General al Consiliului Mondial al Bisericilor (CMB), a trecut la cele veşnice la data de 31 martie a.c. la vârsta de 92 de ani, în localitatea Lübeck, Germania, unde şi-a petrecut ultimii ani ai vieţii. Potter s-a născut la 19 august 1921 în Roseau, Dominica, Indiile de Vest şi a fost Secretar General al CMB între anii 1972 şi 1984. În vremea sa a fost emis de către Comisia pentru Credinţă şi Constituţie a CMB celebrul document *Botez, Euharisite, Preoţie*, cel mai cunoscut document de consens din istoria mişcării ecumenice. De asemenea a luptat cu mult curaj împotriva regimului de apartheid din Africa de Sud, precum şi împotriva oricărei alte forme de rasism. La ora actuală, dintre foştii secretari generali ai CMB, doi se află în viaţă: Konrad Raiser, născut în 1938 (Biserica Evanghelică Germană), Secretar General al CMB între anii 1993 şi 2003, şi Samuel Kobia, născut în 1947 (Biserica Metodistă din Kenya), Secretar General al CMB între anii 2004 şi 2009.

Óscar Arnulfo Romero y Galdámez (1917-1980), fost arhiepiscop de San Salvador (El Salvador), a fost canonizat de către Biserica Romano-Catolică la 23 mai 2015. În anul 1980, Óscar Romero a fost asasinat în timp ce săvârşea messa într-o capelă a spitalului Providenţa Divină din San Salvador. Arhiepiscop de San Salvador din anul 1977, Óscar Romero s-a impus de la început prin apărarea celor defavorizaţi. În 1979, o junta militară a ajuns la putere în El Salvador. Drepturile omului, printre care libertatea religioasă, au ajuns să fie încălcate sistematic. În mod repetat, inclusiv în predicile sale, Arhiepiscopul Óscar Romero a criticat aceste abuzuri, precum şi nedreptăţile sociale, ceea ce i-a atras ura regimului şi numeroase ameninţări cu moartea, care în cele din urmă s-au materializat. În anul 1977, papa Ioan Paul al II-lea i-a dat Arhiepiscopului Óscar Romero titlul de „slujitor al lui Dumnezeu", deschizând astfel procesul de beatificare. După ce procesul a fost oprit în ultimii ani de pontificat ai papei Ioan Paul al II-lea, papa Benedict al XVI-lea a redeschis procesul de beatificare în 2012. La 3 februarie 2015, papa Francisc l-a declarat martir, iar beatificarea a urmat în mod firesc. Obervatori ai politicii Vaticanului afirmă faptul că această canonizare a unui arhiepiscop latino-american în vremea unui papă de aceeaşi origine arată influenţa crescândă a catolicismului din această regiune a lumii asupra Bisericii Romano-Catolice. De asemenea, grija sa deosebită pentru săraci corespunde cu preocupările de aceeaşi natură ale actualului papă. De altfel, papa Francisc a declarat despre Arhiepiscopul Óscar Romero: „Slujirea sa s-a distins prin atenţia deosebită acordată celor mai săraci şi marginalizaţi".

Regimul chinez a permis hirotonirea de noi preoţi ortodocşi în China pentru prima dată după mai bine de şaizeci de ani. Ştirea a fost făcută publică de Înaltpreasfinţia Sa Hilarion de Volokolamsk, şeful Relaţiilor Externe al Bisericii Ortodoxe Ruse, după efectuarea unei vizite oficiale în China în perioada 14-17 mai a.c. Vizita Mitropolitului Hilarion a venit la câteva zile după ce preşedintele chinez Xi Jinping a fost la Moscova (8-9 mai a.c.) pentru a participa la festivităţile legate de aniversarea a 70 de ani de la victoria asupra regimului nazist. Programul vizitei sale a cuprins şi o întâlnire cu Patriarhul Chiril al Bisericii Ortodoxe Ruse.

Ortodoxia a pătruns în China încă din secolul al XVII-lea, prin intermediul migranţilor ruşi. Biserica Ortodoxă Chineză a dobândit autonomie în 1950. A suferit de pe urma politicii antireligioase a regimului comunist chinez, rămânând practic fără ierarhie şi cler. După căderea comunismului în Rusia şi reconsiderarea politicii religioase în China, s-a încercat reorganizarea Bisericii Ortodoxe Chineze. Aceste încercări au fost dominate de disputa dintre Patriarhia Moscovei şi Patriarhia Ecumenică cu privire la apartenenţa canonică a Chinei. Astăzi în China trăiesc în jur de 13.000 de creştini ortodocşi, cei mai mulţi de origine rusă. Preoţi de origine rusă slujesc în China de marile sărbători, în ambasada şi în consulatele ruseşti. La sfârşitul anului 2014 a fost hirotonit primul preot de origine chineză în Rusia. La ora actuală există 13 seminarişti de origine chineză care studiază în Rusia, la Moscova şi la St. Petersburg, şi de la care se aşteaptă să revină în China pentru a sluji Biserica Ortodoxă de acolo ca preoţi. Observatori externi fac o legătură între recâştigarea influenţei Bisericii Ortodoxe Ruse în China şi apropierea dintre Rusia şi China, mai ales pe fondul îndepărtării dintre Rusia şi ţările nord-atlantice.

Rubrică realizată de Pr. Conf. Dr. Daniel Buda

Consideraţii istorice, liturgice şi canonice privind evoluţia parohiei

În primele trei veacuri ale istoriei Bisericii au intervenit mutaţii importante în planul organizării bisericeşti, schimbări care aveau să-şi pună amprenta asupra organizării ecleziastice ulterioare. Iniţial, creşterea numărului creştinilor a necesitat înmulţirea comunităţilor episcopale. Astfel că Biserica Africii şi a Italiei Centrale a început să cunoască, în secolul al III-lea, o creştere a numărului scaunelor episcopale. În alte zone însă, îndeosebi în Asia Mică, s-a recurs la o altă modalitate: episcopii oraşelor mari au trimis prezbiteri pentru a deservi noile comunităţi; mai mult, ei au privat în parte, pe vechii episcopi de ţară (horepiscopi) de drepturile lor episcopale, reducându-i pe unii chiar la starea de preoţi de parohie [Jean Danielou, *Biserica primară (De la origini până la sfârşitul secolului al treilea)*, trad. George Scrima, Editura Herald, Bucureşti, 2008, p. 270. La începutul secolului IV existau mai multe sute de episcopi reuniţi în sinoadele africane, ceea ce presupune că satele îşi aveau propriul episcop. Şi în împrejurimile Romei, numeroase aşezări au propriul lor episcop. În Asia Mică a existat, în timpul acestei perioade, instituţia horepiscopilor. Soluţia cea mai generală, care trebuia adoptată, era de a extinde în mediul rural soluţia adoptată pentru oraşe (împărţirea în districte conduse de către un preot numit *titul*, adică titular, corespondentul preotului paroh de astăzi), şi de a înmulţi parohiile cu care va fi însărcinat câte un preot, ce depindea de episcopul oraşului celui mai apropiat. Acest regim se va dezvolta în mod special în Galia.]. În felul acesta, episcopul urban (de oraş) se va impune, aflându-se la conducerea mai multor comunităţi sau parohii. Pe de altă parte, o anumită ierarhie va începe să se contureze chiar între comunităţile episcopale, în funcţie de anumite caracteristici: originea apostolică directă (vechimea), prestigiul politic al oraşului, ponderea numerică a locuitorilor, prestanţa şi notorietatea episcopilor care au ilustrat prin faptele şi scrierile lor, scaunele pe care le-au ocupat [John Meyendorff, *Ortodoxie şi Catolicitate*, trad. Călin Popescu, Ed. Sophia, Bucureşti, 2003, p. 30. Întemeierea apostolică era cu deosebire preţuită în Apus, iar Roma era singura Biserică care îşi putea face un titlu de glorie din ea. În Răsărit însă, foarte multe comunităţi se puteau prevala de acest lucru, fără echivoc, însă sorgintea apostolică a unei comunităţii nu era suficientă pentru a-i asigura o autoritate specială în raport cu celelalte. La aceasta a fost nevoie ca să se adauge şi alte criterii: politic, economic, demografic ş.a.m.d.].

Nevoile practice insurmontabile, cum ar fi creşterea rapidă a numărului de creştini în prima jumătate a secolului al III-lea, precum şi absenţa prelungită a episcopilor din Bisericile lor în timpul persecuţiilor [Eusebiu, *Ist. Bis.*, p. 251 (VI, 28)] de la mijlocul acestui secol au condus la apariţia în istorie a parohiilor, ca adunări euharistice separate, centrate în prezbiter, în cadrul Bisericii episcopale [Pr. dr. Marius Ţepelea, *Biserica şi Statul roman în primele trei secole*, Ed. Emia, Deva, 2005, p. 167].

Acest lucru a dus şi la alte dezvoltări corespunzătoare funcţiunilor episcopilor şi ale prezbiterilor. Un studiu comparativ al textelor liturgice şi canonice din primele patru secole a demonstrat că, în timp ce la început numai episcopul era hirotonit pentru a oferi „darurile euharistiei" [Dumnezeule şi Tată al Domnului nostru Iisus Hristos (...), Cunoscătorule al inimilor tuturor, dă robului tău acesta, pe care l-ai ales spre episcopie să păstorească turma Ta sfântă şi să-ţi fie arhiereu fără reproş, slujindu-Ţi zi şi noapte, ca să facă neîncetat îndurătoare Faţa Ta şi să-Ţi aducă **darurile Sfintei Tale Biserici**..., trad. după ed. Botte: Hippolyte de Rome, *La Tradition Apostolique* (Sources Chretiennes, 11 bis., Cerf. 1968), în *Canoanele Ortodoxiei*, de I. Ică Jr., p. 573], începând cu secolul al IV-lea, acest privilegiu, ce aparţinea exclusiv episcopului, a fost adăugat prezbiterilor, fapt ce reiese din formularele de rugăciune pentru hirotonirea acestora [Textele liturgice ale rugăciunilor de hirotonie atât a episcopului, cât şi a prezbiterului coincid în anumite aspecte, acestea prezentând similitudini în proporţie mare. Cercetătorii moderni afirmă că de fapt prefaţa rugăciunii de consacrare este comună episcopului şi prezbiterului, iar acea parte a rugăciunii care enumeră în special darurile necesare şi slujirile speciale ale celui hirotonit, este diferită (cf. Pr. Petru Buburuz, *Sfântul Ipolit Romanul şi Tradiţia Apostolică*, Chişinău, 2002, p. 111). Rugăciunea pentru hirotonirea unui prezbiter, oferită de Tradiţia Apostolică, spre deosebire de cea pentru hirotonirea unui episcop, nu menţionează nimic despre dreptul prezbiterului de a oferi Euharistia. În locul acestei funcţii, candidatul la hirotonire în treapta prezbiterului primeşte harisma: (a) conducerii poporului lui Dumnezeu cu inimă curată, continuând astfel lucrarea prezbiterilor din Vechiul Testament aleşi de Moise, şi (b) aceea a îndrumării şi mustrării poporului. Într-adevăr, la început prezbiterii apar ca fiind consilieri administrativi ai episcopului, formând astfel consiliul *(synedrion)* episcopului]. Distincţia fundamentală care făcea în continuare diferenţa între cele două trepte ale sacerdoţiului, cea episcopală şi cea prezbiterială, a rămas oficiul hirotoniei ca drept exclusiv al episcopului.

Această dezvoltare a marcat consolidarea parohiei. Dar înainte ca această dezvoltare să fie ferm asimilată în conştiinţa Bisericii, calea a fost pregătită de apariţia parohiei în practică, despre apariţia căreia s-a stabilit, pe baza dovezilor oferite de izvoare, că datează de la mijlocul secolului al III-lea [Pr. Lect. Dr. Vasile Raduca, „Parohia – spaţiu misionar", în rev. *O*, An XLVIII, nr. 3-4/1996, p. 90. Sf. Ilarie de Pictavium (315-368) mărturisea, la vremea sa, că din colegiul preoţesc din jurul episcopului se trimiteau câte doi preoţi în bisericile de la ţară. (...) Dacă în perioada de misiune intensă a Bisericii , aceştia erau itineranţi, încet-încet, cu începere din sec. al III-lea şi al IV-lea, preoţii erau fixaţi in comunităţile pe cere le deserveau. În acest fel, au apărut comunităţile parohiale.În sec. al V-lea, Teodoret al Cyrului scria papei Leon cel Mare că în eparhia lui înfiinţase opt sute de parohii.]

Totuşi, după cum era şi normal, acest demers nu putea rămâne fără implicaţii ecleziologice. Păstrarea iniţială **a singurei Euharistii „aflată sub conducerea episcopului"** în fiecare Biserică era expresia vie a unităţii Bisericii lui Dumnezeu într-un singur trup desăvârşit, Trupul întreg al lui Hristos. Fragmentarea acestei singure Euharistii ar fi sfârşit prin a echivala cu cea mai gravă schismă.

Adunările pe care le prezidau preoţii (prezbiterii) aveau la origine un caracter mai degrabă catehetic decât liturgic. Aceste adunări se reuneau pentru învăţătură şi pentru rugăciune, însă niciodată pentru săvârşirea Euharistiei. Astfel preoţii învăţau, însă nu săvârşeau Euharistia în absenta episcopului [Mitropolit Emilianos Timiadis, *Preot, parohie, înnoire. Noţiuni şi orientări pentru teologia şi practica pastorală*, trad. Paul Brusanowski, Ed. Sofia, Bucureşti, 2001, p. 60]. Ei pregăteau catehumenii şi propovăduiau prin lectura Scripturii şi rugăciune. Adunarea condusă de către preoţi, fără oficierea Euharistiei, era văzută ca un „obicei străvechi" in anumite Biserici locale. În Alexandria, miercurea şi vinerea, se citea Sf. Scriptură, iar didascalii o explicau [Henri-Irenee Marrou, *Patristică şi umanism*, trad. Cristina şi Costin Popescu, Ed. Meridiane, 1996, p. 404].

De aceea, tensiunea existentă între Euharistia parohială centrată pe prezbiter şi singura (unică) Euharistie centrată în episcop nu lipsea cu desăvârşire din conştiinţa Bisericii primare. Practica *fermentum*-ului [Eusebiu de Cezareea, *Istoria Bisericească*, în PSB 13, trad. Pr. Prof. T. Bodogaie, Ed. I.B.M. al B.O.R.., Bucureşti, 1988, p. 218 (V, 24, 15)] şi a altor mijloace prin care a fost descurajată răspândirea şi fragmentarea adunărilor euharistice, încercându-se păstrarea Euharistiei centrată în prezbiter într-o relaţie de dependenţă organică şi esenţială de unica Euharistiei oficiată de episcop, a oferit această soluţie prin care parohia nu forma o unitate euharistică independentă şi autosuficientă, ci o extensie în spaţiu a singurei Euharistii centrate în episcop.

Astfel, prezbiterul săvârşea Euharistia în numele episcopului, care rămânea singurul şi adevăratul conducător al trupului mistic al Bisericii lui Dumnezeu. Locurile *synthronon*-ului au fost împrăştiate, însă ele nu au format centre distincte ale unităţii euharistice. Erau doar simple *raze* ale aceluiaşi cerc dependent în mod constant de singurul centru ce era ocupat de episcop. Astfel, chiar şi după apariţia parohiilor, fiecare Biserică locală a continuat să formeze *un cerc deplin,* un singur trup, însuşi trupul lui Hristos, manifestat în istorie printr-o singură Euharistie.

Protos. Dr. Maxim VLAD

Duhul parohiei...

(urmare din p. 2)

noastră şi dând în lăuntrul nostru toată acea simţire care ne face să fim îndrăgostiţi de atmosfera specifică din parohia noastră, simţind, deopotrivă, bunăvoirea lui Dumnezeu atât de manifestă în vieţile noastre. O spune nu numai un paroh, ci o spun, deopotrivă, cei care au rămas prin plecarea din parohie cu dorul slujbelor de aici. „Personalitatea" unei parohii se construieşte prin slujirea consecventă şi repetată care face locaşul de cult să poarte continuu „cărbunii aprinşi" în urma focului pogorât asupra darurilor liturgice şi asupra inimilor noastre.

Sigur că parohie înseamnă şi administraţie, şi proiecte sociale, şi factor economic, şi multe altele. Dar, întâi de toate, sensul unei parohii este ca loc în care oamenii se hrănesc în Hristos, începând cu cina de taină care este centrul hrănirii noastre în Biserică şi continuând cu tot

programul de evenimente creştine, conferinţe, ateliere, dezbateri, săvârşire a sfintelor taine, catheză, predică, pelerinaje, tot ceea ce constituie mâinile întinse ale lui Dumnezeu către oameni prin mijlocirea Părinţilor pentru a-i întâlni în toate nevoile şi căutările lor, pe fiecare dintre ei. Şi acestea sunt duhul parohiei.

Parohia este „acasă". Un acasă configurat nu atât de „logistica" inerentă unui spaţiu de cult, care ţi-ar deveni cumva familiară prin frecventare, cât de harul lui Dumnezeu care te ajută simţit să te regăseşti în Părinţi şi în oameni, în locul inspirat configurat prin tot ce concură în a-ţi înlesni şi ajuta pentru a experia taina întâlnirii cu Dumnezeu, în dragostea celor din jurul tău, în convingerea lăuntrică că te afli în locul care trebuie pentru că pronia lui Dumnezeu a rânduit un „aici" pentru tine care este cale de împlinire. Parohia este locul de intimitate a ta cu Domnul şi cu sufletele celor care, alături de tine, tânjesc către El. Este laboratorul devenirii tale ca om, acolo unde cunoşti neputinţele, căderile, dar şi ridicările din toate zbaterile inerente parcurgerii drumului tău de la chip la asemănare cu Dumnezeu. Sigur că şlefuirile pe care ni le aplicăm unii altora într-o parohie nu sunt uşor de purtat, dar durerea este pasageră şi câştigul este imens în sensul de a învăţa să iubeşti concret pe cel de lângă tine, cale esenţială în a ajunge să iubeşti concret pe Cel sălăşluit în tine la botez. Aproapele este o validare redutabilă a puterii tale de compătimire şi de investire în viaţa Bisericii.

Spunea cineva că parohie este aceea unde, dacă lipseşti cumva primeşti telefon acasă să vadă dacă e totul bine cu tine. Este experienţa concretă de a fi unii pentru alţii, fiecare fiind inestimabil şi întru conştiinţa că împreună este viu, este viaţă, este bogăţie.

Parohia te ajută să întrupezi în viaţa ta duh de viaţă.

Parohia, cetatea Duhului Sfânt, spaţiu de *refugiu* din calea *duhului lumii*

Când vă urmăresc pe voi în cetatea aceasta, fugiţi în cealaltă. (Matei 10, 23)

Fugiţi de lume!

Teologia ioaneică şi paulină evidenţiază cu accente diferite noţiunea „fugii de lume". În aprofundările pe care le fac în scrierile lor, spun că *lumea aceasta* Îl urăşte pe Hristos şi cuvântul Său (In 7, 7; 15, 8; 17, 14-16), iar Sfântul Pavel susţine că duhul acestei lumi nu vine de la Dumnezeu, lucru exprimat în moduri diverse şi de duhovnicii actuali: *„având duhul său departe de veşnicie, omul lumii nu iubeşte excursiile spre ce este dincolo de timp şi spaţiu, spre ce este veşnic"* [Iustin Popovici, *Omul şi Dumnezeul-Om,* studiu introductiv şi trad. Pr. Prof. Ioan Ică şi Diac. Prof. Ioan I. Ică jr., Ed. Deisis, Sibiu, 1997, p. 73]. De aceea, creştinii trebuie să fie în priveghere, pentru a nu-i pătrunde duhul lumii. *Fuga de lume* contrabalansează şi tinde să anuleze *fuga de Dumnezeu* – prima reacţie a protopărinţilor după căderea în păcat: *„De atunci natura umană a moştenit ca pe un dat fiinţial această ascundere, această fugă de Dumnezeu, care îmbracă cele mai variate forme"* [Pr. Prof. Dr. Constantin Coman, *Biblia în Biserică. Eseuri pe teme biblice.* Editura Bizantină, Bucureşti, 1997]. Există în creştinism diverse aspecte ale fugii de lume [Tomas Spidlik, *Spiritualitatea răsăritului creştin I. Manual sistematic*, trad. şi prezentare: Diac. Ioan I. Ică jr, Cuvânt înainte de P. Marko, I. Rupnik S.J., Deisis, Sibiu, 1997, p. 239-240]. Alternanţa şi opţiunea între parohie şi mănăstire (incluzând pelerinajul dinspre parohie spre mănăstire), ca spaţii ale trăirii credinţei, denotă un aspect care arată libertatea în Duhul Sfânt a creştinului. Modul concret al separării de lume îmbracă forma **temporalităţii** (lumea prezentă versus lumea viitoare), a **spaţialităţii** (lumea văzută versus lumea nevăzută) şi a **gândirii** (părerile lumii versus tărâmul adevărului), după cum se exprimă Sfântul Maxim: *„Ce este o virtute pentru omul lumesc este viciu pentru monah; iar ce este o virtute pentru monah este viciu pentru omul lumesc"* [Sf. Maxim Mărturisitorul, *Capete despre dragoste,* trad. de Pr. Prof. Dumitru Stăniloae, *Filocalia,* vol. 2, Sibiu, 1947, p. 95]. Expresia desăvârşită a acestei *fugi* este ieşirea din lumea păcatului şi intrarea în anturajul virtuţii. În acest sens, lumea, ca totalitate a patimilor, trebuie părăsită fără ezitări. Aşadar, pentru toţi există o retragere indispensabilă şi posibilă, chiar dacă nu devin monahi, anume *„retragerea din păcat"* [Sf. Vasile cel Mare, *Scrieri,* Partea a II-a, *Asceticele,* trad., introd., indici şi note de Prof. Iorgu D. Ivan, Col. *Părinţi şi Scriitori Bisericeşti,* vol. 18, EIBMBOR, Bucureşti, 1989, p. 229].

Parohia confruntată cu cotidianul: teamă, rezistenţă şi biruinţă în Duhul

S-a spus despre I Corinteni 7, 31: *„Şi cei ce se folosesc de lumea aceasta (să fie) ca şi cum nu s-ar folosi deplin; căci chipul lumii acesteia trece"* că sugerează doar o detaşare afectivă de lume, însă Sfântul Pavel nu se sfieşte să vădească primejdia reală în contactul cu realităţile pământeşti când spune că *cel căsătorit e împărţit* (I Cor. 7, 33-34). Renunţarea înseamnă mai înainte de toate o atitudine interioară: dezinteresarea de lucrurile lumii. Lucrul acesta nu e suficient însă, ci trebuie pornită căutarea spre Cel ce toate le plineşte, Duhul Sfânt, cum îndeamnă Sfântul Teofan Zăvorâtul: *„Când renunţi la lume, trebuie să te apropii mai mult de Dumnezeu"* [Sf. Teofan Zăvorâtul, *Viaţa duhovnicească şi cum o putem dobândi,* trad. din lb. engl. Prof. Graţia Lungu Constantineanu, Bunavestire, Bacău, 1998, p. 304]. Trebuie să părăsim lumea nu spaţial, ci mental: *„V-am scris în epistolă să nu vă amestecaţi cu desfrânaţii; nu pe de-a-ntregul cu desfrânaţii acestei lumi... că altfel ar trebui să ieşiţi din lume"* (I Cor. 5, 9-10). E inevitabil pentru creştin ca în spaţiul parohial unde îşi desfăşoară viaţa să nu întâlnească, să nu *se amestece* în sens fizic, cu categoriile menţionate de Sfântul Pavel. Dacă el ar fi poruncit o separare efectivă de viaţa cotidiană, de contemporaneitate, atunci creştinii ar trebui să caute o altă lume. *„Duhul Sfânt nu vă părăseşte când sunteţi în această lume"* [Charles Polloi, *Epitres de Saint Paul-Meditations intimes,* Societe de Saint Jean L'Evangeliste, Desclee&Cie, Paris, 1906, p. 186]; ele sunt cuvinte pe de o parte consolatoare, pe de altă parte, extrem de veridice. Totul în lume, lumea însăşi e un dar al Sfântului Duh şi este în legătură cu Dumnezeu. **Se poate spune despre parohie, fără a greşi, că stă la frontiera lumii cu Împărăţia lui Dumnezeu. În parohie se observă prezenţa şi lucrarea Bisericii în lume, dar şi exterioritatea sau independenţa Bisericii faţă de lume, care Îl refuză pe Dumnezeu. Aici este rolul parohiei, al Bisericii, care având în ea pe Duhul Sfânt, are datoria să dialogheze permanent cu lumea.** Într-un anume sens, Biserica e solidară cu lumea, ca univers, ca totalitate a celor ce există în realitate, ca mediu în care se desfăşoară existenţa umană. Astfel, Biserica are datoria să recunoască această lume ca *„locul prezenţei lui Dumnezeu în timp"* [N.A. Nissiotis, *L'Eglise et la Société dans la theologie orthodoxe grecque, în „Église et Société"*, Genève, 1966, t. 1, p. 18]. Şi aici Dumnezeu este modelul creştinului. Aceasta este atitudinea cea mai îndreptăţită a lui: să considere lumea drept un provizorat atât spaţial, cât şi temporal.

Enoriaş, adică străin, pelerin şi vizitator

Noul Testament conţine câteva expresii care şi-au dobândit renumele unui rezumat al atitudinii creştine faţă de cotidiană. Primul cuvânt este *străin.* (Mt. 25, 35, 38, 43, 44). În această lume, creştinul nu este niciodată acasă, şi de aceea există posibilitatea să fie înţeles greşit, suspectat că urmează o cale ciudată. Cât timp lumea este lume, creştinul trebuie să rămână un străin în ea. Un alt cuvânt este *pelerin, călător* (Evr. 11, 13). Asemănător e şi creştinul din parohie, o persoană aflată, în esenţă, pe drum, fiindcă el se află aici, dar rădăcinile lui nu sunt aici. Creştinul e în pelerinaj spre patria sa, cerul. Lumea e un han excelent pe calea spre cer. Dacă creştinul va fi reţinut de confortul şi anturajul acestuia, uitându-şi scopul, *„este mai de plâns decât toţi oamenii"* (I Cor. 15, 19). Ultimul cuvânt relevant pentru relaţia creştinului cu lumea şi cotidianul este acela de *rezident străin,* de *vizitator autorizat* (παροικεῖς = paroikeis – Lc. 24, 18; Fapte 7, 6, 29). Un astfel de om trăieşte într-un loc anume, dar nu renunţă niciodată la cetăţenia lui reală. De la acest cuvânt e derivat cuvântul *parohie.* Comunitatea creştină sau parohia este, conform acestor trei temeni, un grup de oameni care trăiesc în această lume, dar care nu au acceptat niciodată metodele, standardele acestei lumi, fiindcă unica cetăţenie a creştinului este cetăţenia împărăţiei lui Dumnezeu [William Barclay, *Analiză semantică a unor termeni din Noul Testament,* Societatea Misionară Română, Wheaton, Illinois, U.S.A., 1992, p. 240-247].

Omul de lume şi făptura Duhului

În concluzia tuturor celor spuse putem afirma deosebirea evidentă între omul de lume şi făptura Duhului. **Lumea** şi modernitatea sunt gândite, în termenii părintelui Bria, ca *„ataşare iraţională faţă de realitatea pur carnală a trupului şi pur materială a creaţiei"* [Pr. Prof. Dr. Ioan Bria, *Dicţionar de Teologie Ortodoxă,* ediţia a II-a, EIBMBOR, Bucureşti, 1994, p. 244]. Acesta şi **Duhul Sfânt** au fiecare propriul arbore genealogic, căruia i-au transmis caracteristicile. Nicio reciprocitate nu poate fi dată la iveală. Toţi creştinii au primit Duhul Sfânt, dar şi duhul lumii are propriile-i mijloace ingrate de prozelitism şi nu îngăduie timp pentru delăsare. Mântuitorul Hristos face distincţie între a fi **în** lume şi a fi **din** lume: *„Ei nu sunt din lume, precum nici Eu nu sunt din lume"* (In. 17, 16). Biserica, prin cea mai mică unitate administrativă a sa, parohia, ascultă de Hristos în atitudinea ei: ea nu poate sacraliza lumea care se organizează după legile ei autonome, ci invită lumea să intre în sfera harului.

Preot Drd. George PIŢ

SFÂNTUL IOAN GURĂ DE AUR, CONTEMPORANUL NOSTRU

Biserica – loc al naşterii şi renaşterii duhovniceşti

În luna ianuarie propuneam spre meditaţie, în această rubrică, problematica prezenţei la biserică a credincioşilor doar cu ocazia marilor sărbători. Chestiunea aceasta este dezvoltată de Sfântul Ioan Gură de Aur în mai multe din cuvântările sale, dar în mod deosebit este adusă în discuţie în omiliile sau cuvântările ţinute cu ocazia praznicului Botezului Domnului [CPG 4335] şi al Rusaliilor [CPG 4343.1]. Problematica aceasta are mai multe aspecte din punct de vedere pastoral şi am subliniat atunci că prezenţa la biserică a credincioşilor doar cu prilejul marilor sărbători are implicaţii asupra modului în care păstorul sau preotul paroh îşi desfăşoară activitatea învăţătorească în parohie. De asemenea, lipsind de la biserică în zilele de duminică şi sărbătoare, creştinii se lipsesc de liniştea şi binecuvântarea pe care Biserica, „limanul duhovnicesc al sufletelor", o oferă.

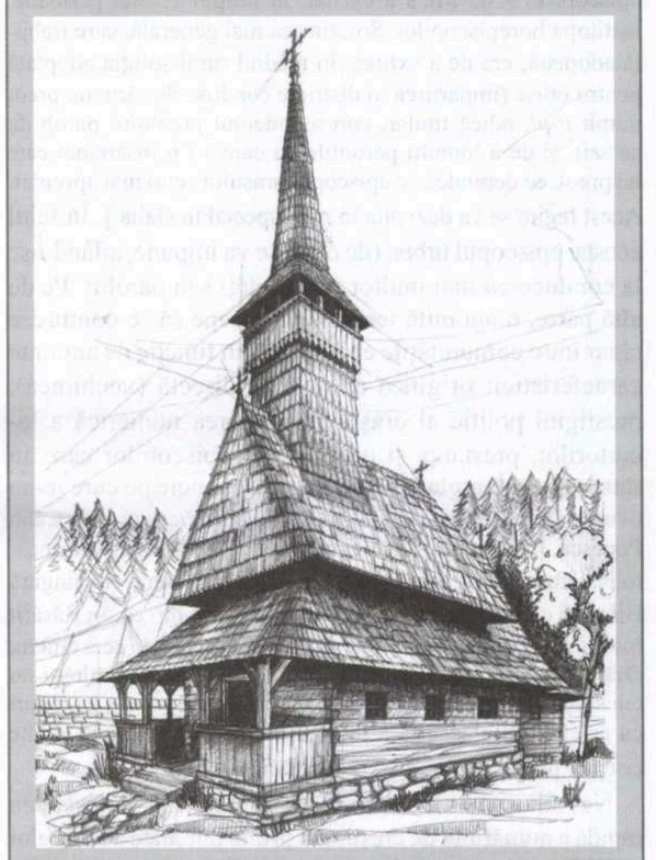

Aş dori ca luna aceasta să ne îndreptăm atenţia asupra unui alt aspect al necesităţii prezenţei la biserică în duminici şi sărbători, şi anume, că Biserica este locul naşterii şi al renaşterii noastre duhovniceşti. În prima omilie la Rusalii, Sfântul Ioan Gură de Aur numeşte Biserica „maică cu mulţi fii şi iubitoare de fii, care se mândreşte cu mulţimea fiilor", iar despre „mulţimea celor care vin la biserică" spune că este „haina Bisericii". Biserica este o „maică cu mulţi fii" pentru că în Biserică credincioşii sunt născuţi pentru a doua oară în Taina Botezului. Dar, dacă „păcatele dinainte de Botez au fost şterse prin harul şi iubirea de oameni a puterii lui Hristos Cel răstignit", după cum spune Sfântul Ioan Hrisostom, „cele de după Botez au nevoie de multă sârguinţă ca să fie şterse iarăşi. Prin faptul că nu mai este o a doua baie, este trebuinţă de lacrimile noastre, de pocăinţă, de mărturisire, de milostenie, de rugăciune şi de toată cealaltă evlavie. Astfel, şi după Botez se curăţă păcatele cu multă osteneală şi trudă". Or, în biserică, prin lucrarea Duhului Sfânt, „Care este de faţă prin iertarea păcatelor…, prin hirotonii, prin jertfa cea de taină", credinciosul are posibilitatea renaşterii duhovniceşti. Nu doar prezenţa sau intrarea în biserică, înţeleasă ca trup tainic al lui Hristos, ci prezenţa concretă în comunitatea ecclesială din care face parte fiecare credincios este necesară fiecărui credincios pentru a se naşte şi renaşte duhovniceşte. Numai participând la viaţa Bisericii şi împărtăşindu-se de harul Duhului Sfânt, credinciosul primeşte putere pentru a renaşte duhovniceşte.

Pr. Dr. Radu GÂRBACEA

Parohia, locul prefacerii bucuriilor și tristeților noastre în viață veșnică

Că aceasta este viața veșnică, să Te cunoască pe Tine Singurul, Adevăratul Dumnezeu și pe Iisus Hristos, pe Care L-ai trimis (In. 17, 3).

Nu vreau să încep spunând cu certitudine ce este parohia. Poate nici n-aș reuși. Însă aș dori mai degrabă să întreb euristic, repetând iar și iar: Ce este parohia? De ce? Deoarece cred că, încercând să vorbim despre parohie în lumea invadată de prezent în care trăim, ne-am dori să scăpăm din chingile constatărilor insinuante și în permanență golite de miez, că, dincolo de considerațiile de ordin strict administrativ, statistic, social, demografic, despre parohie nu găsim mai nimic.

Așa încât, urmând insinuărilor, parohia este un loc care forfotește de lume. Oameni? Cam lipsă. Sentimente? Ceva, așa: fabricat, ambalat, livrat, consumat. Așa stând lucrurile, am putea spune că lumea a devenit ea însăși o imensă parohie. De ce? Pentru că în majoritatea minților oamenilor nu mai este nimic altceva decât lumea. Ce lume? O structură socială în trepte, care pornește de pe pământ și se termină undeva... în nori. Fiecare om își propune doar atât: să urce o treaptă, apoi încă una și încă una, fără să se întrebe însă dacă deasupra norilor mai este sau nu încă ceva. Asta nu-l mai interesează. De ce? Pentru că omul și-ar dori ca deasupra lui să nu mai fie nimeni și de aceea nu-l interesează dacă până la el mai este cineva. De aceea, el tot încearcă să urce trepte. De ce, încă? Deoarece, pentru omul de azi, un dumnezeu cu care nu se poate face tot ceea ce vrei tu nu-i un dumnezeu destul de bun.

Și, totuși, ce este parohia? Este lumea aceasta, dar altfel. Vedem, pe pământ, cum fiecare om se luptă să aibă propriul paradis, ca surogat al raiului pierdut de Adam. Aduce în el de toate și cât mai multe, însă uită să-L aducă pe Dumnezeu. Când pierde ceva sau îi moare cineva drag, ceva din paradisul său începe să lipsească și, de aceea, omul plânge acea lipsă și suferă, după cum și Adam suferea și plângea la poarta raiului fericirea pierdută. Astfel, grija noastră, ca oameni, ar trebui să fie aceea ca fiecare paradis pe care ni-l construim aici pe pământ să aibă, neapărat, porțile deschise. Ca și Împărăția lui Dumnezeu. Însă, trebuie să înțelegem că, dacă porțile Împărăției lui Dumnezeu sunt deschise, sunt așa ca să intre și alții în ea, nu ca să ieșim noi, cei care suntem deja acolo.

Astfel, raportați la modelul Adam, parohia devine pentru noi, din punct de vedere sentimental, ceea ce am pierdut. Și aceasta ne iscă tristețe în suflete. Dar tristețea aceasta nu este decât sentimentul care ne determină să căutăm iarăși ceea ce am pierdut, ceea ce ne lipsește și așa aflăm că suntem triști pentru că lipsește Dumnezeu. Domnul Iisus Hristos le-a spus ucenicilor Săi – subliniind diferența dintre o lume-parohie care își lua începutul prin ei, cei care I-au urmat și o lume-lume, aflată sub stăpânirea păcatului – înainte de Sfintele Sale Pătimiri: *Adevărat, adevărat zic vouă că voi veți plânge și vă veți tângui, iar lumea se va bucura. Voi vă veți întrista, dar întristarea voastră se va preface în bucurie* (In 16, 20). Aceasta înseamnă că ori de câte ori ne bucurăm sau suntem triști, reintrăm în dinamica parohiei, în dinamica unei lumi altfel, în dinamica unei lumi care nu mai este fără Dumnezeu, ci cu Dumnezeu, în dinamica unei lumi cu oameni care au nevoie să Îl cunoască pe Dumnezeu Cel Adevărat, fie și prin intermediul tristeților sau al bucuriilor. Sau, cum spunea Simone Weil, *oriunde există nenorocire (tristețe, n.n.) există crucea, ascunsă, dar prezentă pentru oricine alege adevărul mai degrabă decât minciuna și iubirea mai degrabă decât ura* (Cf. *Autobiografie spirituală,* trad. de Anca Manolescu, Ed. Humanitas, București, 2004, p. 112).

Și, astfel, pentru a accede la viața parohiei ca la o viață înnoită, ca la o viață adăpată din efluviile harului care se comunică tuturor – din biserica aflată în mijlocul comunității – prin Sfânta Liturghie și Sfintele Taine, toată viața suntem nevoiți să trăim cu degetul nostru de țărână în rănile cuielor și cu palma noastră omenească în Coasta Mântuitorului Înviat.

Din acest motiv, credința înseamnă atingerea degetului existenței noastre efemere de semnele cuielor și a palmei noastre de țărână în cel al suliței care a străpuns coasta Vieții. Cum ne îndepărtăm puțin, cum ne preocupă altceva și, ieșind din lumea-parohie duhovnicească în care am fost hărăziți de Dumnezeu, devenim cei care neagă orice urmă de divin în lumea în care trăim și începem să suferim, cu toți ceilalți și ca toți ceilalți, de lipsa convingerii. Ba Îl vedem, ba nu Îl mai vedem, ori nu Îl mai cunoaștem pe Hristos, asemenea Apostolului Toma. Din această cauză suntem triști. Suntem triști, dar, așa cum spuneam mai sus, nu de o tristețe fără folos. Suntem triști până ce aflăm care este, de fapt, cauza tristeții noastre. De aceea trebuie să ne aducem aminte în fiecare moment al vieții noastre că existența umană nu se poate împărtăși de bucuria cea adevărată decât atunci când se îmbăiază cu Învierea. Aceasta este parohia. Locul în care tristețea noastră se preface-n bucurie, iar lumea, în loc al Învierii.

Ce este parohia? Un loc pustiu. Oamenii, ce-i drept, cam confundă lucrurile. Ei încearcă mereu să fugă de lume în *pustiu*, însă aproape de fiecare dată greșesc pustiul. Le este teamă de *pustia cea duhovnicească* și, din acest motiv, nimeresc – în majoritatea dintre cazuri – în pustiul din ei înșiși. Iar acolo este locul cel mai chinuitor. Ca să iasă de acolo sau ca să găsească un motiv pentru a ieși de acolo au nevoie de motive foarte serioase, cum ar fi, bunăoară, oportunitatea de a câștiga ceva bani sau aceea de a face rău cuiva. Din aceasta se vede că nu au nimerit în pustiul duhovnicesc cel autentic, în pustiul cel dătător de viață și de nădejde, pentru că în acel pustiu intri lăsând în urmă totul, iar în pustiul din tine însuți încerci să intri ducând cu tine totul. De aceea, pe oameni îi deranjează faptul că nu le dai niciun sfat, deoarece nu le dai posibilitatea de a-și găsi o scuză în sfatul pe care li-l dai sau de a avea un motiv să te urască pentru sfatul dat. De fapt, oamenii au predispoziția pentru a urî mereu. Urăsc pustiul pe care îl creează înăuntrul lor și cu cât vor mai mult să scape de el, cu atât se afundă tot mai tare. Așa încât, cum te aventurezi să dai cuiva un sfat, fie crede că te crezi superior lui și de aceea îl dai, fie, dacă ți-l solicită el, se va amuza copios de sfatul pe care i-l dai, spunându-și că niciodată nu îl poți ajunge, oricât de mult te-ai strădui. Sau, în alt caz, dacă îți urmează sfatul fără a reuși să câștige ceva de pe urma lui, te va urî pentru că l-ai făcut să-și piardă vremea degeaba.

Astfel, oamenii judecă totdeauna lucrurile cantitativ și niciodată calitativ. De ce? Pentru că nu au calitate. Dacă îi stabilești unui om măsura, acesta zice că îi îngrădești libertatea. Oamenii sunt, în mare parte, ca biletele de loterie: se bucură de un mare potențial de încredere, se investește în ei, dar, foarte puțini sunt „câștigători". Unii oameni mint pentru a putea spune adevărul, pe când alții spun adevărul doar pentru a putea minți. Din această pricină, lucrul cu omul, în cele din urmă, dez-umanizează.

Deci, în definitiv, ce este parohia? Este locul plin de lume sau pustiul tristeților și al bucuriilor noastre, dar bucuriile și tristețile noastre prefăcute de Hristos, precum în Cana Galileii, în pricină de bucurie duhovnicească și de mântuire. Este locul în care omul și alegerile lui capătă o dimensiune duhovnicească, capătă profunzime și sens. Este locul unde se trăiește cu adevărat minunea rugului aprins al unei credințe care ne mistuie în permanență, dar, numai mistuindu-ne, ne hrănește și ne împlinește. Scurt spus, parohia este matricea duhovnicească în care ne naștem, trăim și rămânem în pomenirea veșnică a lui Dumnezeu.

Pr. Vasile GAFTON

Catehеză și misiune prin Liturghie în parohia de azi

(urmare din p. 1)

este rezultatul unei ideologii antropocentrice care vrea să modeleze lumea după voia omului, fără să țină seama de voia lui Dumnezeu, în calitate de Creator al ei.

Se pot adăuga aici și alte deviații moderne, precum consumismul, secularizarea, marile provocări ale industrializării, pe care Biserica trebuie să le întâmpine și cărora trebuie să le dea răspuns. *„Biserica are obligația să participe critic la viața lumii contemporane, nu numai denunțând profetic derivele ei, ci, mai cu seamă, enunțând rațional posibilitățile concrete de realizare personală și socială a comuniunii cu Dumnezeu"* [Pr. Lect. Dr. Teofil Tia, *Globalizarea. Elemente de teologia economiei,* Alba Iulia, 2004, p. 9].

d) *Condiții personale care implică necesitatea catehizării*

În lumea de azi se resimte nevoia restaurării *demnității de persoană* a ființei umane. Omul, creat de Dumnezeu, este *persoană*, nu *individ,* fiind capabil de comuniune cu Creatorul său, Care are prin excelență calitatea de persoană. Prin Sfintele Taine noi devenim și ne manifestăm filiația divină, ca *fii ai lui Dumnezeu după har* (*Ga* 4, 7). Pierderea legăturii și ieșirea din comuniunea cu Dumnezeu duc la pierderea identității de persoană. Datoria Bisericii este de a arăta calea care duce la împlinirea persoanei în datul ei creațional și de a-i face pe fiii ei responsabili de misiunea lor de făpturi orientate spre lumea cerească.

În acest sens s-a desfășurat, cu binecuvântarea *Preafericitului Părinte Patriarh Daniel,* proiectul *Hristos împărtășit copiilor,* iar pentru credincioșii adulți a fost inițiat proiectul catehetic *The Way (Calea). The Way* se adresează persoanelor cu vârste între 18 și 80 de ani, chemate să participe, timp de 12 săptămâni, la discuții libere pe baza unor teme despre credința ortodoxă. Proiectul a fost implementat pentru prima dată în Anglia. Ideea proiectului s-a născut la Cambridge, într-un grup de 7 sau 8 prieteni și a venit din nevoia faptului că se simțea nevoia unui curs de catehеză pentru adulți. Ideea proiectului este aceea de catehizare a adulților, într-un spațiu familiar, în urma unei mese comune. Este vorba de o catehеză după modelul Mântuitorului nostru Iisus Hristos, Care, în cadrul unei mese familiare, a expus cele mai importante învățături ale Lui și care sunt mântuitoare. După același model, după o masă luată în comun, la nivelul grupului format va urma o prezentare din partea unei autorități bisericești sau a unei autorități cu înaltă pregătire teologică privind una dintre cele 12 teme ale cursului, mai apoi desfășurându-se un grup de discuții la care vor participa un grup de 6 sau 9 persoane.

ORTODOXIA ŞI COMUNISMUL

Din nefericire, istoria majorității Bisericilor Ortodoxe autocefale din Răsăritul Europei este legată de una dintre cele mai funeste întruchipări ale unui sistem politic centralizat, ateu şi dezumanizant: comunismul (N. Berdiaev; H. Arendt). Revoluția bolșevică rusă din 1917 a dat startul, iar ținând cont că Marx definise religia drept „opiu al popoarelor", nu miră faptul că violența antireligiozității s-a manifestat încă de la început: la 20 ianuarie 1918, Consiliul comisarilor poporului a aprobat faimosul decret asupra „separării Bisericii de Stat şi a separării şcolii de Biserică", act ce a fost publicat la 23 ianuarie. Deşi proclama o deplină libertate de conştiinţă pentru toţi cetăţenii, decretul interzicea orice participare a Bisericii la viaţa Statului (cultul nu era admis decât acolo unde nu se aducea atingere ordinii publice, asociaţiile religioase nu mai erau considerate persoane juridice şi pierdeau orice drept de proprietate) şi sista învăţământul religios în şcolile publice sau private.

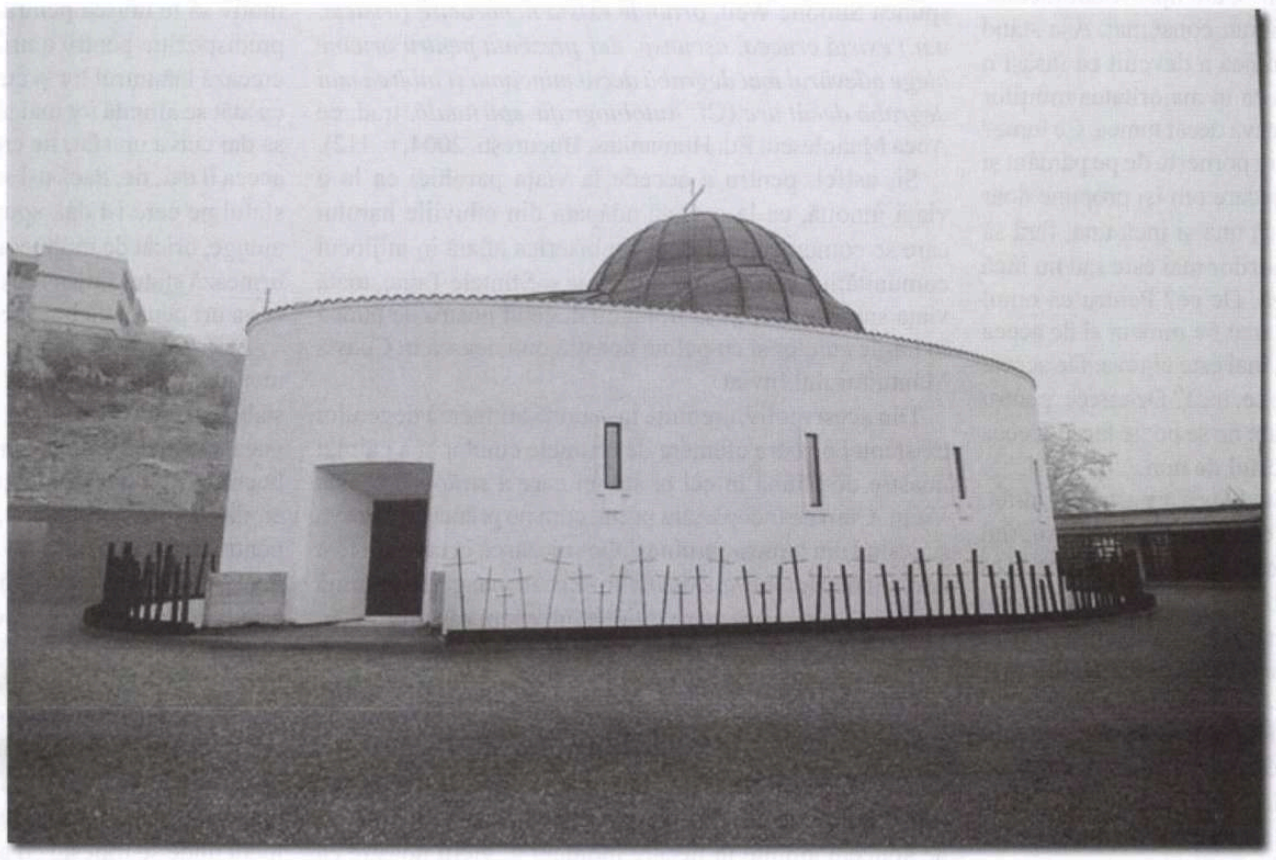

Iniţial atitudinea patriarhului Tihon a fost fermă, lipsită de compromisuri faţă de bolşevici, dar puţin mai târziu, el a adoptat o atitudine ezitantă şi indecisă care a lăsat timp bolşevicilor să-şi consolideze puterea, scopul lor fiind de a înlătura orice formă de rezistenţă. Conflictul a izbucnit rapid, în timpul foametei din 1921-1922, Biserica a decis să organizeze, în nume propriu, strângerea de ajutoare pentru ajutorarea înfometaţilor, ceea ce a făcut ca guvernul să decreteze, în februarie 1922, confiscarea valorilor ce se găseau în biserici. Patriarhul a publicat o circulară prin care se permitea livrarea către autorităţi doar a valorilor ne-sfinţite, propunând însă ca în schimbul obiectelor propriu-zis liturgice, credincioşii să organizeze colecte şi să verse autorităţilor contravaloarea acestor obiecte inalienabile cultului. Circulara patriarhului a reprezentat însă pentru guvern arma propagandistică împotriva ierarhiei ortodoxe – patriarhul şi episcopii ar refuza să vină în ajutorul celor înfometaţi! – şi a declanşat o serie de procese publice intentate clericilor de vază, urmate de arestări masive. Urmările au fost tragice: la Petrograd, mitr. Veniamin a fost condamnat şi împuşcat împreună cu mai mulţi colaboratori ai săi, iar patr. Tihon a fost arestat la 9 mai 1922 (va fi eliberat abia în iunie 1923).

Cu scurte perioade de relaxare – mai ales în timpul celui de-al Doilea Război Mondial –, campaniile duse de autoritățile sovietice împotriva Bisericii vor fi constante. Spre exemplu, subminarea autorității clericale s-a făcut prin susținerea unei mișcări dizidente în Biserica Ortodoxă din Rusia, „Biserica vie". De asemenea, au fost adoptate măsuri coercitive ce au cunoscut apogeul în timpul perioadei lui N. Hruşciov, în anii 1958-1964. Atunci au fost exercitate presiuni pe următoarele planuri: 1. reducerea radicală a numărului de parohii şi mănăstiri; 2. zdruncinarea bazei lor materiale şi financiare; 3. desființarea şcolilor de teologie; 4. modificarea statutului de conducere a Bisericii şi impunerea unui control sever din partea statului asupra acesteia; 5. represiunea (inclusiv lichidarea) unor categorii de credincioşi; 6. limitarea sau interzicerea activității caritabile a Bisericii etc.

Într-o măsură mai mare sau mai mică, toate aceste fapte se înregistrează în toate statele din estul şi centrul Europei în care Bisericile Ortodoxe erau majoritare, iar o lucrare dedicată prezentării acestora în sec. XX confirmă cele spuse (vezi C. Chaillot).

Cea mai grea persecuție s-a înregistrat însă în Albania. După ce comuniştii au preluat puterea în anul 1944, iar la conducerea statului albanez a ajuns dictatorul Enver Hoxha, Biserica Ortodoxă din Albania a devenit o țintă a represiunilor: în anul 1949 a fost arestat arhiepiscopul Kristofor Kisis, pentru ca, începând cu anul 1950, să crească presiunea politică. Clădirile bisericilor au fost închise de către autoritățile comuniste, iar serviciile divine şi posibilitatea de a celebra Sfintele Taine, îngrădite; preoții au fost aruncați în închisori. Totul a culminat cu declararea Albaniei ca stat ateu în 1967 (instituțiile bisericeşti fuseseră deja distruse de prigoana comunistă). Acum au fost închise ultimele biserici, iar ultimii preoți care nu fuseseră încă arestați au fost închişi, majoritatea în lagărul de la Borsh, pe țărmul Mării Ionice. Orice activitate religioasă a fost declarată ilegală. Persecuțiile au încetat odată cu prăbuşirea regimului comunist din Albania, în toamna anului 1990. Revigorarea Bisericii Ortodoxe din Albania – o veritabilă renaştere materială şi spirituală – a început odată cu venirea la conducerea ei a lui Anastasios Yannoulatos, episcopul ortodox grec din Nairobi, în iulie 1991. Ca trimis al Patriarhiei Ecumenice, acesta a început prin a evalua condiția Bisericii la ieşirea de sub regimul comunist. Condițiile erau foarte grele: din cei 440 de preoți ortodocşi albanezi existenți la venirea comunismului în 1949, mai supraviețuiseră persecuției în 1991 doar 22, demoralizați şi foarte bătrâni, chinuiți de decenii de cruntă detenție (asupra activității misionare a arhiep. Anastasios Yannoulatos vom reveni mai pe larg).

În mod cert, datorită contextului socio-istoric nefavorabil, pentru cele mai multe Biserici Ortodoxe exercitarea unei activități misionare în sec. XX a fost imposibilă (excepția notabilă fiind Grecia). Cu toate acestea, trebuie să fie amintite câteva încercări de adaptare a lucrării pastoral-misionare ortodoxe chiar şi în cadrul acestui context. Ambele au fost elaborate în Biserica Ortodoxă Română: primul proiect i-a aparținut patriarhului Justinian Marina, se intitula „Apostolatul social" şi concretiza adaptarea Bisericii la noua situație politică creată de instaurarea comunismului. Scrierile conținute în lucrarea *Apostolat social, pilde şi îndemnuri pentru cler* reprezintă ansamblul discursului de convieţuire a Bisericii Ortodoxe în raport cu noua putere începând din anul 1948. Discursul, bazat în principal pe patriotism, pe datoria de a munci, era înfățişat ca o nouă concepție, capabilă să împace tradițiile Bisericii Ortodoxe cu „circumstanţele noi, generate de mersul societății românești către o societate modernă şi datorate evenimentelor survenite după cel de-al Doilea Război Mondial". Celălalt proiect îi aparținea lui Antonie Plămădeală, mitropolitul Ardealului. Punctul de plecare îl reprezintă teza de doctorat a acestuia, susținută sub îndrumarea Pr. Dumitru Stăniloae, şi care va fi mai târziu publicată sub titlul *Biserica slujitoare în Sf. Scriptură, în Sf. Tradiție şi în teologia contemporană*.

Nu este cazul aici să facem o evaluare exhaustivă pentru a vedea în ce măsură aceste proiecte ilustrau aservirea ierarhiei ortodoxe față de autoritățile comuniste sau în ce măsură ele mai aveau la bază vechile principii misionare ortodoxe. În orice caz, istoriografia actuală este împărțită: spre exemplu, unii îl numesc pe patr. Justinian „patriarhul roşu", în timp ce alții îl consideră un salvator al Bisericii Ortodoxe într-o epocă de persecuție cum nu se mai pomenise din primele secole ale Bisericii. De altfel, anumite acomodări ale discursului religios la limbajul agreat de propaganda vremii se regăsesc şi la alți ierarhi români (vezi C. Toroczkai 2010: 147-149). Pe de altă parte, alte mişcări de înnoire a vieții liturgico-spirituale a credincioşilor au fost crunt reprimate, aşa cum a fost cazul „Rugului aprins" (M. Oprea, G. Enache, 2005:381-400; Ş. Mironescu; M. Rădulescu; A. Plămădeală 2002).

În loc de concluzie: modul în care Biserica Ortodoxă a reuşit să supraviețuiască în fața dictaturii comuniste rămâne încă departe de o evaluare obiectivă şi echilibrată. Această evaluare este însă absolut necesară pentru desfăşurarea pe mai departe a misiunii. Posibile teme de reflecție: analizarea infiltrării subversive a organelor de stat represive (NKVD/KGB, Stasi, Securitatea etc.), deschiderea arhivelor din această perioadă, considerarea jertfei martirice din Gulagul comunist etc. În opinia noastră, o astfel de confruntare cu propriul trecut nu ar slăbi conştiința misionară ortodoxă, ci dimpotrivă, i-ar da noi elanuri în întâlnirea cu noile realități de după anul 1990 (vezi R. Preda).

Bibliografie (selectiv):

Nikolai Berdiaev, *Originile şi sensul comunismului rus*, trad. Ioan Muşlea, Dacia, Cluj-Napoca, 1999; Hannah Arendt, *Originile totalitarismului*, ediția a III-a, trad. Ion Dur şi Mircea Ivănescu, Humanitas, Bucureşti, 2014; Christine Chaillot (coord.), *Biserica Ortodoxă din Europa de Est în secolul XX*, trad. Liliana Donose Samuelsson, Humanitas, Bucureşti, 2011; Justinian, *Apostolat Social. Pilde şi îndemnuri pentru cler*, 12 vol., Bucureşti, 1948-1976; Antonie Plămădeală, *Biserica slujitoare în Sfânta Scriptură, Sfânta Tradiție şi în teologia contemporană*, Bucureşti, 1972; George Enache, *Ortodoxie şi putere politică în România contemporană*, Ed. Nemira, Bucureşti, 2005; Idem, *Patriarhul Justinian şi Biserica Ortodoxă Română în anii 1948-1964*, Partener, Galați, 2009; Cristian Vasile, *Biserica Ortodoxă Română în primul deceniu comunist*, Curtea Veche, Bucureşti, 2005; Justinian, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, *Amintiri*, ed. a II-a, Enciclopedica, Bucureşti, 2015; Ciprian Iulian Toroczkai, „Pacea şi Teologia Socială în gândirea mitropolitului Nicolae Mladin al Ardealului", în *Revista Teologică* 20 (2010), nr. 4, p. 131-149; Marius Oprea, *Adevărata călătorie a lui Zahei. V. Voiculescu şi Taina Rugului Aprins*, Humanitas, Bucureşti, 2008; George Enache, *Ortodoxie şi putere politică în România contemporană*, Nemira, Bucureşti, 2005; Şerban Mironescu, „Rugul Aprins, un mod de a retrăi Ortodoxia", în *Vestitorul Ortodoxiei*, 3 (1-15 mai 1991), nr. 35-36, p. 3, 6; Mihai Rădulescu, *Rugul Aprins*, Ed. „Ramida", Bucureşti, 1993; Antonie Plămădeală, *Rugul Aprins*, Sibiu, 2002; Radu Preda, *Comunismul. O modernitate eşuată*, Eikon, Cluj-Napoca, 2009.

Ciprian Iulian TOROCZKAI

APOSTOLATUL LAICILOR

Din multele aspecte religios-morale pe care le putem desprinde din Evanghelia Duminicii a V-a după Sf. Paşti, numită a Samarinencei, dorim să vorbim despre rolul pe care credincioşii laici (mireni) îl au în lucrarea de propovăduire a Evangheliei, a învăţăturii creştine în mijlocul credincioşilor, lucrare pe care o putem numi *apostolatul laicilor*, adică al credincioşilor mireni. Cu alte cuvinte, putem spune că şi credincioşii de rând (mirenii) sunt chemaţi de Dumnezeu şi de Biserică pentru a desfăşura în mijlocul oamenilor, cu care vieţuiesc şi muncesc, o lucrare de răspândire a tot ceea ce este bine, frumos şi adevărat, a ceea ce este bineplăcut lui Dumnezeu şi oamenilor. Un exemplu în această privinţă ni-l oferă femeia samarineancă din pildă, care, deşi a avut o viaţă imorală până la întâlnirea cu Domnul Iisus Hristos, a devenit un apostol, un trimis, un misionar al lui Dumnezeu, pentru a spune şi altora ceea ce a văzut şi auzit.

Acelaşi lucru îl putem spune şi despre noi înşine, căci cine poate spune că este fără de păcat, că nu a greşit niciodată, dar conştienţi fiind de lucrul acesta, dorind să ne îndreptăm viaţa noastră, având ca ghid sau îndrumător pe marea acestei vieţi principiile religios-morale creştine, putem contribui la reînnoirea vieţii noastre şi a semenilor, fiind prin urmare *nişte misionari, nişte trimişi, nişte ucenici ai Domnului Iisus Hristos.*

Astfel de oameni credincioşi, convinşi de binefacerile pe care învăţătura creştină le poate avea asupra persoanelor sunt necesari şi în vremurile noastre, vremuri ameninţate de numeroase plăgi care afectează societatea omenească: imoralitate, indiferenţă religioasă, exploatarea şi nesocotinţa demnităţii omului etc. Şi astăzi este nevoie de înnoire spirituală în duhul Evangheliei lui Hristos, Care este „*Calea, Adevărul şi Viaţa*" (In 14, 6).

Un mare conducător de stat, Woodrow Wilson, preşedinte al Statelor Unite ale Americii, a declarat la vremea sa: „*Civilizaţia noastră, cu tot progresul material, nu va putea supravieţui dacă nu se va renaşte şi din punct de vedere spiritual*". Iată un adevăr valabil pentru toate vremurile şi pentru toate popoarele.

Ne punem întrebarea: Cine este chemat să facă această lucrare de reînnoire spirituală sau duhovnicească? Mulţi vor zice: Biserica prin slujitorii săi, că ei au darul şi pregătirea necesară de propovăduire a principiilor religios-morale ale Evangheliei. Este adevărată o astfel de afirmaţie. Dar nu este completă, pentru că un preot nu poate fi prezent în toată vremea şi în tot locul în mijlocul păstoriţilor săi. Iată de ce este nevoie şi de lucrarea fiecărui credincios în parte la această muncă de apostolat, începând cu viaţa de familie şi până la locul de muncă, unde fiecare îşi desfăşoară activitatea pentru existenţa de toate zilele. Prin Taina Sf. Botez şi prin ungerea cu Sf. Mir fiecare om botezat devine membru al Bisericii lui Hristos şi primeşte puterea (darul) de a vieţui după poruncile lui Dumnezeu. Într-una din rugăciunile pe care preotul le citeşte pentru cel care urmează a fi botezat, se spune: „*Fă-l pe acesta mădular cinstit al Bisericii tale..., ca după voia Ta să vieţuiască şi să dobândească fericirea sfinţilor în împărăţia Ta*" (Rugăciunea a 5-a de la lepădări), iar în rugăciunea pe care tot preotul o citeşte după botezarea pruncului, se spune: „*Cel ce ai dăruit robului Tău izbăvirea de păcate prin Sf. Botez şi i-ai dat lui înnoirea vieţii...,binevoieşte să strălucească pururi lumina feţei Tale în inima lui*" (Rugăciunea de la spălarea pruncului). Care este lumina feţei lui Hristos? Nu este vorba numai despre lumina care s-a văzut la Schimbarea la faţă a Domnului, ci este vorba şi despre lumina învăţăturii Sale, este „*apa cea vie*" a învăţăturii Sale, căci zice Mântuitorul: „*Eu sunt lumina lumii. Cel ce Îmi urmează Mie nu va umbla întru întuneric, ci va avea lumina vieţii*" (In. 8, 12).

Prin taina Sf. Botez devenim membri ai Trupului tainic al lui Hristos, care este Biserica. Împreună cu ceilalţi credincioşi botezaţi formăm marea familie creştină, având-L pe Dumnezeu ca Tată, iar noi suntem fraţi întreolaltă, având datoria de a ne ajuta unii pe alţii.

Vorbind în chip figurat despre Biserica creştină, Sf. Ap. Pavel spune că aceasta este asemenea unui trup omenesc, în care capul este Hristos şi fiecare dintre noi cei botezaţi suntem mădulare ale acestui trup. Fiecare mădular îşi are rostul lui pentru buna funcţionare a tuturor mădularelor, asigurând astfel sănătatea, bunăstarea şi fericirea organismului. „*Ochiul nu poate zice minţii: n-am trebuinţă de tine; nici capul nu poate zice picioarelor: nu am trebuinţă de voi. Ba mai mult, chiar cele mai slabe mădulare sunt de neapărată trebuinţă*" (I Cor. 12, 15-22).

La fel stau lucrurile şi în Biserică. Fiecare credincios este mădular al acestui organism spiritual. Fiecare are o chemare, o misiune, o responsabilitate pe care trebuie să şi-o îndeplinească cu conştiinciozitate pentru a-şi aduce contribuţia personală la progresul, prosperitatea şi fericirea tuturor creştinilor şi astfel să se preamărească Dumnezeu prin noi. Iată de ce, cu toţii, bărbaţi şi femei, tineri şi vârstnici, suntem chemaţi la această lucrare de apostolat, de slujire unii altora prin cuvânt şi prin faptă, pentru binele nostru şi pentru binele semenilor noştri, să ne zidim unii pe alţii casă

duhovnicească, aducând pentru aceasta jertfe duhovniceşti, plăcute lui Dumnezeu, prin Iisus Hristos (Cf. I P. 2, 9).

Lucrarea aceasta de apostolat prin cuvânt şi prin faptă are un teren foarte larg.

Mai întâi este viaţa de familie. Fiecare tată şi fiecare mamă, bunic sau bunică, trebuie să fie în viaţa de familie un trimis al lui Dumnezeu, un mărturisitor al lui Dumnezeu în faţa propriilor copii şi nepoţi, de a căror educaţie şi îndrumare în viaţă sunt răspunzători. Pentru ca părinţii şi bunicii să poată face acest lucru trebuie, mai întâi, să fie ei înşişi pătrunşi şi transformaţi de puterea dumnezeiască a Mântuitorului Iisus Hristos, aşa cum am văzut că s-a petrecut cu femeia samarineancă. Cum se vor ruga copiii lui Dumnezeu, dacă nu-i văd pe părinţi şi pe bunici făcând lucrul acesta? Cum îşi vor face semnul Sfintei Cruci la masă, la lucru, când pleacă la drum, dacă nu-i văd pe părinţi şi pe bunici făcând la fel? Cum să meargă la biserică, dacă ei nu-i văd pe părinţi lor făcând asemenea? Făcând părinţii şi bunicii lucrul acesta, ei devin prin faptele lor lumină înaintea copiilor lor sau, dimpotrivă, nefăcând lucrul acesta, devin întuneric spiritual pentru copiii lor.

Iată un prilej de meditaţie în ceea ce priveşte îndrumarea copiilor în cele religioase.

Daţi copiilor acel minim ghid de orientare în viaţă, însă foarte important, şi anume cele 10 porunci dumnezeieşti. Cât de important este lucrul acesta, se poate vedea şi din rânduiala Sf. Spovedanii, unde i se cere duhovnicului ca mai întâi să-l întrebe pe credincios dacă ştie, pe de rost, cele 10 porunci şi să-l pună să le zică. Dacă nu le ştie, să-l înveţe una câte una, pentru a le pricepe şi să-l îndrume ca pe viitor să le memoreze. Oare de ce se cere lucrul acesta? Pentru că aceste 10 porunci dumnezeieşti cuprind întreaga lege morală pe care Dumnezeu a dat-o oamenilor. Ştiindu-le pe de rost, ne dăm mai uşor seama când împlinim şi când încălcăm voia lui Dumnezeu.

Să ştiţi că prea puţini credincioşi am întâlnit care să cunoască, pe de rost, cele 10 porunci dumnezeieşti. Nu le cunosc părinţii, nu le ştiu copiii; trăiesc şi unii, şi alţii în tot felul de fapte ale fărădelegii şi se trezesc la un moment dat că toate aceste fărădelegi se răzbună asupra lor, îi mustră conştiinţa, nu-şi mai găsesc liniştea şi niciun echilibru în viaţă.

Să ştiţi un singur lucru: Cum îi pregătim pe copii, aşa îi avem. Au fost învăţaţi să fie cinstitori de Dumnezeu şi de oameni, vor fi o bucurie pentru părinţi. Nu au fost învăţaţi, vor fi o necinste pentru ei, pentru părinţi, pentru societate şi pentru biserică, şi de aici atâtea şi atâtea nenorociri şi necazuri.

Un alt teren de slujire, de desfăşurare a acestui apostolat laic al mirenilor este parohia, satul sau oraşul în care locuiţi. Sunt atâţia oameni care nu vin la biserică, sunt atâtea şi atâtea situaţii în familii, în care în loc să sălăşluiască o atmosferă de pace, bucurie, fericire şi înţelegere, e mai degrabă ceartă, hărţuieli, chiar bătăi, încât viaţa de familie devine un coşmar şi un iad greu de suportat. În astfel de situaţii le putem fi folositori cu cuvântul şi cu fapta noastră: să le arătăm că nu sunt pe calea cea bună; să le arătăm soţilor că în viaţa de familie, chiar dacă se întâmplă să întâmpine şi greutăţi, acestea pot fi biruite acolo unde este aşa cum zicem la sfintele slujbe: „*credinţă neînfruntată, nădejde tare şi dragoste nefăţarnică*" (Slujba Cununiei).

Sunt apoi oameni bolnavi, oameni în lipsuri materiale, bătrâni care au nevoie de ajutorul şi sprijinul nostru. Să căutăm să le venim în întâmpinare şi să le ducem măcar un cuvânt de îmbărbătare, de încurajare şi de mângâiere care poate avea, uneori, un efect mai mare decât un bănuţ sau o bucăţică de pâine, pe care o dăm uneori din silă, numai de a scăpa de ei. Se spune despre un cerşetor că cerea mila credincioşilor la uşa unei biserici. Fiecare credincios care intra sau ieşea îi arunca câte un bănuţ şi îşi vedea de drum. Cineva i-a adus o floare. Din ochii lui au început să curgă două şiroaie de lacrimi, spunând că toţi i-au aruncat câte un bănuţ şi şi-au văzut de drumul lor, dar acesta i-a oferit o inimă plină de iubire!

Iată ce înseamnă un gest izvorât dintr-o credinţă sinceră şi o dragoste nefăţarnică!

Deseori, se spune că noi cei de astăzi am devenit prea închişi în intimitatea eului nostru, că suntem reci şi indiferenţi la ceea ce se petrece în jurul nostru. Cred că aceste spuse reflectă o trăsătură specifică multora dintre noi. Şi nu e bine!

Deschiderea faţă de semenul nostru, faţă de aproapele nostru, izvorâtă din conştiinţa că şi el este frate cu noi, că şi el face parte din marea familie creştină şi umană, trebuie să ne îndemne să fim mai sociabili, mai aplecaţi cu urechile şi cu ochii sufletului şi ai inimii noastre, la tot ceea ce se petrece lângă noi.

În fine, la locul de muncă, fiecare dintre noi trebuie să fie un slujitor şi un mărturisitor al lui Iisus Hristos. Nu i se cere unui vânzător să vândă cruciuliţe, icoane şi cărţi bisericeşti în prăvălia sa. Lucrul acesta îl face Biserica prin unităţile sale. Dar i se cere să fie corect şi nepărtinitor cu clienţii săi, şi astfel munca lui va fi o slujire adusă lui Dumnezeu, prin slujirea oamenilor. Nu i se cere unui cadru medical să facă pe propovăduitorul şi predicatorul Evangheliei, dar i se cere să „*toarne untdelemn şi vin*" peste rănile celui bolnav. În felul acesta, slujirea lui va fi o dovadă a iubirii lui Dumnezeu prin slujirea şi iubirea oamenilor. Nu i se cere unui preot să se ocupe cu lucruri străine slujirii bisericeşti, dar i se cere să fie un „*luminător de conştiinţe*", să fie „*lumina lumii*" şi „*sarea pământului*" în cele ale credinţei, să-L imite pe Păstorul cel Bun Care sufletul şi-L pune pentru oile Sale şi să nu fie năimit ca cel care, atunci când vede lupul venind, lasă oile şi fuge, iar lupul răpeşte şi risipeşte oile.

Desigur, am putea continua cu exemple în toate domeniile de activitate, dar ne oprim la aceste trei, pentru a ne da seama mai uşor de felul cum trebuie să ne desfăşurăm lucrarea de slujire, de apostolat creştin la care, aşa cum spuneam la început, suntem chemaţi în starea şi la locul unde trăim şi muncim. Reuşita acestei slujiri de apostolat depinde de convingerea noastră în binefacerile pe care credinţa în Dumnezeu şi învăţătura creştină le poate avea asupra semenilor noştri, de sinceritatea şi conştiinciozitatea cu care ne facem fiecare datoria.

Încheiem cuvântul nostru cu două îndemnuri ale Sfintei Scripturi, care spun: „*Fraţilor, chiar dacă va cădea un om într-o greşeală, voi cei duhovniceşti îndreptaţi-l pe unul ca acesta cu duhul blândeţii, luând seama la tine însuţi, ca să nu cazi şi tu în ispită. Purtaţi-vă sarcinile unii altora şi aşa veţi împlini legea lui Hristos*" (Gal 6, 1-2), iar Mântuitorul spune: „*De-ţi va greşi ţie fratele tău, mergi, mustră-l pe el între tine şi el singur. Şi de te va asculta, ai câştigat pe fratele tău. Iar de nu te va asculta, ia cu tine încă unul sau doi, ca din gura a doi sau trei martori să se statornicească tot cuvântul. Şi de nu-i va asculta pe ei, spune-l Bisericii; iar de nu va asculta nici de Biserică, să-ţi fie ţie ca un păgân şi vameş*" (Mt 18, 15-17).

Să ne străduim, cu toţii, ca acolo unde trăim şi muncim, să dăm dovadă că suntem creştini autentici, ca prin munca şi felul nostru de vieţuire să contribuim la binele, bunăstarea şi fericirea tuturor.

Arhim. VISARION JOANTĂ

Primul Sinod Ecumenic de la Niceea din 325: coordonate istorice și consecințe dogmatice (III)

În vederea stingerii ereziei ariene s-a decis convocarea Sinodului I Ecumenic de la Niceea care va compune prima parte a Crezului, în care se defineşte divinitatea Fiului lui Dumnezeu Întrupat. Sinodul s-a pronunţat împotriva ereziei lui Arie, după care Hristos-Fiul ar fi mai mic, cu alte cuvinte subordonat lui Dumnezeu-Tatăl, El (Fiul) fiind cea dintâi dintre creaturile superioare. Arie propunea formula *de fiinţă asemănătoare* (*homiousios* – în greacă), în sensul că Iisus ar fi primit o fiinţă asemănătoare Tatălui şi nicidecum aceeaşi fiinţă. Sinodul convocat de Sfântul Constantin va afirma însă că Fiul este *de o fiinţă* (*homoousios*) cu Tatăl, este consubstanţial cu Tatăl datorită faptului că cele trei Persoane ale Sfintei Treimi au o fiinţă, o Dumnezeire unică, neîmpărţită. Crezul face deosebirea între *crearea* lumii în timp şi spaţiu de către Dumnezeu şi *naşterea* veşnică a Fiului din Tatăl, Fiul fiind *născut, iar nu făcut*. O astfel de precizare a fost necesară din cauza faptului că Arie susţinea că a fost un timp când Fiul nu era. Fără a intra prea mult în amănunte de natură dogmatică, se cuvine adăugat faptul că, împotriva lui Arie, care vedea în Hristos nimic altceva decât un om îndumnezeit, Sinodul a declarat două elemente ca fiind definitorii: *divinitatea* şi *umanitatea*. În plus, Părinţii sinodali au proclamat teza conform căreia în Iisus, născut din veci din Tatăl şi născut ca om din pântecele Mariei, aceste două elemente sunt unite [Bria, *op. cit.,* p. 77 şi 167].

Sinodul niceean a clarificat disputele privind natura lui Hristos şi raporturile Sale cu Tatăl, clarificările respective fiind cuprinse în primele şapte articole din Crez, în vreme ce problema Sfântului Duh, precum şi cea a raporturilor Sale cu celelalte două Persoane ale Sfintei Treimi au fost lămurite la Sinodul al II-lea Ecumenic de la Constantinopol, din anul 381.

Conform Tradiţiei, se vorbeşte despre *cei 318 Sfinţi Părinţi de la Niceea* formulă aproape sacralizată, nu neapărat sacră, dar se pare că, în realitate, au fost aproximativ 200. Sinodul a dezbătut o serie de probleme – pe atunci stringente, la ordinea zilei –, adoptând 20 de canoane. Dintre

acestea spicuim, desigur, aleatoriu: despre clericii care se mută dintr-un loc într-altul (canonul 15); despre clericii care nu locuiesc în parohiile pentru care au fost aleşi (16); în zilele de duminică şi în perioada Cincizecimii nu se fac rugăciuni în genunchi (20); în plus, lucru extrem de important, s-a stabilit data celebrării Sf. Paşti.

Desigur, specialiştii în materie au încercat să identifice sursele arianismului. Unii autori susţin că Arie ar fi fost legat – via Lucian din Antiohia, magistrul său – de erezia lui Pavel de Samosata [Pr. Prof. Ioan Rămureanu, *Sinodul I Ecumenic de la Niceea de la 325. Condamnarea ereziei lui Arie. Simbolul niceean,* în „Studii Teologice", nr. 1-2, 1977, p. 15-60, la p. 15], alţii însă nu merg atât de departe, ei focusându-se asupra elementelor de afinitate dintre arianism şi raţionalismul antiohian; în acest sens, nu neglijăm afirmaţiile după care *asupra lui Arie s-a exercitat influenţa şcolii din Antiohia, care interpreta Sfânta Scriptură literal şi istoric, în opoziţie cu Alexandria, care o interpreta alegoric şi spiritual* [*Ibidem,* p. 16]. O a treia direcţie de identificare a surselor ne trimite pe urmele izvoarelor gândirii mistice alexandrine reprezentată, nu în ultimul rând, de Origen, în situaţia în care Arie trebuie totuşi privit ca un admirator al logicii aristotelice [Toma, *op. cit.,* p. 38]. De altfel, afirmaţia ariană după care *Hristos nu este Dumnezeu adevărat, ci a devenit prin participare* [Rămureanu, *op. cit.,* p. 18 şi n. 9] este, prin teoria participării, tocmai o exprimare de sorginte aristotelică.

Cu toate acestea, să nu uităm că el activează în Alexandria Egiptului, motiv pentru care ne întrebăm dacă nu cumva direcţiile de gândire ale lui Arie au fost influenţate poate nu de gândirea filosofică, ci de *moştenirea* filosofică a lui Philon din Alexandria (15/10 î.Hr. – d. c. 54 d.Hr.). Desigur, când facem trimitere la Philon din Alexandria, nu ignorăm faptul că (cel puţin) unele dintre sursele de inspiraţie pentru ceea ce va deveni ulterior doctrina ariană au fost teologia origenistă şi neo-platonismul filosofic al celui de-al IV-lea secol [Adrian Agachi, *Ortodoxie şi arianism,* în „Lumina", miercuri, 28 aprilie 2010, ediţia online, apud: Claudio Moreschinni, Enrico Norelli, *Istoria literaturii vechi, greceşti şi latine*, vol. II/1, Polirom, Iaşi, 2004 (http://ziarullumina.ro/anul-crezului-ortodox-si-al-autocefaliei-romanesti/ortodoxie-si-arianism – 14 iulie 2013)].

Dr. Constantin ITTU,
cercetător ştiinţific, Muzeul Naţional Brukenthal

Dumnezeu şi problema răului (III)

4. DUMNEZEU ŞI MODELUL REALITĂŢILOR

Pentru ştiinţele experimentale, Realitatea de ordin superior despre care vorbesc religiile şi filosofia este inexistentă sau are cel mult o existenţă virtuală, este un produs al lumii fizice, religia nefiind altceva decât un fenomen de psihologie şi biochimie a creierului. Experienţele făcute pe subiecţi aflaţi în stări modificate ale conştiinţei, induse de substanţe psihedelice ca dietilamina acidului lisergic, cunoscut prin denumirea de LSD (Lysergsaure Diethylamid), psilocibine, mescaline sau tehnici nechimice precum respiraţia holotropică, privare senzorială, practici yoga, privare de somn etc. au demonstrat că nu există nicio diferenţă între trăirile mistice obţinute în laborator (stări extatice, unirea cu Dumnezeu, întâlniri cu fiinţe angelice sau demonice, vizite în spaţiul celest) şi episoadele de acest gen pe care le relatează marile cărţi de spiritualitate ale omenirii. [Vezi Adrian Pătruţ, *Ştiinţă, chimie, nanoclusteri*, Ed. Casa cărţii de ştiinţă, Cluj-Napoca, 2007, p. 158-160]

După Modelul realităţilor care se bazează pe cercetările experimentale făcute de Charles Tart şi Stanislav Grof cu subiecţi cărora li s-au indus astfel de stări modificate ale conştiinţei, pe lângă realitatea fizică, obiectivă, localizată spaţio-temporal, există şi alte realităţi, distincte de cea materială, respectiv realităţile virtuale, situate la nivelul conştiinţei şi care pot fi accesate în consecinţă numai în timpul unor stări modificate ale conştiinţei. Existenţa acestor realităţi virtuale este discontinuă şi relativă, realitatea lor menţinându-se doar atâta timp cât sunt accesate de către subiecţi, care au probabil o aderenţă nativă la ele. Potrivit acestui model, realităţile virtuale ar fi asemenea site-urilor de Internet. Pentru cei care le accesează, ele devin la fel de adevărate ca realitatea fizică, însă pentru oamenii comuni care nu au acces la ele, rămân inexistente. Profesorul Adrian Pătruţ de la Universitatea „Babeş-Boyai" din Cluj Napoca face o comparaţie între realităţile virtuale şi legile sau regulile dintr-o ţară străină, care nu te afectează decât în momentul în care eşti pe teritoriul ei. [Vezi Adrian Pătruţ, op. cit., p. 161.] Realităţile virtuale sunt, de fapt, rezultele informaţionale, fiind traduse în impresii senzoriale de către indivizi credincioşi care, dacă se întâmplă să încalce anumite norme religioase sunt efectiv pedepsiţi, resimt prin autosugestie inclusiv un discomfort somatic sau psihic. Dumnezeu, îngerii, Fecioara Maria, Iisus Hristos, sfinţii sau alte entităţi cu conţinut sacru, simbolic, arhetipal, ar popula din plin spaţiul transpersonal al conştiinţei. Realităţile virtuale devin cu atât mai active, mai reale, mai disponibile cu cât sunt accesate de mai mulţi indivizi, ajungând cu timpul să intre în zona inconştientului colectiv.

În urma unor cercetări, Charles Tart a ajuns la concluzia că realităţile virtuale sunt ulterioare realităţilor fizice. Subiecţi americani, în stări modificate ale conştiinţei, au avut acces la realităţi virtuale generate de cărţi sau de filme de mare succes. Se menţionează realitatea virtuală legată de micuţa Alice din cartea *Aventurile lui Alice în Ţara minunilor* (*Alice's Adventures in Wonderland*), cartea cea mai citită de copiii americani, publicată de către Lewis Carroll în 1865. O altă realitate virtuală corespunde monstrului Godzilla, înalt de sute de metri, eroul unor filme care au provocat teamă şi coşmaruri în rândul populaţiei americane. Interesant în aceste cercetări este faptul că două produse culturale cu impact la publicul american au fost în măsură să dea naştere în numai câteva zeci de ani unor realităţi virtuale, accesibile indivizilor aflaţi în stări ale conştiinţei modificate. [Ibidem p. 163.]

5. PROBLEMA RĂULUI ÎN ISTORIA RELIGIILOR

Tensiunea dintre cele două principii, binele şi răul, este prezentă în toate ontologiile religioase: lupta dintre Osiris şi Seth la egipteni, lupta dintre Ahura Mazdu şi Ahriman în zoroastrism, lupta dintre prinţul Gautama Sakiamuni şi Mara în budism sau lupta dintre Dumnezeu şi diavol în creştinism. În religiile mesopotamiene, avem conflictul dintre prima pereche de zei, Apsu şi Tiamat, născuţi din materia acvatică nediferenţiată şi noile generaţii de zei neastâmpăraţi, Ea, Damkina şi Marduk. Religiile canaanite sunt dominate de conflictul dintre Baal şi Yam sau Baal şi Mot. În religia zoroastriană, apare conflictul dintre Spenta Mainyu şi Angra Mainyu. La greci, se dă lupta între Zeus şi titani, între Zeus şi Tyfon, fiul Geei. În hinduism, opoziţia dintre bine şi rău menţine echilibrul cosmic. Concepţia gnostică despre rău este dominată de dualism. După ei, materia n-a fost făcută de către Dumnezeu. Aceasta este opera unui Demiurg şi este în esenţa ei rea. În doctrina maniheistă, se spune că, deşi la origine, lumea a fost făcută bună de către Dumnezeu, în urma disputei dintre principiul bun şi principiul rău, a devenit prin excelenţă rea. În islam, o parte dintre îngeri sunt răi, acţionând sub conducerea lui Iblis, care a căzut din cauza refuzului de a se închina în faţa lui Adam.

6. PROBLEMA RĂULUI ÎN LITERATURA PATRISTICĂ

În literatura patristică s-au conturat două concepţii despre problema răului: negativismul şi accidentalismul. Teoria negativistă, susţinută de Origen, Augustin, Sfântul Vasile cel Mare, Dionisie Areopagitul sau Sfântul Ioan Damaschinul, neagă esenţa ontologică a răului [Nu este vorba de o negare efectivă a răului, de o privaţie pură, ci de o *privatio boni*, de o pervertire a celor trei elemente din lucruri: *modus, species* şi *ordo*, aşa cum se exprimă Augustin.] , susţinând că acesta nu are o existenţă de sine, ci este o abstracţie care se actualizează în proximitatea binelui.

Justin Martirul şi Filosoful vede originea răului în libertatea voinţei.

Influenţat de neoplatonism, Dionisie Areopagitul neagă existenţa substanţială a răului, identificându-L pe Dumnezeu cu Binele. Răul este o tendinţă a lucrurilor spre neant, o lipsă a binelui.

Pentru Sfântul Vasile cel Mare, Dumnezeu, Binele absolut, e incapabil de crearea răului; i-ar fi fost imposibil lui Dumnezeu să aducă la fiinţă ceea ce i se opune radical.

Departe de a avea substanţă, răul este „o dispoziţie sufletească opusă virtuţii, în care se găsesc laşii care au părăsit calea binelui" [Migne, P.G. t. XXIX, col. 37.]

Lect. Dr. Vasile CHIRA

Pr. Ic. Stavrofor Gheorghe Opriș (1927-2005) – un păstor model

La 10 ani de la trecerea la cele veșnice (II)

Primit în audiență de Mitropolitul Justin Moisescu, acesta i-a explicat adevăratul motiv pentru care ***a fost deținut politic***, sfătuindu-l să-și aleagă o altă parohie cât de slabă spre a fi recunoscut de organele statului, și că el va avea grijă ca peste 2-3 luni să fie numit într-o parohie corespunzătoare rezultatelor obținute la studii. Mitropolitul Justin Moisescu a fost ales mitropolit la Iași. Așa a rămas preot paroh la Merghindeal timp de 12 ani!

A fost hirotonit diacon la începutul lunii august, iar la Schimbarea la Față a Domnului, pe 6 august 1956, a fost hirotonit preot de către Episcopul Vicar Teodor Scorobăț pentru parohia Merghindeal, protopopiatul Agnita.

Localitatea Merghindeal era un sat săsesc, cu români mai puțini și tot atâția țigani. La instalarea sa ca preot, a fost avertizat de către protopopul Agnitei, Vitalie Zare, că parohia e foarte puțin disciplinată. Spune părintele Gheorghe în memoriile sale: *„Pentru a se redresa această situație, s-a impus să fiu controlat în modul de a trata toate problemele în activitatea pastorală, să dau dovadă de răbdare și înțelepciune în toate împrejurările, și pe lângă evlavie în biserică, să pot revărsa bunătate și dezinteres personal... Încet, încet, lucrurile s-au schimbat. Credincioșii arătau considerația ce se cuvenea față de păstorul lor sufletesc, care își câștigase o autoritate morală totală... Am simțit că am pătruns în inima lor, și acest lucru m-a bucurat mult”.*

Din 1959 a trebuit să administreze și parohia Dealul Frumos, care a rămas vacantă, prin transferarea părintelui Grigorie Cernea. În condițiile destul de modeste ale acestor două parohii, și-a găsit odihna sufletească: *„Eram fericit că mi-a ajutat bunul Dumnezeu să-mi împlinesc dorința de a fi slujitor la altar și îndrumător al semenilor, atunci când lumea era pândită de pericolul de a-și uita de grija de suflet și de gândul la Tatăl ceresc. Eram tineri, idealiști și mulțumiți cu viața pe care o ducem”.* Un interes deosebit a arătat în aceste două parohii și problemelor administrativ-economice, reparând cele două biserici și îngrijind cimitirele parohiale.

În vara anului 1957, familia preotului Gheorghe Opriș a fost binecuvântată cu un moștenitor, căruia acesta i-a pus numele Mihai, iar după doi ani a venit și cel de-al doilea copil, o fetiță căreia i-a pus numele Gabriela. Venirea pe lume a celor doi copii a fost prilej de bucurie și împlinire sufletească. S-a străduit să-i crească în frică de Dumnezeu, să învețe și să devină oameni folositori Bisericii și societății. Astăzi cei doi fii, moștenind de la părinții lor credința, omenia, onestitatea și înțelepciunea, fac cinste societății de acum, slujind la altarul școlii din Rupea și din Hochiz.

În anul 1968, s-a transferat la parohia Rupea. Era ales de curând ca Mitropolit al Ardealului fostul profesor de Teologie Morală de la Sibiu, Nicolae Mladin, căruia i-a fost apropiat încă din timpul studierii Teologiei la Sibiu. Mitropolitul Mladin a avut o oarecare reținere, spunându-i că nu va avea șansa de a ajunge într-o parohie de oraș, deoarece a fost condamnat politic, și nu va primi aprobarea organelor de stat. A insistat asupra acestei dorințe de a se transfera, și în cele din urmă a primit aprobarea Departamentului Cultelor. Aici, la Rupea, a găsit o situație mai bună. Totuși se simțea destul de mult influența credincioșilor maghiari și sași, care erau protestanți, credincioșii ortodocși fiind oarecum delăsători în ceea ce privește viața duhovnicească. În fața acestei situații, spune părintele Gheorghe Opriș: *„mi-am dat silința să slujesc cu toată evlavia și să trezesc conștiința unei vieți trăite după cerința Bisericii, prin predici bine pregătite, rostite cu convingere și trăire... Cu răbdare și perseverență, pe neobservate, lucrurile au început să capete un nou conținut”.*

Nici latura administrativ-gospodărească nu a fost neglijată, ocupându-se cu repararea celor două biserici din Rupea, lucrări la cimitir etc. Toate acestea au fost încununate cu pictarea Bisericii „Sf. Treime”, sfințirea noii picturi făcându-se de Mitropolitul Nicolae Mladin, la data de 9 octombrie 1974.

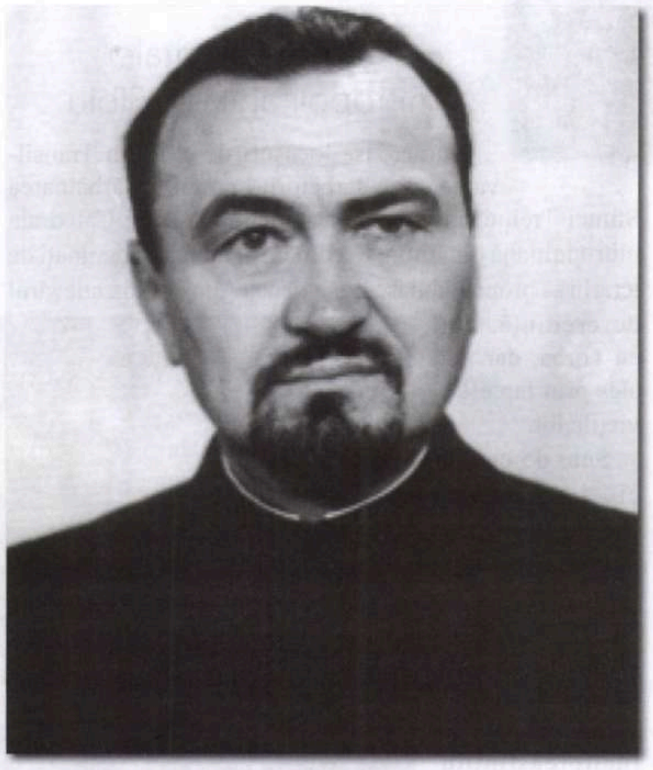

În anul 1975, odată cu reînființarea Episcopiei de Alba Iulia, au fost readuse la viață cele două protopopiate, Rupea și Agnita, desființate cu 7 ani în urmă. Din partea Centrului Eparhial i s-a făcut propunerea de a accepta numirea de protopop. A avut o oarecare reținere, socotind că statutul său de *„fost deținut politic”* ar putea orișicând să-i creeze probleme. Mărturisește părintele: *„Am avut suficiente semne că sunt în atenția organelor de urmărire. Acest lucru l-am simțit mereu că mă însoțește ca o umbră”.*

În cele din urmă, propunerea făcută a fost acceptată, fiind instalat protopop de Rupea de către Mitropolitul Nicolae Mladin, însoțit de la Sibiu de Părintele Profesor Mircea Păcurariu. Protopopiatul Rupea era mic. Avea doar 26 de parohii.

Protopopul vizita anual fiecare parohie, vizită ce se încheia cu un proces verbal ce consemna activitatea preotului sub toate aspectele ei. Preoții erau primiți cu multă ospitalitate. Nimeni nu pleca de la Oficiul Protopopesc fără să mănânce ceva, chiar și numai o prăjitură și un pahar de sirop de afine negre, cultivate în curtea bisericii, de care familia părintelui Opriș se ocupa cu mult drag, spunând adeseori că e bun pentru inimă și întărirea sistemului imunitar. Tinerilor preoți, veniți pentru prima dată pe aceste meleaguri, li se atrăgea atenția asupra realităților din parohia respectivă și li se dădea sfaturile și îndatoririle ce le revin, pentru buna desfășurare a activității pastorale.

Începând cu 1 ianuarie 1978, subsemnatul, cel care a scris aceste rânduri, am fost numit preot paroh pentru parohia Bunești, cu filia Roadeș. Am stat aici 8 ani de zile, apoi m-am transferat în interes de serviciu la Mănăstirea Brâncoveanu – Sâmbăta de Sus. De la început, am fost primit de familia părintelui Opriș Gheorghe cu multă ospitalitate și căldură sufletească. Părintele Gheorghe a fost ca un tată bun și duhovnic priceput în ceea ce privește îndrumarea mea în activitatea pastorală desfășurată timp de 8 ani.

Cum l-am văzut eu pe părintele Gheorghe Opriș în acești ani?

Prezint în sinteză:

Duhovnicește: Omul care trăia fiecare cuvânt pe care-l rostea la sfintele slujbe. Ne sfătuia să ne spovedim cât mai des. Să încercăm să fim exemplu pentru credincioși.

Cultural: Ne sfătuia să ne scriem predicile, să le citim la oficiul parohial, apoi să le citim în fața credincioșilor. Ne spunea că nu e important modul cum rostim predica, ci conținutul a ceea ce voim să împărtășim credincioșilor. Cu ocazia vizitelor pastorale, ne controla dacă avem sau nu scrise predicile și catehezele rostite. Trebuia să avem jurnal personal, în care să ne scriem principalele activități din cursul anului. Ne sfătuia să încercăm să menținem tradițiile și obiceiurile din parohii, insistând foarte mult asupra purtării costumelor naționale la marile sărbători.

Administrativ-economic: A dat dovadă de corectitudine în întocmirea actelor, bună administrare a avuțiilor bisericești, curățenie în biserică și ordine la casa parohială și în cimitir. Mereu ne spunea: Curățenia din biserică, ordinea din cimitir și casa parohială ne caracterizează credința și viața preoțească.

Disciplinar: Ne atrăgea atenția, cu multă bunătate, asupra abaterilor disciplinare. Folosea întotdeauna apelativul *„măi frate”.*

Ecumenic: Majoritatea localităților fiind mixte, cu populație săsească sau maghiară, ne sfătuia să fim în relații bune cu celelalte confesiuni, să ne simtă credincioșii altor confesiuni că noi suntem ortodocși, că suntem slujitori ai aceluiași Dumnezeu, dar să ne păstrăm și să nu ne compromitem identitatea noastră ortodoxă.

Politic: Să fim cu multă luare-aminte la autoritățile locale, deoarece ne pot ajuta, dar ne pot face și rău. Să nu le dăm ocazia de a ne complica viața. *Știa, părintele, ce știa!* Ne întreba, în taină: *„Cum te ai cu ăștia?”*(referindu-se la autoritățile locale de stat și de partid).

La 1 noiembrie 1993, se retrage din funcția de protopop, după o activitate de 18 ani în acest post. A slujit în continuare la parohia Rupea I până la 1 noiembrie 1998 când, pe motiv de sănătate, se pensionează. Când era solicitat de Protopopiatul Rupea pentru a suplini un preot într-o parohie, o făcea cu mult drag.

Începând din toamna anului 2001, a fost solicitat ca duminica și în sărbători să slujească sfintele slujbe la Mănăstirea *Sf. Gheorghe* de la Bunești, unde, *„prin atitudinea de care am dat dovadă, prin predicile rostite, am contribuit la așezarea și menținerea unei atmosfere de pace între conducerea mănăstirii și viețuitoarele din acel așezământ de rugăciune, muncă și preamărire a Creatorului a toate.”*

Întreaga viață a părintelui Gheorghe Opriș a curs între lacrimi și surâs, între datorie și dăruire, între suspin și împăcare, între durere și iertare, între neputințe omenești și frumosul realizat, între năzuință și împlinire, între Neam și Dumnezeu.

În anul 2005, pe 14 martie, părintele Gheorghe se stinge din viață ca o lumânare, de ceară curată, aprinsă, și sufletul său se urcă la ceruri în *„Ceata Noilor Martori și Mărturisitori ai Domnului”.* Trupul neînsuflețit a fost așezat în fața Bisericii Sf. Treime, așteptând A doua venire a Mântuitorului, pentru a-și primi răsplata cuvenită ostenelilor sale de a sluji pe acest pământ la altarul familiei, la altarul societății și la altarul Bisericii.

Veșnică să-i fie amintirea și pomenirea.

Arhim. Visarion JOANTĂ

• TELEGRAFUL EVENIMENT •

Sărbătoarea Pogorârii Duhului Sfânt la Catedrala mitropolitană din Sibiu

La sărbătoarea Rusaliilor, Sfântul Duh S-a pogorât în chip de limbi de foc peste Apostoli, acest moment fiind considerat cel al întemeierii Bisericii. Ierarhii i-au îndemnat pe credincioşi la o trăire duhovnicească mai intensă, în lumina călăuzitoare a Sfintei Treimi.

Praznicul Rusaliilor a adunat mulţimi de credincioşi din Sibiu şi împrejurimi la Catedrala mitropolitană din inima cetăţii transilvane, unde Sfânta Liturghie a fost oficiată de Înaltpreasfinţitul Laurenţiu, Arhiepiscopul Sibiului şi Mitropolitul Ardealului, împreună cu un sobor de preoţi şi diaconi. Locaşul de cult a fost împodobit cu ramuri verzi, care simbolizează limbile de foc pogorâte la Rusalii peste Sfinţii Apostoli, iar mulţi dintre credincioşi au îmbrăcat costumele populare. În soborul slujitor s-au aflat preoţii de la Catedrala mitropolitană şi cadre didactice de la Facultatea de Teologie Ortodoxă „Sfântul Andrei Şaguna" din Sibiu. Răspunsurile liturgice au fost date de corala „Timotei Popovici" a Catedralei mitropolitane, iar foarte mulţi credincioşi şi copii s-au împărtăşit cu Trupul şi Sângele Mântuitorului Iisus Hristos.

În cuvântul de învăţătură, ierarhul a vorbit pe larg despre marele praznic al Rusaliilor şi despre puterea harului Duhului Sfânt prezentă în Sfintele Taine, pe care o primim în Biserică.

„Duhul Sfânt este Duhul adevărului, Care sfinţeşte lumea. Duhul Sfânt este numit şi Sfinţitor, pentru că sfinţeşte lumea prin acea energie necreată care emană din Dumnezeu, pe care o numim harul Duhului Sfânt. Lucrarea de sfinţire se împlineşte prin harul Duhului Sfânt, care, atunci când este oferit omului, devine dar, pentru că este oferit omului gratuit, fără să facă ceva, ci doar crede, îl cere, îl doreşte şi îl primeşte în mod liber", a subliniat IPS Mitropolit Laurenţiu.

Premierea olimpicilor la religie

Sărbătoarea de la Sibiu a fost încununată de un moment festiv care i-a avut în prim-plan pe elevii de la şcolile şi liceele din judeţ. IPS Mitropolit Laurenţiu, împreună cu inspectorul de Religie din judeţul Sibiu, prof. Măriuca Neagu, i-au premiat pe elevii cu rezultate remarcabile la olimpiada judeţeană de religie. Elevii au primit diplome, cărţi şi bani, răsplătindu-se, astfel, efortul elevilor de a participa la acest concurs şi de a obţine rezultate remarcabile. De asemenea, au fost premiaţi şi elevii participanţi la concursul inter-judeţean „Cultură şi spiritualitate românească", unde judeţul Sibiu a participat pentru prima oară.

„Mulţumim foarte mult pentru acest prilej minunat şi pentru că, la această sărbătoare, minunată, Înaltpreasfinţitul Părinte Mitropolit Laurenţiu ne-a premiat elevii în Catedrala mitropolitană", a spus prof. Măriuca Neagu.

Hramul Catedralei mitropolitane din Sibiu

Numeroase locaşuri de cult din Transilvania şi-au sărbătorit hramul la sărbătoarea Sfintei Treimi, între acestea numărându-se şi Catedrala mitropolitană din Sibiu. Credincioşii au fost îndemnaţi de ierarhi să propovăduiască, asemenea Apostolilor, adevărul de credinţă, atât cu vorba, dar mai ales prin faptele şi vieţile lor.

Sute de credincioşi au umplut Catedrala mitropolitană din Sibiu la sărbătoarea Sfintei Treimi, hramul locaşului de cult. Sfânta Liturghie a fost oficiată de Înaltpreasfinţitul Laurenţiu, Arhiepiscopul Sibiului şi Mitropolitul Ardealului, înconjurat de un sobor de preoţi şi diaconi, din care au făcut parte slujitorii Catedralei mitropolitane, consilieri eparhiali şi cadre didactice de la Facultatea de Teologie Ortodoxă „Sfântul Andrei Şaguna". Răspunsurile liturgice au fost date de corala „Timotei Popovici" a Catedralei mitropolitane, înfrumuseţând sărbătoarea hramului prin cântări armonizate. Copiii, dar şi mulţi dintre credincioşi au îmbrăcat straiele populare şi au ţinut în mâini icoana hramului, iar la momentul potrivit s-au împărtăşit cu Trupul şi Sângele Mântuitorului Iisus Hristos.

În cuvântul de învăţătură, ierarhul a prezentat credincioşilor învăţătura ortodoxă despre Sfânta Treime şi despre rolul fiecărei Persoane Sfinte în opera de mântuire a omenirii. Dogma Sfintei Treimi este revelată omenirii şi primită de fiecare om prin credinţă, chiar dacă mintea nu poate percepe deplin această mare taină: „Înţelegem din dogma Sfintei Treimi că există o ordine, o întâietate pe fondul unei egalităţi depline. Cele trei Persoane ale Sfintei Treimi, Dumnezeu-Tatăl, Dumnezeu-Fiul şi Dumnezeu-Duhul Sfânt sunt reale, egale şi distincte. Fiul este egal cu Tatăl şi cu Duhul Sfânt, Tatăl este egal cu Fiul şi cu Duhul Sfânt. Există şi relaţii între Persoanele Sfintei Treimi care oferă întâietate Tatălui, Creatorul, Făcătorul cerului şi al pământului".

Distincţii pentru şagunişti

Sărbătoarea hramului s-a încheiat cu un moment festiv. Mai mulţi ostenitori în promovarea şi sporirea patrimoniului cultural, spiritual şi material al Sfântului Ierarh Andrei Şaguna au fost distinşi de IPS Mitropolit Laurenţiu. Astfel, pr. prof. univ. dr. Vasile Leb de la Facultatea de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca şi pr. conf. univ. dr. Gabriel Gârdan de la aceeaşi facultate, dar şi consilier cultural al Episcopiei Sălajului, au primit „Crucea şaguniană pentru clerici", iar rectorul Universităţii „Babeş-Bolyai" din Cluj-Napoca, acad. prof. univ. dr. Ioan Aurel Pop, prof. univ. dr. Nicolae Bocşan şi dr. Alexandru Ghişa au primit „Crucea şaguniană pentru laici". Distincţiile oferite au răsplătit truda de ani de zile în descoperirea şi promovarea lucrării misionare a Sfântului Andrei Şaguna în Transilvania.

„Această distincţie vine ca o recunoaştere a unor eforturi depuse în spirit academic universitar, în spiritul respectării zestrei noastre bisericeşti, în spiritul a ceea ce aş numi Ortodoxia transilvană, care ne vine din Evul Mediu şi căreia Sfântul Andrei Şaguna i-a dat o dimensiune cu totul specială", ne-a spus rectorul Ioan Aurel Pop.

Ştefan MĂRCULEŢ

REDACTOR-ŞEF:
Î.P.S. Dr. LAURENŢIU STREZA

COLEGIUL DE REDACŢIE

Senior-editori: Pr. Prof. Dr. Mircea Păcurariu; Pr. Prof. Dr. Dumitru Abrudan. ***Editor:*** Pr. Dr. Savu Popa – *Consilier cultural*. ***Secretar de redacţie:*** Dr. Emanuel Tăvală. ***Membri:*** Pr. Conf. Dr. Constantin Necula, Diac. Dr. Ştefan L. Toma, Pr. Dr. Cristian Muntean, Pr. Vasile Gafton. ***Responsabil ediţie on-line:*** Dragoş Boicu.

ISSN 1223-8392

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se primesc pe adresa: Redacţia „Telegraful Român", 550179 – Sibiu, str. Mitropoliei, nr. 35; e-mail: *telegrafulroman@yahoo.com*. Articolele nepublicate nu se înapoiază.

ABONAMENTUL pentru anul 2015 este de 48 lei; cod IBAN RO34 RNCB 0227 0360 5879 0001. BCR Sibiu, str. Emil Cioran, nr. 1. Cod fiscal 44 79 403.

Tiparul executat la *Tipografia Şaguniana* – Sibiu

Fondator:
Mitropolit Andrei Şaguna, 1853

Publicaţie bisericească a Arhiepiscopiei Sibiului

Telegraful Român

Anul 163 • nr. 21-24

1 şi 15 iunie 2015

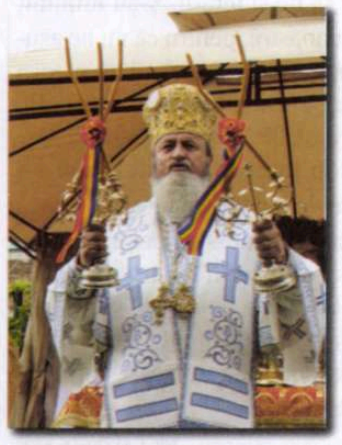

RESPONSABILITATEA LITURGICĂ ŞI SACRAMENTALĂ A EPISCOPULUI

După cele mai vechi mărturii istorice, *episcopul* a fost, dintru început şi în chip natural, centrul în jurul căruia gravita toată viaţa religioasă a obştii creştine din fiecare Biserică locală. În calitatea lui de întâistătător al Bisericii creştine, episcopul deţinea deplinătatea puterii slujitoare a preoţiei. În exercitarea funcţiei sale liturgice, episcopul Îl reprezintă pe Mântuitorul Însuşi, ca Mare Preot şi Arhiereu.

Ca reprezentant văzut al lui Hristos, Arhiereul unic şi unificator, fiecare episcop este capul unei Biserici locale, *„capul plinătăţii lui Hristos”*, după *Sfântul Grigorie de Nazianz* [*Cuv.* 2, 99, P.G., 35, col. 501, la Pr. Prof. Dumitru Stăniloae, *Teologia Dogmatică Ortodoxă,* vol. III, Bucureşti, 2003, p. 156], fiind învestit de Hristos cu harisma şi cu răspunderea săvârşirii şi a Tainei Hirotoniei. *„Dacă Hristos face prin sfinţire pe un preot organ şi chip văzut al Său în săvârşirea celorlalte Taine, pe episcop îl face organ şi chip văzut al Său şi în sfinţirea organelor văzute prin care săvârşeşte celelalte Taine”* [*Ibidem,* p. 156].

Episcopul lucrează *„în voia lui Hristos”*, după Sfântul Ignatie Teoforul [*Epistola către Efeseni,* 3,12, la *Ibidem,* p. 156]. De aceea, dacă Biserica este în chip nevăzut în Hristos, ea este în chip văzut în episcop, după cuvântul Sfântului Ciprian: *„Episcopus in Ecclesia et Ecclesia in Episcopo”* [*Epistola 66, 8,* la *Ibidem,* p. 156]. Căci, după cum spune Sf. Ignatie*: „unde se arată episcopul, acolo să fie mulţimea, precum unde este Iisus Hristos, acolo este şi Biserica universală. Fără episcop nu e îngăduit nici a boteza, nici a săvârşi Euharistia..., nimeni să nu facă ceva din cele ce aparţin Bisericii, fără episcop; aceea să se socotească Euharistie sigură, care e săvârşită de episcop sau de cel căruia îi permite el... E bine să se ştie de Dumnezeu şi de episcop”* [*Ep. c. Smirn.,* 8, 1, 2; *Trai.* 3, 1, P.G., 5, 688, 713, 780, la *Ibidem,* p. 156]. După Sf. Ioan Gură de Aur, episcopul deţine în chip văzut locul lui Hristos ca învăţător, preot şi păstor [*Omilia la 2 Tim 2, 4,* P.G. 62, 612, la *Ibidem,* p. 156].

1. Importanţa demnităţii episcopale

Mărturisirea de credinţă a patriarhului *Dositei al Ierusalimului*, publicată la Bucureşti în urmă cu trei secole [Trad. rom. V. Loichiţă, în *Candela* LIII-LIV (1940), p. 183-186], este o veritabilă sinteză a teologiei şi spiritualităţii noastre ortodoxe, privind slujirea şi responsabilitatea liturgică şi sacramentală a episcopului. Învăţatul patriarh făcea o descriere atentă şi o definire precisă a învăţăturii despre episcopat în înţelesul ei tradiţional-patristic.

Astfel, în „Hotărârea” a 10-a se preciza că în Biserica Ortodoxă, care-L are drept Cap pe Hristos, episcopatul *e instituit de Mântuitorul în Duhul Sfânt şi se exercită în comuniune.* Evident, această comuniune nu echivalează cu diminuarea ierarhiei şi a diferenţelor dintre episcopi, preoţi şi credincioşi. Harul episcopului vine prin succesiune de la Apostoli, prin punerea mâinilor şi invocarea Duhului Sfânt. Episcopul nu este un simplu funcţionar care conduce o comunitate creştină, ci el este un om ales de Dumnezeu pentru constituţia şi construcţia Bisericii.

Episcopatul este *„o mare taină şi o mare demnitate”*, fiind *„modul principal”* prin care Domnul este cu noi în veac (cf. *Mt* 28, 10). Datorită lucrării lui, Dumnezeu *„Se uneşte cu noi prin Sfintele Taine, al căror prim-lucrător şi săvârşitor prin Duhul Sfânt este episcopul”*. Într-o formulă concentrată putem spune: *„Episcopul este o icoană vie a lui Dumnezeu pe pământ şi, prin cea mai deplină împărtăşire a energiei Duhului Săvârşitor, e izvor al tuturor Tainelor Bisericii Sobornicești, prin care dobândim mântuirea”* [*Ibidem,* p. 184].

Datorită acestei chemări apar diferenţele între demnitatea episcopală şi cea a simplului preot, precum şi răspunderile sale speciale, după cum urmează:

– *episcopul* nu e hirotonit de preot, ci preotul, de episcop. Mai mult, el este hirotonit de doi sau trei arhierei; alegerea lui e de competenţa Sf. Sinod;

– *preotul* primeşte harul preoţiei de la episcop, în virtutea căruia el poate săvârşi cele şase Sfinte Taine. *„Arhiereul însă e slujitor al tuturor Tainelor, fiindcă este izvor al Tainelor şi harismelor dumnezeieşti prin Duhul Sfânt”*, având următoarele prerogative: a) sfinţirea Sfântului Mir; b) hirotonia tuturor treptelor în Biserică; c) puterea de a lega şi a dezlega în mod deplin; d) judecarea tuturor abaterilor în Biserică; e) învăţarea Sfintei Evanghelii; f) apărarea dreptei-credinţe; g) îndepărtarea din Biserică a celor neascultători; h) afurisirea şi anatemizarea ereticilor şi i) punerea sufletului său pentru oi (*In* 10, 11). *„Din toate acestea este evident că episcopul se deosebeşte în mod incontestabil de simplul preot şi că, fără el, toţi preoţii din lume nu pot păstori sau conduce în general Biserica”* [*Ibidem,* p. 185].

Responsabilitatea slujirii episcopale se regăseşte exprimată în *rânduiala hirotoniei episcopilor* [*Arhieraticon, adică rânduiala slujbelor săvârşite cu arhiereu*, Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 1993, p. 97-98 şi 99-100. Aceste rugăciuni se găsesc deja în cel mai vechi codice liturgic bizantin păstrat, *cod. Barberini graecus 336,* copiat în jurul anului 700, trad. rom. arhid. Ioan I. Ică jr în *Canonul Ortodoxiei. I. Canonul apostolic al primelor secole*, Deisis, Sibiu, 2008, p. 979-981].

La *hirotonia arhiereului*, se pune pe capul candidatului *Sfânta Evanghelie* deschisă, care Îl reprezintă pe Hristos, Capul Bisericii, iar prin acest act se arată, pe de o parte, misiunea pe care o are episcopul de a vesti Evanghelia mântuirii, iar pe de altă parte, chemarea sa de a se face organ deplin al lucrării lui Hristos, având *„toată mintea, cuvântul şi simţirile după voia Lui”*, după cum spune Sfântul Simeon al Tesalonicului [Sfântul Simeon al Tesalonicului, *Tratat asupra tuturor dogmelor credinţei noastre ortodoxe...,* vol. I, Suceava, 2002, p. 214].

În cea dintâi rugăciune, protosul se roagă ca peste cel venit la *„jugul Evangheliei şi demnitatea arhieriei”* şi peste care şi-au pus mâinile episcopii hirotonitori să vină puterea şi harul Sfântului Duh. Acesta să-l întărească, să-l ungă şi să-l sfinţească, cum i-a întărit pe Sfinţii Apostoli şi pe Prooroci, cum i-a uns pe împăraţi şi i-a sfinţit pe arhiereii

(continuare în p. 4)

† Dr. LAURENŢIU STREZA,
Arhiepiscopul Sibiului şi Mitropolitul Ardealului

Alegerea şi hirotonia noului Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Sibiului: Preasfinţitul ILARION FĂGĂRĂŞANUL

În zilele de 3 şi 4 iunie 2015, sub preşedinţia Preafericitului Părinte Patriarh Daniel s-au desfăşurat lucrările Sfântului Sinod al *Bisericii Ortodoxe Române*, reunit în şedinţă de lucru la *Reşedinţa patriarhală*.

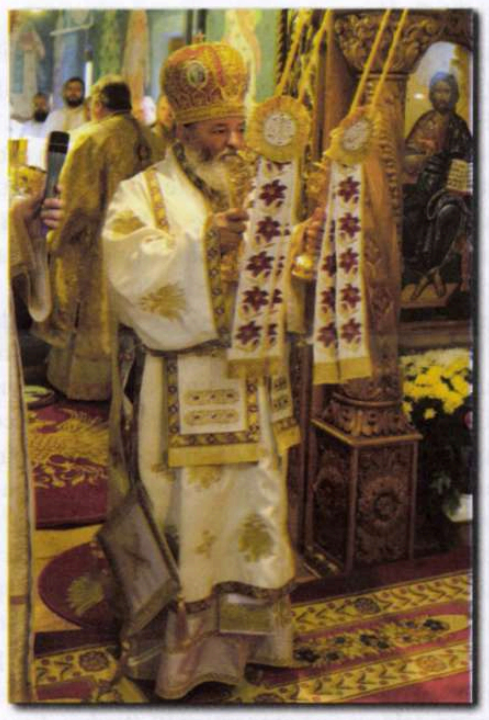

În prima zi a lucrărilor, miercuri, 3 iunie 2015, a avut loc alegerea noului Episcop-vicar al *Arhiepiscopiei Sibiului*.

În ziua de 7 mai 2015, ierarhii *Mitropoliei Ardealului* au desemnat prin vot secret drept candidaţi pe părintele

(continuare în p. 2)

Din cuprins:

Protos. Dr. Maxim Vlad
Fermentum-ul şi antimisul, semnul unităţii Bisericii în episcop | pagina **6**

Protos. Matei Bilaucă
Părintele Serafim Popescu şi lucrarea prin cuvânt | pagina **6**

Dr. Constantin Ittu
Medalioane de ardeleni deveniţi ierarhi în spaţiul extracarpatic: Iacob Stamati, Mitropolitul Moldovei (1792-1803) | pagina **7**

Lect. Dr. Vasile Chira
Dumnezeu şi problema răului | pagina **7**

Alegerea și hirotonia noului Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Sibiului: Preasfinţitul ILARION FĂGĂRĂȘANUL

(urmare din p. 1)

arhimandrit Ilarion Urs, exarhul Arhiepiscopiei Sibiului şi stareţul *Mănăstirii Brâncoveanu* de la Sâmbăta de Sus (judeţul Braşov), şi pe părintele arhimandrit Macarie Ţuţul, marele eclesiarh al Catedralei mitropolitane din Sibiu.

Sfântul Sinod a ales prin vot secret, cu 25 de voturi din 40 valid exprimate, **pe părintele Arhimandrit Ilarion Urs,** cu titulatura de *Făgărăşanul,* în postul vacant de Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Sibiului.

Stareţul Mănăstirii Brâncoveanu de la Sâmbăta de Sus, judeţul Braşov, arhimandritul Ilarion Urs, a fost hirotonit arhiereu şi va sluji de acum înainte ca Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Sibiului. Soborul de arhierei a fost condus de Înaltpreasfinţitul Laurenţiu, Arhiepiscopul Sibiului şi Mitropolitul Ardealului, iar noul Episcop-vicar va purta titulatura „Făgărăşanul".

„Chemarea la arhierie" a fost săvârşită după Vecernia de sâmbătă, 6 iunie, când vicarul administrativ al Arhiepiscopiei Sibiului, părintele Ilarie Benchea, a oficiat această rânduială liturgică prin care arhimandritul Ilarion Urs a primit binecuvântarea de a deveni Episcop-vicar al eparhiei amintite. La rânduială au fost prezenţi şi PS Andrei, Episcopul Covasnei şi Harghitei, PS Gurie, Episcopul Devei şi Hunedoarei, şi PS Ieronim Sinaitul, Episcop-vicar patriarhal. Mărturisirea de credinţă a ipopsifiului Ilarion Urs a fost făcută duminică dimineaţă, înainte de oficierea Sfintei Liturghii, actul de confirmare semnat de Preafericitul Părinte Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, fiind citit de PS Episcop Ieronim Sinaitul. Soborul de arhierei a fost condus de IPS Mitropolit Laurenţiu, iar alături de arhiereii menţionaţi au mai liturghisit: IPS Irineu, Mitropolitul Olteniei; IPS Ioan, Mitropolitul Banatului; IPS Irineu, Arhiepiscopul Alba Iuliei; PS Sofronie, Episcopul Oradiei, şi PS Visarion, Episcopul Tulcii.

Arhimandritul Ilarion Urs a primit hirotonia întru arhiereu în cadrul Sfintei Liturghii şi a oficiat slujba religioasă împreună cu ceilalţi arhierei şi slujitori, împărtăşind numeroşi credincioşi cu Trupul şi Sângele Mântuitorului Iisus Hristos.

La finalul Sfintei Liturghii, noul arhiereu a primit din partea IPS Mitropolit Laurenţiu mantia şi cârja arhierească, a fost aşezat în scaunul arhieresc al Episcopului-vicar şi prezentat credincioşilor. IPS Mitropolit Laurenţiu l-a felicitat pe PS Episcop Ilarion Făgărăşanul şi a subliniat unicitatea acestui moment pentru mănăstirea făgărăşeană, dar şi pentru Arhiepiscopia Sibiului, când pentru prima oară un vieţuitor al aşezământului monahal a devenit arhiereu. „A rânduit Dumnezeu ceea ce îşi dorea înaintaşul nostru, vrednicul de pomenire Mitropolitul Antonie Plămădeală, ca stareţul acestei mănăstiri să fie şi ierarh. S-au împlinit toate acum, dar nu după voia noastră, pentru că nu ne asumăm vreo responsabilitate în mijlocirea acestui lucru, ci a venit de sus, de la Dumnezeu", a spus Părintele Mitropolit.

Mesajul de binecuvântare al PF Părinte Patriarh Daniel a fost citit de PS Episcop Ieronim Sinaitul, care i-a oferit noului arhiereu o cruce de binecuvântare din partea Patriarhului României. Secretarul de stat pentru Culte, Victor Opaschi, a citit mesajul prim-ministrului Victor Ponta, după care PS Episcop-vicar Ilarion Făgărăşanul a mulţumit Sfântului Sinod, IPS Mitropolit Laurenţiu şi obştii monahale pentru încrederea acordată şi sprijinul oferit în chemarea la noua sa misiune.

Ștefan MĂRCULEȚ

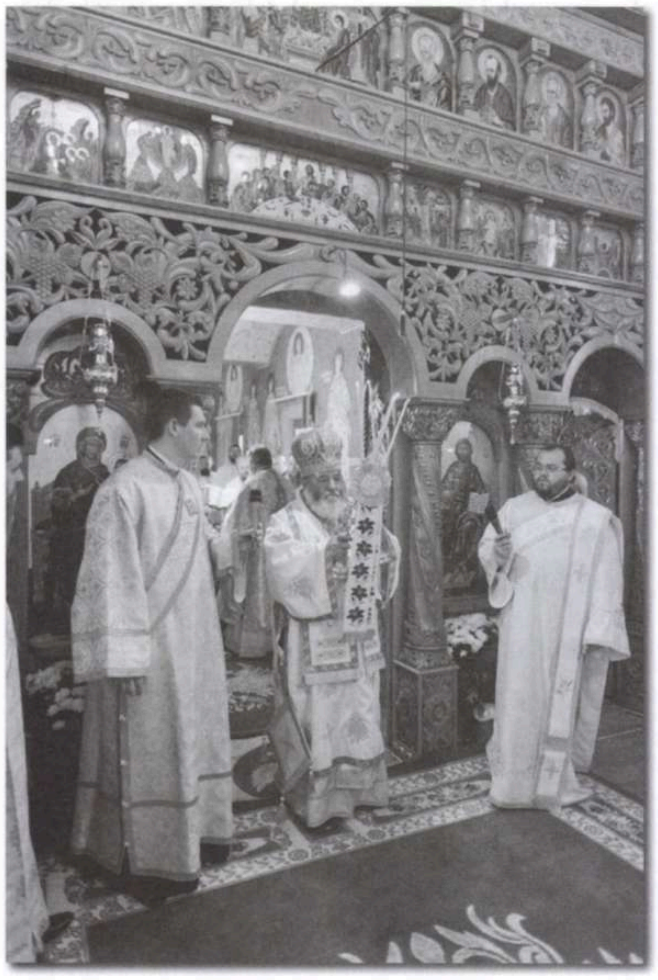

Preasfinţitul Părinte ILARION FĂGĂRĂŞANUL

S-a născut la 4 martie 1955 în localitatea Recea, judeţul Braşov, din părinţii Nicolae şi Marta. A urmat şcoala generală între anii 1961 şi 1969 în localitatea natală, apoi, între 1970 şi 1973, Şcoala Profesională de Piese Auto Sibiu. Între anii 1977 şi 1981 a urmat cursurile Liceului Industrial IPAS Sibiu. Între anii 1985 şi 1989 a urmat cursurile Institutului Teologic din Sibiu.

La 12 august 1983, a intrat ca vieţuitor la Mănăstirea Sâmbăta de Sus, judeţul Braşov. La vârsta de 28 de ani, la 10 august 1983, a fost închinoviat în aceeaşi mănăstire. La 18 iulie 1984, devine rasofor, iar la 12 noiembrie 1984 este tuns în monahism primind numele Ilarion. La 17 noiembrie 1984, a fost hirotonit ierodiacon pe seama Mănăstirii Sâmbăta de Sus de Mitropolitul Antonie Plămădeală, în Catedrala Mitropolitană din Sibiu. La 15 august 1987 a fost hirotonit ieromonah, iar la data de 10 iulie 1992 a fost hirotesit duhovnic. La 15 august 1994 a fost hirotesit protosinghel, iar la data de 15 august 1998 a fost hirotesit arhimandrit.

În perioada 1983-2000, a fost iconom al Mănăstirii Brâncoveanu – Sâmbăta de Sus, şi din data de 7 decembrie 2000 este stareţ al acestei mănăstiri.

La 29 noiembrie 2002, a primit de la preşedintele României, Ion Iliescu, Ordinul Naţional „Pentru Merit" în grad de Cavaler (Decretul 977). La 15 august 2003, a primit Crucea Patriarhală cu ocazia inaugurării „Academiei Sâmbăta" de la Mănăstirea Brâncoveanu. În 2004 a primit Premiul pentru cultură şi tradiţii din partea Fundaţiei pentru dezvoltare regională „Transilvania" – Braşov. În 2007 a primit Crucea Şagunianã din partea Înaltpreasfinţitului Părinte Laurenţiu, Arhiepiscopul Sibiului şi Mitropolitul Ardealului, iar în 2013 a primit Crucea „Ştefan cel Mare şi Sfânt" din partea Radio TRINITAS. În 2014 i-a fost oferit Ordinul „Sfinţii Martiri Brâncoveni" pentru clerici de către Preafericitul Părinte Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române. Din 2014 este exarh al mănăstirilor din Arhiepiscopia Sibiului.

La 3 iunie 2015 a fost ales Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Sibiului cu titulatura „Făgărăşanul", fiind hirotonit întru arhiereu la 7 iunie 2015 la Mănăstirea Brâncoveanu de la Sâmbăta de Sus.

LITURGHIE • PASTORAŢIE • MĂRTURISIRE

Î.P.S. Dr. LAURENŢIU STREZA, Arhiepiscopul Sibiului și Mitropolitul Ardealului

Vineri, 1 mai. A efectuat o vizită canonică la Mănăstirea Brâncoveanu – Sâmbăta de Sus, jud. Braşov.

Sâmbătă, 2 mai. A făcut o vizită la Mănăstirea „Naşterea Maicii Domnului" din localitatea Bazna, jud. Sibiu.

Duminică, 3 mai. A slujit Sfânta Liturghie și a adresat credincioșilor un cuvânt de învățătură la Biserica „Sfântul Nicolae" a parohiei Sibiu-Turnișor I. A oficiat slujba de punere a pietrei de temelie pentru un nou centru social parohial. La sfârșitul slujbei, l-a hirotesit *iconom* pe P.C. pr. paroh Ciprian Creangă, iar doamnei Astrid Fodor, primarul municipiului Sibiu, Consiliului local, Consiliului și Adunării parohiale, precum principalilor ctitori și binefăcători, le-a acordat acte de cinstire.

Luni, 4 mai. A avut program de audiențe și lucrări de birou.

Marți, 5 mai. A predat cursuri de Teologie Liturgică la Facultatea de Teologie din Sibiu. A prezidat ședința Permanenței Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei Sibiului.

Miercuri, 6 mai. A vizitat șantierul de lucru al Catedralei „Sfântul Ioan Botezătorul" din municipiul Făgăraș. De asemenea, a făcut o vizită canonică la Mănăstirea Brâncoveanu – Sâmbăta de Sus.

Joi, 7 mai. A avut program de lucru la cabinet. După-amiaza, la Centrul eparhial din municipiul Deva, Î.P.S. Sa a prezidat ședința de lucru a Sinodului Mitropolitan al Mitropoliei Ardealului, în cadrul căreia au fost aleși candidații eligibili pentru ocuparea slujirii de *episcop-vicar* al Arhiepiscopiei Sibiului.

Vineri, 8 mai. Alături de Preasfințitul Părinte Gurie, Episcopul Devei și Hunedoarei, și de un are sobor de preoți și diaconi, Î.P.S. Sa a slujit Sfânta Liturghie și a adresat un cuvânt de învățătură credincioșilor la Mănăstirea „Sfântul Evanghelist Ioan" de la Prislop, care și-a serbat hramul. A oficiat punerea pietrei de temelie pentru noua biserică a mănăstirii.

Sâmbătă, 9 mai. A participat, la Cercul Militar Județean din Sibiu, la manifestările prilejuite de Ziua Europei și Ziua Independenței de Stat a României. A oficiat o slujbă religioasă și a adresat celor prezenți un cuvânt de binecuvântare.

Duminică, 10 mai. A oficiat slujba de sfințire a Bisericii „Înălțarea Domnului" din localitatea Crizbav, Protopopiatul Săcele. A slujit Sfânta Liturghie și a adresat credincioșilor un cuvânt de învățătură. La finalul slujbei, Î.P.S. Sa a oferit preotului paroh Gheorghe Micu distincția de *iconom*, iar ctitorilor și binefăcătorilor le-a oferit acte de cinstire. În aceeași zi, Î.P.S. Sa a binecuvântat capela amenajată în incinta unității militare a Brigăzii 2 Vânători de Munte „Sarmizegetusa" din Brașov. A târnosit locașul de închinare, a sfințit pictura și clopotul acestui mic paraclis. La finalul slujbei religioase, Î.P.S. Sa l-a hirotesit întru *iconom* pe P.C. preot militar Bogdan Ciprian Oancea și a oferit acte de cinstire celor care au sprijinit realizarea acestei capele. De asemenea, Î.P.S. Sa a primit din partea locțiitorului comandantului însemnele Brigăzii 2 Vânători de Munte „Sarmizegetusa".

Luni, 11 mai. A avut program de audiențe și lucrări de birou. A prezidat ședința Permanenței Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei Sibiului.

Marți, 12 mai. A predat cursuri de Teologie Liturgică la Facultatea de Teologie din Sibiu.

Miercuri, 13 mai. A vizitat șantierul de pictură de la Mănăstirea „Naşterea Maicii Domnului" din localitatea Bazna, jud. Sibiu.

Joi, 14 mai. Î.P.S. Sa a participat, la Facultatea de Teologie „Andrei Șaguna", la manifestările prilejuite de sărbătoarea revederii de 10 ani a absolvenților promoției 2001-2005. A adresat celor prezenți un cuvânt de binecuvântare. În aceeași zi, a participat, la Centrul de Patrimoniu din Muzeul în aer liber din Dumbrava Sibiului, la ședința administrativă a preoților din protopopiatul Sibiu. În cadrul acesteia, domnul dr. Ștefan Ciprian Anghel, directorul Complexului Național Muzeal „ASTRA" din Sibiu, a susținut conferința intitulată „Patrimoniul religios – sprijin pentru Muzeul ASTRA".

Vineri, 15 mai. A prezidat ședința Permanenței Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei Sibiului.

Sâmbătă, 16 mai. Alături de Înaltpreasfințitul Părinte Irineu, Arhiepiscop al Alba Iuliei, de Înaltpreasfințitul Părinte Calinic, Arhiepiscop al Argeșului și Muscelului, și de un sobor de preoți și diaconi, Î.P.S. Sa a slujit Sfânta Liturghie la Mănăstirea „Naşterea Maicii Domnului" de la Recea, județul Mureș, și a adresat celor prezenți un cuvânt de învățătură. Cei trei ierarhi au oficiat, apoi, slujba parastasului la 7 ani de la trecerea la cele veșnice a Părintelui Arhimandrit Ioan Iovan de la Recea. Seara, Î.P.S. Sa a participat în Catedrala mitropolitană din Sibiu, la concertul religios Oratoriul bizantin de Paști „Patimile și Învierea Domnului" al compozitorului Paul Constantinescu, susținut de orchestra elvețiană „Il mosaico" din Wattwil, corul „Codex Apulum" din Alba Iulia și corala „Timotei Popovici" a Catedralei mitropolitane din Sibiu. La sfârșitul concertului, Î.P.S. Sa a adresat celor prezenți un cuvânt de binecuvântare și a oferit acte de cinstire dirijorului Hermann Ostendarp, tuturor soliștilor și dirijorilor celor două coruri, pentru a arăta prețuirea față de acești ostenitori ai cântului religios. De asemenea, orchestra a primit din partea ierarhului un act de cinstire, ca semn de apreciere a interpretării deosebite a compoziției românești.

Duminică, 17 mai. A oficiat slujba de sfințire a Bisericii „Sf. Arhangheli Mihail și Gavriil" din localitatea Șoala, Protopopiatul Mediaș. A slujit Sfânta Liturghie și a adresat credincioșilor prezenți un cuvânt de învățătură. L-a sfârșitul slujbei, l-a hirotesit întru *sachelar* pe P.C. pr. paroh Nicolae Virgil Preda, iar principalilor ctitori și binefăcători le-a acordat acte de cinstire.

Luni, 18 mai. A avut program de audiențe și lucrări de birou.

Marți, 19 mai. A predat cursuri de Teologie Liturgică la Facultatea de Teologie din Sibiu. A prezidat ședința Permanenței Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei Sibiului. În aceeași zi, a participat, în Piața Mare din Sibiu, la festivitatea de închidere a anului universitar pentru absolvenții promoției 2015 de la Universitatea „Lucian Blaga" din Sibiu și de la Academia Forțelor Terestre „Nicolae Bălcescu". Cu acest prilej, a adresat profesorilor, studenților și oaspeților prezenți un cuvânt de binecuvântare.

Joi, 21 mai – *Praznicul Înălțării Domnului și Sărbătoarea Sf. Împărați Constantin și Elena.* A participat la sărbătoarea hramului Catedralei patriarhale „Sfinții Împărați Constantin și Elena".

Vineri, 22 mai. A examinat la Teologie Liturgică masteranzii anului II de la Facultatea de Teologie din Sibiu. Î.P.S. Sa l-a primit, la Reședința mitropolitană din Sibiu, pe domnul comisar-șef Cătălin Claudiu Bejan, directorul general al Administrației Naționale a Penitenciarelor, cu prilejul încheierii unui acord de colaborare dintre Facultatea de Teologie din Sibiu și Administrația Națională a Penitenciarelor. Acordul a fost semnat de pr. prof. univ. dr. Aurel Pavel, decanul Facultății de Teologie Ortodoxă „Sfântul Ierarh Andrei Șaguna" din Sibiu, și vine în sprijinul studenților teologi care vor desfășura în penitenciare activități culturale, sociale și catehetice, dar și în sprijinul preoților capelani și al angajaților din penitenciare, și, nu în ultimul rând, al persoanelor private de libertate.

Duminică, 24 mai. Î.P.S. Sa a oficiat slujba de resfințire a Bisericii „Naşterea Sfântului Ioan Botezătorul" din localitatea Rotbav, Protopopiatul Săcele. A slujit Sfânta Liturghie și a adresat credincioșilor prezenți un cuvânt de învățătură. La sfârșitul slujbei, l-a hirotesit întru *iconom* pe părintele paroh Mihai Dorin Lițoiu.

Luni, 25 mai. A avut program de audiențe și lucrări de birou.

Marți, 26 mai. A predat cursuri de Teologie Liturgică la Facultatea de Teologie din Sibiu. A prezidat ședința Permanenței Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei Sibiului. Seara, a participat, în Sala Festivă a Bibliotecii județene „ASTRA" din Sibiu, la lansarea cărții „Sălișteа din inima unui sălișteаn", scrisă de Tiberiu Costăchescu și Ioana Ciocan, cadre didactice la Universitatea „Lucian Blaga" din Sibiu. A adresat celor prezenți un cuvânt de binecuvântare.

Miercuri, 27 mai. A vizitat șantierul de pictură de la Mănăstirea Bazna, jud. Sibiu.

Joi, 28 mai. A vizitat șantierul de lucru de la Centrul cultural-misionar „Sfântul Ierarh Andrei, Mitropolitul Transilvaniei" din localitatea Copșa Mică, jud. Sibiu.

Sâmbătă, 30 mai. A oficiat, la Biserica „Sfântul Antonie cel Mare" din Sibiu, slujba parastasului pentru pr. Filaret Costea, fost secretar eparhial al Arhiepiscopiei Sibiului. Seara, a participat la slujba Vecerniei, oficiată la Catedrala mitropolitană, unde au fost prezenți și membrii Asociației „Oastea Domnului" din toată țara. Cu această ocazie, a adresat celor prezenți un cuvânt de învățătură.

Duminică, 31 mai – *Praznicul Rusaliilor.* A slujit Sfânta Liturghie și a adresat credincioșilor un cuvânt de învățătură la Catedrala mitropolitană din Sibiu. Sărbătoarea a fost încununată de un moment festiv care i-a avut în prim-plan pe elevii de la școlile și liceele din județ. Î.P.S. Sa, împreună cu inspectorul de Religie din județul Sibiu, prof. Măriuca Neagu, i-a premiat pe elevii cu rezultate remarcabile la Olimpiada județeană de Religie. Elevii au primit diplome, cărți și bani, răsplătindu-se astfel eforturile de a participa la acest concurs și de a obține rezultate deosebite. De asemenea, au fost premiați și elevii participanți la concursul interjudețean „Cultură și spiritualitate românească".

Pr. Dr. Cristian VAIDA

Responsabilitatea liturgică şi sacramentală a episcopului

(urmare din p. 1)

Legii Vechi, şi să-l *„arate sfânt”*, ca să fie vrednic să ceară cele spre mântuirea poporului şi să fie auzit de Dumnezeu.

Cea de-a doua rugăciune, mai dezvoltată, porneşte de la esenţa sacerdotală a episcopatului, ca mediere între Dumnezeu şi om, şi-l prezintă pe episcop drept *„iconomul”* prin excelenţă al *„harului arhieriei”*: pentru că natura umană nu poate suporta fiinţa dumnezeirii, Dumnezeu a aşezat pe tronul Lui ca învăţători şi ca să aducă jertfe şi ofrande pentru tot poporul oameni care pătimesc lucruri asemănătoare cu ceilalţi oameni. Pentru ca mijlocirea lui să fie eficientă, episcopul trebuie să devină o icoană transparentă a lui Hristos. De aceea, Dumnezeu este rugat ca să-l facă pe viitorul episcop să devină *următor al Păstorului Celui adevărat,* punându-şi sufletul pentru oile Sale, povăţuitor al orbilor, lumină celor dintru întuneric, certător al celor neînţelepţi, ajutător pruncilor, luminător în lume, ca, desăvârşind sufletele care i s-au încredinţat lui în viaţa aceasta, să stea neruşinat înaintea judecăţii lui Dumnezeu.

După aceea, *el primeşte ca veşminte*, peste cele preoţeşti: *sacosul, omoforul şi mitra.* Păstrând veşmintele preoţeşti şi întărindu-le prin sacos, el va păstra şi va completa slujirea de preot săvârşitor al Tainelor, care se va revărsa asupra tuturor credincioşilor. Prin mitra pe care o primeşte episcopul se arată semnificaţia duhovnicească a puterii sale împărăteşti şi a responsabilităţii pentru mântuirea tuturor credincioşilor care i se încredinţează prin hirotonie. *Ca organ văzut al lui Hristos, arhiereul are cea mai cutremurătoare răspundere pentru mântuirea sufletelor, fiind chemat să urmeze pe Hristos în smerenie, pildă de curăţie, de dezinteresare, de blândeţe, de jertfire de sine* [Pr. Prof. Dumitru Stăniloae, *Teologia Dogmatică Ortodoxă,* vol. III, Bucureşti, 2003, p. 182].

2. Taina persoanei în slujirea episcopală şi responsabilităţile ei

Responsabilitatea principală a slujirii episcopale ţine de realizarea *tainei comuniunii* între Persoanele Sfintei Treimi şi persoanele umane în Biserică. În această ambianţă eclesială, Dumnezeu ne vine aproape ca Persoană, ca Treime de Persoane în starea şi în dorinţa Lor de comuniune, spune *Părintele Dumitru Stăniloae,* pentru ca să ne imprime nouă prin Sfintele Taine acest elan al comuniunii şi al dragostei jertfelnice [*Ibidem*, vol. I, p. 42]. Numai iubirea Celor Trei Persoane ale Preasfintei Treimi poate responsabiliza prin comuniune persoana umană şi o poate ajuta să progreseze spre desăvârşire. Numai o Treime de Persoane ne poate comunica iubirea jertfelnică, pentru că ni se dăruieşte şi ne ajută să ne putem şi noi dărui Ei într-o totală delicateţe [*Ibidem*, p. 268]. Dumnezeu vrea ca darurile Lui să ne fie aduse într-un mod personal, fiindcă doar comuniunea personală implică şi angajează. *„În faţa unui «absolut» impersonal, nu te poţi ruşina,* spune Părintele Stăniloae, cum te cutremuri în faţa Celui Sfânt şi atotiubitor. Numai iertarea de la Persoana absolută îţi poate da liniştirea totală şi definitivă a conştiinţei prin curăţirea reală a păcatelor. Numai un absolut ca persoană poate fi curat prin fiinţă şi te poate întâmpina cu delicateţea purităţii totale” [*Ibidem*, p. 269].

Preasfânta Treime face vizibilă dăruirea Sa către noi în primul rând prin Întrupare, căci Hristos a venit la noi ca Persoană, Care să ne vorbească la nivelul nostru de înţelegere, să ne înveţe, să ne elibereze de tirania diavolului, a păcatului şi a morţii şi să ne readucă pe toţi la comuniunea personală cu Tatăl, să ne facă fii ai împărăţiei iubirii Sale. Dumnezeu nu a vrut să ne mântuiască de la distanţă, căci doar comuniunea personală poate scoate fiinţa umană din limitarea subiectivităţii egoiste şi individualiste [*Ibidem*, p. 144].

După Înălţarea la cer a Mântuitorului, Cincizecimea aduce lumii prezenţa interiorizată a lui Hristos prin Sfântul Duh în interiorul ucenicilor Săi. Astfel, prin instituirea preoţiei văzute, Dumnezeu face încă o dată vizibilă dăruirea Sa personală către noi. Hristos, Cel Care ne uneşte cu Tatăl, este Cel care lucrează acum prin persoana episcopului, a preotului şi a diaconului. Prin aceste persoane alese de Dumnezeu trebuie să transpară Hristos, căci El Însuşi păstoreşte, învaţă şi sfinţeşte, prin ei, Biserica.

3. Sfintele Taine ale Bisericii

Tainele Bisericii sunt lucrările nevăzute ale lui Hristos săvârşite prin acte văzute, prin care *oamenii se unesc cu Hristos*, dar prin care se constituie Biserica şi care se săvârşesc în Biserică. *„La baza concepţiei despre Taine a Bisericii Ortodoxe,* spune Părintele Stăniloae, *stă încrederea în putinţa lucrării Duhului dumnezeiesc al lui Hristos printr-un om asupra altui om, prin mijlocirea trupurilor şi a materiei dintre ele, în ambianţa Bisericii, ca trup tainic*

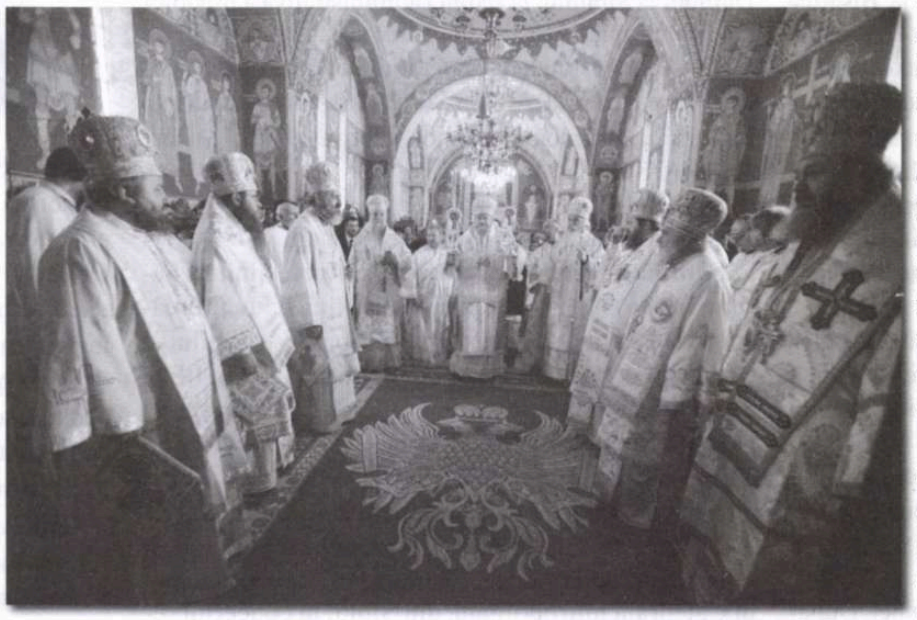

al lui Hristos... Prin mâna omului se scurg puteri spirituale asupra altui om, fie direct prin trup, fie prin altă materie. Căci trupul omenesc e constituit din simţuri, în care spiritul şi trupul sunt nedespărţite. Cel ce transmite această putere ce se scurge prin mână este subiectul care gândeşte şi voieşte, adică un subiect cu o bază spirituală; şi puterea ce se scurge prin trupul celui ce acţionează asupra altuia merge până la spiritul celui din urmă. Cei doi întâlnindu-se prin simţuri se întâlnesc prin spirit. Dar puterea ce o transmite omul prin trupul său nu e numai a spiritului şi a trupului său, ci e şi o putere cu mult mai mare ce străbate prin ele. Este puterea Duhului dumnezeiesc, cu Care el se pune de acord şi Căruia I se deschide prin credinţă în ambianţa Bisericii. În Taină nu se poate trage o frontieră între mişcarea omului care lucrează şi puterea Duhului dumnezeiesc. Iar întrucât săvârşitorul Tainei e, ca preot, reprezentantul Bisericii, prin el lucrează Duhul Sfânt, Care suflă în toată ambianţa Bisericii ca trup tainic în care lucrează Hristos... Iar primitorul Tainei se deschide deplinei acţiuni a puterii dumnezeieşti transmise de săvârşitor, prin credinţa lui, în ambianţa credinţei Bisericii, câmpul de lucrare al Duhului lui Hristos”.

Astfel, elementele constitutive ale Tainelor sunt: mijloacele materiale prin care se comunică harul nevăzut prin mâna preotului, constatarea şi vestirea lucrării sacramentale prin rugăciunea liturgică şi prin mărturisirea credinţei şi angajarea credinciosului primitor al Tainei [*Ibidem*, p. 33].

4. Responsabilitatea episcopului ca săvârşitor al lucrărilor sfinţitoare

Episcopul este *„liturghisitor prin excelenţă”,* având *răspunderea sacramentală a slujirii Sfintelor Taine*. El este, în acelaşi timp, reprezentantul lui *Hristos*, Săvârşitorul nevăzut al lucrărilor sfinţitoare, şi al *Bisericii*, în ambianţa şi în numele căreia se împlinesc Sfintele Taine.

Episcopul *„este organul văzut prin care Hristos Cel din Biserică lucrează în chip nevăzut în Taine, sau acordă harul celor cărora li se administrează acestea”* [*Ibidem*, p. 28].

Aceasta este marea responsabilitate a slujirii episcopale: de a continua cu vrednicie lucrarea sfinţitoare a lui Hristos, prin Sfântul Duh, în Biserică, de a iniţia şi a introduce pe credincioşi în taina relaţiei personale cu Dumnezeu. Episcopul trebuie să fie *o persoană plină de sfinţenie* care împărtăşeşte şi altora din roadele comuniunii sale personale cu Hristos [*Ibidem,* vol. I, p. 144]. Prin hirotonire el *se dăruieşte cu totul lui Dumnezeu* şi e chemat să se umple de toată sfinţenia Lui, pentru ca prin el să se prilejuiască intrarea tuturor în comuniunea cu Persoanele Sfintei Treimi. Episcopul face posibilă întâlnirea personală prin credinţă cu Dumnezeu, prin *Sfintele Taine*. Prin el Hristos lucrează şi Îşi comunică trăirile şi simţirile umanităţii Sale curate poporului lui Dumnezeu. De aceea arhiereul are marea responsabilitate de a-L face viu şi prezent pe Hristos în persoana proprie pentru a putea atrage la comuniunea cu Hristos, cu dumnezeiasca dragoste primită de sus, pe toţi cei încredinţaţi lui spre păstorire [*Ibidem*, vol. III, p. 31].

Săvârşitorul văzut al Sfintelor Taine trebuie să fie într-o stare de *pregătire permanentă,* contribuind astfel la împlinirea efectelor sfinţitoare ale lucrărilor sacramentale, chiar dacă, prin iconomie, pentru cazuri deosebite, Biserica învaţă că *validitatea* Tainelor *nu depinde de vrednicia săvârşitorului văzut*, iar Hristos Însuşi lucrează prin ele în mod nevăzut. La Sfântul Altar, la Sfânta Liturghie, în cadrul căreia săvârşeşte şi Sfânta Taină a Hirotoniei, arhiereul trebuie să fie model de slujire pentru preoţi şi credincioşi, urmărind împlinirea întotdeauna a scopului dublu al acestei slujbe dumnezeieşti: *sfinţirea darurilor în vederea sfinţirii credincioşilor*.

Episcopul este însă responsabil şi de toate lucrările sfinţitoare săvârşite de preoţii cărora le-a acordat mandatul slujirii, prin sfântul antimis. Slujbele liturgice trebuiesc săvârşite *„corect şi complet”,* pentru ca primitorii să se împărtăşească de toate darurile sfinţitoare, cu atât mai mult cu cât unele taine nu se mai repetă. Graba în săvârşirea Sfintelor Taine este mai periculoasă decât rutina. Pentru *Taina Hirotoniei,* ierarhul trebuie să aleagă, prin *cercetare canonică,* pe cei cuprinşi de fiorul sfânt al slujirii curate, iar după hirotonie să-l călăuzească şi să-l ajute pe noul preot spre împlinirea lucrării duhovniceşti, pentru sine şi credincioşi. *„Conştiinţa că Hristos Însuşi e de faţă şi lucrează în această Taină uneşte într-o adâncă cutremurare şi responsabilitate pe săvârşitorul Tainei cu cei ce-l asistă, pe de o parte, şi cu primitorul ei, pe de alta. În această întâlnire de suflete, pătrunse de conştiinţa prezenţei şi lucrării aceluiaşi Hristos, se săvârşeşte trecerea puterii lui Hristos de la slujitorii de mai înainte la slujitorul cel nou”* [*Ibidem*, p. 179-180].

O altă responsabilitate a ierarhilor este de a urmări *liturghisirea uniformă în întreaga Biserică*, cu atât mai mult cu cât mijloacele pastorale moderne ale Patriarhiei Române, *Radioul şi Televiziunea Trinitas*, ne oferă tuturor standardul înalt şi normativ de săvârşire a Sfintei Liturghii şi a Sfintelor Taine.

O sintetizare a întregii tradiţii patristice privind responsabilitatea liturgică şi sacramentală a persoanei episcopului, aflată într-o continuă ascultare de Hristos, de Biserică, de poruncile Evangheliei, de glasul conştiinţei şi al duhovnicului, ne-o oferă tot Părintele Dumitru Stăniloae care afirmă că episcopul „trebuie să fie copleşit mai mult decât orice om de faptul că, fiind prin sine om pieritor ca oricare altul, sau poate mai slab ca mulţi alţii, prin el se săvârşeşte cea mai deplină lucrare mântuitoare a lui Hristos. El trebuie să fie copleşit de răspunderea ce apasă pe umerii lui pentru Biserică; dar, în acelaşi timp, conştient că-şi împlineşte această răspundere cu atât mai mult, cu cât frânează mai mult mândria de-a socoti că Biserica depinde de el şi *se pune mai mult pe sine la dispoziţia lui Hristos*. Năzuinţa lui trebuie să tindă a-şi identifica cu smerenie, cât mai total, voia sa cu voia lui Hristos, în loc de a lua pe Hristos în slujba pretenţiilor sale personale de domnie. El va avea cu atât mai multă eficienţă în lucrarea sa, cu cât va contribui să-L facă mai văzut şi mai lăudat pe Hristos.

Episcopii sunt ţinuţi în duhul smereniei şi prin faptul că niciunul nu e de sine stătător, sau stăpân al tuturor, ci e încadrat în comuniunea tuturor episcopilor, ca să ţină împreună învăţătura lui Hristos şi rânduiala liturgică şi canonică unitară a Bisericii, singura prin care lucrează Hristos şi prin care deci se împlineşte mântuirea oamenilor” [*Ibidem*, p. 151.]

Cuvântul Preasfinţitului Ilarion Făgărăşanul la hirotonia întru arhiereu

Înaltpreasfinţia Voastră,
Înaltpreasfinţite Părinte Mitropolit Laurenţiu,
Înaltpreasfinţiile şi Preasfinţiile Voastre,
Distinse oficialităţi centrale şi locale,
Preacuvioşi şi Preacucernici Părinţi,
Iubiţi credincioşi,

Prin binecuvântarea şi purtarea de grijă a Preamilostivului nostru Dumnezeu, iată-ne împărtăşind şi în luminoasa zi de acum bucuria cerească a slujirii Dumnezeieştii Liturghii, pe care ne-o prilejuieşte duminica de astăzi. Este Duminica întâi după Praznicul cel Mare al Rusaliilor, o Duminică specială, pe care Biserica noastră, în mod semnificativ, a închinat-o serbării tuturor sfinţilor din toate timpurile, cunoscuţi şi necunoscuţi, ca să ne arate, în chip minunat, că *rostul venirii în lume al Sfântului Duh este sfinţirea oamenilor*. Sfinţii sunt dovada vie a lucrării Sfântului Duh în Biserică, sunt acei oameni care au răspuns, prin dragoste, credinţă, rugăciune, postire şi nevoinţe, chemării Domnului Hristos şi au devenit asemenea Chipului Său, prin conlucrarea lor cu harul lui Dumnezeu.

Între toţi aceşti sfinţi bineplăcuţi lui Dumnezeu, cunoscuţi şi necunoscuţi, care strălucesc pe cerul duhovnicesc al Bisericii, în comuniunea sfinţilor din Împărăţia lui Dumnezeu, mai plină de lumină şi de har este Preasfânta Născătoare de Dumnezeu şi Pururea Fecioară Maria – Maica Domnului – ocrotitoarea de atâtea veacuri a acestui binecuvântat aşezământ monahal şi ansamblu arhitectural emblematic pentru Mitropolia Ardealului de aici, de la Sâmbăta de Sus.

În acest loc încărcat de istorie şi de spiritualitate, care a dat Bisericii şi neamului românesc mari duhovnici, precum pr. Arsenie Boca, pr. Serafim Popescu sau pr. Teofil Părăian, în urmă cu peste 20 de ani, am răspuns şi eu, cu smerenie, chemării Preamilostivului Dumnezeu, închinându-mi viaţa slujirii monahale, ca vieţuitor, econom, iar mai apoi ca stareţ.

Multe şi minunate sunt darurile şi binecuvântările Domnului Hristos, pe care, prin mijlocirea Preacuratei Maicii Sale, le-a revărsat cu prisosinţă peste nevrednica noastră lucrare administrativă, culturală, social-filantropică şi liturgică, pe care am săvârşit-o aici, alături de toţi părinţii şi vieţuitorii acestei mănăstiri. De aceea, pentru toate cele ştiute şi neştiute de noi, aducem slavă şi mulţumire Preamilostivului Dumnezeu, Izvorul vieţii şi al tuturor darurilor din viaţa noastră.

Astăzi, purtând în suflet conştiinţa propriei nevrednicii, am răspuns cu ascultare alegerii Sfântului Sinod al Bisericii noastre strămoşeşti, şi cu smerenie adâncă şi teamă m-am apropiat de acest sfânt altar spre a fi hirotonit episcop, având nădejdea deplină şi credinţa că arhierescul har, care mi s-a împărtăşit acum prin lucrarea Înaltpreasfinţiţilor şi Preasfinţiţilor Părinţi, *va vindeca pe cele neputincioase ale mele şi le va plini pe cele cu lipsă*, întărindu-mă spre slujirea ce-mi este pusă înainte.

Misiunea pe care o încep astăzi, cea de episcop-vicar al Arhiepiscopiei Sibiului, este o slujire a ascultării şi a jertfelniciei deopotrivă. A ascultării faţă de Cuvântul lui Dumnezeu, descoperit în Sfânta Scriptură şi în Sfânta Tradiţie, şi faţă de cuvântul Chiriarhului meu, Înaltpreasfinţitul Părinte Laurenţiu, Arhiepiscopul Sibiului şi Mitropolitul Ardealului, alături de care am avut alese împliniri sufleteşti, prin împreună-lucrarea administrativă şi duhovnicească aici, la Mănăstirea Sâmbăta. Astăzi, din mâna Înaltpreasfinţiei Sale, ca din mâna Mântuitorului Hristos, am primit ***mantia arhierească***, de culoare roşiatică, care aminteşte, în toată vremea, de jertfa Domnului Hristos, „*Cel îmbrăcat în veşmânt stropit cu sânge*" (Apocalipsa 19, 13), şi care simbolizează slujirea jertfelnică a arhiereului, izvorâtă din dragostea faţă de Dumnezeu şi faţă de semeni. Am primit şi ***crucea pectorală***, care simbolizează *Crucea Mântuitorului Hristos*, fiind semnul biruinţei Lui asupra păcatului şi a morţii, dar şi simbol al lucrării jertfelnice a *Păstorului cel bun* pentru mântuirea oamenilor. ***Engolpionul***, după Sfântul Simeon al Tesalonicului, simbolizează *„pecetea şi mărturisirea credinţei cea din inimă"*, iar icoana Maicii Domnului de pe el simbolizează *„puterea mijlocitoare şi ocrotitoare a Preacuratei, căreia i se încredinţează arhiereul"*, ea fiind Maica Arhiereului Hristos, apărătoarea, protectoarea

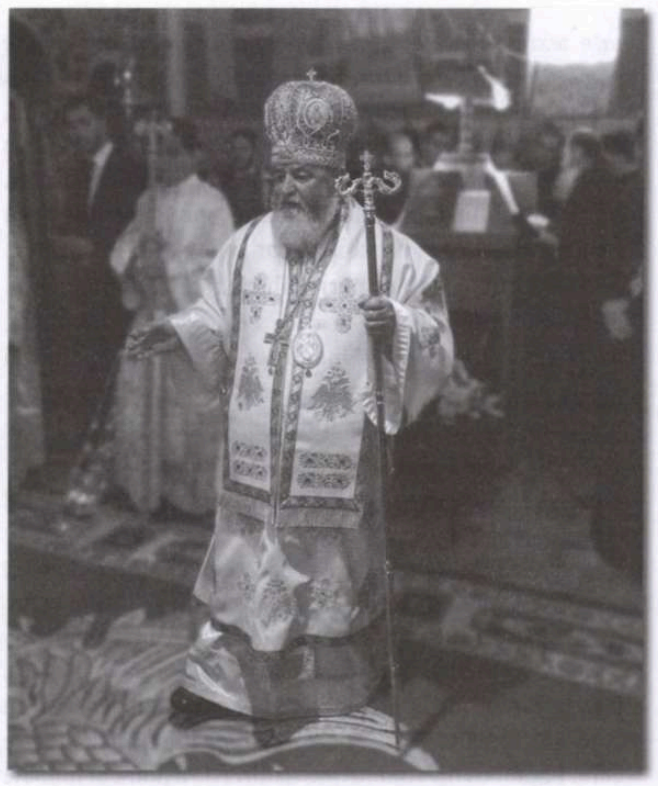

şi călăuzitoarea tuturor arhiereilor şi a întregului cler. În final, am primit ***cârja arhierească***, simbolul dreptăţii şi desăvârşitei responsabilităţi a arhipăstorului de suflete. Acestea sunt învăţăturile pe care, de astăzi înainte, le voi purta cu sfinţenie pe tablele cele dinlăuntru ale inimii mele.

În aceste momente solemne, cu smerenie, din adâncul sufletului, aduc preaslăvire şi mulţumire Preabunului Dumnezeu pentru tot darul şi binecuvântarea pe care le-a revărsat peste mine şi peste întreaga obşte a Mănăstirii noastre. De asemenea, aduc mulţumire şi preacinstire Preasfintei Născătoare de Dumnezeu pentru toată ocrotirea şi dragostea revărsate peste vatra noastră monahală şi pentru această zi binecuvântată, în care m-am împărtăşit de acest mare har, al slujirii arhiereşti.

Cu profundă recunoştinţă şi consideraţie, îmi îndrept mulţumirile către Preafericitul nostru Părinte Daniel, Patriarhul României şi Preşedintele Sfântului Sinod, pentru încrederea şi dragostea părintească pe care mi le-a arătat mereu.

Cele mai alese sentimente de gratitudine şi mulţumire le îndrept, în acest moment, spre Înaltpreasfinţitul Părintele nostru Mitropolit Laurenţiu, căruia, cu fiască ascultare, îi mulţumesc din adâncul sufletului pentru toată dragostea şi grija părintească pe care mi le-a arătat în toţi aceşti ani de împreună lucrare la Mănăstirea Sâmbăta, şi nu numai. Sunt încredinţat că sfaturile Înaltpreasfinţiei Sale, experienţa pastorală şi toate darurile sufleteşti pe care le-a cultivat în inima mea, în tot acest timp, îmi vor fi de mare folos în această nouă etapă a slujirii mele în ogorul Ortodoxiei neamului românesc. Vă încredinţez, Înaltpreasfinţia Voastră, de dragostea mea fiască, de ascultare deplină şi devotament în slujirea Bisericii lui Hristos.

Mulţumesc, de asemenea, Înaltpreasfinţiţilor Părinţi Arhiepiscopi şi Mitropoliţi şi Preasfinţiţilor Părinţi Episcopi care şi-au arătat dragostea şi gratitudinea faţă de noi, faţă de Arhiepiscopia noastră, parcurgând distanţe considerabile şi ostenindu-se să participe la această frumoasă sărbătoare.

Cu deosebită consideraţie, salut prezenţa la acest eveniment a înalţilor demnitari de Stat, reprezentanţi ai autorităţilor centrale şi locale din judeţele Sibiu şi Braşov, precum şi a înaltelor instituţii publice. Pe toţi îi asigur de tot respectul şi preţuirea mea.

Nu în ultimul rând, îmi îndrept gândul şi mulţumirea către toţi părinţii, fraţii şi vieţuitorii Mănăstirii Brâncoveanu, alături de care am împărtăşit atât bucuria sfântă a împreună-slujirilor, cât şi nevoinţa duhovnicească a încercărilor. Pe toţi îi încredinţez de aceeaşi preţuire şi dragoste frăţească.

De acum înainte, mă încredinţez deplin ajutorului dumnezeiesc, rugăciunilor Înaltpreasfinţitului Părintelui meu Mitropolit Laurenţiu, şi mă rog, împreună cu toţi cei de faţă, ca harul Domnului nostru Iisus Hristos, dragostea lui Dumnezeu-Tatăl şi împărtăşirea Sfântului Duh să fie cu noi, cu toţi! AMIN.

Mesajul
PREAFERICITULUI PĂRINTE DANIEL,
Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române,

adresat cu prilejul hirotoniei Părintelui Arhimandrit Ilarion Urs ca Episcop Vicar al Arhiepiscopiei Sibiului, duminică, 07 iunie 2015

Astăzi, prin voia Bunului Dumnezeu, împreună cu întreaga Biserică Ortodoxă Română, dar mai ales împreună cu clerul şi credincioşii din Mitropolia Ardealului, sărbătorim hirotonia întru arhiereu a Părintelui Arhimandrit Ilarion Urs, ca Episcop Vicar al Arhiepiscopiei Sibiului.

Demnitatea şi responsabilităţile misiunii şi lucrării episcopale în contextul contemporan, marcat de fenomenul secularizării crescânde, de intensificarea individualismului şi de pericolul unei globalizări pragmatice materialiste, nivelatoare de identităţi spirituale şi culturale, cer din partea ierarhilor – păstori de suflete – o atenţie sporită şi multă înţelepciune în folosirea metodelor şi mijloacelor de pastoraţie şi misiune, cu scopul de a mărturisi fidelitatea faţă de Iisus Hristos şi faţă de Evanghelia Sa, *pentru apărarea identităţii şi demnităţii spirituale a credincioşilor încredinţaţi lor spre păstorire, pe calea mântuirii*.

Preacuviosul Părinte Arhimandrit Ilarion Urs, în cei aproape 32 de ani de viaţă monahală şi 31 de ani de slujire preoţească, precum şi în ascultările de *slujitor liturgic, duhovnic, egumen şi stareţ* la Mănăstirea *Brâncoveanu* – Sâmbăta de Sus şi *exarh al mănăstirilor* din Arhiepiscopia Sibiului, a dovedit dăruire şi vocaţie pentru viaţa monahală şi slujirea preoţească, statornicie în desfăşurarea activităţilor misionare, de asistenţă religioasă şi socială, râvnă pentru promovarea de acţiuni cultural-educative şi artistice, experienţă administrativă şi strădanie deosebită pentru reîntregirea patrimoniului Mănăstirii *Brâncoveanu*, aptitudini edilitar-gospodăreşti şi organizatorice, precum şi preocupare pentru punerea în valoare prin restaurare, expunere şi popularizare a patrimoniului cultural al mănăstirii. Astfel, calităţile deosebite ale Părintelui Ilarion Urs ne încredinţează că Preasfinţia Sa va spori harul pe care l-a primit astăzi prin Sfânta Taină a Hirotoniei şi că va fi ascultător faţă de Sfântul Sinod al Bisericii noastre şi de Chiriarhul său, Înaltpreasfinţitul Părinte Mitropolit Laurenţiu.

Marea demnitate şi responsabilitate de a mărturisi şi sluji, prin cuvânt şi faptă, prezenţa şi lucrarea lui Hristos *Marele-Preot* sau *Arhiereul veşnic* în Biserica Sa, explică de ce episcopul a fost numit încă din primele veacuri ale Bisericii *„om al lui Dumnezeu"* (cf. 1 *Timotei* 6, 11), *„slujitor al lui Hristos şi iconom al tainelor lui Dumnezeu"* (cf. 1 *Corinteni* 4, 1), învrednicindu-se de îndoită cinste, întrucât se osteneşte *„cu predica şi cu învăţătura"* (1 *Timotei* 5, 17).

Asemenea lui Hristos, Păstorul cel Bun, slujitorii Lui trebuie să-i păstorească pe cei încredinţaţi lor cu multă dragoste părintească, după cum ne învaţă Sfinţii Apostoli Petru şi Pavel, zicând: *„Păstoriţi turma lui Dumnezeu dată în paza voastră, cercetând-o nu cu silnicie, ci cu voie bună, după Dumnezeu, nu pentru câştig urât, ci din dragoste; nu ca şi cum aţi fi stăpâni peste Biserici, ci pilde făcându-vă turmei. Iar când Se va arăta Mai-Marele păstorilor, veţi lua cununa cea neveştejită a măririi"* (1 *Petru* 5, 1-4; vezi şi 1 *Timotei* 4, 12-13; *Tit* 2, 7).

Lucrarea slujirii pastorale este sfântă şi mare, iar sarcinile ei sunt multiple, însă, multele osteneli ale acestei slujiri **ne îndeamnă să ne apropiem mai mult, prin rugăciune, trăire şi lucrare, de Hristos-Capul Bisericii, de Sfânta Treime-Izvorul iubirii şi al harului şi de toţi Sfinţii lui Dumnezeu**, pentru a primi ajutorul lor, spre folosul celor mulţi, al Bisericii şi al poporului.

Cu prilejul hirotoniei Preasfinţiei Voastre ca Episcop Vicar al Arhiepiscopiei Sibiului, Vă adresăm, Preasfinţite Părinte, felicitări şi binecuvântări părinteşti şi frăţeşti şi ne rugăm Mântuitorului Iisus Hristos, *„Păstorul Cel Bun"* (*Ioan* 10, 11) şi *„Arhiereul mărturisirii noastre"* (*Evrei* 3, 1), să vă dăruiască ajutor în *lucrarea sfântă la care aţi fost chemat* spre slava Preasfintei Treimi, binele *Bisericii noastre şi mântuirea celor binecredincioşi!*

Fermentum-ul și antimisul, semnul unității Bisericii în episcop

Apariţia şi stabilirea parohiilor (enoriilor) [Începând cu sec. III, pe lângă termenul de parohie, apare şi termenul de enorie prin care erau desemnate comunităţile bisericeşti locale, care aveau în fruntea lor doar câte un prezbiter. Enoriile s-au împărţit la rându-le în două categorii: enorii de oraş (urbane) şi enorii de ţară (rurale). Această distincţie este consemnată la începutul sec. IV în *can. 13 al Sin. din Neocezareea*] ca adunări euharistice distincte în cadrul parohiei episcopale – în conştiinţa Bisericii – a creat problema menţinerii *unei singure* Euharistii sub conducerea episcopului, în ciuda existenţei şi înmulţirii parohiilor. Încercarea Bisericii primare de a găsi o soluţie acestei probleme este descrisă în practica numită *fermentum.* Aceasta consta în trimiterea, împreună cu câţiva slujitori, a unei părţi din Euharistia ce fusese săvârşită de episcop către cei care nu putuseră participa la ea [Sf. Iustin Martirul şi Filosoful, *Apologia I*, în vol. *Apologeţi de limbă greacă*, Ed. I.B.M. al B.O.R., Bucureşti, 1997, p. 95 (LXVII)], şi mai ales către acele adunări a căror Euharistie fusese săvârşită de prezbiteri (parohii). În cazul acesta din urmă, prezbiterul trebuia să amestece partea din Euharistia episcopală în Euharistia săvârşită de el însuşi. Obiceiul pare să fi fost foarte răspândit în Apus, dar mai puţin în rest. Semnificaţia sa pentru istoria unităţii Bisericii era mult mai importantă decât cea atribuită de obicei. *Fermentum*-ul prezintă în mod tulburător ezitările Bisericii privind renunţarea la principiul săvârşirii unei *singure* Euharistii, ca expresie a unităţii sale.

Căci altfel cum putem explica faptul că, în mijlocul temerilor, persecuţiilor şi al condiţiilor unei clime nefavorabile, doi acoluţi [Ioannis Zizioulas, *Euharistie, Episcop, Biserică. Unitatea Bisericii în Dumnezeiasca Euharistie şi Episcop în primele trei secole creştine*, trad. Pr. Ioan Valentin Istrate şi Geanina Chiriac, Ed. Basilica a Patriarhiei Române, Bucureşti, 2009, p. 227. Acoluţii au apărut ca asistenţi ai diaconilor, mai ales în misiunea lor de a transporta Euharistia la cei care nu fuseseră prezenţi, potrivit mărturiei Sf. Iustin. Aceştia purtau un săculeţ de pânză în care transportau *fermentum*-ul la parohii; vezi şi *Viaţa Sf. Mc. Tarsizie – un model pentru tineri*, Ed. Bunavestire, Galaţi, 2002] – o funcţie stabilită tocmai în acest scop – traversau drumurile şi adesea mergeau dincolo de porţile oraşului pentru a duce adunărilor parohiale o parte din Euharistia săvârşită sub conducerea episcopului? Oare Euharistia prezbiterului nu era suficientă? Evident, *fermentum* a reprezentat, pentru Biserica primară, mai mult decât un simplu simbol al unităţii: era expresia unei necesităţi fundamentale.

Deplina justificare a acestui lucru constă tocmai în convingerea Bisericii că o Euharistie independentă de cea unică, sub conducerea episcopului, era de neconceput şi că, în consecinţă, Euharistia din parohie, săvârşită de prezbiter, necesita într-un fel prezenţa episcopului în cadrul ei. Deci, din punct de vedere istoric, *fermentum* reprezintă o perioadă în care vechile elemente ale conştiinţei privind unitatea Bisericii în Euharistie şi în episcop au continuat să supravieţuiască în Biserică. Prin urmare, dispariţia sa a coincis, în Răsărit, cu sfârşitul secolului al IV-lea, adică cu perioada în care parohia devenea stabilă atât în teorie, cât şi în practică. Însă, în Roma conservatoare, acesta a dispărut mult mai târziu – probabil după secolul al IX-lea, fiind păstrat sub diferite şi uimitoare forme liturgice.

Dar, chiar dacă *fermentum*-ul dispăruse, principiul exprimat de acesta într-un mod atât de elocvent s-a păstrat sub forma numeroaselor elemente din Liturghie. Acest principiu, care alcătuia baza relaţiei dintre singura Euharistie sub conducerea episcopului şi Euharistiile conduse de prezbiterii din mai multe parohii, consta, după cum am văzut, în nevoia de a asigura în vreun fel prezenţa vie a episcopului în Euharistia parohială, astfel încât, *în realitate, nu existau mai multe Euharistii în cadrul aceleiaşi Biserici,* la fel cum era la început. Detalierea tuturor acestor elemente ar presupune, desigur, un studiu special al istoriei cultului euharistic după secolul al IV-lea.

Nu trebuie considerat doar o simplă întâmplare faptul că, după apariţia parohiei, când dreptul de a săvârşi Euharistia era deja acordat prezbiterilor prin hirotonire, *toate textele păstrate ale Liturghiilor folosesc numele episcopilor, şi nu ale prezbiterilor* [Se cunosc, de exemplu, Liturghiile lui Iacov, Episcopul Ierusalimului, Ipolit, Episcopul Romei, Vasile cel Mare, Chiril al Alexandriei, Ioan Hrisostom, Ambrozie al Milanului, ş.a.m.d.]. În mod cert, aceste Liturghii ar fi folosit numele prezbiterilor dacă în Biserica primară prezbiterul ar fi devenit, în parohie, conducătorul unei adunări euharistice independente, adică egal cu episcopul în ceea ce priveşte Euharistia. Dimpotrivă, majoritatea lucrărilor despre învăţătura şi instrucţia catehetică a oamenilor au fost păstrate sub numele prezbiterilor (didascalilor), în vreme ce formularele Liturghiilor au fost reţinute sub semnătura episcopilor demonstrând astfel că Euharistia a rămas în mod esenţial o slujire episcopală.

Este remarcabil faptul că, şi astăzi, *pomenirea numelui episcopului,* chiar la momentul suprem al Anaforalei [Robert F.Taft, Sj., *O istorie a Liturghiei Sf. Ioan Gură de Aur*, vol. IV, *Dipticele.* Trad. Cezar Login, Ed. Renaşterea, Cluj-Napoca, 2008, p. 22], a rămas un element absolut indispensabil în Liturghia prezbiterului şi pare să existe din timpuri foarte vechi. Faptul că prezbiterul are datoria de a pomeni numele nu al oricărui episcop, ci tocmai *al episcopului din acel loc în care se săvârşeşte Euharistia,* indică importanţa acestui lucru [Pr. Asist. Nicolae Dură, *Dipticele. Studiu istorico-canonic şi liturgic*, în rev. *ST*, an XXIX, nr. 9-10/1977, p. 649. Preoţii sunt obligaţi canonic să-i respecte pe episcopii lor cu care se află în comuniune (can. 31, 39; Ap., 8 IV Ec.; 34 VI Ec.; 57 Laod.; 7 Cartagina). Pomenirea episcopilor la Sfânta Liturghie era o dovadă a comuniunii canonice a preoţilor cu ierarhii lor. Episcopul local era trecut în Dipticele fiecărei Biserici. Depunerea din treaptă a unui episcop presupunea şi ştergerea numelui său din Diptice. Nerostirea numelui la Sf. Liturghie semnala înlăturarea episcopului din treapta sa. Prezenţa numelui lui în Diptice şi pomenirea în cadrul oficiului divin certifica apartenenţa episcopului la ierarhia Bisericii Ortodoxe Ecumenice], care are tocmai scopul de a face din Euharistia parohială, condusă de prezbiter, *o componentă organică şi inseparabilă a singurei Euharistii condusă de episcop,* prin care Biserica lui Dumnezeu din acel loc este unită într-un singur trup. Dacă prezbiterul săvârşeşte Euharistia independent de cea episcopală şi numai datorită dreptului primit la hirotonire, nu ar fi normal ca el să pomenească numele episcopului care l-a hirotonit sau pe cel al episcopului din Biserica din care provine?

Concluzii asemănătoare pot rezulta probabil din necesitatea săvârşirii Euharistiei pe un *antimis* ce poartă semnătura episcopului [Pr. Prof. Dr. Ene Branişte, *Liturgica generală*, Ed. I.B.M. al B.O.R., Bucureşti, 1993, p. 603]. Prezenţa sfintelor moaşte din Altar, mai ales în cazurile în care nu fusese sfinţit deja un paraclis, a condus la acordarea unei importanţe fundamentale antimisului. Totuşi, se pare că, paralel cu acest scop, antimisul reprezenta de asemenea şi expresia vie a necesităţii unei permisiuni din partea episcopului, ca o condiţie preliminară pentru orice Euharistie nonepiscopală. Această ipoteză este susţinută de următoarele izvoare, care sunt de obicei trecute cu vederea. Începând cu scrierile lui Dionisie Areopagitul, se sugerează faptul că există o relaţie între antimis şi dependenţa prezbiterului de episcopul său. După cum citim la acesta, aşa cum preotul nu poate săvârşi mirungerea fără mirul pe care doar episcopul îl binecuvântează, tot astfel nu poate *„săvârşi tainele comuniunii divine decât dacă simbolurile acestei comuniuni au fost aşezate pe cel mai sfânt dintre altare*". Că această afirmaţie se referă la un fel de antimis şi nu doar la sfinţirea săvârşită de episcop o singură dată pentru totdeauna, reiese din faptul că aceste „simboluri" sunt aşezate pe un altar deja sfinţit („cel mai sfânt") [Sf.Dionisie Areopagitul, *Despre ierarhia bisericească*, în vol. *Opere complete şi Scoliile Sf. Maxim Mărturisitorul*, trad. Pr. Dumitru Stăniloae, Ed. Paideia, Bucureşti, 1996, p. 91].

Protos. Dr. Maxim VLAD

PĂRINTELE SERAFIM POPESCU și lucrarea prin cuvânt

Între marii duhovnici de la Mănăstirea Brâncoveanu, s-a numărat şi Părintele Serafim Popescu. Personalitatea Părintelui Serafim impresiona şi prin felul în care se raporta la cei din jurul său. Fiecare dintre cei care l-au întâlnit a reţinut altceva din felul Părintelui, în funcţie de circumstanţa în care l-a cunoscut. Unii, aşa cum spune Părintele Teofil, au rămas impresionaţi de căldura sa sufletească, de disponibilitatea cu care i-a primit şi i-a ajutat. Alţii au reţinut veselia Părintelui, alţii i-au simţit blândeţea.

Singura carte publicată a părintelui Serafim este o culegere de predici, *Ieşit-a semănătorul*, în care este explicată semnificaţia anumitor duminici de peste an, începând cu pilda semănătorului şi terminând cu pilda bobului de grâu. Smerenia şi mândria, bogăţia sufletească, taina mărturisirii, darul rugăciunii, mărturisirea lui Hristos, chemarea preoţiei şi multe altele sunt dezvăluite cu înţelegerea celui care ştie că „Dumnezeu lucrează prin noi spre folosul oamenilor" [*Veniţi de luaţi bucurie. O sinteză a Părintelui Teofil în 750 de capete*, Ed. Teognost, Cluj-Napoca, 2001, pag. 192].

Învăţătura predicilor sale este sintetizată în încheiere prin îndemnul: „Să ne semănăm cu smerenie în ogorul Sfintei Evanghelii şi în duhul ei să creştem şi să rodim duhovniceşte" [*Ieşit-a semănătorul*, pag. 159].

De la Părintele Serafim au rămas şi o serie de caiete de însemnări. Pe coperta unui caiet voluminos datat 27 iulie 1945 – 14 decembrie 1949, părintele a scris: *„Mărturisiţi-vă Domnului că este bun, că în veac este mila Lui*". Pe prima pagină întâmpină cuvântul despre dragoste al Sfântului Apostol Pavel din Epistola I către Corinteni (cap. 13). Însemnările făcute zilnic stau mărturie vieţii şi nevoinţelor părintelui. Tot de aici reiese înclinaţia sa spre meditaţie. În 8 decembrie 1949, scrie: „îmi fac meditaţia obişnuită în fiecare zi. Bucuria duhovnicească îmi umple sufletul de mângâiere şi de putere. (...) Uneori gândul acesta al trăirilor înalte mă scoate din rânduiala obişnuită şi mă transpune în sfera contemplaţiei. Doamne ajută-mi să pot rămânea aici."

Părintele Teofil reuşeşte să facă cea mai cuprinzătoare caracterizare a Părintelui Serafim: „A fost un om de care s-au bucurat oamenii, un om lăsat de Dumnezeu spre bucuria multora, un om cu o sensibilitate sufletească atât în cele duhovniceşti, cât şi în cele ale iubirii aproapelui". Această sensibilitate o putem deduce şi dintr-o însemnare făcută de Părintele Serafim referitoare la durerea produsă de trecerea în veşnicie a mamei Sfinţiei Sale, datată la 16 decembrie 1948: *„Abia întors de la căpătâiul mamei bolnave, primesc după două zile vestea încetării ei din viaţă, fapt care m-a mişcat mult sufleteşte. Mă duc la înmormântarea mamei mele. Cum i-a fost viaţa, aşa şi sfârşitul. Chinuri şi dureri neîntrerupte i-au secătuit trupul istovit de orice vlagă. Cu toată durerea ce-i stingea viaţa din clipă-n clipă, totuşi nu uita să ceară iertarea de la bunul Dumnezeu. În faţa noastră arată aceeaşi seninătate şi aceeaşi dragoste iertătoare de o viaţă întreagă. M-am rugat de iertare, cerându-i binecuvântarea de mamă. Ea mi-a răspuns cu atâta bucurie: „Voi să mă iertaţi pe mine, că aţi fost mulţi şi v-am necăjit şi v-am ocărât..." Doamne, oare unde voi mai găsi o astfel de mamă? Pe această fiinţă puţină la trup, dar mare la suflet am venit să o petrec la locul de odihnă. Ţineam să-i dau cinstea cea mai de pe urmă. Şi mi-a ajutat bunul Dumnezeu să-i fac rânduială bună de înmormântare. Fiind în tovărăşia fratelui Manole şi a surorii mele Maria, am stăruit la căpătâiul ei în ultima noapte de veghe. În locul priveghiului obişnuit din sat, am ţinut o priveghere cu laude şi cântări duhovniceşti, cum se cuvine celor ce se despart de noi. În ziua înmormântării, mă duc să văd glia cu care avea să o acopere. Sosind ceasul ultim, am stăruit lângă sicriu, luându-mi rămas bun. O lacrimă fierbinte avea să scrie recunoştinţă celei ce a suferit atâta pentru mine. Doamne, reînnoieşte în suflet acest legământ de recunoştinţă faţă de măicuţa mea iubită. În dangătul clopotelor, am condus sicriul mamei la mormânt. În fapt de seară, când vălul cenuşiu acoperă pământul, un trup smerit de mamă îşi face datoria faţă de lutul din care a fost luat. S-a înveşmântat în pământ, ca să răsară în primăvara veşniciei o floare a bunătăţii care nu se va veşteji niciodată. Fie-i ţărâna uşoară.*

Protos. Matei BILAUCA

Medalioane de ardeleni deveniţi ierarhi în spaţiul extracarpatic: IACOB STAMATI, MITROPOLITUL MOLDOVEI (1792-1803)

Din fire cam semeţi şi visători,/ dar când durau o spadă/ dintr-o coasă,/ se primeneau eroi nemuritori/ şi voievozi la ei acasă [Octavia Laetiţia Roşulescu, *Străbunii mei,* în *Geneză ingenuă,* Bucureşti, Tracus Arte, 2011, p. 54].

De felul său, Iacob Stamati (din botez Ioan) se trăgea din părţile răsăritene ale Transilvaniei, fiind născut la 24 iunie 1749 în ţinuturile Bistriţei. De la biograful şi prietenul său, medicul sibian Andreas Wolf, aflăm că în anul 1760, la frageda vârstă de 11 ani, Ioan Stamati trece munţii în Moldova, îndreptându-şi paşii spre mănăstirea Neamţ. Aici a petrecut o viaţă de noviciat, intrând mai întâi *în serviciul unui călugăr care-l învaţă să scrie şi să citească. Înzestrat bine de la natură, a făcut mari progrese în studii şi a avut norocul ca oameni înţelegători să-l sprijine în formarea sa* [Bogdan Racu, *Mitropolitul Iacob Stamati: fermitate duhovnicească şi simţ gospodăresc,* în „Ziarul Lumina", marţi, 24 iunie 2008, ediţie electronică (http://ziarullumina.ro/biografii-luminoase/mitropolitul-iacob-stamati-fermitate-duhovniceasca-si-simt-gospodaresc, accesat în 12.05.2015)].

Tuns în monahism, la 3 aprilie 1764, tânărul Stamati dovedeşte calităţi deosebite, impunându-se în scurt timp în faţa obştii de câteva sute de călugări, fapt care a dus la alegerea sa ca econom al mănăstirii. Maniera în care ecomonul Iacob Stamati a chivernisit bunurile mănăstireşti l-a determinat pe mitropolitul Gavriil Callimachi (1760-1786) să-l aducă la Iaşi şi să-i încredinţeze ascultarea de dichiu, de administrator al averilor Mitropoliei [*Idem*].

Sub raportul organizării bisericeşti, Moldova acelor timpuri avea o mitropolie şi trei episcopii: a Romanului, a Huşilor şi a Rădăuţilor, cu menţiunea că aceasta din urmă, odată cu intrarea Bucovinei în Imperiul Habsburgic, va depinde, din 1783, de Mitropolia sârbească de Karlowitz [*Istoria românilor,* vol. VI, Bucureşti, Editura Academiei, 2002, pp. 338-339]. *Atunci când Rusia a declanşat luptele cu Turcia şi armatele ei au pătruns în Principate, temporar, la cârma Mitropoliei Moldovei erau instalaţi Ambrosie de Ecaterinoslav ca vicar (1788-1792), apoi episcopul de Akkerman şi Tighina, Gavriil Bănulescu-Bodoni (martie-iunie 1792), exarh al Sinodului rusesc, aşezat ulterior în amândouă statele dunărene* [*Ibidem,* p. 338].

Cutuma prevedea ca episcopul de Roman să ajungă mitropolit al Moldovei, cel de la Rădăuţi să-i ia locul, iar chiriarhul de la Huşi să ajungă în eparhia precedent-vacantată. Însă, pe de o parte, cum am arătat deja, eparhia de Rădăuţi nu mai ţinea de Mitropolia Moldovei, ci de cea de la Karlowitz, iar pe de altă parte, influenţa grecească a dus la o serie de excepţii, modificări sau eludări ale tradiţiei. Într-un astfel de context istoric, Iacob Stamati, după ce va păstori ca episcop de Huşi (1782-1792) – păstorire în care va transforma eparhia *prădată până la scândură* într-o *grădină a Moldovei* –, va deveni Mitropolitul Moldovei şi va păstori până la moarte [Constantin Ittu, *Un ardelean devenit mitropolitul Moldovei: Iacob Stamati (1792-1803),* în „Luceafărul", S.N., nr. 2, 2015, pp. 4-5]. La Huşi s-a îngrijit de reorganizarea şcolii de pe lângă episcopie şi a susţinut tineri la învăţătură, unul dintre ei fiind Vasile Costachi, viitorul mitropolit Veniamin.

De altfel, din testamentul lui Veniamin Costachi, precum şi din însemnările autobiografice aflate la finalul lucrării *Funie întreită,* aflăm că s-a călugărit adolescent, la îndemnul tatălui bolnav, fiind încredinţat Episcopului Iacob Stamati să-i fie tutore, iar din clipa respectivă va deveni *părintele duhovnicesc* al lui Vasile, de care se va îngriji până va închide ochii şi îl va călugări, precum odinioară el însuşi fusese călugărit, la frageda vârstă de 15 ani. *Numele de Veniamin, pe care i l-a dat episcopul Iacov, nu a fost dat la întâmplare, ci ca o mărturisire vădită a dragostei părinteşti ce o avea pentru el, asemenea lui Iacob, patriarhul Vechiului Testament, care îl iubea pe fiul său Veniamin foarte mult* [Cesar Ţăbârnă, *Istoria creştinismului, (DCCLXII): Mitropolitul Veniamin Costachi al Moldovei* (1803-1842), în „Ziarul Lumina", sâmbătă, 8 septembrie 2007, ediţie electronică (http://www.ziarullumina.ro/calendarul-zilei/istoria-crestinismului-dcclxii-mitropolitul-veniamin-costachi-al-moldovei-1803-1842, accesat în 12.05.2015)]. Desigur, referirea este la *Facerea,* 35, 18, Veniamin fiind fiul patriarhului Iacov, născut de soţia sa Rahela, pe care l-a numit Ben-Oni (*fiul durerii mele*) [Viorica S. Constantinescu, Baruch Tercatin, *Dicţionar de personaje biblice şi reprezentarea lor în arte,* Bucureşti, Editura Hasefer, 2002, p. 321].

După ce Iacob Stamati ajunge Mitropolit la Iaşi, Veniamin Costachi este ales Episcopul Huşilor, la numai cei 24 de ani ai săi, dar activitatea-i neobosită, în special în privinţa şcolilor bisericeşti, explică alegerea sa ulterioară la demnitatea de Mitropolit al Moldovei (1803-1842), după trecerea la cele veşnice a *părintelui său duhovnicesc*, Iacob Stamati.

Dr. Constantin ITTU,
cercetător ştiinţific

DUMNEZEU ŞI PROBLEMA RĂULUI (IV)

Sfântul Irineu vorbeşte de două etape în cadrul creării omului. La început fiinţele umane au fost create într-o formă imatură, imperfectă, urmând să se dezvolte într-un lung proces de creştere spirituală care va continua până la sfârşitul lumii. Cu alte cuvinte, în acest mediu doloric ostil, graţie libertăţii de alegere, omul se transformă dintr-un animal uman în „copil al lui Dumnezeu" [Vezi John H. Hick, *Filosofia religiei*, trad. din lb. engleză de Alexandru Anghel, Editura Herald, Bucureşti, 2010, p. 82-90].

Potrivit teoriei accidentaliste, răul nu are substanţă, însă nu este nici negaţie pură, ci un simplu accident trecător la substanţă. Nu e vorba de o negare efectivă a răului, de o privaţie pură, de o *privatio boni*, de o pervertire a celor trei elemente din lucruri: *modus, species* şi *ordo*, aşa cum se exprimă Augustin, a cărei concepţie ilustrează cel mai fidel această teorie. Prin urmare, răul nu este o operă divină, pentru că Dumnezeu a creat fiinţa şi substanţa, nu accidentele lor.

Augustin reiterează ideea mozaico-creştină a unui Dumnezeu bun care nu putea crea decât un univers bun. Răul apare doar în momentul în care un lucru, în sine bun, este defect, deteriorat, corupt, rău folosit, oferind în acest sens argumentul ochiului care îşi pierde vederea: ochiul în sine e bun, însă orbirea care este evident un rău, nu este altceva decât absenţa vederii, nefuncţionalitatea organului vizual. Făcând uz de propriul său liber arbitru, omul a ignorat imperativul edemic, glisând în urma acestei culpe primordiale într-o condiţie ontologică precară. De aici diversele specii de rău (moral şi fizic) cu care se confruntă omul pe parcursul existenţei sale terestre.

Pentru Sfântul Ioan Damaschin, ca şi pentru Fericitul Augustin, fiinţa şi binele sunt unul şi acelaşi lucru, ceea ce înseamnă că răul este o privaţie atât a binelui, cât şi a fiinţei. Dumnezeu, Creatorul lumii, nu este autorul răului, însă pentru a păstra libertatea omului, îi permite manifestarea.

Toma de Aquino, asumându-şi concepţia augustiniană şi areopagitică despre rău, distinge între existenţa ontologică şi existenţa logică. Privaţia nu e o fiinţă, răul având numai o existenţă logică. O altă distincţie pe care o face Toma este cea între „absenţa negativă" şi „absenţa privativă". În timp ce absenţa privativă constituie răul, absenţa negativă nu stă neapărat sub incidenţa lui. Fiinţa devine rea doar în măsura în care suferă corupţia uneia dintre cele trei facultăţi despre care vorbeşte Augustin *(modus, species et ordo)*, în raport cu gradul de fiinţă la care este chemat de către Creator: „astfel omul şi ochiul sunt rele când le lipseşte, omului virtutea şi ochiului vederea" [Somme theologique q. VI, art. IV, vol. I, p. 98 apud C.C. Pavel, *Problema răului la Fericitul Augustin*, Ed. IBMBOR, Bucureşti, 1996, p. 134].

7. PROBLEMA RĂULUI ÎN FILOSOFIE

La filosofii presocratici, concepţia despre rău era în esenţă dualistă. Pentru Heraclit, lucrurile se nasc din opoziţie. Realitatea nu este decât lupta dintre contrarii: cald-rece, umed-uscat, bine-rău etc. Empedocle din Agrigent consideră că cele două forţe cosmice, iubirea (filia) şi ura (neikos) sunt într-o luptă permanentă, ceea ce duce la o eternă biruinţă, dar şi la o eternă înfrângere [Vezi Vasile Chira, *Istoria filosofiei presocratice în 492 de capete*, Ed. Univ. „Lucian Blaga", Sibiu, 2007, p. 79-84] . În filosofia pitagoreică principiul bun este numit unitate, definit, stabil, luminos, în timp ce principiului rău îi corespunde diada, indefinitul, golul etc. După Platon, răul este negaţia, limita binelui şi îşi are originea în nefiinţă, care e materia.

În dialogul Timaios, Platon afirmă că universul actual este cel mai bun cu putinţă, iar răul este o realitate necesară în opera divină. Etichetarea lui Platon ca dualist e discutabilă, pentru că în *Despre legi* sugerează faptul că binele nu trebuie atribut decât divinităţii, iar pentru lucrurile rele e necesară identificarea unei alte cauze.

Dualismul aristotelic e evident. Principiul bun este forma, în timp ce lipsa formei corespunde principiului negativ.

Plotin, în continuitatea filosofiei platonice, afirmă în tratatul 8 din Eneade că răul este o lipsă de măsură şi de ordine. Răul este diseminat în materie, inclusiv în corpul uman, un motiv în plus pentru a ne detaşa de el. Plotin nu acceptă existenţa răului moral, pentru că neagă libertatea fiinţei în actualizarea unor astfel de fapte.

În *Eseuri de teodicee*, lucrare scrisă la rugămintea reginei Prusiei, Sophie Charlotte, pentru a critica scepticismul lui Bayle, Leibniz, urmându-l pe Augustin, afirmă că răul nu există „per se", ci apare numai în combinaţie cu binele. În consecinţă, concepţia leibniziană despre rău poate fi rezumată la următoarele idei: răul metafizic nu are o cauză eficientă, ci deficientă; Dumnezeu este perfecţiunea absolută; răul poate fi condiţia unui mai bine; lumea noastră este cea mai bună dintre toate lumile posibile; răul fizic este permis de Dumnezeu ca mijloc, nu ca scop în sine; răul moral (păcatul) nu este niciodată voit de către Dumnezeu; dacă omul n-ar putea face răul, făcând numai binele, n-ar avea niciun merit; suferinţa e pedeapsa pentru păcat.

Immanuel Kant nu analizează problema răului din perspectivă metafizică, ci se mulţumeşte să constate înclinaţia nativă a omului către rău. Pentru el, binele şi răul se referă la acţiunea umană, nu la lucruri.

Hegel tratează problema răului într-un mod similar cu problema adevărului. Orice adevăr al desfăşurării totalităţii înainte de revenirea la sine este nu numai adevăr, ci şi excluderea adevărului.

Problema răului este eminamente locală, este doar un moment al Totalităţii, şi nu Totalitatea, nu infinitul însuşi.

Deci conceptul de rău în filosofia hegeliană nu are sens decât la nivelul finitudinii. Abia Totalitatea este concentrarea într-un punct a tuturor afirmaţiilor şi negaţiilor. Răul însă nu există decât prin unilateralitatea acestor momente. În interioritatea Spiritului absolut, orice unilateralitate dispare. La nivelul Totalităţii, al Spiritului Absolut deci, răul este un concept lipsit de sens. El se menţine doar atâta timp cât facem abstracţie de întreg. În consecinţă, Hegel privea răul cu ochii lui Dumnezeu, nu cu ai omului. Acesta a fost de altfel şi motivul pentru care Hegel a fost acuzat de ignorarea individului şi de sacrificarea lui pe altarul Totalităţii.

Lect. Dr. Vasile CHIRA

• TELEGRAFUL EVENIMENT •

AŞEZĂMINTELE MONAHALE DIN ARHIEPISCOPIA SIBIULUI

Monahismul, ca structură administrativă bisericească, a apărut încă din primele secole creştine, prin vocaţia specială a unor creştini care s-au retras în locuri ferite de tumultul vieţii de zi cu zi pentru a se desăvârşi din punct de vedere religios-moral, dar şi pentru a veni în sprijinul celorlalţi creştini prin rugăciunile pe care ei le înălţau către Dumnezeu, continuu, potrivit rânduielilor vieţii monahale.

Prin *Sfinţii Antonie cel Mare, Pahomie cel Mare* şi, mai ales, *Vasile cel Mare*, monahismul a dobândit o formă organizatorică bine determinată, atât administrativ, cât şi spiritual, conform Regulilor monahale, având ca principiu de bază *„ora et labora", rugăciunea şi munca.*

Pe teritoriul de azi al ţării noastre, au existat încă din primele secole creştine *sihăstrii*, locuri retrase şi liniştite, în care monahi şi monahii s-au retras pentru a împlini în chip deplin porunca Mântuitorului: *„Oricine voieşte să vină după Mine, să se lepede de sine, să-şi ia crucea sa şi să-Mi urmeze Mie"* (Mc. 8, 34). Această retragere din lume, *fuga mundi*, nu trebuie interpretată ca o fugă de lume şi de responsabilităţile pe care le implică viaţa de familie şi viaţa socială, ci ca o îndepărtare de răutăţile lumii acesteia. Monahul nu este o persoană singură – *monos* –, care s-a izolat de lume din egoism sau din vreo decepţie ori neîmplinire. El nu este nici măcar un celibatar consacrat, ci este o persoană aleasă de Dumnezeu, cu o vocaţie specială, care a răspuns, în deplină libertate, unei chemări lăuntrice puternice spre desăvârşirea proprie, dar şi pentru a se dedica nevoinţelor şi rugăciunii necontenite pentru lume şi întreaga creaţie. Monahul nu a fugit din lume, ci a luat lumea cu el, pentru a o ajuta prin rugăciune, prin lupta împotriva vrăjmaşului şi a ispitelor lui, oferind tuturor credincioşilor model de biruinţă împotriva celui rău. Nu ne putem imagina în alt chip viaţa bisericească organizată în secolele IV-V la Tomis, în Dobrogea, fără existenţa unor astfel de aşezăminte monahale.

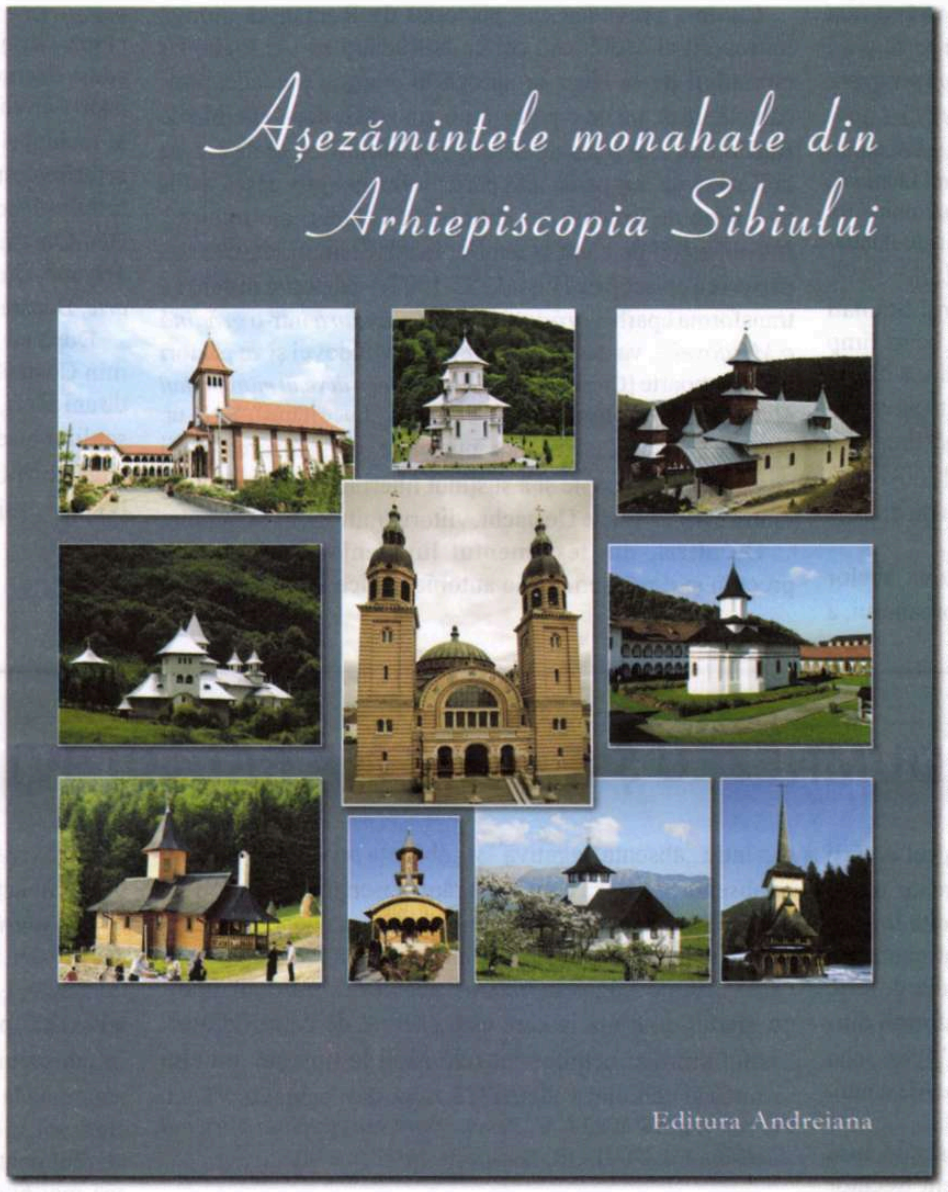

Într-o formă organizată, după modelul aşezămintelor monahale de la Sfântul Munte Athos, monahismul a fost adus în ţările române de *Sfântul Nicodim de la Tismana,* iar prin ucenicii săi, viaţa monahală de tip athonit a fost răspândită în toate celelalte părţi ale pământului românesc.

De-a lungul timpului, aşezămintele monahale s-au remarcat ca *vetre de spiritualitate, de cultură şi de artă bisericească;* oaze de linişte sufletească, locuri duhovniceşti în care vieţuitorii din mănăstiri, dar şi credincioşii care le cercetează şi pelerinii s-au zidit duhovniceşte şi s-au tămăduit sufleteşte şi trupeşte. Bolniţele amenajate pe lângă marile mănăstiri (Cozia, Neamţu ş.a.) sunt o mărturie elocventă a importanţei spirituale şi filantropice a acestor instituţii bisericeşti.

În *Transilvania* şi *Banat*, viaţa monahală a avut o situaţie mai vitregă. Nimeni nu poate contesta existenţa unei vieţii monahale în aceste ţinuturi. Mănăstirile Hodoş-Bodrog, Cenad, Prislop, Sâmbăta, Râmeţ şi altele sunt mărturii de netăgăduit ale existenţei şi dăinuirii vieţii monahale şi în aceste ţinuturi. Condiţiile istorice au fost foarte vitrege cu ortodocşii români din aceste teritorii. Aceste „ţări" româneşti au ajuns sub stăpânire străină, autoritate care n-a acordat drepturi egale cu alte naţionalităţi conlocuitoare majorităţii ortodoxe a populaţiei acestor ţinuturi, urmărind constant să-i deznaţionalizeze şi să-i treacă pe români cu forţa la alte credinţe. Ierarhi, preoţi, călugări şi credincioşi mireni au fost nevoiţi să lupte pentru apărarea drepturilor naţionale şi bisericeşti ale românilor ortodocşi, dar de cele mai multe ori demersurile lor au fost răsplătite cu închisoarea şi surghiunul, mulţi jertfindu-şi viaţa pentru credinţa ortodoxă, ca apărători ai dreptei credinţe, şi au fost trecuţi în rândul sfinţilor.

Când spunem lucrurile acestea ne gândim la intenţiile Curţii Habsburgice de la Viena, care în anul 1701 a obligat o parte din preoţi şi credincioşi să treacă la „unirea" cu Biserica Romei, făcându-se în felul acesta o ruptură în rândul credincioşilor din Ardeal şi Banat. Cu toate încercările stăpânirii din vremea aceea, majoritatea credincioşilor au rămas ataşaţi de credinţa ortodoxă şi de Biserica lor străbună. Nereuşind să-i convingă pe românii rămaşi fideli Ortodoxiei, au folosit forţa, trimiţând pe generalul Adolf Buccow, care a reuşit să distrugă peste 180 de aşezăminte monahale din Transilvania şi Banat, o parte din vieţuitorii acestor aşezăminte fiind nevoiţi să treacă munţii în Ţara Românească şi Moldova. Numai aşa ne putem explica numărul mic de mănăstiri şi schituri care au existat în aceste zone.

După unirea Principatelor Române, Legea lui Cuza de secularizare a averilor mănăstireşti a adus o diminuare puternică a patrimoniului tuturor mănăstirilor, nu numai al celor închinate Locurilor Sfinte. De atunci Statul român s-a obligat să sprijine Biserica printr-un ajutor compensator continuu.

Abia prin Unirea din 1918, când Transilvania şi Banatul s-au reunit cu Ţara Românească şi Moldova, Biserica Ortodoxă Română a dobândit o deplină libertate de a se manifesta, mai ales în Transilvania şi Banat, sub toate aspectele, inclusiv în ceea ce priveşte viaţa monahală.

O nouă încercare a venit odată cu instaurarea regimului comunist, care a marginalizat Biserica şi activitatea ei, regimul ateu încercând să diminueze şi să limiteze numărul mănăstirilor şi al vieţuitorilor, prin cunoscutul decret 410/1959.

Evenimentele din 1989 au adus schimbarea mult aşteptată prin care societatea românească să-şi poată manifesta această libertate de conştiinţă şi de gândire, chiar dacă nu s-a reuşit întotdeauna să se folosească în mod benefic de această libertate.

În ceea ce priveşte situaţia monahismului de pe teritoriul canonic de azi al Arhiepiscopiei Sibiului, până în anul 1989 existau doar trei aşezăminte monahale: Mănăstirea Brâncoveanu de la Sâmbăta de Sus, Schitul de la Păltiniş şi Schitul de la Foltea (Sălişte), doar prima fiind cu vieţuitori şi viaţă monahală corespunzătoare, celelalte două erau administrate de Centrul Eparhial sau de parohiile învecinate.

Cu ajutorul lui Dumnezeu, azi avem 33 de aşezăminte monahale, în care vieţuiesc peste 200 de călugări şi călugăriţe. Majoritatea au fost construite pe ruinele vechilor aşezăminte distruse între 1760-1762, iar altele au fost construite pe locuri unde nu a mai existat vreun aşezământ monahal. Iniţiativa construirii aparţine ierarhilor, preoţilor, călugărilor şi chiar unor credincioşi. În aceste aşezăminte, se ţine aprinsă flacăra spiritualităţii noastre ortodoxe, rugăciunea, munca, cultura şi slujirea socială completându-se într-un mod armonios.

Albumul de faţă prezintă fragmente din viaţa de zi cu zi a fiecărei mănăstiri şi este o invitaţie la pelerinaj pentru toţi credincioşii.

Ne bucură acum apariţia acestui album, care prezintă în slove şi fotografii istoricul şi activitatea aşezămintelor monahale existente în Arhiepiscopia Sibiului. Binecuvântăm totodată strădania unor ostenitori de la Facultatea de Teologie „Andrei Şaguna" şi de la Centrul Eparhial, sub coordonarea Serviciului Exarhat al Arhiepiscopiei Sibiului, care s-au ocupat de realizarea acestui album, şi sperăm că el va fi cercetat de cât mai multe persoane interesate de viaţa monahală din Arhiepiscopia Sibiului.

Mitropolitul Laurenţiu

REDACTOR-ŞEF:
Î.P.S. Dr. LAURENŢIU STREZA

COLEGIUL DE REDACŢIE

Senior-editori: Pr. Prof. Dr. Mircea Păcurariu; Pr. Prof. Dr. Dumitru Abrudan. ***Editor:*** Pr. Dr. Savu Popa – *Consilier cultural*. ***Secretar de redacţie:*** Dr. Emanuel Tăvală. ***Membri:*** Pr. Conf. Dr. Constantin Necula, Diac. Dr. Ştefan L. Toma, Pr. Dr. Cristian Muntean, Pr. Vasile Gafton. ***Responsabil ediţie on-line:*** Dragoş Boicu.

ISSN 1223-8392

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se primesc pe adresa: Redacţia „Telegraful Român", 550179 – Sibiu, str. Mitropoliei, nr. 35; e-mail: *telegrafulroman@yahoo.com.* Articolele nepublicate nu se înapoiază.

ABONAMENTUL pentru anul 2015 este de 48 lei; cod IBAN RO34 RNCB 0227 0360 5879 0001. BCR Sibiu, str. Emil Cioran, nr. 1. Cod fiscal 44 79 403.

Tiparul executat la *Tipografia Şaguniana* – Sibiu

Fondator:
Mitropolit Andrei Şaguna, 1853

Publicaţie bisericească a Arhiepiscopiei Sibiului

Telegraful Român

Anul 163 • nr. 25-28

1 şi 15 iulie 2015

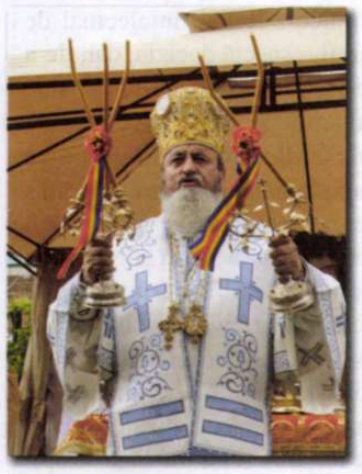

Semnificaţia „hramului” şi a bisericii – locaş de închinare

Viaţa spirituală a omului – fiinţă creată de *Dumnezeu*, ca persoană, după modelul *Sfintei Treimi* – nu este *abstractă,* ci ea are nevoie de elemente concrete la care să se raporteze. *Comuniunea dintre Dumnezeu şi om* este posibilă datorită *descoperirii* lui Dumnezeu şi *cunoaşterii* Lui de către om. *Dumnezeu în Treime* S-a descoperit deplin prin *Fiul Său, Iisus Hristos,* şi a fost cunoscut de către om, căruia i-a fost redată posibilitatea îndumnezeirii. Mântuitorul lumii a lăsat în Biserica Sa toate *„elementele concrete”* prin care să se realizeze lucrarea tainică a mântuirii omului. Prin Hristos, *omul a primit o nouă identitate – cea de creştin –*, pe care o exprimă fiecare lucrare sfinţitoare a Bisericii şi fiecare element constitutiv al spiritualităţii ortodoxe.

Locaşul de închinare – ca **biserică** a comunităţii religioase – exprimă una dintre formele specifice de *„identitate”* a tuturor credincioşilor şi a fiecăruia în parte. Acest lucru se datorează, în primul rând, faptului că acest *locaş „sfânt” şi „sfinţitor”* are o identitate proprie, pe care i-o conferă, printre altele, **„hramul”,** adică *sfântul* sau *praznicul* căruia îi este închinat.

Din primele veacuri creştine, *bisericile* se ridicau pe *mormintele martirilor* sau pe locul martirajului lor. Altele erau înălţate în amintirea unor *evenimente* din istoria mântuirii, care au devenit mari *praznice* ale creştinătăţii.

Locaşul bisericii, prin identitatea sa, prin semnificaţia sa deosebită şi prin lucrările sfinţitoare care se săvârşesc în el, este *singurul locaş care se poate numi „Casa Domnului”*, de unde izvorăşte şi se revarsă asupra noastră mila şi harul lui Dumnezeu. Casa fiecăruia dintre noi, pe lângă adăpostire şi pază, ne oferă şi o *intimitate* specifică. Biserica pe care o oferim lui Dumnezeu, să Se sălăşluiască într-însa, devine şi *„casa noastră duhovnicească”,* în care *real* şi *tainic* se realizează *unirea* (comuniunea) noastră cu Dumnezeu, prin Sfintele Taine.

Numele locaşului de închinare se transferă, apoi, cu toate semnificaţiile lui, comunităţii credincioşilor, oferind *identitate Bisericii locale*. Acesta este *adevăratul sens al „hramului”,* pe care trebuie să-l redescoperim astăzi, într-o lume secularizată. Bucuria hramului este mult mai mare şi nu trebuie să fie redusă la petreceri şi mese festive.

Hramul bisericii conferă comunităţii, pe lângă identitate, şi *un model de urmat, şi o pavăză dumnezeiască,* prin mijlocirea sfinţilor ocrotitori.

Sărbătoarea hramului este un *prilej de sfinţire* şi de mare *bucurie duhovnicească* pentru toţi fiii spirituali ai Bisericii. În această comuniune spirituală sunt cuprinşi şi cei plecaţi din lumea aceasta – *cei adormiţi în Domnul – preoţi slujitori, „enoriaşi, ctitori şi binefăcători”,* fiind pomeniţi la *Sfânta Liturghie* şi la *slujba parastasului*. Toţi cei care au devenit membri ai Bisericii, prin Taina Sfântului Botez, primită în locaşul de închinare, atât cei vii, cât şi cei morţi, se vor bucura de *„pomenirea numelor lor”* şi de *„prezentarea lor”,* cu *„tot neamul lor”,* în faţa lui Dumnezeu, pentru a-şi aduce pururea aminte de ei.

Sărbătoarea hramului de la Mănăstirea „Sfântul Prooroc Ilie Tesviteanul” din Pelişor, judeţul Sibiu

Ziua hramului ne aminteşte şi de **ziua sfinţirii bisericii**; de faptul că *biserica – locaş de închinare – este un loc sfinţit şi sfinţitor.*

Înaintea construirii bisericii, spaţiul destinat locaşului este *„scos din uzul comun”,* consacrat şi oferit lui Dumnezeu prin *Rânduiala punerii pietrei de temelie*. În urma căderii în păcat a primilor oameni, şi natura, creaţie a lui Dumnezeu, a suportat consecinţele căderii, fiind însă restabilită potenţial prin Hristos. Prin sfinţirea *spaţiului liturgic* se oferă lui Dumnezeu ceea ce I se cuvine şi ceea ce-I aparţine, *locul devenind sfinţit*. În dreptul altarului se va aşeza în fundaţie *o piatră sfinţită,* în care se pune *hrisovul*, care consemnează evenimentul, şi *o părticică din Sfinte moaşte*, delimitându-se, astfel, *jertfelnicul* pe care se va săvârşi *Sfânta Liturghie*.

Jertfa Mântuitorului şi *jertfa sfintelor* va sta la baza *jertfei nesângeroase*, care va sfinţi continuu locaşul de închinare şi pe credincioşii care vor intra într-însul.

Slujba de sfinţire a noului locaş de închinare începe prin înconjurarea lui de trei ori, stropindu-se cu *apă sfinţită* şi însemnându-se cu *Sfântul Mir*. Intrând în noua biserică, episcopul Îl simbolizează pe Hristos, Care vine să-Şi ia în stăpânire ceea ce I-a fost oferit, ofranda credincioşilor.

Înlăuntrul bisericii, arhiereul va *„zidi sfântul altar”,* adică va pune în piciorul Sfintei Mese *sfinte moaşte*, într-o nişă anume făcută, şi le va pecetlui. Sfânta Masă va fi *spălată, înmiresmată* cu apă de trandafiri şi *sfinţită*

(continuare în p. 4)

† Dr. LAURENŢIU STREZA,
Arhiepiscopul Sibiului şi Mitropolitul Ardealului

Dialog interuman şi necesitate de adaptare

Dialogul reprezintă o necesitate funciar umană. Etimologic, cuvântul **necesitate** provine din latină, *necessitas*, „ineluctabil”, „nevoie imperativă”; „obligaţie imperativă”, „necesitate logică”. Sensul comun şi fizic face referire la o stare de lucruri care nu se poate să nu existe. Sensul metafizic se referă la puterea (uneori divină) care guvernează cursul realităţii [Cf. http://ro.wikipedia.org/wiki/Necesitate]. Însă, întrebarea care ar urma cumva firesc afirmaţiei anterioare ar fi: necesitate pentru ce?

Vom avansa ceva mai mult în direcţia prezentării dialogului ca dimensiune ce ţine de natura umană spunând că necesitatea lui se manifestă în direcţia adaptării. **Adaptare**, din punct de vedere lingvistic, ar însemna: *1. A transforma pentru a corespunde anumitor cerinţe; a face potrivit pentru întrebuinţare în anumite împrejurări; a face să se potrivească. 2. Tranz. şi refl. (Biol.) A (se) transforma prin adaptare (2). 3. Refl. şi tranz. A (se) acomoda, a (se) deprinde, a (se) obişnui. – Din fr. adapter, lat. adaptare* [http://dexonline.ro/definitie/adaptare].

În fine, ţinând cont de tradiţia creştină în interiorul căreia ne situăm prin primirea Tainei Botezului, vom face apel la referatul biblic pentru a observa că şi Biblia ne spune că apariţia omului în lume nu este arbitrară, ci este precedată de **dialogul** din interiorul Sfintei Treimi, dialog care stabileşte modul lui de existenţă *după chipul şi asemănarea lui Dumnezeu* (cf. Fac. 1, 26). Tradiţia ortodoxă vede motivul creării omului în iubirea lui Dumnezeu. În acest sens, Părintele Dumitru Stăniloae arată că în vederea menţinerii definiţiei iubirii „ca act divin fiinţial şi în acelaşi timp definiţia acestui act ca relaţie, iar fiinţa divină ca una, e necesar să vedem fiinţa divină simultan ca unitate-relaţie, ca relaţie în sânul unităţii. Nici unitatea nu trebuie sfărâmată în favoarea relaţiei, nici relaţia anulată în favoarea unităţii” [Pr. Prof. Dumitru Stăniloae „Teologia Dogmatică Ortodoxă”, vol. I, E.I.B.M.B.O.R., Bucureşti, 1996, p. 205].

(continuare în p. 4)

Pr. Dr. Vasile GAFTON

Din cuprins:

Protos. Dr. Maxim Vlad
Antimisul şi Mirungerea, semnul unităţii Bisericii în episcop | pagina **5**

Ciprian Iulian Toroczkai
Profil de teolog misionar ortodox în secolul al XX-lea: Pr. Ion Bria | pagina **6**

Pr. Conf. Dr. Constantin Necula
Ora de religie | pagina **7**

Protos. Matei Bilaucă
Stareţul Serafim Popescu – Viaţa şi învăţătura | pagina **8**

MERITĂ SĂ FIU **CREȘTIN**?

Pr. Prof. Dr.
CRISTIAN MUNTEAN

Este o întrebare care, la prima vedere, are o doză de banalitate și dă senzația unei tocmeli cu viața. În ce măsură mai merită azi să te declari creștin când vezi o adevărată ofensivă la adresa creștinilor, a Bisericii și a clerului. Ba mai ești părtaș și la genul de declarații care încearcă să legifereze creștinismul ca o religie a urii în Statele Unite sau mai noua propunere a guvernului britanic care cere ca mărturisirea credinței creștine – și nu alta! – să fie considerată infracțiune.

Pe lângă acestea, constat că mulți oameni nu văd nici un sens în a fi creștini sau mărturisitori ai credinței. Unii merg mai departe declarând că au credință în Dumnezeu, dar nu doresc să aparțină nici unei Biserici pentru că le consideră corupte. Astfel, oamenii rămân pasivi, dezinteresați, neparticipanți, fără vreun contact cu Biserica, ori o părăsesc definitiv. Nu simt nicio necesitate ca să rămână în Biserică pentru că nu mai trăiesc nicio bucurie și nu mai găsesc sens în comuniunea acesteia. Și, de ce n-am spune, în societatea noastră a fi creștin are, de foarte multe ori, un efect negativ chiar asupra credincioșilor.

Dimensiunea pozitivă a creștinismului este, de cele mai multe ori, ascunsă, prescurtată sau greșit reprezentată.

Ne este greu să vedem creștinismul ca pe o propovăduire a Evangheliei pentru că nu mai cercetăm Cuvântul, nu-l mai avem legat de inimile noastre, și atunci nici Cuvântul nu mai are cum să rodească în formarea unei comuniuni care înseamnă bucurie și solidaritate. Iisus Hristos S-a întrupat ca să ne însoțească în dragoste și siguranță, în onestitate și încredere, în acceptare și respect reciproc pe drumul vieții. De aceea mi-e greu să cred că putem vorbi de un Mântuitor împotriva vieții, și nu pentru viață. A fi creștin înseamnă, de fapt, a urma lui Hristos și a fi pregătit să-L slujești în cei slabi, în cei flămânzi, în cei asupriți și, în general, în cei care necesită ajutor.

Hristos, în calitate de învățător, Se prezintă pe Sine nu numai drept „dominus" (In 13.13), ci, mai ales, drept itinerant Care trebuie urmat. Se califică pe Sine drept „ușă" și „cale". Cognitiv și existențial, spune Anca Manolescu, Logosul întrupat e un trimis, un pedagog Care conduce sufletul acasă. Cum putem vorbi atunci de o religie a urii, când ținta este întoarcerea sufletului „acasă"? Putem crede că acest spațiu al „locuirii" este indecis sau insesizabil din cauza propriei neașezări și a lipsei de recunoaștere a „casei".

A-L urma pe Hristos înseamnă a-I conștientiza transparența, dar și a-ți amplifica cunoașterea privind către ceea ce această transparență îți dă să vezi „prin" ea. „Râvna casei Tale m-a mâncat", spune proorocul David, pentru a ne conștientiza modul în care să stăruim în cunoașterea adevărului Bisericii, dogmele ei, viața ei și a sfinților, chiar dacă Biserica nu poate fi înțeleasă numai prin lectură.

Participarea la viața Bisericii este, tainic, o intrare în Ierusalimul ceresc întrucât Biserica ne învață și ne ajută să răstignim păcatul din noi prin post, prin pocăință, prin rugăciune, prin mărturisirea păcatelor, pentru a pregăti învierea sufletului din moartea păcatelor.

Ori învierea sufletului ține de realitatea lui Hristos Care să conteze, Care să fie vrednic de credință. Ideea unui Dumnezeu Care să conteze, în secolul al XXI-lea e pe cale de dispariție.

Deepak Chopra, în cartea sa „Viitorul lui Dumnezeu", ne pune în fața unei realități dureroase: „Chiar dacă oamenii nu-și aplică lor înșiși termenul de ateu, mulți continuă să trăiască de parcă Dumnezeu n-ar conta, iar asta le afectează deciziile pe care le iau în viața de zi cu zi. Necredința a învins implicit acolo unde contează". El e de părere că supraviețuirea credinței poate fi restabilită printr-o explorare mai serioasă a misterului existenței. Cunoașterea lui Dumnezeu constă în multe experiențe dobândite pe toată durata vieții; o epifanie cu încetinitorul, ar spune Chopra.

În Sine, Hristos rămâne de multe ori misterios și insesizabil. E sesizabil ca traseu, ca înaintare, ca Persoană convergentă spre Tatăl. Dar e sesizabil doar atunci când sufletul se integrează în itinerarița Lui. Participarea mea ține de asumarea drumului împreună cu Hristos, iar „așezarea" pe acel drum mă face părtaș „dumnezeiești firi".

Un înțelept celebru a fost întrebat la un moment dat: „Cum să-ți fiu discipol? Trebuie să te venerez? Trebuie să-ți accept fiecare cuvânt ca fiind adevărat?" Replica acelui înțelept a fost: „Nici una, nici alta. Doar să ai mintea deschisă față de posibilitatea ca vorbele mele să fie adevărate".

Se pare că omul zilelor noastre nu-și mai lasă mintea deschisă ca să primească cele cuvenite sufletului mulțumindu-se cu bucuria iluzorie a unor plăceri compensatorii. Adevărata murdărie e cea lăuntrică. Cealaltă se spală. Un singur soi de murdărie nu poate fi curățat cu apă limpede, iar aceea e urma urii și a patimii care-ți întinează sufletul. Poți să-ți cureți trupul prin înfrânare și postit, dar numai iubirea îți va curăța inima.

Elif Shafak, în impresionantul său roman „Cele 40 de legi ale iubirii", spune câteva cuvinte frumoase despre credință: „Dacă vrei să-ți întărești credința trebuie să înveți să-ți înmoi inima. Pentru ca să-ți fie credința tare ca piatra, inima trebuie să-ți fie moale ca pana. Singura cale de-a ne apropia de Adevăr este aceea de a ne lărgi inima astfel, încât să cuprindă întreaga omenire și să aibă încă loc pentru iubire".

Parcă ne-ar fi teamă să fim atât de generoși cu sufletele noastre. Parcă ne place să trăim meschin, la umbra unor precepte evanghelice pe care le vedem în literă, și nu le sesizăm în duh.

Oare de ce Părinții spun că cea mai mare virtute a omului e „darul deosebirii duhurilor" (diakrisis)? În limba latină acest concept poartă numele de „discretio", care vine din cuvântul „discernere" care înseamnă „a separa", „a distinge", „a alege". Dreapta măsură nu poate fi găsită doar prin argumente raționale. E nevoie de intuiție care să ne permită să percepem ce este potrivit. Simt ce este potrivit pentru mine, la ce trebuie să renunț și la ce trebuie să mă bucur. „Discretio" este însă și simțirea echilibrului celorlalți. Simțim ce le trebuie celorlalți și ce le-ar face bine. Darul acestor „deosebiri" ține de înțelepciune. Ea este necesară atât pentru a găsi propria măsură, cât și măsura celorlalți.

Monahii spun că „orice depășire a măsurii vine de la demoni". „Discretio" este și abilitatea de a diferenția, atunci când impui și stabilești măsuri, capacitatea de a ține seama de oameni și de predispozițiile acestora, așa încât să fixezi măsurile în cunoștință de cauză.

Fără discernere – spunea Sfântul Antonie cel Mare – nu ne mai apropiem de Dumnezeu.

Dacă ar fi să merite un răspuns întrebarea enunțată la începutul articolului v-aș lăsa să-l găsiți în frumusețea propriului suflet.

Rabindranath Tagore, poetul indian, avea dreptate: „Credința este pasărea ce simte lumina și cântă când zorii sunt întunecați!"

Descoperiți-o!

TEOLOGIE ŞI SPIRITUALITATE ORTODOXĂ

Din partea Editurii Humanitas primim cu ciclicitate ultimele apariţii editoriale. Dintre acestea ne-a atras atenţia recent lucrarea lui **Jean Francois Revel** şi **Matthieu Ricard,** ***Călugărul şi filozoful,*** Humanitas, 2015. Matthieu Ricard, doctor în biologie şi cercetător de succes, hotărăşte să se stabilească în Asia, unde devine călugăr budist, discipol şi interpret al lui Dalai Lama. Tatăl său, Jean Francois Revel, intelectual de marcă şi agnostic declarat, îi respectă decizia, dar, de-a lungul câtorva întâlniri desfăşurate în Nepal şi în Franţa, încearcă să înţeleagă motivaţiile şi urmările convertirii lui spectaculoase. Conversaţiile dintre tată şi fiu se transformă într-o analiză amplă şi lipsită de prejudecăţi a câtorva teme extrem de actuale şi incitante, aşa cum ar fi relaţia dintre spiritualitatea religioasă şi cea laică, dintre cultura occidentală şi cea orientală, schimbările aduse de religios, beneficiile şi slăbiciunile religiei şi ştiinţelor în societatea zilelor noastre şi importanţa căutării unui sens al vieţii ca politică personală. Este o carte interesantă care dă mărturie despre mediul de resocializare pe care îl reprezintă elementul de religios şi cu întreaga sa spiritualitate, care poate servi drept refugiu din fuga zilei.

Tot de la Editura Humanitas am primit lucrarea lui **Constantin Bărbulescu,** ***România medicilor***. Între 1860 şi 1910, aşadar într-o perioadă care e considerată unanim perioada modernizării ţării noastre, o elită intelectuală

şi profesională construieşte, în rapoartele sale, o altă Românie: România medicilor. Imaginându-şi o Românie ideală, după chipul şi asemănarea ţărilor apusene în care îşi făcuseră studiile, medicii români din sistemul sanitar descoperă că arhaica lume rurală nu îi primeşte prea bine, fiindcă îşi are tămăduitorii săi, care practică o medicină alternativă, că principiile alimentaţiei ştiinţifice şi ale igienei moderne se impun cu greu sau aproape deloc din cauza obiceiurilor străvechi. Oricum dramatică, starea medicală a României e înfăţişată în culori şi mai sumbre de medicii români căzuţi în capcana prejudecăţilor care, de fapt, bântuie la acea vreme şi prin ţările pe care le consideră cu adevărat civilizate. Medicii vorbesc de suferinţe endemice, de sifilis, de oftică, de pelagră şi de alcoolism ca şi cum aceste boli ar duce la pieirea iminentă a naţiunii. Mai mult, analizând statisticile recrutării, se înspăimântă de spectrul unei degenerări absolute a poporului român, în timp ce alte etnii, şi mai ales evreii, ar fi gata să-i ia locul. O lectură necritică a rapoartelor medicale ar lăsa impresia unei iminente apocalipse demografice. Constantin Bărbulescu, care e şi istoric, e şi etnolog, e şi sociolog, îşi asumă această dificilă sarcină şi discerne, cu instrumentele celor trei discipline, între realitate şi reprezentare ideologică, retuşând, cu nuanţe mai fine, adevărata Românie a medicilor.

Mitropolitul Laurenţiu

LITURGHIE • PASTORAȚIE • MĂRTURISIRE

Î.P.S. Dr. LAURENȚIU STREZA, Arhiepiscopul Sibiului şi Mitropolitul Ardealului

Luni, 1 iunie – *Praznicul Sfintei Treimi.* Cu ocazia hramului Catedralei mitropolitane din Sibiu, Î.P.S. Sa a slujit Sfânta Liturghie alături de un mare sobor de preoți şi diaconi şi a adresat credincioşilor un cuvânt de învățătură. La sfârşitul slujbei, pentru promovarea şi sporirea patrimoniului cultural, spiritual şi material al Sfântului Ierarh Andrei Şaguna, Î.P.S. Sa a acordat distincția mitropolitană „Crucea Şaguniană": pr. prof. univ. dr. Vasile Leb, de la Facultatea de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca, pr. conf. univ. dr. Gabriel Gârdan, de la aceeaşi facultate şi consilierul cultural al Episcopiei Sălajului, acad. prof. univ. dr. Ioan-Aurel Pop, rectorul Universității „Babeş-Bolyai" din Cluj-Napoca, prof. univ. dr. Nicolae Bocşan şi dr. Alexandru Ghişa.

Marți, 2 iunie. A prezidat, la Biserica „Sfântul Nicolae" din Şcheii Braşovului, conferința preoțească de primăvară cu tema: „2015 – Anul omagial al misiunii parohiei şi mănăstirii azi". Au participat preoții din protopopiatele Braşov, Săcele şi Bran-Zărneşti.

Miercuri, 3 iunie. A participat la şedința de lucru a Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, în cadrul căreia a fost ales noul episcop-vicar al Arhiepiscopiei Sibiului, în persoana P.C. Arhim. Ilarion Urs, starețul Mănăstirii „Brâncoveanu" – Sâmbăta de Sus, jud. Braşov, şi exarh eparhial.

Joi, 4 iunie. A prezidat şedința Permanenței Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei Sibiului.

Vineri, 5 iunie. A prezidat, în Aula „Mitropolit Ioan Meţianu" a Facultății de Teologie din Sibiu, conferința preoțească cu tema: „2015 – Anul omagial al misiunii parohiei şi mănăstirii azi". Au participat preoții din protopopiatele Sibiu, Mediaş, Avrig, Sălişte şi Agnita.

Sâmbătă, 6 iunie. A participat la Sfânta Liturghie, oficiată la Catedrala mitropolitană din Sibiu, cu prilejul întâlnirii tinerilor din municipiul Sibiu. A adresat celor prezenți un cuvânt de binecuvântare şi învățătură. În aceeaşi zi, la Mănăstirea Brâncoveanu – Sâmbăta de Sus, a asistat la rânduiala chemării Preacuviosului Părinte Arhimandrit Ilarion Urs la treapta arhieriei, ca episcop-vicar al Arhiepiscopiei Sibiului, cu titulatura „Făgărăşanul".

Duminică, 7 iunie. A oficiat, împreună cu Înaltpreasfinţitul Irineu, Arhiepiscopul Craiovei şi Mitropolitul Olteniei, Înaltpreasfinţitul Ioan, Arhiepiscopul Timişoarei şi Mitropolitul Banatului, Înaltpreasfinţitul Irineu, Arhiepiscopul de Alba Iulia, Preasfinţitul Sofronie, Episcopul Oradiei, Preasfinţitul Andrei, Episcopul Covasnei şi Harghitei, Preasfinţitul Visarion, Episcopul Tulcii, Preasfinţitul Gurie, Episcopul Devei şi Hunedoarei, şi Preasfinţitul Ieronim Sinaitul, Episcop-vicar patriarhal, rânduiala ipopsifierii Preacuviosului arhimandrit Ilarion Urs, Sfânta Liturghie şi hirotonia sa întru arhiereu, ca episcop-vicar al Arhiepiscopiei Sibiului, cu titulatura de „Făgărăşanul". A adresat credincioşilor un cuvânt de învățătură.

Luni, 8 iunie. A prezidat, alături de Preasfinţitul Ilarion Făgărăşanul, episcop-vicar al Arhiepiscopiei Sibiului, conferința preoțească de primăvară cu tema: „2015 – Anul omagial al misiunii parohiei şi mănăstirii azi". Au participat preoții din protopopiatele Făgăraş I, II şi Rupea.

Marți, 9 iunie. A avut program de audiențe şi lucrări de birou. A examinat, la Teologie Liturgică, masteranzii anului II de la Facultatea de Teologie din Sibiu. În aceeaşi zi, la Capela mitropolitană, l-a hirotesit întru duhovnic pe P.C. pr. Inocențiu Cândea, paroh la Parohia Ațel, protopopiatul Mediaş. A participat, la Biblioteca „ASTRA" din Sibiu, la vernisajul expoziției cu fotografii ale celor 39 de biserici româneşti din Banatul Sârbesc, eveniment organizat de Institutul de Cultură al Românilor din Voivodina, Serbia. A adresat celor prezenți un cuvânt de binecuvântare.

Miercuri, 10 iunie. A prezidat şedința Permanenței Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei Sibiului.

Joi, 11 iunie. A avut program de lucru la cabinet.

Vineri, 12 iunie. A participat, la Academia Forțelor Terestre „Nicolae Bălcescu" din Sibiu, la manifestările prilejuite de împlinirea a 168 de ani de la înființarea primei şcoli de ofițeri militari din spațiul românesc şi aniversarea a două decenii de existență a Academiei. A adresat celor prezenți un cuvânt de binecuvântare.

Sâmbătă, 13 iunie. A efectuat o vizită pastorală la Mănăstirea Brâncoveanu – Sâmbăta de Sus. În aceeaşi zi, la vremea Vecerniei, la Biserica „Naşterea Sfântului Ioan Botezătorul" din Sibiu, l-a instalat în parohie pe părintele Cătălin Nicolae Mirişan ca noul paroh al Parohiei Sibiu-Lazaret IV. A adresat credincioşilor prezenți un cuvânt de învățătură.

Duminică, 14 iunie. Î.P.S. Sa a oficiat slujba de sfințire a Bisericii „Adormirea Maicii Domnului" din localitatea Poiana Sibiului, protopopiatul Sălişte. A slujit Sfânta Liturghie şi a adresat credincioşilor prezenți un cuvânt de învățătură. La sfârşitul slujbei, l-a hirotesit întru *iconom stavrofor* pe P.C. pr. paroh Nicolae Teoc. A oferit distincția „Crucea Şaguniană pentru laici" fraților Mircea şi Sorin Leţiu, pentru a-şi exprima recunoştința față de sprijinul acordat la restaurarea locaşului de cult şi față de eforturile de a aduce Sfânta Lumină de la Ierusalim şi la Sibiu, în Noaptea Învierii. De asemenea, Î.P.S. Sa a oferit „Ordinul Sfântul Ierarh Andrei Şaguna" familiilor Daniela Ioana Vonica, Andreea Loredana şi Ovidiu Gligor, care au susținut financiar lucrările de la biserică.

Luni, 15 – duminică, 21 iunie. Cu binecuvântarea Preafericitului Părinte Patriarh Daniel, la invitația Preasfinţitului Părinte Siluan, Episcopul românilor ortodocşi din Italia, în perioada 16-21 iunie a.c., Î.P.S. Sa a efectuat o vizită pastorală în Episcopia Ortodoxă Română a Italiei, participând la proiectul misionar-pastoral *„Zilele Misiunii creştine în contextul imigrației"*.

Marți, 16 iunie. În paraclisul reşedinței episcopale din Roma, a susținut conferința *Misiunea preotului şi a familiei sale într-o societate în curs de descreştinare.* Au fost prezenți preoții şi preotesele din Roma şi împrejurimile Romei.

Joi, 18 iunie. La Parohia „Sfântul Mare Mucenic Panteleimon" – Roma XI, păstorită de părintele Augustin Gheorghiu, în prezența Preasfinţitului Părinte Siluan, a susținut conferința cu tema: *„Dificultăți şi soluții în transmiterea credinței la generațiile următoare. Tinerii creştini în context secularizat"*. Au participat credincioşi ai parohiei, dar, în principal, mulți tineri din întreaga zonă Lazio.

Vineri, 19 iunie. Împreună cu Preasfinţitul Părinte Siluan, Î.P.S. Sa a slujit, la Parohia ortodoxă „Sfinții Ioachim şi Ana" din Tivoli (păstorită de părintele protopop Ioan Florea), Taina Sfântului Maslu, adresând credincioşilor prezenți un cuvânt de învățătură.

Duminică, 21 iunie. A slujit Sfânta Liturghie la altarul de vară al reşedinței episcopale din Roma, împreună cu Preasfinţitul Părinte Siluan şi un sobor de preoți şi diaconi (s-au aniversat 8 ani de la aprobarea de către Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române a înființării Episcopiei Ortodoxe Române a Italiei). A fost prezent şi domnul Bogdan Tătaru Cazaban, Ambasadorul României pe lângă Sfântul Scaun. Cu această ocazie, Î.P.S. Sa a transmis ierarhului acestei eparhii, preoților şi credincioşilor din diaspora italiană binecuvântarea Preafericitului Părinte Patriarh Daniel, apoi a adresat credincioşilor un cuvânt de învățătură, tâlcuind evanghelia duminicii. La finalul Sfintei Liturghii, pentru lucrarea misionară deosebită, săvârşită în diaspora italiană, precum şi promovarea cultului Sfântului Andrei Şaguna, care a fost proclamat ocrotitorul spiritual al Departamentului de Misiune al Episcopiei Ortodoxe Române a Italiei, Î.P.S. Sa a acordat Preasfinţitului Părinte Episcop Siluan distincția *„Crucea Şaguniană"*. Seara, la Parohia „Înălțarea Sfintei Cruci" – Roma III, păstorită de părintele protopop Ciprian Baltag, în prezența Preasfinţitului Părinte Siluan, a susținut conferința: *„Misiunea în context minoritar, în lumina slujirii pastorale a Sfântului Andrei, Mitropolitul Transilvaniei"*.

Luni, 22 iunie. A avut program de audiențe şi lucrări de birou.

Marți, 23 iunie. A primit, la Catedrala mitropolitană din Sibiu, vizita unui grup de 30 de elevi de la diferite şcoli din Săcele, jud. Braşov, care s-au aflat într-o vizită în Sibiu, organizată de Asociaţiunea Transilvană pentru Literatura şi Cultura Poporului Român (ASTRA), prin Despărțământul Săcele. Le-a adresat un cuvânt de binecuvântare şi le-a oferit copiilor şi însoțitorilor cărți, materiale educative şi iconițe.

Miercuri, 24 iunie – *Sărbătoarea Naşterii Sfântului Ioan Botezătorul.* A oficiat slujba de sfințire a Bisericii „Naşterea Sfântului Ioan Botezătorul" din localitatea Feldioara, protopopiatul Săcele. A slujit Sfânta Liturghie şi a adresat credincioşilor un cuvânt de învățătură. La final, preotul paroh Gheorghe Stroe a fost hirotesit iconom stavrofor, iar principalii ctitori şi binefăcători au primit acte de cinstire. În aceeaşi zi, Î.P.S. Sa a sfințit catapeteasma Bisericii „Sfântul Ilie" din oraşul Victoria, județul Braşov. A adresat celor prezenți un cuvânt de învățătură.

Joi, 25 iunie. A avut program de lucru la cabinet. A oficiat, la Catedrala mitropolitană din Sibiu, slujba de binecuvântare a drapelului național.

Vineri, 26 iunie. A prezidat, în Aula „Mitropolit Ioan Meţianu" de la Facultatea de Teologie din Sibiu, şedința de lucru a Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei Sibiului.

Duminică, 28 iunie. Î.P.S. Sa a oficiat slujba de sfințire a Bisericii „Sfântul Nicolae" din localitatea Cihei, jud. Bihor, împreună cu Înaltpreasfinţitul Ioan, Arhiepiscopul Timişoarei şi Mitropolitul Banatului, cu Preasfinţitul Sofronie, Episcopul Oradiei, şi cu un mare sobor de preoți şi diaconi. A slujit Sfânta Liturghie şi a adresat credincioşilor un cuvânt de învățătură. La finalul slujbei, Î.P.S. Sa a acordat P.C. pr. paroh Alexa Krenek distincția mitropolitană „Crucea Şaguniană", iar domnului ing. Ioan Cuc distincția „Crucea Şaguniană pentru mireni".

Luni, 29 iunie – *Sărbătoarea Sfinților Apostoli Petru şi Pavel.* A slujit Sfânta Liturghie şi a adresat un cuvânt de învățătură credincioşilor prezenți la Schitul „Soborul Sfinților Apostoli" Bran, jud. Braşov. În cadrul Sfintei Liturghii, diaconul Alexandru Florin Dănilă a fost hirotonit preot pentru Parohia Hoghilag, Protopopiatul Mediaş, iar la finalul Sfintei Liturghii, ieromonahul Rafael Povârnaru de la Mănăstirea Poiana Braşov a fost hirotesit duhovnic.

Pr. Dr. Cristian VAIDA

Semnificaţia „hramului” şi a bisericii – locaş de închinare

(urmare din p. 1)

cu Sfântul Mir, fixându-se cu ceară de albine chipurile Sfinţilor Evanghelişti, pe cele patru colţuri ale ei. Peste acestea se va aşeza învelitoarea, care acoperă în întregime Sfânta Masă şi care se va pecetlui pentru a nu mai fi schimbată. Aromatele şi învelitoarea simbolizează giulgiul şi miresmele folosite la punerea în mormânt a Domnului, altarul devenind de acum atât *mormântul lui Hristos*, cât şi *sfântul Său jertfelnic*.

Bucuria cea mare a evenimentului se exprimă prin *intrarea* tuturor credincioşilor *prin Sfântul Altar*, pentru a săruta acest nou *„focar”* al sfinţeniei – *Sfânta Masă.*

Din momentul sfinţirii, *biserica devine şi un locaş sfinţitor*, în ea săvârşindu-se *Sfânta Liturghie, Sfintele Taine şi ierurgiile bisericeşti,* care au rolul de *a sfinţi viaţa credincioşilor* şi de a-i conduce pe calea mântuirii. Biserica – locaş de închinare – devine astfel *„laborator”* de sfinţenie.

La această atmosferă şi lucrare sfinţitoare contribuie şi *arhitectura* şi *pictura bisericii*. Biserica este ca o *corabie*, îndreptată spre răsărit, având planul de cruce sau treflă, iar deasupra navei centrale o *cupolă* sau *turlă,* exprimând coborârea cerului pe pământ. *„În biserica măririi Tale stând, în cer ni se pare a fi...”,* se spune în cântarea Utreniei. În locaşul bisericii, la sfintele slujbe oamenii cu îngerii Îl preamăresc pe Dumnezeu, reconstituindu-se de fiecare dată, prin prezenţa lui Hristos, Trupul tainic al Domnului, Sfânta Biserică, al cărui Cap este El, iar credincioşii mădulare, „fiecare în parte” (I Cor. 12, 27).

Pătrunderea şi adâncirea în tainicul dumnezeiesc al locaşului de închinare se face gradual, prin lucrarea sfinţitoare a Sfintelor Taine, primite în diferite părţi ale bisericii. Trecând din *pronaos* şi *naos* spre *altar* ne apropiem de *focarul sfinţeniei*. Această permanentă evoluţie spirituală este realizată de lucrarea sfinţitoare a harului dumnezeiesc în viaţa credincioşilor.

Ca început al vieţii spirituale, *„naşterea din nou, în viaţa în Hristos”,* prin *Taina Sfântului Botez,* şi *întărirea în viaţa cea nouă,* prin *Taina Mirungerii*, se administrează la intrarea în *pronaos*, fiindcă primitorul nu este încă membru al Bisericii. Taina împăcării cu Hristos, prin *Spovedanie* sau mărturisirea păcatelor, cea a binecuvântării iubirii şi a formării familiei, prin *Taina Cununiei*, şi cea a tămăduirii sufleteşti şi trupeşti, prin *Sfântul Maslu*, sunt primite în mijlocul bisericii, locul unde stau credincioşii, ca *„fii ai împărăţiei”. Taina Împărtăşaniei* sau a unirii cu Hristos euharistic o primim în faţa jertfelnicului, care devine *„masă cerească – masa împărăţiei”,* şansa vieţii noastre. Împărtăşindu-ne cu Trupul şi Sângele Mântuitorului, devenim *„purtători de Hristos – hristofori*”. Taina unirii cu Altarul a celor anume chemaţi şi instituiţi prin *Hirotonie* se săvârşeşte în locul cel mai tainic al locaşului, împrejurul Sfintei Mese, unde săvârşitorul văzut – *preotul,* alături de Săvârşitorul nevăzut – *Hristos,* aduce jertfa nesângeroasă pentru întreaga comunitate.

În Biserica lui Hristos, prin Sfintele Taine şi ierurgii, săvârşite în locaşul cel sfinţit, închinat unui sfânt sau unui praznic împărătesc, ne câştigăm mântuirea sufletelor noastre, căci *„în afara Bisericii nu este mântuire (Extra ecclesia nula salus)”.*

Dialog interuman şi necesitate de adaptare

(urmare din p. 1)

Precizăm, pentru a nu lăsa loc nici unui dubiu, că perspectiva din care privim lucrurile este circumscrisă manierei apofatice de abordare a problemelor teologice referitoare la Sfânta Treime, altfel am avea de a face cu o cunoaştere absolută, caz în care se va bagateliza obiectul propriu-zis al cunoaşterii, fiindu-I răpit tocmai caracterul ce Îi conferă „calitatea” de Dumnezeu: absolutitatea. Prin urmare, tot ce se va afirma, va fi prin negaţie, arătând nivelul nostru de percepţie, iar nu modul real-ontologic de fiinţare al lui Dumnezeu.

Acţionând prin extensie, vom încerca să scoatem în evidenţă faptul că, în funcţie de modul de fiinţare şi de raporturile intratreimice, depinde conturarea aspectului structural-funcţional/relaţional al întregii existenţe create şi în special al omului, deoarece realitatea în ansamblul ei corespunde unei forme structurate de un dialog continuu [Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, „Spiritualitate şi comuniune ...” op. cit., p. 59], lucru subliniat şi de către Sf. Pavel, care, fiind interesat de delimitarea şi definirea resorturilor ontologice ale umanului, „judecă toate ale noastre prin Treime” [† Nicolae Mladin, „Hristos – viaţa noastră, sau Asceza şi Mistica Paulină”, Ed. Deisis, Sibiu, 1996, p. 72].

Astfel, păstrând nota de apofatism necesară judecării corecte a raporturilor dintre creat şi Necreat, putem ajunge la o înţelegere a creaţiei, în general, şi la o înţelegere a omului, în special, ca *elemente* exterioare dinamice de receptare şi răspuns la dialogul iniţiat de Dumnezeu. Teologul grec Nikolaos Matsoukas scoate în evidenţă foarte bine acest aspect, atunci când spune că, „provenind numai din energia volitivă divină şi nu din esenţa divină, (creatul), se menţine şi evoluează numai în relaţie cu energia divină”, raportul dintre Creator şi creat rămânând întotdeauna energetic, ceea ce dă posibilitatea afirmării creatului drept „realitate volitivă dinamică” [În „Introducere în gnoseologia teologică”, trad. de Maricel Popa, Ed. Bizantină, Bucureşti, 1997, p. 124].

Văzând lucrurile din această perspectivă, ca parte de o importanţă covârşitoare a creaţiei, omul se descoperă drept o fiinţă dialogală, comunicativă, în conformitate cu structura fiinţei sale. În acest sens, părintele Stăniloae arată că fiinţa umană este responsabilă de conştientizarea existenţei unui sens în toate cele create şi în sine însăşi, însă aceasta nu este tot. Fiinţa umană simte nevoia de a comunica la nivel interpersonal tot ceea ce descoperă ca noutate în legătură cu acest sens pe care conştiinţa sa îl constată, ceea ce determină definirea omului ca „existenţă dialogică şi reflexivă” [Preotul Profesor Dumitru Stăniloae, *Iisus Hristos Lumina, lumii şi îndumnezeitorul omului,* Ed. Basilica a Patriarhiei Române, Bucureşti, 2014, p. 167-168].

După aşezarea lui Adam în rai, adaptarea lui la mediul care i se dă spre stăpânire se realizează ca urmare a comunicării cu Creatorul său, mai apoi omul creându-şi premise de adaptare la lume prin punerea de nume celorlalte vieţuitoare pe care le întâlneşte în lume (Fac. 2, 20). Apoi, referindu-se la femeia pe care Dumnezeu a creat-o din coasta sa, Adam spune că omul *va lăsa pe tatăl său şi pe mama sa şi se va uni cu femeia sa şi vor fi amândoi un trup* (Fac. 2, 24), arătând prin aceasta necesitatea unei adaptări în cadrul umanului la noi şi noi condiţii de existenţă.

Aşadar, omul, în rai, are în permanenţă doi referenţi: Dumnezeu şi lumea, iar ulterior apare şi un al treilea, femeia. E drept, în acelaşi peisaj paradisiac apare şi diavolul, ca experienţă a dialogului fals, care dialog poate determina un nefericit derapaj de la mediul prim de existenţă propriu omului şi, deci, inadaptarea omului la existenţa paradisiacă. *Căderea*, cum este denumit în Sfânta Scriptură derapajul omului de la dialogul autentic, ar desemna astfel incapacitatea de adaptare a omului la mediul paradisiac, însă, în acelaşi timp, aceeaşi *cădere* defineşte un mediu şi nişte condiţii noi cărora omul trebuie să li se conformeze/adapteze.

După căderea în păcat a lui Adam, dezvoltarea existenţei umane determină situaţia noastră actuală, şi anume aceea de oameni care vieţuiesc într-un mediu prin excelenţă social, prin definiţie dialogal, însă aproape imposibil de a afirma cu certitudine dacă dialogul este întâlnit în varianta lui autentică sau în cea denaturată sau falsă. Dar, în modelul social de vieţuire cerinţa adaptării se constituie ca necesitate de interrelaţionare permanentă cu cei care compun mediul social în care ne aflăm la un moment dat. Interrelaţionarea dintre oameni se face mai mult decât orice prin dialog, scopul dialogului fiind acela de a se stabili limitele personale ale fiecăruia, de a se cunoaşte reciproc şi de a se putea dezvolta pe baza şi în conformitate cu cunoaşterea acumulată/dobândită în urma dialogului. Însă limitele sunt mereu încălcate, ceea ce înseamnă că încă nu suntem deplin adaptaţi.

S-au identificat şi s-a vorbit despre cinci forme diferite de dialog în cadrul dezbaterilor teologice. Acestea ar fi: dialogul misionar, dialogul academic, dialogul empatic, dialogul politic şi, în fine, o a cincea formă de dialog pe care L. Berger (laureat al premiului Lucas, Tübingen 2010) o numeşte *confruntare dialogală* şi care presupune ca partenerii de dialog să-şi asume provocarea de a-şi adânci şi a-şi extinde propria înţelegere a adevărului [Cf. Aurel Pavel, Ştefan Tobler, în *Editorial*, RES 1/2012, p. 7].

Rezultatul scontat în urma dialogului va fi însă, de fiecare dată, acea adaptare a fiecăruia dintre partenerii de dialog la ceilalţi şi, în general, la o perspectivă care să promoveze responsabilitatea faţă de ceilalţi, aşa încât să se poată ajunge într-un final la o rugăciune făcută împreună cu ceilalţi şi la fapte bune lucrate împreună cu ceilalţi, acţiuni care oferă posibilitatea concretă a cunoaşterii şi a respectului reciproc, într-o unitate deschisă şi valorizată prin trăire autentic creştină a tuturor [D. Stăniloae, *Rugăciunile pentru alţii şi sobornicitatea Bisericii,* în *Studii Teologice,* 1-2/1970, p. 30, apud Nicolae Moşoiu, *Sobornicitatea deschisă, paradigmă pentru ethos-ul ecumenic. Viziunea creatoare a Părintelui Profesor Dumitru Stăniloae,* în RES, nr. 1/2012, p. 33; 35] şi, în acelaşi timp, o posibilitate de dezvoltare a unui dialog autentic.

De aceea, pentru a avea certitudinea unei raportări dialogice viabile la ceilalţi actanţi sociali, ar trebui să fim conştienţi în permanenţă de faptul că viaţa noastră este întemeiată pe relaţia pe care o avem cu Dumnezeu Care ne-a creat prin Cuvântul Său, în urma *sfatului intratreimic* (cf. Fac. 1, 26). Mai mult, ar trebui să conştientizăm faptul că, acest Dumnezeu este comuniune de Persoane Care Îşi comunică Una Alteia fiinţa dumnezeiască într-o perihoreză dinamică şi continuă.

În consecinţă, existenţa noastră nu se poate desfăşura altfel decât în comuniune dialogală cu Cuvântul lui Dumnezeu-Treimea. Oricât de mult am refuza noi acest fapt şi această realitate care este comuniunea, oricât de mult i-am respinge pe ceilalţi, arbitrar sau foarte bogat argumentat, împărţim firea umană cu ei. Suntem împreună cu ei, suntem oameni împreună cu ei şi prin ei, iar nu altfel. Deoarece nici chiar cu Dumnezeu nu putem fi oameni cu adevărat, dacă nu suntem oameni cu ceilalţi, aşa cum spune Mântuitorul în Evanghelia după Ioan.

Antimisul și Mirungerea, semnul unității Bisericii în episcop

Ideea conform căreia antimisul semnifică dependența prezbiterului față de episcop în săvârșirea Euharistiei nu lipsește din cele câteva izvoare care ne oferă informații despre folosirea sa în Biserica primară. Canonul 31 [Nicodim, Milaș *Dreptul Bisericesc Oriental*, trad. Dimitrie Cornilescu și Vasile Radu, Ed. Tipografia Gutenberg, București, 1915, vol. I, partea a II-a, p. 394. *Clericii care liturghisesc sau botează în paraclise, care se găsesc în case, hotărâm să se facă aceasta cu aprobarea episcopului local; prin urmare, dacă vreun cleric nu ar păzi aceasta așa, să se caterisească.*] al Sinodului Trulan (691-692) specifică faptul că niciunui prezbiter nu i se permitea să săvârșească Euharistia într-un paraclis fără permisiunea episcopului local. Balsamon, unul dintre primii care ne oferă informații despre antimise, în interpretarea sa, leagă acest canon de antimis, scriind: „*Datorită acestui lucru, se pare, antimisele erau împărțite, provenind de la episcopul local... nu numai ca o consacrare, inaugurare și sfințire (a paraclisului), ci și pentru a arăta că ritul săvârșit în paraclis are loc cu acordul episcopal*" [*Ibidem*, p. 395].

Trebuie menționat faptul că, în acea perioadă, episcopul nu oficia niciodată într-un paraclis, adică într-o Biserică individuală ce nu avea tron episcopal. Astfel, necesitatea unui antimis, în ceea ce privește paraclisele, este pusă în legătură nu cu Euharistia episcopului, ci cu cea a prezbiterilor. O altă sursă privind antimisul, mitropolitul anonim din Vella (începutul secolului al III-lea), spune că antimisele sunt date *prezbiterilor, „iar ei nu pot oficia fără ele*". Astfel, antimisul apare în izvoare ca fiind un fel de urmaș al *fermentum*-ului, unit cu principiul dependenței Euharistiei parohiale față de episcop – un principiu pe care *fermentum*-ul, după cum am văzut, l-a expus într-un mod atât de tulburător în timpurile mai vechi [Zizioulas, *Euharistie...*, p. 232].

Utilizarea Sfântului și Marelui Mir ca materie în Taina Mirungerii, prin care noul botezat primește plinătatea darurilor Duhului Sfânt și pecetea lui Hristos, a apărut în momentul în care înmulțindu-se numărul convertiților la creștinism, episcopi, care în mod personal oficiau și administrau Taina Mirungerii prin gestul punerii mâinilor deasupra neofiților, nu au mai putut administra personal această Taină [Pr. Prof. Dr. Nicolae V. Dură, *Dispoziții și norme canonice privind administrarea Sfântului și Marelui Mir. Sfințirea Sfântului și Marelui Mir pe teritoriul țării noastre expresie elocventă a autocefaliei Bisericii Române de-a lungul secolelor*, în rev. MMS, an LVII, nr. 1-3/1981, p. 39-41]. Ei au fost nevoiți să transmită preoților dreptul de a administra Taina, în numele lor cu undelemnul sfințit de ei personal [Col. Dumitru Răducanu, *Ce trebuie să știm despre Sfântul și Marele Mir*, Ed. I.B.M. al B.O.R., București, 2002, p. 12. Sfântul și Marele Mir se întrebuințează în patru situații: 1) la săvârșirea Tainei Mirungerii după botez; 2) la reprimirea celor de alte confesiuni sau religii la Ortodoxie; 3) la sfințirea Bisericii; 4) la sfințirea Antimiselor]. Sfințirea untdelemnului pentru Mirungere, așa cum se arată în can. 6 al Sin. local de la Cartagina [Floca, *Canoanele....*, p. 245. *„Zis-au toți episcopii: pregătirea Sfântului Mir și consacrarea fecioarelor să nu se facă de prezbiter; nici nu este îngăduit prezbiterului să împace pe cineva la Liturghia publică; aceasta este părerea tuturor*" (can. 6, Sin. Cartagina).] era și a rămas un drept exclusiv episcopal ce constituie până astăzi semnul sau expresia concretă a autocefaliei Bisericilor locale. Episcopul invocă pe Sfântul Duh asupra mirului ce devine întrucâtva prelungirea mâinii sale și astfel preoții pot fără prezența fizică a episcopului, dar în comuniune cu el, să săvârșească ungerea cu Sf. Mir, îndată după ridicarea din apa botezului [Pr. Asist. Dr. Liviu Streza, *Taina Mirungerii în Biserica Ortodoxă și în Bisericile Vechi-Orientale*, în rev. O, an XXXIX, nr. 2/1987, p. 70].

La toate acestea ar trebui adăugată și ezitarea foarte mare cu care a procedat Biserica față de împărțirea singurei Euharistii conduse de episcop, odată ce aceasta fusese impusă dintr-o necesitate practică. O lectura atentă a *Călătoriilor* Egeriei, arată că, și în secolul al IV-lea, în foarte populata Biserică a Ierusalimului, unde se îmbulzeau credincioși veniți din toate colțurile lumii creștine, se săvârșea *o singură* [Egeria, *Pelerinaj în Locuri Sfinte*, A.D. 381-384, trad. Prof. Cornelia Lucia Frișan, Ed. Viața Creștină, Cluj-Napoca, 2006, p. 89] dumnezeiască Euharistie, indiferent de numărul foarte mare de credincioși. Aceasta era Euharistia condusă de episcopul de Ierusalim, fiind săvârșită în așa-numita *ecclesia major*, cu alte cuvinte, în catedrală, iar la sărbători, credincioșii se adunau la celelalte biserici pentru săvârșirea Euharistiei, dar nu în grupuri, ci toți laolaltă, *sub conducerea episcopului,* iar în aceste zile „marea biserică" nu era folosită [*Ibidem*, p. 93]. Avem aici de-a face cu o remarcabilă încercare de salvare a singurei Euharistii originare, sub conducerea episcopului, de la prăbușirea sub presiunea necesității apariției parohiilor. Această descurajare a răspândirii adunărilor euharistice, ce fusese atât de mult uitată de cei din Apus în Evul Mediu și mai târziu chiar de ortodocși, ca rezultat al influenței apusene, trebuie să fie fundamentul ce evidențiază interzicerea de către canoane a săvârșirii mai multor Euharistii în aceeași zi, de către același preot, la același altar. Această prohibiție este veche și, după cum este ea formulată în secolul al VI-lea în Apus (Sinodul de la Auxerre), conține precizările conform cărora nu se pot săvârși două Liturghii în același timp, la același altar, iar *dacă episcopul a săvârșit Liturghia* la un altar, *nimeni nu mai are voie să o săvârșească în acea zi.*

Prin toate aceste elemente din viața liturgică a Bisericii primare, relația recunoscută de aceasta dintre Euharistia parohială și cea episcopală este clar evidențiată. Departe de a fi o unitate euharistică independentă și autonomă, parohia a apărut ca o *extindere* în acea regiune a bisericii episcopale (parohie episcopală, biserică locală) în care unica Euharistie se săvârșea sub conducerea episcopului. Prin urmare, Euharistia săvârșită de prezbiteri necesita nu doar permisiunea episcopală, ci și prezența vie a episcopului, astfel încât, în realitate, nu exista decât *un singur altar* (*monogenes thysiasterion)* în întreaga Biserica locală condusă de episcop [Pr. Lect. Univ. Dr. Constantin Rus, *Continuitatea și succesiunea apostolică. Studiu canonic,* în rev. AB, an. XV, nr. 7-9/2004, p. 38-39. Episcopul este simultan chipul lui Hristos și chipul Apostolilor. Această combinație a acestor două imagini este hotărâtoare pentru istoria conceptului succesiunii apostolice în termenii unei sinteze între perspectiva istorică și cea eshatologică. Prezbiteriul este înțeles ca un colegiu și este legat de îndatoririle de a învăța și de a conduce. Aceasta înseamnă că chipul hristologic este păstrat pentru episcop care singur ca și Hristos poate da slujirea, în timp ce prezbiterii îl înconjoară și îl însoțesc în această oferire. Acesta arată că succesiunea apostolică se realizează prin episcop nu ca un individ, ci ca fiind înconjurat de colegiu prezbiteriului. Această sinteză între istorie și eshatologie este realizată în Euharistie. Din această cauză Euharistia este contextul indispensabil al hirotoniei... Succesiunea apostolică prin episcopat este, în mod esențial, o succesiune a structurii Bisericii]. Astfel, parohia a sfârșit prin a fi distribuția în spațiu a *synthotron*-ului prezbiterilor, în timp ce singurul și adevăratul centru al unității euharistice era tot Scaunul episcopal, din care fiecare Euharistie parohială își extrăgea substanța [Eusebiu, *Ist. Bis*., p. 378 (X, 4, 67)].

Protos. Dr. Maxim VLAD

Despre „(dez)legarea cununiei"

De fiecare dată când cineva îmi spune că a fost pe la vreo mănăstire, încep să am emoții. Sunt și eu călugăr și iubesc viața și slujbele mănăstirești, dar atunci când fiii duhovnicești îmi cer binecuvântarea de a merge pe la mănăstiri, ori le spun concret unde să meargă, ori le interzic categoric să meargă la vreuna. Și aceasta pentru că în prea multe „mănăstiri" (mai ales din Moldova), călugării nu-și văd de viața lor monahală, ci sunt un fel de magicieni care se ocupă cu scoaterea dracilor, masluri continui, „dezlegări de cununii", prorocii, diferite metode de a ghici sau de a prevesti viitorul etc.

Acest soi de păgânism (sub forma slujbelor ortodoxe, dar fără duh ortodox) vorbește despre o credință și o pregătire teologică foarte slabă a clericilor, la care se adaugă manipularea intenționată care-i face pe oameni să dea până și ultimul ban acestor șarlatani în haine călugărești. Și, din păcate, oamenii caută anume astfel de „mănăstiri" și de „călugări", iar cei care nu fac astfel de „minuni" nici nu sunt considerați călugări adevărați. Acestea vorbesc despre faptul că nu doar oamenii din lume, ci și călugării înșiși, uneori, nu înțeleg care-i sensul monahismului și a vieții liturgice în mănăstire. Va fi un mare progres duhovnicesc atunci când oamenii vor înțelege că trebuie să meargă doar la mănăstirile în care nu se citesc „molitfele Sfântului Vasile", nu se „dezleagă cununii" și nici măcar nu se cunună.

Unul din subiectele predilecte ale „călugărilor magicieni" (dar și al unor preoți din lume) este cel al „legării" și „dezlegării cununiei". În limbajul bisericesc există două sensuri ale acestei expresii, pe care încerc să le explic mai jos:

1. În trecut, la slujba Cununiei, coronițele/cununile mirilor erau împletite din flori. Acestea erau lăsate pe capetele mirilor după ieșirea din biserică și, pe toată durata săptămânii „de miere" (transformată mai târziu de occidentali în „lună de miere"), cununile mirilor stăteau agățate de ușa camerei nupțiale, iar în opta zi mirii le puneau iarăși pe cap și veneau cu ele la biserică. Uneori, pentru a fixa mai bine cununa/coronița miresei, aceasta era împletită în părul ei, iar preotul trebuia să-i „dezlege cununa/cununia". Molitfelnicul are și rugăciuni speciale la scoaterea cununilor, care, în prezent, se citesc spre sfârșitul slujbei Cununiei, iar pentru a opta zi au fost alcătuite alte rugăciuni, care nu mai au legătură cu scoaterea cununilor. Deci acesta ar fi primul sens al „dezlegării cununiei".

2. Există și o valență canonico-juridică a „dezlegării cununiei", care-i vizează pe cei ce au divorțat și, pentru a putea primi binecuvântarea la a doua căsătorie, cer binecuvântarea episcopului de a o „dezlega" pe prima. Această „dezlegare" canonică a Cununiei este percepută ca o anulare a căsătoriei anterioare, deși Canoanele Bisericii nu prevăd astfel de posibilități și vorbesc despre recăsătorire mai mult în cazul văduviei (care în trecut era un fenomen mult mai frecvent decât astăzi). Deci, „dezlegarea cununiei" în sens canonic înseamnă o dispensă scrisă obținută de la episcopul locului. Nu există nici o slujbă specială care să „anuleze" cununia anterioară, ci totul se face printr-un document scris (tot așa cum nu există slujbe de caterisire din treapta preoției).

3. Pe lângă cele două sensuri ale „dezlegării cununiei" descrise mai sus, „popii vrăjitori" au mai inventat și un al treilea sens, care se referă la persoanele ce nu se pot căsători, iar dacă s-au căsătorit, au divorțat „fără motiv". Ei spun că acestor persoane (cele mai multe de gen feminin) „le este legată cununia" și ea trebuie „dezlegată". Mai mult decât atât, deși în cărțile noastre nu există nici un fel de slujbă sau rânduială de „dezlegare a cununiei", aceștia pretind că știu secretul cum să facă o fată să se

(continuare în p. 7)

Ierom. Petru PRUTEANU

Profil de teolog misionar ortodox în secolul al XX-lea: PR. ION BRIA

În pofida condiţiilor socio-istorice dificile în care şi-au desfăşurat activitatea Bisericile Ortodoxe în secolul al XX-lea, teologia misionară ortodoxă a continuat să se dezvolte. Sunt abordate teme care, într-o măsură mai mare sau mai mică, încercau să ofere soluţii pastoral-misionare credincioşilor din acele timpuri. O parte dintre aceste încercări – cu referire strictă la Biserica Ortodoxă Română – le-am amintit în capitolul precedent: „Apostolatul social" sau „Biserica slujitoare". Dar concretizarea conştiinţei misionare ortodoxe, care rămăsese totuşi vie, nu putea avea loc în timpul regimurilor comuniste atee ce dominau acum Răsăritul Europei. Paradoxal, semne puternice de reviriment s-au semnalat atunci când URSS şi sateliţii săi au decis să promoveze aşa-numita „luptă pentru pace" (sic!), prin care se urmărea demonizarea Occidentului. În această politică au fost atrase şi resursele religioase, începând cu anul 1961 majoritatea Bisericilor Ortodoxe devenind membre ale Consiliului Mondial al Bisericilor. Participarea ortodoxă la dialogul ecumenic a fost deosebit de însemnată, iar dintre roade trebuie amintite aici şi Conferinţele misionare, în care teologi ortodocşi de renume şi-au adus o contribuţie esenţială la elaborarea unor documente cu caracter eclesiologic-misionar relevante pentru toate bisericile şi confesiunile creştine. Cele mai cunoscute nume în acest sens sunt: Nikos Nissiotis (1924-1986), Antonie Plămădeală (1926-2005), Ion Bria (1929-2002) şi arhiepiscopul Anastasios Yannoulatos (n. 1929). În continuare ne vom referi mai pe larg la ultimii doi, întrucât lucrările lor cu caracter misionar nu doar că ilustrează perfect cele spuse mai sus, dar sunt şi cele mai solide din punct de vedere cantitativ.

Despre părintele Ion Bria (19 iunie 1929-2 iulie 2002) s-a spus că a fost „teologul român care a publicat cele mai multe cărţi şi studii în străinătate, cel care a ţinut cele mai multe conferinţe în afara ţării, cel care a organizat şi participat la cele mai multe întruniri ecumenice" (N. Moşoiu, C. Toroczkai 2009:204). Din punct de vedere misionar şi ecumenic, activitatea profesională, didactică şi editorială întreprinsă de Ion Bria ne face să afirmăm că avem de-a face cu cel mai important teolog misionar ortodox român şi unul dintre cei mai de seamă teologi misionari ortodocşi din secolul al XX-lea. Complexitatea se reflectă în varietatea temelor teologice abordate în opera sa – cuprinzând 34 de cărţi, 19 cursuri (post)universitare şi peste 270 de studii şi articole, publicate în limbile română, engleză, franceză şi germană – de părintele Ion Bria. Selectiv, amintim aici: *Martyria-Mission. The Witness of the Orthodox Churches Today* (Geneva, 1980), *Credinţa pe care o mărturisim* (Bucureşti, 1987), *Dicţionar de Teologie Ortodoxă* (Bucureşti, 1981), *Destinul ortodoxiei* (Bucureşti, 1989), *Iisus Hristos* (Bucureşti, 1992), *Ortodoxia în Europa. Locul spiritualităţii române* (Iaşi, 1995), *Liturghia după Liturghie* (Ed. Athena, Bucureşti 1996); *Curs de Teologie Dogmatică şi Ecumenică* (Sibiu, 1996; reeditat ca *Tratat de Teologie Dogmatică şi Ecumenică*, Bucureşti, 1999, respectiv în 2 vol., Sibiu, 2009) şi, pentru cursurile la master, *Hermeneutica teologică. Dinamica ei în structurarea Tradiţiei* (1999, ed. a II-a Sibiu, 2009).

Ion Bria, pe care am avut privilegiul să-l avem ca profesor de Teologie Dogmatică şi Ecumenism la Sibiu, în perioada 1998-2000, a fost, cu siguranţă, unul dintre cei mai reprezentativi teologi ortodocşi moderni participanţi la dialogul ecumenic. Mai mult decât atât, în perioada imediat următoare Revoluţiei din Decembrie 1989, el a venit cu cele mai inovative şi concrete soluţii pentru reintrarea Bisericii Ortodoxe Române în arealul social. Astfel, dintre temele teologice abordate se impun din punct de vedere misionar: centralitatea lui Iisus Hristos în realizarea misiunii; predicarea Evangheliei, „Cuvântul adevărului", şi transmiterea Tradiţiei, inculturaţia sau indigenizare şi identitate culturală, ajutorarea celor aflaţi în nevoi, dialogul religiei cu cultura vremii, şi situaţia ei, misiunea ca zidire a „Trupului" – Biserica, Misiune şi Liturghie, Misiunea şi comunitatea parohială, apostolatul mirenilor, Calitatea vieţii creştinilor ca premisă a activităţii misionare; „Liturghia după Liturghie"; consolidarea rolului parohiei etc.

Cu titlul ilustrativ, redăm câteva din ideile fundamentale ce se regăsesc în principala lucrare cu caracter misionar a Părintelui Bria, *Liturghia după Liturghie* (I. Bria 1996). „Principalul mijloc de a-i da mărturie al Bisericii în momentul de faţă – ne spunea elocvent acesta – nu constă în a vesti cu îndrăzneală că Hristos este Mântuitor, unei lumi care deja a auzit aceste cuvinte şi a rămas neimpresionată. Cea dintâi şi principală metodă de mărturie evanghelică este aceeaşi ca în Biserica primară. Cei ce vedeau *viaţa aleasă* (s.n.) a primilor creştini erau atât de atraşi de forţa şi frumuseţea ei, încât căutau să-i descopere puterea şi

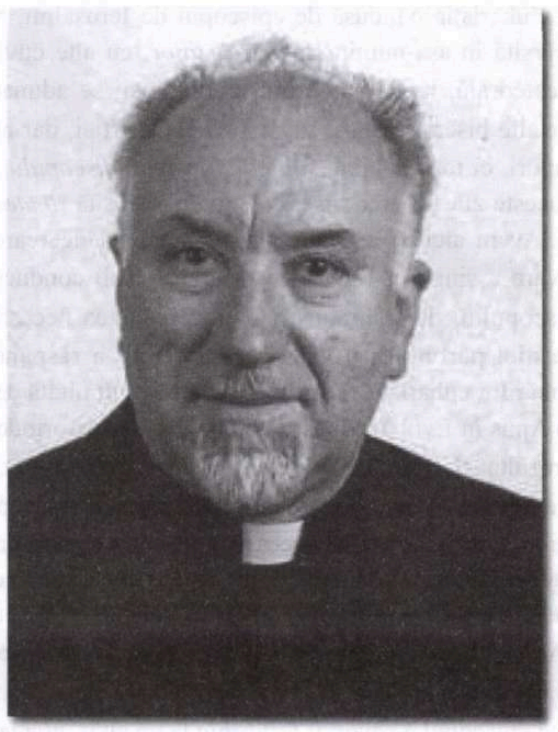

originea ..." (*Ibidem*, p. 119). Cu alte cuvinte, principalul mijloc misionar este însăşi viaţa creştinului, înnoită de Sfântul Duh şi întemeiată pe rugăciune. Caracterul este unul comunitar: realizarea unei comuniuni de dragoste după chipul iubirii dumnezeieşti. De aici şi diversele îndemnuri scripturistice (vezi In. 4,19, I In. 4, 7 sau I In. 5, 3-4). Consolidarea comunităţii eclesiale ca Trup al lui Hristos presupune, în mod absolut necesar, responsabilitatea faţă de orice fiinţă umană. Slujirea lui Dumnezeu implică şi slujirea faţă de aproapele. Fiecare persoană angrenată în lucrarea misionară a Bisericii trebuie să fie conştientă de acest fapt. De la „cei trimişi" se aşteaptă sfinţenia personală, căci mărturia evanghelică nu se poate face decât într-un duh de pocăinţă. După modelul sfinţilor, misionarii creştini trebuie să reflecte slava necreată a lui Dumnezeu şi să-şi bazeze toate puterile pe puterea dinamizatoare a Treimii. Conştienţi mai întâi de propria lor căinţă (*metanoia*), convertire şi mântuire, „cei trimişi" trebuie să posede în chip deplin calitatea de „martori ai Adevărului".

Lucrarea misionară, împlinirea cerinţelor pe care le reclamă „Liturghia după Liturghie", îi vizează aşadar deopotrivă pe clerici şi pe laici. Ion Bria a subliniat în repetate rânduri că desfăşurarea activităţii misionare a Bisericii nu este apanajul exclusiv al unor specialişti. Mai mult decât atât, fiecare preot se cuvine să-şi exercite în mod deosebit lucrarea misionară. Fiecare preot „trebuie să fie pe deplin purtătorul Veştii celei Bune a Învierii". Atitudinea sa trebuie să fie adaptată la schimbările societăţii contemporane. El nu mai poate rămâne pasiv şi fatalist. Informat în legătură cu noile cerinţe ale vremii, el este chemat să predice Evanghelia nu doar prin cuvânt, ci prin întreaga sa viaţă. Vorbim însă de cerinţe care, la nivel parohial, îl vizează nu doar exclusiv pe preot, ci pe fiecare credincios în parte. Fiecare membru al parohiei trebuie să fie exemplu de creştin „prin cuvânt şi faptă", deopotrivă în locaşul de cult şi în afara lui, deopotrivă duminica şi în zi de sărbătoare, precum şi în viaţa de zi cu zi.

Dacă menirea parohiei este aceea de a fi o „comunitate disciplinată", forţa de coeziune atât la nivel intern, cât şi în relaţie cu celelalte comunităţi locale, s-ar cuveni să o aibă preotul. Dar nu trebuie uitat că acesta nu este decât un reprezentant şi trimis al episcopului. De aceea acesta este proestosul care inspiră şi asigură coeziunea comunităţii, viaţa conciliară şi solidaritatea întregului corp eclesial. Rolul său de întâistătător marchează, desigur, întreaga sa comunitate pe care o păstoreşte. Dar acest aspect nu se răsfrânge exclusiv asupra clericilor; vorbim despre un fapt general valabil pentru fiecare creştin în parte. Orice creştin este marcat de „simetria dintre persoană şi comunitate, dintre cuvânt şi faptă, dintre imaginea pe care o are de sine şi pe cea pe care o comunică altora" (*Ibidem*, p. 124). Nu poate exista o disciplină a parohiei dacă nu are la bază iubirea reciprocă între creştini. Este o iubire ce are ca izvor chiar Liturghia. Într-adevăr, Liturghia Euharistică rămâne izvor, model şi inspiraţie de viaţă socială. După cum detaliază Părintele Ion Bria, „roadele creaţiei şi ale muncii credincioşilor sunt oferite la altar şi schimbate în daruri euharistice, ca să fie apoi împărtăşite tuturor ca forţe de comuniune. Dumnezeu este generos şi îi invită pe toţi la masa de nuntă, cu condiţia ca cei invitaţi să devină exemplu de convivialitate şi de solidaritate cu semenii lor. Ritual unic de comuniune mintală şi afectivă, Liturghia este capabilă să refacă toate relaţiile umane, nu numai cu Dumnezeu, în mod abstract, ci şi cu comunitatea socială, cu familia şi societatea. *Liturghia* şi *diaconia* sunt deci inseparabile" (*Ibidem*, p. 126). Oriunde şi oricum, ori de câte ori doi sau trei discipoli erau adunaţi împreună, Domnul Înviat era prezent în mijlocul lor, invitând pe prietenii Săi la ospăţul de nuntă (Apoc. 19, 9). Această invitaţie rămâne valabilă şi pentru Biserica de azi. Ea trebuie să fie adresată tuturor oamenilor, şi în special mulţimilor de invalizi, bătrâni, bolnavi, săraci sau aflaţi în alte suferinţe şi lipsuri. Toţi membrii Bisericii nu trebuie să le închidă uşa acestora, ci să participe la suferinţa lor, amintindu-şi de cuvintele Mântuitorului: „Întrucât aţi făcut unuia din aceşti prea mici, Mie aţi făcut" (Mt. 25, 40) (*Ibidem*, p. 127-129).

În concluzie, esenţa misiunii creştine constă în propovăduirea Evangheliei iertării, învierii şi vieţii veşnice. Evanghelia iubirii scoate pe om din sfera individualismului, îl plasează în chiar centrul problemelor sociale şi cetăţeneşti. În documentul ecumenic mult citat şi preţuit de părintele Bria, *Go Forth In Peace*, se sublinia că „mila faţă de săraci este, de asemenea, o liturghie sfântă, în care fiinţele umane sunt preoţi, şi care are o mare valoare în faţa ochilor lui Dumnezeu" (vezi C. Toroczkai 2015:226-228). Chiar dacă nu-şi identifică mesajul ei cu programe politice şi sociale din vremea noastră, Biserica nu neglijează realitatea sărăciei umane şi a problemelor cu care umanitatea este copleşită. O idee la care membrii Bisericii Ortodoxe Române, mai ales cei implicaţi în păstorire, ar trebui mereu să reflecteze.

Bibliografie: Nicolae Moşoiu, Ciprian Iulian Toroczkai, „Postfaţă", în Ion Bria, *Hermeneutica teologică. Dinamica ei în structurarea Tradiţiei*, ed. a II-a, Ed. Andreiană, Sibiu, 2009; Ion Bria, *Studii de Misiune şi Ecumenism*, Astra Museum, Sibiu, 2013; Ion Bria, *Liturghia după Liturghie. Misiune apostolică şi mărturie creştină – azi*, Athena, Bucureşti, 1996; Nicolae Moşoiu (coord.), *Relevanţa operei Părintelui profesor Ion Bria pentru viaţa bisericească şi socială actuală: direcţii noi de cercetare în domeniul doctrinei, misiunii şi unităţii Bisericii: Sibiu, 14-17 mai 2009*, Ed. Universităţii „Lucian Blaga", Sibiu, 2010; Ioan Tulcan, Cristinel Ioja (coord.), *Pr. prof. dr. Ion Bria (1929-2002): The reception of his theological thinking and its relevance for the overpass of the ecumenical & missionary deadlock*, Ed. Universităţii Aurel Vlaicu, Arad, 2009; Ciprian Iulian Toroczkai, „Rolul parohiei în realizarea misiunii Bisericii. Contribuţia Pr. Prof. Ion Bria (1929-2002)", în *Îndrumător Bisericesc* – Sibiu 163, Ed. Andreiana, Sibiu, 2015, p. 207-228.

Ciprian Iulian TOROCZKAI

LECȚIA DE RELIGIE

Pr. Conf. Dr.
CONSTANTIN NECULA

Începutul verii. Vacanță. Dimineața devreme văd copii intrând în Catedrală. Sărută icoanele, se pleacă plăpând în rugăciune, primesc cu gingășie, în palmele făcute căuș, bucăți de Prescură. Mănâncă fericiți, zâmbind ca dinaintea unui dar de preț. Peste câteva zile, ajuns la Sâmbăta, aflu în pridvorul brâncovean al mărturisirii de la Mănăstire, alt grup de copii, de la o școală specială, care, sub ocrotirea Părinților, se bucură de liniște și dragoste. Alt grup de tineri, în Biserica mare a mănăstirii, vorbește cu Mitropolitul nostru. Un tată și copiii lui. Peste încă o vreme, scurtă, la Sihla, după Liturghia Schimbării la Față, sunt zeci de copii, unii cu părinții, alții cu bunicii. Surâd cuminți, înconjurați de bucuria mesei de Hram. Strugurii le fac cu ochiul. Stau la masă cu Starețul, precum boierii altădată cu Vodă. Și în orice colț al României este așa. Toată vara. Emoție și curăție, surâsuri de recunoaștere cu Cerul. Ora de religie rodește în vacanțe. Nu e niciun catalog, nicio notă și nici o forțare în toate acestea. Vorbesc cu ei. Știu de ce vin și se bucură de Biserică. E Casa lui Dumnezeu. Și a lor. Idilic? Real.

Trece vara. Copiii caută după caietul de teme. O parohie oferă ajutor să-și rezolve temele la matematică. Alt preot ajută copiii la engleză. La română, îi ajută o preoteasă. Le redescoperă bucuria lecturii. Copiii dintr-o parohie au o echipă bună de joacă, alții merg împreună la pescuit, grijuliu însoțiți de fiul cel mare al Părintelui din sat. Peste vară, sute de tabere. Sute de întâlniri cu preoții și oamenii bisericii. Profesorii nu au vreme de vacanță. Dau câte o fugă la mănăstiri, ca la niște frați și surori. Biserica e una. Din răutatea lumii, liniștea distinsă în locașuri amirosind a Liturghie, singura terapie propusă sufletului obosit al profesorului român. 65.000 dintre ei au părăsit școala în ultimii 10 ani. E prea mult. E neliniștor de greu. Lecția credinței lor, copiii care-i urmează și vara, în segmente de vacanță anti-depresivă, vindecând lehamitea cotidiană.

Lecția de religie a României. De luni bune de zile, un vertij mediatic atacă Biserica, școala, religia, valorile prin care un Neam de referință pentru cultura europeană este târât în embargoul de etică inutilă dictată de parveniții de moment ai politicii de conjunctură. Atacul la ora de religie are ceva în comun, fundamental, cu încercarea de impunere a unei educații sexuale legate de dictatura unei penibile propagande anti-familie, anti-normalitate și anti-cultură creștină. Valorile creștinismului sunt epuizate în comentarii penibile de gardienii unei orânduiri geopolitice cu gust de alcov mediocru. Ca și în cazul orei de religie s-a adus în prim-plan incompetența familiei românești de a educa. Întreaga vară reprezentanții unui ONG au bătut satele românești ca să facă dovada că părinții sunt incompetenți, cultural și sub aspectul culturii sexuale, să-și educe copiii în viziunea noilor anti-valori sexuale. Au căutat, au analizat și au raportat. Vom vedea cum vor aduce din condei rezultatele, n-ar fi prima dată. Același subiect, al incompetenței parentale, a fost miezul discuției și în ce privește ora de religie. Când au văzut procentele, zdrobitoare, falsificatorii democrației procentuale au vociferat împotriva părinților, a familiei. Altă victimă a fost Ministerul Educației, școala, respectiv. De la Ministru la directori și diriginți ori simpli profesori de religie, presiunea a fost imensă, mai ales mediatică și pe la comisiile corigențelor democratice. Nu la voia întâmplării s-au vânat învățători și profesori, directori și comisii de bacalaureat, secretari de stat ori consilieri ai Ministrului Educației. Impostori cu diplome au turmentat Legea, au surfilat interese, au inventat conflicte. Ca să concluzionez, în viziunea ONG-urilor autoimpuse ca valori ale dialogului social și educațional, acreditați cel mult la caligrafia unei noi conduite atee, nici părinții și nici școala nu sunt în stare să asigure educarea copiilor. Și atunci cine? Ele, ONG-urile, proiecțiile vechilor comisariate leninist-staliniste (aici puteți pune orice dictator vreți). Ei, făuritorii unei noi culturi educaționale în care valorile se schimbă permanent, în care copiii trebuie tâmpiți cu libertăți absurde, în care ceea ce ține de intim se transformă în public, iar educația civică se reduce la acceptarea unor politici sexiste jenante. Ei, creatorii omului-nou, post-moral și post-valoric. A omului manipulabil prin vocalism și zgomot, căruia i se oferă burse de spălarea creierului și manuale de spălarea demnității naționale și umane. Ei, care în vară căutau disperați prin Inspectorate profesori care să fie procesați intelectual într-un proiect în care să devină moderatori în școli a noii culturi a LGBT-ului, seminali și indiscreți până la penibil. Cursuri la care au triat participanții, nu cumva să scape vreun ortodox căruia să nu-i convină discursul imoral al pseudo-educației propuse.

Discriminați în propria țară, românii ortodocși își caută liniștea în Biserică. Aceea jignită că gestionează corect fondurile ce-i revin de la Stat, aceea care a lăsat defavorizaților sociali 19, 4 milioane de euro din bugetul său, aceea care orice ar face este „dușmanul de clasă" declarat al noilor tribunale poporale, media și mediocrii slujitori ai intereselor celor marcați de „sindromul Pinocchio", minciuna ca politică de conjunctură. Lecția de religie a României durează mai mult decât ora de religie. Ține cât ora astrală a momentului acestuia, în care refuzăm să devenim sclavii unei democrații schilodite de sensul ei moral. Cu fiecare om care se roagă, muncește cinstit, citește Scriptura și-i aduce slavă lui Dumnezeu, lecția continuă. Și continuă!

Despre „(dez)legarea cununiei"

(urmare din p. 5)

mărite sau să nu mai divorțeze. Bineînțeles, totul e minciună, iar o astfel de „legare" și, respectiv, „dezlegare a cununiei" pur și simplu nu există! Cei care inventează acestea sunt niște escroci mincinoși, care fac bani pe seama unor fete naive și dezorientate, fără să le apropie în mod corect și real de Hristos și Biserică.

Experiența arată că motivele necăsătoririi sau divorțului pot fi diferite, și acestea pot fi atât obiective, cât și subiective. De multe ori le spun fetelor/femeilor: „dacă vă rugați și postiți, sunteți spovedite și împărtășite, babele pot să vă toarne toate vrăjile în capul vostru, că ele nu se ating de cei care-L au pe Hristos; iar dacă nu vă rugați, nu vă împărtășiți, nu mergeți la Biserică și vă permiteți să faceți diferite păcate, nu trebuie să vă facă nimeni vrăji, că voi singure vă legați și vă blestemați! Și de ce apelați la Biserică abia acum, când vi se pare că Dumnezeu a uitat de voi sau este nedrept față de voi? Sau nu cumva și această „dezlegare a cununiei" o percepeți tot ca pe un act magic, fără să vă intereseze prea mult viața duhovnicească?"

Bineînțeles, aceste cuvinte nu sunt decât o metodă de a trezi conștiința adormită, pentru a nu căuta problema în afară, ci înăuntru. Dar de multe ori problema nu este nici în afara, nici înăuntrul persoanei (încă) necăsătorite, ci doar în mintea magicienilor în rase, care au văzut că, speriind fetele cu „legarea cununiei", poți face bani foarte mari, pentru că unele sunt gata să facă orice (inclusiv „ședințe intime cu părintele" – cum mi-a fost dat să aud), numai să nu rămână nemăritate. Pentru mine, de exemplu, este clar de ce o fată, care are o astfel de gândire și cultură, stă încă nemăritată. Dar nu-mi este clar ce are asta cu Biserica și de ce vrăjitorii în rase de la Saharna nu sunt alungați din Biserică sau, cel puțin, nu li se interzice de a pune reclame pe toți stâlpii orașelor din Moldova? Sau poate, aidoma altui renumit magician, să dăm și șarlatanilor de pe malul Nistrului catedre episcopale pe malul Prutului, ca să facem rușinea „desăvârșită"?

Oameni buni, atunci când aveți careva probleme duhovnicești, trebuie să alergați cu încredere la Dumnezeu și la Biserică, la fel cum alergați la spital când sunteți bolnavi. Dar așa cum vă interesați de competențele medicilor și nu vă încredințați trupul pe mâna oricui, faceți efortul și cercetați dacă și preotul își face slujirea conform Evangheliei și canoanelor bisericești. Nu este o altă cale de mântuire decât prin Biserică, și problemele noastre duhovnicești se rezolvă doar cu ajutorul Bisericii, dar evitați preoții care vă propun soluții imediate, dezlegări, preziceri și minuni. Nu sunt de la Dumnezeu toate astea!

Și țineți minte: nu există „legări și dezlegări ale cununiei" (în sensul descris la punctul 3). Astea sunt invenții băbești, preluate și de unii popi, care nu sunt preoți ai lui Hristos, ci „traficanți de Hristos" și „vampiri ai sângelui poporului", cum îi numea Sf. Grigore Teologul pe episcopii din timpul său. Există însă o pedagogie tainică a lui Dumnezeu, care uneori rânduiește ceva mai bun decât așteptăm noi la moment, iar alte ori îngăduie „un rău mai mic" pentru a evita altul mai mare.

Deci, dacă sunt persoane care nu se pot căsători și își închipuie că „le este legată cununia", să meargă să se spovedească la preotul din parohia lor, să se împărtășească cât mai des și, bineînțeles, să se uite puțin și la ceea ce mai au de corectat în caracterul și comportamentul lor, căci și asta contează foarte mult. Nu strică să se gândească și dacă nu cumva Dumnezeu le vrea mirese ale Lui sau, pur și simplu, le așteaptă să se mai maturizeze pentru a le rândui un mire mai potrivit aici pe pământ…

STAREŢUL SERAFIM POPESCU – Viaţa şi învăţătura

Născut la 28 octombrie 1912, în localitatea Totoiu din judeţul Alba, din părinţi plugari, Nichifor şi Cătălina, Dumitru Popescu începe studiile în satul natal, iar în anul 1925 intră la Liceul de băieţi „Mihai Viteazul" din Alba Iulia, obţinând diploma de bacalaureat în anul 1932. Din toamna aceluiaşi an devine student al Academiei Teologice „Andreiane" din Sibiu, pe care o absolvă în 1936. Între anii 1936-1938 a funcţionat ca secretar al Academiei Teologice din Sibiu, timp în care s-a pregătit şi a obţinut licenţa la Facultatea de Teologie din Cernăuţi.

La 20 noiembrie 1938, este hirotonit diacon necăsătorit de către Înalt Presfinţitul Mitropolit Nicolae Bălan. Soseşte la Mănăstirea „Constantin Brâncoveanu" în vara anului 1940. Cu un an înainte de stabilirea sa la Sâmbăta, părintele Serafim a fost trimis de Mitropolitul Nicolae Bălan la Sfântul Munte Athos, unde a stat, vreme de 6 luni, sub ascultarea părintelui Antipa Dinescu de la Schitul Sfântului Ipatie.

În aceste împrejurări, Mitropolitul Nicolae Bălan i-a scris următoarea scrisoare:

„Iubite fiule, ai făcut foarte bine încercând toate modalităţile pentru a-ţi prelungi petrecerea la Athos. Culege şi adună în suflet tot ce poţi găsi bun în acea veche colonie duhovnicească. Atmosfera ei, tradiţia şi amintirile de acolo, pentru un suflet primitor trebuie să aibă o vrajă deosebită şi o covârşitoare influenţă asupra formării caracterului monahal. Sunt mulţumit şi dacă vei culege din lectura părinţilor bisericeşti tot ceea ce vei găsi, dar m-aş bucura dacă n-ai neglija nici iniţierea în limba greacă. Eu ţi-aş da sprijin să treci de la septembrie încolo, după ce vei ieşi din Athos, la Atena, pentru a urma cursurile la facultatea teologică de acolo un an de zile şi pentru a-ţi însuşi mai bine limba greacă. Dacă la Atena ai găsi adăpost în vreo mănăstire cu călugări buni, aceasta ar fi tot ce pot să-ţi doresc mai bine. În sensul acesta te informează cât vei sta la Athos, apoi îmi răspunde cum te-ai hotărât. Te concentrează în rugăciune caldă şi în meditaţie căci acestea sunt pentru un suflet deschis spre cele duhovniceşti mijloacele de primire a harului de sus. Dacă ai găsi un bun duhovnic, aceasta ar fi ca o a doua providenţă pentru sufletul tău. În tot cazul, cercetare repetată a sfintelor slujbe, împărtăşirea cu sfânta cuminecătură, după pregătiri serioase îţi vor da acele bucurii duhovniceşti, mai presus de care nu se găsesc altele în viaţa aceasta. Când vei avea nevoie de mine, să mi te adresezi cu încredere, că şi eu am toată încrederea în sufletul tău candid, în simţirea ta curată şi ştiu că, cu ajutorul Celui de sus, vei fi în stare să progresezi pe cărarea cea îngustă a duhovniciei. împărtăşindu-ţi spre aceasta arhiereasca mea binecuvântare, sunt cu părintească iubire. …"

Când s-a întors din Athos, cu Părintele Arsenie, a adus copii ale unor manuscrise româneşti vechi ale *Filocaliei.* Apoi, un an şcolar, a audiat cursuri de teologie la Facultatea de Teologie din Atena, fiind calificat de profesorii de aici ca „spimelis" („sârguincios"). Tot aici face primele traduceri din operele Sfinţilor Ioan Gură de Aur şi Vasile cel Mare.

La mănăstire, diaconul Serafim slujeşte timp de un an împreună cu părinţii Arsenie Boca şi Nicolae Mladin. La 20 februarie 1941 a fost hirotonit preot pe seama mănăstirii, iar în postul Sfintelor Paşti din acelaşi an a primit harul duhovniciei, începând spovedania credincioşilor.

La praznicul Izvorul Tămăduirii din 1941 este tuns în monahism primind numele de Serafim. La începutul anului 1943 pleacă în Germania, unde învaţă limba germană şi urmează cursurile Facultăţii de Teologie Evanghelică din Berlin.

De aici călătoreşte la Bethel, în Bielefeld, unde cunoaşte îndeaproape lucrarea de caritate a Bisericii Evanghelice: „Ajungem pe la 8 dimineaţa în Bethel. Suntem bine primiţi. Pastorul Iaspern se îngrijeşte de noi. Ne dă în seama unui conducător care ne însoţeşte şi ne arată instituţiile bogate ale Bethelului. Pe măsură ce vizităm casele bolnavilor se deschide înaintea ochilor o lume nouă. O lume a suferinţei. Bethelul a fost, la început, o colonie pentru bolnavii epileptici. Cu timpul s-a dezvoltat aşa de mult încât astăzi este un oraş de sine stătător. Dezvoltarea Bethelului se datoreşte unui om ales de Dumnezeu să fie tatăl celor suferinzi. Este bătrânul «tata Bodelschwing». A avut inima bună şi dar de la Dumnezeu de a alina suferinţa. El însuşi a fost tatăl a cinci copii, dar moartea i-a răpit pe toţi, rămânând singur cu soţia sa. Faptul acesta l-a determinat să se ocupe de suferinţa celor mulţi. Fiind chemat să conducă institutul de bolnavi care exista, a lucrat cu multă râvnă pentru desăvârşirea lucrării de caritate. Bethelul ajunge astfel încă înainte de războiul mondial o vestită colonie

de bolnavi, unde toţi cei oropsiţi şi-au găsit mângâiere şi ajutor. Sunt primiţi pe lângă epileptici şi alţi suferinzi: tuberculoşi, schilozi, orbi.[...] Casele de bolnavi sunt numite după locurile sfinte: Emaus, Capernaum, Nain, Cana, Nazaret, Betlehem. Însăşi numirea de Bethel este biblică. Am cercetat casele bolnavilor. Doamne, câtă suferinţă în lume. Mai cu seamă epilepsia e o boală grea, care schimonoseşte făptura omenească. Cauzele ei sunt necunoscute. Unii spun că e o boală demonică. Am petrecut doar câteva zile în Bethel, dar mi-am dat seama de marea suferinţă a oamenilor de aici. O hotărâre răsare şi în sufletul meu. Să fac tot ce-mi stă în putinţă pentru ajutorarea celor suferinzi. Să fac adică, lucrul samarineanului milostiv". „Marţi călătoresc spre Bethel. Ajung seara. De acum încep să muncesc practic. Vreau să-mi câştig cunoştinţe folositoare pentru viaţa pastorală. în prima zi intru la lucru. Desigur, nu mă simt bine între mizeria omenească, dar mă silesc să mă împrietenesc cu suferinţa, căci aceasta este pâinea cea de toate zilele a lumii de azi. Gândul meu este să răzbat la sufletul celui ce suferă şi acolo să înlătur răul ca să poată veni duhul cel bun de sus. E foarte frumos acest gând, dar când e vorba să faci ceva real pentru alinarea suferinţei te izbeşti de multe piedici. Făptura omenească schimonosită de păcat se zbate într-o mizerie aşa de mare că îţi vine să-i plângi de milă. În sufletul meu se produce o adevărată luptă. Deoparte mă preocupă gândul slujirii fraţilor în suferinţă, având în vedere porunca hotărâtă a Mântuitorului de a veni în ajutorul celor suferinzi. De altă parte, omul cel vechi din mine, omul cel păcătos, mă îndeamnă să ocolesc suferinţa şi mizeria omenească şi să mă ocup de alte lucruri, mai senine, mai uşoare. Doamne, fă să biruie în mine gândul cel bun şi mântuitor, gândul slujirii curate! Primele două zile în Bethel sunt apăsătoare. Simt parcă ce simţeam odată la Sfântul Munte: mizeria omenească în toată înfăţişarea ei. Acolo însă, era o mizerie de ordin sufletesc, aici însă, una de ordin trupesc. Mă silesc să fac faţă împrejurărilor şi să încep lucrul. Lucru, însă, practic. Şi încă de cea mai proastă calitate. Curăţirea bolnavului. Îngrijirea lui trupească este o lucrare ce produce multă nemulţumire, chiar scârbă. Totuşi, potrivit obiceiului de muncă de aici, mă supun şi fac totul după poruncă. E călugăria lumii pe care de multe ori o primim fără să vrem, numai să fim în pace cu oamenii. Călugăria lui Dumnezeu e mult mai frumoasă.

Bolnavii din „Ebenezer" sunt într-o stare destul de grea. Unii sunt nervoşi peste măsură, alţii sunt nesimţiţi. Unii dintre ei sunt prietenoşi, alţii brutali. Se mai lovesc din când în când. Unii râd, alţii plâng. Dispoziţia lor sufletească e determinată şi de timp, posomorât sau senin. Prea puţin înţeleg din vorbele lor, dar mă silesc să le fiu prieten.

Bolnavul e un copil nevinovat. Am impresia că bolnavii sunt, de multe ori, mai sănătoşi decât noi care ne pretindem sănătoşi. Înţeleg, sunt cu judecata nevicleană şi de multe ori drepţi în judecată. Omul sănătos greşeşte cu voie şi cu ştiinţă, pe când bolnavul fără voie şi cu neştiinţă. Deoarece sufletul lor e nevinovat şi poate curat şi limpezit prin suferinţă. În trupul lor smerit de suferinţă, bolnavul ascunde un suflet pe care mulţi nu-l înţelegem. E un suflet plin de taină. Bolnavul nu-şi dezvăluie lăuntrul său sufletesc. [...] Noi însă cunoaştem ceva despre suflet, dar nu putem să ştim ce lipseşte înlăuntrul omului şi de aceea nu avem puterea de a-l ridica pe cel căzut. Lucrarea de înnoire a omului e o lucrare de sus. Totuşi, omul, prin silinţa sa, se poate pregăti pentru darul lui Dumnezeu. Toată silinţa de însănătoşire a bolnavului la aceasta trebuie să tindă: cum să-l ajutăm pe bolnav pentru a-l scoate din starea sa de decădere sufletească şi a-l face în stare să primească ajutorul lui Dumnezeu. Bolnavul nu este un desmoştenit al sorţii, ci un chemat al împărăţiei lui Dumnezeu. Sub trupul lor smerit de suferinţă, se ascunde Hristos Cel Ce milă voieşte, şi nu jertfă. A petrece lângă patul unui bolnav însemnează a renunţa la tine, a trece peste dorinţele tale şi a sluji dezinteresat aproapelui. Te cuprinde de multe ori dezgust pentru viaţă, dar iarăşi te înseninezi şi te întăreşti sufleteşte. Este dragostea pusă la încercare. Inima mea e pentru a ajuta pe cel suferind. N-am însă destulă putere să birui în mine dorinţa cea pătimaşă şi să mă dedic cu totul slujirii [...] Mi-a dat Dumnezeu puţină răbdare. Pot suferi ocara ce mi se face că n-aş lucra destul. În suflet am însă gânduri mustrătoare pentru fraţii diaconi. Uneori le fac observaţii. Bethelul, am zis că ar fi mai mult o lucrare de gospodărie, decât de îngrijire a bolnavilor. Într-adevăr am auzit prea puţin despre suflet şi credinţă vorbindu-se aici. Bolnavul îşi aranjează viaţa între mâncare şi somn. Mâncarea multă îngreunează trupul; iar somnul sufletul. Bieţii de ei sunt într-o toropeală şi mizerie de necrezut [...] Bolnavii epileptici au o poftă nebună de mâncare. Sunt aşa robiţi de mâncare, încât se ceartă între ei, pentru o bucată de pâine sau pentru supă. Sunt aşa de fioroşi la bătaie încât stau să-l nimicească pe cel ce fură mâncarea altuia. N-am mai văzut aşa bolnavi mâncăcioşi ca cei de aici. Cei vinovaţi primesc pedeapsa şi sunt închişi la celulă. Doamne, iartă-mă că îmi vine să zic că oamenii aceştia nefericiţi au sufletul lipit de pământ".

Protos. Matei BILAUCĂ

In memoriam

† PR. VICTOR NEAMȚU
(26.12.1957-29.07.2015)

În data de 29 iulie a.c., a trecut la cele veşnice Pr. Victor Neamţu, parohul „Bisericii de lemn" din Centrul Civic al Braşovului. Părintele se afla la spital în comă, după ce suferise în sâmbăta de dinainte două accidente vascular-cerebrale. A murit miercuri dimineaţă, la nici 58 de ani, după 33 de ani de slujire preoţească şi mai bine de zece ani de profesorat la clasele de seminar teologic create în cadrul Liceului Pedagogic (Liceul „Andrei Mureşanu") şi constituite ulterior într-o instituţie de sine stătătoare.

Părintele Victor Neamţu s-a născut la 26 decembrie 1957, în Comăna de Sus (jud. Braşov). A absolvit Institutul Teologic de Grad Universitar din Sibiu în anul 1982 şi curând după absolvire a fost hirotonit preot pe seama parohiei Purcăreni (lângă Tărlungeni, jud. Braşov) pe care a păstorit-o în perioada 1982-1989. Din 1989 a fost transferat la Biserica „Sf. Nicolae" din Şcheii Braşovului unde a slujit până în 1994, când a fost numit preot paroh al Parohiei Blumăna III, dar în lipsa unui spaţiu adecvat celebrării liturgice a slujit la Biserica „Sf. Gheorghe" (de pe Bulevardul 15 Noiembrie) împreună cu părintele Gheorghe Grindu până în anul 1997, când se mută cu slujirea la bisericuţa de lemn cu hramul „Înălţarea Domnului" din Centrul Civic, unde va păstori până la moartea sa prematură.

Puternica personalitate a părintelui Victor s-a distins în raport cu două proiecte care i-au marcat viaţa şi i-au evidenţiat vocaţia de ctitor, şi anume: catedrala din Centrul Civic şi Seminarul Teologic din Braşov. Odată cu configurarea parohiei ortodoxe Blumăna III, Consiliul Local al Municipiului Braşov a aprobat ridicarea unei biserici monumentale, concesionând terenul aferent, iar părintele Victor, în calitate de paroh al acestei unităţi, a început demersurile de proiectare şi de încadrare urbanistică a edificiului de cult în acea zonă. Intuind caracterul exponenţial pe care trebuia să-l dovedească viitoarea catedrală, părintele Victor – un vizionar pentru acele vremuri – a prevăzut pentru nivelele subterane ale construcţiei amenajarea de spaţii expoziţionale (muzeu, galerii) care veneau să întregească potenţialul unui aşezământ cultural mult mai complex pe care avea să se clădească măreaţa biserică. Într-o primă fază s-a înălţat, pentru necesităţile enoriaşilor, „Bisericuţa de lemn" în anul 1997, unde urmau să fie strânse şi fondurile pentru viitoarea ctitorie. Din nefericire, apariţia unor probleme şi dificultăţile întâmpinate în colectarea de fonduri au dus la tergiversarea lucrărilor şi, în cele din urmă, la revocarea proiectului de către acelaşi Consiliu Local în anul 2005.

Mai greu perceptibilă, dar poate mult mai însemnată a fost lucrarea sa de formare şi de pregătire a tinerilor pentru misiunea pastorală prin înfiinţarea seminarului teologic, pe care părintele Victor Neamţu l-a introdus în peisajul liceal braşovean ca secţie teologică pe lângă Şcoala Normală „Andrei Mureşanu" Braşov în anul 1994, şi care, începând cu anul şcolar 1999-2000, a devenit unitate de învăţământ de sine stătătoare sub titulatura „Seminarul Teologic Liceal Ortodox Dumitru Stăniloae". Pentru cei peste 250 de elevi pe care i-a îndrumat în cadrul celor 10 generaţii care l-au cunoscut îndeosebi ca „Părintele Director", Părintele Victor rămâne figura autoritară care străbătea voinicește coridoarele şi apărea intempestiv în sălile de clasă. Severitatea afişată la curs se dilua în celebrarea liturgică şi dispărea cu totul în momentul interpelărilor de după slujbă, când biserica se umplea de zâmbetele seminariştilor surprinşi de remarcile lui. Însă caracterul său se dezvăluia pe deplin abia în postura de duhovnic când îi sfătuia părinteşte, plin de blândeţe, pe cei ce aveau curajul să-l descopere şi să se apropie de el. Aceste 10 generaţii şi, indirect, şi toate cele ce au studiat în cadrul Seminarului din Braşov îi datorează recunoştinţa pentru tot ce a făcut pentru ele. Chiar dacă uneori nu putea fi înţeleasă, purtarea părintelui Neamţu trăda întotdeauna dragostea tatălui pentru fii – preocupat de evoluţia lor lăuntrică –, dar şi durerea de a nu i se răspunde cu aceeaşi dragoste. Cu o lipsă de dragoste a fost întâmpinat şi de câţiva elevi problemă, deveniţi unelte oarbe în încercarea de discreditare a Părintelui Director. Nevoit să se retragă de la conducerea seminarului şi de la catedră, părintele a găsit în sfârşit răgazul să îşi finalizeze teza de doctorat despre „Eshatologia primelor trei secole", lucrare alcătuită sub îndrumarea Arhid. Prof. Dr. Constantin Voicu, şi susţinută la 24 noiembrie 2009.

Ca recunoaştere a realizărilor sale incontestabile, părintele Victor Neamţu a fost distins cu Crucea Patriarhală de către Preafericitul Părinte Patriarh Teoctist şi cu Crucea Şaguniană în anul 2013 de către Înaltpreasfinţia Sa Dr. Laurenţiu Streza, Arhiepiscopul Sibiului şi Mitropolitul Ardealului.

Condus pe ultimul drum de zeci de preoţi, de foşti colegi de catedră şi numeroşi foşti elevi, avându-i în frunte pe Episcopul-vicar al Arhiepiscopiei Sibiului, PS Ilarion Făgărăşanul, şi pe părintele Gheorghe Dănuţ Benga, protopopul de Braşov, părintele Victor Neamţu a fost depus spre odihnă veşnică în cimitirul Bisericii „Sfânta Treime" din Şchei, petrecut de sute de credincioşi care i-au adus un ultim omagiu.

Rămâne ca generaţiile călăuzite de părintele Victor să îşi arate şi ele preţuirea promovând pe mai departe destoinicia în slujirea semenilor, dragostea de rugăciune şi prezenţa pastorală, pe care le dovedea directorul nostru la fiecare slujbă.

De aceea cred că cei ce l-au cunoscut mai îndeaproape pe părintele Victor au convingerea că, deşi au pierdut un mare păstor de suflete şi un slujitor de vocaţie, braşovenii au câştigat un fierbinte rugător în ceruri.

Cu recunoştinţă

Dr. Dragoş BOICU

E jale la poalele Tâmpei

Plângi, Braşovule, plângi,
Căci cel tăcut te-a vegheat.
Acum a plecat dintre noi,
La Domnul lui, sus, s-a'nălţat.

Plângi, Braşovule surd,
Şi nu-i tulbura somnul.
De astăzi, părintele tău,
Va sta la masă cu Domnul.

E jale la poalele Tâmpei,
E jale... şi-s tot mai stingher,
Căci cel ce slujea cu credinţă,
Acum se ridică la cer.

Cuvinte sunt tot mai puţine,
Dar multe-ar mai fi de spus...
Plângi, Braşovule, plângi...
Părintele Victor s-a dus!

Părintele icon. stavr. Dr. Victor Neamțu

Miercuri, 29 iulie, a plecat la Domnul părintele dr. Victor Neamţu, un vrednic slujitor al Său din cetatea de la poalele Tâmpei, mult prea devreme, la vârsta de 57 de ani, după 33 de ani de slujire şi zece ani de profesorat la Seminarul Teologic înfiinţat în cadrul Liceului „Andrei Mureşanu". Vineri, 31 iulie, după oficierea Sfintei Liturghii de către PS Ilarion Făgărăşanul, Episcopul-vicar al Arhiepiscopiei Sibiului, înconjurat de un sobor de preoţi şi diaconi, s-a săvârşit slujba de prohodire. Zeci de preoţi (aproape o sută), unii foşti colegi de facultate veniţi din toată ţara, alţii foşti elevi, preoţi braşoveni, avându-i în frunte pe PS Ilarion Făgărăşanul şi pe părintele Dănuţ-Gheorghe Benga, protopopul Braşovului, Junii braşoveni, care au stat lângă sicriul părintelui pe toată perioada slujbei, şi sute de credincioşi au înălţat rugăciuni către Dumnezeu pentru sufletul părintelui dr. Victor Neamţu. La sfârşitul slujbei, părintele Dănuţ-Gheorghe Benga a citit mesajul de condoleanţe al ÎPS Dr. Laurenţiu Streza, Arhiepiscopul Sibiului şi Mitropolitul Ardealului. A fost elogiată activitatea părintelui profesor dr. Victor Neamţu, mai întâi de PS. Ilarion Făgărăşanul care a evidenţiat rolul preotului şi jertfa acestuia. Apoi părintele Călin Comşa de la Parohia Ghimbav a vorbit din partea primei promoţii de seminarişti. Domnul profesor Nicolae Cioc, directorul Liceului „Andrei Mureşanu", a subliniat prietenia ce i-a legat aproape un sfert de veac şi cât de mult părintele Victor Neamţu ţinea la rânduială, spunând mereu: „să se facă după rânduială". Părintele Dr. Cristian-Ştefan Muntean, profesor coordonator al Seminarului Teologic „Pr. Dumitru Stăniloae" din Braşov, a subliniat rolul pe care l-a avut părintele profesor dr. Victor Neamţu la înfiinţarea acestui seminar braşovean, afirmând că: „din păcate, oamenii sunt preţuiţi numai după ce nu mai sunt printre noi".

Părintele Ciprian Ioan Robu, slujitor la acelaşi altar cu părintele dr. Victor Neamţu, a prezentat viaţa şi activitatea acestuia, menţionând că părintele era originar din Ţara Făgăraşului (Comăna de Sus), absolvent al Institutului Teologic din Sibiu în 1982, şi Doctor în teologie din 2009. În perioada 1982-1989 a fost preot paroh la Purcăreni. A venit la Braşov şi a slujit până în 1994 la biserica „Sf. Nicolae" din Şchei. Din motive pastoral-misionare, în 1994 a fost transferat la Parohia Blumăna III, cu slujire la Biserica „Sf. Gheorghe", de pe Bulevardul 15 Noiembrie. În 1997, bisericuţa de lemn din Centrul Civic a fost gata şi şi-a continuat aici slujirea. Îşi dorea ca în Centrul Civic, lângă bisericuţa de lemn, să fie ridicată o catedrală.

Pr. prof. dr. Victor Neamţu a avut o contribuţie esenţială la înfiinţarea Seminarului Teologic „Pr. Dumitru Stăniloae" Braşov, pe care l-a condus din 1999 pînă în 2005, predând ca profesor din 1996. Pentru meritele sale, părintele Victor Neamţu a fost distins cu Crucea Patriarhală de către Preafericitul Teoctist şi cu Crucea Şaguniană în 26 decembrie 2013, de către ÎPS Dr. Laurenţiu Streza, Arhiepiscopul Sibiului şi Mitropolitul Ardealului, chiar în ziua lui de naştere. La invitaţia părintelui dr.Victor Neamţu, IPS Dr. Laurenţiu Streza a slujit de 10 ori la această biserică din dorinţa de a-l susţine şi sprijini la ridicarea catedralei. Din păcate a plecat la cele veşnice fără să-şi împlinească acest vis.

Părintele a lăsat în urmă o soţie, profesoară de matematică, Letiţia Neamţu, directorul Şcolii Gimnaziale nr. 6 „Iacob Mureşanu", doi copii, Victor şi Maria, şi pe micuţa Antonia-Maria, nepoţica adorată, de numai un anişor, împlinit chiar sâmbătă, când părintele s-a îmbolnăvit.

Cu toţii l-au condus înlăcrimaţi, şi cerul l-a plâns, pe părintele dr. Victor Neamţu pe ultimul său drum pământesc, de la biserica de lemn, unde a slujit 18 ani, până la mormântul din cimitirul Bisericii „Sfânta Treime" de Pe Tocile, Şchei.

Dumnezeu să-l odihnească în pace!

Participant

† Pr. Ic. Stavrofor Aurel Suciu,
Parohia Tractorul III, Braşov

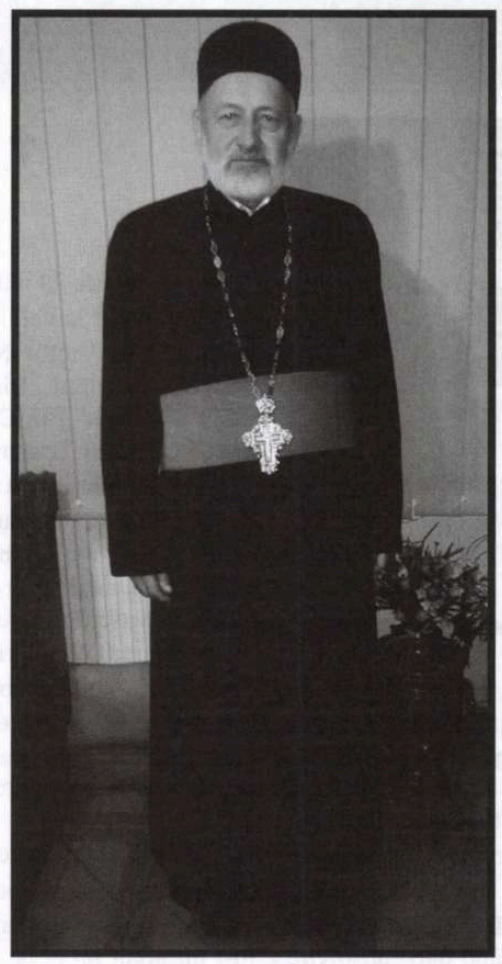

„Altarul ca să fie / Şi pietrele să ţie / Cer inima şi viaţa / Clădite-n temelie."

S-a născut la 9 decembrie 1951, în familia vrednicilor ortodocşi Aurel şi Ana Suciu, în Bran-Poartă.

Încă de mic i-au fost îndreptaţi paşii către Sf. Biserică, căci părinţii s-au cunoscut şi s-au căsătorit, trăind apoi în evlavia Frăţiei Ortodoxe „Oastea Domnului".

A fost cel mai mare din cei patru fraţi ai familiei. Şcoala Generală a făcut-o în Bran, apoi a absolvit Liceul Teoretic din Predeal, având colegi de vrednică pomenire. În tot acest timp, calea credinţei îi era familiară ca şi respiraţia. Vacanţele şi le-a petrecut mai toate la Mănăstirea Răteşti-Buzău, unde l-a avut ca duhovnic şi îndrumător, tot timpul cât a trăit, pe Protosinghelul Dosoftei Mocănaşu. Cu toate acestea, chemarea vie spre preoţie a venit pe neaşteptate, în clasa a XII-a, cu puţin înainte de Bacalaureat. Iniţial, a dorit să devină medic veterinar, dar un cuvânt duhovnicesc şi o luminare tainică, în urma vizitelor la mănăstire, l-au făcut să-şi dorească preoţia şi, într-un timp aşa scurt, să se pregătească şi să reuşească la admiterea la Facultatea de Teologie din Sibiu, promoţia 1970-1974. Anii de studiu au fost încărcaţi de frumoase amintiri, cum azi cu greu mai poţi aduna în visteria experienţelor binecuvântate. A avut colegi remarcabili, pe care apoi Dumnezeu i-a iconomisit, în vremuri grele, să păstorească turma Lui. Îşi ia rămas bun de la ei toţi şi mai ales de la P.F. Patriarh Daniel şi I.P.S. Serafim, colegii lui de an.

Tot atunci a cunoscut-o pe Torje Ileana, cea care avea să-i fie preoteasă şi mama celor trei băieţi pe care i-a avut: Sebastian, Ciprian şi Daniel, ultimul copil plecat la Domnul acum şapte ani.

Preoţia o începe în 1974, în comuna Araci, jud. Covasna, o veche vatră ortodoxă, cu străluciţi slujitori. Repară casa parohială, impunătoare şi frumoasă, iar în urma cutremurului din 1977, amenajează o capelă şi adună materiale pentru reparaţia frumoasei biserici, grav avariată de cutremur. Este însă numit preot în Sf. Gheorghe, la vechea ctitorie a lui Andrei Şaguna şi secretar al Protopopiatului, poziţie din care este responsabil şi cu lucrările de zidire şi pictură ale catedralei din central oraşului. În paralel, în condiţii grele, renovează capital casa parohială, distrusă de un incendiu şi nelocuită din anii '40. Apoi, cu neobosită osteneală, începe renovarea bisericii parohiale şi construirea gospodăriei anexe a casei parohiale, ajungând după sfinţirea catedralei din oraş, protopop al judeţului Covasna. Chiar dacă a reuşit pregătirea bisericii pentru pictură şi arvunirea lucrării înainte de a se muta în Braşov, în 1990, satisfacţia misiunii sale preoţesti nu a stat atât în lucrările edilitare, cât în munca cu oamenii, iar ca protopop, în aceea cu preoţii. I-a iubit şi i-a apărat mereu, în condiţii politice dificile şi în contextul unei zone şi mai dificile. Şi preoţii l-au iubit şi respectat ca pe un frate şi tată. Ca protopop s-a implicat şi în susţinerea măreţului proiect de rectitorie a Mănăstirii Sâmbăta, pe care l-a iniţiat şi formalizat vrednicul de pomenire Dr. Mitropolit Antonie Plămădeală.

Apoi, tulburându-se apele în ţară şi mai ales în zonă, după Revoluţia din 1989, ameninţat şi umilit de unii, a căror limbă maternă nu era aceeaşi cu a lui, vine în Braşov, în nou-înfiinţata Parohie Tractorul III, unde se angajează, alături de credincioşi, la zidirea Bisericii „Sf. Dimitrie" şi „Sf. Cuv. Dimitrie cel Nou". Slujeşte, la început, cu naşul lui de cununie, Pr. Viorel Chitu şi cu Pr. Dumitru Darjan, la Biserica „Sf. Apostoli Petru şi Pavel", apoi, ca trupul Bisericii primare, în catacombe, într-o capela amenajată la parterul unui bloc, vreme de 13 ani. Construcţia bisericii înainta greu şi stagna mult, însă el nu şi-a pierdut nădejdea, spunând mereu: „Dumnezeu şi Sf. Dimitrie fac Biserica". Apoi, providenţial, apare omul care l-a ajutat enorm şi cu care împreună-ctitor este, Lucian Voinescu: „De n-ar zidi Dumnezeu casa, în zadar s-ar osteni cel ce o zideşte" – adevărat cuvânt al Scripturii, căci, în doi ani şi jumătate se ridică această smerită mare biserică, bucurându-le sufletele tuturor, dar mai ales lui şi celor care, smeriţi şi nenumiţi, i-au fost aproape şi au trudit împreună.

A avut bucuria să slujească cu fiul său mai mare, apoi să-l vadă şi pe cel mijlociu preot şi tristeţea să-l îngroape pe cel mic. Împreună cu preoteasa Ileana s-au bucurat până în ultimele clipe, mai ales de nepoţi, şapte la număr, ca şi Sfintele şi măreţele Taine ale lui Dumnezeu: Emanuel, Nectarie, Siluan, Alexie, Matei, Anastasia şi Teodor.

Truda în ogorul Domnului nu a lăsat-o până în ultima clipa, când, alături de pr. Răzvan, au început pictura bisericii şi au reamenajat-o şi, prin arhierească binecuvântare a Î.P.S. Dr. Laurenţiu Streza, au resfinţit demisolul.

Dumnezeu să-l ierte!

Pr. Sebastian SUCIU

DUMNEZEU ŞI PROBLEMA RĂULUI (V)

Un Kierkegaard, un Schopenhauer, un Nietzsche sau un Cioran, de pildă, au făcut pariul absolut al individualităţii care se va concretiza în solitudine metafizică.

Pentru Hegel, problema teodiceei nu poate fi rezolvată decât în momentul în care istoria este văzută în necesitatea ei universală, şi nu în momentele ei accidentale, accidentul neavând pentru Hegel consistenţă ontologică şi valoare teologică. Mersul istoriei universale trădează un determinism providenţial, istoria fiind autodesfăşurarea raţiunii universale. [Vezi V. Chira, *Lecţii de filosofie*, Editura Universităţii „Lucian Blaga", Sibiu, 2012, p. 137]

După Schopenhauer, tot ce există în această lume (lucruri şi fiinţe) este produsul voinţei oarbe de a exista. Inclusiv corpul uman nu este decât „voinţă obiectivată". Raportul dintre voinţă şi intelect este similar cu cel dintre stăpân şi sclav. Agitaţia pe care o provoacă voinţa de a trăi dă naştere egoismului care conduce la conflicte sociale şi politice. Dacă pentru Leibniz, lumea aceasta este „cea mai bună dintre toate lumile posibile", pentru Schopenhauer, lumea e „cea mai rea dintre toate lumile posibile". Negăsind nicio finalitate voinţei, Schopenhauer conchide că lumea nu are niciun sens. A voi înseamnă lăcomie, umilinţă, iluzie şi suferinţă. Aceasta constituie, în definitiv, esenţa ultimă a lumii.

În opera sa capitală, *Lumea ca voinţă şi reprezentare*, Schopenhauer oferă unele remedii împotriva condiţiei umane, supusă în totalitate acţiunii răului fizic şi metafizic: negarea şi nimicirea în noi a voinţei de a trăi. Numai un astfel de exerciţiu ascetic ne poate ajuta să ne eliberăm de infernul existenţei fenomenale.

Pentru Heidegger, răul este un dat ce nu poate fi evitat de vreme ce fiinţa este „aruncată" în viaţă şi în moarte. În filosofia existenţialistă atee, reprezentată de Sartre şi Camus, răul este o expresie a absurdului fiinţei, în timp ce pentru existenţialismul creştin (K. Barth, Berdiaev, Paul Tillich), este un obstacol care poate fi transgresat cu ajutorul credinţei.

8. TEODICEEA PROCESUALĂ (THE PROCESS THEODICY)

Teologia procesuală a pornit de la un grup de teologi a căror concepţie metafizică se revendică de la filosofia lui A.N. Whitehead (1861-1947).

Aceşti teologi [Vezi David Griffin, *God, Power and Evil: A Process theodicy*, The Westminster press, Philadelphia, 1976; Barry L. Whitney, *Evil and the Process God*, Mellen press, New York, 1985] afirmă că puterea lui Dumnezeu este limitată de legile universului şi, în consecinţă, nu poate împiedica acţiunea răului în lume. Actualul univers nu este opera lui Dumnezeu, ci este un proces necreat care include şi divinitatea. Răul din lume este o realitate inerentă procesului istoric. Fără rău n-ar fi fost posibil binele care, susţin teologii procesuali, depăşeşte calitativ şi cantitativ răul. Dumnezeu este, în ultimă instanţă, prietenul nostru de suferinţă pe care suntem invitaţi să-l sprijinim în lupta împotriva răului. David Griffin, unul dintre reprezentanţii de frunte ai teologiei procesuale, nu neagă o posibilă justiţie divină după moarte, însă nici nu mizează total pe o astfel de speranţă, pariind dimpotrivă pe o compensare a binelui în această viaţă. Cantitatea de bine din univers ar domina răul chiar şi în cazul unor catastrofe naturale sau dezastre nucleare: „indiferent cât de rău se va dovedi de fapt viitorul, nu va anula caracterul meritoriu al binelui omenesc de care oamenii au avut parte în ultimele milenii" [David Griffin, *op. cit.*, p. 313, apud John H. Hick, *op. cit.*, p. 102].

9. TEODICEEA CA DISCURS QUIDISTIC

Problema existenţei răului în lume, ontologia divinului, problema providenţei, raportul dintre providenţă şi libertate sunt, în definitiv, taine, mistere insondabile şi irezolvabile la nivel raţional. Ceea ce poate face fiinţa umană este să pună întrebări. Există un nivel gnoseologic unde întrebarea face sens, hrăneşte spiritual, mântuie, pentru că orice interogaţie ultimă, onestă, este un preludiu raţional al rugăciunii sincere.

Ontologia infinitului şi raportul Fiinţei supreme cu problema răului ridică o serie de întrebări care nu pot fi eludate de o conştiinţă cu o minimă sensibilitate metafizică:

– un Dumnezeu infinit nu putea crea decât o fiinţă infinită. Finitudinea neagă infinitul. Cum a fost posibilă căderea cuplului primordial şi, în definitiv, lumea, în condiţiile infinităţii divine, ştiind că infinitul nu are limite, că nu poate sta în proximitatea finitului? Cum e posibil, în definitiv, Dumnezeu şi lumea? Unde suntem noi, în el sau în exterioritatea lui?

– revelaţia supranaturală a avut întotdeauna un caracter individual, privat. Acest lucru dă naştere la cel puţin trei întrebări:

a) De ce sursa ontologică nu se revelează la nivel colectiv, macrosocial;

b) De ce face discriminare din moment ce oamenii au fost creaţi cu toţii egali.

(*continuare în numărul următor*).

Lector Dr. Vasile CHIRA

• AGENDA PASTORALĂ •

P.S. ILARION FĂGĂRĂŞANUL,
Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Sibiului

Cu binecuvântarea Înaltpreasfinţitului Părinte Laurenţiu, Mitropolitul Ardealului, Preasfinţia Sa a săvârşit următoarele:

11 iunie – A acordat un interviu Televiziunii „TV Făgăraş”.

14 iunie – A săvârşit Sfânta Liturghie la Mănăstirea „Duminica Tuturor Sfinţilor” – Şinca Nouă (Braşov), stareţ fiind Protos. Matei Bilaucă

21 iunie – Preasfinţitul Părinte Ilarion Făgărăşanul a săvârşit Sfânta Liturghie în Paraclisul „Sfinţii Martiri Brâncoveni” al Mănăstirii ”Brâncoveanu” de la Sâmbăta de Sus, unde a ţinut şi un cuvânt de învăţătură.

24 iunie – A săvârşit Sfânta Liturghie cu ocazia hramului Schitului „Naşterea Sfântului Ioan Botezătorul” – Poiana Braşov, stareţ fiind Arhim. Hristofor Bucur. Tot în cadrul Sfintei Liturghii Monahul Nicolae a fost hirotonit diacon pe seama Schitului din Poiana Braşov.

28 iunie – Preasfinţitul Ilarion s-a aflat în mijlocul obştii monahale de la Mănăstirea „Sfinţii Apostoli Petru şi Pavel” – Cârţişoara (Sibiu), unde a săvârşit Sfânta Liturghie şi a adresat un cuvânt de învăţătura.

29 iunie – Săvârşeşte Sfânta Liturghie cu ocazia hramului Bisericii „Sfinţii Apostoli Petru şi Pavel” – Dintre Brazi (Sibiu). La final adresează un cuvânt de învăţătură, tâlcuind Evanghelia Duminicii.

Medalioane de ardeleni deveniţi ierarhi în spaţiul extracarpatic:

SEBASTIAN RUSAN,
Mitropolitul Moldovei şi Sucevei (1950-1956)

Din Autobiografia sa, aflăm că vrednicul de pomenire Sebastian Mitropolitul s-a născut la 22 septembrie 1884 în comuna Secăşel, judeţul Târnava Mică, din părinţi ţărani şi că a făcut atât clasele primare, cât şi liceul la Blaj, după care a urmat Academia Teologică din Sibiu. La 1 decembrie 1907 a fost instalat preot în parohia Crăciuneşti, lângă Băiţa, din judeţul Hunedoara, iar din 6 octombrie 1912 a ajuns în puternica Parohie Vulcan din Valea Jiului, ca paroh al muncitorilor de acolo, unde a desfăşurat o rodnică activitate, ţinând cont de faptul că Vulcanul era o parohie din cele mai mari din Ardeal, dar absolut dezorganizată, fără biserică şi fără casă parohială, iar muncitorii erau foarte neglijaţi sub raport cultural [Autobiografia Protopopului Sebastian din Satu-Mare, actual Locotenent de Episcop al Maramureşului în Sighet la 22 Septemvrie 1947, în „Arhivele Naţionale Istorice Centrale” (ANIC), Fond Ministerul Afacerilor Interne. Direcţia Administraţiei de Stat (MAI/DAS), dos. 57/1947, f. 48]. Reţinut de autorităţile maghiare la începutul Primului Război Mondial, trimis apoi ca preot militar pe fronturile din Bucovina şi Italia, Sebastian Rusan s-a reîntors să slujească în Transilvania natală, iar când horthyştii au ocupat Ardealul de Nord, s-a refugiat de la Odorhei în Ţara Făgăraşului, ca, după 1944, să se întoarcă la parohia sa din Secuime. „În 1935 am pus piatra fundamentală la o măreaţă Catedrală, care, în 1938, a fost binecuvântată şi predată destinaţiunii. Am partea mea de merit la zidirea celor 9 Biserici de pe raza judeţului Odorhei” [Idem].

Rămas văduv, Sebastian Rusan ajunge, rând pe rând, protopop de Satu Mare (iulie 1945), locţiitor de episcop al Maramureşului (octombrie 1946), episcop de Sighet-Maramureş (noiembrie-decembrie 1947) – concomitent, dar pentru scurtă vreme, locotenent de episcop la Râmnicu Vâlcea (1948–1949) –, apoi, în septembrie 1948, devine Arhiepiscop al Sucevei şi Maramureşului, prin desfiinţarea Episcopiei Maramureşului şi unificarea acesteia cu Arhiepiscopia Sucevei şi Rădăuţilor (cum se numea, din mai 1947, fosta/desfiinţata Mitropolie a Bucovinei, cu reşedinţa eparhială la Suceava). Mai târziu, la 25 martie 1950 a fost întronizat Arhiepiscop de Iaşi şi Mitropolit al Moldovei, în urma hotărârii Adunării Naţionale Bisericeşti din 26 februarie 1950 de a-l alege pe Sebastian Rusan în demnităţile înalte pomenite aici, în situaţia în care, tot atunci, s-a decis desfiinţarea Arhiepiscopiei Sucevei şi Maramureşului şi contopirea ei cu Arhiepiscopia Iaşilor

[Mircea Păcurariu, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, vol. 3, Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 1994, pp. 442 şi 548].

Ca întîistătător al Iaşilor, vrednicul de pomenire s-a străduit să îmbunătăţească activitatea seminariilor monahale de la Neamţ, Agapia şi Văratic, precum şi a şcolilor monahale, la care s-a adăugat strădania acomodării vieţii monahale la realităţile vremii, organizând ateliere mănăstireşti.

Mulţi îl vedeau ca pe omul lui Petru Groza, ca pe omul puterii comuniste. Însă prin păstorirea sa a arătat că nu abdicase de la jurământul depus la intrarea în preoţie, după cum îi încuraja pe preoţi în 1955: „E un nemernic acela care spune că preotul nu-i în slujba poporului. Să fiţi în slujba Bisericii. Să fiţi vrednici chiar în mijlocul ateilor. Eu nu am ajuns mitropolit prin maşinaţiuni diabolice, ci datorită celor 48 de ani de misiune bisericească, căci totdeauna am avut la căpătâi Sfânta Scriptură” [Nicolae Petcu, *La pomenirea mitropolitului Sebastian Rusan al Moldovei*, în „Ziarul Lumina”, joi, 15 septembrie 2001, ediţie electronică (http://ziarullumina.ro/memoria-bisericii/la-pomenirea-mitropolitului-sebastian-rusan-al-moldovei accesat 12. 05. 2015)]. O altă dovadă a ataşamentului acestuia pentru valorile creştine şi respingerea pseudovalorilor comuniste o constituie nota informativă a prozatorului şi ziaristului de Agerpres şi Scânteia, Em. V. Gălan – autor de romane inspirate din transformarea socialistă a agriculturii, elevii din anii ’60-’70 învăţând despre el la Limba şi literatura română – care îl taxează pe Mitropolitul Sebastian Rusan ca fiind un element duşmănos şi periculos. Iată fragmente din nota informativă: „În ziua de 20 decembrie 1950 am călătorit în automotorul Bucureşti-Iaşi cu Sebastian Rusan, mitropolitul Moldovei, fost delegat la Congresul de la Varşovia [...] În concluzie, cred că ori de câte ori va merge în străinătate, cu orice delegaţie, va comunica duşmanilor cu care va putea intra în legătură cu tot felul de bazaconii duşmănos ticluite. Cred că şi în legăturile cu preoţii lui şi credincioşii lui face agitaţie duşmănoasă” [Lucian Gheorghiu, Em. V. Gălan, *O turnătorie perfectă*, în „Cotidianul”, luni, 27 decembrie 2010, ediţie electronică (http://www.cotidianul.ro/em-v-galan-o-turnatorie-perfecta-133220/ accesat 12. 05. 2015)].

La 15 septembrie 1956 se stingea din viaţă Sebastian Rusan, mitropolitul Moldovei şi Sucevei, în vârstă de 72 de ani, cel care a proclamat canonizarea în toată Biserica Ortodoxă Română a cultului Sf. Cuvioase Parascheva cea mult folositoare şi ocrotitoarea Moldovei [Maria Dobrescu, *In memoriam Sebastian Rusan, mitropolitul Moldovei şi Sucevei*, în „Ziarul Lumina”, miercuri, 14 septembrie 2011, ediţie electronică (http://ziarullumina.ro/actualitate-religioasa/memoriam-sebastian-rusan-mitropolitul-moldovei-si-al-sucevei accesat 12.05.2015)].

Dr. Constantin ITTU,
cercetător ştiinţific Muzeul Naţional Brukenthal

• TELEGRAFUL EVENIMENT •

ANUL MARILOR PERSONALITĂŢI DIN EPARHII marcat la Sibiu printr-o apariţie editorială de marcă

Anul 2015 a fost declarat de către Sfântul Sinod ca anul marilor personalităţi din eparhiile Patriarhiei Române. Am încercat şi la nivelul Arhiepiscopiei Sibiului să ne aducem aminte de înaintaşii noştri şi să le urmăm exemplele vieţii lor. Dacă în societatea de astăzi spunem că există o lipsă de modele pe care tinerele generaţii le pot urma, Părintele Academician Mircea Păcurariu s-a ostenit să ne ofere în cadrul anului omagial 2015 o lucrare în care

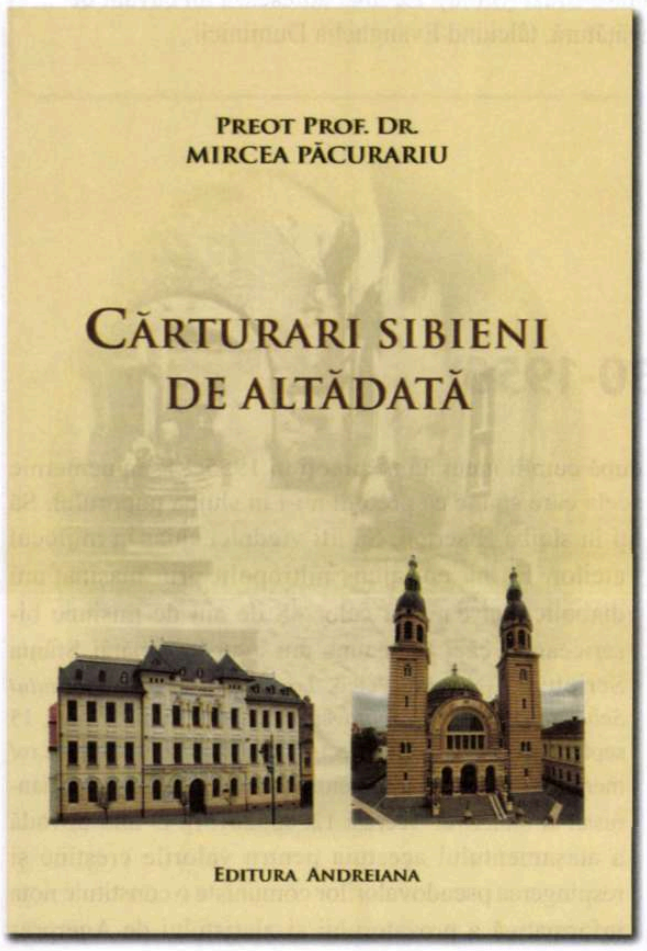

ne prezintă aproximativ 150 de modele demne de urmat din trecutul Bisericii noastre transilvănene.

Sunt prezentate în acest volum mai ales personalităţi ale vieţii culturale şi bisericeşti ale Sibiului, începând cu Filip Moldoveanul, primul tipograf de neam român (pe care îl vom cinsti cum se cuvine anul viitor), continuând cu episcopii din a doua jumătate a secolului al XVIII-lea, cu mitropoliţii de mai târziu, în frunte cu Sfântul Andrei Şaguna şi cu Nicolae Bălan, până la Antonie Plămădeală. De asemenea, sunt incluşi aici aproape toţi profesorii şcolii teologice sibiene, devenită, succesiv, Institutul Teologic-Pedagogic, Academie, iar azi Facultate, mulţi dintre ei viitori universitari la Cluj şi membri ai Academiei Române. N-au fost trecuţi cu vederea nici cărturari sibieni mai modeşti, fie profesori de Religie, fie preoţi de la ţară, fie „laici" în slujba Bisericii, sau unii ierarhi ardeleni care au ajuns dincolo de Carpaţi şi profesori la şcoli teologice de acolo. A încheiat volumul cu prezentarea biobibliografică a profesorilor din glorioasa „pleiadă" din a doua jumătate a secolului al XX-lea şi cu câţiva slujitori ai Bisericii care au suferit în închisorile comuniste.

După cum mărturiseşte şi autorul însuşi, *peste tot, a încercat să pună în faţa tinerilor de azi – teologi şi nu numai – modele vrednice de urmat în munca lor: preoţi cu dragoste de Biserică şi de neam, militanţi pentru drepturile naţionale şi sociale ale românilor transilvăneni, oameni de cultură înfrăţiţi cu pământul strămoşesc.*

Menţionăm faptul că lucrarea de faţă a fost bine receptată şi de autorităţile noastre judeţene care au sprijinit în mod concret apariţia acestui volum. Acest lucru s-a datorat şi faptului că în urmă cu doi ani de zile, Consiliul Judeţean Sibiu a instituit, prin hotărârea consilierilor judeţeni, titlul de *Cetăţean de onoare al judeţului Sibiu.* Într-adevăr, pe parcursul timpului, judeţul Sibiu a dat ţării numeroase personalităţi care au activat şi au excelat în mai multe domenii, personalităţi care au făcut cinste şi au promovat judeţul pe plan naţional şi internaţional. Având în vedere meritele deosebite ale acestor personalităţi în dezvoltarea şi promovarea în multiple planuri a judeţului Sibiu, se impune cu necesitate ca acestea să fie apreciate la adevărata lor valoare, prin recunoaşterea meritelor, cinstirea şi onorarea lor.

Între primele personalităţi care au fost onorate cu acest titlu s-a numărat şi Academicianul Mircea Păcurariu, care a activat peste 50 de ani în învăţământul teologic sibian, numele său fiind legat direct de acest judeţ.

Ca urmare a conferirii acestui titlu, Părintele Academician Mircea Păcurariu s-a gândit să pună între paginile unei cărţi prezentarea într-un stil inconfundabil a celor mai de seamă personalităţi ale judeţului Sibiu care au ilustrat diversele domenii ale vieţii sibiene, oameni de cultură înfrăţiţi cu pământul strămoşesc. În total sunt prezentate vieţile şi activitatea a 138 de personalităţi ale judeţului Sibiu, prezentările dovedindu-se a fi adevărate *Laudatio* în sprijinul recomandării ca aceştia să fie cetăţeni de onoare *ex officio*.

Ne bucurăm că dascălul nostru de suflet din cetatea Sfântului Ierarh Andrei Şaguna ne onorează la editura noastră mitropolitană cu asemenea lucrări, autorul dovedindu-se prin acestea un adevărat exemplu demn de urmat pentru tinerele generaţii de preoţi şi tineri teologi cercetători.

Mitropolitul Laurenţiu

SLUJIRE ARHIEREASCĂ la Catedrala mitropolitană

Credincioşii din Sibiu au participat în număr mare la Sfânta Liturghie oficiată la Catedrala mitropolitană de Înaltpreasfinţitul Laurenţiu, Arhiepiscopul Sibiului şi

Mitropolitul Ardealului, Preasfinţitul Ilarion Făgărăşanul, Episcopul-vicar al Arhiepiscopiei Sibiului, înconjuraţi de un sobor de preoţi şi diaconi din care au făcut parte slujitorii Catedralei mitropolitane şi cadre didactice de la Facultatea de Teologie Ortodoxă „Sfântul Andrei Şaguna" din Sibiu. Răspunsurile liturgice au fost date de corala „Timotei Popovici" a Catedralei mitropolitane, iar mulţi credincioşi au primit împărtăşirea cu Trupul şi Sângele Mântuitorului Iisus Hristos în cadrul Sfintei Liturghii arhiereşti.

Cuvântul de învăţătură de la Sfânta Liturghie a fost rostit de pr. conf. univ. dr. Constantin Necula, care a transmis credincioşilor învăţăturile Evangheliei citite în Duminica a 7-a după Rusalii, a vindecării orbilor şi a unui mut de la Capernaum. Credinţa acestor oameni în Mântuitorul Hristos, a subliniat părintele profesor, a devenit temeiul existenţei lor duhovniceşti, iar noi toţi suntem chemaţi să depăşim orice teamă şi orice obstacol din viaţa noastră prin nădejdea în Domnul.

La finalul Sfintei Liturghii, IPS Mitropolit Laurenţiu l-a prezentat credincioşilor sibieni pe noul Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Sibiului, fiind prima liturghie oficiată de cei doi ierarhi în Catedrala mitropolitană din Sibiu. Noul Episcop-vicar, a subliniat IPS Mitropolit Laurenţiu, are misiunea de sprijini lucrarea pastorală şi duhovnicească, precum şi cea administrativă din Arhiepiscopia Sibiului.

Mai apoi, Părintele Episcop Ilarion s-a adresat credincioşilor prezenţi, pe care i-a asigurat de tot sprijinul în urcuşul lor duhovnicesc spre Hristos Domnul şi i-a mulţumit IPS Mitropolit Laurenţiu pentru încrederea acordată în această chemare de slujire arhierească.

Ştefan MĂRCULEŢ

REDACTOR-ŞEF:
Î.P.S. Dr. LAURENŢIU STREZA

COLEGIUL DE REDACŢIE

Senior-editori: Pr. Prof. Dr. Mircea Păcurariu; Pr. Prof. Dr. Dumitru Abrudan. ***Editor:*** Pr. Dr. Savu Popa – *Consilier cultural*. ***Secretar de redacţie:*** Dr. Emanuel Tăvală. ***Membri:*** Pr. Conf. Dr. Constantin Necula, Diac. Dr. Ştefan L. Toma, Pr. Dr. Cristian Muntean, Pr. Vasile Gafton. ***Responsabil ediţie on-line:*** Dragoş Boicu.

ISSN 1223-8392

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se primesc pe adresa: Redacţia „Telegraful Român", 550179 – Sibiu, str. Mitropoliei, nr. 35; e-mail: *telegrafulroman@yahoo.com*. Articolele nepublicate nu se înapoiază.

ABONAMENTUL pentru anul 2015 este de 48 lei; cod IBAN RO34 RNCB 0227 0360 5879 0001. BCR Sibiu, str. Emil Cioran, nr. 1. Cod fiscal 44 79 403.

Tiparul executat la *Tipografia Şaguniana* – Sibiu

Fondator:
Mitropolit Andrei Şaguna, 1853

Publicaţie bisericească a Arhiepiscopiei Sibiului

Telegraful Român

Anul 163 • nr. 29-32

1 şi 15 august 2015

CARACTERUL CATEHETIC AL SFINTEI LITURGHII (I)

Sfânta Liturghie este *jertfă* adevărată prin care Duhul Sfânt actualizează opera răscumpărătoare a Mântuitorului. Ea este, în acelaşi timp, Taina unirii cu Hristos şi între noi în Biserică, prin împărtăşirea cu Trupul şi Sângele Lui. Sfântul Dionisie Areopagitul o numeşte „Taina Tainelor" [Dionisie Areopagitul, *„Despre ierarhia bisericească"*, III, I, în *Opere complete*, trad. rom. de Pr. D. Stăniloae, Bucureşti, 1996, p. 78.]. Sfânta Liturghie nu este doar o anamneză a faptelor mântuitoare ale lui Hristos, ci şi o lucrare actuală a Lui, pentru că El este adevăratul ei Săvârşitor. La Liturghie Hristos este în acelaşi timp preot, jertfă şi altar [N. Cabasila, *Tâlcuirea Dumnezeieştii Liturghii,* trad. rom. de Pr. Prof. Dr. Ene Branişte, Bucureşti, 1989, p. 76.].

Prin Sfânta Liturghie, *Taina Bisericii*, Hristos e prezent în mijlocul Bisericii Sale, al adunării credincioşilor botezaţi în numele Sfintei Treimi, Trupul Său. Adunându-se pentru săvârşirea Sfintei Liturghii şi împărtăşindu-se cu Trupul şi Sângele Domnului, credincioşii devin cu adevărat Biserica lui Dumnezeu, adică Trupul lui Hristos: „Că o pâine, un trup, suntem cei mulţi; căci toţi ne împărtăşim dintr-o pâine" (*1 Co* 10, 17).

Sfânta Liturghie, centrul cultului ortodox, este o *Cincizecime* continuă, locul lucrării Duhului Sfânt, Care Îl face prezent pe Hristos Cel mort şi înviat în mijlocul Bisericii Sale. Duhul Sfânt desăvârşeşte slujirea arhierească a lui Hristos prin pogorârea asupra comunităţii şi asupra darurilor euharistice pentru a le sfinţi şi preface (atât pe oameni, cât şi pâinea şi vinul) în slăvitul Trup al lui Hristos.

Sfânta Liturghie are şi un caracter eshatologic, fiind *Taina Împărăţiei*, adică slujba în care se realizează, prin excelenţă, intrarea noastră în Împărăţia lui Dumnezeu, mai precis unirea tuturor cu Hristos în Biserică şi intrarea Bisericii în Împărăţia lui Dumnezeu, prefăcând viaţa noastră în comuniune de iubire cu Sfânta Treime şi între noi.

a) Izvorul misiunii catehetice a Bisericii îl constituie Revelaţia divină. Dumnezeu, din iubire, ni Se descoperă, căutând să intre într-un dialog mântuitor cu noi, dăruindune viaţă veşnică. Iisus Hristos, Dumnezeu-Omul, Cuvântul lui Dumnezeu Întrupat, Cel Care Îl face cunoscut pe Tatăl, ne grăieşte în cuvinte omeneşti, descoperindu-ne tainele mântuirii. În cadrul Sfintei Liturghii, Dumnezeu ne cheamă prin cuvânt la o relaţie personală cu El, pentru a-L cunoaşte şi a dobândi viaţă veşnică (*In* 17, 3). *Cuvântul lui Dumnezeu S-a făcut trup* (*In* 1, 14), şi nu doar ne grăieşte în cuvinte omeneşti, ci ni Se şi dăruieşte ca hrana cea adevărată pentru a ajunge la o unire deplină cu El.

b) Liturghia Cuvântului. *Cuvântul şi Taina* în cadrul Sfintei Liturghii sunt inseparabile. Prin cuvânt, Dumnezeu vorbeşte omului, îl învaţă tainele mântuirii şi îl cheamă la credinţă (*Rm* 10, 17). Cuvântul Întrupat a dăruit oamenilor cuvintele vieţii veşnice (*In* 6, 23). Dar auzirea şi primirea cuvântului nu este suficientă pentru mântuirea noastră. Taina, ca lucrare sacramentală a Bisericii, prin care se împărtăşeşte harul dumnezeiesc, şi Hristos Însuşi Se uneşte cu cei ce Îl mărturisesc, confirmă şi dă putere cuvântului, transformându-l dintr-un mesaj despre Hristos într-o participare reală la viaţa Sa dumnezeiască. Cuvântul fundamentează Taina, iar Taina împlineşte Cuvântul [Al. Schmemann, *Euharistia – Taina Împărăţiei,* trad. rom. de Pr. B. Răduleanu, Ed. Anastasia, 1993, p. 71 ş.u.].

Liturghia catehumenilor are în centru împărtăşirea cu Dumnezeu-Cuvântul, prin cuvânt, iar cea euharistică culminează prin împărtăşirea din Cuvântul făcut trup. Cele două părţi ale Sfintei Liturghii sunt indisolubil legate, Liturghia catehumenilor pregătind şi împlinindu-se în Liturghia credincioşilor.

Sfânta Liturghie este o *catheză desăvârşită*, deoarece cuvântul împărtăşit atât în Liturghia Cuvântului, cât şi în Liturghia Euharistică se împlineşte în Taină.

Scopul Sfintei Liturghii este sfinţirea Darurilor, pentru *sfinţirea credincioşilor,* prin împărtăşirea cu Sfintele Taine [N. Cabasila, *Tâlcuirea Dumnezeieştii Liturghii*..., p. 27-28.]. Rugăciunile, cântările, citirile din Sfânta Scriptură, întreaga structură a Liturghiei constituie mijloace care ne pregătesc pentru sfinţirea prin împărtăşire, având însă şi ele un rol sfinţitor prin întâlnirea cu Dumnezeu pe care o mijlocesc şi prin aspectul lor catehetic. *Cateheza se împlineşte în Euharistie*, luând în cea de-a doua parte a Liturghiei forma de *mulţumire* şi culminând prin comuniunea cu Hristos. De aceea, pe bună dreptate, se poate spune că Sfânta Liturghie este o „structură catehetic-euharistică şi sfinţitoare" [Pr. C. Galeriu, *„Mărturisirea dreptei credinţe prin Sfânta Liturghie"*, în rev. *Ortodoxia*, XXXIII (1981), nr. 1, p. 34.].

Prin caracterul ei *comunitar*, Liturghia întăreşte *comuniunea eclesială* şi, prin aceasta, pe cea a Împărăţiei lui Dumnezeu, pe care o anunţă şi o anticipează. Structura eu-

(continuare în p. 2)

† Dr. LAURENŢIU STREZA,
Arhiepiscopul Sibiului şi Mitropolitul Ardealului

MITROPOLITUL NICOLAE BĂLAN – 60 de ani de la trecerea la cele veşnice

Interviu cu arhid. prof. univ. dr. CONSTANTIN VOICU

La 6 august s-au împlinit 60 de ani de la trecerea la cele veşnice a Mitropolitului Nicolae Bălan. În cei 35 de ani de păstorire a Bisericii Ortodoxe din Transilvania, ierarhul s-a remarcat ca teolog de înaltă ţinută, om de cultură, bun administrator şi ctitor de instituţii. Am stat de vorbă cu unul dintre ucenicii de marcă ai marelui mitropolit, **arhid. prof. univ. dr. Constantin Voicu**, pentru a depăna amintiri din perioada în care s-a format ca teolog sub oblăduirea ierarhului.

„Mitropolitul Nicolae Bălan a însemnat totul pentru mine"

Părinte profesor, ce a însemnat pentru dumneavoastră ucenicia lângă Mitropolitul Nicolae Bălan?

Din 1948 şi până în 1955, am fost sub aripa sa protectoare şi am învăţat foarte multe de la el. Datorită Mitropolitului Nicolae Bălan sunt ceea ce sunt astăzi. M-a învăţat ce înseamnă omenia, dragostea faţă de colegi, faţă de aproapele şi faţă de subalterni. Mi-a inspirat valori inestimabile, cum ar fi dragostea faţă de Biserică şi faţă de ţară. Mitropolitul Antonie Plămădeală a subliniat într-un *Cuvânt înainte* la un volum omagial dedicat mie, că de la vrednicul de pomenire Mitropolitul Nicolae Bălan am primit toate. Spun cu toată inima că Mitropolitul Nicolae Bălan a însemnat totul pentru mine.

Când l-aţi văzut prima oară?

L-am văzut prima oară în 1946, când a sfinţit pictura Bisericii „Sfântul Nicolae" din Şcheii Braşovului, lăcaşul de cult unde am fost botezat. În acelaşi an, în septembrie, l-am văzut la sfinţirea picturii din Biserica de pe Tocile din Braşov.

(continuare în p. 7)

A consemnat Ştefan MĂRCULEŢ

Din cuprins:

Pr. Conf. Dr. Constantin Necula
Lecturile unei veri | pagina **2**

Dr. Constantin Ittu
Medalioane de ardeleni deveniţi ierarhi în spaţiul extracarpatic: Sălişteanul Dionisie Romano, Episcopul Buzăului (1865-1873) | pagina **4**

† Visarion, Episcopul Tulcii
Aduceţi-vă aminte de mai-marii voştri – Mitropolitul Antonie Plămădeală la 10 ani de la trecerea la Domnul | pagina **7**

LECTURILE UNEI VERI

Pr. Conf. Dr.
CONSTANTIN NECULA

Niciodată n-am visat, student fiind, să mă bucur de atâta citit. Domnului Andrei Pleşu îi aparţine exorcizarea modelului vacanţei pe drumuri în favoarea vacanţei prin lectură, lectură aşezată, bucuroasă în descoperire. Două lucrări apărute de prin primăvară, dar cărora le-a venit rândul în vacanţă la moara de citit, mi-au reţinut atenţia, mai ales în raport cu preocuparea Bisericii pentru tineret şi pastorala juvenilă. Pe de-o parte, scrierea unui profesor de limba română, *De ce sunt elev impertinent?* (Egumeniţa, 2015, 103 p.). Pe de altă parte, romanul unui absolvent de teologie, condei de excepţie, Paul Slayer Grigoriu, *Cronicile vulpii. Amintiri din liceul anilor '90* (Ed. Publica, col. Narator, 2015, 775 p.). Pentru cercetătorul în domeniul pedagogiei adolescenţilor, pentru părinţi ori profesori, pentru cateheţi ori preoţi, discursul oferit de autorii aceştia devine obligatoriu cunoaşterii noii generaţii. Pentru că avem nevoie să-i ascultăm, să vedem care sunt problemele lor reale, nu cele induse de subculturile media, din care ne extragem informaţia. Colectivele de elevi din cele două cărţi trec pe stradă pe lângă noi, sunt copiii şcolii de azi, departe de ceea ce însemna cultura ce a ajuns în literatura română prin *Romanul adolescentului miop*, jurnalul devenirii întru fiinţă al lui Mircea Eliade, ori prin lucrările lui George Şovu ori Mihail Drumeş, care au vrăjit generaţii diferite cu idealul comun al frumuseţii unei tinereţi fără sfârşit. Şi nu sunt singurii. În toate însă predomină o realitate: şcoala ca prilej de a fi cu ceilalţi. Şcoala ca spaţiu al comuniunii interpersonale, în care profesorii semi-zei recompun lumea, o rearticulează pentru a fi înţeleasă. Cărţile lecturii ultime dovedesc o cu totul altă realitate, scăpată din vedere de marea majoritate a cercetătorilor: lehamitea de şcoală, ca reflex al lehamitei de viaţă.

Nu avem un discurs adaptat tinereţii din jur. Credem că are obligaţia de a fi în biserică, aşa cum are obligaţia de a merge la şcoală. Cele două romane contemporane, ne descoperă universul unui tineret deşirat în aşteptarea minunii, care aşteaptă să fie tratat ca om, ca persoană, nu ca obiect, ca fiinţă dialogală, nu simplu încasator de morale monologale. Consumul de alcool, de drog uneori, absenteismul detectabil în catalog ori nedetectabil decât prin vocaţie didactică, în care copilul este fizic în bancă, dar sufleteşte este departe, relaţiile tensionate cu părinţii şi profesorii, cu ceilalţi tineri din colectiv, nu au soluţii imediate. S-a fragilizat atât de mult colectivitatea şcolară, încât pare că trăim într-un filigran alcătuit din ură şi incompetenţă, din grija de programă care bate grija faţă de tânăr, în care evaluările şi examenele sunt mai importante decât bucuria de a cunoaşte. Sindromul nu-i izolat, ci, asemenea unui virus cultural, a cuprins şi spaţiul universitar, şi ucenicia morală în multe dintre profesiuni, inclusiv preoţia. Lectura celor două cărţi ne reaminteşte de Hristos ca partener de educare, ca Dumnezeu care educă lumea, inclusiv pe profesori. Formările ce ni s-au propus în ultima vreme, fără îndoială aliniate exigenţelor noii culturi europene, ne-au frânt ca oameni ziditori de suflete. Ne-au retras într-un colţ al viitorului fără suflet, ca într-un osuar de conştiinţe. Tinerii nu se vor egalii noştri, ci ne cer să ne ridicăm prin valoare umană deasupra lor. Ei amendează impostura, cabotinismul mercantil ori stupiditatea.

Uşor, în anii din urmă, modelul propus tânărului român nu-l mai priveşte. Este sufocat cu personaje din alte şcoli, ţintuit dinaintea calculatorului cu indecenta fracturare morală pe care o conferă jocurile, alungat din joacă în *ludens*-ul unei sexualităţi de lupanar. E clar că discursul moralist nu mai are caracter mărturisitor pentru el. O pastorală *on-line* a tinerei generaţii nu începe prin a le vorbi tinerilor, ci prin a-i asculta. Efortul trebuie să fie unitar, şi asta ţine de toate laturile care constituie spaţiul tensiunii educaţionale. Din acest punct de vedere, Biserica este reflecţia familiei care, multora dintre ei, le lipseşte sau îi tratează ca neimportanţi. Chiar contează ce vor tinerii, sunt creativi şi depăşesc cu uşurinţă emoţia începuturilor, fidelizează participarea la lucrarea Bisericii atunci când le-o propunem în continuitate, fără sincope de circumstanţă. Pastoraţia lor nu înseamnă renunţarea la obiective morale şi duhovniceşti, nu înseamnă că e mai important să le oferim o excursie decât o Liturghie. Dar faceţi, de exemplu, din Liturghie un excurs în realitatea de secole a Bisericii, nu slujiţi lânceziţi de oboseala unei săptămâni fără provocări duhovniceşti, în ce vă priveşte ca preoţi. Renunţaţi să mai dictaţi morală, ca profesori de religie. Citiţi şi întrebaţi, cultivaţi-le simţul analitic, ca profesori. Creşterea tineretului nu este o ştiinţă exactă, cuprinsă de maladia fixismului. Creativitatea în pastoraţia tineretului înseamnă cunoaşterea lui, uneori din lecturi. De cele mai multe ori, din întâlnirea cu ei.

Cred că este momentul, ca Biserică, să ne reasumăm public dialogul cu tinerii, neoficializându-l, netransformând preotul ori profesorul – nu doar de religie – într-un ascultător surd al vorbirii lor. Constituirea de colective comune cu ei pentru a fundamenta liniile de forţă ale pastoraţiei lor, identificarea mijloacelor financiare prin care să susţinem şi să fidelizăm susţinerea misiunii cu tinerii, alcătuirea de grupuri catehetice reale şi de centre de orientare duhovnicească, şcolară ori profesională, acordarea de burse de sprijin, dar şi pentru rezultate deosebite, sunt treptele unei posibile reconstrucţii sistemice a pastoralei juvenile. Presiunea societăţii asupra lucrării Bisericii trebuie convertită în energia unei intervenţii pastorale cu rod. Nimeni nu este în plus. Mai ales tinerii.

Caracterul catehetic al Sfintei Liturghii (I)

(urmare din p. 1)

haristică a slujbei ne învaţă să fim mulţumitori. Cateheza împreună cu rugăciunea sunt două aspecte complementare ale actului liturgic, în general, şi ale Sfintei Liturghii, în special. Numai în stare de rugăciune, de deschidere spre Dumnezeu, omul poate primi în suflet cuvintele vieţii veşnice. Rugăciunea Bisericii nu cuprinde doar învăţătura mântuitoare, ci o pune în lucru prin asceza care o însoţeşte şi prin Tainele care o actualizează.

Toate actele şi rugăciunile Liturghiei urmăresc să ne descopere taina mântuirii şi să ne ajute să-L cunoaştem în Duhul Sfânt şi în comuniune pe *„Dumnezeul cel adevărat şi pe Iisus Hristos"* (*In* 17, 3), spre viaţa veşnică. Caracterul catehetic al Liturghiei este exprimat, în primul rând, prin lecturile biblice, *Apostolul* şi *Evanghelia,* şi, apoi, prin explicarea lor în *predică*.

c) Locul Sfintei Scripturi în Sfânta Liturghie. Prezenţa Sfintei Scripturi în Liturghie nu se rezumă la lecturile biblice. Toate elementele componente ale Sfintei Liturghii, rugăciuni, imne, formule de binecuvântare, sunt de o profundă inspiraţie biblică. Sfânta Evanghelie, cartea, *„întruchipează pe Hristos"* [N. Cabasila, *Tâlcuirea Dumnezeieştii Liturghii,* p. 50.]. Liturghia, cultul în general, a fost, secole de-a rândul, şi este în continuare pentru mulţi credincioşi unica formă de contact cu Scriptura. Sfânta Liturghie fiind *Cincizecime continuă*, prin lucrarea Duhului Sfânt, cuvântul Scripturii este primit nu doar ca o învăţătură, ci el devine lucrător în sufletele noastre, în măsura în care noi înşine ne deschidem lucrării harului. Participând la Sfânta Liturghie, credincioşii au acces la textul Scripturii actualizat şi interpretat de Duhul Sfânt. În cadrul liturgic, noi primim cunoaşterea necesară pentru mântuire a cuvântului lui Dumnezeu care a fost însuşit, interpretat şi trăit de Biserică prin lucrarea Sfântului Duh, devenind normativ şi dătător de viaţă.

d) Cunoaşterea lui Dumnezeu în Sfânta Liturghie

Sfânta Liturghie este o *iniţiere* a tuturor celor care participă la ea în taina mântuirii neamului omenesc, împlinită prin întruparea Fiului lui Dumnezeu şi prin iconomia Lui răscumpărătoare.

Slujind Sfânta Liturghie, Biserica Îl aduce pe Hristos în mijlocul ei, iar credincioşii se unesc cu Hristos, prin Sfânta Împărtăşanie. Biserica însăşi se arată astfel a fi Templu, locaş al arătării slavei dumnezeieşti (*Ef* 2, 19-22).

Cunoaşterea liturgică a slavei dumnezeieşti, manifestarea obiectivă a divinităţii, poate şi trebuie să fie prelungită şi ca experienţă interioară. Ţelul vieţii creştine este aducerea la lumină a slavei lui Dumnezeu în Hristos, dată ca sămânţă în Botez şi hrănită de Euharistie [Ieromonah Alexander Golitzin, *Mistagogia – experienţa lui Dumnezeu în Ortodoxie. Studii de teologie mistică*, trad. de Diac. Ioan I. Ică jr, Editura Deisis, Sibiu, 1998, p. 34-45.]. Sfânta Liturghie este locul şi simbolul înaintării credinciosului, după ce s-a lepădat de necredinţă, până la ultima transformare care, asimilându-l lui Hristos, îl face dumnezeu după har.

Sfânta Liturghie ni se descoperă astfel ca o adevărată mistagogie, iniţiere în taina cea mare a mântuirii care înseamnă îndumnezeire în Hristos, taină dată în Botez fiecărui creştin şi experiată în comuniunea euharistică.

În Sfânta Liturghie, prin *simbolismul* ei, facem experienţa tainei slavei dumnezeieşti, descoperită în Hristos şi devenită accesibilă nouă, prin intermediul *simbolului*. Simbolul este o realitate accesibilă nouă, care ne descoperă realitatea transcendentă, tainică, conducându-ne la cunoaştere prin participare. Funcţia simbolului este de a descoperi şi a face părtaş cu cel descoperit. […]

LITURGHIE • PASTORAŢIE • MĂRTURISIRE

Î.P.S. Dr. LAURENŢIU STREZA, Arhiepiscopul Sibiului şi Mitropolitul Ardealului

Joi, 2 iulie. A participat la Facultatea de Teologie Ortodoxă „Sfântul Andrei Şaguna" din Sibiu, la lucrările Şcolii Internaţionale de Vară pentru doctoranzi: „Teologia contemporană în context global şi ecumenic", prilej cu care a adresat celor prezenţi un cuvânt de binecuvântare.

Vineri, 3 iulie. A participat la inaugurarea punctului de lucru al Serviciului Mobil de Urgenţă, Reanimare şi Descarcerare (SMURD) din oraşul Ocna Sibiului. A oficiat o slujbă de binecuvântare şi a adresat celor prezenţi un cuvânt de binecuvântare.

Duminică, 5 iulie. A slujit Sfânta Liturghie şi a adresat un cuvânt de învăţătură credincioşilor de la Biserica „Sfânta Cuvioasă Paraschiva" din Parohia Porumbacu de Sus – Răsărit, Protopopiatul Avrig. În cadrul Sfintei Liturghii, Î.P.S. Sa l-a hirotonit întru *diacon* pe teologul Ovidiu Ioan Oprea, iar la sfârşitul slujbei, l-a hirotesit întru *iconom* pe P.C. pr. paroh Nicolae Ancău.

Luni, 6 iulie. Î.P.S. Sa a avut program de audienţe şi lucrări de birou. A prezidat şedinţa Permanenţei Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei Sibiului.

Marţi, 7 iulie. A vizitat şantierul de pictură de la Schitul „Naşterea Maicii Domnului" – Bazna, jud. Sibiu.

Miercuri, 8 iulie. A avut program de lucru la cabinet.

Joi, 9 iulie. Î.P.S. Sa a vizitat Mănăstirea Brâncoveanu de la Sâmbăta de Sus, jud. Braşov.

Vineri, 10 iulie. A prezidat şedinţa Permanenţei Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei Sibiului.

Duminică, 12 iulie. A oficiat slujba de sfinţire a bisericii „Sfântul Mare Mucenic Dimitrie" din localitatea Teliu, Protopopiatul Săcele. A slujit Sfânta Liturghie şi a adresat credincioşilor prezenţi un cuvânt de învăţătură. La sfârşitul slujbei, l-a hirotesit întru *iconom stavrofor* pe preotul paroh Traian Ciolan, iar apoi a oferit premii copiilor participanţi la tabăra de sculptură de la Parohia Teliu-Vale, condusă de pr. Costin Butnar. După Sfânta Liturghie, Î.P.S. Sa a sfinţit monumentul eroilor grăniceri din Teliu. Momentul a fost urmat de sfinţirea şi inaugurarea noului sediu al Protopopiatului Săcele, edificat în localitatea Prejmer, jud. Braşov.

Luni, 13 iulie. A avut program de audienţe şi lucrări de birou.

Marţi, 14 iulie. Î.P.S. Sa a prezidat la Mănăstirea Brâncoveanu – Sâmbăta de Sus, o sinaxă monahală, la care au participat toţi fraţii şi monahii ctitoriei brâncoveneşti.

Miercuri, 15 iulie. A prezidat şedinţa Permanenţei Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei Sibiului.

Joi, 16 iulie. A avut program de lucru la cabinet.

Duminică, 19 iulie. A slujit Sfânta Liturghie la Catedrala mitropolitană din Sibiu împreună cu PS Ilarion Făgărăşanul, Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Sibiului. A adresat credincioşilor prezenţi un cuvânt de învăţătură, iar la finalul Sfintei Liturghii, Î.P.S. Sa l-a prezentat credincioşilor sibieni pe noul Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Sibiului, fiind prima Liturghie oficiată de cei doi ierarhi în Catedrala mitropolitană din Sibiu.

Luni, 20 iulie – *Prăznuirea Sfântului Prooroc Ilie Tesviteanul.* A participat la sărbătoarea hramului Mănăstirii „Sf. Prooroc Ilie Tesviteanul" din localitatea Pelişor, judeţul Sibiu. A slujit Sfânta Liturghie şi a adresat credincioşilor prezenţi un cuvânt de învăţătură.

Marţi, 21 iulie – vineri, 31 iulie. A efectuat un pelerinaj în Grecia.

Pr. Dr. Cristian VAIDA.

TEOLOGIE ŞI SPIRITUALITATE ORTODOXĂ

Din partea prietenilor noştri de la Editura Humanitas, primim cu regularitate apariţii editoriale noi pe care reuşim să le semnalăm şi în paginile publicaţiei şaguniene, *Telegraful Român.*

Observând fierberea societăţii româneşti din ultima vreme referitoare la o anumită lege care vizează condamnarea unei perioade din istoria României, am primit lucrarea ***O idee care ne sucește mințile***, în care sunt reunite prelegerile lui **Andrei Pleşu, Gabriel Liiceanu** şi **H.R. Patapievici** despre comunism. Cei trei fac o prezentare şi o analiză a fenomenului comunist trăit de fiecare dintre ei, dând astfel mărturie despre experienţa fiecăruia. După cum se arată şi în prefaţă, oamenii de după Cortina de Fier au alte amintiri, fiind marcaţi de alte traume, şi asta pentru că îşi amintesc altfel, suferă altfel şi sunt sau au fost altfel răniţi decât cetăţenii din fostul Occident, la care noi puteam doar visa. Ceea ce surprind foarte bine cei trei vorbitori în acest volum este devenirea Europei, este faptul că, odată instaurată această Cortină de Fier care a marcat separarea între Est şi Vest, Europa s-a identificat cu Occidentul. Interesant este faptul că, odată ridicată sau îndepărtată Cortina de Fier, Europa a tins a se restrânge doar la Occident. Pe cale de consecinţă, toată memoria occidentală s-a refugiat în Occident, esticii identificându-se cu memoria occidentală. Astfel, în urma lecturii cărţii, realizăm faptul că acea Cortină de Fier geografică a fost înlăturată, dar acum Cortina de Fier este în fiecare european în funcţie de zona geografică din care provine, şi care i-a marcat identitatea şi personalitatea sa prin prisma istoriei trăite şi experimentate. Este interesant că se afirmă cu tărie faptul că, de fapt, cheia regăsirii unei memorii comune stă în gestionarea memoriei comunismului. Deşi am dori să credem că acest sistem social şi politic s-a prăbuşit la începutul anilor '90, autorii cărţii ne arată că ideatic, şi uneori şi faptic, comunismul nu a fost învins, ci s-a prăbuşit singur, iar memoria sa nu a devenit comună, ci încă bântuie ca un strigoi bătrânul continent.

Toate cele trei contribuţii sunt solidare în credinţa că problema memoriei comunismului este problema centrală a unificării conştiinţei europene.

Tot de la Editura Humanitas am primit lucrarea lui **Georgio Agamben, *Stanțe. Cuvântul și fantasma în cultura occidentală.*** Autorul este unul dintre cei mai importanţi filozofi italieni contemporani. A urmat studii de drept şi filozofie, încheiate cu un doctorat despre gândirea politică a lui Simone Weil. Cartea propune reconstrucţia exemplară a patru capitole fundamentale ale culturii europene: ideea de melancolie de la Părinţii Bisericii la Sigmund Freud („Fantasmele lui Eros"); opera de artă faţă în faţă cu dominaţia mărfii („În lumea lui Odradek"); fantasma în poezia de dragoste din secolul al XIII-lea („Cuvântul şi fantasma"); forma simbolică din secolul al XVI-lea până la apariţia semiologiei („Imaginea perversă"). Cele patru demersuri îşi au originea într-o perspectivă unitară, care vizează determinarea locului ocupat de cultura omului în încercarea de a surprinde un obiect prin excelenţă evanescent, şi sunt purtate după o metodă care îngemănează acribia filologică cu critica filozofică. Autorul ne arată că „actul creaţiei nu este, cum afirmă edulcorata reprezentare obişnuită, un proces care porneşte de la putinţă către act spre a se epuiza în acesta, ci conţine în miezul său un *act de de-creaţie*, în care ceea ce a existat şi ceea ce n-a existat sunt restituite unităţii lor originare din mintea lui Dumnezeu, iar ceea ce putea să nu existe şi a existat, se risipeşte în ceea ce putea exista şi n-a existat. Această de-creaţie este, propriu-zis, *viaţa* operei, ceea ce face posibilă lectura, traducerea şi critica, prin care de fiecare dată încercăm să repetăm opera. Tocmai de aceea însă actul de de-creaţie îi scapă mereu oarecum printre degete autorului, în pofida oricărei perspicacităţi ironice, numai aşa i se îngăduie să scrie în continuare."

Mitropolitul Laurenţiu

Medalioane de ardeleni deveniți ierarhi în spațiul extracarpatic:

Sălișteanul DIONISIE ROMANO Episcopul Buzăului (1865-1873)

Oameni de seamă a dat Mărginimea Sibiului și cu deosebire Săliștea, cărturari și medici, filosofi și oameni de cifre, profesori universitari, cercetători, oameni politici. Oricât de departe i-a trimis viața [...] rădăcinile au rămas în pământul de acasă, prin care curgea seva strămoșilor, hrănindu-i în vremuri bune și în cele de restriște.

(Ioana Postelnicu)

Săliștea Sibiului!/ Satul care a dat țării șase academicieni/ Atâta numai și ar reprezenta o carte de vizită pilduitoare [Acad. Radu V. Voinea, *Popas la Sălișteа,* în *Săliștea Sibiului – străveche vatră românească,* Victor V. Grecu (coord.), Sibiu, 1990, p. 7]. Ca fiu al Mărginimii Sibiului, autorul acestor rânduri își propune să se oprească asupra unuia dintre cei șase membri ai Academiei Române pe care i-a dat zona, anume Dionisie (din botez Dimitrie) Romano (1806-1873), Episcopul Buzăului (1865-1873). Rămânând orfan de tată, copilul Dumitru își urmează mai târziu mama în drumul ei spre Moldova, la mânăstirea Neamț, unde el se călugărește, la vârsta de 17 ani, sub numele de Dionisie (1823) și unde învață greacă și franceză, precum și meșteșugul tiparului. Pleacă la București, angajându-se zeițar la Tipografia Clinceanu-Topliceanu de la Cișmeaua Mavrogheni, ajunsă ulterior în proprietatea lui Ion Heliade Rădukescu, dar urmează și Școala de la Sf. Sava, precum și cursul spre a deveni profesor (1831–1832) [*Săliștea Sibiului străveche vatră românească,* Victor V. Grecu (coord.), Sibiu, 1990, p. 226]. În 12 martie 1832 este numit profesor, ulterior director al *Școlii naționale* din Buzău, timp în care ajunge și director al tipografiei eparhiale. Aici, la centru eparhial pune bazele uneia dintre cele mai mare biblioteci din Vechiul Regat, În 1834 devine directorul Seminarului Central din București, prilej nimerit pentru a-l ajuta pe Anton Pann să-și tipărească manualul său de muzică [Zaharia Matei, *Profesorul, protopsaltul și compozitorul Anton Pann* (*1797–1854*), București, Basilica, 2014, pp. 43 și 46], perioadă în care Dionisie Romano accede la statutul de arhimandrit.

Din cauza faptului că a participat la Revoluția din 1848, este arestat, înlăturat din învățământ, iar la ieșirea din temniță, se refugiază la Sibiu. Aici donază 60 galbeni pentru proiectul construcției catedralei Mitropolitane și se împrietenește cu Andrei Șaguna, *pe care îl însoțește în călătoria* (*într-o căruță, incognito*), *spre București, apoi spre Moldova* [*Săliștea Sibiului,* p. 226]. Urmărit fiind de trupele țariste, Dionisie Romano se refugiază la Constantinopol, unde sultanul Abdul Medjid I (1839–1861) [Sultanul va muri la numai 39 de ani de tuberculoză, boală de care suferise și tatăl său. Abdul Medjid I este vestit pentru reformele inițiate, în special prin cele două edicte emise, anume *Hatt-ı Șerif Gülhane* (‚Nobilul edict al Camerei Trandafirului') din 1839 și *Hatt-ı Hümayun* (‚Edictul Imperial') din 1856, care anunțau o nouă eră, una a reformelor, a Tanzimat-ului sau *reorganizării* (*http://www.britannica.com/EBchecked/topic/971/Abdulmecid-I* accesat 26. 05. 2015)], al XXXI-lea sultan al Imperiului Otoman, îl decorează, la 1 septembrie 1853, cu decorația *Cavaler al Ordinului Imperial Zimbrul.* Întors în țară, unde s-a putut baza pe prietenia lui Costache Negri și a lui Grigore Cuza, unchiul domnitorului [Cătălin Turliuc, *Alexandru Ioan Cuza, domnul Unirii,* în „Ziarul Lumina", duminică, 13 ianuarie 2008, ediție electronică (http://ziarullumina.ro/pagina-de-istorie/alexandru-ioan-cuza-domnul-unirii accesat 27. 05. 2015)], Dionisie Romano este numit stareț la mânăstirea Sadova din Oltenia – perioadă în care se semnează *Dionisie Sadoveanul* –, ulterior la Neamț și la Secu. Înlăturat din stăreție, se va stabili la Iași, unde va milita, în special între 1857 și 1858, pentru Unire, salutând, apoi, alegera cuzană ca pe *o frumoasă aurore de renaștere națională.* Alexandru Ioan Cuza îl răsplătește, numindu-l mai întâi locțiitor de episcop la Buzău (iunie 1859, hirotonit arhiereu în februarie 1862), apoi la Huși (noiembrie 1864 până în mai 1865), ca, în 26 mai același an, să fie numit episcop eparhiot de Buzău, aici păstorind până la moarte. La Buzău a reorganizat și repus în funcție tipografia eparhială, în care au apărut zece cărți de slujbă, precum și alte cărți din domenii conexe, a înființat școli atât pentru monahi, cât și pentru monahii, a ajutat material așezămintele mânăstirești, dar și tinerii doritori de studii [Mircea Păcurariu, *Dicționarul teologilor români,* Editura Andreiana, Sibiu, 2014, cap. „Dionisie Romano"].

Însetat de cultură, ierarhul își alcătuiește o bibliotecă impresionantă pentru vremea respectivă, cu 6.261 de volume, dintre care 996 în franceză, 155 de manuscrise de valoare deosebită, 85 de pagini de scrieri personale, ediții princeps, lucrări rarisime cu subiecte din Antichitatea greco-latină până în vremea sa, dintre care, în ședința din 18 august 1867 a Societății Academice Române, va face și prima mare donație pentru Biblioteca Academiei, constând din 73 de volume de carte din secolele al XVII-lea și al XVIII-lea [*Săliștea Sibiului,* p. 227]. De altfel, ca o recunoaștere a întregii sale activități, Dionisie Romano este ales membru de onoare al Societății Academice Române, la 27 septembrie 1868, iar în cuvântul său, August Treboniu Laurian a subliniat tocmai valoarea acelor *rare monumente ale literaturii române,* cum au fost numite donațiile episcopului de Buzău. După trecea la Domnul, cărțile din biblioteca personală a lui Dionisie Romano au intrat în patrimoniul Bibliotecii Academiei, astfel că, pe bună dreptate, academicianul din Sălișteа poate fi privit ca unul dintre cofondatorii bibliotecii acestui înalt for [*Idem*].

Dr. Constantin ITTU,
cercetător științific, Muzeul Național Brukenthal

ECUMENICA

La Praga au fost celebrați 600 de ani de la moartea lui Jan Hus. Ceremoniile au avut loc între 5 și 6 iulie a.c. în centrul Pragăi și au fost organizate de către Biserica Evanghelică a Fraților Cehi și Biserica Cehoslovacă Husită, ambele considerându-se moștenitoare ale valorilor promovate de Hus. Considerat erou național și una dintre cele mai importante personalități pe care le-a dat Cehia, anul 2015 a fost declarat „Anul Jan Hus" în această țară. Inaugurarea acestui proiect a avut loc la 7 decembrie 2014 la Biserica Sfântul Martin din Zid de la Praga. Punctul culminant al „Anului Hus" au fost ceremoniile din 5-6 iulie, când s-au împlinit 600 de ani de la moartea acestuia (6 iulie 1415). Hus s-a născut într-o familie modestă din sudul Boemiei. A studiat la Universitatea din Praga, unde a devenit preot și profesor. Începând cu anul 1402, el a început să critice, în calitate de predicator în capela Betleem, simonia și alte slăbiciuni ale Bisericii, fără însă a intra în conflict cu ierarhia. În 1409/1410 a fost ales rector al Universității din Praga, după ce profesorii germani ai Universității au părăsit orașul în 1409. Tot în 1410 a început conflictul său cu ierarhia bisericească. În 1410 a fost condamnat de Arhiepiscopul de Praga, iar un an mai târziu a urmat condamnarea Curiei în absența lui Hus, care a refuzat să se înfățișeze judecății. Un an mai târziu a urmat condamnarea venită din partea papei. Între timp Hus s-a retras în regiunea natală unde a continuat să predice împotriva ierarhiei, provocând neliniște. În 1414 a acceptat invitația împăratului Sigismund al Sfântului Imperiu de Națiune Germană de a participa la sinodul convocat la Konstanz (azi în Elveția), care i-a garantat integritatea corporală și o judecată dreaptă în fața sinodului. În ciuda acestor garanții, a fost arestat imediat ce a ajuns la Konstanz, judecat și condamnat la ardere pe rug (6 iulie 1415). Biserica Romano-Catolică a menținut până astăzi condamnarea lui Jan Hus ca eretic. În ultimele decenii, papa Ioan Paul al II-lea (1978-2005) și Papa Francisc (din 2013) și-au exprimat regretul pentru uciderea acestuia. Adepții săi din Cehia au fost persecutați, ceea ce a dus la așa-numitele „războaie husite" între anii 1419 și 1436. De la moartea sa, Hus a devenit un simbol al luptei cehilor pentru afirmare națională. De asemenea, este considerat a fi unul dintre „prereformatorii" care i-au anunțat pe marii reformatori apuseni.

Consiliul Bisericilor din America Latină are un nou Secretar General. Acesta este Rev. Milton Mejía, pastor al Bisericii Presbiteriene din Columbia. Acesta a fost ales în funcția mai sus amintită la 27 iulie a.c. de către boardul de conducere al Consiliului Bisericilor din America Latină (CLAI), cu vot unanim. Rev. Mejía este un bun cunoscător al CLAI. Înainte de a fi ales Secretar General, el a coordonat programul Credință, Economie, Ecologie și Societate al acestei organizații ecumenice. De asemenea, el este membru fondator al Asociației Ecumenice din Columbia și al Dialogului Inter-Bisericesc al Bisericilor pentru Pace în Columbia, o inițiativă ecumenică de pacificare a acestei țări latino-americane măcinată de un lung război între guvern și separatiști. De asemenea este profesor de teologie la Corporația Universitară Reformată din Columbia și visiting profesor la mai multe instituții academico-teologice din lume. Rev. Mejía a fost membru al Rețelei Globale a Persoanelor Dezrădăcinate din cadrul Consiliului Mondial al Bisericilor (CMB) unde a reprezentat CLAI. Există o mare speranță că odată cu alegerea Rev. Mejía ca Secretar General al CLAI, această organizație, aflată într-o lungă perioadă de criză, mai ales de natură financiară, se va reorganiza.

În lume există, la ora actuală, următoarele organizații ecumenice regionale (continentale): Conferința Bisericilor Europene, Conferința Bisericilor din Întreaga Africă, Conferința Creștină a Asiei, Conferința Caraibiană a Bisericilor, Consiliul Bisericilor din Orientul Mijlociu, Conferința Bisericilor din Pacific și CLAI. Doar în America de Nord nu există o organizație ecumenică continentală care să cuprindă bisericile de pe acest continent. Rolul unei astfel de organizații este preluat de către Consiliul Național al Bisericilor din SUA și Consiliul Național al Bisericilor din Canada. CLAI a fost creat în 1982 în Huampaní, Peru și are ca membre bisericile necatolice din America Latină. Sediul actual al CLAI se află la Quito, în Ecuador.

Rubrică realizată de
Pr. Conf. Dr. Habil. Daniel BUDA

Aduceţi-vă aminte de mai-marii voştri – MITROPOLITUL ANTONIE PLĂMĂDEALĂ la 10 ani de la trecerea la Domnul

† VISARION
Episcopul Tulcii

A vorbi despre mitropolitul de pioasă amintire Antonie Plămădeală înseamnă a evoca una dintre marile personalităţi bisericeşti şi culturale ale zilelor noastre, care, prin tot ceea ce a lucrat şi a înfăptuit, s-a înscris pe deplin în *„şirul dascălilor de cuget şi simţire românească”* şi al marilor ierarhi ai Bisericii străbune.

Au trecut, iată, 10 ani de zile de când mitropolitul Antonie, după o lungă şi grea suferinţă pe care însă a purtat-o cu resemnare creştinească asemenea unui mucenic, a trecut la cele veşnice.

Au trecut 10 ani de zile de când trupul său topit de boală şi de istovitoare muncă şi dăruire a coborât *„în casa cea de lut a strămoşilor săi”* – după cuvântul mitropolitului cărturar Varlaam al Moldovei –, ca să se odihnească de ostenelile acestei vieţi în cripta pregătită din vreme la ctitoria sa de suflet de la Mănăstirea „Brâncoveanu”, Sâmbăta de Sus. De 10 ani de zile de la plecarea lui dincolo, mitropolitul Antonie este mereu prezent, în chip nevăzut, în viaţa Bisericii, iar numele său şi faptele sale pe tărâm bisericesc, cultural şi patriotic sunt pomenite cu pioşenie de către toţi cei care l-au cunoscut, l-au preţuit şi l-au iubit.

Cu siguranţă că vremurile ce vor veni vor scoate şi mai mult în evidenţă personalitatea de excepţie plurivalentă a mitropolitului Antonie. Născut în Basarabia cea atât de încercată în decursul istoriei, şcolit la înaltele instituţii teologice din ţară şi din străinătate, înzestrat de Dumnezeu cu o minte ageră, cu o tenacitate şi o dăruire deosebite, mitropolitul Antonie a gustat din plin, încă de tânăr, din paharul amar al încercărilor şi al umilinţei. Prigonit de regimul trecut, hăituit şi închis, marginalizat şi trecut la munca de jos – deşi era doctorand şi ieromonah – Antonie Plămădeală a avut parte însă şi de o protecţie specială din partea Părintelui Ceresc. Şi aceasta s-a arătat prin purtarea de grijă a vrednicului de pomenire patriarh Justinian Marina, care l-a sprijinit şi l-a scos din umilinţă trimiţându-l direct la Oxford, de unde s-a întors cu un doctorat strălucit având o temă actuală şi incitantă *„Biserica slujitoare în Sf. Scriptură, Sf. Tradiţie şi în teologia contemporană”*.

Tot patriarhul Justinian l-a promovat, apoi, în ierarhia superioară bisericească, propunându-l Sf. Sinod, în anul 1970, ca episcop-vicar patriarhal, funcţie în care va fi unul dintre colaboratorii apropiaţi ai acestuia. A fost ales episcop la Buzău în 1980 unde vreme de doi ani, cât a păstorit, a lăsat urme adânci în ogorul eparhiei, căci a deschis 200 de şantiere de restaurare a bisericilor afectate de cutremurul din 1977 şi a restaurat palatul brâncovenesc, actuala reşedinţă eparhială. În 1982 a fost ales arhiepiscop al Sibiului şi mitropolit al Ardealului, Crişanei şi Maramureşului, fiind instalat la 7 februarie de către patriarhul Justin Moisescu.

În întreaga sa activitate, mitropolitul Antonie a fost un om integru, un om tenace care ţinea la demnitatea sa de arhiereu şi care se mândrea, pe bună dreptate, cu opera sa scrisă şi, mai ales, cu cea înfăptuită la Buzău, la Sibiu, la Sâmbăta de Sus ca şi în toată eparhia ce cuprindea atunci trei judeţe: Sibiu, Braşov şi Covasna. A fost un om ce ţinea cu sfinţenie la principiile sale. A ctitorit mult în eparhie, la Centrul Arhiepiscopesc, la Păltiniş, la Bazna şi, mai ales, la Mănăstirea Sâmbăta de Sus, pe care a avut bucuria să o vadă sfinţită la 15 august 1993 de către Sanctitatea Sa Patriarhul Bartolomeu I al Constantinopolului şi de pururea pomenitul patriarh Teoctist al României, împreună cu aproape toţi membrii Sf. Sinod. A fost un cărturar de vocaţie, lăsând o dâră luminoasă în cultura românească şi cea bisericească prin cele 40 de cărţi scrise de el, unele devenite emblematice. A fost, în acelaşi timp, şi un ecumenist de vocaţie, fiind un adevărat ambasador al Bisericii Ortodoxe Române în întreaga lume creştină. Activitatea sa rodnică de la birou, de la amvon şi de pe teren i-a fost recunoscută unanim de toţi cei care l-au cunoscut sau au avut prilejul de a-i fi prin preajmă. Vreme de opt ani i-am fost colaborator apropiat, ca episcop-vicar, şi am avut mult de învăţat de la dânsul, lucrând împreună pentru bunul mers al vieţii bisericeşti din eparhie.

De acolo, de la Sâmbăta de Sus, unde-şi doarme somnul de veci, alături de înaintaşii săi în scaun: Nicolae Bălan, Nicolae Colan şi Nicolae Mladin, el veghează cu siguranţă asupra Ardealului pe care l-a iubit atât de mult şi pe care l-a slujit până la sacrificiu. El poate fi pe deplin mulţumit că munca şi jertfa sa i-au fost încununate cu succes bucurându-se de recunoaştere unanimă, de preţuirea şi de stima contemporanilor şi a generaţiilor viitoare. Munca sa este continuată, pe aceeaşi linie trasată de către el, de către actualul întâistătător al Mitropoliei Ardealului, IPS Dr. Laurenţiu Streza. Toate cele spuse până acum conturează vag aspecte ale uriaşei personalităţi a mitropolitului Antonie. A fost un om mare şi un ierarh la fel de mare. Poate, după Sf. Andrei Şaguna şi Nicolae Bălan, mitropolitul Antonie este al treilea ca mărime.

Fie ca acum, la împlinirea a 10 ani de la plecarea lui la cele veşnice, noi, cei din *„Biserica slujitoare”*, să-i aducem un smerit omagiu, să-i urmăm sfaturile şi îndemnurile pe care ni le-a lăsat, să-i încojnurăm cu veneraţie mormântul pe care să aşezăm lacrimile şi florile recunoştinţei şi să-L rugăm pe Dumnezeu să-i facă parte de odihna cea fericită a aleşilor Săi.

Veşnică să-i fie pomenirea şi memoria binecuvântată!

10 ani de la plecarea pe calea veşniciei a Mitropolitului Antonie Plămădeală

Sâmbătă, 29 august, la Mănăstirea „Brâncoveanu” – Sâmbăta de Sus, din judeţul Braşov, a fost săvârşită o slujbă de pomenire pentru Mitropolitul de fericită amintire Antonie Plămădeală al Ardealului, la 10 ani de la trecerea sa la cele veşnice.

Slujba Sfintei Liturghii şi Parastasul pentru cel pomenit drept al treilea ctitor al aşezământului monahal au fost săvârşite de Înaltpreasfinţitul Părinte Laurenţiu, Mitropolitul Ardealului, împreună cu Înaltpreasfinţitul Părinte Casian, Arhiepiscopul Dunării de Jos, Preasfinţitul Părinte Visarion, Episcopul Tulcii, şi Preasfinţitul Părinte Ilarion Făgărăşanul, Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Sibiului şi stareţ al Mănăstirii Sâmbăta, înconjuraţi de un sobor de preoţi şi diaconi.

Ierarhi, ucenici, membri ai familiei, oameni de cultură şi pelerini din întreaga ţară au venit în ziua sărbătorii Tăierii cinstitului cap al Sfântului Ioan Botezătorul la Mănăstirea Sâmbăta pentru a-l pomeni şi a aprinde o lumânare la căpătâiul celui ce a păstorit Mitropolia Ardealului, Crişanei şi Maramureşului vreme de 23 de ani. Sfânta Liturghie arhierească a fost săvârşită în noul Altar de vară dintre codrii ce înconjoară ctitoria brâncovenească de sub streaşina masivului Făgăraş. La finele slujbei, Arhiepiscopul Dunării de Jos a rostit un bogat cuvânt de omagiere a părintelui său duhovnicesc, vrednicul de pomenire Mitropolit Antonie Plămădeală, prezentând principalele coordonate, încercări şi realizări ale vieţii sale. Printre pelerinii prezenţi la sfintele slujbe s-a aflat şi o delegaţie

din localitatea natală a ierarhului basarabean (comuna Stolniceni, raionul Hânceşti, Republica Moldova), în frunte cu preotul paroh al bisericii în care a fost botezat pruncul Leonida Plămădeală, cel care peste ani avea să devină Episcop-vicar patriarhal (1970-1980), chiriarh al Buzăului (1980-1982) şi Mitropolit al Ardealului (1982-2005), cu numele de monah Antonie.

Slujba Parastasului a fost săvârşită în faţa mormântului Mitropolitului Antonie de sub pergola de vest a incintei Mănăstirii Sâmbăta, ridicată de ierarhul ctitor pentru a servi drept necropolă a întâistătătorilor Mitropoliei Ardealului. După ceremonialul religios, Înaltpreasfinţitul Părinte Mitropolit Laurenţiu ne-a declarat: „Au trecut 10 ani de la mutarea la cele veşnice a vrednicului de pomenire Mitropolit Antonie Plămădeală. Sfânta Liturghie, săvârşită la Altarul de vară, a fost înălţătoare şi l-am simţit slujitor împreună cu noi. Am fost patru arhierei, dar de sus ne-a ocrotit şi cu prezenţa sa spirituală ne-a ajutat să putem să-I aducem mulţumire lui Dumnezeu şi cinstire aşa cum se cuvine şi, în acelaşi timp, să-l pomenim pentru veşnica sa odihnă”.

Înaltpreasfinţitul Părinte Casian, Arhiepiscopul Dunării de Jos, a vorbit despre Mitropolitul Antonie Plămădeală ca „promotor al cuvântului înmiresmat din Sfintele Scripturi, din Vieţile Sfinţilor şi scrierile Sfinţilor Părinţi, tâlcuindune şi actualizându-ne mereu Evanghelia Mântuitorului Iisus Hristos şi promovând el însuşi, în viaţa lui, prin Sfânta Biserică şi tezaurul ei de credinţă, de cultură, de filantropie şi de solidaritate, valoarea: valoarea sufletească, valoarea culturală şi, mai presus de toate, valoarea omului fidel Bisericii, neamului lui, pentru a trăi şi după moarte”.

Ştefan MĂRCULEŢ

Profil de teolog misionar ortodox contemporan:

ARHIEPISCOPUL ANASTASIOS YANNOULATOS

Atunci când am vorbit despre condiţiile dificile pe care creştinii ortodocşi – şi nu numai – le-au avut de suferit în perioada regimului comunist ce a dominat estul şi centrul Europei, am subliniat că situaţia cea mai tragică s-a înregistrat în Albania, primul şi singurul stat declarat ateu din lume. Pronia divină face ca tot în acest stat să aibă loc şi cea mai spectaculoasă misiune ortodoxă de la sfârşitul secolului al XX-lea şi începutul secolului al XXI-lea – iar ea se leagă de numele lui Anastasios Yannoulatos. Acesta s-a născut în Pireu la 4 noiembrie 1929. A crescut într-o familie de credincioşi, iar apoi, în chip firesc, a studiat teologia la Universitatea din Atena, studii pe care apoi le-a continuat, ca bursier, la câteva universităţi germane, unde prioritare au fost studiile de istoria religiilor, misiologie şi etnologie. Vorbeşte greacă, engleză, franceză şi germană, citeşte şi înţelege greaca veche, latina, italiana, spaniola şi albaneza, lucrând şi cu două limbi africane. Această largă bază lingvistico-ştiinţifică i-a permis să studieze diferite religii – hinduism, budism, taoism, confucianism, islam, religii africane – în ţările în care acestea au înflorit: India, Thailanda, Sri Lanka, Coreea, Japonia, Kenia, Uganda, Tanzania, Nigeria, Brazilia, Mexic, Caraibe etc.

Yannoulatos a obţinut titlul de doctor în teologie la Universitatea din Atena (cu distincţia *summa cum laude*) în anul 1970, predând istoria religiilor la Facultatea de Teologie a acestei universităţi (între 1972 şi 1997) şi îndeplinind între anii 1983 şi 1986 funcţia de decan (actualmente este profesor emerit aici). Din anul 1993 este membru corespondent al Academiei Ateniene; multiple titluri Dr. Honoris Causa în teologie sau filosofie; membru în numeroase societăţi ştiinţifice internaţionale. De-a lungul timpului a primit numeroase medalii şi distincţii. Este preşedinte al Consiliului Ecumenic al Bisericilor (din 2006) şi preşedinte de onoare al Conferinţei Mondiale a Religiilor pentru Pace (tot din 2006). Din 1992 este Arhiepiscop al Tiranei şi a toată Albania, calitate în care a reuşit să reorganizeze din ruine Biserica Ortodoxă din Albania, desfăşurând concomitent o vastă activitate socială în domeniul sănătăţii, al educaţiei, al asistenţei sociale şi al culturii (detalii la J. Forest şi L. Veronis).

Pe plan editorial sunt demne de amintit următoarele cărţi: *Duhurile M'ban'dua şi cultul acestora* (1970), *Domnul Luminii. Dumnezeul triburilor din muntele Kenia* (1971,1981), *Various Christian Approaches to the Other Religions* (1971), *Islam. Abordare din perspectiva Istoriei Religiilor* (1975), *Facing the World: Orthodox Christian Essays on Global Concerns* (2003) şi *Mission in Christ's Way. An Orthodox Understanding of Mission* (2010). La acestea se mai adaugă un număr impresionant de studii şi articole de specialitate în domeniul misiologiei, care au fost traduse în diferite limbi de circulaţie internaţională. În limba engleză multe dintre ele au fost reunite în cele două volume amintite mai sus, *Facing the World* şi *Mission in Christ's Way.* Traduse şi în limba română, aceste cărţi sintetizează principalele contribuţii aduse de autor la dezvoltarea teologiei misionare ortodoxe contemporane.

Mai întâi de toate, a face misiune „pe urmele lui Hristos" înseamnă, pentru Anastasie Yannoulatos, a evidenţia următoarele cinci principii misionare: 1. relaţiile trinitare şi referinţa la ele, 2. asumarea întregii naturi umane în Iisus Hristos, 3. noul element radical şi veşnic: Iubirea, 4. paradoxul smereniei şi sacrificiului de pe Cruce şi 5. înţelegerea întregii realităţi în lumina Învierii şi a speranţei eshatologice. De aici decurg aspectele fundamentale ale misiunii, care reflectă ethosul ortodox şi care se cuvin a fi transpuse în viaţa lumii în actualul context socio-istoric:

1. dimensiunea treimică – hristologică şi pnevmatologică – a misiunii. Atât în scopul imediat, cât şi în cel final, misiunea este marcată de iubirea Dumnezeului Treimic; desfăşurarea istoriei umane despre care vorbeşte Scriptura începe şi se sfârşeşte cu afirmarea slavei lui Dumnezeu. După „catastrofa cosmică" reprezentată de păcat, aceeaşi slavă divină reapare în lume prin Întrupare: Tatăl trimite, „la plinirea vremii" (Gal. 4, 4), pe Fiul Său, prin Care au fost toate create, cu scopul de a fi recreate toate lucrurile, astfel încât „Dumnezeu să fie slăvit în El" (In. 13, 32; 17, 1-10). Toate lucrările lui Hristos – Întruparea, Patimile şi Învierea – sunt deopotrivă expresii ale iubirii divine şi noi manifestări ale slavei lui Dumnezeu. Slava şi iubirea sunt „cei doi poli ai mântuirii". Tot slava lui Dumnezeu ne arată şi care este scopul misiunii: începutul erei eshatologice va însemna împlinirea misiunii divine; mişcarea istoriei are un sens şi o direcţie, iar Duhul Sfânt vine să continue şi să completeze planul divin – cu participarea ucenicilor lui Hristos, pe care El i-a autorizat să proclame mântuirea până la a Doua Venire. Astfel, în completare cu mişcarea verticală de la cer spre pământ, lucrarea mântuitoare a lui Dumnezeu are acum o direcţie orizontală dinamică pe pământ, prin participarea Bisericii.

Mesajul creştin, centru al misiunii, trebuie să fie necontenit reprezentat de Evanghelie, vestirea „evenimentului prin excelenţă" care este Întruparea. Aceasta reprezintă „centrul vital al unităţii Universului", căci doar în om lumea îşi regăseşte sensul şi îşi împlineşte scopul creaţional. Dacă după cădere are loc un eşec din acest punct de vedere, după Înomenirea Cuvântului lui Dumnezeu – act chenotic (Filip. 2, 7) – firea umană primeşte o nouă putere de purificare şi

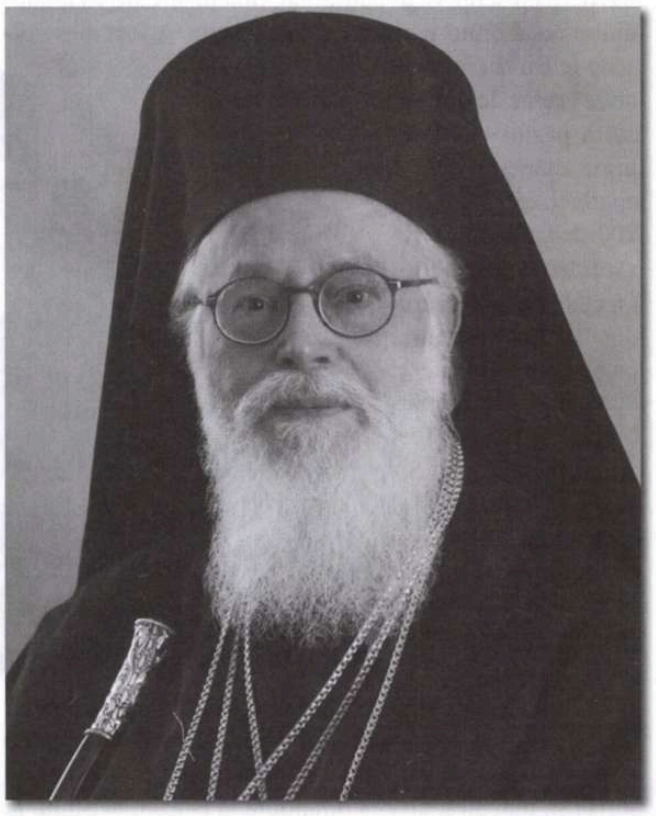

regenerare, nu doar al sinelui propriu, ci şi al întregii creaţii. Altcândva „înstrăinată", în Hristos umanitatea revine la comuniunea cu Sfânta Treime şi astfel îşi împlineşte menirea.

Acelaşi rol unificator îl posedă şi Duhul Sfânt, Care este vestit de Scripturi încă de la începutul creaţiei ca „purtându-se deasupra apelor" (Fac. 1, 2). El continuă apoi să lucreze în istorie, inspirându-i pe profeţi şi călăuzindu-i pe oameni spre „plinirea vremii", când va avea loc Întruparea Fiului. De altfel, Duhul Sfânt contribuie decisiv, nemijlocit, la Întruparea Mântuitorului şi la întemeierea Bisericii. De la Cincizecime încoace, până la a Doua Venire a Mântuitorului, Duhul împlineşte lucrarea de sfinţire a omului şi a creaţiei, El fiind „Cel Care este pretutindenea şi pe toate le plineşte".

Perspectiva eshatologică face mai uşor de înţeles care este scopul ultim al misiunii. Este chiar împlinirea voii divine ca toată făptura să se împărtăşească de slava lui Dumnezeu (Is. 66, 18, Rom. 8, 17, 9, 23, 1 Pt. 5, 10, 1 Cor. 2, 7), să crească „din slavă în slavă" (2 Cor. 3, 18). De reţinut este că acest proces de sfinţire începe încă din această viaţă – noi trăim între „deja" şi „nu încă". Cu alte cuvinte, dimensiunea eshatologică defineşte toată creaţia, căci Dumnezeu trebuie să fie „totul în toate" (1 Cor. 15, 28).

2. relaţia indisolubilă între misiunea externă şi internă şi rolul lor în zidirea Bisericii. Misiunea creştină în lume nu poate aşadar să fie înţeleasă decât plecându-se de la realitatea trimiterii, prezenţei şi lucrării Persoanelor Sfintei Treimi în lume, iar această prezenţă presupune în mod necesar Biserica. Ea este organul mistic, Trupul lui Hristos, în care „comuniunea" umană dobândeşte o altă ordine şi o altă calitate, chiar după chipul iconic al modelului ei prin excelenţă, Sfânta Treime. Mult râvnita unitate umană, contrapusă globalizării exterioare ce predomină lumea de azi, nu se poate realiza decât la un nivel interior, în profunzimile naturii umane. Aici lucrează Hristos prin Duhul Sfânt, aici unitatea devine cu adevărat vie într-o „comuniune de iubire".

Referitor la relaţia dintre misiunea externă şi activitatea pastorală, Arhiepiscopul Anastasie subliniază că ele se află în interdependenţă. Astăzi nu se mai justifică o polarizare între „înăuntru", „afară", „noi mai întâi, apoi alţii". Chiar şi la începutul Bisericii exista o relaţie indisolubilă între predică şi convertirea la credinţă, pe de o parte, şi edificarea spirituală şi sfinţirea membrilor Bisericii, pe de altă parte. Biserica creşte deopotrivă prin primirea de noi membri şi prin facilitarea ca cei deja botezaţi să dobândească o experienţă mai adâncă a tainelor vieţii şi iubirii. (Că misiunea şi grija pastorală merg mână în mână în comunităţile ortodoxe aşa-zis „misionare" este evident în cazul Ortodoxiei în Coreea şi în anumite ţări africane.)

Pentru fiecare creştin participarea la misiune este o poruncă existenţială ce se extinde însă asupra întregii comunităţi eclesiale, căci Biserica nu este doar „încorporată în", ci este „Trupul lui Hristos" (Efes. 1, 23). O Biserică fără misiune este o contradicţie în termeni. Biserica a fost trimisă, la fel ca Hristos (Lc. 4, 18, In. 17, 18), să continue lucrarea Sa. Ţine în special de dimensiunea *catholică* a Bisericii să-şi manifeste dimensiunea misionară, la fel cum atributul apostolicităţii respinge orice definiţie a unei Biserici statice. Toată viaţa sacramentală, în special liturgică, a Bisericii are ca scop urmărirea constantă a extinderii doxologiei lui Dumnezeu. Comunitatea eclesială se împărtăşeşte de razele Învierii, de aceea viaţa şi slujirea liturgică a Bisericii nu urmăresc altceva decât transmiterea către lume a cuvântului şi harului divin.

3. raportul între predicarea Evangheliei şi cultură, inclusiv cea (post)modernă. Cu toate tarele pe care le-a identificat în lumea modernă, marcată de fenomenul secularizării, trebuie totuşi spus că viziunea arhiep. Anastasios Yannoulatos nu este una pesimistă sau maniheică. El insistă că între cultură şi Evanghelie nu există separaţie totală, nici antagonism. Contracarând efectele nocive ale secularizării, Ortodoxia trebuie să aibă o prezenţă şi o mărturie dinamică în lume. Mesajul creştin (*kerygma*) trebuie să fie o proclamare bucuroasă, o „veste bună" pentru fiecare persoană în circumstanţele specifice vieţii sale, un mesaj care întâlneşte experienţele şi nevoile existenţiale imediate. Sarcina principală a teologiei este cum să exprime veşnicia în noile condiţii de existenţă, cum să creeze un dialog între mesajul revelaţiei şi noile ştiinţe moderne: medicina, antropologia, sociologia, psihologia şi psihoterapia.

4. raportul creştinismului cu ateismul şi cu alte religii (în special cu islamul). Dacă misiunea creştină are ca scop principal unirea „necredincioşilor" cu Biserica – adică a celor care au devenit indiferenţi sau ostili credinţei, a celor care neagă, în teorie sau în practică, învăţăturile şi principiile credinţei – atunci este nevoie din partea noastră nu de o atitudine de antipatie sau conflict, ci de un efort de a înţelege limba, problemele, rezervele, ispitele, îndoielile, păcatele şi chiar ostilitatea lor. Toate aceste bariere pot fi, în final, depăşite prin puterea adevărului, a rugăciunii şi a dragostei. Misionarismul creştin trebuie să aibă mereu în vedere următoarele trei aspecte: 1. evitarea tentaţiei generalizării şi a extremismelor. Pentru a înţelege mai bine celelalte religii, se cuvine, înainte de toate, să le cunoaştem bine. Altfel se poate uşor ajunge la aceste două extreme şi nu întâmplător s-a ajuns în trecut să se credea fie că toate religiile sunt absolut rele, demonice, fie că toate religiile sunt asemănătoare, fie ca ceea ce se ştia despre o religie să fie generalizat la toate celelalte. Poziţia de azi trebuie să fie mult mai echilibrată. 2. dubla evoluţie a religiilor, descendentă şi ascendentă – de aici şi raportul cu celelalte religii: pe de o parte, de acceptare şi receptare pozitivă a elementelor bune, iar pe de altă parte, respingere critică a elementelor rele, chiar nocive pentru omul de astăzi. 3. perspectiva corectă a religiilor ca unităţi organice, aflate în continuă evoluţie. Ele conţin un dinamism intrinsec, iar misionarul creştin trebuie să evite clişeele ideologice sau „estimările eronate". Ca regulă generală, arhiep. A. Yannoulatos îi conferă dialogului Ortodoxiei cu alte religii şi confesiuni o mare valoare, întrucât acesta exprimă experienţial anumite convingeri şi valori creştine: iubirea atotcuprinzătoare a Tatălui ceresc, un spaţiu foarte larg lăsat activităţii Sfântului Duh, importanţa şi validitatea altor „testamente" în afara celui încheiat de Dumnezeu cu Fiul Său, aprecierea fiecărei fiinţe umane, iubirea globală ce implică respectarea libertăţii celuilalt.

Marele merit al arhiep. Yannoulatos este acela că, pe de o parte, el şi-a bazat reflecţiile teologico-misionare pe experienţa practică desfăşurată iniţial în Africa, iar apoi în Albania, iar pe de altă parte, că a demonstrat că Ortodoxia, care a avut mereu o conştiinţă misionară trează, nu şi-a epuizat „elanul misionar" în pofida situaţiei socio-istorice extrem de dificile în care a trebuit să-şi ducă existenţa (regimul comunist ateu); dimpotrivă, principiile sale misionare sunt încă vii în Ortodoxie, motiv pentru care aceasta poate oferi un răspuns mântuitor omului de astăzi, indiferent în ce colţ de lume ar trăi el.

Bibliografie: Anastasios Yannoulatos, *Ortodoxia şi problemele lumii contemporane*, trad. Gabriel Mândrilă şi Constantin Coman, Ed. Bizantină, Bucureşti, 2003; Idem, *Misiune pe urmele lui Hristos: studii teologice şi omilii*, trad. Ştefan L. Toma, Ed. Andreiana, Sibiu, 2013; Jim Forest, *The Resurrection of Church in Albania. Voices of Orthodox Christians*, WCC Publications, Geneva, 2002; Luke A. Veronis, *Go Forth: Stories of Mission and Resurrection in Albania*, Conciliar Press, Ben Lomond, California, 2009; Cristian Sonea, „Mărturia creştin ortodoxă într-un context etnic, confesional şi religios eterogen în viziunea arhiepiscopului Anastasios Yannoulatos", în Ştefan Iloaie (coord.), *Ethos şi etnos. Aspecte teologice şi sociale ale mărturiei creştine*, Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2008, p. 270-282.

Ciprian Iulian TOROCZKAI

• AGENDA PASTORALĂ •

P.S. ILARION FĂGĂRĂŞANUL, Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Sibiului

Cu binecuvântarea Înaltpreasfinţitului Părinte Laurenţiu, Mitropolitul Ardealului, Preasfinţia Sa a săvârşit următoarele:

5 iulie – Preasfinţitul Ilarion Făgărăşanul a săvârşit Sfânta Liturghie în Parohia „Sfântul Nicolae" – Ucea de Jos, Braşov. În după-amiaza aceleiaşi zile, a oficiat slujba înmormântării Preacucernicului Părinte **Suciu Aurel** de la Parohia „Sfântul M. Mc. Dimitrie" – Braşov.

7 iulie – La slujba Vecerniei, în ajunul prăznuirii Sf. Procopie, a săvârşit slujba călugăriei Rasoforei Procopia de la Mănăstirea „Sfântul Ap. Andrei" – Berivoi (Braşov).

12 iulie – În Duminica a VI-a după Rusalii, Preasfinţitul Ilarion Făgărăşanul a oficiat slujba Sfintei Liturghii în cadrul Mănăstirii „Naşterea Maicii Domnului" – Măgura-Jina (Sibiu).

19 iulie – A săvârşit Sfânta Liturghie la Catedrala mitropolitană din Sibiu, sub protia Înaltpreasfinţitului Părinte Laurenţiu, Mitropolitul Ardealului.

20 iulie – S-a aflat în mijlocul obştii monahale de la Schitul „Sf. Serafim de Sarov" – Chirpăr (Sibiu).

26 iulie – A săvârşit Sf. Liturghie la Mănăstirea „Brâncoveanu" – Sâmbăta de Sus, unde teologul Dumitru Nisipeanu a fost hirotonit diacon. La finalul Sf. Liturghii, a oficiat slujba parastasului pentru luptătorii rezistenţei anticomuniste din Munţii Făgăraşului. Tot în aceeaşi zi, a primit vizita unei delegaţii de preoţi catolici condusă de Episcopul Armando Trasarti de Fano-Fossombrone-Cagli-Pergola.

27 iulie – În ziua prăznuirii Sfântului Pantelimon, a săvârşit Sfânta Liturghie cu ocazia hramului Schitului de la Colţul Chiliilor, Protopopiatul Bran-Zărneşti.

31 iulie – A oficiat slujba înmormântării Părintelui Victor Neamţu – Parohia Blumăna, Braşov.

Întocmit de Adrian NAE

Mitropolitul NICOLAE BĂLAN – 60 de ani de la trecerea la cele veşnice

(urmare din p. 1)

Fiind din Şcheii Braşovului, am mers la aceste evenimente deosebite. A doua zi după sfinţirea picturii de la Biserica de pe Tocile, a venit la Liceul „Andrei Şaguna", unde eram în clasa a VI-a. A intrat în fiecare clasă şi ne-a adus câte o carte de rugăciune, tipărită pentru ostaşii de pe front din perioada 1940-1944. A dat mâna cu noi şi am primit binecuvântarea sa.

În 7 august 1947, am mers cu încă doi colegi din Braşov la Mănăstirea „Brâncoveanu" de la Sâmbăta de Sus, şi acolo am dormit pe jos, pe o pătură, în chilia călugărului Dometie. L-am văzut din nou pe Mitropolitul Nicolae Bălan la slujba de hram, din 15 august.

Prima convorbire, de ziua de naştere

Cum se implica în viaţa studenţilor de la Institutul Teologic?

În 1948, am venit la Sibiu, la Teologie. Anul a început după 1 decembrie, pentru că a fost reforma învăţământului şi unificarea Bisericii şi alte evenimente care au întârziat începerea anului universitar. Pe 5 decembrie 1948, după Sfânta Liturghie, părintele duhovnic Belea a convocat toţi studenţii din anul I în sala de curs, la orele 15:00, fără să ne spună motivul. Eram 16 studenţi, iar mai târziu s-au mai înscris şi alţii, încât am ajuns la 22. A venit Mitropolitul Nicolae Bălan şi a vorbit cu fiecare. În prima bancă era studentul Părăian, viitorul monah Teofil de la Sâmbăta de Sus, apoi mai era studentul Crăciunaş, viitorul Episcop Vicar Irineu de la Moldova, îmbrăcat în straie bucovinene, şi alţii. Când a ajuns la mine, m-a întrebat dacă sunt de la Liceul „Andrei Şaguna", pentru că aveam un costum special, o uniformă frumoasă. M-a întrebat mai multe lucruri, printre care şi vârsta. Chiar în acea zi împlineam 19 ani. De ziua mea, am avut prima convorbire cu Mitropolitul Nicolae Bălan.

După acest moment, în după masa aceleiaşi zile, a venit părintele duhovnic Belea în curs, şi m-a luat să mă ducă la Mitropolit. Am intrat în sufragerie şi Mitropolitul m-a binecuvântat şi m-a întrebat din nou lucruri legate de viaţa mea.

După câteva zile, m-a chemat din nou. Era cu şoferul Vasile Boca. În 1947, primise câteva vagoane din America, pline cu ajutoare: îmbrăcăminte, alimente etc. A venit cu un costum, m-a băgat în dormitor şi am încercat mai multe perechi până mi-a venit una bine. M-a întrebat, la un moment dat, cum am venit la Sibiu. I-am spus că tata a împrumutat 3000 de lei de la părintele Comşa din Braşov pentru a mă trimite la Sibiu. Aceia erau banii aduşi la Sibiu, pentru că fiecare student trebuia să cumpere alimente pentru cantină. L-a trimis pe şoferul Vasile Boca la piaţă, a cumpărat toate alimentele şi le-a dat la cantină în numele meu.

În ianuarie 1949, când am mers să iau masa cu Mitropolitul Nicolae Bălan, am văzut în anticameră schiurile mele. Am rămas surprins pentru că nu ştiam cum au ajuns acolo. Am intrat, şi pe masă erau trei blide. Tatăl meu era acolo.

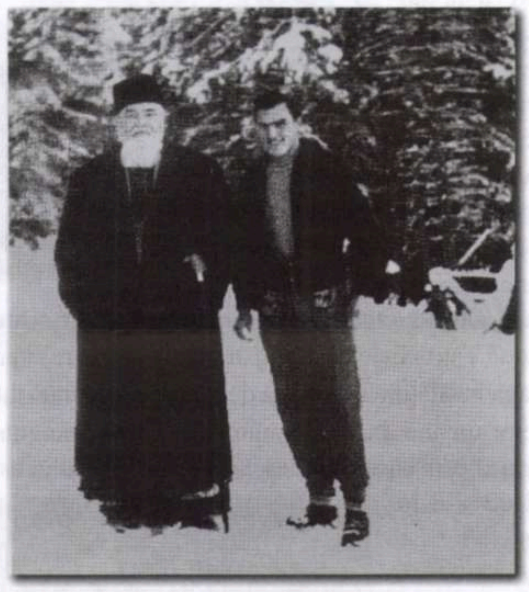

Cu Mitropolitul Nicolae Bălan la Păltiniş, 27 ianuarie 1949

Mitropolitul i-a cerut permisiunea ca eu să-i devin ucenic şi să aibă el grijă de mine. I-a dat cei 3000 de lei împrumutaţi de la părintele Comşa, şi după câteva zile, tata s-a întors acasă. Din acel moment, am rămas la reşedinţa mitropolitană şi am început ucenicia. În luna februarie, după examene, am mers la Păltiniş. Eu schiam pe acolo, dar făceam plimbări în fiecare zi cu Mitropolitul, după micul-dejun, pe drumul către staţiune. La amiază, ne întorceam la masă şi ne odihneam. Iarna dormea pe un şezlong de pe terasă şi avea o blană de urs în care se băga. Dimineaţa ieşea în curte, se dezbrăca până la brâu şi îl frecam cu zăpadă. A fost un bărbat puternic. Mergeam cu el până în Şanta, la câţiva kilometri de staţiune, sau urcam la Onceşti, la 1750 de metri altitudine, de unde se vedeau Cheile Turzii. Şi asta când avea în jur de 70 de ani. Îi plăcea foarte mult la munte şi s-a legat mult de Păltiniş. Îmi aduc aminte cât de intens a căutat locul unde a ridicat schitul şi cabana.

Cum a contribuit Mitropolitul Nicolae Bălan la formarea Dumneavoastră ?

Începând cu 10 ianuarie 1949, Mitropolitul Nicolae Bălan m-a chemat să iau, de aici înainte, prânzul şi cina împreună cu el. În timpul mesei, îi spuneam zilnic cu ce profesor am făcut cursuri şi ce materie s-a predat, iar seara trebuia să-i prezint din notiţe cuprinsul cursului pe care l-am audiat. La masă, când aveam lucrări de seminar, trebuia să i le citesc, şi Mitropolitul mi le corecta. Aşa am făcut lucrări de seminar: *Despre Biserică, Despre Actele Martirice – Elementul apologetic în Actele Martirice, Despre interpretarea Sfintei Scripturi.* Pe toate acestea i le-am citit, şi, cum am spus, le-a corectat. Chiar lucrarea de licenţă mi-a corectat-o Mitropolitul Nicolae. În timpul studiilor, mi l-a dat ca preparator pentru limba greacă pe profesorul Nicolae Cotos, care era în vremea aceea profesor de limba greacă la Institutul Teologic din Sibiu. Iar pentru limba germană, pe profesorul Müller.

După terminarea Institutului Teologic, părintele rector Nicolae Neaga i-a făcut propunerea Mitropolitului să mă trimită la studii la Moscova. Am refuzat destul de elegant această propunere, pentru că acum se punea problema căsătoriei. În această vreme eram şi angajat la Institut, pe post de bibliotecar. Aveam deja o prietenă cu care urma să mă căsătoresc, iar Mitropolitul a ţinut neapărat să o cunoască. Şi aşa am aranjat o întâlnire cu Mitropolitul la reşedinţa mitropolitană, la care au participat şi doi colegi. A venit Mitropolitul, a stat de vorbă cu noi, şi, după aceea, i-am cerut Mitropolitului permisiunea să o conduc pe domnişoara până acasă. Am condus-o, şi la cină am întârziat puţin. Mitropolitul nu a cinat până nu am venit şi eu. Acum se punea problema locului unde urma să facem cununia. Soţia era orfană de tată, părinţii mei erau deportaţi în Agnita, iar la bunici, la Noua, lângă Braşov, nu se putea. Şi atunci am hotărât să facem cununia la mănăstire, la Sâmbăta. Mitropolitul ţinea neapărat să fie şi el de faţă. Şi aşa, pe 28 septembrie 1952, ne-am cununat la Mănăstirea Sâmbăta, unde a avut apoi loc şi masa, dar într-un cerc foarte restrâns.

De atunci am fost mereu cu Mitropolitul Nicolae Bălan. De oriunde mergeam, zilnic, la ora 20,00, ne întorceam să fim acasă, pentru ca să participe la rugăciunea de seară a studenţilor. În fiecare seară, la culcare, citeam câte un capitol din Noul Testament.

Aţi fost cu el până în ultima clipă a vieţii sale...

Sfârşitul Mitropolitului a venit în ziua de 6 august 1955. Dimineaţa, în Capelă am slujit Sfânta Liturghie împreună cu preotul duhovnic Belea, iar la strană era părintele Scurtu. Şi asistau trei copiliţe: Dorina, Delia şi Marcela, fiice ale angajaţilor, una dintre ele fiind fiica preotului duhovnic. După Liturghie, pe la 11,30, Mitropolitul urma să-l primească pe scriitorul Radu Roseti. Pe la ora 11,45, m-a chemat valetul: „Haideţi repede, Domnu' Voicu, până sus!" Când m-am dus, Mitropolitul nu era în birou, şi am crezut că s-a dus cu scriitorul în bibliotecă. Avea intrare în bibliotecă din biroul mare. Când colo, el era în pat şi tremura. Când l-am văzut, i-am zis: „Da' ce faceţi?" Mi-a spus: „Din asta mă prăpădesc". Tremura tot. M-am aşezat pe marginea patului şi-l ţineam de mâini să nu tremure tare. Când am văzut că situaţia este gravă, foarte dificilă, l-am chemat pe doctorul Filipescu, un cumnat de-al lui. Când a venit doctorul Filipescu şi l-am auzit intrând în sufragerie, i-am spus: „Vine doctorul Filipescu!" A zis: „Vai, ce bine!" Şi când m-am ridicat de pe marginea patului, mi-a zis: „Dă-mi mâna!" I-am dat mâna. I-am luat mâna lui în mâinile mele; tremura în continuare. Iar la ora 12,15 s-a întins în pat într-o convulsie, s-a lovit cu capul de stavila patului, şi-a dat ochii peste cap şi s-a liniştit. Când a venit doctorul Filipescu, a zis: „S-a terminat!"

Acesta a fost sfârşitul Mitropolitului Nicolae Bălan. Dumnezeu să-l odihnească!

• TELEGRAFUL EVENIMENT •

HRAMUL MĂNĂSTIRII „BRÂNCOVEANU” DE LA SÂMBĂTA DE SUS

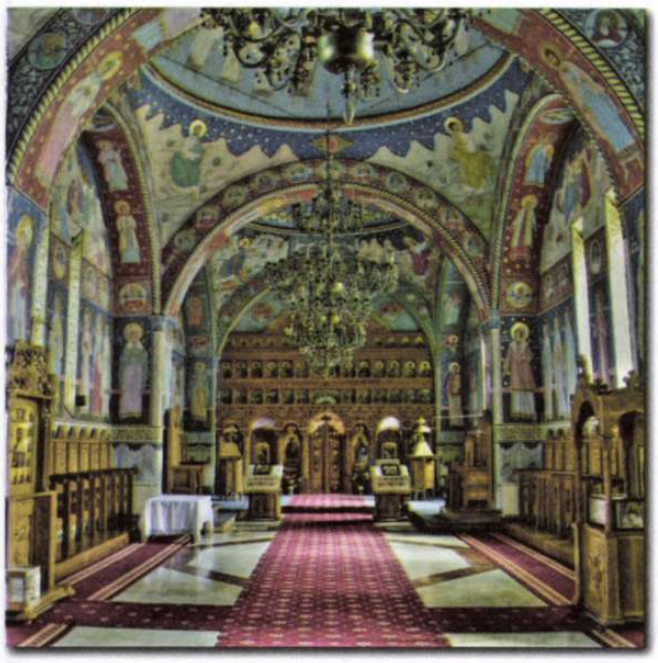

Aşezământul brâncovenesc de la Sâmbăta de Sus, judeţul Braşov, şi-a sărbătorit hramul din 15 august prin ample manifestări duhovniceşti care au încununat programul liturgic închinat marelui praznic al Adormirii Maicii Domnului. Pelerini din întreaga ţară au venit la străvechea mănăstire de la poalele Munţilor Făgăraş încă de seara şi au participat la slujba Privegherii şi a Prohodului Maicii Domnului, oficiată de Înaltpreasfinţitul Laurenţiu, Arhiepiscopul Sibiului şi Mitropolitul Ardealului, împreună cu Preasfinţitul Ilarion Făgărăşanul, Episcopul-vicar al Arhiepiscopiei Sibiului, şi cu un sobor de preoţi şi diaconi. Privegherea a fost oficiată la Altarul de vară din pădurea de lângă mănăstire, unde, în această vară, au fost efectuate ample lucrări de reamenajare a spaţiului liturgic şi a parcului din apropiere.

Toate aceste lucrări au fost binecuvântate de cei doi ierarhi în ziua praznicului, înainte de Sfânta Liturghie, când a fost sfinţită şi o copie a icoanei Maicii Domnului „Prodromiţa” de la Muntele Athos, icoană ce va rămâne în capela mănăstirii pentru a-i ocroti pe credincioşi.

Această icoană a fost realizată prin donaţia familiei Marcel şi Mirela Sâmpetru, care a primit din partea ierarhului distincţia „Crucea Şaguniană pentru laici”. Aşa cum este obiceiul la hramul mănăstirii, ierarhii şi preoţii au oficiat şi slujba de sfinţire a apei la fântâna din incinta aşezământului monahal, unde apa este tămăduitoare.

Programul liturgic a continuat cu Sfânta Liturghie la altarul de vară din pădurea apropiată mănăstirii, unde lucrările de reamenajare au fost binecuvântate, iar jertfelnicul realizat odinioară de părintele Arsenie Boca este acum protejat de noua construcţie. De asemenea, recent s-a amenajat în incintă şi un parc dedicat părintelui Arsenie Boca, unde sunt expuse obiecte care amintesc de marele duhovnic, între care şi fântâna din lemn sculptat de părintele Arsenie Boca, sfinţită la finalul sărbătorii de cei doi ierarhi.

La hramul mănăstirii ctitorite de Sfântul Constantin Brâncoveanu au liturghisit egumenul mănăstirii, protosinghelul Atanasie Roman, ieromonahi, protopopi, preoţi de la parohiile din Ţara Făgăraşului, din judeţele Sibiu şi Braşov. Au fost prezente la sărbătoare numeroase oficialităţi judeţene şi locale, oaspeţi din întreaga ţară şi mulţimi de pelerini. Răspunsurile liturgice au fost date de corala „Armonia” din Constanţa, iar mulţi dintre credincioşi au primit împărtăşirea cu Trupul şi Sângele Mântuitorului Iisus Hristos.

O încununare a vieţii Sfintei Fecioare

Cuvântul de învăţătură de la Sfânta Liturghie a fost rostit de IPS Mitropolit Laurenţiu, care a subliniat semnificaţiile acestui mare praznic al Maicii Domnului. Ierarhul a vorbit mai apoi despre cinstirea Sfintei Fecioare.

„Această sărbătoare încununează întreaga activitate pe care Maica Domnului a săvârşit-o, ascultând de glasul îngerului şi de porunca dumnezeiască, zicând: «Iată roaba Domnului sunt, fie mie după cuvântul Tău!» Este un mesaj dumnezeiesc care cuprinde întreaga învăţătură transmisă de Maica Preacurata tuturor fiinţelor umane, mai ales mamelor. Este o încredinţare puternică prin care sunt deschise porţile Cerului asupra celui ce şi-o însuşeşte. Această sărbătoare este o amintire a acelui eveniment petrecut în viaţa Preacuratei, când Fiul Său i-a luat sufletul şi l-a dus în Împărăţia Cerurilor şi apoi a luat-o şi pe ea pentru ca să i se ofere locul pe care Dumnezeu i l-a stabilit de la început. Comemorarea aceasta nu este doar o aducere-aminte. Prin Sfânta Liturghie săvârşită acum Maica Preacurată a fost prezentă cu noi în rugăciune şi acest eveniment a fost actualizat prin noi”, a spus Părintele Mitropolit.

La finalul Sfintei Liturghii, IPS Mitropolit Laurenţiu a oferit distincţia „Crucea şaguniană pentru laici” ambasadorului român de la Vatican, Excelenţa Sa Bogdan Tătaru-Cazaban, ca recunoştinţă pentru activitatea deosebită de promovare a valorilor religioase şi culturale româneşti. Mulţumirile din partea obştii şi a credincioşilor au venit, prin PS Episcop Ilarion Făgărăşanul, de la stareţul aşezământului monahal, care i-a oferit IPS Mitropolit Laurenţiu o icoană a Maicii Domnului.

Hramul s-a încheiat cu slujba Sfântului Maslu, preoţii şi credincioşii rugându-se pentru sănătate trupească şi iertare de păcate. De asemenea, a fost oficiată şi o slujbă de pomenire la mormântul Mitropolitului Antonie Plămădeală, de la a căruia trecere la Domnul se împlinesc în curând zece ani.

În aceeaşi zi, IPS Mitropolit Laurenţiu a participat la sărbătoarea „Fiii satului” din localitatea Arpaşu de Jos, judeţul Sibiu. Ierarhul a oficiat o slujbă de mulţumire şi un Parastas în incinta bisericii parohiale, fiind pomeniţi toţi eroii şi fiii satului trecuţi la cele veşnice în afara ţării. În sobor s-au aflat protopopul de Avrig, Vasile Gafton, protopopul de Făgăraş 1, Marcel Dobrea, parohul Liviu Dobrin şi slujitori de la bisericile satelor învecinate. Ierarhul a binecuvântat sărbătoarea de la Arpaşu de Jos şi i-a felicitat pe primarul Constantin Aurelian Văcar şi ceilalţi organizatori, dar şi pe credincioşi şi pe fiii satului care au îmbrăcat din nou straiele populare şi au participat la manifestări culturale şi artistice.

Ştefan MĂRCULEŢ,
Ziarul „Lumina”, ediţia de Transilvania

REDACTOR-ŞEF:
Î.P.S. Dr. LAURENŢIU STREZA

COLEGIUL DE REDACŢIE

Senior-editori: Pr. Prof. Dr. Mircea Păcurariu; Pr. Prof. Dr. Dumitru Abrudan. ***Secretar de redacţie:*** Dr. Emanuel Tăvală. ***Membri:*** Pr. Conf. Dr. Constantin Necula, Diac. Dr. Ştefan L. Toma, Pr. Dr. Cristian Muntean, Pr. Vasile Gafton. ***Responsabil ediţie on-line:*** Dragoş Boicu.

ISSN 1223-8392

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se primesc pe adresa: Redacţia „Telegraful Român”, 550179 – Sibiu, str. Mitropoliei, nr. 35; e-mail: *telegrafulroman@yahoo.com*. Articolele nepublicate nu se înapoiază.

ABONAMENTUL pentru anul 2015 este de 48 lei; cod IBAN RO34 RNCB 0227 0360 5879 0001. BCR Sibiu, str. Emil Cioran, nr. 1. Cod fiscal 44 79 403.

Tiparul executat la *Tipografia Şaguniana* – Sibiu

Fondator:
Mitropolit Andrei Şaguna, 1853

Publicaţie bisericească a Arhiepiscopiei Sibiului

Telegraful Român

Anul 163 • nr. 37-40

1 şi 15 octombrie 2015

• TEOLOGIA ÎNTRE ACADEMIE ŞI POPOR •

ACOPERĂMÂNTUL MAICII DOMNULUI

Omul, creat după chipul lui Dumnezeu, cu posibilitatea de a ajunge la asemănarea cu Dumnezeu, s-a manifestat dintru început ca o fiinţă doxologică, păstrând legătura cu Creatorul său prin acte de cult. Astfel, lui Dumnezeu Cel Unul în fiinţă şi întreit în Persoane, Tatăl, Fiul şi Sfântul Duh, Preasfintei Treimi, omul Îi datorează o cinstire supremă, printr-un cult absolut, cel de *latrie* sau de *adorare*. Este adorat Dumnezeu pentru El Însuşi, pentru toate atributele Sale divine, prin care noi încercăm să-L definim. Alături de adorarea adusă lui Dumnezeu, ca Fiinţa Supremă, credincioşii îi cinstesc, printr-un cult relativ, de *dulie* sau *venerare,* pe toţi sfinţii, pe sfinţii îngeri şi lucrurile sfinte. Sfinţii sunt veneraţi nu pentru ei înşişi, ci pentru darurile minunate pe care Dumnezeu le-a făcut lucrătoare în lume prin aceşti aleşi ai Săi, cinstirea lor ajungând tot la Dumnezeu, Care *„este minunat întru Sfinţii Săi”* (Ps. 67, 38). În acest sens, Sfântul Ioan Damaschin spune: *„Cel care cinsteşte pe mucenic cinsteşte pe Dumnezeu, pentru Care mucenicul a suferit mucenicia. Cel care se închină apostolului lui Hristos se închină Celui care i l-a trimis pe apostol. Cel care se prosternează în faţa Maicii lui Dumnezeu este evident că aduce cinstea Fiului ei, căci nu este alt Dumnezeu decât Unul singur, Cel cunoscut şi adorat în Treime”* (*Tratatul despre Sfintele Icoane*).

Maicii Preacurate îi datorăm un cult de *preacinstire* sau **supravenerare, de hiperdulie.** Sfânta Fecioară Maria a fost aleasă de Dumnezeu ca pârgă a creaturii din care să Se întrupeze Hristos, Fiul Său, prin naştere mai presus de fire dintr-însa, devenind astfel *„Născătoare de Dumnezeu”*. Modul dumnezeiesc al zămislirii de la Duhul Sfânt şi al naşterii supranaturale îi conferă Maicii Domnului şi însuşirea de *„pururea Fecioară”*. Aceste două însuşiri ale Maicii Domnului, cea de *„Născătoare de Dumnezeu”* şi *„pururea fecioria”* sa, la care se adaugă *preacinstirea* care i se cuvine sunt cele trei diademe care îi înfrumuseţează chipul în toate reprezentările icoanei sale.

Prima cinstire i-a fost adusă Fecioarei Maria de către trimisul Domnului, îngerul Gavriil, la Buna Vestire, zicându-i: *„Bucură-te, ceea ce eşti plină de har, Domnul este cu tine. Binecuvântată eşti tu între femei”* (Lc. 1, 28). Cu aceeaşi cinstire o întâmpină şi Elisabeta, mama Sfântului Ioan Botezătorul, când îi zice: *„Binecuvântată eşti tu între femei şi binecuvântat este Rodul pântecelui tău”* (Lc. 1, 42).

Sfântul Evanghelist Luca ne transmite, de asemenea, îndemnul înălţat de însăşi Maica Domnului, prevestind cinstea deosebită de care se va bucura: *„Măreşte, suflete al meu, pe Domnul (...) că a căutat spre smerenia roabei Sale. Că, iată, de acum mă vor ferici toate neamurile. Că mi-a făcut mie mărire Cel Puternic şi sfânt este numele Lui...”* (Lc. 1, 46-49).

Glasul unei femei din popor, plină de admiraţie faţă de învăţătura şi minunile săvârşite de Mântuitorul Hristos, exprimă, în sine, cinstea pe care se cuvine să o dăm Maicii Domnului, când a zis: *„Fericit este pântecele care Te-a purtat şi pieptul la care ai supt”* (Lc. 11, 27).

Ereziile hristologice ale primelor veacuri creştine au atins şi cinstirea Maicii Domnului, astfel încât Sinodul III Ecumenic de la Efes, din 431, a condamnat şi a anatemizat pe ereticul Nestorie şi erezia sa, care considera pe Sfânta Fecioară numai Născătoare de om sau Născătoare de Hristos, nu şi Născătoare de Dumnezeu. Mai presus de toate, Născătoarea de Dumnezeu a devenit mama noastră, a tuturor, „mama mamelor noastre”, calda rugătoare şi mijlocitoare permanentă către Fiul său.

Preacinstirea Maicii Domnului se realizează în Sfânta Biserică prin instituirea de sărbători în cinstea ei, prin cântări şi rugăciuni speciale, acatiste, paraclise, prin zidirea de biserici puse sub ocrotirea ei, prin zugrăviri de icoane şi prin purtarea numelui său sfânt.

Sărbătorile închinate Maicii Domnului sunt patru mari, incluse în rândul praznicelor împărăteşti, şi alte şapte mici, fără ţinere. În ordine cronologică, sărbătorile mari sunt: *Naşterea Maicii Domnului* (8 septembrie); *Intrarea în biserică a Maicii Domnului* (21 noiembrie), *Buna Vestire* (25 martie) şi *Adormirea Maicii Domnului* (15 august). Pe lângă aceste sărbători mai avem şi alte sărbători mici, precum este cea de la întâi octombrie, numită *Acoperământul Maicii Domnului*, în cinstea unei minuni a Maicii Domnului, pe vremea împăratului Leon Înţeleptul (sfârşitul sec. IX şi începutul sec. X), în cartierul Vlahernelor din Constantinopol, prin arătarea în toată măreţia ei cerească Sf. Andrei cel Nebun pentru Hristos, ca ocrotitoare şi mijlocitoare a creştinilor.

Să-i adresăm cu dragoste şi încredere, ca unei maici, rugăciunile şi cererile noastre, spre a fi duse Fiului său şi Dumnezeului nostru, pentru a fi ocrotiţi şi apăraţi de rătăcirile pierzătorilor de suflete, care o necinstesc şi o hulesc. Să-i cerem să devenim mai buni şi mai plăcuţi lui Dumnezeu şi folositori semenilor noştri, ca prin harul divin şi osteneala noastră, sub acoperământul Maicii Preacurate, să ne câştigăm viaţa veşnică.

† Dr. LAURENŢIU STREZA,
Arhiepiscopul Sibiului şi Mitropolitul Ardealului

Ortodoxia romantică

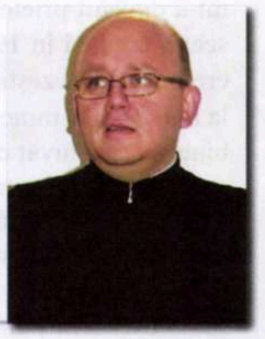

Pr. Prof. Dr.
CRISTIAN MUNTEAN

În jurnalul său „Biografia unui destin misionar”, părintele Alexander Schmemann folosea această expresie (Ortodoxia romantică) pentru a defini mai multe tendinţe ale Ortodoxiei contemporane care o transformă într-un ghetou lăuntric, şi nu într-o chemare, o luptă şi, în definitiv, o viaţă. Aceste manifestări ar fi: nominalismul (de exemplu, patriarhatele inexistente), conservatorismul liturgic orb, cultul trecutului, preocuparea teologică aproape exclusivă pentru Sfinţii Părinţi, „apocalipticismul”, disprețuirea lumii contemporane (cea a acestei lumi, în general), sentimentalism şi cultul exteriorului (bărbi, sutane, mătănii, stil). Părintele explică mai departe că romantismul, în viaţă şi cultură, este, înainte de toate, un vis, primatul inimii asupra discernământului şi al adevărului. Dă la o parte realitatea de dragul unei realităţi imaginare, este credinţa în iluzii.

Aceste manifestări „romantice” întăresc şi întreţin percepţia mediocră asupra Bisericii ce este confundată fie cu activismul secular, fie cu falsitatea. De aceea, prima dimensiune a crizei din viaţa Bisericii este definită de părintele Schmemann prin sintagma: „o teologie înstrăinată faţă de Biserică şi o Biserică îndepărtată de teologie”.

Părintele Schmemann are o întreagă pledoarie legată de diferenţa între teologia academică şi cea pastorală, pe care o dezvoltă în lucrarea: „Biserică, lume, misiune”, invitându-ne la reflexie şi acţiune. O referinţă marginală la această carte s-ar impune: ea apare în anul 1979 şi temele dezbătute sunt mai actuale azi ca oricând.

Părintele Schmemann ne invită la o schimbare în orientarea internă a mentalităţii teologice, a preocupării teologice de bază: îndreptarea eforturilor teologice spre

(continuare în p. 5)

Din cuprins:

Pr. Conf. Dr. Constantin Necula
Comunicarea adevărului teologic | pagina **2**

Pr. Răzvan Ionescu
Teologia ortodoxă ca mărturie de viaţă. Repere din teologhisirea arhimandritului Sofronie Saharov | pagina **4**

Prof. Univ. Dr. Lucian N. Vinţan
Spre o „instituţie a profesorului” în universităţile româneşti | pagina **10**

Comunicarea adevărului teologic

Pr. Conf. Dr.
CONSTANTIN NECULA

Primul meu contact cu teologia se pierde undeva în memoria copilăriei. Un preot cu păr dalb, Părintele Laurenţiu, de la biserica din Groaverii Şcheiului mi-a devenit prieten pe loc, într-un 14 septembrie seara, cred că în 1977, după ce mi-a dăruit câteva creioane chinezeşti, cu gumă în capăt. Le văzusem la mulţi, nu la mine acasă. Mi le-a dăruit ca să învăţ bine şi ca să învăţ că atunci când greşesc trebuie să şterg şi să mai muncesc. A spus-o cu o candoare atât de mare că mi-a răsărit bucuria în suflet. Şi mi-a dăruit şi un caiet, mare, dictando, care a mirosit a tămâie tot anul în sertarul de sus al biroului meu şcolăresc. Din pumnul strâns peste creioane i-am dăruit surorii mele jumătate, iar cealaltă jumătate a suferit avariile inerente efortului unui şcolar îndârjit. Liniştea aceea de după vecernie, mireasma cojilor de tămâie care înmugureau în cerul cu sfinţi al bisericii, calmul dumnezeiesc al Părintelui şi surâsul tatei, mulţumit că i-am răspuns frumos Părintelui la nişte întrebări, de care nu-mi mai amintesc, dar sigur erau cu Ştefan cel Mare sau Mihai Viteazul, au fost primul exerciţiu de teologie la modul în care am descoperit că se construieşte această ştiinţă. Comunicare neîndârjită, calm rugător, dragoste luminoasă. Apoi am descoperit Muzeul „Primei Şcoli Româneşti" de la „Sfântul Nicolae". Omul de acolo, astăzi distinsul Părinte Vasile Olteanu, mi-a îngăduit să scriu primele slove pe foaia caietului pentru teme acasă acolo, pe băncile acelea magic umbrite de Diaconul Coresi. Uitam frecvent numele unor prieteni, dar nu şi al Diaconului Coresi. Iar prima carte de care m-am îndrăgostit a fost o Istorie a Primei Şcoli româneşti în coperţile ei negre, strălucitoare. Am descoperit, mai târziu, că teologia înseamnă respect pentru istoria Bisericii tale, efort de recuperare a memoriei sale pastorale. Iar primele Liturghii şi Vinerea Mare m-au topit în candoarea Împărăţiei lui Dumnezeu. Am înţeles, mai târziu, că teologia este exerciţiu de admiraţie.

Fiecare dintre cei care ne socotim a ţine de aria slujirii teologice am avut propria devenire întru fiinţă teologică. Ce am pierdut, vai, pe parcurs, este candoarea comunicării acelor adevăruri care ne-au apropiat de Dumnezeu. Am pierdut limba comună cu prietenii de cartier sau de pe uliţa satului şi ne-am obligat să redistribuim verbele şi substantivele într-o melasă de structură modificabilă până la deteriorare. Fie lipsiţi de linişte, fie prea atenţi la ea, am coagulat o limbă de experienţă paralelă lumii în care trăim. Şi ne-am întristat. Iar teologia nu este tristeţe, ci bucuria reconfigurării traseului personal. Fiecare, repet, avem propriul parcurs şi propria părere. Fiecare descoperire din viaţa teologului are în ea o deschidere spre celălalt. Când îţi afli duhovnic pe inima ta, când descoperi o carte luminoasă, când reuşeşti să gângăveşti câteva cuvinte de rugăciune, când săruţi prima icoană care te impresionează, toate şi altele asemenea devin exerciţiu de teologhisire şi te obligă la mărturisire. Academismul ultimilor ani, mai atent la punctaje şi tabele în XL decât la crearea unei rodiri teologice, ne-a depărtat de bucuria teologhisirii cu sinceritate, ne-a transformat într-un soi de funcţionari ai lui Dumnezeu puşi pe cariere, şi nu pe dobândirea mântuirii. Nu, teolog nu poţi fi ocazional. Şi nici storcând sensuri inadecvate vieţii în Hristos din maldărul informal al lumii. Sinceritatea cheamă Liturghie în viaţa ta şi te obligă, dulce povară, să o porţi, ca o cruce, pe umărul rănit de greutatea zilei. În contextul lumii moderne este tot mai greu să le spui celorlalţi că Dumnezeu este iubire. Şi ei să te creadă. E tot mai mare nevoie de cuvinte întrupate în fapte, vorbele care umplu văzduhul zilei de azi nemaifiind, de tare mult timp, răspuns aşteptării oamenilor.

Nu cred că există teologie academică. Asta sună a mândrie şi prejudecată. Teologului de astăzi nimic nu-i poate fi străin preocupării, dar nimic nu rodeşte dacă nu se comunică. Nu complicat şi nici virulent vulgar. Nu cred că există nici teologie populară. Cu atât mai puţin… populistă. Exerciţiul teologhisirii, după cum l-au definit mileniile de experienţă ale Bisericii, nu rimează nicicum cu emoţionalul aglutinat în fraze siropoase. Dar nici aţoase, ca privirea unui neiertător judecător. Pentru a-i converti pe oameni, după cum misiunea teologiei o cere, teologul trebuie să facă el însuşi exerciţiul naşterii de sus, al recalibrării în Evanghelia lui Hristos a discursului său. Să nu refuze provocarea şi să propună răspuns lumii, ca Hristos. Ceasul de acum spre aceasta ne cheamă. Spre o concentrare a eforturilor noastre în cunoaştere teologică şi comunicarea adevărului teologic, una cu cel mărturisit de Biserică. Scăpările noastre ca oameni, firile noastre încă neînchinate deplin lui Hristos Domnul, pot dăuna vestirii, dar nu o pot anula cu totul. A binevesti înseamnă, mereu, reangajarea în Duhul Sfânt a propriei gândiri şi trăiri. Aici nu încap critici ieftine şi nici batjocuri ieftine. Teologia nu se face cu zâmbetul de superioritate pe buze, satisfăcut de titluri şi funcţii pe care le ocupi în lucrarea Bisericii. Ca şi Ortodoxia, teologia ei este un adânc de smerenie. De smerenie care comunică bucuria de a fi al lui Hristos cel Înviat.

Gândurile acestea nu sunt teologie, veţi zice. Nu au nici note de subsol, deşi eu intuiesc câteva. Ştiu. Sunt doar scrisoarea mea de dragoste către cei care au luat în serios teologia. E nevoie de noi? Dumnezeu ştie cum să ne folosească fiecăruia harisma prin care ne-a sedus dinaintea Scaunului Său de Judecată. Căci noi lucrăm pentru „ziua cea neînserată", aceea a deplinei împărtăşiri. Căci teologia, nu-i aşa, este comuniunea cu sfinţii şi cuminecarea cu Trupul şi Sângele Domnului care „ne apropie de Dumnezeu" (Efeseni 2.14-22) şi care rămâne pecetea apostoliei noastre între oameni. La catedră şi altar, pe stradă între oameni ori în liniştea rugăciunii, meditaţiei şi scriiturii, teologul ştie că nu este singur şi că taina mărturisirii sale trece, prin Dumnezeu, spre oameni. Şi, prin oameni, înapoi la Dumnezeu. Un soi de „dublu caracter pascal" al Liturghiei care ne cuprinde şi ne aprinde viaţa. Un rug aprins în care ardem, dar nu ne mistuim. Tainic aşezat mereu pe muntele împlinirii Poruncilor şi trăirii Fericirilor. Căci teologia este un urcuş, nu o stare, o apropiere, în Dumnezeu, de oameni.

Şi toate acestea pentru că, într-un apus de Vecernie, Părintele Laurenţiu mi-a dăruit binecuvântarea de a-L vedea pe Dumnezeu în dragostea lui. Şi-n zâmbetul bucuros al tatei că băiatul său începe o şcoală fără sfârşit…

TEOLOGIE ŞI SPIRITUALITATE ORTODOXĂ

Pentru a putea valorifica cât mai bine bogata şi complexa moştenire liturgică lăsată teologiei româneşti de Părintele Ene Braniştе, discipolii acestuia au iniţiat, cu ocazia împlinirii a 100 de ani de la naşterea sa, un amplu proiect de republicare, în patru volume, a tuturor studiilor şi articolelor sale apărute în revistele bisericeşti. Editorii şi-au propus o sistematizare şi grupare tematică a tuturor studiilor şi articolelor Părintelui Braniştе, în conformitate cu schema propusă de însuşi Părintele Braniştе în cele două manuale ale sale de Liturgică, şi anume, în *Liturgica specială pentru Institutele teologice* (Bucureşti, în 1980) şi în *Liturgică generală cu noţiuni de artă bisericească* (Bucureşti, 1985, ed. a II-a, Bucureşti, 1993).

Pr. Prof. Ene Braniştе
EXPLICAREA TAINELOR DE INIŢIERE BOTEZUL, MIRUNGEREA ŞI SFÂNTA EUHARISTIE ÎN LITERATURA CREŞTINĂ
Pr. Prof. Ene Braniştе
Editura Andreiana

Iniţiativa realizării acestei preţioase *Integrale* a operei Părintelui Ene Braniştе vine ca o urmare firească a unei vii şi constante preocupări existente în mediul academic sibian de redescoperire şi valorificare a moştenirii teologice lăsate posterităţii de acest mare profesor şi om de cultură.

În această direcţie se înscrie şi publicarea lucrării de faţă, al cărei manuscris nu a văzut niciodată lumina tiparului. *Explicarea tainelor de iniţiere în literatura creştină* este un excepţional şi vast studiu sintetic al Părintelui Ene Braniştе în care autorul şi-a propus să analizeze principalele comentarii liturgice ale Tainelor de iniţiere din literatura creştină primară.

Cartea Părintelui Profesor Ene Braniştе este o încercare reuşită de a suplini lipsa de catehizare care a marcat existenţa poporului român în anii dictaturii comuniste. Lucrarea aceasta vede, providenţial, lumina tiparului abia în 2015, pentru că acum tragismul crizei spirituale a lumii seculare moderne a atins cote de neimaginat. Sub influenţa secularismului, Tainele Bisericii sunt percepute ca un ansamblu de rituri şi ceremonii „magice", destinate doar satisfacerii unor necesităţi practice ale credincioşilor, şi, rupte fiind de Sfânta Liturghie, ele au ajuns să fie reduse şi folosite pentru a oferi cât mai rapid şi cât mai facil „ajutorul spiritual" pe care îl cer credincioşii. Tainele Bisericii nu mai sunt trăite de creştini ca o împărtăşire reală de viaţa Mântuitorului Hristos şi ca o pregustare a fericirii din Împărăţia cerurilor.

Din această dorinţă de a reveni la frumuseţea creştinismului primelor veacuri, de a uni teologia cu viaţa liturgică, simbolismul cu realismul liturgic, de a face cultul înţeles din interior, de a descoperi şi a simţi prezenţa lui Dumnezeu prin intermediul actelor liturgice, s-a născut această carte. Sfatul valoros şi peren al Părintelui Profesor Ene Braniştе pentru teologia liturgică actuală este de a fi fermentul din mijlocul lumii care „să dospească toată frământătura". Îndemnul marelui liturgist român este extrem de simplu şi actual: Teologia trebuie să aleagă calea înnoirii patristice şi liturgice, pentru a putea fi relevantă pentru omul contemporan.

Mitropolitul Laurenţiu

LITURGHIE • PASTORAȚIE • MĂRTURISIRE

Î.P.S. Dr. LAURENȚIU STREZA, Arhiepiscopul Sibiului și Mitropolitul Ardealului

Marți, 1 septembrie. La începutul noului An Bisericesc, Î.P.S. Sa a participat la Sfânta Liturghie și la slujba de Tedeum oficiate la Catedrala mitropolitană din Sibiu. A avut program de audiențe și lucrări de birou. În aceeași zi, a vizitat șantierul bisericii din Copșa Mică.

Miercuri, 2 septembrie. A prezidat comisia de recepție a picturii de la biserica Mănăstirii „Nașterea Maicii Domnului" din localitatea Bazna, jud. Sibiu.

Joi, 3 septembrie. A avut program de lucru la cabinet.

Vineri, 4 septembrie. A prezidat ședința Permanenței Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei Sibiului. A vizitat șantierul de lucru de la Centrul misionar din Copșa Mică, jud. Sibiu.

Sâmbătă, 5 septembrie. Împreună cu Preasfințitul Gurie, Episcopul Devei și Hunedoarei, Î.P.S. Sa a slujit Sfânta Liturghie la Catedrala „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil" din municipiul Orăștie, jud. Hunedoara, la împlinirea a 70 de ani de la sfințirea acesteia. A adresat credincioșilor prezenți un cuvânt de învățătură.

Duminică, 6 septembrie. A oficiat slujba de sfințire a Bisericii „Sfânta Treime" și „Sfinții Mărturisitori Ardeleni" din Parohia Curciu, Protopopiatul Mediaș. A slujit Sfânta Liturghie și a adresat credincioșilor un cuvânt de învățătură. I-a hirotesit întru *sachelar* pe P.C. pr. paroh Cosmin Ioan Sâmboan și pe fostul paroh, Mihai Mircea Mihăilă, iar pricipalilor ctitori și binefăcători le-a acordat acte de cinstire.

Luni, 7 septembrie. Î.P.S. Sa a participat la Mănăstirea „Brâncoveanu" de la Sâmbăta de Sus, la prima întâlnire a preoteselor din Protopopiatele Făgăraș I și II. Cu acest prilej, a adresat celor prezenți un cuvânt de învățătură.

Marți, 8 septembrie – *Sărbătoarea Nașterii Maicii Domnului.* Împreună cu Preasfințitul Ilarion Făgărășanul, Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Sibiului, Î.P.S. Sa a oficiat slujba de sfințire a bisericii Mănăstirii „Nașterea Maicii Domnului" din localitatea Bazna, jud. Sibiu. A slujit Sfânta Liturghie și a adresat credincioșilor un cuvânt de învățătură. La final, a conferit distincția „Crucea Șaguniană" pentru laici ctitorilor locașului de cult, Mircea Simion și Călinița Vescan.

Miercuri, 9 septembrie. A avut program de audiențe și lucrări de birou. A prezidat ședința Consiliului profesoral de la Facultatea de Teologie „Andrei Șaguna" din Sibiu.

Joi, 10 septembrie. A prezidat ședința Permanenței Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei Sibiului. A fost prezent la deschiderea primei ediții a Simpozionului Național „Sfinți, eroi și martiri", organizat cu sprijinul Secretariatului de Stat pentru Culte la Mănăstirea „Brâncoveanu" – Sâmbăta de Sus, jud. Brașov. În aceeași zi, în paraclisul mănăstirii, Î.P.S. Sa a participat la etapa eparhială a Concursului Național de Muzică Bisericească „Lăudați pe Domnul!".

Vineri, 11 septembrie. Î.P.S. Sa a fost prezent, în calitate de referent, la Academia de Poliție „Alexandru Ioan Cuza" din București, în comisia de evaluare și susținere a tezei de doctorat a părintelui Marius Custelcean de la parohia Vale, protopopiatul Mediaș, în domeniul „Siguranță națională și ordine publică".

Duminică, 13 septembrie. Î.P.S. Sa a participat la sărbătoarea hramului Mănăstirii Sădinca, jud. Sibiu. A slujit Sfânta Liturghie și a adresat credincioșilor un cuvânt de învățătură, iar la sfârșitul slujbei a acordat acte de cinstire principalilor ctitori și binefăcători.

Luni, 14 septembrie – *Sărbătoarea Înălțării Sfintei Cruci.* Î.P.S. Sa a liturghisit, împreună cu Înaltpreasfințitul Părinte Irineu, Arhiepiscopul Alba Iuliei, și cu Înaltpreasfințitul Părinte Calinic, Arhiepiscopul Argeșului și Muscelului, la hramul Mănăstirii „Înălțarea Sfintei Cruci" din localitatea Lupșa, județul Alba. A adresat celor prezenți un cuvânt de învățătură.

Marți, 15 septembrie. Î.P.S. Sa a fost prezent la Grădinița „Sfântul Dimitrie" a Arhiepiscopiei Sibiului, unde a oficiat o slujbă religioasă la începutul noului an școlar și a binecuvântat preșcolarii și pe cadrele didactice. În aceeași zi, în Aula „Mitropolit Ioan Meținu" de la Facultatea de Teologie „Andrei Șaguna" din Sibiu, a avut o întâlnire cu profesorii de religie din jud. Sibiu.

Miercuri, 16 septembrie. A participat, la Capela mitropolitană, la slujba de Tedeum, ocazionată de începutul cursurilor preoțești pentru obținerea gradelor didactice, organizate de către Arhiepiscopia Sibiului și Facultatea de Teologie din Sibiu. A adresat celor prezenți un cuvânt de binecuvântare. În aceeași zi, Î.P.S. Sa a făcut parte din comisia de examinare a candidaților la Școala Doctorală de la Facultatea de Teologie din Sibiu.

Joi, 17 septembrie. La Liceul „Andrei Mureșanu" din Municipiul Brașov, , Î.P.S. Sa a participat la consfătuirea profesorilor de Religie din județul Brașov, prilejuită de începutul noului an școlar.

Vineri, 18 septembrie. A prezidat ședința Permanenței Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei Sibiului. A avut program de audiențe și lucrări de birou. A predat cursuri de Teologie Liturgică preoților înscriși la cursurile pentru obținerea gradelor profesionale, organizate la Facultatea de Teologie din Sibiu.

Sâmbătă, 19 septembrie – duminică, 20 septembrie. Din încredințarea Preafericitului Părinte Patriarh Daniel, Î.P.S. Sa a participat, la Oradea, la manifestările prilejuite de împlinirea a 320 de ani de la atestarea oficială a Episcopiei Ortodoxe Române a Oradiei în *Diploma leopoldină din anul 1695*. Sâmbătă, 19 septembrie, împreună cu Preasfințitul Sofronie, Episcopul Oradiei, cu Preasfințitul Siluan, Episcopul ortodox român al Ungariei și cu Preasfințitul Paisie Lugojanul, Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Timișoarei, a oficiat, la Biserica „Adormirea Maicii Domnului" (Biserica cu Lună, fostă Catedrală episcopală), slujba de binecuvântare a lucrărilor de restaurare executate în interior și exterior. A adresat credincioșilor prezenți un cuvânt de învățătură, dar și binecuvântarea Preafericitului Părinte Patriarh Daniel. Manifestările comemorative de la Oradea au continuat în după-amiaza zilei de 19 septembrie, prin vizitarea străvechii catedrale ortodoxe a Bihorului, Biserica „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil" din Oradea-Velența, aflată în prezent în ample lucrări de restaurare și consolidare. În prezența Înaltpreasfinției Sale, a Preasfințitului Părinte Episcop Sofronie și a Preasfințitului Părinte Episcop Siluan al Ungariei, dar și a numeroși preoți din Oradea și împrejurimi, oficialități locale și centrale și a unui mare număr de credincioși din cartierul Velența, a fost săvârșită o slujbă de Tedeum de către Preasfințitul Părinte Paisie Lugojanul, Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Timișoarei. După momentul liturgic, a vizitat Centrul pentru persoane vârstnice din cadrul Fundației „Consistoria" a Parohiei Oradea-Velența I, amenajat în clădirea vechiului Consistoriu orădean, prilej cu care a adresat celor prezenți un cuvânt de binecuvântare și a dăruit celor 40 de persoane internate în cadrul centrului iconițe reprezentându-l pe Sfântul Ierarh Andrei, Mitropolitul Transilvaniei. Ziua de 19 septembrie s-a încheiat cu vizita la biserica cu hramurile „Sfântul Ierarh Vasile cel Mare", „Sfântul Mare Mucenic și Tămăduitor Pantelimon" și „Sfântul Ierarh Sofronie, Patriarhul Ierusalimului" din cadrul Centrului pastoral-social „Vasiliada" al Parohiei Oradea-Velența I.

Aniversarea a 320 de ani de la atestarea oficială documentară a Episcopiei Oradiei a fost marcată în mod solemn **Duminică, 20 septembrie**, prin Sfânta Liturghie pe care Î.P.S. Sa a săvârșit-o în Catedrala Episcopală „Învierea Domnului" și „Sfântul Ierarh Andrei, Mitropolitul Transilvaniei" din Oradea împreună cu Înaltpreasfințitul Părinte Andrei, Arhiepiscopul Vadului, Feleacului și Clujului și Mitropolitul Clujului, Maramureșului și Sălajului, Preasfințitul Părinte Sofronie, Episcopul Oradiei, Preasfințitul Părinte Andrei, Episcopul Covasnei și Harghitei, Preasfințitul Părinte Siluan, Episcopul ortodox român din Ungaria, Preasfințitul Părinte Paisie Lugojanul, Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Timișoarei, dar și cu un ierarh din Biserica Ortodoxă a Serbiei, Preasfințitul Părinte Luchian, Episcopul ortodox al Budei și administratorul Eparhiei Ortodoxe Sârbe a Timișoarei, înconjurați de ieromonahi, preoți și diaconi. În calitatea de delegat al Preafericitului Părinte Patriarh Daniel la eveniment, spre marea bucurie a preoților și credincioșilor, Î.P.S. Sa a dat citire mesajului patriarhal, intitulat *Episcopia Ortodoxă Română a Oradiei – dăruire și dăinuire în iubirea de Biserică și Neam*. A adresat celor prezenți un cuvânt de învățătură, iar apoi, pe baza recomandării Preasfințitului Părinte Sofronie, a oferit mai multe distincții din partea Mitropoliei Ardealului: 11 ieromonahi și preoți, consilieri în cadrul Permanenței Consiliului Eparhial al Episcopiei Oradiei, dar și decanul Facultății de Teologie Ortodoxă din Oradea au primit distincția „Crucea Șaguniană pentru clerici", iar 22 de ieromonahi, preoți și diaconi din Eparhia Oradiei au primit „Ordinul Sfântul Ierarh Andrei, Mitropolitul Transilvaniei".

Luni, 21 septembrie. A avut program de audiențe și lucrări de birou.

Marți, 22 septembrie. A prezidat ședința Permanenței Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei Sibiului.

Miercuri, 23 septembrie. A vizitat șantierul de lucru de la Centrul social-filantropic „Sfântul Ierarh Andrei Șaguna" din localitatea Copșa Mică, jud. Sibiu.

Vineri, 26 septembrie – luni, 28 septembrie. În urma încredințării primite din partea Preafericitului Părinte Patriarh Daniel, în perioada 26-28 septembrie a.c., Î.P.S. Sa a participat, în Armenia, la manifestările prilejuite de slujba sfințirii Sfântului și Marelui Mir din Biserica Apostolică Armeană. Vineri seara a început festivitatea de deschidere a ceremoniilor din Sala festivă din Etchmiadzin, prilej cu care Î.P.S. Sa a prezentat un mesaj de salut. Duminică, 27 septembrie, Î.P.S. Sa a asistat la Liturghia săvârșită în catedrala centrală din Etchmiadzin. După-amiază, ceremonia de sfințire a Sfântului Mir s-a desfășurat în altarul de vară construit recent din piatră în apropiere de catedrala centrală din Etchmiazin, în cadrul complexului pontifical Etchmiadzin. Au participat numeroși credincioși, demnitari de stat armeni, inclusiv președintele Armeniei, precum și unii reprezentanți ai unor misiuni diplomatice.

Miercuri, 30 septembrie. A participat la festivitățile prilejuite de aniversarea a opt ani de la întronizarea PF Părinte Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române.

Pr. Dr. Cristian VAIDA

Teologia ortodoxă ca mărturie de viață

Repere din teologhisirea arhimandritului SOFRONIE SAHAROV

PR. RĂZVAN IONESCU
Paroh al Parohiei Ortodoxe Române
„Sf. Parascheva – Sf. Genoveva" din Paris

„Sfințirea nu este un concept științific, ci ființial"
(Arhimandritul Sofronie)

Copilul, atunci când vine pe lume, este depășit de toate cele din jurul său. Creșterea sa se face însă întru acea Prezență iubitoare la care aderă necondiționat și pe care mai târziu va ști să o numească mamă. În chip similar, pe treptele creșterii noastre la scara întregii deveniri istorice a omului, descoperirea Cuiva care este veșnic și ne iubește necondiționat, Conștiință în fața căreia conștiința noastră se poate deschide primind și dăruind, ne salvează din determinismul rece al unei abordări a realității înconjurătoare în termeni de cantitate și durată. Ceva mult mai fin în noi, care se arată bogăție în planul trăirilor interioare, care crește și se desăvârșește relațional, ne poartă spre Întâlnirea cu Cel Care, întru iubire, ne-a dăruit viață, Sursa vieții noastre și Viața prin excelență. El Însuși ni se descoperă astfel într-o lume în care, fără această mângâiere infinită de a ști că veghează patern asupra existenței noastre, ne-am simți striviți de imensitatea din jur și, cumva, constrânși să acordăm o altă importanță temporalității.

Întâlnirea noastră concretă cu această Prezență dumnezeiască constituie viața Bisericii și, în consecință, tema legitimă a teologhisirilor noastre. Orice decuplare a teologiei de actul de viață ancorat în harul provenind de Sus, care irumpe în viața noastră în împrejurările concrete ale vieții, prin împlinirea de către noi a poruncilor lui Hristos, golește teologia de conținut. Ceea ce ne și ajută să identificăm raporturile posibile al teologiei cu mediul academic, cel axat pe instruirea științifică: cum să reușim, prin mijloacele academice specifice, să ne dăm seama de realitățile, de necircumscris rațional, ale credinței?

Există un firesc al vieții eclesiale de a transmite credința, ca de altfel tot ce ține de tezaurul viu al Sfintei Predanii, prin care omului fiecărui veac i se deschide cale de mântuire. Hristos Însuși o cere prin cuvintele: „mergând, învățați toate neamurile, botezându-le în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh, învățându-le toate câte v-am poruncit vouă, și, iată, Eu sunt cu voi în toate zilele, până la sfârșitul veacurilor" (Mt. 28, 19-20). Iar dacă înțelegem corect Biserica, cu referire nu atât la clădirea în care ne rugăm, cât la comunitatea oamenilor vii, atașați de Hristos precum mlădițele de Vița din care curge în ei seva Duhului Sfânt, chemarea lumii întregi de a deveni Biserică ne apare ca evidentă. Nu poate apărea om pe pământ care să nu găsească în Hristos răspunsul fundamental despre cum să își trăiască umanitatea până la măsurile desăvârșirii. Trebuie doar să își dorească această împlinire, de a întrupa în sine, prin propria-i trăire, unirea cu Dumnezeu întru dobândirea asemănării cu Acesta, ceea ce echivalează îndumnezeirii omului. Ține deci de misiunea Bisericii această transmitere solidară, de la generație la generație, a necesarului în vederea devenirii întru sfințenie. Acesta este și rostul teologiei: să poarte mărturia creștină în întâmpinarea nevoii de mântuire a omului. Iar cel ce primește credința o face printr-un angajament de viață, întru care este chemat, deopotrivă, *mistagogic* (prin inițierea botezului, făcut, după îndemnul lui Hristos, în numele Sfintei Treimi) și *pedagogic* (prin învățarea întru Duhul Sfânt, memorie vie a Bisericii, Care, după cuvântul Mântuitorului, ne „va aduce aminte toate care am spus vouă"). Pentru cel angajat în ea, viața Bisericii abundă de mistagogic. Participarea la cultul Bisericii și la Sfintele Taine aduce har dumnezeiesc și deschide lăuntric pe om.

Instruirea specifică mediului bisericesc, îmbinând transmiterea credinței cu cele necesare unei adaptări intelectuale la exigențele societale, are de făcut față, în ce privește pedagogia, sugerează arhimandritul Sofronie Saharov, unui ireductibil contrast între metodele de a parveni la cunoașterea teologică prin formare intelectuală *versus* școala rugăciunii. „În școlile acestei lumi, de-a lungul veacurilor, s-a format un sistem de învățătură

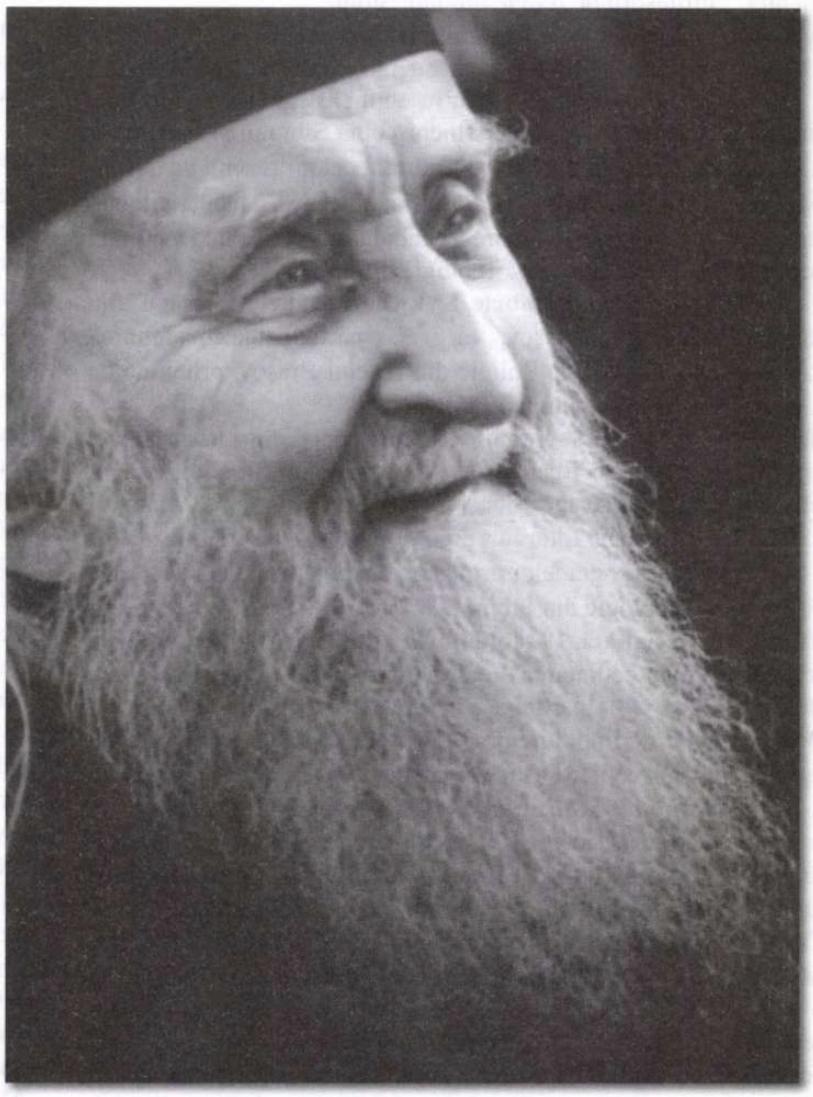

treptată a copiilor, până la ultimele trepte, când omul este deplin introdus în gândirea lumii și de acum va lua parte activă la ea. La noi însă este o cu totul altă rânduială. Vă amintiți că v-am vorbit de trăsătura deosebită a mănăstirii ca școală unde oamenii învață a ajunge la Dumnezeu prin rugăciune?" [Arhimandritul Sofronie, *Cuvântări duhovnicești*, vol. II, Ed. Reîntregirea, Alba Iulia, 2004, p. 61]

Sigur că idealul formării bisericești este ca omul să se smulgă din detereminările vremelniciei și să capete o conștiință duhovnicească, lucru cu putință de făptuit numai în măsura în care se cultivă o viață de pocăință, singura capabilă să deschidă omului contemplarea prezenței dumnezeiești. Dar realitatea e complexă. Astăzi, unitățile de învățământ teologic prin care Biserica asumă o parte din misiunea transmiterii credinței sunt cel mai adesea parte dintr-un sistem universitar. Aici se pune, prin definiție, accent pe acrivia științifică. Căutând însă „ieșirea din cadrele strâmte ale vremii și spațiului" întru „cunoașterea a ceea ce este Veșnic și Absolut", arhimandritul Sofronie a conștientizat însă că „o cunoaștere abstractă, intelectuală, proprie științei, este cât se poate de limitată", întrucât „nu totul în ființarea omului, și deci cu atât mai mult în Ființarea Dumnezeiască, se supune metodei științifice a cunoașterii" [Arhimandritul Sofronie, *Nașterea întru împărăția cea neclătită*, Ed. Reîntregirea, Alba Iulia, 2003, p. 8]. Cu alte cuvinte, „formarea theologică abstractă, chiar cea mai subțire, nu mântuiește, căci ea nu dă decât o înțelegere intelectuală, dar nu înalță în chip real în tărâmul Ființei Dumnezeiești" [Arhimandritul Sofronie, *Vom vedea pe Dumnezeu precum este*, Ed. Sofia, București, 2005, p. 258].

Pentru un om dăruit cu realism duhovnicesc precum arhimandritul Sofronie, modul de transmitere universitar actual ar trebui să îi interpeleze pe cei care au ca misiune transmiterea credinței în viața Bisericii: „În școlile de teologie, de veacuri se încearcă a prezenta studenților într-o expunere sistematică conținutul Descoperirilor și al învățăturii Bisericii [...] Mulțumită acesteia, în puțini ani de școlire, este cu putință a sesiza contururile generale ale acestei mărețe zidiri în aspectul ei pământesc și în firea ei cerească. Dar, incontestabil, o astfel de știință, de departe nu este autentica teologie, înțeleasă ca și cunoaștere ființială de Dumnezeu. Iar atunci când sistematizarea, cu consecutivitatea ei logică, este dusă până la limită, atunci adevăratul duh se înlocuiește cu o scolastică moartă. O astfel de teologie, din nefericire, mai curând abate mintea și inima celui ce învață de la viața în Dumnezeu, devenind o filosofie, o disciplină științifică, o echilibristică intelectuală, desfigurând radical absolut tot ce a fost dat de Dumnezeu în limbi de foc [...] Oare dau școlile a trăi, a se împărtăși, nu intelectual, ci real, din Dumnezeiasca nețărmuire [...] oare stârnesc ele setea mistuitoare de a sorbi dragostea lui Hristos?" [Arhimandritul Sofronie, *Nașterea întru împărăția cea neclătită*, Ed. Reîntregirea, Alba Iulia, 2003, p. 41]

Este limpede că în măsura în care apostolii au experiat în ei „arderea" după Dumnezeu (se întrebau Luca și Cleopa pe cale, „oare nu ardeau în noi inimile noastre când ne grăia" Hristos?), cu îndemnul către noi toți ca „Duhul să nu îl stingeți", transmiterea credinței nu se poate rezuma la o gestiune la nivel de informație religioasă a datelor credinței, ci ea trebuie efectiv să ducă la dobândirea prezenței Duhului Sfânt. Mărturia arhimandritului Sofronie ne întărește către această înțelegere: „Îmi era cât se poate de limpede că în afara realei experiențe de Dumnezeu, simpla documentare intelectuală nu duce la ceea ce este adevăratul sens al religiei: cunoașterea ființială a Celei dintâi ființe, adică Dumnezeu, „cunoaștere" – ca pătrundere în însuși Actul Ființei veșnice" [Arhimandritul Sofronie, *Nașterea întru împărăția cea neclătită*, ed. Reîntregirea, Alba Iulia, 2003, p. 20]. Ne pare că pedagogia credinței cere a merge mână în mână cu mistagogia. Cultivarea intelectului în realitățile credinței are nevoie de însoțirea cu viața de rugăciune firească celui care pune neîncetat pocăință. Prin trăirea filiației duhovnicești întru binecuvântarea părintelui se poate crește întru un echilibru care poartă spre plinătate: „Cei în care precumpănește năzuința de a ajunge la Dumnezeu intelectual, prin știință teologică, nu dobândesc experiența vie a veșniciei. Cei care se mulțumesc cu singură rugăciunea, nu ajung la desăvârșire, chiar și dacă în anumite momente se apropie mai intens de Dumnezeu decât cei dintâi. Nici cuvântarea de Dumnezeu, intelectuală, fără rugăciunea pocăinței, nici rugăciunea, fie ea fierbinte, dar fără viziunea cuvântării de Dumnezeu a minții, nu se dovedesc a fi desăvârșirea. Singură cunoașterea care include în sine cele două aspecte de mai sus, ca o singură viață, se apropie de deplinătate" [Arhimandritul Sofronie, *Nașterea întru împărăția cea neclătită*, Ed. Reîntregirea, Alba Iulia, 2003, p. 29].

Ortodoxia romantică

(urmare din p. 1)

Biserica reală, spre omul real din Biserică. Trebuie să ne preocupăm de starea acelui om, şi nu de cum să ajungă „mai educat" şi „mai mândru de Ortodoxie".

Revitalizarea „pastorală" a teologiei – spune pr. Schmemann – trebuie să înceapă cu o evaluare critică şi profundă a culturii în care omul ortodox se afundă astăzi şi care reprezintă irelevant creştinismul. Noi nu suntem conştienţi de evidenţa faptului că, sub influenţa filosofiilor, chiar şi unii termeni creştini de bază sunt folosiţi în sensuri total opuse celor pe care le aveau în trecut. Mântuirea înseamnă autodesăvârşire, credinţa – siguranţă, păcatul – o problemă personală de ajustare etc. Cultura noastră, care a fost descrisă ca „triumf al terapeuticii", a schimbat profund ţinta căutărilor, chiar şi a omului religios, iar acest lucru face aproape imposibil să se întrevadă şi să se înţeleagă adevărata învăţătură a Bisericii.

Soluţia părintelui este cât se poate de concretă: Trebuie să începem cu ceea ce teologia patristică promova la vremea respectivă; un exorcism cultural, o terminologie adecvată, concepte şi simboluri ale limbajului teologic însuşi. Trebuie să facem asta nu doar pentru ca teologia noastră să fie mai „accesibilă" omului modern şi culturii sale, ci, dimpotrivă, pentru a-l face conştient de natura sa soteriologică şi de cerinţele credinţei sale.

De aceea e nevoie ca teologia să redevină pastorală, să se identifice cu viaţa Bisericii şi să ţină seama de adevăratele nevoi ale omului. Părintele Schmemann mergea chiar mai departe, insistând pe datoria sfântă a teologiei de a furniza ierarhiei şi, de fapt, întregii Biserici, învăţătura pură a Bisericii şi de a ţine cu străşnicie adevărul, chiar şi atunci când acesta e considerat a fi „inoportun".

Patriarhul Daniel atrăgea atenţia într-o conferinţă susţinută în Finlanda („Sarcinile teologiei ortodoxe astăzi" – 1986) că autocritica/metanoia pentru teologia ortodoxă, nu implică renunţarea la o metodologie, la o cercetare ştiinţifică şi academică, ci mai degrabă îndeamnă a discerne în ce măsură teologia universitară rămâne o teologie eclesială şi exprimă gândirea Bisericii de azi – şi dacă această teologie este înrădăcinată în viaţa Bisericii, Trupul lui Hristos, şi se preocupă de vocaţia şi misiunea Bisericii în lumea contemporană.

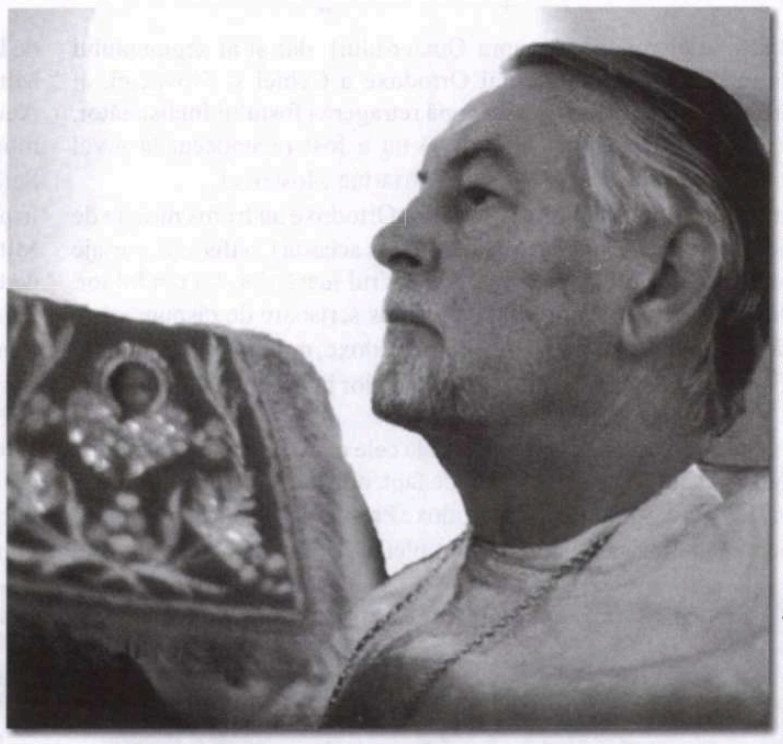

Teologia ortodoxă lasă impresia de a fi prea orientată spre trecut, cu nostalgia „Sfântului Bizanţ" şi a „veacului de aur" al Părinţilor. Raportarea la Sfinţii Părinţi nu ţine cont de perspectiva istorică. Noi nu cunoaştem suficient dezvoltările istorice ale dogmaticii, ale liturgicii, ale dreptului canonic şi nu ţinem cont de ele. Fără perspectiva istorico-critică, teologia nu poate fi deodată creatoare şi fidelă.

Sarcina teologiei ortodoxe de azi, după cuvântul Patriarhului Daniel, este de a ajuta Biserica să facă faţă secularizării, de a interpreta sensul existenţei ei într-o cultură secularizată şi de a elabora o teologie a lumii care să ajute Bisericile să-şi dezvolte diaconia şi misiunea. Dacă teologia ortodoxă nu ia în serios contextul cultural în care trăiesc astăzi Bisericile şi dacă nu se preocupă de evanghelizarea, mântuirea şi sfinţirea lumii, ea nu se poate pretinde o teologie neopatristică.

Misiunea Bisericii este foarte complexă în lumea contemporană şi, dacă preotul nu este pregătit duhovniceşte şi cultural, există riscul ca această misiune să nu-şi atingă scopul. Există multe dileme în societatea contemporană cărora preotul este chemat să le facă faţă şi să le depăşească. Dintre ele aş aminti pe cele dintre naţional şi universal, dintre individualism şi colectivism, dintre creaţionism şi evoluţionism, dintre prozelitism şi ecumenism, dintre culturile particulare şi cultura globală sau cea dintre familie şi misiunea sacerdotală. Toate acestea nu pot fi rezolvate fără o viziune temeinică asupra teologiei şi spiritualităţii ortodoxe.

Misiunea preotului în cadrul parohiei trebuie să urmărească două scopuri principale: să edifice pe credincioşi asupra vieţii lor în Hristos, ca să progreseze fiecare din punct de vedere spiritual şi moral, şi apoi să-i îndrume pe calea urmării lui Hristos, ca să devină „sare a pământului" şi „lumină" pentru cei din jurul lor.

Primul efect al lucrării teologiei asupra preotului s-ar cunoaşte atunci când preotul va şti să pună capăt superstiţiilor şi fatalismului care bântuie în jurul credincioşilor noştri, învăţându-i să practice virtuţile creştine, adevăratul „răspuns bun la înfricoşătoarea judecată a lui Hristos".

Păstorul trebuie mai întâi **să fie** şi, mai apoi, **să facă**. Mai întâi trebuie să-şi zidească propria sa viaţă duhovnicească, ca mai apoi, să înceapă să se ocupe de problemele pe care le presupune slujirea sa: probleme pastorale, catehetice, umanitare, sociale, administrative etc. Experienţa sa personală, exemplul său şi credinţa sa vie sunt garanţiile cele mai elocvente ale unei activităţi pastorale roditoare.

Misiunea Bisericii trebuie să constituie o prioritate permanentă a teologiei, spaţiul creativităţii şi înnoirii ei, pentru a se putea distanţa de toate formele „romantice" pe care le semnala părintele Schmemann.

Trebuie să fim convinşi că teologia ortodoxă poartă în ea, chiar din această lume, parfumul şi frumuseţea Împărăţiei lui Dumnezeu, care este scopul final al adevăratei mărturisiri creştine.

Exegeza biblică între comunitatea academică şi poporul lui Dumnezeu

Unei tâlcuiri biblice apreciate de comunitatea universitarilor i s-ar cădea să fie plăcută şi lui Dumnezeu, dar să fie savurată şi de poporul Său. Exegeza, lecturarea ei, trebuie să semene cu bucuria găsirii comorii, căci, în fond, aşa trebuie să privim Noul Testament, ca pe o comoară pentru care cel ce a descoperit-o merită să vândă tot.

1. „Tălmăceşte fraţilor tăi". Un clasic al Filocaliei, Sfântul Nichita Stithatul vine cu un îndemn: *„Cunoaşte cele din urmă şi nu cele din jurul tău, ci pe tine însuţi. Ridică-te mai presus de micimea celor văzute. Înalţă-ţi ochiul minţii spre vederea lui Dumnezeu şi priveşte mărirea Domnului din frumuseţea celor văzute. Iar coborându-te de acolo tălmăceşte fraţilor tăi cele ale vieţii veşnice şi tainele împărăţiei lui Dumnezeu"*[1]. Luând în serios acest demers filocalic, concluzia pe care trebuie să o tragem ar fi că orice demers, fie ascetic, mistic sau ştiinţific, trebuie să se finalizeze în apostolat, în misiune faţă de ceilalţi fraţi. *„Tălmăceşte fraţilor tăi"* înseamnă conceptualizarea şi diseminarea rezultatelor pe care le urmăreşti pe calea acestui demers. Ca să ajungi la **Viaţă** (Dumnezeu, ca izvor al ei), e la fel de importantă şi **Calea** (parcursul) şi **Adevărul** (ţinta, scopul de atins). Dacă nu e valabilă calea, nici ţinta finală nu ne va mulţumi. Sfântul Siluan din Muntele Athos, a cărui teologie mistică a fost dezvoltată într-o chilie simplă, în timp ce Europa era sfâşiată de fratricide, a spus: *„Putem studia cât poftim, totuşi nu vom ajunge să cunoaştem pe Dumnezeu, câtă vreme nu vom trăi după poruncile Lui"*[2]. E clasic deja şi cuvântul hrisostomic inserat la începutul comentariului la Evaghelia mateiană: *„Ar fi trebuit să nu avem nevoie de ajutorul Sfintelor Scripturi, ci să avem o viaţă atât de curată, încât harul Duhului să fi ţinut locul Sfintelor Scripturi în sufletele noastre. Şi după cum Sfintele Scripturi sunt scrise cu cerneală, tot aşa ar fi trebuit ca şi inimile noastre să fi fost scrise de Duhul Sfânt"*[3]. Acest text arată două lucruri: mai întâi, că harul lui Dumnezeu şi viaţa curată fac posibil dialogul cu Dumnezeu, mai exact cu Cuvântul lui Dumnezeu, iar pe de altă parte că inima creştinului autentic ar facilita scrierea, pecetluirea cu Duhul Sfânt. Absenţa vieţii curate, îndeosebi în veacul ce-l traversăm, fac absolut necesare şi Scripturile, şi tâlcuirile acestora. Dar dacă exegezele sunt strict academice, utilitatea lor va ţinti spre un procent infim: *„divulgarea rezultatelor exegezei istorico-critice creează, în mulţi credincioşi, impresia că numai experţii pot cu adevărat să înţeleagă Sfânta Scriptură"*[4]. Exegeza creştină a Scripturii vine însă în întâmpinarea acestor lipsuri. Sfântul Ioan Gură de Aur se miră că a fost necesară existenţa Scripturilor, dar oare de exegezele acestora ce va zice?

2. Cuvântul lui Dumnezeu şi poporul lui Dumnezeu. Autorul Epistolei către Evrei identifică pe Moise şi felicită opţiunea lui, care *„a ales mai bine să pătimească cu poporul lui Dumnezeu, decât să aibă dulceaţa cea trecătoare a păcatului"* (Evrei 11, 25). Destinul teologului, al liderului spiritual (socotim că un exeget biblist ortodox este, aproape fără voia sa, prin faptul stării în proximitatea Cuvântului lui Dumnezeu, un mentor duhovnicesc al generaţiei sale), trebuie să fie identic cu cel al poporului, altfel nu se justifică alegerea cu care Dumnezeu s-a oprit asupra lui. *Laos tou Theou*, ca termen nou-testamentar, conţine ideea de totalitate a copiilor lui Dumnezeu, Care a zis: *„Voi locui în ei şi voi umbla şi voi fi Dumnezeul lor şi ei vor fi poporul Meu (...) şi voi fi vouă Tată şi voi veţi fi Mie fii şi fiice"* (II Cor. 6, 16-18). **Atitudinea Mântuitorului a fost mereu în contrapunct cu cea a fariseilor şi cărturarilor, fără nicio îndoială *„academicienii"* vremii lor**. Hristos a fost aproape de popor, popor care, în concepţia fariseilor, era păcătos şi blestemat, pe motiv că nu ştia Legea, dar când Iisus a stat în compania păcătoşilor, a făcut-o doar pentru a-i smulge din păcat. A folosit principiul molipsirii celei bune, devenit mai târziu un bun al eremiţilor Patericului şi al duhovnicilor căutaţi, care spune că nu poţi mântui pe cineva dacă stai departe, duhovniceşte sau fizic, de el. *(Va urma)*

1. Cuviosul Nichita Stithatul, *Cele 300 de capete despre făptuire, despre fire şi despre cunoştinţă*, în Filocalia, vol. VI, traducere, introducere şi note de Pr. Prof. Dumitru Stăniloae, Bucureşti, EIBMBOR, 1977, p. 243.

2. Cuviosul Siluan Athonitul, *Între iadul deznădejdii şi iadul smereniei*, Ed. Deisis, Alba Iulia, 1994, p. 120.

3. Sfântul Ioan Gură de Aur, *Omilii la Matei*, col. PSB 23, traducere, introducere, indici şi note de Pr. D. Fecioru, EIBMBOR, Bucureşti, 1994, p. 15.

4. *Sfânta Scriptură şi poporul lui Dumnezeu: o lectură a exortaţiei apostolice Verbum Domini*, în L'Osservatore Romano, 3 decembrie 2010 , după http://www.infosapientia.ro/Teologie/tabid/ 87/ article Type/ Article View / articleId/243/Sfanta-Scriptura-si-poporul-lui-Dumnezeu-o-lectura-a-exortatiei-apostolice-Verbum-Domini.aspx, accesat în 10 oct. 2015.

Pr. Drd. George Cosmin PIŢ

DIN ACTUALITATEA BISERICEASCĂ PANORTODOXĂ

Diac. Dr. Habil.
ŞTEFAN L. TOMA

A V-a Conferinţă Panortodoxă Presinodală pentru pregătirea Sfântului şi Marelui Sinod al Bisericii Ortodoxe din anul 2016 | 11-17 octombrie 2015, Chambésy/Elveţia

La urmare a hotărârii Sinaxei Întâistătătorilor Bisericilor Ortodoxe Autocefale (care a avut loc între 6-9 martie 2014, la Fanar) şi a scrisorii de convocare a Sanctităţii Sale, Patriarhul Ecumenic Bartolomeu (din data de 5 august 2015), sub preşedinţia Mitropolitului Ioan de Pergam (Zizioulas) şi, ulterior, a Mitropolitului Emanuel al Franţei (reprezentanţii Patriarhiei Ecumenice), în perioada 11-17 octombrie a.c. s-a desfăşurat cea de a V-a Conferinţă Panortodoxă Presinodală pentru pregătirea Sfântului şi Marelui Sinod al Bisericii Ortodoxe (prevăzut pentru Rusaliile anului 2016), la Centrul Patriarhiei Ecumenice de la Chambésy.

Scopul acestei întruniri l-a constituit studierea textelor (documentelor) rămase pe ordinea de zi a Sfântului şi Marelui Sinod al Bisericii Ortodoxe, respectiv: 1. „Autonomia în Biserica Ortodoxă şi modul ei de proclamare"; 2. „Biserica Ortodoxă şi relaţiile ei cu restul lumii creştine"; 3. „Importanţa postului şi respectarea lui astăzi"; 4. „Contribuţia Bisericii Ortodoxe la triumful păcii, dreptăţii, libertăţii, frăţietăţii şi iubirii între naţiuni, ca şi la eliminarea discriminărilor rasiale şi de alte forme", documente aprobate anterior de către Comisia Interortodoxă Specială.

Istorica Biserică „Sfânta Irina" din Constantinopol, locul unde s-a ţinut al II-lea Sinod Ecumenic (381), dar şi loc desemnat a găzdui Sfântul şi Marele Sinod al Bisericii Ortodoxe din anul 2016

Lucrările Conferinţei au debutat cu slujirea interortodoxă a Sfintei Liturghii, în biserica stavropighie a Patriarhiei Ecumenice, cu hramul „Sfântului Apostol Pavel", în *Duminica Sfinţilor Părinţi de la Sinodul al VII-lea Ecumenic de la Niceea*, pe data de 11 octombrie a.c. Liturghisitori au fost conducătorii tuturor delegaţiilor celor paisprezece Biserici Ortodoxe Autocefale existente. Activitatea propriu-zisă a Conferinţei a fost deschisă sub preşedinţia Mitropolitului Ioan de Pergam (Zizioulas), care a fost înlocuit însă, în ultimele două zile ale Conferinţei, de către cel de-al doilea membru al delegaţiei Patriarhiei Ecumenice, în persoana Mitropolitului Emanuel al Franţei, fiind secondaţi de Arhim. Bartolomeu Samaras, secretarul Sfântului Sinod al Patriarhiei de Constantinopol. După cuvântarea Mitropolitului Ioan de Pergam, a urmat prezentarea raportului Înaltpreasfinţitului Părinte Mitropolit Jeremia al Elveţiei în numele Secretariatului pentru Pregătirea Sfântului şi Marelui Sinod al Bisericii Ortodoxe, după care fiecare conducător de delegaţie, în ordinea dipticelor, a prezentat mesajul Bisericii locale pe care o reprezintă. Înaltpreasfinţitul Părinte Mitropolit Nifon a transmis binecuvântarea şi urările de succes din partea Preafericitului Părinte Patriarh Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române. De asemenea, a fost înaintată propunerea ca temele care nu vor putea fi elaborate din lipsă de timp, să fie avute în vedere spre a fi abordate în cadrul mesajului care va fi transmis la finele Sfântului şi Marelui Sinod al Bisericii Ortodoxe. Această propunere a fost privită ca o contribuţie importantă a delegaţiei Bisericii Ortodoxe Române.

Este important să reţinem că la acest eveniment au luat parte reprezentanţi ai tuturor Bisericilor Ortodoxe Autocefale, inclusiv ai Patriarhiei Ierusalimului şi Patriarhiei Antiohiei (care s-au aflat în disensiune pe tema supremaţiei canonice asupra Quatar-ului), dar şi ai segmentului canonic al Bisericii Ortodoxe a Cehiei şi Slovaciei, al cărui „Primat" (ales după retragerea fostului Întâistătător, Arhiepiscopul Hristofor) nu a fost recunoscut la nivel panortodox, ci doar de Patriarhia Moscovei.

Întâistătătorii Bisericilor Ortodoxe au trimis mesaje de binecuvântare participanţilor la această Conferinţă, mesaje care au fost prezentate în cadrul lucrărilor. La rândul lor, membrii Conferinţei au trimis scrisoare de răspuns către Întâistătătorii Bisericilor Ortodoxe, mulţumindu-le pentru rugăciunile şi binecuvântările lor în privinţa bunului mers al lucrărilor Conferinţei.

Dezbaterile referitoare la cele patru documente amintite anterior, care au făcut, de fapt, obiectul întrunirii celei de a V-a Conferinţe Panortodoxe Presinodale, au fost însoţite de numeroase lămuriri, completări, corecturi şi adăugiri. Cel de-al patrulea document, intitulat: „Contribuţia Bisericii Ortodoxe la triumful păcii, dreptăţii, libertăţii, frăţietăţii şi iubirii între naţiuni, ca şi la eliminarea discriminărilor rasiale şi de alte forme", a fost redenumit „Misiunea Bisericii Ortodoxe în lumea contemporană". Toate aceste documente oficiale au fost adoptate prin omofonie de către participanţii la Conferinţă, cu excepţia celui privind „Misiunea Bisericii Ortodoxe în lumea contemporană", care nu a fost semnat de către reprezentanţii Bisericii Ortodoxe a Rusiei şi Georgiei. Potrivit unui comunicat oficial al Patriarhiei Moscovei, el a fost caracterizat ca „inacceptabil în forma sa prezentă".

La cea de-a V-a Conferinţă Panortodoxă Presinodală, cu binecuvântarea Preafericitului Părinte Patriarh Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, Patriarhia Română a fost reprezentată de către Înaltpreasfinţitul Părinte Mitropolit Nifon de Târgovişte, Preasfinţitul Părinte Visarion, Episcopul Tulcii, alături de pr. prof. dr. Viorel Ioniţă. După cum aminteam, Patriarhia Ecumenică a fost reprezentată de Mitropolitul Ioan de Pergam, Mitropolitul Emanuel al Franţei, Arhim. Bartolomeu Samaras, Arhim. Prodromos Xenakis, pr. Gheorghe Tsetsis, arhid. Ioan Chryssavgis (ca secretari pe lângă preşedinte). Patriarhia Alexandriei: Mitropolitul Serghie de Kalis Elpidos, Mitropolitul Jeronim de Mwanza şi Arhim. Nicolae Ioannidis. Patriarhia Antiohiei: Mitropolitul Damaschin de Sao Paolo şi a toată Brazilia, Mitropolitul Vasile de Akkar şi dl. Gheorghe Gandour. Patriarhia Ierusalimului: Mitropolitul Isihie de Kapitolias, Arhiepiscopul Aristarhos de Konstantinis, Prof. Teodor Iankou. Patriarhia Georgiei: Mitropolitul Gherasim de Zagdidi şi Tsaisi, Mitropolitul Andrei de Samtabisi şi Gori, Pr. Gheorghe Zviantze şi monahul Antim Tsavatsisvili (Grigoriatul). Patriarhia Serbiei: Mitropolitul Amfilohie de Muntenegru, Episcopul Irineu de Batska şi Pr. Gajo Gajic. Patriarhia Moscovei: Mitropolitul Ilarion de Volokolamsk, Arhiepiscopul Marc de Berlin, Arhim. Irinei Steenberg, Pr. Nicolae Balashov, Pr. Anatoly Churyakov. Patriarhia Bulgariei: Mitropolitul Ioan de Varna şi Marea Preslavie, Dr. Dimitar Arnaudov. Biserica Ciprului: Mitropolitul Gheorghe de Pafos şi Episcopul Hristofor de Karpasia. Biserica Greciei: Mitropolitul Hrisostom de Peristeriou, Ignatie de Dimitriada şi Mitropolitul Hrisostom de Messinia. Biserica Albaniei: Mitropolitul Ioan de Koritsa şi Mitropolitul Dimitrie de Girokastra, dl. Pyrros Kondylis. Biserica Poloniei: Episcopul Gheorghe de Semiatitse şi pr. Andrei Kouzma. Biserica Cehiei şi Slovaciei: Mitropolitul Gheorghe de Mihaloupoleos, Arhim. Serafim Shemyatovsky, Pr. Milan Gerka. Secretariatul Pregătirii Sfântului şi Marelui Sinod al Bisericii Ortodoxe a fost reprezentat de către Mitropolitul Ieremia al Elveţiei (secretar), alături de Prof. Dr. Vlasios Fidas (consilier), Prof. Dr. Constantin Delikonstandis şi Teofan Drakopoulos.

Reţinem faptul că prezenta Conferinţă Panortodoxă Presinodală este ultima înaintea întrunirii Sfântului şi Marelui Sinod al Bisericii Ortodoxe de la Rusaliile anului 2016 (eveniment unic în istoria Ortodoxiei de după cel de-al VII-lea Sinod Ecumenic de la Niceea, din anul 787), care va fi precedat de o Sinaxă a Întâistătătorilor Bisericilor Ortodoxe.

În cadrul discursului său, reprezentantul Patriarhiei Moscovei, Mitropolitul Ilarion de Volokolamsk, şi-a exprimat, în numele Patriarhului Kiril al Moscovei, profunda preocupare privitoare la acţiunile „anticanonice" ale unor ierarhi ai structurii bisericeşti ucrainiene din SUA şi Canada, aflată în dependenţă canonică de Patriarhia de Constantinopol, care ar fi ajuns în Ucraina fără a-l informa pe primatul Bisericii Ortodoxe din Ucraina, Mitropolitul Onufrie. Aceştia au fost acuzaţi că au intrat în contact cu „schismatici", declarând disponibilitatea Patriarhiei de Constantinopol de a acorda autonomie bisericească „schismaticilor", acceptând să slujească cu persoane excomunicate de către Patriarhia Moscovei. „Rugăm Patriarhia de Constantinopol să ia atitudine faţă de aceste acţiuni necanonice şi să-i oblige pe aceşti ierarhi să oprească astfel de acţiuni care distrug unitatea panortodoxă", a concluzionat Mitropolitul Ilarion de Volokolamsk.

O astfel de atitudine readuce în atenţie situaţia complexă, din punct de vedere bisericesc, a Ucrainei. Biserica Ortodoxă din Ucraina a fost la un pas de a fi declarată autonomă, în mod unilateral, de către Patriarhia Ecumenică, cu acceptul fostului conducător al Bisericii Ortodoxe din Ucraina (dependentă de Patriarhia Moscovei), Mitropolitul Vladimir, trecut de puţină vreme la Domnul,

(continuare în p. 7)

Medalioane de ardeleni deveniți ierarhi în spațiul extracarpatic:

EMILIAN ANTAL, locțiitor de mitropolit al Bucovinei (1945-1948)

Emilian Antal (Dumitru, din botez) s-a născut la Toplița (județul Harghita), la 20 octombrie 1894 – fiind fiul lui Dumitru Antal şi al Ilenei, născută Cristea, sora viitorului patriarh, Miron Cristea – şi a trecut la cele veşnice tot la Toplița, în 15 iunie 1971. După şcoala primară, pe care o urmează în localitatea natală, urmează studiile liceale la liceele din Braşov şi Năsăud. Înclinat spre cele sfinte, Dumitru Antal se va înscrie la Facultatea de Teologie din Sibiu, pe care o va absolvi în anul 1916. Urmează Budapesta, unde a rămas doi ani universitari sau academici, urmând cursurile Facultății de Filosofie a Universității budapestane.

Se căsătoreşte şi îşi începe cariera clericală fiind hirotonit diacon la Catedrala mitropolitană, după care devine funcționar la Centrul arhiepiscopesc din Sibiu, perioada în care a activat în acest post fiind cea cuprinsă între anii 1921 şi 1924. Continuându-şi cariera, Dumitru Antal ajunge preot şi protopop la Reghin, între 1924 şi 1927, respectiv revizor eparhial la Cluj, între 1927 şi 1933. Părăseşte Ardealul pentru capitală, unde va sluji ca preot la Biserica Bradu Boteanu, între 1933 şi 1938, după care i se încredințează funcția de inspector general în Ministerul Cultelor.

Fie şi numai ca o paranteză, s-ar cuveni câteva cuvinte despre biserica pomenită aici. Prima sa atestare este anul 1682, căci în *hotarul de miazănoapte al Bucureştilor* (de atunci), în mahalaua numită *a Boteanului,* un om pios, Jupân Mihul, a ridicat, în apropierea gospodăriei sale, un mic lăcaş de rugă din lemn. Documentele care consemnează faptul arată că lăcaşul era străjuit de un brad înalt, de unde şi numele pe care i l-au dat localnicii, acela de *Bradu-Boteanu.*

La un moment dat, apare o turnură în viața preotului Dumitru Antal, una semnificativă, deoarece decide să se călugărească, el fiind tuns în monahism la Mănăstirea Dragomirna, primind numele de Emilian şi fiind hirotesit arhimandrit în același an, 1938. Dovadă a importanței

schimbării survenite este faptul Emilian Antal va fi ales arhiereu-vicar la Patriarhie, cu titlul *Târgovişteanul,* alegerea având loc în şedința Sfântului Sinod din 28 octombrie 1938, hirotonirea făcându-se în 6 decembrie același an. La doar puțini ani după hirotonirea întru arhiereu-vicar, a fost delegat cu conducerea provizorie a Episcopiei Argeşului, în calitate de locțiilor, între 1941 şi 1944. De fapt, Eparhia Argeşului rămăsese fără titular din vara lui 1940, după ce episcopul Grigorie Leu a fost transferat la Huşi. În acest context, vlădica Emilian este trimis la Argeş, iar în momentul în care eparhia respectivă a avut un episcop titular ales, Emilian se retrage la Mănăstirea Cernica, unde va fi numit stareț, între iunie 1944 şi martie 1945.

Atunci, în 1945, Emilian Antal va fi numit Locotenent (locțiitor) de mitropolit al Bucovinei. El va păstori într-o perioadă extrem de grea pentru Biserica Ortodoxă Română, perioadă în care autoritățile comuniste – pentru care religia era opium pentru popor – se străduiau să desființeze eparhii şi, paralel, să scoată din scaun chiriarhii respectivelor eparhii. Ierarhul nostru a fost locțiitor al Mitropoliei Bucovinei – devenită Arhiepiscopia Sucevei din 1947 – între februarie 1945 şi septembrie 1948. Obligat să se retragă, Emilian Antal va ajunge, la un moment dat, profesor la Seminarul teologic de la Neamț, ulterior stareț la Cozia, apoi la Mănăstirea Sf. Prooroc Ilie din Toplița natală, unde a rămas până la sfârşitul vieții. A slujit atât la mănăstirea din Toplița, cât şi acolo unde era delegat de mitropolții Transilvaniei, şi a avut nu doar bucuria, ci şi împăcarea sufletească de a participa la solemnitățile liturgice prilejuite de canonizarea Sfinților Ilie Iorest, Sava Brancovici, Visarion Sarai, Sofronie de la Cioara şi Oprea Miclăuş din Sălişte a Sibiului. Trecerea la cele veşnice a episcopului Emilian Antal a survenit, cum arătam mai sus, în ziua de 15 iunie 1971, pe când acesta avea 77 de ani.

Dr. Constantin ITTU, cercetător ştiințific

A V-a Conferinţă Panortodoxă Presinodală pentru pregătirea Sfântului şi Marelui Sinod al Bisericii Ortodoxe din anul 2016 | 11-17 octombrie 2015, Chambésy/Elveţia

(urmare din p. 6)

un ierarh foarte apropiat de Tronul Ecumenic. Patriarhia Moscovei a amenințat, în acest context, cu ruperea comuniunii cu Fanarul, văzând în această situație o nouă Estonie! Realitatea este că, pe fondul evoluțiilor sociopolitice recente din societatea ucraineană, Biserica Ortodoxă Ucraineană, dependentă de Patriarhia Moscovei, a cunoscut o scădere drastică privitoare atât la numărul de membri, cât şi la încrederea generală a populației. În prezent, cele două structuri bisericeşti „schismatice" paralele din Ucraina, respectiv autointitulata „Patriarhie a Kievului" şi „Biserica Ortodoxă Autocefală Ucraineană", însumează împreună mai mulți credincioşi ortodocşi decât structura bisericească ucraineană dependentă de Patriarhia Moscovei. Autointitulatul Patriarh Filaret al Kievului (el însuşi fost membru al Sinodului Patriarhiei Moscovei) „păstoreşte" în prezent peste 13 milioane de credincioşi. Aceste structuri bisericeşti ortodoxe ucrainene îşi doresc ajungerea la un acord care să ducă la existența unei singure Biserici Ortodoxe în Ucraina, cu o administrație bisericească autonomă, recunoscută la nivel panortodox.

Ceea ce Mitropolitul Ilarion de Volokolamsk a uitat să amintească este că delegația ierarhilor ucraineni din SUA şi Canada, prezentă la Kiev (februarie 2015) pentru a participa la *Conferința Permanentă a Episcopilor Ortodocşi Ucraineni de peste Hotare*, a vizitat şi Lavra Pecerska, dorind o întâlnire frățească cu Mitropolitul Onufrie, conducătorul Bisericii Ortodoxe din Ucraina (Patriarhia Moscovei). A avut loc o întrevedere cu locțiitorul acestuia, Arhiepiscopul Antonie Pahanich, Mitropolitul Onufrie neaflându-se în Kiev. Mai mult decât atât, delegația *Conferinței Permanente a Episcopilor Ortodocşi Ucraineni de peste Hotare* a fost primită inclusiv de către preşedintele Ucrainei, dl. Petro Poroshenko (17 februarie 2015), Excelența Sa declarând că toate Bisericile şi organizațiile religioase din Ucraina au drepturi egale în fața statului, atrăgând totodată atenția că „războiul informațional al Rusiei foloseşte aspecte religioase pentru a diviza națiunea ucraineană".

Un astfel de context ca cel existent astăzi în Ucraina, ne arată cât de importantă este unitatea panortodoxă, ca şi realismul pastorației din vremurile pe care le trăim. La *Drept bisericesc* învățăm, încă de pe băncile Facultății de Teologie, că principiul național şi principiul determinării teritoriale a unui stat determină şi principiul autonomiei Bisericii Ortodoxe din statul respectiv. Dacă Sfântul şi Marele Sinod al Bisericii Ortodoxe va ajunge să aprobe în mod unanim şi cele hotărâte la cea de a V-a Conferință Panortodoxă Presinodală în privința modului de acordare şi proclamare a statutului de autonomie bisericească în Biserica Ortodoxă, cu siguranță că se vor deschide în viitor perspective de dialog lucide şi cu privire la situația bisericească din Ucraina. Mai mult decât orice, important este prezentul, ca şi faptul că astfel de norme bisericeşti canonice vor putea fi aprobate la scară panortodoxă. Ulterior, ne vom da seama că un astfel de pas a constituit drumul spre realizări viitoare pozitive, uneori greu de imaginat. Aşa cum Søren Kierkegaard spunea: „ne este dat să trăim viața privind înainte, şi o înțelegem adesea uitându-ne înapoi!"

În lumina Sfântului şi Marelui Sinod al Bisericii Ortodoxe din 2016, pe fundamentul hotărârii Întâistătătorilor Bisericilor, suntem optimişti în a crede că întrebări şi situații cu privire la organizarea Bisericii Ortodoxe din întreaga lume, care demult îşi aşteaptă soluționarea, vor primi un răspuns adecvat. Şi aceasta deoarece, aşa cum Sanctitatea Sa, Patriarhul Ecumenic Bartolomeu, spunea: „Ceea ce se cere Ortodoxiei astăzi este să funcționeze ca provocare pozitivă pentru umanitatea contemporană, ca o perspectivă vie a vieții dumnezeieşti şi a libertății în comuniune" (Vezi arhid. John Chryssavgis şi Konstantinos Delikostantis, Ο Πατριάρχης της αλληλεγγύης/ *The Patriarch of Solidarity*, Ed. Istos Yayin, Istanbul, 2013, 158 p.)

Surse: *www.patriarchate.org, www.basilica.ro, www.amen.gr, www.mospat.ru*

Teologia ca ştiinţă între forumul academic şi agora populară

Pr. Conf. Dr. Habil.
DANIEL BUDA

„Teologia este ştiinţa (cuvântul, vorbirea) *despre Dumnezeu şi lucrările Sale”,* scria Sfântul Simeon Noul Teolog, un Părinte al Bisericii din secolele X-XII, care a primit supranumele de „Noul Teolog” ca rezultat al unei ironii a adversarilor lui contemporani, el însă reuşind prin opera şi spiritualitatea sa să transforme în ochii posterităţii „porecla în renume”. A gândi, a scrie, a cerceta despre Dumnezeu şi lucrările Sale, ce poate fi mai sublim pentru fiinţa umană? De aceea teologia a fost socotită multă vreme în mediul universitar apusean „regina ştiinţelor”. Faptul că azi teologia este pe cale să devină, în acelaşi mediu universitar, la a cărui dezvoltare a contribuit masiv, „cenuşăreasa ştiinţelor”, spune ceva despre starea lumii în care trăim, inclusiv a lumii academice.

Obiectivul acestui articol însă este acela de a reflecta asupra raportului dintre teologia academică şi aşa-numita „teologie populară”, între teologia din forumul academic şi teologia agorei populare. Primul lucru care trebuie spus aici este că în cadrul teologiei creştine – şi, aş adăuga, mai ales în cadrul teologiei creştine ortodoxe – nu există linie teologică, spiritualitate sau mistică ce s-ar adresa numai unui anumit grup aparte. Creştinismul nu este o religie esoterică. Orice fiinţă umană poate să adere la creştinism. Încă din primul secol al existenţei sale, creştinismul a decis să devină o religie universală, adresându-se „tuturor neamurilor”, spre deosebire de iudaism, care a rămas în mare parte circumscris neamului evreiesc. În creştinism, textele revelate sacre pot fi citite de toţi membrii lui. Nu există texte care ar fi accesibile numai unui grup de aleşi sau iniţiaţi. Disciplina arcana, prezentă mai ales în primele veacuri creştine, implica păstrarea tainelor creştine faţă de păgânismul ostil, nu faţă de membrii aceleiaşi comunităţi creştine. Până astăzi, creştinii ortodocşi făgăduiesc înainte de a primi Sfânta Împărtăşanie că nu vor spune vrăjmaşilor lui Hristos în ce anume constă Taina Euharistiei, însă nicio taină a Bisericii nu este accesibilă doar unei anumite grupări din cadrul Bisericii, ci tuturor creştinilor.

Din moment ce, aşadar, teologia creştină este liberă de orice ezoterism, înseamnă că nu există nicio piedică doctrinară sau disciplinar-canonică de a împărtăşi tuturor creştinilor întreg conţinutul reflecţiilor teologice. Dificultatea principală a raportului dintre teologia academică şi cea pe care am numit-o „populară” constă în metodele, terminologia şi publicul diferit la care acestea se adresează. Teologia academică operează adesea cu metode ştiinţifice puţin accesibile publicului larg, foloseşte o terminologie de specialitate neînţeleasă în afara mediului specialiştilor şi se adresează în primul rând unui cerc restrâns şi adesea elitist de teologi. Chiar dacă lucrurile stau aşa şi vor exista mereu cele două manifestări ale uneia şi aceleiaşi teologii creştine – diferite nu în esenţa, ci în forma lor –, există cel puţin două aspecte ale raportului dintre ele pe care doresc să le dezbat aici.

În primul rând, *raportul dintre teologia academică şi cea populară trebuie să rămână unul strâns*. Este absolut necesar ca teologia academică să rămână solid ancorată ştiinţific, să abordeze teme dintre cele mai diverse, chiar dacă aparent acestea nu au o relevanţă imediată pentru viaţa Bisericii şi pentru marea masă a credincioşilor. În vreme ce teologia academică nu trebuie să facă rabat de la rigoarea ştiinţifică nici măcar de dragul de a fi înţeleasă de public, efortul de a „traduce” terminologia folosită spre a fi cât mai accesibilă tuturor, este necesar. Este mai ales meritul lumii academice americane de a încerca să prezinte rezultatele cercetării ştiinţifice din toate domeniile în cuvinte care sunt accesibile tuturor. Există tot mai mulţi oameni de ştiinţă, printre ei şi teologi, care au înţeles că cultismul nu înseamnă ştiinţă autentică şi că meritul lor este mai mare dacă reuşesc să prezinte şi să explice chestiuni complexe prin cuvinte simple. În vreme ce teologia academică trebuie să rămână o ştiinţă autentică şi în dialog deschis, critic dacă este nevoie, cu alte ştiinţe, teologia populară se va orienta după conţinutul teologiei academice. Orice discontinuitate prezintă un risc enorm pentru ambele forme de teologie. Dacă nu este sensibilă la provocările vremii şi n-are deloc în vedere teologia populară, teologia academică riscă să devină suficientă sieşi, super-elitistă, ne-eclezială sau chiar anti-eclezială; puţin relevantă pentru viaţa Bisericii şi a societăţii. Deconectarea sau disprețul teologiei populare faţă de cea academică şi autonomizarea ei pot duce la degradarea acesteia în pseudo-teologie, poate naşte spiritualităţi neautentice, simpliste şi superficiale. Am întâlnit în Africa Biserici extrem de problematice doctrinar şi, prin urmare, spiritual, tocmai pentru că s-a dezvoltat o teologie populară deconectată de teologia academică. Dacă vom avea o teologie academică solidă, riscul degradării discursului teologic popular este mai mic.

În al doilea rând, pentru a asigura buna conexiune între cele două forme de teologie, ar fi ideal ca teologii academici să fie şi primii care, pe lângă efortul de a „traduce” în limbaj accesibil rezultatele cercetării lor despre care am vorbit mai sus, să dea tonul în scrierea şi dezvoltarea „teologiei populare”. Este o realitate în Biserica noastră faptul că formarea teologică şi spirituală a clerului se află în primul rând în responsabilitatea teologiei academice, mai exact a Facultăţilor de teologie aflate în cadrul Universităţilor de stat. Cadrele didactice ale acestora, teologii – clerici sau laici – angajaţi în sectoarele teologice şi de comunicare ale eparhiilor Bisericii noastre ar trebui să fie primii care să asigure conexiunea dintre teologia academică şi cea populară. Există o nevoie enormă de a prezenta credincioşilor şi lumii învăţătura şi spiritualitatea Bisericii, fără apelul nefericit la păcătosul limbaj de lemn, cu deschidere autentică faţă de lume, societate şi nevoile sale. În aceste zile, am înţeles toţi cu prisosinţă câte deservicii aduce Bisericii lipsa de comunicare şi strategie, raportul stângaci-amatorial cu presa şi incoerenţa în acţiunile pastoral-misionare. În cel mai autentic spirit patristic, aş dori să fac apel la comparaţia dintre teolog/preot şi medic pentru a releva raportul dintre teologia academică şi cea populară. Chiar dacă medicina ca ştiinţă investeşte enorm în cercetare şi produce tomuri ştiinţifice în care se foloseşte un limbaj de specialitate, medicul însă îi va explica bolnavului în limbaj simplu cum anume i se propune vindecarea, la fel preotul/teolog este dator să cerceteze tainele lui Dumnezeu, să scrie tomuri de specialitate, dar să explice credinciosului în limbaj simplu lucruri despre mântuirea lui şi despre cât mult bine ne face Dumnezeu nouă tuturor.

OIKOUMENE ECUMENICA

Abordarea ecumenică a Papei Francisc este diferită de cea a predecesorilor săi, inclusiv de cea a Papei Benedict al XVI-lea, a declarat Cardinalul Kurt Koch, Preşedintele Consiliului Pontifical pentru Promovarea Unităţii Creştine, la sfârşitul lunii august pentru portalul catolic de internet *katholisch.de.* În opinia Cardinalului Koch, Papa Francisc pune accent pe întărirea relaţiilor ecumenice prin rugăciuni, activităţi şi întâlniri comune. Motivul pentru această atitudine a papei este „viziunea realistă că doar dialogul teologic nu ne va duce mai departe”. Relaţiile prieteneşti au fost o condiţie esenţială chiar pentru începutul discuţiilor chestiunilor teologice dificile. Papa a dorit o Biserică evanghelizatoare care să ducă mesajul evanghelic în lume şi doreşte „ca noi creştinii să facem împreună tot ceea ce poate fi făcut împreună”. Întrebat dacă ecumenismul are aceeaşi prioritate pentru actualul Papă aşa cum a fost pentru predecesorii săi, Cardinalul Kurt Koch a răspuns: „Ecumenismul a fost cea mai înaltă prioritate pentru papa Francisc, aşa cum a fost pentru toţi papii de la Conciliul (Vatican II). Probabil cu Papa Francisc îl abordează cu un accent uşor diferit. El subliniază în mod continuu că noi nu putem aştepta până ce vom fi una (o Biserică). Trebuie să lucrăm împreună acum; trebuie să călătorim pe aceeaşi cale, să aducem aceeaşi mărturie. Acestea sunt priorităţile Papei Francisc”. Rugat să explice modul în care accentul ecumenic al Papei Francisc pare să se schimbe, Cardinalul Koch a răspuns: „Ceva se schimbă în sensul că se deschid noi căi pentru dialog, căi care până acum au fost închise, iar acest lucru este semnificativ”. Ca exemplu, Koch a vorbit despre faptul că dacă până acum penticostalii şi evanghelicalii au avut numeroase prejudecăţi despre Biserica Catolică şi papalitate, acestea au fost depăşite prin întâlniri directe între liderii acestora şi Papă. Acest lucru a fost descris de Cardinalul Koch drept „semnificativ” în condiţiile în care penticostalismul a devenit a doua cea mai mare confesiune creştină.

Cardinalul Kurt Koch, de origine elveţiană, este Preşedintele Consiliului Pontifical pentru Promovarea Unităţii Creştine din anul 2010, când a fost numit în această funcţie de Papa Benedict al XVI-lea, înlocuindu-l pe Cardinalul Walter Kasper, de origine germană. Papa Francisc l-a reconfirmat în această funţie la 19 februarie 2014.

Comitetul Reprezentanţilor Bisericilor Ortodoxe în **Uniunea Europeană a emis un comunicat cu privire la criza refugiaţilor din Europa**, la 23 septembrie a.c. Având ca motto textul biblic din Matei 23, 35, „Străin am fost şi…”, comunicatul subliniază că prezenta criză a migranţilor din Europa este „un fenomen fără precedent în istoria europeană recentă”. „Confruntaţi cu realitatea suferinţei umane, ca discipoli ai lui Hristos, suntem chemaţi să ajutăm din toată inima la alinarea suferinţelor victimelor nevinovate ale acestui conflict”. Această chemare este fundamentată pe textul din Matei 25, 35-36, precum şi pe afirmaţia unui „filosof ortodox”, că „problema pâinii pentru mine este o problemă materială, însă problema pâinii pentru aproapele meu este o problemă spirituală”. Subliniind faptul că numărul mare de refugiaţi veniţi în Europa ridică chestiuni de natură socială, culturală, religioasă, demografică şi economică, comunicatul arată că noi, „ca şi creştini şi europeni care punem în valoare demnitatea umană şi dreptatea în lume, subliniem nevoia de solidaritate între state şi cetăţeni”. Totodată, este condamnată orice formă de xenofobie. „Europa a fost întotdeauna un loc primitor pentru aceia care s-au aflat în suferinţă. Totuşi, refugiaţii care caută un sălaş în Europa vor trebui să arate respect pentru valorile europene. Astăzi este mai clar ca oricând că drepturile omului sunt întotdeauna corelate cu responsabilităţi. Izolarea uneia de cealaltă este periculoasă în actuala situaţie. Amintind refugiaţilor că Europa nu înseamnă numai drepturi de cerut, ci şi responsabilităţi de îndeplinit, acest fapt presupune acelaşi lucru spre a fi recunoscut de către Europa însăşi”, se mai arată în comunicat.

Comitetul Reprezentanţilor Bisericilor Ortodoxe în Uniunea Europeană îi reuneşte pe reprezentanţii Patriarhiei Ecumenice, ai Patriarhiei Moscovei, ai Bisericii Ortodoxe Române, ai Bisericii Ortodoxe Bulgare, ai Bisericii Ciprului şi ai Bisericii Greciei pe lângă instituţiile europene de la Bruxelles.

Rubrică realizată de
Pr. Conf. Dr. Habil. Daniel BUDA

Un necrolog nemțesc al episcopului VASILE MOGA († 17 octombrie 1845)

Pe 17 octombrie se împlinesc o sută şaptezeci de ani de la trecerea la cele veşnice a primului episcop ortodox român al Transilvaniei din epoca modernă. Din nefericire, despre viața şi păstorirea sa nu se cunosc decât aspecte generale, deoarece, spre deosebire de urmaşul său în scaunul arhieresc de la Sibiu, Sfântul Mitropolit Andrei Şaguna, Vasile Moga nu s-a bucurat decât de un interes infim din partea istoricilor români. De aceea, orice descoperire de noi surse arhivistice, istoriografice străine şi din presa vremii despre viața şi activitatea ierarhului este binevenită şi necesară pentru a contribui la ilustrarea personalității acestui arhiereu care s-a aflat timp de 34 de ani la cârma Eparhiei Ortodoxe a Ardealului.

Dat fiind faptul că anul acesta a fost declarat de Sfântul Sinod al Bisericii noastre „an comemorativ al marilor păstori de suflete din eparhii", iar acum, în miez de toamnă, se împlinesc 170 de ani de când trupul său se odihneşte la streaşina Bisericii sibiene „Buna Vestire", am considerat potrivită restituirea, în premieră, mediului cultural, istoriografic şi eclesial românesc a necrologul ierarhului, publicat sub incidența anonimatului, probabil de un sas din Sibiu, în paginile „Ziarului ilustrat" (Illustrirte Zeitung) din Leipzig în nr. 140, din 7 martie 1846. Alături de textul care descrie pe scurt situația Bisericii Ortodoxe din Transilvania la moartea episcopului Moga, care oferă, totodată, câteva informații despre păstorirea, moştenirea, testamentul şi ceremonia de înmormântare a ierarhului, au fost publicate două xilogravuri, mai puțin sau chiar deloc cunoscute până acum, care suscită atenția, deoarece reprezintă portretul ierarhului, altul decât cel aflat în reşedința mitropolitană din Sibiu, şi ilustrează o scenă din procesiunea sa de înmormântare, anume îndreptarea cortegiului funerar dinspre strada principală Heltauergasse, astăzi Bălcescu, spre Cartierul Josefin şi Biserica „Buna Vestire", cunoscută de către sibieni şi ca „Biserica din Groapă", ctitorită de bogatul negustor Hagi Constantin Popp. Desfăşurarea procesiunii funerare este surprinsă de artist în Piața Hermann, în direcția Porții Cisnădiei, iar pe fundal se poate zări Cazarma Oraşului, redenumită, după anul 1919, Cazarma Regimentului 90. În turnuleţul acesteia, xilograveurul a imortalizat arătătoarele orologiului care indică ora trecerii convoiului: douăsprezece fără un sfert. De cealaltă parte, pe ruinele unor ziduri, ce reprezentau de fapt resturile Bastionului Porții Cisnădiei, sunt ilustrați diferiți cetățeni ai oraşului care privesc cu uimire cortegiul bisericesc atât de atipic pentru burgul din vremea lor. În centrul tabloului se desfăşoară măreața procesiune de înmormântare la care participă încolonați țărani, orăşeni şi clerici purtând sfeşnice, cădelnițe, prapori şi cruci, în urma lor fiind purtat, într-o trăsură funerară trasă de patru cai, sicriul ierarhului.

Necrologul episcopului fusese precedat de o ştire de dimensiunea unei fraze publicată pe prima pagină a nr. 126 din 29 noiembrie 1845 a „Ziarului Ilustrat" din Lipsca în rubrica „ştirilor din țară", care anunța moartea episcopului român de la Sibiu în felul următor: „În 29 octombrie s-a săvârşit din această viață la Sibiu, după o păstorire arhierească de peste treizeci de ani, la vârsta venerabilă de 72 de ani, episcopul valahilor neuniți din Transilvania, Vasile Moga, şi a afierosit 29.000 de florini unor fundații pioase şi de binefacere. A fost înmormântat în data de 31 octombrie *(conform calendarului nou, n.n.) în cadrul unei ceremonii săvârşite de clerul său însoțit de o mulțime de popor. Eparhia în fruntea căreia s-a aflat a fost reînființată în anul 1784 de împăratul Josif (al II-lea, n.n.), iar conducătorul ei este sufragan al mitropolitului din Carloviț, şi cea mai înaltă autoritate bisericească a tuturor valahilor neuniți din țară. Acesta conduce eparhia împreună cu un consistoriu format din şapte membri, între care se numără şi inspectorul superior al tuturor şcolilor valahe*" [*Illustrierte Zeitung*, nr. 126, Leipzig, 29. November 1845, p. 337].

Înainte de a reproduce necrologul episcopului, trebuie precizat că această gazetă ilustrată a apărut începând cu 1 iulie 1843 sub redacția lui Johann Jakob Weber din Leipzig. „Illustrirte Zeitung" a fost primul ziar ilustrat din spațiul german şi s-a bucurat de o largă difuzare în toată Europa Central-Orientală. Gazeta ilustrată de la Lipsca a fost modelul tuturor ziarelor germane de acest profil care, în pofida perioadei economice neprielnice în care a apărut s-a dovedit a fi o încercare îndrăzneață încununată de un succes remarcabil. Provocarea editorului a constat în perfecționarea tehnicii xilogravurilor de lemn ilustrate, proces tipografic revoluționat ulterior prin întemeierea unui atelier xilografic în 1849. La şase luni de la apariția primului număr, tirajul număra 7500 de exemplare, trei ani mai târziu (1846) ridicându-se la 11.000 de exemplare. Autorul celor două xilogravuri amintite, portretul episcopului Vasile Moga şi schița grafică a cortegiului funerar, este, conform semnăturii din colțul din dreapta jos al ambelor imagini, Thedor Glatz (1818-1871), pictor, desenator şi fotograf născut la Viena şi stabilit la Sibiu în 1843, între anii 1844 şi 1854 fiind colaborator al „Ziarului Ilustrat".

Vasile Moga, episcop al valahilor neuniți din Transilvania [„Basilius Moga, Bischof der nichtunirten Walachen in Siebenburgen", în *Illustrierte Zeitung*, nr. 140, Leipzig, 7. März, 1845, p. 153].

„Populația valahă a întregului Mare Principat însumează mai mult de jumătate din numărul tuturor locuitorilor acestuia, prin urmare peste un milion de suflete. Valahii se împart din punct de vedere religios în uniți şi neuniți, aceştia din urmă numărând probabil 600.000 de suflete. Această segregare a Bisericii Greco-Orientale într-o Biserică Greco-Catolică datează din anul 1697 şi este o operă a politicului. Nu fără greutate a fost formată această Biserică Catolică grecească în Transilvania. Aceasta a păstrat aproape toate dogmele inițiale ale Bisericii greceşti, doar că acum îl recunoaşte pe papă ca întâistătător; preoții acesteia au voie să se căsătorească şi să folosească limba vernaculară ca limbă liturgică. Unirea ar fi trebuit să consolideze mai strâns legăturile poporului valah sau mai degrabă pe preoții acestuia, care stăpânesc întru toate peste popor, prin Roma de Austria; de aceea trecerea preoților la Unire a fost însoțită de anumite avantaje, ba chiar recompense, iar pentru a o implementa, au fost folosite în acea vreme toate mijloacele, de care Biserica Romană se plânge acum în Rusia. Cea mai mare parte a poporului valah din Transilvania, care precum pretutindenea ține foarte mult la tradițiile vechi, s-a împotrivit însă cu fermitate să accepte această unire, chiar şi formală, cu Biserica Catolică, şi chiar în locuri unde preoții au trecut la unire, ca de exemplu în Haţeg, poporul a refuzat să îmbrățişeze unirea, iar din acest refuz s-a născut acum aproximativ 150 de ani Biserica valahilor neuniți din Transilvania, cu propriul cler şi episcop. Imediat după trecerea episcopului Teofil II în anul 1697 la unire, preoții neuniți ai valahilor nu au mai avut episcop în Transilvania şi au fost astfel nevoiți să apeleze pentru hirotonie la episcopii din Moldova şi Valahia. Deoarece însă această legătură bisericească s-a dovedit a fi periculoasă din punct de vedere politic, prilejuind o serie de tulburări, mai târziu aceştia au fost subordonați jurisdicțional episcopului grec de la Buda.

Împăratul Iosif al II-lea a restabilit Episcopia greco-neunită în anul 1784, iar dieta din 1791 i-a reglementat situația. Din acel moment, episcopul valahilor neuniți este ales de un sinod constituit din 41 de arhidiaconi şi 41 de protopopi – protopresbiteri şi decani – în prezența unui comisar imperial, împăratului fiindu-i propuse trei persoane corespunzătoare, dintre care este numit cel ce primeşte recomandările cele mai bune din partea guberniului. Episcopul îşi are reşedința în Sibiu şi are un venit anual de 4000 de fl[orini], monedă convențională, la care se adaugă taxele de hirotonie nu puțin însemnate pe care le primeşte din partea clerului neunit al Transilvaniei. Acesta este superiorul tuturor bisericilor acestui rit din Transilvania şi e sufragan al mitropolitului de la Carloviț. În administrație este ajutat de un consistoriu ales de el însuşi, care-i acordă asistență în gestionarea chestiunilor spirituale. Pentru instituțiile de formare a viitorilor preoți şi pentru cele şcolare normale nu s-au făcut încă multe lucruri, cu excepția Braşovului, unde învățatul şi nerămasul în urma timpului protopop Ioan Popasu şi-a câştigat merite mari în educația conaționalilor şi coreligionarilor săi şi trebuie să fie neapărat amintit, deoarece este o podoabă rară a clerului valah. Din moment ce este datoria respectivului episcop să vegheze asupra sistemului şcolar şi a formării mai bune a clerului, iar răposatul în timpul celor 37 de ani ai episcopatului său a rămas în urma cerințelor vremii, de asemenea nefiind întotdeauna sfătuit în cel mai fericit mod în ceea ce priveşte ocuparea posturilor parohiale din țară, astfel că şi în această privință succesorul său va avea mult de recuperat, deoarece doar printr-un cler mirean cult şi prin şcoală poate fi îmbunătățită situația politică şi bisericească a acestui popor dezordonat, dar foarte receptiv. Din scurta prezentare a situației bisericeşti a valahilor se observă că poziția unui bărbat care stăpâneşte prin influența sa duhovnicească spiritul şi etosul unei populații de peste o jumătate de milion de persoane, este una foarte importantă, şi, că unul ca acesta, dacă doreşte să-şi împlinească misiunea sa evanghelică, trebuie să fie un bărbat înțelegător şi înțelept, având un devotament credincios față de dinastia actuală — pentru că încă nu a fost uitată mânia, care a fost suscitată în popor de prea zeloasele încercări de unire ale iezuiților, nici nu au fost stinse prea desele revigorări de simpatie față de țările vecine şi direcția de apel spre superiorul bisericii din St. Petersburg, chestiuni care trebuie avute în vedere de întâistătătorul unui popor atât de uşor iritabil şi needucat. Aşadar de alegerea unui episcop potrivit nu depinde niciun popor atât de mult ca valahii neuniți ardeleni şi, în principiu, această alegere nu ar trebui să fie greu de luat, din moment ce chiar în rândurile clerului superior nu se întâlneşte o educație mai înaltă decât la puțini indivizi. Totuşi, în această privință realitățile actuale arată mai bine decât acum 35 de ani, când cel mai instruit cleric nu putea dovedi că stăpâneşte cunoştințe filosofice şi chiar teologice de bază, iar această comoară nu a putut fi găsită la cei mai înalți prelați, ci la un sărac capelan de țară.

Festivitatea de înmormântare a episcopului defunct a fost una extrem de fastuoasă, ceea ce constituie de fapt o particularitate a Bisericii greceşti. O mulțime de clerici îmbrăcați în veşminte de mătase, cusute bogat cu broderii de argint şi aur, trei preoți purtând însemnele episcopale: crucea, mitra şi o evanghelie mare, mulți membri ai sfatului bătrânilor din împrejurimi, îmbrăcați în port valah, ducând prapori, iar elevii cu învățătorii lor s-au mişcat într-un cortegiu bine organizat, la care i s-a adăugat, după cum este şi firesc, un omagiu pe măsura demnității adormitului şi din partea autorităților. În ilustrație, cortegiul este surprins în momentul deplasării sale pe lângă cazarma militară spre cartierul iozefin, şi nu a fost cu putință să sublinieze decât partea caracteristică a acestuia. Portretul episcopului este redat întru totul cu fidelitate, acesta fiind îmbrăcat cu bogatele veşminte arhiereşti, împodobit cu omoforul şi mitra arhierească pusă deoparte."

Dr. Mircea-Gheorghe ABRUDAN

Spre o „instituție a profesorului" în universitățile românești

Devălmășia societății românești actuale nu putea să nu atingă și universitățile. Statistici publicate anual, realizate de instituții internaționale prestigioase, conform unor criterii relevante care atestă calitatea cercetării științifice, dar și a educației, evidențiază faptul că nicio universitate românească nu este situată între primele 500 la nivel mondial. Cauzele acestei stări de fapt sunt plasabile într-un spectru larg, de la subfinanțarea cronică, până la lipsa unei culturi academice adecvate. În acest articol pornesc de la faptul că pentru o dezvoltare sănătoasă a unei universități, profesorul trebuie să constituie „motorul" acesteia. El ar trebui să fie un lider care să coaguleze și să formeze valori profesionale în jurul său. Știm cu toții că realitatea nu prea stă așa la noi. Din păcate, s-au cocoțat în astfel de poziții o serie de neaveniți, pe lângă cei merituoși. Cauzele sunt, din nou, multiple. Concursurile pe post s-au desfășurat și se desfășoară, în majoritatea cazurilor, cu un singur candidat. De multe ori, membrii comisiilor de concurs sunt practic numiți de candidat și aprobați în mod automat de forurile de conducere etc. (Ar fi interesant de aflat procentajul mediu de reușită la aceste concursuri în ultimii ani, eventual pe domenii. Îl anticipez ca fiind unul stupefiant de mare. Analog pentru rata de succes a tezelor de doctorat). Asemenea realități conduc în mod evident la degradarea accentuată a axiologiei academice – și așa precare – în România de azi. Este imperios necesară instaurarea unei axiologii academice pe un fundament solid, obiectiv și relevant, în care doar meritele profesionale să conteze. La baza acesteia ar trebui să stea, în primul rând, contribuțiile științifice fertile, recunoscute și apreciate în literatura de specialitate de top la nivel mondial.

În particular, în actualul context este posibilă o creștere a inflației de profesori și de conferențiari universitari în România, datorată relaxării standardelor minimale impuse de Consiliul Național de Atestare a Titlurilor, Diplomelor și Certificatelor Universitare (CNATDCU) comparativ cu cele precedente și, mai ales, datorită faptului că dosarele de concurs nu mai sunt verificate de comisiile acestui consiliu. Așadar, în ciuda denumirii sale, acest consiliu nu mai confirmă/infirmă titlurile de profesor și de conferențiar acordate de către o universitate (Se poate contra-argumenta prin faptul că în multe țări cu tradiție academică, acordarea acestor titluri ține exclusiv de universitate, nicidecum de organisme de nivel național, respectându-se astfel autonomia universitară etc. Este adevărat, dar realitatea ultimilor ani a arătat că verificările CNATDCU au invalidat candidați declarați reușiți de către universități, ceea ce cred că justifică utilitatea implicării, în continuare, a acestui filtru, cu toate imperfecțiunile sale, până la o maturizare mai accentuată a universităților). În consecință, fără măsuri interne riguroase și ferme aplicate în universitățile românești, riscăm să devalorizăm și mai mult titlul de profesor universitar, cu urmări nefaste legate de confuzia valorilor în societatea românească, dar și de natură financiară. Astfel, cred că este important ca universitățile să-și dezvolte metodologii proprii, complementare standardelor minimale la nivel național, cu ajutorul cărora să cuantifice aportul candidaților la dezvoltarea domeniului specific, fertilitatea științifică a acestora, dar și contribuția lor efectivă la formarea de tineri cercetători, precum și în procesul didactic. Este esențială pentru sănătatea universităților românești creșterea exigenței în concursurile de titularizare. Concurența ar trebui să fie reală, iar transparența, deplină. Validarea acestor concursuri de titularizare ar trebui să trezească un viu interes în forurile universitare aferente (cine sunt candidații, ce isprăvi profesionale remarcabile au la activ, unde au studiat etc.). Atragerea unor tineri doctori formați în alte universități este foarte importantă și ar urma să ferească universitățile noastre de o „endogamie academică", evident păguboasă. Unele universități de „primă divizie națională" au făcut deja pași importanți în acest sens. Mă tem însă că la nivelul unor universități românești, criteriile de auto-organizare internă, menite să selecteze candidați cu adevărat meritorii pentru asemenea posturi, nu funcționează pe deplin din varii motive (incompetență, „colegialitate" prost înțeleasă, lene, protestele candidaților etc.). O analiză profundă a unor asemenea aspecte negative a fost făcută de domnul acad. Solomon Marcus, nu doar un creator de cultură, dar și o conștiință vie, lucidă și competentă a societății românești, în articolul său intitulat „Neînțelegere, confuzie și derută în politica cercetării", publicat pe platforma contributors.ro (mai 2013) și disponibil la adresa de internet http://www.contributors.ro/cultura/acad-solomon-marcus-neintelegere-confuzie-si-deruta-in-politica-cercetarii/.

Revenind la problema degradării instituționale a titlului de profesor universitar, o altă posibilă măsură ar consta în impunerea obținerii abilitării (posibilității de a conduce doctorat) ca o condiție *sine qua non* pentru accederea la o asemenea poziție. Spre exemplu, așa se procedează în Germania. În particular, la noi, condițiile de abilitare sunt încă unele elitiste din punct de vedere științific, superioare standardelor pentru profesor. Printr-o asemenea măsură, discutată deja în unele medii universitare românești, s-ar putea asigura în timp constituirea unei clase de tineri profesori de certă valoare, care vor avea poate capacitatea de a duce universitatea spre o performanță academică reală, înscrisă în paradigma științifică universală. O asemenea reglementare ar putea ambiționa universitarii și cercetătorii competitivi în obținerea abilitării, fapt benefic pentru universități, care au nevoie de conducători de doctorat tineri și capabili. Actualmente mulți universitari își zic: „abilitarea se obține greu momentan, iar din punct de vedere material nu aș câștiga nimic prin asta; în schimb, pot ajunge profesor universitar mai ușor, iar salariul îmi va crește!" A fi profesor universitar fără dreptul de a conduce doctorat este de neînțeles în orice țară civilizată.

Unii ar putea obiecta că în trecut criteriile de accedere la gradele de profesor/conferențiar universitar au fost mai puțin exigente decât cele actuale, în multe domenii, fapt care a condus deja la o inflație de astfel de titluri. Este adevărat. Dar oare nu merită să intrăm în normalitate, măcar acum? Continuarea procesului inflaționist ar fi una benefică? *Cui prodest?* Poate că ar merita luată în considerare o re-evaluare generală a tuturor celor care ocupă aceste posturi, în măsura în care un asemenea proces ar fi posibil din punct de vedere legal. Iar dacă nu ar fi posibil, legislația ar putea fi schimbată, astfel încât să fie posibil. Întrebarea este dacă există o masă critică în rândul comunității academice, care să dorească o asemenea schimbare a „canonului" actual. Nu cunosc răspunsul, dar fără unul pozitiv, o astfel de re-evaluare ar fi delicată.

Ce ar trebui să fie, în fond, un profesor universitar? Un posibil răspuns ar putea fi următorul: un intelectual autentic, un creator (inclusiv de școală), un om cu operă validată internațional, recunoscută în operele altor creatori de valoare și, pe această bază, un glas autorizat al cetății, al societății în ansamblul ei. Profesorul universitar ar trebui să fie un cercetător liber în spirit, capabil să gândească independent, nesupus niciunei constrângeri subsidiare de natură administrativă, politică etc. În trecut, titlul de profesor universitar a fost perceput și în societatea românească – pe bună dreptate – ca fiind unul de elită. Dacă pe vremuri, profesorul universitar era întruchipat de personalități științifice sau/și culturale, precum N. Iorga și V. Pârvan, Gh. Țițeica, D. Barbilian și Gr.C. Moisil (recunoscut inclusiv ca pionier al științei calculatoarelor, la nivel mondial), Remus Răduleț, Tudor Tănăsescu (ultimii doi, mari ingineri ai electricității și electronicii), G. Călinescu, L. Blaga și T. Vianu etc., azi care ne mai sunt oare universitarii autentici? Uneori mi-am întrebat studenții dacă pot da exemple de români (dar și de străini) de anvergură internațională în știința calculatoarelor (domeniul în care activez) – posibile modele profesionale pentru ei –, dar rareori am primit vreun răspuns. Aproape nimănui nu pare să-i pese de o justă ierarhizare a valorilor intelectuale într-un anumit domeniu; în schimb, sunt cunoscuți opiniei publice, prin *mass-media,* unii universitari pricepuți la toate, uneori făcuți la comandă politică sau în baza unui sistem de corupție generalizată, care diluează și mai mult prestigiul profesiunii printr-o logică precară, incultură, exprimări agramate etc. Trebuie să se știe însă că, în ciuda anormalităților de tot felul, în România activează (încă) relativ mulți universitari de performanță, onești, care lucrează practic într-un anonimat deplin, dar fertil din punct de vedere al rezultatelor științifice.

Profesorul universitar ar trebui să devină și la noi, așa cum este în toată lumea civilizată, o instituție analoagă „institutului" din universitățile germane ori a *research group*-ului din cele americane și britanice. Formal spus: profesorul universitar nu ar trebui să însemne doar un grad didactic, ci și o funcție. Modele există, nu trebuie inventate. Această instituție ar urma să fie constituită, ca în țările amintite, dintr-un grup autonom (din punct de vedere științific) de universitari: câțiva doctori, doctoranzi și masteranzi, uniți benevol, prin preocupări științifice și didactice comune. Doctorii ar lucra pentru a-și consolida poziția profesională și pentru a accede apoi la posturi superioare, în universități sau în industrie. Doctoranzii și masteranzii, motivați și ei, ar trebui să constituie baza unui asemenea grup, desfășurând atât activități științifice, cât și didactice. Profesorul este responsabil în a propune teme majore de cercetare, care să constituie provocări științifice de interes, finanțabile prin organismele guvernamentale, dar și prin cele private, pentru că finanțarea unui asemenea grup ar trebui să se facă preponderent din granturi și contracte de cercetare câștigate în urma unor competiții. Instituția profesorului ar trebui să fie „inima" activităților științifice și didactice într-un anumit subdomeniu de studiu, înlocuind, din acest punct de vedere, departamentul, deseori supra-dimensionat, eterogen și divergent în preocupările profesionale. Aici, în aceste grupuri vii, ar trebui să se întâmple miracolul creației științifice și tehnice, nicidecum în structuri birocratice greoaie.

Asemenea aspecte și multe altele sunt relativ bine cunoscute în mediile universitare românești, existând și studii serioase în acest sens, care fac o radiografie utilă a deficiențelor sistemului universitar actual. Problema care se pune este: de ce nu apar și reacții de contracarare, pe măsură? Opinia subsemnatului este că în principal datorită dezordinilor din fiecare dintre noi, provocate de presiunea unei societăți tot mai haotice, mai agresive, mai lipsite de simțul măsurii și de sens axiologic. În particular pentru sistemul academic, lipsa unei auto-structurări eficiente se datorează și disoluției autorității în domeniul managementului academic, ca de altfel în întreaga societate românească, care pare a fi una de tip holografic. Din păcate, aici problema este mai delicată, pentru că o condiție necesară (nu și suficientă!) pentru a avea autoritate în calitate de conducător în sistemul academic, populat (și) de intelectuali autentici, este aceea de a avea o statură profesională înaltă și una morală pe măsură. Fără autoritate, în sensul de mai sus, nu se pot lua măsuri eficiente în vederea stopării disoluției actuale. Crearea unui cadru legislativ adecvat, care să conducă spre asemenea transformări de substanță, ar fi utilă.

O universitate devine de prestigiu atunci când ea a produs cunoaștere la un nivel major, recunoscută și folosită pe plan mondial. Această cunoaștere nu o vor produce organismele administrative (dar pot să-i creeze condițiile de apariție!), ci doar câțiva oameni de talent și de vocație (dar și „musai" norocoși!), pe o perioadă îndelungată de timp (tradiția). Aceștia nu pot să apară în lipsa unui context academic favorabil. Cred că rolul „instituției profesorului" ar putea fi esențial în acest proces de dezvoltare. Această instituție, încadrată administrativ în actualul departament, ar trebui legiferată și reglementată. În contrapondere, rolul managementului universitar este acela de a ajuta eficient (și discret!) valorile universității. Activitatea oricărui manager universitar, indiferent de nivel, ar trebui reglementată printr-un contract de management cu îndatoriri precise, cuantificabile, care să-l responsabilizeze și legal, nu doar moral. Deși important, nu managementul trebuie să fie în prim plan, ci aceia care produc efectiv știință și cultură (altminteri, ar fi ca la un joc de fotbal cu arbitri vedete, dar cu jucători anonimi). Însă, repet, organele administrative și cele de conducere ar putea crea cadrul propice pentru asemenea dezvoltări semnificative. O universitate de prestigiu, situată într-o universalitate autentică, se clădește în cel puțin 150 de ani. Dar putem și trebuie să facem efortul de a plasa evoluția sistemului universitar românesc în direcția cea bună. Altfel, acesta nu va contribui niciodată, pe deplin și cu adevărat, la „onoarea spiritului uman".

Prof. Univ. Dr. Lucian N. VINȚAN
Facultatea de Inginerie, Univ. „Lucian Blaga", Sibiu

• AGENDA PASTORALĂ •

P.S. ILARION FĂGĂRĂŞANUL,
Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Sibiului

4 septembrie – a primit la Mănăstirea Brâncoveanu – Sâmbăta de Sus vizita unui grup de tineri din Iordania, însoţiţi de Preasfinţitul Qais Sadiq, Episcop de Erzurum.

5 septembrie – Preasfinţitul Ilarion Făgărăşanul a participat la procesiunea închinată Maicii Domnului din Municipiul Braşov.

6 septembrie – a săvârşit Sfânta Liturghie la Mănăstirea Brâncoveanu, iar după Slujba Vecerniei a participat la deschiderea Întrunirii Preoteselor din Protopopiatele Făgăraş I şi II.

8 septembrie – a slujit împreună cu Înaltpreasfinţitul Laurenţiu la Schitul Bazna unde a fost sfinţită biserica mare a schitului.

10 septembrie – a participat alături de IPS Laurenţiu la deschiderea lucrărilor Simpozionului Naţional „Sfinţi, Eroi, Martiri", desfăşurat la Mănăstirea Brâncoveanu în perioada 10-13 septembrie.

13 septembrie – a slujit în parohia Galaţi-Făgăraş alături de Protopopul Marcel Dobrea, Parohul Cornel Ursu şi Părintele Claudiu Păun.

14 septembrie – în ziua prăznuirii *Înălţării Sfintei Cruci*, a liturghisit la Mănăstirea Prislop – Hunedoara, alături de: Preasfinţitul Andrei, Episcopul Covasnei şi Harghitei, Preasfinţitul Petroniu, Episcopul Sălajului, Preasfinţitul Gurie, Episcopul Devei şi Hunedoarei, şi Preasfinţitul Daniil, Episcopul Daciei Felix.

20 septembrie – a săvârşit slujba Sfintei Liturghii în parohia Cristian I, judeţul Sibiu, hirotonind întru diacon pe teologul Ioan-Remus Răsvan.

27 septembrie – a slujit în Parohia Hamba, Protopopiatul Sibiu, hirotonind întru diacon pe tânărul Bogdan Grama, iar întru preot pe diaconul Ioan-Remus Răsvan, care a şi fost instalat preot pe seama parohiei „Sfântul Nicolae" – Hamba. În seara aceleiaşi zile, a oficiat slujba

parastasului în Biserica „Sfinţii Împăraţi Constantin şi Elena" – Sibiu, pentru Părintele Aurel Răduleţ, de la a cărui trecere la cele veşnice s-au împlinit 6 ani.

Adrian NAE

Dumnezeu şi problema răului (VI)

[…] c) De ce credincioşii diverselor religii trebuie să cunoască prin delegaţie, să accepte mărturia unei alte persoane care poate fi suspectată de subiectivitate sau chiar de boală psihică?

– De ce nu oferă Dumnezeu omului libertatea de a-l refuza, de a-i întoarce spatele, fără a fi pedepsit? Nu avem de-a face în acest caz cu o dictatură ontologică?

– De ce ne-a înzestrat Dumnezeu cu o libertate pe care ştia că o vom folosi în detrimentul nostru?

– În calitatea lui de ispititor, calomniator, demonul este agentul răului pe pământ. În acest caz, apare o întrebare legitimă: De ce asmute Dumnezeu pe noi dulăii neantului? In cartea lui Iov, Satana, deşi căzut, apare din nou alături de Dumnezeu în cer, cei doi parteneri pariind pe capul dreptului Iov. Care sunt clauzele acestui contract metafizic? Unde este demarcaţia dintre demonic şi divin? Care este ontologia demonului? Hegel afirmă că *fiinţa pură este totuna cu neantul pur*. Cum evităm aplicarea conceptului de *coincidentia oppositorum* la nivelul acestui parteneriat, ţinând cont de evidenţele lui logice şi matematice, dar şi de prezenţa răului în istorie?

– Teologia nu spune nimic despre regimul ontologic al divinităţii. Nu ştim dacă Dumnezeu are formă, corp, suflet; nu ştim dacă vorbeşte sau tace, dacă gândeşte, dacă regretă, dacă mănâncă, dacă se odihneşte, dacă se enervează, dacă se plictiseşte, dacă se îmbolnăveşte etc. Cum putem accepta şi iubi un Dumnezeu pe care nu-l cunoaştem?

– De ce a lăsat Dumnezeu această junglă cosmică în care tot se mănâncă pe tot? Cum se împacă iubirea, bunătatea şi mila lui Dumnezeu cu dictatura dinţilor, lanţul trofic cu providenţa?

– Concepţia ponerologică augustiniană se bazează pe ideea că răul nu putea exista fără bine, ceea ce înseamnă că binele însuşi este cauza răului. Dar cum e posibil ca un lucru bun să fie cauza răului? Nu cumva avem de-a face cu lucruri exclusiv rele? Nu este oare răul cauza răului? Pe de altă parte, dacă Dumnezeu este cauza binelui, iar binele este cauza răului, rezultă cu necesitate că Dumnezeu este autorul răului. Cum putem evita teologic această concluzie logică?

– Suntem cu toţii de acord că binele şi răul au diverse grade de actualizare istorică. Avem nu numai mai binele, ci şi mai răul sau foarte răul. Vorbim, aşadar, de un bine absolut şi de un rău absolut. Cine e atunci în spatele acestui absolut?

– Răul este fără îndoială o realitate. Dacă tot ce există în această lume este creat de către Dumnezeu, cine este creatorul răului?

– Se spune că răul nu are natură proprie, ci este o lipsă a binelui. În acest caz, cum poate ceva care nu există să corupă binele?

– Augustin spune că răul nu există decât în bine. În această situaţie, nu este oare orice bine suspect, nu conţine în structura lui germenii neantului?

– Din cauza lui Hitler şi lui Stalin, în al Doilea Război Mondial au murit câteva zeci de milioane de oameni. Nu era mai logic, mai uman, mai dumnezeiesc, mai etic, mai elegant pentru Dumnezeu şi pentru lume să împiedice libertatea celor doi psihopaţi decât să le-o menajeze cu preţul morţii atâtor oameni nevinovaţi?

– Nu putem nega răul, devreme ce efectele lui se văd la tot pasul. A spune că răul este absenţa binelui e ca şi cum ai spune că boala canceroasă e absenţa sănătăţii. E adevărat, avem aici o privaţie, dar şi o antiviaţă, o stare, o decizie divină, o violentare, un abis. Dumnezeu n-a făcut numai lucruri în act, ci şi existenţe potenţiale care se activează prin noi. De ce a creat Dumnezeu o fiinţă capabilă să facă răul? De ce n-am fost creaţi să alegem mai degrabă între bine şi bine sau între un bine mai mic şi un bine mai mare? Există o asimetrie la nivelul raportării fiinţei umane la Dumnezeu: omul nu poate deveni dumnezeu după fiinţă indiferent cât s-ar strădui, ci numai după har, după energiile necreate. Dacă omului nu-i este permis să depăşească limita ontologică de mai sus, de ce este lăsat, de ce i s-a dat posibilitatea să gliseze în abisul amartanic până la pierderea identităţii umane şi contopirea cu demonul?

10. CONCLUZII

Spre deosebire de filosofie care tematizează numai caracterul de substanţă al divinităţii, teologia surprinde şi calitatea sa de subiect, lucru evidenţiat de Pascal prin distincţia între Dumnezeul filosofilor şi Dumnezeul patriarhilor biblici.

Dumnezeul filosofiei este o entitate abstractă supracategorială, un spectru deductiv, în timp ce Dumnezeul religiilor în speţă cel creştin, este un zeu personal hierofanic concret. [Vezi Vasile Chira, *Dominantele gândirii cioraniene*, p. 67]

În raport cu Dumnezeu, fiinţa se află într-o situaţie paradoxală. Deşi fiecare dintre noi îi simţim prezenţa cel puţin o dată în decursul vieţii, fie că e vorba de contemplarea naturii, de confruntarea cu limita, de o mare bucurie sau de o mare ameninţare, de infinitul iubirii sau de abisul morţii, nu-i putem demonstra nemijlocit existenţa. Oricine-L cunoaşte şi-L iubeşte cu adevărat pe Dumnezeu resimte acut tristeţea acestei imposibilităţi. Unii filosofi şi oameni de ştiinţă iau în calcul şi posibilitatea ca Dumnezeu, dincolo de diversele relatări mitice sau accese revelaţionale, să fie o entitate energetică, microfizică, o particulă ultimă, responsabilă de ordonarea prezentei coerenţe cosmice. În acest context, toate actele noastre de adorare, venerare, toate devoţiunile şi rugile, tot cultul, toate ritualurile religiilor ar avea cel mult valoare culturală, etnologică sau psihoterapeutică. La ce bun să tragi clopotele, să baţi toaca sau să aprinzi lumânări unui quarc sau bosson? ar conchide adepţii unor astfel de ipoteze.

Să vezi combustia răului în istorie, rugul, Inchiziţia, holocaustul, gulagurile, terorismele, miliardele de fiinţe nevinovate ucise în războaie, în răscoale şi revoluţii, sutele de milioane de oameni răpuşi de ciumă, lepră, holeră, sifilis, hepatită, gripă, tuberculoză, SIDA, cancere şi infarct şi să negi existenţa răului, afirmând că este o absenţă a binelui, nu e un lucru simplu nici din punct de vedere logic, nici afectiv, nici teologic, nici filosofic. Ca să oferi un răspuns onorabil la problema răului, ar trebui să fii Dumnezeu!

Paradoxal, dinamica răului alimentează nu numai gândirea ateistă, ci şi entuziasmele religioase. În faţa ireversibilului (catastrofe naturale, boli, accidente etc.), ateii neagă din cauza revoltei, iar credincioşii se apropie de Dumnezeu de frică. De fapt, nu există nici creştini, nici atei, decât oameni nesiguri. Credinciosul crede că există Dumnezeu, iar ateul crede că nu există. Credincioşii n-ar trebui să creadă în Dumnezeu, ci să ştie că există, ceea ce nu e tocmai uşor, iar ateii autentici ar trebui nu să creadă că nu există, ci să ştie că nu există, ceea ce este imposibil.

Credinţa autentică şi ateismul autentic, dacă putem vorbi de aşa ceva, presupun angajament cultural şi spiritual, zeci de ani de lecturi filosofice, teologice, literare şi ştiinţifice, sensibilitate metafizică, sinceritate, inteligenţă cognitivă şi afectivă. Metafizica şi teologia sunt ştiinţe, nu poveşti lacrimogene pentru creduli şi ignoranţi. Angajamentul religios nu înseamnă numai adorare, prosternare, cult şi ritual mecanic, rutinat. Infinitul nu are nevoie numai de astfel de acte din partea noastră. Dumnezeu ne vrea vii, autentici, sinceri, întrebători, scrupuloşi cu El, cu noi şi cu lumea în care trăim. De altfel, în condiţiile crizelor economice şi politice actuale, a relativismelor, hedonismelor, nihilismelor, mercantilismelor şi extremismelor religioase n-ar trebui să cântăm atât de mult, ci mai degrabă să strigăm la Dumnezeu să intervină în istorie.

O explicaţie coerentă a dilemei legată de ontologia unui infinit personal şi proniator, dar şi de disonanţele ontologice, incompatibile cu o astfel de entitate transcosmică, ar putea veni din partea logicii lupasciene a terţului inclus (există un al treilea termen T care este totodată A şi non-A) şi a teoriei nivelurilor de realitate (ansamblul de sisteme invariante la acţiunea unui număr de legi generale), susţinute de fizicianul şi filosoful Basarab Nicolescu, fondatorul şi promotorul metodologiei transdisciplinare. Fără un *trans* care să ne proiecteze dincolo de subiectivismul pluralismelor religioase, riscăm să rămânem eterni provinciali nu numai faţă de Dumnezeu, ci şi faţă de noi înşine.

Lector Dr. Vasile CHIRA

Deschiderea anului universitar la Sibiu

La Catedrala mitropolitană din cetatea transilvană a fost oficiată astăzi, 1 octombrie, Sfânta Liturghie prin care s-a marcat începerea noului an universitar la Facultatea de Teologie Ortodoxă „Sfântul Andrei Şaguna" din Sibiu. La slujba religioasă a fost prezent şi Înaltpreasfinţitul Laurenţiu, Arhiepiscopul Sibiului şi Mitropolitul Ardealului.

Sfânta Liturghie a fost oficiată de un sobor de preoţi şi diaconi condus de decanul facultăţii sibiene, pr. prof. univ. dr. Aurel Pavel, şi format din cadre didactice de la vechea academie şaguniană. Studenţii teologi au participat în număr mare la Sfânta Liturghie, alături de părinţi şi rude, iar corul studenţesc condus de pr. lect. univ. dr. Sorin Dobre a dat răspunsurile liturgice. Chiar dacă la toate facultăţile Universităţii „Lucian Blaga" din Sibiu cursurile au început încă de luni, 28 septembrie, data de 1 octombrie a rămas ca ziua festivă de deschidere a noului an universitar. Studenţii s-au rugat alături de cadrele didactice pentru a primi binecuvântare cerească şi ajutor de la Dumnezeu pe tot parcursul noului an universitar, astfel încât la final să fie mulţumiţi de rezultatele obţinute.

Alături de cadrele didactice şi studenţii teologi, la slujba religioasă au fost prezenţi şi numeroşi oaspeţi, amintindu-i aici pe rectorul Universităţii „Lucian Blaga", prof. univ. dr. Ioan Bondrea, şi pe rectorul Academiei Forţelor Terestre „Nicolae Bălcescu" din Sibiu, generalul prof. univ. dr. Ghiţă Bârsan.

Cuvântul de învăţătură de la Sfânta Liturghie a fost rostit de arhid. prof. univ. dr. Ioan I. Ică Jr., care a tâlcuit Evanghelia citită în cadrul slujbei religioase, a chemării la apostolat.

La finalul Sfintei Liturghii, IPS Mitropolit Laurenţiu le-a urat studenţilor bun-venit în prestigioasa academie teologică de la Sibiu, locul unde au posibilitatea să-şi desăvârşească pregătirea academică, să se pregătească duhovniceşte pentru intrarea în cler şi să devină modele pentru comunităţile unde vieţuiesc.

Rectorul universităţii sibiene, prof. univ. dr. Ioan Bondrea, a transmis un mesaj de felicitare studenţilor şi cadrelor didactice de la Facultatea de Teologie Ortodoxă şi a subliniat, în cuvântul său, rolul aparte al instituţiei de învăţământ în mediul academic şi cultural din cetatea transilvană.

Anul acesta, aproximativ 116 studenţi urmează cursurile de licenţă în anul I la secţiile Facultăţii de Teologie Ortodoxă, iar la cele trei secţii de Masterat sunt peste aproximativ 70 de studenţi care încep acum a doua etapă a studiului universitar. La cursurile de doctorat, anul acesta au fost admişi peste 15 candidaţi la locuri bugetate şi cu taxă.

Festivitate la Academia Militară

În aceeaşi zi, IPS Mitropolit Laurenţiu a participat la festivitatea de deschidere a noului an universitar la Academia Forţelor Terestre „Nicolae Bălcescu" din Sibiu, unde a oficiat o slujbă religioasă şi a transmis militarilor un mesaj de felicitare şi binecuvântare.

Programul festivităţii a cuprins şi transmiterea unor mesaje din partea secretarului de stat pentru politica de apărare şi planificare din cadrul Ministerului Apărării Naţionale, Valeriu Nicuţ, a prefectului judeţului Sibiu, Ovidiu Sitterli, a reprezentanţilor Consiliului Judeţean şi ai Primăriei Sibiu, precum şi a rectorului academiei, generalul Ghiţă Bârsan.

„Meseria pe care aţi ales s-o urmaţi este una nobilă, plină de satisfacţii, dar şi de sacrificii, care poate fi exercitată doar dacă veţi dobândi o temeinică pregătire profesională. Pentru realizarea acestor deziderate, instructorii militari şi cadrele didactice vor pune accentul pe asigurarea calităţii la toate disciplinele şi vor fi adevărate modele pentru dumneavoastră", a spus rectorul academiei militare.

Un mesaj a fost transmis şi din partea studenţilor din anul I, iar la final a avut loc o paradă militară.

IPS Laurentiu a participat la festivitatea deschiderii anului universitar, in Piata Mare

Universitatea „Lucian Blaga" şi Academia Forţelor Terestre „Nicolae Bălcescu" au organizat şi în acest an, la 1 octombrie, o festivitate comună prin care s-a marcat deschiderea noului an universitar. La ceremonia din Piaţa Mare a participat şi Înaltpreasfinţitul Laurenţiu, Arhiepiscopul Sibiului şi Mitropolitul Ardealului.

Deja tradiţie la Sibiu, festivitatea din Piaţa Mare a adunat mii de studenţi de la ambele instituţii de învăţământ superior din cetatea transilvană, cadre didactice, părinţi şi rude. Oaspeţii de seamă ai evenimentului din acest an de la Sibiu au fost ministrul Educaţiei şi Cercetării Ştiinţifice, Mihai Sorin Câmpeanu şi ministrul Apărării Naţionale, Mircea Duşa, şeful Statului Major al Forţelor Terestre, general-maior Dumitru Scarlat, alături de parlamentari, secretari de stat, precum şi rectori de la alte universităţi din ţară. Alături de oaspeţi şi de cei doi rectori, prof. univ. dr. Ioan Bondrea şi general prof. univ. dr. Ghiţă Bârsan, au fost prezenţi în Piaţa Mare prefectul Ovidiu Sitterli, preşedintele Consiliului Judeţean, Ioan Cindrea, primarul interimar al oraşului, Astrid Fodor, şi preşedintele senatului Universităţii „Lucian Blaga", prof. univ. dr. Constantin Oprean.

În debutul festivităţii, studenţii de la Departamentul de Artă Teatrală al Facultăţii de Litere şi Artă din cadrul Universităţii „Lucian Blaga" au oferit un scurt spectacol pe scena din Piaţa Mare. De altfel, din acest an vor începe şi cursuri doctorale în teatru şi artele spectacolului în cadrul facultăţii amintite, anunţul fiind făcut chiar de ministrul educaţiei, Mihai Sorin Câmpeanu. După primul moment artistic al ceremoniei şi după intonarea imnului naţional, au luat cuvântul mai apoi cei doi rectori ai universităţilor sibiene, care au mulţumit celor peste 5000 de boboci înscrişi la cursurile celor două instituţii de prestigiu, dar şi celorlalţi studenţi aflaţi în curs de pregătire academică.

În cuvântul de binecuvântare, IPS Mitropolit Laurenţiu i-a îndemnat pe tinerii studenţi să folosească aceşti ani de studiu cu multă responsabilitate, pentru ca la finalul ciclului academic să culeagă roadele muncii lor.

Mesaje au transmis şi oaspeţii evenimentului, iar doi reprezentanţi ai studenţilor din anul I de la ambele universităţi au transmis mesaje de mulţumire pentru cadrele didactice şi de încurajare pentru colegi. Nu în ultimul rând, studenţii militari ai Academiei Forţelor Terestre împreună cu fanfara Garnizoanei Sibiu au oferit mai apoi un moment artistic, intonând pentru prima dată imnul compus special pentru cei care se pregătesc să devină ofiţeri.

Ştefan MĂRCULEŢ

REDACTOR-ŞEF:
Î.P.S. Dr. LAURENŢIU STREZA

COLEGIUL DE REDACŢIE

Senior-editori: Pr. Prof. Dr. Mircea Păcurariu; Pr. Prof. Dr. Dumitru Abrudan. ***Secretar de redacţie:*** Dr. Emanuel Tăvală. ***Membri:*** Pr. Conf. Dr. Constantin Necula, Diac. Dr. Ştefan L. Toma, Pr. Dr. Cristian Muntean, Pr. Vasile Gafton. ***Responsabil ediţie on-line:*** Dragoş Boicu.

ISSN 1223-8392

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se primesc pe adresa: Redacţia „Telegraful Român", 550179 – Sibiu, str. Mitropoliei, nr. 35; e-mail: *telegrafulroman@yahoo.com*. Articolele nepublicate nu se înapoiază.

ABONAMENTUL pentru anul 2015 este de 48 lei; cod IBAN RO34 RNCB 0227 0360 5879 0001. BCR Sibiu, str. Emil Cioran, nr. 1. Cod fiscal 44 79 403.

Tiparul executat la *Tipografia Şaguniana* – Sibiu

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Fondator:
Mitropolit Andrei Şaguna, 1853

Publicație bisericească a Arhiepiscopiei Sibiului

Telegraful Român

Anul 163 • nr. 41-44

1 şi 15 noiembrie 2015

PĂRINTELE PROFESOR CONSTANTIN VOICU S-A MUTAT LA DOMNUL

Un prieten al Sfinților Părinți și al oamenilor – Părintele Arhid. Prof. Constantin Voicu (1929-2015)

Mesajul **Preafericitului Părinte DANIEL, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române,** la slujba de înmormântare a părintelui arhidiacon Constantin Voicu, fost profesor la Facultatea de Teologie Ortodoxă „Andrei Şaguna" din Sibiu, luni, 15 noiembrie 2015

Am aflat cu multă durere că, în dimineața zilei de 13 noiembrie 2015, a trecut din această viață Părintele Arhidiacon Constantin Voicu, fost profesor la Facultatea de Teologie Ortodoxă „Andrei Şaguna" din Sibiu.

Părintele Constantin Voicu s-a născut în data de 5 decembrie 1929 în oraşul Braşov. După ce a urmat Liceul „Andrei Şaguna" din localitatea natală (1940-1948), a studiat teologia la Institutul Teologic Universitar din Sibiu (1948-1952). Datorită bunelor sale rezultate şi dragostei pentru operele Sfinților Părinți, a obținut la Bucureşti, în anul 1975, titlul de doctor în teologie, beneficiind de îndrumările unor reputați profesori din acea vreme. Pentru perfecționarea intelectuală şi lărgirea orizontului său cultural-spiritual, a primit o bursă, pentru a urma cursuri de specializare la Facultățile de Teologie Protestantă din Geneva şi Neuchâtel (1977-1978). Însă cel mai important filon al vieții sale avea să se contureze începând cu anul 1952, când a devenit bibliotecar la Institutul Teologic Universitar din Sibiu, an în care a primit hirotonia întru diacon prin mâinile mitropolitului Nicolae Bălan, al cărui ucenic apropiat a fost. În anul 1959, a fost numit secretar-şef la Institutul Teologic Universitar din Sibiu, urcând mai târziu, în mod firesc, toate treptele carierei universitare: în anul 1973 a devenit lector la catedra de Patrologie, în anul 1975, conferențiar, iar în anul următor, 1976, profesor titular de Patrologie şi prorector. În anul 1976, în semn de recunoaştere a meritelor sale deosebite, Mitropolitul Nicolae Mladin i-a acordat rangul de arhidiacon. Simțul practic arătat în activitățile administrative ale facultății, relațiile cordiale cu profesorii şi atenta preocupare pentru pregătirea temeinică a studenților săi au făcut ca în anul 1979 să fie ales rector al prestigioasei instituții de învățământ teologic universitar din Sibiu. În această demnitate s-a afirmat cu responsabilitate, ostenind cu mult curaj şi fără odihnă timp de 13 ani (1979-1992). Trebuie menționat că Părintele Arhidiacon Profesor Constantin Voicu, în pofida asprelor dispoziții ale regimului totalitar de atunci, primea la institut, cu riscuri mari, monahi şi monahii, dar şi absolvenți de liceu, nu doar absolvenți de seminar. În acelaşi timp organiza cursurile de îndrumare pastorală şi misionară a preoților, inițiate de Patriarhul Justinian Marina.

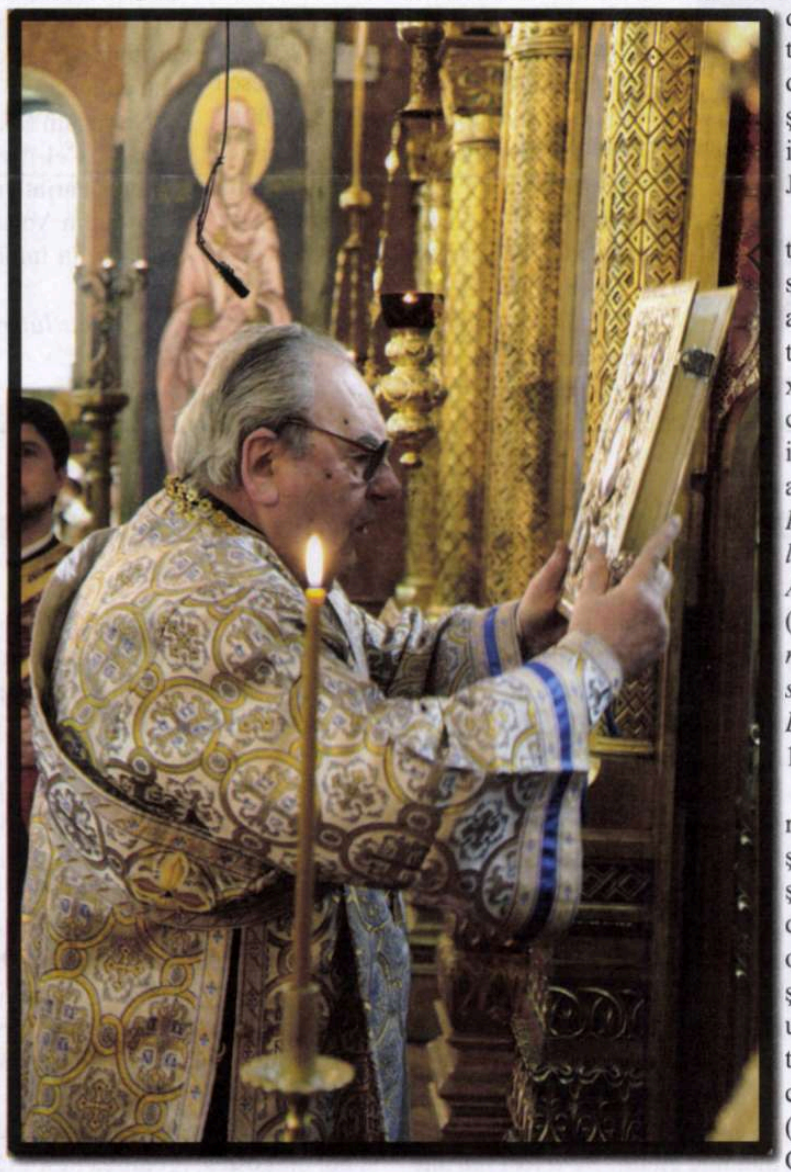

De asemenea, Părintele Arhidiacon Profesor Constantin Voicu a fost delegat din partea Bisericii Ortodoxe Române la multe conferințe şi întruniri internaționale, din care amintim: *Congresele Profesorilor de Teologie Ortodoxă de la Atena* (1976) *şi Boston* (1987), *A VII-a Adunare Generală a Consiliului Ecumenic al Bisericilor* (Canberra, 1991) etc.

Îndelungata sa carieră universitară, precum şi caracterul său paşnic şi blând l-au recomandat să fie chemat să organizeze, ca profesor şi decan, activitățile unor noi facultăți de teologie, ca de pildă cele de la Alba Iulia (1994-2000) şi de la Oradea (2000-2004).

Activitatea sa academică s-a materializat în numeroase studii şi lucrări de istorie şi patrologie, în limba română şi în limbi de circulație internațională. Dintre acestea, amintim în special teza sa de doctorat: *Teologia muncii la Sfântul Ioan Gură de Aur şi actualitatea ei* (publicată în 1975, în revista *Mitropolia Ardealului*, nr. 3-5, pp. 195-326, şi în extras). Unele dintre cercetările sale teologice şi patristice au fost publicate în anul 2004, la Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, într-un volum intitulat *Studii de Teologie Patristică*, în acelaşi an fiind tipărit şi un

(continuare în p. 2)

Părintele Constantin Voicu ne-a fost părinte pentru că ne-a asumat ca fii

Cuvântul **ÎPS LAURENȚIU, Arhiepiscopul Sibiului şi Mitropolitul Ardealului,** la slujba de înmormântare a părintelui arhidiacon Constantin Voicu

Înaltpreasfinţiile Voastre, Părinţi Mitropoliţi, Preasfinţiile Voastre, Domnule Prefect, Preacucernici Părinţi, întristată familie, iubiţi credincioşi,

În această vreme binecuvântată, în care viața noastră creştinească urmează să se înveşmânteze în lumina şi bucuria lucrării duhovniceşti a Postului pregătitor pentru marea sărbătoare a Naşterii Domnului, suntem chemați, iată, să împărtăşim sufleteşte întristarea plecării dintre noi a părintelui, prietenului şi profesorului nostru *Arhidiacon Constantin Voicu.*

Ne-am adunat cu toții laolaltă, astăzi, în taina rugăciunii, pentru a înconjura cu prezența noastră caldă, plină de compasiune şi dragoste, familia îndoliată, pentru a-i împărtăşi cuvânt de mângâiere şi întărire întru Domnul şi a însoți cu ofranda mijlocirii noastre trecerea spre veşnicia Împărăției lui Dumnezeu a sufletului adormitului robului Său, arhidiaconul Constantin, profesorul nostru.

Slujba de înmormântare a preoților şi diaconilor este o rânduială liturgică de o mare frumusețe duhovnicească, care s-a conturat în patrimoniul spiritual al Bisericii, prin contribuția deosebită a Părinților bisericeşti. Aceştia, prin harul lui Dumnezeu, luminați de învățăturile Sfintei Evanghelii, au meditat adânc la Taina morții şi la Taina vieții în Hristos cel înviat şi au exprimat în canoanele şi imnele liturgice ale slujbei *duhul şi înțelepciunea duhovnicească* pe care noi, creştinii, trebuie să le împărtăşim în astfel de momente. Astfel, slujba de înmormântare nu aduce peste sufletele noastre durerea sau deznădejdea necunoştinței, ci

(continuare în p. 2)

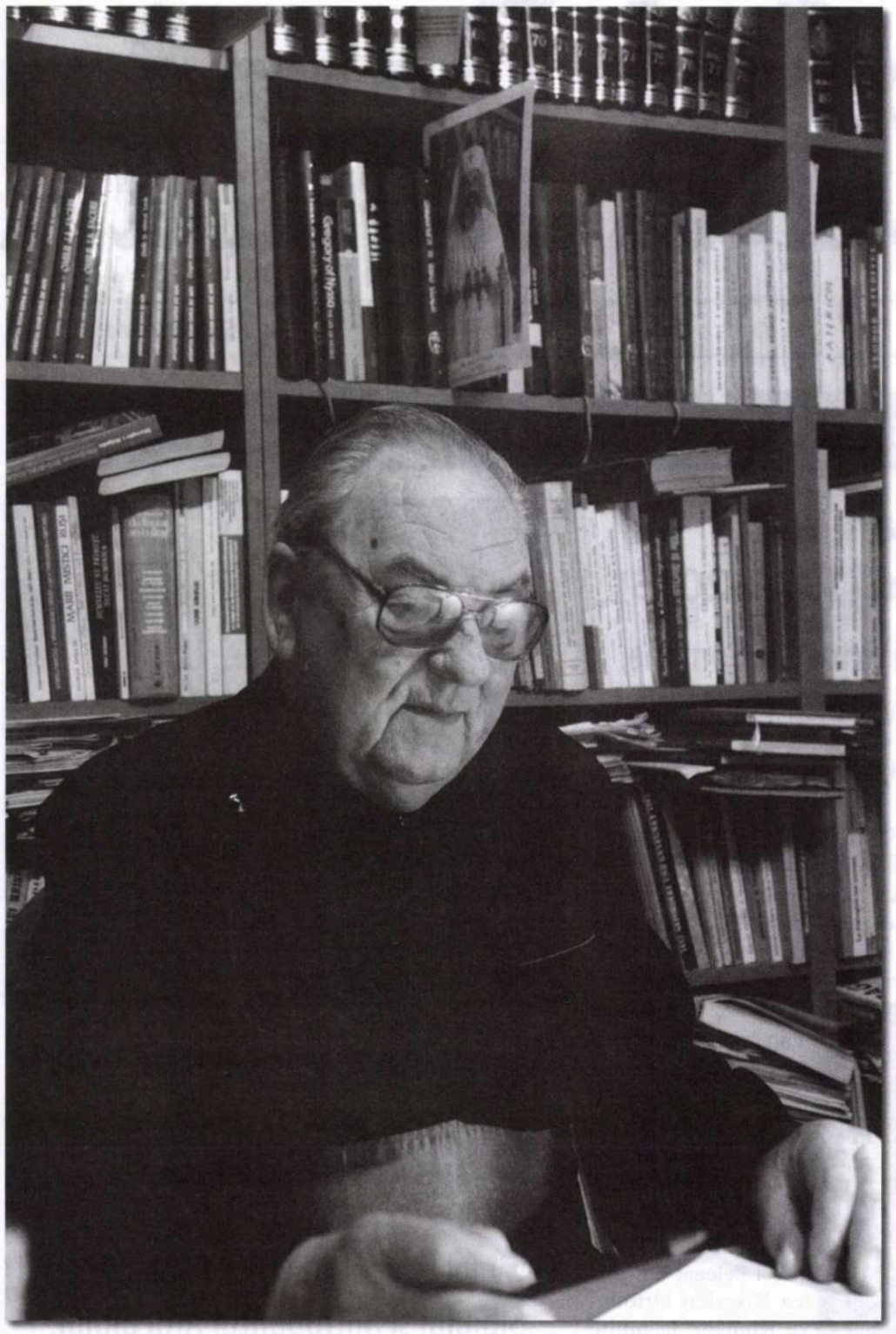

Un prieten al Sfinților Părinți și al oamenilor – Părintele Arhid. Prof. Constantin Voicu (1929-2015)

(urmare din p. 1)

Manual de Patrologie pentru Seminariile Teologice, elaborat împreună cu Pr. Conf. Dr. Nicu Dumitrașcu. Deși retras la pensie și atins de neputințele bătrâneții, Părintele Arhidiacon profesor Constantin Voicu a lucrat intens la elaborarea unui curs academic de Patrologie în trei volume, pe care l-a publicat la Editura *Basilica* a Patriarhiei Române, între anii 2009-2010. O ediție extinsă și îmbunătățită a acestui curs, cu bibliografia adusă la zi, a văzut lumina tiparului la aceeași editură, în două mari volume, chiar anul acesta, 2015.

Menționăm că pentru realizarea acestei lucrări a fost cooptat unul dintre ucenicii săi, Pr. Lect. Dr. Lucian Dumitru Colda, titularul catedrei de Patrologie a Facultății de Teologie Ortodoxă din Alba Iulia.

Pentru activitatea sa didactică, științifică și administrativă, Părintele Arhidiacon Profesor Constantin Voicu a fost distins cu „Crucea patriarhală" de către Patriarhii: Justinian Marina (1976), Justin Moisescu (1982) și Teoctist Arăpașu (1988 și 2001). Pe lângă alte numeroase titluri academice onorifice, Părintele Profesor Constantin Voicu a primit și înalte distincții de stat, precum Ordinul „Meritul cultural" în grad de ofițer (2004).

Cunoscând îndeaproape că, prin rodnica sa activitate didactică și teologică, Părintele Profesor Constantin Voicu a contribuit la dezvoltarea și modernizarea învățământului teologic universitar românesc, precum și la formarea unei întregi pleiade de teologi și slujitori ai altarului, în anul 2009 i-am acordat și noi „Crucea patriarhală" în ediție nouă.

Cele mai mari calități ale Părintelui Arhidiacon Profesor Constantin Voicu au fost dragostea, înțelegerea și răbdarea pe care le-a manifestat fără încetare față de toți cei care i-au cerut sprijinul academic și părintesc. Aceste trăsături sufletești l-au făcut căutat și prețuit de toți ucenicii săi, care au devenit ierarhi, profesori, clerici și buni slujitori ai Bisericii.

Chemat la veșnicele lăcașuri în ziua pomenirii celui mai mare Sfânt Părinte al Bisericii, Sfântul Ierarh Ioan Gură de Aur, la acest ceas de vremelnică despărțire, întru așteptarea învierii de obște, adresăm, cu părintească dragoste, cuvânt de condoleanțe, binecuvântare și consolare atât soției sale, doamna profesoară Virginia Voicu, cât și tuturor celor care l-au cunoscut și l-au prețuit.

Ne rugăm Mântuitorului nostru Iisus Hristos, Cel înviat din morți, să așeze sufletul Părintelui Arhidiacon Profesor Constantin Voicu în ceata sfinților Săi slujitori, în lumina și pacea Împărăției Cerurilor!

Veșnica lui pomenire din neam în neam!

Părintele Constantin Voicu ne-a fost părinte pentru că ne-a asumat ca fii

(urmare din p. 1)

dimpotrivă, rânduiala înmormântării este o slujbă pascală, care revarsă peste sufletele îndurerate balsamul credinței și al nădejdii, încredințarea că despărțirea este vremelnică, că cei care-au plecat în nădejdea învierii Domnului Hristos ne vor aștepta în Taina comuniunii veșnice din Împărăției Lui, că au fost chemați de Dumnezeu *să vadă* evenimentele pe care *le-au crezut deplin* în această lume și pe care noi le prăznuim în slujirea Bisericii. Cuvântarea de mângâiere care se adaugă totdeauna slujbei înmormântării are, în primul rând, rolul de a ne conștientiza pe fiecare dintre noi despre vremelnicia acestui timp, dar, mai ales, despre valoarea inestimabilă a darului vieții pe care o petrecem aici, pentru câștigarea vieții veșnice. De asemenea, pentru toți cei care trăiesc despărțirea aceasta cu multă durere, cu întristare lăuntrică, pentru ca mângâierea să vină tot de Sus, punem în fața lui Dumnezeu și-n fața noastră, ca exemplu pilduitor, activitatea deosebită și roadele dăruirii jertfelnice spre semeni a celui care s-a mutat din lumea aceasta. Vorbim întotdeauna despre ce-au lăsat în urmă și, laolaltă, mulțumim lui Dumnezeu pentru chipul minunat în care Domnul Dumnezeu lucrează în lume prin aleșii Săi, adică prin toți cei care cred și răspund la dragostea nemărginită a lui Dumnezeu, cu dragostea lor exprimată în fapte ale credinței.

Am ascultat cu multă împlinire sufletească cuvântul de suflet, atât de cuprinzător, transmis de către *Preafericitului Părinte Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române*, care l-a cunoscut foarte bine, l-a iubit și l-a prețuit mult pe părintele rector Constantin Voicu; am ascultat cuvântul *părintelui profesor Mircea Ielciu*, urmașul părintelui Voicu la Catedra de Patrologie, care a sintetizat foarte înțelept toată dragostea adormitului întru Domnul pentru viața și operele Sfinților Părinți ai Bisericii, cărora le-a dedicat cu abnegație întreaga sa viață de dascăl, căutând mereu, cu pilduitor tact părintesc, să-și inspire învățăceii, să apropie de sufletele noastre, ale teologilor, cuvântul Sfinților Părinți, care este cuvântul Evangheliei, trăit și transmis nouă prin învățăturile lor măreție.

Personal, de la începutul studiilor noastre la Institutul Teologic din Sibiu, de-a lungul întregii slujirii de mai apoi, ca preot, ca dascăl de teologie și, apoi, ca arhiereu, am cunoscut și ne-am bucurat mereu de înțelepciunea, prietenia, deschiderea și dăruirea de sine a părintelui Constantin Voicu, care a sprijinit necondiționat pe tot omul care-i solicita cel mai mic ajutor. *Ne-a fost părinte pentru că ne-a asumat ca fii.* Dumnezeu nu i-a dat fii pământești, dar, iată, priviți împrejur, îi sunt fii toți cei care poartă epitrahilul pe umeri, și alte sute și sute de slujitori sau simpli credincioși care, auzind de vestea trecerii la Domnul a Părintelui Rector Constantin Voicu, ne-au transmis gânduri de compasiune și împreună petrecere în rugăciune. Părintele a iubit mai presus de toate Biserica lui Hristos, dar și o instituție deosebită a Bisericii, *Școala de Teologie*. A iubit Biserica lui Hristos și a fost în toate momentele și în toate timpurile alături de aceasta, într-o poziție care, uneori, pentru unii, a părut incomodă, dar o poziție dreaptă, o poziție a unui profesor de teologie. A îndrăgit nu doar Facultatea de Teologie „Andrei Șaguna" din Sibiu, de numele căreia se leagă mare parte din viața părintelui, ci și toate celelalte școli de teologie din Ardeal, pe care le-a ajutat în mod direct și practic, cu nădejdea neclintită ca dreapta credință să sporească și să aducă belșug de roadă în întreg Ardealul șagunian. A învățat de la vrednicul de pomenire mitropolit Nicolae Bălan pilda iubirii jertfelnice pentru semeni, iar faptul acesta l-a împlinit constant în viața sa. Toți îl știu pe părintele rector ca pe un om cu o privire senină, deschisă, care, chiar și atunci când era trist, avea un „zâmbet trist", iar atunci când avea o suferință, o ascundea. Ne plăcea nespus modul lui de a crea o legătură de apropiere și de a nu păstra distanță între profesor și student, între magistru și ucenic, prin cuvintele lui potrivite.

Cu smerenie, dorim în aceste momente, să ne exprimăm și noi dragostea, prețuirea nespusă și mulțumirea deplină înaintea Preamilostivului Dumnezeu pentru tot ceea ce a însemnat părintele rector în viața și formarea noastră teologică și duhovnicească, făgăduind să-l pomenim cu recunoștință în slujirile noastre, alături de toți părinții noștri sufletești, care, prin cuvintele lor, prin învățături și fapte, rămân, pentru totdeauna, pilde vii în Biserica străbună.

Hristos, Mântuitorul cel înviat din morți, să odihnească sufletul său în pacea și iubirea veșnică a Preasfintei Treimi, iar familiei îndoliate să-i dăruiască mângâiere și întărire duhovnicească.

Veșnică să-i fie pomenirea din neam în neam! Amin.

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Omagiu şi recunoştinţă

După o scurtă suferinţă, a trecut la cele veşnice, în 13 noiembrie a.c. – zi în care Biserica face prăznuirea Sf. Ioan Gură de Aur –, cel ce a fost Arhidiaconul Prof. Dr. Constantin Voicu, care peste o lună ar fi împlinit vârsta de 86 de ani.

Părintele „rector", cum era cunoscut de sibieni, a trecut dincolo după o viaţă pe cât de frumoasă, pe atât de rodnică în slujba Bisericii străbune şi a şcolii teologice româneşti.

Misiunea sa şi-a făcut-o pe deplin, după cuvântul Apostolului Pavel, punând în slujba Bisericii toată priceperea şi dăruirea lui.

Sârguinţa şi tenacitatea, spiritul fin de observaţie, precum şi muncă asiduă l-au caracterizat pe tot parcursul vieţii, ajutându-l să parcurgă toate treptele ierarhiei academice începând de la postul de asistent până la cel de profesor universitar şi de rector al Institutului Teologic de Grad Universitar din Sibiu.

În calitate de rector, a pus mult suflet pentru bunul mers al activităţii reputatei instituţii de învăţământ teologic sibian.

Era, după cum ştim cu toţii, o perioadă dificilă în care Biserica era marginalizată, iar preoţii şi studenţii teologi erau supravegheaţi cu strictеţe de către autorităţile vremii. Cu toate acestea, datorită tenacităţii şi spiritului inventiv al Părintelui Rector Voicu, toate opreliştile şi intimidările au fost depăşite în aşa fel încât învăţământul teologic sibian era recunoscut şi apreciat atât în ţară, cât şi în străinătate.

Era apropiat de studenţi, dar exigent în acelaşi timp în ceea ce privea ţinuta şi prezenţa la cursuri.

Împreună cu Mitropolitul Antonie a organizat numeroase conferinţe în Aula Institutului Teologic, la care erau invitaţi oameni de cultură, poeţi, regizori şi chiar personalităţi ale vieţii sociale de atunci la care participau toţi studenţii.

De asemenea, prin relaţiile pe care le avea „sus", în cadrul muncii patriotice – aşa-numita „practică" pe ogoare toamna –, studenţii teologi erau repartizaţi totdeauna la cules de mere sau de struguri, în timp ce ceilalţi erau trimişi la recoltatul cartofilor sau al porumbului.

A ajutat mult şi Institutul Teologic Unic Protestant din Sibiu, lucru mărturisit chiar de unul dintre profesorii acestuia, dl. Herman Pitters.

După Revoluţie, în tulburările de atunci, a avut un rol crucial în organizarea învăţământului teologic prin crearea Universităţii „Lucian Blaga" din Sibiu, împreună cu rectorul de atunci Moise Ţuţura, iar, mai apoi, ca decan al nou înfiinţatelor Facultăţi de Teologie din Alba-Iulia şi Oradea.

Ca unul care am trăit acele vremuri ca student, pot da mărturie de calitatea excepţională a procesului de instruire pentru studenţi, cât şi de calitatea actului educaţional. La fel, în ceea ce priveşte viaţa duhovnicească din Institut, aceasta era la standarde ridicate.

Zilnic, dimineaţa şi seara, studenţii participau *in corpore* la slujba de la Capelă, iar sâmbăta şi duminica seara, Catedrala din Sibiu era inundată de peste 400 de studenţi care, atunci când cântau „Lumină lină" sau dădeau răspunsurile liturgice, făceau să se cutremure sfântul locaş.

La Mitropolie se primeau cereri din partea credincioşilor ca o parte din studenţi să rămână la Capelă, pentru că aceştia – credincioşii – nu mai aveau loc în Catedrală (!).

A ştiut să lucreze cu înţelepciune şi tact rezolvând problemele care se iveau, în aşa fel încât an de an numărul studenţilor teologi creştea – mulţi veneau de la licee, deci cu bacalaureat –, iar mulţi preoţi şi călugări, în pofida interdicţiei autorităţilor comuniste, îşi completau studiile teologice la forma de învăţământ fără frecvenţă.

Îmi relata odată Mitropolitul Antonie Plămădeală – al cărui colaborator şi sprijinitor apropiat a fost părintele Voicu – prin câte greutăţi şi obstacole au trecut împreună atunci când au reuşit cu greu să obţină de la Departamentul Cultelor şi de la Patriarhul Justin, pentru Institutul Teologic din Sibiu, dreptul de a acorda titlul de doctor în teologie. L-a sprijinit mult pe vlădica Antonie şi atunci când a început construcţia mănăstirii noi de la Sâmbăta de Sus, jud. Braşov, ca şi în alte acţiuni benefice pentru Arhiepiscopia Sibiului, fiind ani în şir deputat eparhial într-o circumscripţie din Braşov.

N-a neglijat nici cercetarea teologică, contribuind prin lucrările şi studiile sale de specialitate la dezvoltarea teologiei patristice româneşti şi participând la numeroase conferinţe internaţionale pe teme teologice.

Ca episcop-vicar la Sibiu, am avut prilejul de a sluji de multe ori cu Părintele Voicu, a cărui voce baritonală era unică. În fiecare an, în Vinerea Mare, slujea la Vecernia cu luarea de pe Cruce citind Sfânta Evanghelie cu vocea tremurândă de emoţie – cum făcea de pe timpul Mitropolitului Nicolae Bălan, al cărui ucenic devotat a fost şi care l-a şi hirotonit diacon.

Propunându-i odată hirotonia întru preot, mi-a spus: *„Vlădica, pe capul meu a pus mâna Mitropolitul Bălan, altcineva n-o să mai pună mâna să mă hirotonească"*. Ca diacon, i-a însoţit pe toţi mitropoliţii Ardealului la slujbe în Catedrală sau pe teren, la vizite canonice sau sfinţiri de biserici.

Deşi părea un om sever, avea o inimă de aur, plină de bunătate, pe care o împărtăşea „copiilor" lui, adică studenţilor.

A murit înconjurat de multele cărţi din bibliotecă, într-o casă nu a lui proprie, ci a Bisericii. A avut parte de o înmormântare frumoasă, opt arhierei şi peste 150 de preoţi i-au stat la căpătâi.

Va veni cu siguranţă vremea – şi nu peste mult timp – când se va vedea rolul pe care l-a avut Părintele Voicu în viaţa Şcolii teologice din Sibiu, dar şi a Bisericii ardelene.

Îl însoţim dincolo cu dragostea şi rugăciunile noastre, purtându-i în inimă chipul şi amintirea, şi, îngenunchind la mormântul său smerit de lângă pădurea Dumbrava din Sibiu, ne rugăm ca Dumnezeu să-i aşeze sufletul în lumina cea neapropiată, alături de toţi marii dascăli de cuget şi simţire românească ai învăţământului teologic ardelean.

Veşnică să-i fie pomenirea!

† VISARION
Episcopul Tulcii

MESAJE de condoleanţe

Prof. Univ. Dr. Ing. Ioan Bondrea, Rector Univ. „Lucian Blaga", Sibiu

De astăzi, comunitatea academică sibiană este mai tristă şi mai săracă. Arhid. Prof. Univ. Dr. Constantin Voicu, o mare personalitate a Universităţii „Lucian Blaga" din Sibiu şi a Bisericii Ortodoxe Române, a plecat la Dumnezeu. Fost rector al vechiului Institut Teologic din Sibiu, Părintele Voicu a fost unul din cei care, imediat după Revoluţie, a luptat pentru ca Sibiul să aibă o universitate modernă şi apreciată pe plan naţional şi internaţional. Părintele Constantin Voicu a trecut în nefiinţă, dar ne-a lăsat moştenire o viaţă plină de har şi o istorie vie pe care comunitatea academică sibiană este obligată să le ducă mai departe! Lucrările sale, atât cele bisericeşti cât şi cele academice, vor rămâne o comoară veşnică pentru noi toţi. Dumnezeu să-i dea odihnă veşnică!

În numele Universităţii „Lucian Blaga" din Sibiu

Diac. Prof. Dr. Ioan Caraza, Facultatea de Teologie din Bucureşti

În ziua pomenirii Sf. Ioan Gură de Aur, a adormit în Domnul Părintele Profesor Arhidiacon Constantin Voicu. Părintele Voicu a fost pătruns de râvna slujirii Sf. Ioan Gură de Aur, a cărui teologie a muncii din operele sale a ţinut mult să o prezinte în teza sa de doctorat. Aşa cum Sf. Ioan Gură de Aur a fost pătruns de râvna Sf. Apostol Pavel, care spunea: *„Cine este slab, şi eu să nu fiu slab? Cine se sminteşte, şi eu să nu ard?"* (II Cor. 11, 29), Pr. Prof. Voicu a fost ca o făclie care arde constant şi luminează. A fost un suflet atât de mare, ca o alifie de pus la toate rănile, până acolo, încât trupul său părea prea mic pentru un suflet atât de mare. În sufletul său, Hristos a semănat viaţa Sa plină de înviere, ca şi în ucenicii Săi, în care, în bucuria învierii Sale, a umplut de nădejde pe cei în care semănase viaţa Sa, astfel că, unul din ucenicii Săi putea spune că nimenea nu trăieşte pentru sine şi nu moare pentru sine, căci *„fie că trăim, fie că murim, ai Domnului suntem"* (Rom. 14, 7-8). Odihna sa este astfel intrarea sub stăpânirea peste cei adormiţi a lui Hristos (Rom. 7, 9). Adormirea sa este o odihnă a intrării în bucuria Stăpânului, Care o împarte slugilor Sale bune şi credincioase, puse peste *„puţinul"* smereniei şi ascultării Sale jertfelnice (Mt. 25, 21, 23). Făclia credinţei Părintelui Voicu şi a diaconiei sale jertfelnice, ca unul care, în dăruirea sa de sine, nu a trăit pentru sine, s-a aprins şi în sufletele noastre. Veşnică să-i fie odihna!

Pr. Prof. Univ. Dr. Ioan Tulcan, Decan al Facultăţii de Teologie Ortodoxă „Ilarion V. Felea", Arad

Comunitatea academică a Facultăţii de Teologie Ortodoxă „Ilarion V. Felea", din cadrul Universităţii „Aurel Vlaicu" din Arad, a aflat cu durere de trecerea la cele veşnice a P.C. Arhid. Prof. Univ. Dr. Constantin Voicu, personalitate marcantă a învăţământului teologic românesc.

Preacucernicia sa a dat dovadă, de-a lungul timpului, de multă dragoste şi pasiune faţă de teologia românească, fiind un dascăl apropiat şi iubit de colegii şi studenţii săi.

Facultatea de Teologie Ortodoxă „Ilarion V. Felea" din Arad a avut o relaţie deosebită cu acest dascăl, care a desfăşurat activităţi didactice la cursurile de master ale facultăţii noastre.

Cu acest prilej, transmitem alese condoleanţe familiei, dascălilor, studenţilor şi ostenitorilor Facultăţii de Teologie Ortodoxă „Andrei Şaguna" din Sibiu.

Ne rugăm Bunului Dumnezeu ca să-i aşeze sufletul lui bun şi generos în Împărăţia Sa cea luminoasă.

Veşnică să-i fie pomenirea!

PĂRINTELE ARHID. PROF. DR. CONSTANTIN VOICU – un vrednic slujitor al altarului învățământului teologic ortodox românesc – s-a mutat în „casa de lut a strămoșilor săi”!

Facultatea de Teologie „Sf. Andrei Şaguna” şi-a câştigat, de-a lungul anilor, statutul de venerabilă instituție de învățământ şi cultură în cadrul Bisericii Ortodoxe Române. Acest fapt se datorează în cea mai mare măsură personalităților teologice, adică profesorilor ei, care au ilustrat în mod excepțional disciplinele de studiu, ostenind fără preget la altarul Cuvântului şi împărtăşind lumina cunoştinței sutelor de generații de studenți care s-au format pentru misiunea preoțească.

Aflându-se într-un context teologic eclesial, momentul trist de astăzi se înscrie într-un fel şi pe linia îndemnului paulin: „Aduceți-vă aminte de mai marii voştri...” Detaşându-ne de alertul ritm cotidian, se cuvine ca la momente speciale să-i pomenim pe dascălii şi părinții noştri întru devenirea în cele ale teologiei şi să nu-i uităm, deoarece, aşa cum afirma scriitoarea Ioana Postelnicu, „...cine uită nu merită să trăiască, întrucât uitarea este moartea dinainte de moarte”.

Între mai marii noştri, atât ca vârstă, dar şi ca realizări, se numără fără îndoială şi Părintele Rector Constantin Voicu, a cărui viață – timp de mai multe decenii – s-a împletit cu viața acestei facultăți şi cu a Mitropoliei Ardealului.

Părintele Rector s-a născut la 5 decembrie 1929, în Scheii Braşovului, într-o familie evlavioasă. Aici, după cursurile primare, şi-a făcut studiile liceale la vestita şcoală şaguniană, unde îşi ia bacalaureatul. A urmat apoi cursurile Institutului Teologic Universitar din Sibiu, pe care l-a absolvit ca licențiat în 1952. A continuat pregătirea şi aprofundarea teologică la Institutul Teologic din Bucureşti, frecventând cursurile de doctorat la secția istorică, specialitatea Patrologie şi Literatură Postpatristică, unde obține titlul academic de Doctor în Teologie, în 1975, cu teza: *Teologia muncii la Sfântul Ioan Gură de Aur şi actualitatea ei*. Între 1977 şi 1978 a făcut studii de specializare postdoctorale la Facultățile de Teologie Protestantă din Geneva şi Neuchâtel (Elveția).

Din 1952 şi până în 1996, activitatea Părintelui Rector a constat în îndeplinirea cu multă abnegație şi dăruire a mai multor funcții şi responsabilități la Institutul Teologic Universitar din Sibiu, care a devenit apoi Facultatea de Teologie „Andrei Şaguna”, din cadrul Universității „Lucian Blaga” din Sibiu. Astfel, între 1952-1959 a fost bibliotecar al Bibliotecii Mitropolitane, iar din 1959 până în 1973, a îndeplinit funcția de secretar-şef la Institutul Teologic Universitar. În 1973 ocupă prin concurs postul de lector la disciplina Patrologie şi Literatură Postpatristică, iar în 1975 devine conferențiar. Se titularizează ca profesor universitar la aceeaşi catedră în 1976, predând studenților, masteranzilor şi doctoranzilor, fără întrerupere, până astăzi.

Se cuvine să aducem precizarea că între anii 1976 şi 1979 a îndeplinit şi funcția de prorector, iar între 1979 şi 1992 (timp de 12 ani) înalta demnitate de rector al acestui renumit şi străvechi aşezământ de cultură teologică, care este Facultatea de Teologie „Andrei Şaguna”.

În perioada în care a condus în calitate de prorector şi rector a pus mult suflet şi devotament pentru buna desfăşurare a activității institutului, ajutând la promovarea mai multor cadre didactice tinere, bine pregătite, care au reuşit să mențină la aceeaşi cotă înaltă învățământul teologic sibian, a cărui faimă a fost şi este recunoscută nu numai în țară, ci şi în străinătate.

Perioada anilor 1979 – decembrie 1989 a fost una extrem de dificilă pentru Biserică, în general, şi pentru învățământul teologic, în special. În ciuda acestor greutăți, Părintele Rector a făcut dovada unei înalte şi abile diplomații bisericeşti, reuşind – cu ajutorul lui Dumnezeu – să rezolve într-un mod benefic şi fericit toate problemele care s-au ivit. Deşi autoritățile comuniste au încercat să reducă numărul studenților teologi şi să limiteze accesul tinerilor spre teologie, a reuşit să dejoace acest plan, ajutând totodată pe foarte mulți preoți şi călugări să-şi completeze studiile teologice universitare la forma „fără frecvență”.

Precizăm faptul că, grație calităților sale intelectuale, morale şi diplomatice deosebite, Prea Cucernicia Sa a condus Institutul Teologic de atunci şi a reprezentat Biserica în diferite împrejurări, de aşa manieră încât idealurile şi interesele Bisericii şi învățământului teologic ortodox să nu aibă nimic de suferit, ba mai mult, chiar să prospere.

Aproape zece ani din perioada în care a condus în calitate de rector, a lucrat şi colaborat cu vrednicul de pomenire Mitropolitul Antonie Plămădeală, personalitate de o aleasă cultură, teolog erudit şi ctitor de vocație. Împreună au reuşit – după mari şi susținute eforturi – să obțină, în 1984, dreptul pentru Institutul Teologic din Sibiu de a organiza cursuri de doctorat şi de a acorda titlul academic de doctor în teologie.

După schimbările profunde din societatea românească, de după Decembrie 1989, Prea Cucernicia Sa a reuşit, într-o perioadă foarte scurtă,, să integreze Institutul Teologic în cadrul Universității „Lucian Blaga”. Practic, Părintele Rector Voicu este şi părintele integrării noastre universitare.

În 1996 a fost ales decan la noua Facultate de Teologie a Universității „1 Decembrie” din Alba-Iulia, aşezământ

la a cărui înființare a avut un aport deosebit. Din primăvara anului 2000, devine decanul Facultății de Teologie a Universității din Oradea. De fapt, legăturile sale cu Oradea sunt mult mai vechi, deoarece a activat şi anterior, în calitate de profesor asociat la această facultate.

Lista bibliografică a Părintelui Rector Constantin Voicu însumează zece lucrări în volum şi peste o sută treizeci de studii şi articole publicate în revistele de specialitate din țară şi străinătate. Între acestea, găsim studii de referință asupra marilor Sfinți Părinți ai Bisericii: Ignatie Teoforul, Policarp al Smirnei, Clement Romanul, Ciprian, Grigorie de Nazianz, Grigorie de Nyssa, Vasile cel Mare, Ioan Gură de Aur, Maxim Mărturisitorul şi Ioan Damaschin, care tratează o serie de aspecte ale teologiei patristice.

Ultimii 11 ani din viața Părintelui Rector îi putem numi perioada sau „epoca ctitoriilor în(tru) cuvânt”. Când afirmăm acestea, avem în vedere cele cinci cărți (volume) publicate în acest răstimp: *Studii de teologie patristică*, EIBMBOR, Bucureşti, 2004, 466 p; cele trei volume dense de *Patrologie*, însemnând peste 1200 de pagini, apărute în prestigioasa Editură Basilica a Patriarhiei Române, în 2009, şi volumul *Botezul în Tradiția patristică*, Sibiu, 2011, 322 de pagini. Ediția a II-a a celor trei volume de Patrologie a văzut lumina tiparului şi a apărut în vara acestui an.

Tot pe linie didactică se cuvine menționată activitatea desfăşurată în calitate de conducător de doctorat. Până în momentul de față a îndrumat şi finalizat pregătirea a peste 95 de doctoranzi, iar din 1976 şi până la finele anului 2014 a făcut parte din peste 200 comisii de examen pentru acordarea titlului de doctor, nu numai în teologie, ci şi pentru alte ştiințe, precum filozofie şi istorie, din marile centre universitare din țară. A fost membru în Comisia de Atestare a Diplomelor şi Titlurilor Universitare şi a CNCSIS-ului, comisii care au funcționat în cadrul Ministerului Educației şi Cercetării. În 2004 a primit Ordinul „Meritul Cultural” în grad de ofițer din partea președinției României. Ca o recunoaştere a meritelor sale incontestabile pe tărâm didactic şi ştiințific, la 7 decembrie 2004, Universitatea din Oradea, în cadrul unei ceremonii emoționante, desfăşurate în Aula Magna, i-a decernat Părintelui Arhid. Prof. Univ. Dr. Constantin Voicu titlul de Doctor Honoris Causa. În 2012, şi Universitatea „1 Decembrie” din Alba-Iulia, la propunerea Facultății de Teologie, i-a conferit titlul de Doctor Honoris Causa. Implicarea sa fără nicio ezitare în slujirea bisericească a contribuit la primirea Crucilor patriarhale din partea Patriarhilor Justinian (1976), Justin (1982), Teoctist (1988 şi 2001), dar şi din partea actualului Patriarh, Preafericitul Părinte Daniel. De asemenea, Sanctitatea Sa Demetrios I, Patriarhul Ecumenic de Constantinopol, i-a conferit Crucea patriarhală.

În anul 2007, Înaltpreasfințitul Dr. Laurențiu Streza, Arhiepiscopul Sibiului şi Mitropolitul Ardealului, în semn de prețuire pentru activitatea desfăşurată pe tărâm didactic şi bisericesc, i-a conferit Crucea şaguniană. Se cuvine să mai amintim un aspect important legat de viața şi activitatea sa, şi anume faptul că Părintele Rector a mai avut un mare privilegiu: acela de a fi ucenicul devotat şi unul dintre apropiații Mitropolitului de pioasă amintire Nicolae Bălan, de la care a învățat bunătatea, echilibrul, iubirea şi respectul față de Dumnezeu, de Biserică şi de oameni, capacitatea de a înțelege realitățile şi problemele oamenilor nu numai cu mintea, ci şi cu inima.

A rămas în conştiința şi amintirea generațiilor de studenți de la Sibiu ca un adevărat părinte, arătându-le acestora în permanență înțelegere, iubire şi bunăvoință. Prea Cucernicia Sa a înțeles că în relațiile cu studenții, cu colegii şi cu oamenii, în general, iubirea înseamnă „suprema responsabilitate pentru altul” şi că atât valorăm ca oameni, câtă bucurie reuşim să facem în jurul nostru.

Anul trecut, mai precis la 5 decembrie 2014, Părintele Rector a împlinit patriarhala vârstă de 85 de ani. Cu această ocazie, Facultatea de Teologie, cu sprijinul nemijlocit al Înaltpreasfinției Sale, Dr. Laurențiu Streza, Mitropolitul Ardealului, i-a organizat un moment festiv, emoționant, în Capela facultății, urmat de o agapă frățească. În ciuda faptului că era bolnav, Părintele Rector ne-a surprins pe toți cu energia sa debordantă, cu zâmbetul şi mai ales prin cuvântul – de peste o oră – pe care ni l-a adresat, simțind încă o dată că fiecare suntem cuprinşi în iubirea şi prietenia sa.

Vineri, 13 noiembrie, în jurul orei şapte dimineața, Părintele Rector a trecut la Domnul, împăcat cu Dumnezeu, cu lumea şi cu sine. A rânduit Pronia ca trecerea sa să fie în ziua în care Biserica îl prăznuieşte pe marele arhiepiscop şi patriarh al Constantinopolului, pe Sf. Ioan Gură de Aur. Nimic nu este întâmplător în existența omului credincios. Aşa cum el i-a închinat marelui Sfânt teza sa de doctorat: „Teologia muncii la Sf. Ioan Gură de Aur”, mijlocind prin efortul său intelectual ca noi să înțelegem acest aspect al gândirii hrisostomice, la fel Sf. Ioan a mijlocit plecarea Părintelui Rector pe Drumul Veşniciei.

Consider că este potrivit ca în acest context trist al despărțirii vremelnice de dânsul, să fac apel la cuvintele pline de autoritate ale Sf. Ap. Pavel care, în Epistola către Evrei 5, 4, spune: „...nimeni nu-şi ia singur cinstea...” Aşa este. Cinstea se dobândeşte prin merit. Or, tocmai aceasta facem prin intermediul rândurilor de față: aducem, cu smerenie de ucenic, cinstea, prețuirea şi iubirea noastră unui vrednic slujitor al Bisericii şi al altarului învățământului teologic românesc la trecerea sa la cele veşnice şi netrecătoare.

Dumnezeu să-l ierte, să-l odihnească şi să-l aşeze cu drepții pe vrednicul Arhidiacon Profesor Universitar Dr. Constantin Voicu, Părintele nostru.

Pr. Conf. Univ. Dr. Ioan Mircea IELCIU,
Prodecanul Facultății de Teologie Andrei Şaguna

Un om dăruit unei îndelungate slujiri diaconale și al unei activități didactice pe măsură, s-a mutat în veșnicie

Cel la care tocmai am făcut referire este arhid. Prof. Dr. Constantin Voicu, de baştină braşovean, dar încetăţenit devreme în urbea de pe Cibin, unde recent şi-a încheiat călătoria pământească.

L-am întâlnit, pentru prima dată, în toamna anului 1956, când şi eu, bihorean de baştină, am devenit vieţuitor temporar, iar mai apoi definitiv, al Sibiului, viitoare capitală culturală europeană.

Era, pe atunci, bibliotecar al Institutului Teologic Universitar şi diacon la catedrala mitropolitană, din Sibiu.

În statutul de student începător, la această şcoală teologică şaguniană, era practic imposibil să eviţi prezenţa, în cele două locaţii, unde adormitul în Domnul îşi desfăşura activitatea. Zilnic, după orele de curs, ce durau între orele 8-13, studenţii petreceau, obligatoriu, în sala de lectură a bibliotecii, iar în zilele de Duminici şi sărbători erau prezenţi, la Sfânta Liturghie, în catedrala mitropolitană.

Tânărul, pe atunci, bibliotecar se raporta la noi ca la nişte fraţi mai mici ai săi, gata să răspundă la cerinţele noastre, legate de sursele bibliografice, de care aveam nevoie. Ca diacon îi admiram vocea baritonală, în rostirea ecteniilor din catedrală.

Promovat, în 1959, ca secretar şef al Institutului, a afişat aceeaşi atitudine binevoitoare şi încurajatoare faţă de noi, studenţii.

Când, în 1971, după finalizarea studiilor mele de doctorat, la Institutul Teologic Universitar, din Bucureşti şi după opt ani de activitate didactică şi administrativă, la Seminarul Teologic din Caransebeş, am revenit în Sibiu, pe postul de duhovnic al studenţilor teologi, primul popas l-am făcut la Secretariat, unde încă se mai ostenea cel de care mă despărţisem în 1960. Mi-a făcut cunoscute obligaţiile, nu tocmai uşoare, ce-mi reveneau şi se derulau între orele 7-21, cu pauza dintre 8-13, când studenţii erau la cursuri.

Ca şi în perioada studenţiei, tot aşa şi acum când am revenit în instituţia unde am obţinut titlul de licenţiat, am regăsit aceeaşi prestigioasă echipă de cadre didactice universitare. Adormitul de acum în Domnul a beneficiat şi el de şansa de a nu se fi separat niciodată de această echipă. Ca bibliotecar se afla în situaţia de a prelua din şi a aşeza în rafturile bibliotecii valoroase scrieri ale prestigioşilor dascăli. Ca secretar participa la toate şedinţele consiliului profesoral.

A mai beneficiat şi de un alt important privilegiu: acela de a se fi aflat sub binecuvântarea şi ascultarea iluştrilor ierarhi care s-au perindat în scaunul mitropolitan de la Sibiu, începând cu mitropolitul dr. Nicolae Bălan, de la care a primit hirotonia întru diacon, şi continuând cu mitropoliţii dr. Iustin Moisescu, dr. Nicolae Colan, dr. Nicolae Mladin şi dr. Antonie Plămădeală.

Cum activitatea didactică a distinşilor profesori se desfăşurase deja pe o extinsă perioadă de timp, fiecare în parte, aceştia se arătau preocupaţi de a-şi asigura succesiunea. Cum doar la Bucureşti se desfăşurau, în acel moment, cursurile de doctorat, instituţia teologică universitară de la Sibiu direcţiona anual, spre capitală, cei mai bine pregătiţi licenţiaţi, spre a frecventa acolo cursurile de doctorat, cu durată de trei ani, la zi. Dintre absolvenţii acelor cursuri s-a început selectarea, începând cu cel de al şaptelea deceniu al secolului XX, a celor socotiţi apţi pentru ocuparea posturilor de asistenţi şi lectori, la fiecare disciplină de învăţământ.

Între cei selectaţi s-a numărat şi cel pe care l-am condus recent pe calea veşniciei. A fost numit, în 1973, lector la disciplinele Patrologie şi Literatură postpatristică.

Pe măsura îndeplinirii condiţiilor, impuse de regulament, a fost promovat mai apoi în funcţiile de conferenţiar şi profesor, la catedra menţionată. Mai mult, în 1976, a fost promovat în funcţia de prorector, iar în 1979, în cea de rector, al Institutului Teologic Universitar din Sibiu.

Cum tradiţia unei temeinice şi responsabile activităţi didactice era de mult temeluită, în şcoala teologică şaguniană, noului rector i-a revenit responsabilitatea ca, în colaborare cu ceilalţi membri ai corpului didactic, să menţină la acelaşi înalt nivel acea tradiţie. O noutate a intervenit totuşi în îmbogăţirea acestei activităţi, în perioada în care cel pe care îl pomenim acum a îndeplinit responsabilitatea de rector, şi anume, în 1984, s-a obţinut dreptul ca şi Institutul Teologic Universitar din Sibiu să organizeze cursuri de doctorat şi să acorde acest titlu academic. A fost, până la urmă, o contribuţie a tuturor cadrelor didactice, care se remarcaseră printr-o temeinică pregătire de specialitate şi o prodigioasă activitate de cercetare teologică.

Îndată după Revoluţia din decembrie 1989, Institutul Teologic Universitar, din Sibiu, abordat de către conducerea unui alt Institut universitar, din aceeaşi urbe, şi anume cel de Inginerie, s-a angajat în întocmirea documentelor pentru înfiinţarea unei Universităţi, care să reînvie, aici la Sibiu, tradiţia academică, sădită în anii când Universitatea clujeană s-a refugiat aici, din calea ocupaţiei hortiste, a Transilvaniei. Când Ministerul Educaţiei a dat aprobarea de rigoare, Institutul Teologic Universitar, din Sibiu, a devenit Facultatea de Teologie a noii Universităţi sibiene, iar fostul Rector al Institutului Teologic, Arhid. Prof. Dr. Constantin Voicu, a devenit decan al acestei facultăţi.

Cum în Ardeal şi Banat, deopotrivă, au existat acele vestite Academii Teologice, cu un însemnat rol, nu doar în viaţa spirituală, ci şi în cea cultural-naţională, îndată după Revoluţie s-a produs şi o acţiune de reînviere a acelor instituţii de învăţământ teologic, nu doar hărţuite în perioada ocupaţiei hortiste, ci şi desfiinţate în perioada comunistă. S-au făcut demersuri pentru înfiinţarea unor facultăţi de Teologie şi în alte centre urbane, precum: Alba Iulia, Cluj-Napoca, Oradea, Arad, Timişoara şi Reşiţa. În contextul acela, s-a făcut apel la cadre didactice, din Sibiu, pentru a sprijini organizarea şi desfăşurarea activităţii didactice a acelor noi instituţii, din centrele menţionate. Arhid. prof. dr. Constantin Voicu a fost solicitat, de către conducerea Episcopiei din Alba Iulia, spre a sprijini înfiinţarea şi organizarea unei Facultăţi de Teologie, în cadrul nou-înfiinţatei „Universităţi 1 Decembrie", din acel oraş al Unirii. A acceptat o astfel de propunere şi, începând cu 1994 şi până în 2000, a îndeplinit funcţia de decan al acelei facultăţi, transferându-se de la Facultatea de Teologie din Sibiu.

N-a fost singurul cadru didactic care a acceptat să-şi ofere concursul pentru înfiinţarea şi organizarea şi a altor facultăţi teologice similare. Îi vom aminti aici pe foştii noştri colegi, precum: pr. prof. dr. Ioan Ică senior, care a devenit decanul Facultăţii de Teologie din cadrul Universităţii clujene, pe pr. prof. dr. Mircea Păcurariu, care a îndeplinit activităţi didactice la Facultatea de Teologie a Universităţii ieşene şi cu modestie aş înscrie aici şi propriul nume, întrucât am acceapat şi eu propunerea de a organiza şi conduce, ca decan, Facultatea de Teologie a Universităţii din Oradea. Nu-l putem omite pe pr. prof. dr. Aurel Jivi, mutat şi el ulterior la cele veşnice, care a predat Istoria Bisericii Universale la aceeaşi Facultate de Teologie din Oradea.

Revenind la arhid. prof. dr. Constantin Voicu, vom arăta că începând cu anul 2000 s-a transferat de la Alba Iulia la Oradea, succedându-mă în funcţia de decan al Facultăţii de Teologie a Universităţii orădene. A activat acolo până la pensionare.

Pe lângă activitatea didactică, cel plecat recent în veşnicie n-a neglijat nici activitatea de cercetare teologică, dar prioritar s-a dedicat, aşa cum am menţionat, activităţii administrative, în cadrul celor trei instituţii de învăţământ teologic, unde a fost decan.

În anii în care mişcarea ecumenică a cunoscut o amploare, pururea pomenitul nostru coleg a participat la numeroase întruniri de dialog ecumenic, din ţară şi străinătate. L-a favorizat, în angajarea sa într-o astfel de activitate, scurta dar benefica perioadă de specializare la Facultăţile de Teologie protestantă din Geneva şi Neuchatel (1977-1978).

Plecând pe calea veşniciei, numele colegului nostru arhid. prof. dr. Constantin Voicu va rămâne înscris în istoria Bisericii noastre străbune. Bunul Dumnezeu să-l odihnească cu drepţii.

Pr. Prof. Dr. Dumitru ABRUDAN

MESAJE DE CONDOLEANȚE

† Ioan al Banatului
Arhiepiscop și Mitropolit

Vestea plecării la Domnul a Părintelui profesor Constantin Voicu ne-a îndurerat profund și s-a răspândit cu repeziciune în rândul preoților Eparhiei noastre, care l-au avut rector, decan, îndrumător și sfătuitor în timpul studiilor teologice la Institutul Teologic și mai apoi la Facultatea de Teologie „Andrei Șaguna" din Sibiu.

Arhidiaconul profesor universitar Dr. Constantin Voicu a slujit, cu pilduitoare dăruire, toată viața la altarul învățământului teologic și a format zeci de generații de studenți, din rândul cărora s-au ridicat vrednici slujtori ai Bisericii: diaconi, preoți, ieromonahi, profesori de Teologie și ierarhi. Preacucernicia Sa a desfășurat, de asemenea, o activitate științifică remarcabilă, încununată de o operă teologică bogată, ce însumează numeroase cărți, studii, articole, comunicări ș.a, care l-au făcut cunoscut pe plan național și internațional.

Părintele profesor Voicu a avut un suflet larg, deschis, o inimă caldă și a fost foarte apropiat de miile de studenți care au studiat la „Alma Mater" a învățământului teologic transilvănean, pe care i-a iubit, i-a sfătuit și le-a purtat de grijă asemeni unui părinte iubitor, înțelept și înțelegător, pentru fiecare având o vorbă bună, o recomandare de continuare a studiilor, de slujire preoțească și pentru viața de familie.

De aceea, foștii săi studenți și doctoranzi, cu inimile cernite de durerea despărțirii, rememorează acum, cu pioșenie, frumosul exemplu al vieții sale de slujitor al Bisericii, de dascăl înzestrat de Dumnezeu cu vocație, de înțelept, harnic și neobosit ostenitor în fruntea Școlii de Teologie din Sibiu. Acum, la ceas de durere sufletească și de doliu pentru Mitropolia Ardealului, pentru Facultatea de Teologie „Andrei Șaguna" din Sibiu și pentru Teologia românească, împreună cu toți clericii eparhiei noastre, care i-am fost studenți, l-am prețuit și l-am iubit, înălțăm smerite rugăciuni de pomenire către Hristos Domnul, Cel ce a înviat a treia zi din morți, să așeze sufletul distinsului nostru dascăl, arhidiaconul profesor universitar dr. Constantin Voicu, în Raiul cel Ceresc, unde se odihnesc sfinții și drepții Săi, și să reverse peste sufletul stimatei sale soții balsamul mângâierii și harul alinării, spre a putea depăși acest moment greu al despărțirii.

Dumnezeu să îl odihnească în pace și pomenirea lui să fie din neam în neam!

† Nathaniel, Arhiepiscop al
Episcopiei Ortodoxe Române
din America și Canada

Cu întristare am aflat de trecerea la cele veșnice, în sânurile Părintelui Ceresc, a veneratului și bunului slujitor, Părintele Arhidiacon Constantin Voicu, iubit profesor de teologie și blând îndrumător al multor generații de ierarhi, preoți și studenți, atât din România, cât și de peste hotare. În lunga și rodnica sa activitate teologică, atât ca profesor, cât și ca decan, a transmis elevilor săi dulceața teologiei și frumusețea adevărului învățăturii lui Hristos, așa cum au propovăduit-o Sfinții Părinți ai Bisericii, pe care i-a cinstit și iubit. Părintele Voicu rămâne în memoria Bisericii Ortodoxe Române ca un smerit profesor de Patrologie, cu dragoste pentru teologia Părinților și cu dorința arzătoare pentru a o transmite curată și nealterată elevilor săi.

Ne aducem aminte cu recunoștință și mulțumire, când, cu rânduiala lui Dumnezeu, Părintele Arhidiacon Constantin Voicu ne-a onorat vizitând Eparhia noastră în America, unde a avut ocazia să revadă pe mulți dintre elevii săi, slujitori aici, peste ocean. Iar mai târziu, ne-a cinstit personal, în mod deosebit, la Oradea, când ne-a conferit titlul de Doctor Honoris Causa al Universității din Oradea.

Acum, la ceas de despărțire pământească, ne alăturăm familiei îndoliate, cât și întregii Bisericii Ortodoxe Române, și în numele nostru personal, cât și al clerului și credincioșilor Episcopiei Ortodoxe Române din America și Canada, aducem pioasă amintire și rugăciune de pomenire pentru sufletul Părintelui Arhidiacon Profesor Dr. Constantin Voicu, rugând pe Milostivul Dumnezeu să îl primească în Împărăția Sa cea cerească și să îi dăruiască odihna cea veșnică cu sfinții Săi.

Veșnică să-i fie pomenirea din neam în neam!

† Nicolae, Arhiepiscop al
Arhiepiscopiei Ortodoxe Române
din cele două Americi

Vestea trecerii în veșnicie a Părintelui Arhidiacon Profesor Dr. Constantin Voicu ne-a mâhnit profund. Facultatea de Teologie Ortodoxă din Sibiu și întreaga Biserică Ortodoxă Română a pierdut un părinte devotat, un slujitor vrednic, un dascăl înzestrat de Dumnezeu, un mare teolog. Multe generații de foști studenți, slujitori ai sfintelor altare astăzi, se vor ruga pentru iertarea păcatelor și veșnica odihnă a sufletului robului lui Dumnezeu Constantin Arhidiaconul.

Cei ce i-am fost studenți ne amintim ținuta academică, grija deosebită pentru studenți, dar și pentru bunul mers al tuturor activităților Facultății de Teologie Ortodoxă din Sibiu pe care a condus-o mulți ani ca Rector.

În numele preoților ortodocși români slujitori pe continentul american, mulți dintre ei ucenici ai Părintelui Profesor Constantin Voicu, doresc să transmit condoleanțe Înaltpreasfinției Voastre, familiei îndoliate, profesorilor și studenților Facultății de Teologie din Sibiu și să vă asigur de rugăciunea noastră pentru sufletul fratelui și părintelui nostru Constantin.

Veșnica lui pomenire!

Î.P.S. Timotei
Arhiepiscopul Aradului

Profund întristat de trecerea la cele veșnice a distinsului, *Arhidiacon profesor universitar dr. Constantin VOICU,* fost rector al Facultății de Teologie din Sibiu și cunoscută personalitate bisericească pretutindeni, apropiat Ierarhului, preoților și credincioșilor Eparhiei Aradului și cu mulțime de ucenici în acest colț de țară, în numele tuturor, vă rog să primiți cele mai sincere condoleanțe.

Cei care din binecuvântate pricini, nu se află prezenți trupește la prohodirea celui plecat spre veșnicie, se simt alături de toți cei ce îi înconjoară catafalcul cu întreaga omagiere cuvenită și în rugăciune pentru ca bunul Dumnezeu să așeze sufletul lui între cei aleși, iar celor rămași să le dea mângâierea necesară pentru a depăși încercarea. Dumnezeu să-l ierte și să-l odihnească cu cei drepți.

Primiți, Vă rugăm, Înaltpreasfințite Părinte Mitropolit, asigurarea întregului devotament.

Rev. Dr. Olav TVEIT
Secretar General al Consiliului
Mondial al Bisericilor

Cu tristețe am aflat despre trecerea la cele veșnice a Arhid. Prof. Univ. Dr. Constantin Voicu. Teolog și patrolog, Pr. Voicu a fost, de asemenea, și un ecumenist convins. În aceste momente de adâncă tristețe suntem alături de Biserica Ortodoxă Română, Facultatea de Teologie Ortodoxă din Sibiu și de familia Arhid. Constantin și ne exprimăm compasiunea prin rugăciunile noastre.

Consiliul Mondial al Bisericilor apreciază activitatea ecumenică, viziunea și deschiderea pe care a avut-o de-a lungul anilor ca diacon, profesor și rector.

Fie să se odihnească în prezența Domnului!

† Casian
Arhiepiscopul Dunării de Jos

Părintele Arhidiacon Prof. Dr. Rector Constantin Voicu a fost chemat, în aceste zile de pomenire a Sfântului mai mare Dascăl al lumii și Ierarh Ioan Gură de Aur, din lumea aceasta trecătoare și din slujirea Sfântului altar și a Catedrei de Patristică a vestitei Facultăți de Teologie șaguniene de la Sibiu, la slujirea veșnică, în Ceruri. Ierarhul emblematic, Sf. Ioan, a chemat pe slujitorul diacon și profesor Constantin Voicu de la apostolatul printre noi, slujitorii, tinerii și credincioșii Bisericii, la Liturghia cerească a zilei fără'nserare a Împărăției lui Dumnezeu.

Părintele arhidiacon profesor Constantin Voicu a diaconit toată viața sa, de la vârsta de 19 ani, în inima Cetății, lângă marele său Dascăl de suflet, de inimă și de omenie filantropică, Mitropolitul Nicolae Bălan, atâta timp cât regretatul ierarh a slujit pe pământ, rămânând fidel promisiunii dintru început: la catedră, în administrație și în conducerea școlii teologice, mai ales în timpuri de furtună atee și secularizantă, iar mai apoi, în momente de reașezare a instituțiilor academice vechi ardelene în firească lor rânduială istorică, la: Cluj, Alba-Iulia, Oradea, Caransebeș, Timișoara, așa cum le lăsase marele părinte sufletesc și dascăl al Transilvaniei, Nicolae Bălan!

Așadar, iată-ne astăzi, de o parte și de alta a munților, de la Dunăre la Carpați, în fața Milostivului Dumnezeu, cu genunchii inimilor plecați și cu o lacrimă văzută ori tainică, în comuniune, ierarhi, clerici, cin monahal, dascăli de teologie și de înaltă cultură, personalități din viața administrativă și reprezentanți ai altor Biserici, spre a-I mulțumi pentru darurile înmulțite și generos oferite de Arhidiaconul Prof. Rector Constantin Voicu Bisericii Ortodoxe Române, fraților din alte Biserici creștine, culturii, istoriei și valorilor sacre ale poporului român, într-o alergare jertfelnică și altruistă la cel mai înalt grad de bunătate frățească și umană, timp de mai bine de șase decenii.

Așa cum știm cei mai mulți, părintele arhid. prof. dr. Constantin Voicu nu a primit în familie darul de a avea copii, dar i-a primit cu o căldură sufletească aidoma părinților Patericului și filantropilor din timpul patristic, pe toți tinerii din Institutul Universitar, uneori mai prietenos decât un tată față de propriii săi fii!

Cu dânsul se încheie o întreagă etapă istorică a marilor mecena de suflet ori de apostolat sfânt și misionar, începută de marele Mitropolit Nicolae, părintele său duhovnicesc. A diaconit, în timpuri rele și uneori mai bune, pentru binele comun în Biserică, asemenea diaconului credincios la Sfânta Liturghie, mulțumindu-se cu demnitatea oferită în tinerețe de ierarhul său! Și a reușit să păstreze duhul Părintelui său duhovnicesc până la noi, transmițându-ne și nouă „lumină din viața unui ierarh luminat". În acest sens, ultimele sale mărturii despre Mitropolitul Bălan și ucenicii săi, publicate în „Telegraful român", spun totul.

Deși a lucrat la Sibiu, toată viața, Părintele Voicu a deschis cetatea teologică și „ușile" sufletului său multora dintre cei ce nu suntem ardeleni decât prin adopție spiritual-teologică, în mare parte datorită bunătății și receptivității sale la unitatea și comuniunea noastră, a românilor, în Biserică și-n Patria cărora le aparținem prin credință, cultură și dragoste frățească.

De aceea, Vă rugăm, Înaltpreasfințite Părinte Mitropolit Laurențiu, ca, împreună cu Doamna Virginia, cu profesorii Facultății de Teologie „Sf. Andrei Șaguna", cu preoțimea și cu toți cei ce l-au stimat și iubit pe părintele profesor, să mă îngăduiți și pe, smerenia mea, în dorul de a lăsa o petală tomnatică de la Dunărea de Jos în fața catafalcului cu trupul neînsuflețit al iubitului nostru binefăcător, slujitor și dânsul o perioadă alături de părintele sufletesc Mitropolitul Antonie, care m-au acceptat trei ani împreună-smerit lucrător cu dumneavoastră, sibienii.

Dumnezeu să-l primească, în continuare, în aceeași slujire, în ceruri, de unde să se roage, tot ca arhidiacon, lângă marii Sfinți Ierarhi ardeleni și împreună cu Mitropoliții Nicolae Bălan și Antonie, pentru pacea și unitatea sacră în Sfânta Biserică a neamului românesc și în lumea întreagă, iubind și de acolo tinerii, Biserica și poporul!

Dumnezeu să-l așeze între cei drepți!

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

„Cor ad cor loquitur" | *In memoriam* Arhid. Prof. Dr. Dr. h.c. Constantin Voicu

Cor ad cor loquitur – John Henry Cardinal Newman

Sfânta Scriptură dă mărturie despre oameni providenţiali care au jucat un rol aparte în istoria mântuirii. Astfel, bunăoară, Sf. Evanghelist Ioan ne spune referitor la Sf. Prooroc, Înaintemergător şi Botezător Ioan, că, trimiterea sa în lume spre propovăduire, a reflectat lucrarea iubitoare a lui Dumnezeu pentru mântuirea oamenilor: „*Fost-a om trimis de la Dumnezeu, numele lui era Ioan*" (In. 1, 6). Dumnezeu se întoarce de atunci spre oameni, pentru ca aceştia să-I vadă „*faţa*". Cel care ne-a descoperit această „*faţă*" plină de iubire şi îndurare a lui Dumnezeu a fost Fiul Său Cel Unul-Născut, Domnul nostru Iisus Hristos, Care a fost arătat lumii, la rândul Său, de Înaintemergătorul Său, marele Prooroc şi Botezător Ioan.

Scopul rândurilor de faţă nu este însă acela de a recapitula principalele momente din istoria mântuirii, ci ele se doresc a fi *memento*-ul ilustrativ al iubirii lui Dumnezeu arătată mereu oamenilor, prin aceea că, atunci când El binevoieşte, trimite în lume oameni care să ne dezvăluie iubirea şi bunătatea Sa. Un astfel de om providenţial a fost, fără doar şi poate, Arhid. Prof. Dr. Dr. h.c. Constantin Voicu.

Dincolo de aprecierile ce i-au fost aduse de-a lungul anilor, Părintele Profesor Constantin Voicu s-a impus în conştiinţa celor care l-au cunoscut personal – şi nu numai –, ca fiind *Părintele Rector*, un titlu care, dincolo de orice alte consideraţii academice, dezvăluie plenar personalitatea plină de iubire a sa faţă de cei care i-au fost studenţi, apropiaţi, ucenici ori cunoscuţi. În primul rând, a fost, aşadar, un *Părinte*. Deşi nu a primit hirotonia întru preot, ci numai în cea de diacon, a ştiut mereu să-i facă pe toţi cei din jurul său să-l perceapă ca pe un adevărat *Părinte* – plin de iubire şi de bunătate. Nu puţini sunt cei care îi datorează adâncă preţuire şi recunoştinţă; nu numai oameni, ci şi instituţii. După cum se cunoaşte, perioada anilor 1979-1989 a fost una extrem de dificilă pentru ţara noastră, în special pentru Biserica Ortodoxă Română, care s-a văzut adesea în situaţii limită, atât în ceea ce priveşte existenţa ei instituţională ca atare, cât şi în privinţa învăţământului teologic aflat sub oblăduirea ei. Ca Rector al Institutului Teologic Academic de Grad Universitar din Sibiu – iată, deci, de unde şi denumirea de *Rector* atribuită Părintelui Constntin Voicu –, sfinţia sa, prin inventivitatea şi tenacitatea de care a dat dovadă, a reuşit să împiedice toate acţiunile răuvoitoare ale regimului totalitar ateu din acele timpuri, îndreptate împotriva instituţiei teologice amintite. Abil şi fin diplomat, înzestrat cu harisma dialogului şi a spiritului irenic, dar mai ales cu cea a discernământului duhovnicesc, sfinţia sa a reuşit să menţină imaginea de prestigiu şi excelenţă a importantului for academic de învăţământ teologic sibian.

În ceea ce priveşte aportul pe care *Părintele Rector* l-a avut la dezvoltarea şi edificarea altor instituţii, trebuie să specificăm faptul că el a fost mereu mai mult decât generos. Spaţiul alocat unui scurt *memento*, ca cel de faţă, ne obligă, fără a trece sub tăcere alte merite, să ne rezumăm doar la a reaminti impactul providenţial al sfinţiei sale în viaţa şi dezvoltarea Facultăţii de Teologie Ortodoxă din Alba Iulia. La data de 15 mai 2013, aceasta l-a omagiat în chip deosebit, prin decernarea titlului de *Doctor Honoris Causa*. Evenimentul s-a dorit a fi expresia recunoştinţei pline de iubire a onoratei instituţii de învăţământ pentru marele dascăl de Teologie şi om al Bisericii care, aşa cum se spunea atunci în cuvântul de *Laudatio* rostit în cadrul festiv academic, a fost o „*personalitate de excepţie în domeniul Teologiei, care prin competenţa şi reputaţia ştiinţifică, profesionalismul şi dăruirea în slujba ştiinţei teologice, prestigiul şi credibilitatea de care se bucură, reprezintă un model de urmat pentru comunitatea noastră academică (...) Competenţa ştiinţifică, calităţile remarcabile în domeniul administraţiei, profesionalismul şi dăruirea puse, slujba şcolii româneşti de Teologie, modelul de responsabilitate patriotică al teologului şi, nu în ultimul rând, sprijinul de care Facultatea noastră s-a bucurat în răstimpul în care Preacucernicia Sa a fost profesor şi decan*", au fost doar o parte din argumentele care au motivat înaintarea propunerii de acordare a titlului academic amintit, gest care s-a alăturat altor recunoaşteri academice de prestigiu, atât din ţară, cât şi din străinătate.

Toate aceste calităţi profesionale, precum şi bunătatea sa iubitoare de oameni, deschiderea şi disponibilitatea sa sufletească de excepţie, l-au făcut pe Părintele Arhid. Constantin Voicu să devină sprijinitorul, mentorul şi sfătuitorul multor ierarhi, preoţi, teologi, oameni de cultură etc.; cu alte cuvinte, un om de bine, pentru oameni de bine. De toate aceste calităţi, de care astăzi, când *Părintele Rector* a fost chemat la veşnicele locaşuri, ne amintim cu pietate sfântă, au fost reliefate şi atunci, în cadrul festiv al decernării titlului de *Doctor Honoris Causa*, arătându-se, de asemenea, că, în relaţiile cu studenţii, cu colegii şi cu oamenii, în general, *Părintele Rector* a fost mereu perceput ca fiind un om al păcii, al echilibrului şi al bunei înţelegeri, calităţi care izvorau dintr-un suflet nepătimaş, deschis, sincer, cald şi cu consideraţie faţă de toţi cei din jurul său. Părintele Arhidiacon Constantin Voicu a înţeles şi a pus în practică întotdeauna sintagma potrivit căreia, dragostea înseamnă „*suprema responsabilitate pentru altul*" şi că atât valorăm ca oameni, cât de mult bine reuşim să facem în jurul nostru.

Ca ucenic al sfinţiei sale, am înţeles, la rândul meu, privind şi învăţând de la dânsul, ce înseamnă bunătatea şi dragostea faţă de cel aflat într-o oarecare nevoie, ce înseamnă să răspunzi mereu cu disponibilitate şi căldură celui care îţi cere ajutorul, ce înseamnă preţuirea şi cinstirea Neamului şi a Bisericii, ce înseamnă dragostea pentru învăţământul teologic ortodox român. Pentru toate acestea, dar şi pentru multe altele, pe care din lipsa spaţiului nu le putem aşterne aici, atât eu, cât şi cei cărora le-a fost mentor, sprijin şi ajutor în cadrul facultăţii teologice albaiuliene, îi mulţumim, arătând memoriei sale, respectul profund şi preţuirea noastră perpetuă. *Părintele Rector* a fost şi va rămâne pentru totdeauna un spirit providenţial, nobil şi plin de iubire. Precum odinioară Sfântul Împărat Constantin cel Mare, al cărui nume cu demnitate l-a purtat, *Părintele Rector* a ajutat mereu, prin dragostea, bunătatea şi elocinţa specifică dascălului de Teologie, la izbânda Crucii lui Hristos în Biserica şi-n lumea Sa.

Cardinalul John Henry Newman spunea, parafrazându-l pe Fericul Augustin, că „*inima vorbeşte inimii*" – „*cor ad cor loquitur*". *Părintele Rector* a ştiut mereu să vorbească inimii celor care şi-au deschis, la rândul lor, inima. Iar Possidius, scriind viaţa Fericitului Augustin, spunea despre acesta că a trăit pentru credinţă, pentru speranţă şi pentru iubirea Bisericii lui Hristos (Possidius, *Vita*, 31). La fel de bine, aceste cuvinte i se potrivesc şi *Părintelui Rector*; şi, parafrazând spusele Sfintei Scripturi, prin el Dumnezeu a arătat celor care au avut nevoie, „*faţa*" Sa cea iubitoare de Părinte; căci trimis-a El un om în lume, iar numele lui a fost Constantin Voicu.

Veşnică să-i fie amintirea, numele să i se înscrie în *Cartea Vieţii*, iar pomenirea să-i fie mereu în inimile noastre!

Pr. lect. dr. Lucian-Dumitru COLDA
Facultatea de Teologie Ortodoxă – Alba Iulia

Părintele Rector Constantin Voicu şi cursul de Teologie Morală al mitropolitului Nicolae Bălan

PC Arhidiac. Prof. Dr. Constantin Voicu (1929-2015), căruia toată lumea, în semn de respect, i se adresa cu formula „Părintele Rector", a reprezentat, cu adevărat, o „instituţie a Bisericii Ortodoxe Române". Această titulatură, care apare pe coperta finală a volumului omagial ce i-a fost publicat, la împlinirea vârstei de 80 de ani de către editura Basilica, i s-a potrivit – lui şi numai lui – în totalitate. Într-adevăr, Părintele Rector a îndrumat generaţii întregi de studenţi de la Facultatea de Teologie Ortodoxă din Sibiu, printre aceştia numărându-se, în frunte cu PF Părinte Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, o pleiadă de ierarhi, profesori universitari de teologie, profesori de religie, preoţi sau monahi.

În ceea ce-l priveşte pe subsemnatul, am avut privilegiul de a-l avea ca profesor la Catedra de Patrologie în timpul aniilor I şi II de studiu (1996-1998). Dar nu despre această perioadă doresc să vorbesc în articolul comemorativ de faţă, ci despre un proiect în care Părintele Rector m-a atras, ca un magnet, cu ceva vreme în urmă şi pe care sper, cu ajutorul lui Dumnezeu, să-l definitivez cât mai curând posibil. Este vorba de publicarea cursului de Teologie Morală ţinut, în anii 1907-1908, de mitropolitul (pe atunci tânărul docent) Nicolae Bălan şi consemnat în scris de părintele (pe atunci studentul) Ieremia Marcu, tatăl viitorului profesor de Noul Testament de la Sibiu, Grigorie Marcu. Sunt două caiete cu scris citeţ ce poate fi descifrat aproape în întregime. În cuprins se regăsesc temele „clasice" ale unui curs universitar de Teologie Morală: Definirea Teologiei Morale, Legea morală, Definirea şi funcţiile conştiinţei morale etc.

Cele două caiete s-au aflat în posesia Părintelui Rector, care le-a încredinţat PC Pr. Prof. Dr. Ilie Moldovan, şi de la care, prin intermediul Conf. Univ. Dr. Sebastian Moldovan, au ajuns la subsemnatul. În urma unor cercetări proprii, am identificat în arhiva Nicolae Bălan de la Facultatea de Teologie „Sf. Andrei Şaguna" din Sibiu un manuscris al aceluiaşi curs. Astfel, cele două izvoare vor constitui varianta tipărită a *Cursului de Teologie Morală* al mitropolitului Nicolae Bălan. Dorinţa Părintelui Rector a fost ca, având binecuvântarea ÎPS Laurenţiu Streza, Arhiepiscopul Sibiului şi Mitropolitul Ardealului, editarea lui să aibă loc în cadrul editurii sibiene Andreiana.

În nenumărate rânduri Părintele Rector şi-a exprimat recunoştinţa pentru tot ajutorul primit din partea îndrumătorului său duhovnicesc, mitropolitul Nicolae Bălan. Drept urmare, îmi exprim speranţa ca într-un timp cât mai scurt să definitivez proiectul încredinţat şi ca un omagiu adus acestor doi vrednici de pomenire oameni ai Bisericii care au marcat viaţa bisericească şi teologia ortodoxă românească din secolul al XX-lea.

Încheiem printr-o mărturisire: încredinţarea proiectului a reprezentat pentru subsemnatul şi un imbold pentru a aprofunda opera înaintaşilor ce au ocupat catedra de Teologie Morală la Facultatea (Academia) teologică sibiană. Avem aşadar în plan proiectul unei lucrări de cercetare a scrierilor acestor profesori, începând cu mai puţin cunoscutul manual de Teologie Morală publicat (cu litere chirilice) de Sf. Ierarh Andrei Şaguna în anul 1855: *Manual de teologie morală creştinească pentru întrebuinţiarea preoţimei şi a clericilor greco-resăriteni revezut si retiparit sub priveghierea si cu binecuventarea esc. sale doma. Olmütz*. Se mai adaugă o serie de alte cursuri şi, cu certitudine, o privire comparativă asupra lor va evidenţia date interesante despre „sursele" teologiei si-

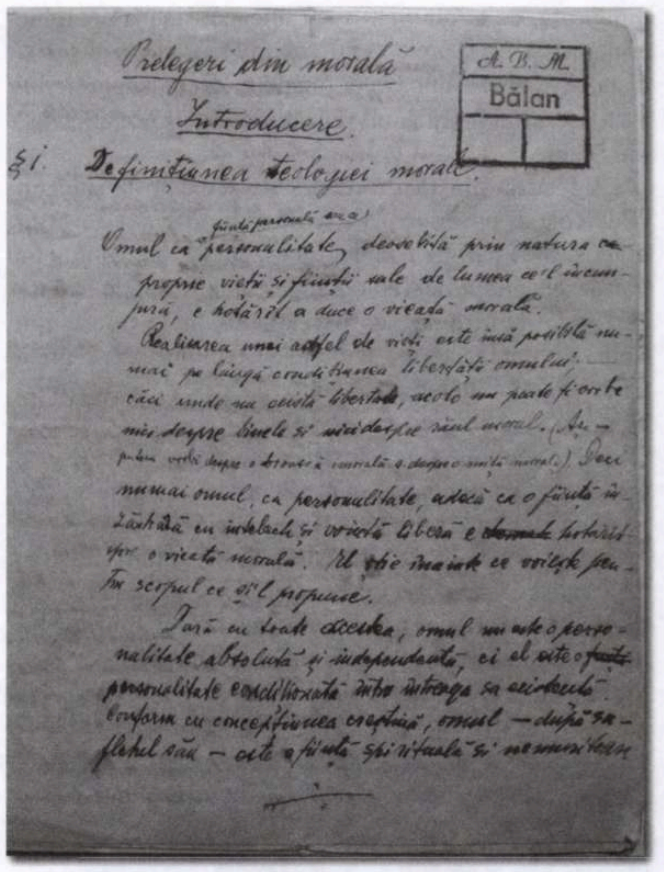

biene în a doua jumătate a secolului al XIX-lea şi începutul secolului al XX-lea, dintre care trebuie amintită „şcoala de la Cernăuţi", unde se formase şi mitropolitul Bălan.

Cu recunoştinţă, vom dedica acest proiect de cercetare memoriei iniţiatorului său de suflet, Părintele Rector Constantin Voicu, căruia îi mulţumim pentru încrederea şi preţuirea acordată. Veşnică odihnă!

Lect. Dr. Ciprian Iulian TOROCZKAI

• TELEGRAFUL EVENIMENT •

Slujba de prohodire a Părintelui Constantin Voicu

Marele profesor de Teologie de la Sibiu a plecat la cele veşnice în dimineaţa zilei de 13 noiembrie, după o grea şi îndelungată suferinţă trupească. Slujba înmormântării va fi oficiată luni, 16 noiembrie, de la orele 11.00, la Catedrala mitropolitană din Sibiu.

Sicriul cu trupul neînsufleţit al părintelui profesor Constantin Voicu a fost aşezat în capela Facultăţii de Teologie Ortodoxă „Sfântul Andrei Şaguna" pentru ca profesorii, preoţii, ucenicii, studenţii, rudele şi toţi cunoscuţii să se roage la căpătâiul celui care le-a fost mentor, părinte duhovnicesc, îndrumător academic, prieten şi împreună-slujitor la altar.

Duminică, 15 noiembrie, la ceas de seară, sicriul va fi mutat în Catedrala mitropolitană din Sibiu, iar luni dimineaţă, de la ora 8.30 va fi oficiată Sfânta Liturghie arhierească. De la orele 11.00, soborul de arhierei, preoţi şi diaconi va oficia slujba înmormântării, iar mai apoi sicriul va fi aşezat în mormântul pregătit la cimitirul municipal din Sibiu.

„A fost un om foarte iubitor de semeni, de studenţi şi de colegii profesori. N-a avut copii, dar şi-a revărsat dragostea de părinte faţă de orice student care a intrat pe porţile Facultăţii de Teologie, păstrând o relaţie strânsă cu foarte mulţi dintre absolvenţi. Părintele Constantin Voicu a intrat în istoria Facultăţii de Teologie prin slujirea necontenită în timpul celor patru mandate de rector, fiind ocrotitor al instituţiei.

A fost rânduit de Dumnezeu ca s-o apere, să-i apere pe profesori şi pe studenţi. A avut multe realizări în facultate, pe toate planurile, inclusiv cel administrativ.

A avut misiunea de a da Bisericii pe viitorii preoţi şi de aceea cred că de azi înainte, toţi îl vor trece în pomelnicul personalităţilor care au stat la baza împlinirii vieţii lor", ne-a spus Înaltpreasfinţitul Laurenţiu, Arhiepiscopul Sibiului şi Mitropolitul Ardealului.

Profesor desăvârşit şi bun administrator

Părintele Constantin Voicu s-a născut la 5 decembrie 1929, în oraşul Braşov. A urmat cursurile Institutului Teologic Universitar din Sibiu, pe care l-a absolvit în 1952.

A continuat pregătirea la Institutul Teologic din Bucureşti, unde a obţinut titlul academic de „Doctor în Teologie" în anul 1975.

În perioada 1977-1978 a făcut studii de specializare post-doctorale în Elveţia, iar după ce a ocupat diferite funcţii la Institutul Teologic din Sibiu a fost rectorul acestuia în perioada 1979-1992. În anul 2004 a primit Ordinul „Meritul Cultural" în grad de ofiţer din partea Preşedenţiei României, iar la 7 decembrie 2004, Universitatea din Oradea i-a decernat titlul de „Doctor Honoris Causa". În anul 2012 şi Universitatea „1 Decembrie" din Alba-Iulia i-a conferit acelaşi titlu. A primit cruci patriarhale din partea a cinci Patriarhi ai României.

În anul 2007, IPS Mitropolit Laurenţiu i-a conferit distincţia „Crucea Şaguniană pentru clerici". Lista bibliografică a Părintelui Rector Constantin Voicu însumează zece lucrări în volum şi peste o sută treizeci de studii şi articole publicate în revistele de specialitate din ţară şi străinătate.

„Părintele Voicu s-a identificat cu această instituţie. Încă de student a fost implicat în treburile administrative ale facultăţii şi a progresat în timp, de la secretar-şef, până la rectorul acestei instituţii. A îmbinat cercetarea cu activitatea didactică, i-a cunoscut şi s-a bucurat de sprijinul marilor ierarhi ai Ardealului, cum au fost Mitropolitul Nicolae Bălan, Mitropolitul Nicolae Mladin şi Mitropolitul Antonie Plămădeală.

I-a cunoscut pe marii profesori de Teologie de aici, de la Dumitru Stăniloae, la Teodor Bodogae şi Grigorie Marcu, acea pleiadă care a format generaţii de studenţi", ne-a spus decanul Facultăţii de Teologie din Sibiu, pr. prof. univ. dr. Aurel Pavel.

Înmormântarea

Un sobor de arhierei, preoţi şi diaconi a oficiat astăzi, 16 noiembrie, la Catedrala mitropolitană din Sibiu, slujba de înmormântare a arhidiaconului prof. univ. dr. Constantin Voicu. Opt arhierei au oficiat slujba înmormântării la Catedrala mitropolitană din Sibiu, înălţând rugăciuni pentru odihna sufletului părintelui Constantin Voicu şi pentru iertarea păcatelor sale. Alături de Înaltpreasfinţitul Laurenţiu, Arhiepiscopul Sibiului şi Mitropolitul Ardealului s-au aflat Înaltpreasfinţitul Andrei, Arhiepiscopul Vadului, Feleacului şi Clujului şi Mitropolitul Clujului, Maramureşului şi Sălajului, Înaltpreasfinţitul Ioan, Arhiepiscopul Timişoarei şi Mitropolitul Banatului, Preasfinţitul Sofronie, Episcopul Oradiei, Preasfinţitul Nicodim, Episcopul Severinului şi Strehaiei, Preasfinţitul Vincenţiu, Episcopul Slobozieiş şi Călăraşilor, Preasfinţitul Visarion, Episcopul Tulcii şi Preasfinţitul Ilarion Făgărăşanul, Episcopul-vicar al Arhiepiscopiei Sibiului.

Mesajul Preafericitului Părinte Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, a fost citit de PS Episcop Sofronie, iar o parte dintre ierarhii prezenţi au transmis mesaje de condoleanţe familiei şi au omagiat personalitatea arhidiaconului Constantin Voicu. Un cuvânt din partea Facultăţii de Teologie Ortodoxă „Sfântul Andrei Şaguna" a fost rostit de prodecanul instituţiei şi urmaşul arhidiaconului Constantin Voicu la Catedra de Patrologie, pr. conf. univ. dr. Mircea Ielciu. De asemenea, au fost transmise mesajele de condoleanţe şi din partea altor ierarhi, din partea Universităţii „Lucian Blaga" din Sibiu şi a secretarului general al Consiliului Mondial al Bisericilor, Olav Fykse Tveit.

La final, cortegiul funerar a înconjurat locaşul de cult şi s-a îndreptat apoi spre cimitirul municipal din Sibiu, unde trupul neînsufleţit al arhidiaconului Constantin Voicu a fost îngropat.

Ştefan MĂRCULEŢ

REDACTOR-ŞEF:
Î.P.S. Dr. LAURENŢIU STREZA

COLEGIUL DE REDACŢIE

Senior-editori: Pr. Prof. Dr. Mircea Păcurariu; Pr. Prof. Dr. Dumitru Abrudan. ***Secretar de redacţie:*** Dr. Emanuel Tăvală. ***Membri:*** Pr. Conf. Dr. Constantin Necula, Diac. Dr. Ştefan L. Toma, Pr. Dr. Cristian Muntean, Pr. Vasile Gafton. ***Responsabil ediţie on-line:*** Dragoş Boicu.

ISSN 1223-8392

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se primesc pe adresa: Redacţia „Telegraful Român", 550179 – Sibiu, str. Mitropoliei, nr. 35; e-mail: *telegrafulroman@yahoo.com*. Articolele nepublicate nu se înapoiază.

ABONAMENTUL pentru anul 2015 este de 48 lei; cod IBAN RO34 RNCB 0227 0360 5879 0001. BCR Sibiu, str. Emil Cioran, nr. 1. Cod fiscal 44 79 403.

Tiparul executat la *Tipografia Şaguniana* – Sibiu

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Fondator:
Mitropolit Andrei Şaguna, 1853

Publicație bisericească a Arhiepiscopiei Sibiului

Telegraful Român

Anul 163 • nr. 45-46

1 decembrie 2015

• SUPERSTIȚIILE POPORULUI ȘI MISIUNEA BISERICII •

CUVÂNT PASTORAL
cu ocazia praznicului Sf. Nicolae

† LAURENȚIU,
Arhiepiscopul Sibiului și Mitropolitul Ardealului

Ne-a învrednicit și anul acesta Preabunul Dumnezeu să ajungem în binecuvântatul post al Nașterii Domnului, pe care Sfânta noastră Biserică l-a rânduit ca pe o perioadă de pregătire duhovnicească pentru înțelegerea și trăirea tainei negrăite a venirii Fiului lui Dumnezeu în lume. În urcușul nostru duhovnicesc spre întâmpinarea Pruncului Ceresc născut în Betleem, Biserica, Mama noastră, a rânduit să fim povățuiți și ajutați de sfinții care sunt prăznuiți în această frumoasă perioadă a anului bisericesc. Cel care în mod deosebit ne ajută și bucură inimile noastre în acest pelerinaj tainic este Sfântul Ierarh Nicolae, unul dintre cei mai iubiți și mai populari sfinți ai Ortodoxiei. Marele ierarh, care a viețuit în Mira Lichiei în secolul al IV-lea, este duhovnicește alături de noi și, în fiecare an, cu inima lui plină de bunătate, blândețe și iubire milostivă, vine la noi, ne ascultă rugăciunile, ne împlinește cererile și se face un tainic Înaintemergător al bucuriei celei mari a praznicului Nașterii Domnului.

Cine, oare, nu iubește sărbătoarea Sfântului Nicolae? Acum, toți primim daruri, unele văzute, altele tainice și nevăzute. Astăzi, Sfântul nostru, cel care poartă nume de biruință, ne împarte tuturor darurile inimii sale milostive, pline de bunătate și dragoste adâncă, arătându-se mângâietor al celor necăjiți, ocrotitor al celor din primejdii, ajutător al celor nedreptățiți, povățuitor al celor călători, izbăvitor și apărător al celor aflați în primejdii și mare miluitor al săracilor. *„Cu ce cununi de laudă vom încununa pe ierarhul* – se întreabă imnograful, mișcat și el de tainica prezență între noi a Sfântului –, *cel care cu trupul este în Mira, dar care duhovnicește se găsește înaintea tuturor celor care cu sufletul curat îl doresc pe dânsul? Pe mângâietorul tuturor celor necăjiți și adăpostul tuturor celor din primejdii, turnul dreptei credințe, apărătorul credincioșilor, prin care Hristos a surpat mândria vrăjmașilor."* (Stihira a 5-a de la vecernia Sfântului)

Pe acest mare povățuitor și grabnic ajutător al nostru îl cinstim și îl iubim în mod deosebit pentru că din inima lui milostivă, luminată de bunătate și blândețe, se revarsă spre noi toți dragostea jertfelnică a Mântuitorului nostru, Care ne adapă și ne hrănește, Care ne alină suferințele, care ne izbăvește din necazuri și Care preschimbă, în chip tainic, orice întristare în bucurie și orice durere în nădejde de izbăvire.

Cu inima sa milostivă, Sfântul Ierarh Nicolae, acest *„bărbat al dorirorilor Duhului"*, *„acest moștenitor al Împărăției Cerurilor"*, cum îl numesc cântările Bisericii, a devenit un adevărat *„biruitor de popoare"* (nico-laos), după cum arată etimologia numelui său. Prin jertfelnicia iubirii sale, i-a atras pe toți semenii săi și pe creștinii de după el la dragostea lui Hristos, hrănindu-i și mângâindu-i, alinându-le durerile și insuflând tuturor în inimă tainica bucurie a facerii de bine. Sfântul Ierarh Nicolae, chip luminos al blândeții, *„făclie a faptelor bune"*, pe toți vrea să ne cuprindă în inima sa caldă și, în taina rugăciunii sale fierbinți, să ne aducă la Hristos, Izvorul și Dătătorul tuturor bunătăților, arătându-ne tuturor, prin pilda sfințeniei sale, cât de adevărat este cuvântul spus de Mântuitorul: că este *„mai fericit a da decât a lua"* (Fapte 20, 35), că fericirea adevărată izvorăște din harul

(continuare în p. 9)

Goana epuizantă după noi înșine
O abordare (pseudo) fenomenologică a conștiinței superstițioase

Totul este alergătură. Noi trăim fără a fi atenți la viață (...) Nimeni nu mai are timp de nimic. Nici măcar pentru a fi uimit sau înfiorat, pentru a plânge sau a se îndrăgosti, pentru a fi, pur și simplu, cu sine însuși. (Tiziano Terzani, *Încă o dată cu caruselul. Despre viață și moarte*)

Din punctul de vedere al existenței zilnice, pentru omul timpului prezent scepticismul își găsește extrem de multe justificări. Dumnezeu sau credința nu mai reprezintă elemente care să poată avea vreo influență asupra vieții sale și omul mai speră un singur lucru, și anume că va găsi, totuși, un Dumnezeu Care să conteze și în care să poată avea încredere. Din acest motiv, suspiciunea este puternică și credința slăbește vertiginos, mai ales „atunci când Dumnezeu nu acționează conform așteptărilor noastre; slăbește în mod fatal în momentul în care nici Dumnezeu pare să nu ne dea cea mai mică atenție" [Deepak Chopra, *Viitorul lui Dumnezeu. O abordare practică a spiritualității pentru vremurile noastre,* trad. de Constantin Dumitru-Palcus, Ed. Lifestyle Publishing, București, 2015, p. 10; 74].

În atare condiții, faptul că s-au înmulțit vertiginos cei care se ocupă cu fabricarea pe bandă a unor „dumnezei de consum" care nu sunt altceva decât infime fragmente de sacru camuflat în spatele superproduselor livrate de piața postmodernă a superstițiilor nu trebuie să ne mire prea mult. Mai ales că noi, românii, având experiența unei libertăți câștigate cu sânge, ne vedem în situația de a face față celei mai chinuitoare și neostoite griji a omului rămas liber, grijă concretizată în preocuparea de a găsi „cât mai repede pe cineva căruia să i se închine" [Pr. Vasilios Thermos,

(continuare în p. 2)

Pr. Vasile GAFTON

Din cuprins:

Pr. Prof. Univ. Dr. Vasile Grăjdian
Credința cea dumnezeiască și superstiția cea de toate zilele | pagina **2**

Pr. Prof. Dr. Cristian Muntean
Kitsch-ul religios | paginile **4** și **9**

Pr. Prof. Dr. Dumitru Abrudan
Pr. Prof. Dr. Alexandru Moisiu – centenarul nașterii | pagina **4**

Pr. Prof. Dr. Mircea Păcurariu
Un mecenat basarabean uitat: Vasile Stroescu | pagina **5**

Credința cea dumnezeiască și superstiția cea de toate zilele

În Paris, capitala luminilor raționalismului bătrân deja de mai bine de trei secole și atât de bine reprezentat de Descartes, Voltaire, Diderot și alții asemenea lor, urcând într-o cursă aeriană internă și numărând rândurile pentru a-mi găsi locul, am avut impresia la un moment dat că nu mai știu să număr – lucru, până la urmă, nu chiar atât de neobișnuit de când cu calculatoarele, care numără și socotesc pentru noi, printre altele, ajutându-ne astfel spre atrofierea celor mai elementare deprinderi, oarecând normal funcționale… Problema era că după rândul cu numărul 12 urma cel cu numărul 14. Deși rândul care lipsea era cel cu numărul 13, număr pentru care parcă îmi aminteam că există o oarecare predispoziție superstițioasă, totuși nu am îndrăznit nici măcar să îmi închipui că, într-o țară cu așa o glorioasă istorie de civilizație și cultură raționalistă etc. etc. ar putea fi vorba despre ceva atât de *i-rațional*, cum poate fi spaima de un anume/oarecare număr.

Dar, mai apoi, întrebând o cunoștință de prin partea locului, respectivul mi-a confirmat că este foarte posibil să fie vorba într-adevăr despre superstiția legată de numărul 13... Tot nu-mi venea să cred că o companie comercială de aviație, deci o instituție care trebuie să fie foarte „cu picioarele pe pământ" când este vorba despre siguranța (tehnico-științifică și managerială) a transportului aerian, ar putea să includă între preocupările sale și grija pentru cultivarea superstiției numărului 13. Doar dacă nu cumva prin aceasta se mai puteau câștiga eventual un număr suficient de mare de călători superstițioși – ceea ce s-ar reflecta în încasările/profitul companiei. Însă să fie oare chiar atât de mulți oameni superstițioși într-o țară atât de dezvoltată și campioană istorică a raționalismului european și global etc. etc.?

Împins de duhul curiozității m-am gândit să întreb „oracolul"… cum, care oracol, în sec. XIX? Oracolul Google, care dă răspuns la orice, și mai ales la lucrurile inutile... Prin urmare, scriu în fanta respectivă de pe ecran „number 13" (în limba engleză adică, așa, mai imperial-global) și nici nu apuc să dau cu „click"-ul pe „search" („căutare" în românește), că deja „serverele" respective „servesc" tot felul de propuneri de răspunsuri privind „superstiția 13", semn că în lumea anglofonă (ceea ce înseamnă foarte mult și important în „iconomia globală" actuală) interesul/preocuparea pentru această problemă este ridicat/ă. Și ce putem afla? Franța ca Franța, dar în cea dintâi dintre națiunile lumii actuale, „The First of all…" – din punct de vedere industrial, economic, comercial, academic (!), științific (!), militar etc. etc. – în capitala primilor „zgârie nori" moderni (*skyscraper*, adică „răzuie cer" într-o traducere mot-à-mot), respectiv în New York, mai puțin de 10% dintre clădirile înalte au inclus etajul cu numărul 13, pentru care, la modul firesc, dacă nu există în construcție din concepție, nu apare (numărul respectiv) nici pe butoanele lifturilor. Asemănător, la cursele automobilistice de Formula I, care au și ele, pentru mașinile participante, o bună componentă de cercetare și dezvoltare tehnico-științifică (ultra-) modernă, deci deloc primitivă, nu apare numărul 13, ca fiind de rău augur etc. etc.

Așadar, în aceste cazuri de cultură și civilizație tehnico-științifică deosebit de modernă și evoluată superstiția respectivă este mai tare ca matematica, fie aceasta cât de elementară, precum aritmetica de „numărătoare". Și, în (i)logica aceasta, dat fiind majoritatea confortabilă (90%+) a superstițioșilor cu pricina, pasul următor ar fi scoaterea numărului 13 din manualele de aritmetică a primelor clase de școală. În fond nu mulțimile majoritare (deși de obicei manipulate de către o „elită" foarte minoritară, dar șireată foc) „decid" ce icoane și ce manuale să se mai scoată din școală (eventual cele „de religie"), în ce războaie să mai meargă și/ca să moară sau pe Cine să mai răstignească („Răstignește-L! Răstignește-L" – Mc. 15, 13-14; Lc. 23, 21; Ioan 19, 6)?

Și dacă „vârfurile" civlizației contemporane cred majoritar în superstiții infantile precum cea mai sus menționată, de ce să ne mai mirăm sau ce pretenții să avem de la „lumea a doua" sau „a treia", unde o biată bătrânică „stinge de deochi" atunci când pruncul nu se mai oprește din plâns sau un african adult poate povesti cu desăvârșită naturalețe și seriozitate cum el, în copilărie, l-a văzut pe vrăjitorul satului/tribului zburând pe la apusul soarelui? În fond, cu acest ultim exemplu nu suntem departe de cealaltă extremă actuală, dar mai post-modernistă, a „credinței" („serios convinse", dacă se poate spune așa) în OZN-uri.

Dintr-o perspectivă creștin-ortodoxă am putea spune că respectivii „credincioși" în superstiții nu sunt chiar adevărați creștini și ortodocși. Dar ce te faci în situația în care o majoritate inclusiv (creștin-) ortodoxă crede în tot felul de năzbâtii, doar pentru că respectivele rătăciri sunt la un moment (istoric) dat relativ majoritar răspândite și/sau „la modă", deci „vrednice" de a fi râvnite? Rătăcirea însă nu se poate justifica cu adevărat prin „majoritate", pentru că atunci am putea crede că și cei din Sodoma și Gomora aveau dreptate (?), atunci când Dumnezeu nu a mai găsit în ele nici măcar 10 drepți, ca să le cruțe de la nimicire (Fac. 18, 32)… Pentru că *răul* este rău chiar și atunci când o mulțime oarbă îl decretează „electoral" și majoritar „bine", iar *Binele* rămâne cu adevărat bine și atunci când mai este mărturisit doar de către un singur Sfânt! Iar credința în puterea majorității (cel puțin în lumea aceasta) poate ușor deveni tot un fel de superstiție golită de vreun înțeles, atunci când lipsește discernământul minimal care să ducă la *alegerea* unor „leaderi" (/conducători) cu adevărat înțelepți – o „elită" adevărată a celor care o aleg.

Altfel, și la modul spiritual mai comun, superstițiile nu sunt, de fapt, decât numai niște credințe rătăcite, care au nevoie de niște/oarecari „idoli" văzuți sau închipuiți în care să (se în)creadă, așadar sunt un fel de idolatrii – de multe feluri, mai mărunte și mai penibile, ca niște „pitici" pociți și vrednici de dispreț, sau mai primejdioase, precum „balaurii" cei mari, care ne înrobesc și ne devorează sufletele și pentru care totuși uneori sunt „înainte-mergătoare" idolatriile/superstițiile cele considerate „mici", obișnuite, „la modă", „inofensive"(?)...

(continuare în p. 5)

Pr.prof.univ.dr.Vasile GRĂJDIAN

Goana epuizantă după noi înșine

O abordare (pseudo)fenomenologică a conștiinței superstițioase (I)

(urmare din p. 1)

Despre problemele vieții creștine contemporane, trad. din limba greacă de Pr. Șerban Tica, Ed. Sophia, București, 2012, p. 83].

Și totuși, poporul român s-a născut creștin. Această afirmație categorică a istoricilor vorbește despre o textură unică a țesăturii sau a aluatului din care s-a plămădit neamul românesc. Însă, creștinismul care dospește plămada poporului român nu mai este nici el suficient astăzi pentru a se putea confrunta cu situația faptică și pentru a putea afirma categoric că românii nu au chiar deloc superstiții. Trebuie să precizăm totuși că, în pofida afirmației că, „de la vrăjitorie la viața de zi cu zi, superstițiile domină toate acțiunile omului, toate creațiile sale și natura care le înconjoară" [Irene Claver, *Cartea cărților de superstiții,* trad. din limba spaniolă de Gabriela Ionescu și Melania Stancu, Ed. Curtea Veche, București, 2012, p. 10], lucrurile nu pot fi chiar generalizate în privința superstițiilor.

În primul rând, o abordare a superstițiilor prin prisma constantei lor prezențe în viața unui popor nu credem a fi posibilă azi. Aceasta, cel puțin datorită ambiguității ce ar putea plana asupra noțiunii de popor, situație datorată fragmentării și lipsei de coeziune care se manifestă în prezent în cadre din ce în ce mai largi peste tot în lume.

În al doilea rând, am putea să fim circumspecți cu privire la posibilitatea existenței unor superstiții ale poporului luat ca întreg, mai ales datorită caracterului individualist al superstițiilor, caracter ce trimite mai degrabă spre comportamentul magic al unor anumite persoane decât spre o religie articulată a unei comunități [Referiri detaliate la modul în care se deosebește magia, ca opțiune individuală, de religie, ce caracterizează comunitățile umane, pot fi găsite la Stuart A. Vyse, *Psihologia superstiției,* trad. din engleză de Anacaona Mîndrilă-Sonetto, Ed. Trei, București, 2012]. Astfel, am spune că este posibil a vorbi despre prezența superstițiilor în legătură cu anumite grupuri sau categorii mai mari sau mai mici de oameni, însă nu de anvergura sau la nivelul unui popor. În mod cu totul special atunci când vorbim despre credința poporului nu vorbim doar despre o credință „populară", ci vorbim deja despre o religie care implică credința în Dumnezeu, iar, în cazul românilor, vorbim despre credința Bisericii, adică despre credința declarată a peste 90 % din populația țării.

Din acest motiv, trebuie să vedem dacă nu cumva în țara noastră ar fi de-a dreptul eronat să vorbim despre popor în paralel cu Biserica, deoarece într-o majoritate covârșitoare poporul român este în Biserică și este Biserică. Tocmai din acest motiv filosoful francez Jean-Luc Marion spunea că în momentul în care într-o națiune o Biserică moare, moartea ei nu este rezultatul acțiunilor potrivnice ale advesarilor săi, ci, din păcate, este rezultatul înstrăinării membrilor acelei Biserici de ethosul ei prin pierderea curajului, a credinței și a inteligenței [Jean-Luc Marion, *Despre raționalitatea Revelației și iraționalitatea credincioșilor,* trad. românească de Maria-Cornelia Ică jr, Ed. Deisis, Sibiu, 2014, p. 53]. Iată de ce am putea vorbi despre o anumită „posibilitate" stranie a credincioșilor de a gândi, a vorbi și a lucra împotriva misiunii Bisericii lor, atâta vreme cât ei sunt în Biserică și ei sunt acea Biserică. Însă, în această situație, ar trebui să fie conștienți cu toții că nu fac altceva decât să lupte împotriva lor înșiși.

Cum este posibil? Care să fie cauza înstrăinării de acest ethos care a însuflețit credința poporului de-a lungul istoriei? Teologul grec Filotheos Faros crede că lucrurile se găsesc în acest stadiu de evoluție datorită faptului că „noi toți, ortodocșii, care viețuim într-o tradiție culturală occidentală, trăim fără să conștientizăm de obicei o criză de autenticitate pe care Ortodoxia o parcurge din momentul în care, în zonele în care ea a constituit leagănul vieții timp de două mii de ani, cultura occidentală a triumfat" [Pr. Filotheos Faros, *Omul fără chip. Înstrăinarea ethosului creștin,* ediția a doua revizuită, trad. din limba greacă de Pr. Dr. Gabriel Mândrilă, Ed. Sophia/Platytera, București, 2013, p. 11].

În această situație suntem și noi, motiv pentru care – păstrând ca rezervă cele afirmate până acum, că nu putem vorbi despre anumite seturi de superstiții care să fie intim legate de identitatea etnică – ar fi posibilă o generalizare la nivelul conștiinței oamenilor care împart aceleași spații geografice și aproximativ aceleași stiluri de viață. Astfel, am putea spune că, pe de o parte, cu toții ne dorim să avem o viață socială de tip occidental, să fim foarte bine socializați, integrați, competitivi; să avem cât mai mult succes din toate punctele de vedere. Pe de altă parte și în paralel cu stilul de viață socială secularizată, încercăm să rămânem sau măcar să pară că rămânem într-o viață creștină care se desfășoară încă în Biserică, prin ceea ce Evanghelia indică drept model al unei existențe zilnice. Ce ne facem însă, că „există o strânsă interrelație între ceea ce credem și felul în care ne comportăm și trăim" [Mitropolit Emilianos Timiadis, *Preot, parohie, înnoire. Noțiuni și orientări pentru teologia și practica pastorală,* ediție revizuită, trad. de Paul Brusanowski, Ed. Andreiana, Sibiu, 2015, p. 212]. Cum reușim – sau nu reușim?! – să le împăcăm pe amândouă, pentru că, dacă ar fi după noi, n-am renunța la niciuna dintre ele. Problema este de a rămâne conștient, așa cum ne atenționa Mântuitorul Iisus Hristos, că „nu poți sluji la doi domni" (Mt. 6, 24).

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

LITURGHIE • PASTORAȚIE • MĂRTURISIRE

Î.P.S. Dr. LAURENȚIU STREZA, Arhiepiscopul Sibiului și Mitropolitul Ardealului

Joi, 1 octombrie. Î.P.S. Sa a participat la Sfânta Liturghie, oficiată la Catedrala Mitropolitană de un sobor de preoți profesori de la Facultatea de Teologie din Sibiu, cu prilejul deschiderii noului an universitar. A adresat celor prezenți un cuvânt de învățătură. În aceeași zi, a participat la deschiderea noului an universitar la Academia Forțelor Terestre „Nicolae Bălcescu" din Sibiu, unde a oficiat o slujbă religioasă și a transmis militarilor un mesaj de felicitare și binecuvântare, iar seara, a participat în Piața Mare a orașului, alături de cadrele didactice și studenții universităților sibiene, la festivitatea comună de deschidere a noului an universitar.

Vineri, 2 octombrie. A avut program de lucru la cabinet. A prezidat ședința Permanenței Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei Sibiului.

Sâmbătă, 3 octombrie. A slujit Sfânta Liturghie la Biserica „Schimbarea la Față" din localitatea Bran-Centru, protopopiatul Bran-Zărnești, și a adresat credincioșilor un cuvânt de învățătură. În cadrul Sfintei Liturghii, l-a hirotonit întru *diacon* pe teologul Valentin Andrei Stoian. De asemenea, l-a hirotesit întru *iconom stavrofor* pe P.C. pr. paroh Nicolae Marcel Enescu. În aceeași zi, Î.P.S. Sa l-a instalat la parohia Brașov-Triaj I pe noul paroh, pr. dr. Ioan Manea. Înainte de ceremonie, a oficiat un Te Deum și a adresat credincioșilor un cuvânt de învățătură.

Duminică, 4 octombrie. A oficiat slujba de sfințire a Bisericii „Sfântul Nicolae" din localitatea Șimon-Nou, protopopiatul Bran-Zărnești. A slujit Sfânta Liturghie și a adresat credincioșilor un cuvânt de învățătură. L-a hirotonit întru preot pe diaconul Valentin Andrei Stoian, pe seama parohiei Holbav, protopopiatul Bran-Zărnești. La finalul Sfintei Liturghii, Î.P.S. Sa l-a hirotesit *iconom* pe preotul paroh Ionuț Marius Olteanu, a oferit acte de cinstire Adunării și Consiliului parohial, primarului comunei Bran, Gheorghe Hermeneanu, și altor binefăcători. De asemenea, Î.P.S. Sa a acordat domnului deputat Gheorghe Ialomițianu distincția „Crucea șaguniană pentru laici", în semn de apreciere pentru sprijinirea vieții bisericești din ținutul Branului. În fața locașului de cult, a oficiat slujba de sfințire a Troiței amplasate la intrarea în biserica parohială, edificată în cinstea eroilor șimoneni din timpul celor două războaie mondiale. În după-amiaza aceleiași zile, Î.P.S. Sa l-a instalat pe noul paroh de la parohia Tohanul Nou, părintele Ștefan Spîrchez. A adresat credincioșilor prezenți un cuvânt de învățătură.

Luni, 5 octombrie. A participat, la Școala de Aplicație pentru Unități Sprijin de Luptă „Eremia Grigorescu" din Sibiu, la festivitatea de deschidere a noului an de învățământ militar. A avut program de audiențe și lucrări de birou.

Marți, 6 octombrie. A predat cursuri de Teologie Liturgică la Facultatea de Teologie din Sibiu. A avut program de audiențe și lucrări de birou.

Miercuri, 7 octombrie. A vizitat șantierul de lucrări de la Centrul cultural-social „Sfântul Ierarh Andrei Șaguna" din localitatea Copșa Mică, jud. Sibiu.

Joi, 8 octombrie. Î.P.S. Sa a prezidat în Aula „Mitropolit Ioan Mețianu" de la Facultatea de Teologie din Sibiu Sinaxa monahală cu toți monahii Arhiepiscopiei Sibiului. În aceeași zi, a participat, la Catedrala mitropolitană din Sibiu, la etapa mitropolitană a concursului național de muzică bisericească „Lăudați pe Domnul!", adresând celor prezenți un cuvânt de învățătură.

Vineri, 9 octombrie. A vizitat Mănăstirea „Brâncoveanu" – Sâmbăta de Sus, jud. Brașov.

Duminică, 11 octombrie. A slujit Sfânta Liturghie la Catedrala mitropolitană din Sibiu și a adresat credincioșilor prezenți un cuvânt de învățătură.

Luni, 12 octombrie. A participat la Sf. Liturghie, oficiată la Catedrala mitropolitană, iar apoi la slujba de *Tedeum*, săvârșită la Capela Facultății de Teologie cu ocazia aniversării zilei de naștere a Î.P.S. Sale. A adresat celor prezenți un cuvânt duhovnicesc, de preaslăvire și mulțumire lui Dumnezeu. În aceeași zi, a oficiat slujba de binecuvântare a spațiilor reamenajate ale Bibliotecii Facultății de Teologie „Andrei Șaguna" din Sibiu.

Marți, 13 octombrie. A prezidat ședința Permanenței Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei Sibiului.

Miercuri, 14 octombrie – *Sărbătoarea Sf. Cuv. Parascheva.* A slujit Sfânta Liturghie la biserica „Sf. Cuv. Parascheva" din localitatea Gura Râului, protopopiatul Sălișteș, și a adresat credincioșilor un cuvânt de învățătură.

Joi, 15 octombrie. A prezidat, la Facultatea de Teologie „Andrei Șaguna" din Sibiu, comisia de examinare pentru obținerea gradului I în preoție.

Vineri, 16 octombrie. A avut program de lucru la cabinet.

Duminică, 18 octombrie. Î.P.S. Sa a slujit Sfânta Liturghie și a adresat credincioșilor un cuvânt de învățătură la Biserica „Adormirea Maicii Domnului" din localitatea Beclean, protopopiatul Făgăraș II. La finalul slujbei, Î.P.S. Sa l-a hirotesit *duhovnic* pe P.C. pr. Claudiu Păun.

Luni, 19 octombrie. A avut program de audiențe și lucrări de birou.

Marți, 20 octombrie. A predat cursuri de Teologie Liturgică la Facultatea de Teologie din Sibiu. A avut program de audiențe și lucrări de birou.

Miercuri, 21 octombrie. A prezidat ședința Permanenței Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei Sibiului.

Joi, 22 octombrie. A participat la Academia Forțelor Terestre „Nicolae Bălcescu" din Sibiu, la manifestările prilejuite de depunerea jurământului militar de către studenții anului I. A oficiat slujba de binecuvântare și a adresat celor prezenți un cuvânt de învățătură.

Vineri, 24 octombrie. A vizitat Mănăstirea „Brâncoveanu" – Sâmbăta de Sus, jud. Brașov.

Duminică, 25 octombrie. Împreună cu Preasfințitul Sofian Brașoveanul, Episcopul-vicar al Arhiepiscopiei Ortodoxe Române a Germaniei, Austriei și Luxemburgului, și cu Preasfințitul Ilarion Făgărășanul, Episcopul-vicar al Arhiepiscopiei Sibiului, Î.P.S. Sa a slujit Sfânta Liturghie la Mănăstirea Brâncoveanu – Sâmbăta de Sus. După Sfânta Liturghie a fost oficiat un Parastas la împlinirea a șase ani de la trecerea la cele veșnice a părintelui Teofil Părăian, fiind pomeniți și părinții marelui duhovnic de la Sâmbăta de Sus, alături de monahii, ctitorii și binefăcătorii așezământului monahal.

Luni, 26 octombrie – *Sărbătoarea Sfântului Dimitrie, Izvorâtorul de Mir.* Î.P.S. Sa a participat la hramul Mănăstirii „Sfântul Mucenic Dimitrie" din municipiul Sighișoara, județul Mureș. A slujit Sfânta Liturghie și a adresat credincioșilor un cuvânt de învățătură.

Marți, 27 octombrie. La sărbătoarea Sf. Cuv. Dimitrie cel Nou, Ocrotitorul Bucureștilor, Î.P.S. Sa a participat la Sfânta Liturghie solemnă, oficiată de către Preafericitul Părinte Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române. În aceeași zi, la Sala Radio din București, a asistat la desfășurarea *Concursului Național de Muzică Bisericească* – „Lăudați pe Domnul!".

Miercuri, 28 octombrie. A participat la ședința solemnă a Sfântului Sinod al Bisericii noastre, dedicată *„Anului omagial al misiunii parohiei și mănăstirii azi și Anului comemorativ al Sfântului Ioan Gură de Aur și al marilor păstori de suflete din Eparhii".*

Joi, 29 octombrie. A participat, la Palatul Patriarhiei, la lucrările ședinței plenare a Sfântului Sinod.

Vineri, 30 octombrie. A prezidat ședința Permanenței Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei Sibiului.

Pr. Dr. Cristian VAIDA

TEOLOGIE ȘI SPIRITUALITATE ORTODOXĂ

În urmă cu 2 ani am inițiat *colecția Pr. Prof. Dr. Ene Branișteș*, prin care dorim să oferim posterității studiile magistrului nostru care au fost publicate în diverse periodice. După publicarea a patru volume ce cuprind studiile de *Teologie Liturgică* și *Teologie Pastorală*, includem acum în seria lucrărilor Părintelui Profesor Ene Branișteș un volum ce s-a păstrat în manuscris, anume ***Istoria arhitecturii bisericești la români.***

Pentru a evidenția importanța și rolul deosebit pe care l-a deținut și-l deține locașul de cult (biserica) în viața religioasă a credincioșilor, Părintele Profesor

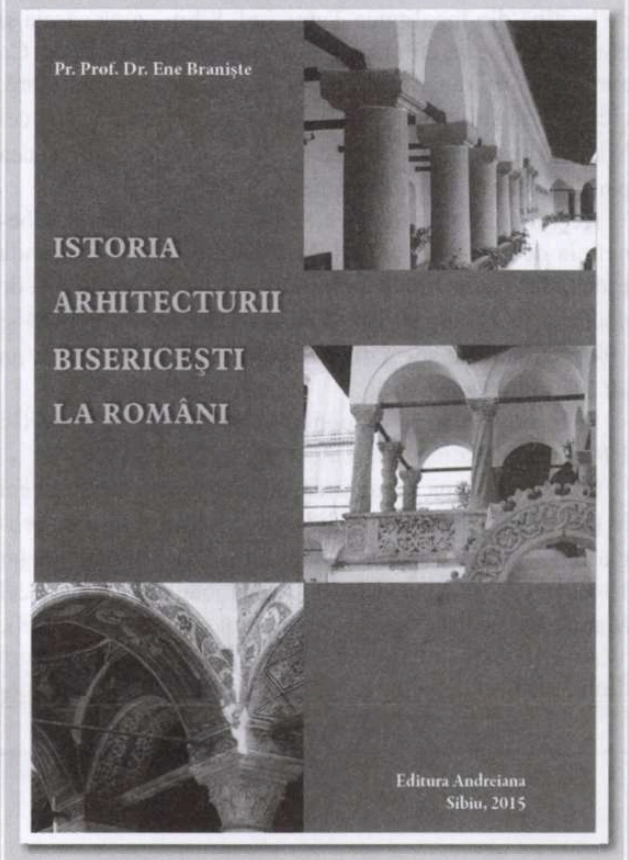

Ene Branișteș realizează, în volumul de față, mai întâi o scurtă retrospectivă istorică, prezentând, apoi, o descriere a arhitecturii bisericești la români, urmărind, pe rând, evoluția arhitecturii noastre bisericești în cele trei mari provincii ale pământului românesc de azi: Muntenia (cu Oltenia și Dobrogea, adică Țara Românească de pe vremuri), Moldova (cu Bucovina) și Ardealul.

Din lucrarea care acum vede lumina tiparului pentru prima dată reiese foarte clar că *arta românească nu e o artă de import, de împrumut sau de simplă imitație a unor modele străine; ea este un produs rezultat din fuziunea unui mare număr de elemente diferite atât prin natura, cât și prin proveniența lor. Nu e vorba de o artă hibridă și confuză, cum ne-am putea aștepta având în vedere poziția geografică a ținuturilor românești, situate la hotarul dintre Orient și Occident, dintre Nord și Sud și supuse celor mai contrare influențe. Dimpotrivă. Monumentele celor mai bune epoci de dezvoltare – sec. XIV, XVI-XVIII pentru Muntenia și sec. XV-XVII pentru Moldova* – fac dovada că meșterii contractori indigeni au știut să aleagă ceea ce era în armonie cu propria lor viziune despre realitate și artă și nu numai ceea ce satisfăcea și gustul lor de moment, dar și sensibilitatea lor cea mai profundă și permanentă.

Ne bucurăm că am reușit să începem restituirea scrierilor ce au fost realizate de către magistrul nostru, Pr. Prof. Dr. Ene Branișteș, aflate până acum în manuscris și ne angajăm că vom continua această muncă spre bucuria celui ce a contribuit în mod definitoriu la desăvârșirea noastră universitară în domeniul Teologiei liturgice și artei bisericești.

Mitropolitul Laurențiu

PR. PROF. DR. ALEXANDRU MOISIU – centenarul naşterii

Pr. Prof. Dr.
DUMITRU ABRUDAN

Părinţii, fie că sunt după trup sau după duh, ne marchează în chip pozitiv existenţa. Se şi înscriu ca atare pe locuri prioritare în fiasca noastră recunoştinţă.

Un astfel de loc îl ocupă şi pr. prof. dr. Alexandru Moisiu, de la a cărui naştere se împlineşte un secol. S-a născut în 15 noiembrie 1915, în Bucureşti, familia sa fiind însă de baştină din localitatea Ţapu, jud. Sibiu, zonă căreia şi noul născut se va afilia, pe tot parcursul existenţei sale. Ca atare, aici în Transilvania îşi va face şi pregătirea şcolară, elementară şi liceală. A fost elev la Liceul „Sf. Vasile cel Mare", din Blaj, între 1928 şi 1936. Confesional, făcea parte, ca atare, dintr-o familie de greco-catolici.

Rezultatele bune la învăţătură l-au favorizat în a beneficia de o bursă de studii la Colegiul „De Propaganda Fide", din Roma, unde a obţinut titlurile de licenţiat şi de doctorat în Teologie. Tot la Roma a urmat, între 1944 şi 1946, cursuri de specializare, la Institutul biblic şi la un alt Institut de ziaristică.

Şi hirotonia, întru diacon (în 1940) şi întru preot (în 1941), tot la Vatican i s-a făcut.

De îndată, după terminarea studiilor, în 1946 va reveni în ţară şi va ocupa funcţii didactice. Astfel, va preda religia la Liceul comercial de băieţi din Blaj (în anul şcolar 1946-1947) şi latina şi italiana, la Liceul „Sf. Vasile cel Mare", din aceeaşi localitate (în anul şcolar 1947-1948).

Anul 1948 este anul revenirii la Ortodoxie a multora dintre urmaşii celor care, în 1698-1701, s-au lăsat ademeniţi sau chiar au fost forţaţi să treacă la catolicism. Între cei care au adoptat o astfel de decizie, a reîntoarcerii la Biserica strămoşească, s-a numărat şi cel care a devenit, în 1950, dascăl şi ales părinte duhovnicesc al multor generaţii de tineri, ce au studiat la Institutul Teologic Universitar din Sibiu. A îndeplinit aici, între 1950 şi 1961, funcţia de lector, pentru limbile latină şi franceză, apoi, între 1961 şi 1968, pe cea de conferenţiar la Istoria artei creştine şi, în final, între 1968 şi 1983, pe cea de profesor titular, la Catedra de Liturgică, Pastorală şi Artă creştină.

S-a încadrat şi în tradiţia preoţimii ortodoxe, şi anume de a deveni soţ şi tată de familie.

Numărându-mă, în perioada anilor 1956-1960, între cei care l-au avut ca dascăl, la Institutul Teologic Universitar din Sibiu, pe cel pe care îl comemorăm acum, îmi exprim recunoştinţa şi aleasa preţuire pentru dăruirea cu care ne-a tratat pe toţi cei ce-l ascultam cu interes la orele de curs şi seminar. De asemenea, îi rămân îndatorat deopotrivă pentru sprijinul şi încurajarea de care m-am bucurat şi după revenirea mea, la aceeaşi instituţie de învăţământ teologic universitar din Sibiu, în 1971. La consiliile profesorale aveam un loc asigurat lângă dascălul meu mult preţuit. Am avut din nou de învăţat şi în privinţa activităţii desfăşurate la catedră şi în toate celelalte îndatoriri instructiv-educative.

Cu pregătirea academică de care a avut parte, a desfăşurat şi o bogată activitate de cercetare teologică. S-a axat mai ales pe literatura patristică, favorizat de cunoaşterea limbilor clasice, în special latina. Astfel a publicat extinse studii asupra operei unor autori patristici precum Sf. Grigorie Dialogul, Fer. Augustin, Sf. Chiril al Alexandriei, Sf. Ambrozie şi Sf. Vasile cel Mare. A tradus şi a tipărit integral „Cartea Regulei Pastorale", scrisă de Sf. Grigorie Dialogul (216 pag.). A publicat, de asemenea, articole, predici, recenzii în periodicele centrale şi eparhiale.

S-a mutat în veşnicie, în 1996, la venerabila vârstă de 81 de ani.

Tabloul cu venerabilul său chip, pe care îl reproducem şi noi, se află expus în galeria tablourilor dascălilor fostului Institut Teologic şi al actualei Facultăţii de Teologie „Andrei Şaguna", galerie expusă în Aula „Mitropolit Ioan Meţianu", a acestei instituţii teologice universitare sibiene.

Pomenirea lui din neam în neam !

Kitsch-ul religios (I)

„Frumuseţea este promisiunea fericirii"
(Stendhal)

Am pornit acest demers cultural de la aserţiunea lui Stendhal pentru a descoperi cititorului „ţinta", chiar dacă demersul este anevoios şi în acelaşi timp dureros.

Sunt şi eu de acord cu Radu Paraschivescu atunci când afirmă că România e bolnavă şi că fiecare dintre noi, care ţinem la ţara noastră, datorăm un soi de sinceritate dureroasă locului unde ne naştem şi profesiei pe care o slujim [Radu Paraschivescu, *România* în *7 gesturi,* Ed. Humanitas, Bucureşti, 2015, p. 11 şi urm.]. Drept pentru care, ţine de noi să punem în discuţie şi lucrurile care nu merg (chiar dacă problematica kitsch-ului se adresează unui public mai rafinat), punându-ne în joc discernământul şi demnitatea, pentru că orice om întreg la minte doreşte ca ţara lui/biserica lui să fie din ce în ce mai sănătoasă şi mai armonioasă.

Kitsch-ul este unul din cele mai tipice produse ale modernităţii şi în toată diversitatea sa sugerează repetiţie, banalitate, trivialitate etc., pentru că una din caracteristicile fundamentale ale modernităţii este „ipocrizia luxului" (Alexis de Tocqueville). Conceptul care desemnează kitsch-ul apare în anii '70 ai secolului al XIX-lea în jargonul comercianţilor de artă din Munchen, fiind utilizat pentru a desemna producţia artistică ieftină. Abia la începutul secolului XX termenul a devenit internaţional cu o etimologie încă incertă [vezi pe larg tema la Matei Călinescu, *Cinci feţe ale modernităţii. Modernism, avangardă, decadenţă, kitsch, postmodernism*, Ediţia a II a, Polirom, Iaşi, 2005, p. 228 şi urm.].

Indiferent de contextul în care apare, kitsch-ul implică noţiunea de „nepotrivire estetică" sau, mai direct spus, de „prost gust". Acesta din urmă constă, în vremurile moderne, într-o iluzie a gustului manipulată din punct de vedere ideologic.

Prin ştergerea memoriei artelor tradiţionale, kitsch-ul a devenit cheia de lectură a întregii societăţi, migrând din domeniul material în cel spiritual şi devenind, din păcate, un mod de viaţă. El este revelator al „bolii de civilizaţie" de care suferă întreaga societate, fiind vorba de devalorizarea generală a acesteia, şi nu doar a anumitor valori constitutive, cum ar fi, de pildă, cele religioase [Mirel Bănică, *Religia în fapt. Studii, schiţe* şi *momente*, Ed. Eikon, Cluj-Napoca, în special articolul „Ordinea kitsch", pp. 72-79].

De fapt, însuşi titlul acestui demers – Kitsch-ul religios – poate fi considerat un pleonasm în măsura în care evenimentul eclezial este transformat/denaturat sub forma unei religiozităţi determinate de nevoile naturale.

Varianta ideologică a credinţei, o trăsătură tipică a transformării evenimentului eclesial în religie, percepe mărturia experienţei bisericeşti ca pe un set de propuneri teoretice cu o utilitate imediată pentru practica vieţii. Credinţa nu mai înseamnă încrederea acordată omului, atunci când iubeşte sincer şi nu mai presupune străduania relaţiilor de comuniune în vederea eliberării omului din înrobirea faţă de propriul eu.

Modul de existenţă pe care îl vesteşte evenimentul eclesial (un mod de eliberare de limitările timpului, spaţiului, degradării şi morţii) este dragostea. Iar ea înseamnă ieşirea din blindarea egoistă a naturii individuale şi participare la relaţiile de comuniune a existenţei. [Vezi pe larg Christos Yannaras, *Contra Religiei*, Ed. Anastasia, Bucureşti, 2011, în special capitolul „Experienţa ca psihologem", pp. 88-95.]

Creştinismul transformat în religie – spune Yannaras – nu se arată interesat de ontologie, de lupta pentru sensul existenţei, ci se interesează de psihologie ca prioritate a unor trăiri subiective ce capătă valoare de realitate pentru subiect.

Individul ce practică religia creştină nu se preocupă de *relaţie* ca mod de existenţă şi cunoaştere, ca mod de dăruire pentru transcenderea sinelui. Este „creştin" nu pentru că participă în calitate de membru la evenimentul eclesial al unui anumit corp ecleziastic, ci pentru că „principiile creştine" reprezintă convingerile lui individuale. Posteşte pentru vrednicia pe care i-o oferă postul, nu pentru a participa la modul comun de primire a hranei împreună cu toată Biserica.

Individul aşa-zis creştin practică religia pentru a câştiga prin propriile eforturi şi strădanii vrednice de răsplată mântuirea individuală, posibilitatea ca propriul eu să existe veşnic. Îşi trăieşte religiozitatea ca un ansamblu de îndatoriri, obligaţii, sarcini, ce constituie condiţii şi premize obiective pentru ca să fie răsplătit, să câştige fericirea veşnică, individual şi doar pentru sine, chiar dacă cei aflaţi în imediata sa apropiere sunt sortiţi chinurilor veşnice [Christos Yannaras, *op. cit*, pp. 90-92].

Transformarea în religie a evenimentului eclesial ni se pare cea mai gravă formă de „kitsch religios" care atrage după sine o multitudine de simptome ale idolatrizării tradiţiei.

În condiţiile transformării în religie, oamenii înţeleg prin termenul de „Biserică" mecanismul organizatoric şi administrativ al unei religii – al religiei creştine, mecanism ce fiinţează şi el pentru a sluji „nevoile religioase ale poporului".

Biserica – ne atrage atenţia Yannaras – nu are pretenţia de a fi o religie infailibilă, o ideologie combatantă, mai eficientă decât altele, sau o etică „mai înaltă". Înaintează propunerea unei participări empirice la străduania atingerii sensului existenţei/speranţei, prin invitaţia: „Vino şi vezi!"

Vorbeşte de străduania credinţei, adică a transcenderii sinelui prin dragostea ce reprezintă cunoaştere. Se cucereşte prin renunţarea la pretenţiile eului, la cerinţele folosului propriu. Renunţarea la certitudini, siguranţă, blindarea asigurării – credinţa nu are altă deontologie în afara reciprocităţii dragostei [*Ibidem*, p. 154].

Cu toate acestea, ne încredinţăm deseori Tradiţiei cu iluzia transcenderii sinelui şi a credinţei, în timp ce în realitate vânăm prin credinţa noastră o asigurare egoistă.

Pr. Cristian MUNTEAN

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Un mecenat basarabean uitat: VASILE STROESCU

Pr. Prof. Dr.
MIRCEA PĂCURARIU

Sunt mulți cărturari și patrioți români care au intrat într-o nemeritată uitare. Unul dintre aceștia a fost mecenatul basarabean Vasile Stroescu, membru de onoare al Academiei Române, de la nașterea căruia se împlinesc 170 de ani și, nu peste mult timp, se vor împlini 90 de ani de la trecerea sa la cele veșnice. S-a scris puțin despre el (Gheorghe Bezviconi, mitropolitul Antonie Plămădeală, Iurie Colesnic, Constantin Stan, Mihail Sofronie). De aceea încercăm, în paginile de față, să-l readucem în atenția noastră, a celor de azi, punând în lumină opera sa filantropică, culturală și patriotică.

S-a născut la Trinca, în județul Hotin din nordul Basarabiei, la 11 noiembrie 1845, într-o veche familie de boieri moldoveni din stânga Prutului. A învățat la un liceu din Kamenetz-Podolsk, la Liceul *Richelieu* din Odessa, apoi la Facultatea de Drept a Universității din Sankt Petersburg, studii încununate cu un doctorat la Universitatea din Berlin. Pentru scurt timp (1867-1875), a funcționat ca judecător la Hotin, după care s-a dedicat administrării imensei sale averi; moștenise 8.000 ha de pământ (ajungând apoi la 25.000 ha), la care se adaugă hergheliile de cai de rasă, cirezi de vite, turme de oi, imobile ș.a. Terenurile sale le da în arendă, dar numai unor moldoveni, înființând *obști țărănești*, care erau o noutate la vremea respectivă. De regulă, stătea puțin în Trinca natală, ci mai mult la Odessa și în stațiunea Davos în Elveția. De acolo pleca în lungi călătorii de studii în toată lumea. De pildă, din toamna anului 1913 și până în vara anului 1914, a călătorit în America de Sud și de Nord, în Australia, în Asia (Japonia, China, India), apoi prin Canalul de Suez, Mediterana și Marea Neagră, s-a întors la Odessa.

Dispunând de o asemenea uriașă avere, Vasile Stroescu și-a îndreptat atenția spre instituțiile culturale românești de pretutindeni, care aveau nevoie de sprijinul său financiar. În primul rând notăm cele patru biserici pe care le-a ctitorit în satele basarabene Trinca, Pociumbăuți, Sofrânceni și Zăicani (cea din urmă de mari dimensiuni, în stilul specific bisericilor rusești). A oferit banii necesari pentru construirea a două dispensare medicale la Trinca și Brătușeni. Prin 1899, a oferit autorităților țariste o parte din averea sa, pentru deschiderea unor școli românești în Basarabia, dar a fost refuzat.

În această situație, atenția lui Vasile Stroescu se îndreaptă spre frații săi din vechea Românie, dar mai ales spre cei din Transilvania. Așa se face că în 1902 a oferit Ministerului Instrucțiunii din București suma de 200.000 de lei pentru construirea de școli în județele Neamț, Suceava, Botoșani și Dorohoi. În 1908 a făcut o nouă donație, de 100.000 de lei, tot pentru construirea de școli în mediul rural. O danie deosebită a făcut autorităților românești în anul 1906, și anume 200.000 de lei aur pentru construirea unei catedrale ortodoxe în București; din nefericire nu s-a făcut nimic, și nu se știe care a fost soarta acestei generoase donații.

Este bine să notăm aici că fratele său Mihail (1836-1889) oferise sume importante de bani pentru construirea *Ateneului Român* și a Azilului *Elena Doamna*, ambele în București, la care se adaugă 100.000 de lei pentru sprijinirea unor școli românești și 25.000 de florini pentru *Asociația meseriașilor români* din Brașov; de asemenea, a înființat dispensare medicale la Stolniceni și Costești, în Basarabia, și a oferit burse de studii la Facultățile de Medicină din Viena, Berlin și Paris.

Revenind la Vasile Stroescu, trebuie să menționăm mai ales sprijinul său dezinteresat acordat școlilor confesionale românești din Transilvania și Banat, precum și unor instituții culturale românești de aici: Asociațiunea *Astra,* Societatea de lectură *Petru Maior* a studenților români din Budapesta, *Reuniunea femeilor române* din Arad și din Sibiu, burse pentru studenții români de la Universitățile din Budapesta și Cluj, pentru elevii de la *cursurile de pedagogie* din Sibiu, Blaj și Arad, pentru elevii de la Gimnaziul *Andrei Șaguna* din Brașov, pentru tipărirea unor opere ale clasicilor noștri, care urmau să fie împărțite țăranilor români, ajutoare pentru oameni săraci, dar și sume impresionante pentru înființarea de *bănci populare sătești*, pentru sprijinirea unor țărani din sate în care au avut loc incendii sau inundații, pentru zidirea de biserici.

După 1907, când au intrat în vigoare cunoscutele legi școlare ale ministrului șovin Apponyi Albert, prin care se urmărea maghiarizarea școlilor primare românești din parohii mai sărace, Vasile Stroescu a venit și în sprijinul acestora. Câteva sute de școli românești – fie ortodoxe, fie unite – au fost ajutate cu câte 200 de coroane, 500 de coroane, 800 de coroane, 1.000 de coroane; notăm că salariul unui învățător confesional era de câte 400-500 coroane anual.

Reținem în mod deosebit ajutorul de 100.000 de coroane oferit pentru zidirea unei clădiri noi pe seama Institutului teologic-pedagogic din Sibiu (actuala clădire a Facultății de Teologie *Andrei Șaguna* din Sibiu; cheltuielile totale s-au ridicat la 300.000 de coroane, deci Stroescu a oferit o treime).

Încheiem aceste date privitoare la opera filantropică și culturală a lui Vasile Stroescu, prezentând și activitatea sa național-politică. Încă din anul 1917, patrioții români din Basarabia l-au ales președinte al Partidului Național Moldovenesc, care milita pentru unirea cu România. A sprijinit financiar ziarul acestui partid, *Cuvânt moldovenesc*; de asemenea, a fost ales în *Sfatul țării* din Chișinău. În septembrie 1918, a fost ales în *Consiliul Național al unității românești*, constituit la Paris, sub conducerea lui Take Ionescu. După realizarea Unirii din 1918, Vasile Stroescu a fost ales deputat în primul Parlament al României întregite, la alegerile din noiembrie 1919. În calitate de președinte de vârstă, a condus lucrările *ședinței solemne* din 29 decembrie 1919 – în prezența regelui Ferdinand și a reginei Maria –, care a ratificat actele de unire ale Basarabiei, Bucovinei, Transilvaniei și Banatului cu vechea Românie.

Trebuie să notăm, în mod deosebit, că la 24 mai 1910, Vasile Stroescu a fost ales membru de onoare al Academiei Române, având în vedere contribuția sa excepțională la promovarea învățământului românesc, dar mai ales opera sa filantropică. În același an, Consiliul comunal al orașului București a hotărât ca o stradă din Capitală să-i poarte numele. În aprilie 1910, a fost ales membru de onoare al *Asociațiunii transilvane pentru literatura română și cultura poporului român (Astra)*.

A trecut la cele veșnice la 14 aprilie 1926 în București, fiind înmormântat la cimitirul *Sfânta Vineri.* Guvernul de atunci a hotărât să i se facă *funeralii naționale*. Cu acest prilej a vorbit, între alții, profesorul academician Ioan Lupaș, care a pus în lumină personalitatea sa de cărturar, patriot și mecenat. Vasile Stroescu nu trebuie să fie uitat!

Credința cea dumnezeiască și superstiția cea de toate zilele

(urmare din p. 2)

Și aici suntem deja în mijlocul nenumăratelor *neo-superstiții și neo-idolatrii*, cu care ne-am obișnuit atât de mult în ultimii ani (sau ultimele decenii/secole?) încât, chiar dacă (încă) nu le recunoaștem ca atare (adică drept superstiții și idolatrii), ele chiar asta sunt, închizându-ne sufletul în labirinturi ale rătăcirii. Ce altceva reprezintă credința (oarbă) în „atot-știința" și „înțelepciunea" informației (mass-) mediatice revărsate pe ecranele de tot felul (de la cele ale telefoanelor până la cele cât peretele) sau credința fără discernământ în „folosul" și „puterea" mașinilor, aparatelor, instalațiilor, rețelelor etc. ce ne-au înlănțuit ființa până în taina intimității personale, deși atâtea generații ale părinților noștri s-au descurcat foarte bine și fără ele? Iar despre duhul otrăvit al credinței în „atotputernicia" banului (foarte „schimbător" în „valoare") nici nu mai trebuie să vorbim, pentru că este o boală prea veche, adâncă și răspândită deja peste atâtea alte generații… Mai mult chiar, din mijlocul acestor orbiri „curente" oare nu avem câteodată pretenția de a propovădui Cuvântul adevărului? Dar suntem atunci mai mult decât „mormintele cele văruite" (Mat. 23, 27) care cred, în orbirea lor, că pojghița subțire de var este totul, că, „de, așa merg/se fac lucrurile" în lumea aceasta?

Apoi credințele „crypto-superstițioase" (adică superstițiile ascunse, „mascate") în ecologisme de tot felul (privind „hrănirea" mai ales) sau în tot felul de medicații „miraculoase" (și foarte mincinoase), care nu fac decât să mai adauge (și nici aceasta foarte sigur) niște/câțiva ani amărâți și (adesea degeaba) trecători de viață pământească, umpluți cu obsesia sănătății trupești și mintale imanente, „de aici" – dar unde nu este vorba despre sănătatea sufletească cea adevărată, duhovnicească, în care „roada Duhului este dragostea, bucuria, pacea, îndelungă-răbdarea, bunătatea, facerea de bine, credința" (2 Cor. 5, 22)… Oare toate rătăcirile de la credința cea adevărată mai înainte amintite, pe lângă atâtea altele, ca niște superstiții „de toate zilele" pe care nu le mai trecem prin filtrul luminii dumnezeiești din lăuntrul nostru, nu cumva estompează sau chiar ajung să stingă dorul cel adevărat și curat după veșnicia Împărăției lui Dumnezeu?

Cu totul și cu totul altfel este **credința cea adevărată**, cea **în Dumnezeu**, ziditoare a ființei noastre și cu țintă dincolo de clipele trecătoare și numărate ale acestei vieți, spre orizontul veșnic și de necuprins al Împărăției cerurilor, cea făgăduită de Însuși Cuvântul lui Dumnezeu, de Mântuitorul nostru Iisus Hristos: „Căutați mai întâi împărăția lui Dumnezeu și dreptatea Lui și toate acestea se vor adăuga vouă" (Mat. 6, 33), pentru că „asemenea este împărăția cerurilor cu o comoară ascunsă în țarină, pe care, găsind-o un om, a ascuns-o, și de bucuria ei se duce și vinde tot ce are și cumpără țarina aceea. Iarăși asemenea este împărăția cerurilor cu un negustător care caută mărgăritare bune. Și aflând un mărgăritar de mult preț, s-a dus, a vândut toate câte avea și l-a cumpărat" (Mat. 13, 44-46).

De aceea trebuie să lepădăm („să vindem") toate cele de puțin folos în care credem cu superstițioasă rătăcire, pentru a dobândi („a cumpăra") cele de folos veșnic și mântuitor, ale Împărăției lui Dumnezeu.

LEGISLAȚIA CANONICĂ ORTODOXĂ
cu privire la superstiții și la efectele acestora asupra calității vieții umane

Oamenii dintotdeauna au fost interesați să-și cunoască soarta sau viitorul. Potrivit gândirii antice, soarta era descrisă ca fiind implacabilă pentru zei și pentru oameni, aceștia neputând întreprinde nimic ca să i se sustragă. De-abia mai târziu, învățătura creștină a lămurit faptul că soarta omului nu este predestinată, ci este rezultatul sinergiei (conlucrării) dintre om și Dumnezeu, bazată pe alegerile libere pe care fiecare om poate să le facă, ținând sau neținând cont de voia lui Dumnezeu. Proverbul *Ce ți-e scris, în frunte ți-e pus,* prin care oamenii încearcă să-și justifice modul de viață și să scape de responsabilitatea propriilor fapte, transferând exclusiv pe seama lui Dumnezeu propriile lor succese sau, mai ales, insuccese, este total greșit. Dumnezeu, în realitate, pe toate le îngăduie, dar nu pe toate le voiește. Le îngăduie pe toate, respectând liberul arbitru al fiecărei făpturi raționale, dar voiește și binecuvântează doar acele acțiuni și alegeri ale persoanelor raționale care fac voia Sa, exprimată în Dumnezeiasca Revelație.

În societatea contemporană, definită de sociologi ca postmodernă, întâlnim – datorită ignoranței sau a unei insuficiente cunoașteri a învățăturii creștine de origine Revelată – două moduri de abordare a felului în care este descrisă realitatea: prin exagerarea unilaterală și nerațională a paradigmei creștine, născându-se astfel superstiția sau prin negarea absolută a acesteia, fiind favorizată apariția scientismului. Atât superstiția, cât și scientismul nu sunt altceva decât poziționări extreme ale cunoașterii umane, în raport cu cele două modalități de transmitere a Revelației Divine, naturală sau supranaturală, fizică sau metafizică, stiintifică sau religioasă.

Superstiția este, potrivit definiției din DEX, prejudecata determinată de credința că toate cele care se întâmplă în natură și în societate, sunt manifestarea unor forțe supranaturale sau că anumite întâmplări sunt prevestiri ale viitorului. Aceasta poate fi apreciată ca o fetișizare a credinței.

Scientismul, la rândul său, reprezintă concepția filozofică pozitivistă care consideră că știința, concepută ca un ansamblu de cunoștințe „pozitive", exacte și eliberată de orice implicații „metafizice", este singura în măsură să rezolve toate problemele cunoașterii. Aceasta este o fetișizare a științei.

Ambele aspecte ale cunoașterii umane, știința și credința își dispută întâietatea și autoritatea în domeniul cunoașterii, concurând una cu cealaltă în ceea ce privește felul în care trebuie descrise și reprezentate lumea și creația în ansamblul lor. Supralicitând și arogându-și infailibilitatea în materie de cunoaștere absolută, din cauza lipsei de discernământ, de onestitate, dar și a dorinței de despărțire a competențelor proprii fiecărui domeniu – domeniile fiind în realitate complementare –, atât hermeneutica religioasă, cât și cea științifică eșuează în mod lamentabil în superstiție sau în scientism. Pentru ca acestea să fie corectate și depășite la nivelul cunoașterii comune și al mentalității colective, se impune intensificarea dialogului onest între credință și știință, între Biserică și Universitate, între Revelație și deducție.

Din punct de vedere moral, practicarea superstițiilor încalcă porunca I a Decalogului: „*Eu sunt Domnul, Dumnezeul tău, Care te-a scos din pământul Egiptului și din casa robiei.* ***Să nu ai alți dumnezei în afară de Mine***. Să nu-ți faci chip cioplit și *niciun fel de asemănare cu cele ce sunt sus, în cer, și cu cele ce sunt jos, pe pământ, și cu cele ce sunt în apele de sub pământ. Să nu te închini lor, nici să le slujești*" (Ex. 20, 2-5).

Porunca întâi interzice cinstirea altor dumnezei în afară de Unicul Domn Care S-a revelat poporului său. Ea proscrie superstiția și impietatea. Superstiția reprezintă, într-un fel, un exces pervertit de religie. Superstiția reprezintă devierea și falsificarea sentimentului religios, dar și a practicilor pe care le impune acesta. Ea se poate înfățișa și sub masca cultului adus adevăratului Dumnezeu, de exemplu, când se atribuie o importanță oarecum magică anumitor practici, de altfel legitime sau necesare. A lega eficacitatea numai de materialitatea rugăciunilor sau a semnelor sacramentale, în afara dispozițiilor interioare corespunzătoare, înseamnă a cădea în superstiție.

Sf. Scriptură atrage atenția asupra primejdiei în care se află orice om care cochetează cu superstițiile, magia și vrăjitoria de tot felul. Cei care recurg la astfel de acte sunt pedepsiți de Dumnezeu, sancționați de canoanele Bisericii și de legislația de stat, acolo unde statul mai funcționează după principii creștine.

Dumnezeu poruncește în Cartea Exodului că oricine se va afla făcând vrăji și farmece, trebuie să moară: „Pe vrăjitoare să n-o lași să trăiască" (Exod. 22, 17); iar în Levitic, poruncește să se ucidă cu pietre oricare bărbat sau femeie care ar voi să se facă medium sau ghicitor: „Bărbatul sau femeia care va chema morții sau care va face vrăji, cu moarte să moară: cu pietre să-i ucideți, că vinovați sunt!" (Lev. 20, 27); și iarăși zice: „ Dacă vreun suflet va alerga la cei ce cheamă morții sau la vrăjitori ca să se desfrâneze după ei, Eu îmi voi întări fața împotriva sufletului aceluia,

și-l voi stârpi din poporul său" (Lev. 20, 6).

Observăm că pe regele Manase l-a pedepsit Dumnezeu cu robie amară și grea în Babilon, deoarece „trecea pe fiii lui prin foc și făcea descântece și felurite vrăji, și a făcut grăitori din pântece și vrăjitori și a înmulțit a face rău înaintea Domnului, ca să-l înlăture pe el de la împărăție" (II Paralipomena 33, 6). Pe regele Saul l-a pedepsit Dumnezeu cu pierderea împărăției și cu moarte de ocară, pentru că a lăsat pe Dumnezeu și a chemat femeie grăitoare din pântece, urmând ghiciturile ei (I Regi 28, 7), iar pe împăratul Ohozia s-a mâniat Dumnezeu foarte tare, din pricina faptului că a trimis să fie consultată vrăjitoarea din Ecron.

Biserica Ortodoxă, fiind conștientă de aceste realități, a sancționat și condamnat în propria sa legislație canonică superstiția sub diversele ei forme de manifestare, deoarece aceasta deformează adevărul și realitatea.

Cel mai aspru îi pedepsește pe vrăjitori Sfântul Vasile cel Mare. Iată ce spune în canonul 72: „Cel ce se dă vrăjitorilor, sau unora ca acestora, se va canonisi cu canonul ucigașilor" (vezi și Sfântul Grigorie de Nyssa, Can. 3; Sin. Laodiceea, Can. 36). Acesta așază pe vrăjitori în rândul ucigașilor de oameni și a celor lepădați de Dumnezeu, oprindu-i de la Sf. Împărtășanie, de la 10 până la 20 de ani. În Canonul 65, același Sfânt Vasile cel Mare, zice: „Femeia ce va fermeca pe străini și pe ai săi se oprește de la cele sfinte 9 ani și face 500 de metanii pe zi".

La rândul său, Sinodul Trulan codifică experiența și gândirea Părinților Bisericii de până la el și afirmă în Canonul 61 (OSÂNDIREA SUPERSTIȚIILOR ȘI A CELOR CE LE PRACTICĂ): *Cei ce se dau pe mâna ghicitorilor, sau a celor ce se numesc sutași, sau a altora de acest fel, ca de la aceia să învețe (afle) ceea ce ei ar voi să le descopere lor, să cadă sub canonul de 6 ani, după cele ce s-au orânduit (hotărât) mai înainte de către Părinți despre aceștia. Acelorași pedepse trebuie să fie supuși și cei ce trag după ei urși sau alte astfel de dobitoace spre înveselirea (distracția) și vătămarea celor simpli, și cei ce spun norocul și urmează spița neamului (genealogia) și o mulțime de alte oarecare ziceri de acest fel, care sunt numite după vorbele cele deșarte ale rătăcirii, și cei ce se numesc gonitori de nori și vrăjitori, și cei făcători de apărătoare (talismane) și ghicitori.*

Cei ce stăruie în acestea și nu se schimbă și nu se feresc de astfel de meșteșuguri, pierzătoare și păgânești (elinești), orânduim să fie lepădați cu totul din Biserică, precum rânduiesc și Sfintele Canoane. Căci ce împărtășire are lumina cu întunericul?, precum zice apostolul, sau ce împreună petrecere are Biserica lui Dumnezeu cu idolii? Sau ce parte are credinciosul cu necredinciosul? Sau ce potrivire este între Hristos și Veliar? (II Cor. 6, 14-16), iar în Canonul 62 (PRAZNICELE ȘI DATINILE PĂGÂNEȘTI SĂ NU FIE ȚINUTE DE CREȘTINI): *Așa-zisele Calende, și cele numite Vota, și cele chemate Brumalia, și prăznuirea care se face în cea dintâi zi a lunii lui martie voim ca de îndată să fie scoase din viețuirea credincioșilor. Dar mai lepădăm și jocurile obștești (dansurile publice) ale femeilor, ca necuviincioase și ca putând naște (provoca) multă pagubă și vătămare, dar încă și jocurile (dansurile) jucate (executate) fie de bărbați, fie de femei, în numele (cinstea) celor numiți în mod mincinos dumnezei de către elini (păgâni), și slujbele (ceremoniile) ce se fac după un obicei vechi și străin vieții creștinilor, orânduind ca niciun bărbat să nu se îmbrace în haină femeiască sau femeia în cea care se potrivește bărbaților, dar nici să nu puie asupra lor obraze (măști) de haz (comice) sau de batjocură (satirice) închipuind satiri, sau de jale (tragice), nici să nu se strige numele blestematului Dionisos, când se strivesc strugurii în teascuri, nici turnând vinul în vase să nu stârnească (provoace) râsul, făptuind cele ale rătăcirii diavolești, sub chipul neștiinței sau a deșertăciunii. De aceea, cei care de acum înainte s-ar apuca să facă ceva din cele zise mai înainte, după ce au fost puși în cunoștință, poruncim ca aceștia, dacă ar fi clerici, să se caterisească, iar dacă ar fi laici, să se afurisească.*

Sfântul Ioan Postitorul scurtează canonul impus vrăjitorilor și celor ce aleargă la vrăji, la numai 3 ani oprire de la Sf. Euharistie, dacă aceștia se mărturisesc de păcat, dacă îl părăsesc definitiv, dacă țin post zilnic până la orele 3 după masă și fac câte 250 de metanii pe zi.

Arhimandritul Nicodim Sachelarie, cunoscut pentru contribuția sa la edificarea conștiinței canonice a Bisericii Ortodoxe Române, a surprins extraordinar de bine, în *Pravila Bisericească*, paragraful 1931, natura și efectele superstiției asupra gândirii umane: *Superstițiile sunt credințe și practici greșite moștenite din lumea păgână care, necunoscând adevărul lui Dumnezeu și nici adevărurile științelor naturii și ale vieții au rătăcit pe oameni întru neștiința lor. Orice fel de credințe deșarte și superstițioase se canonisesc de Biserică, ca și vrăjitoria.*

Legislația de Stat a Imperiului Bizantin a oscilat mult timp între condamnarea totală a superstiției și magiei și incriminarea parțială a acestora, deoarece acestea erau privite sub două aspecte, pozitiv și negativ, în funcție de efectele acestora în viața oamenilor, magie benefică (albă) și magie malefică (neagră).Împăratul Leon al VI-lea Filozoful, prin *Novella 65*, interzice orice practică magică, indiferent de utilitatea sau inutilitatea ei. În realitate, această lege abrogă definitiv dispozițiile 9, 18, 4 din Codul lui Iustinian potrivit cărora se opera distincția între două

(continuare în p. 7)

Protos. Dr. Maxim VLAD

CULTUL LUMÂNĂRII ÎN TRADIȚIA BISERICII ORTODOXE

Din punct de vedere simbolic, lumânarea concentrează în sine o multitudine de înțelesuri, legate de Persoana și lucrarea Mântuitorului Iisus Hristos în lume. Așa se face că, atunci când aducem această jertfă în sfintele lăcașuri de închinare, facem dovada „credinței care luminează mintea întru cunoașterea luminii spirituale și a iubirii sfinte care încălzește inima și înalță sentimentul nostru de adorare către Cel Preaînalt". Ca obiect liturgic, lumânarea se aprinde atât pentru cei vii, cât și pentru cei morți, fiind folosită în aproape toate sfintele slujbe.

„Veniți de primiți lumină! Lumina lui Hristos luminează tuturor". Iată un îndemn pe care mulți dintre frații noștri, astăzi, mai mult ca oricând, nu mai doresc să îl ia în seamă. Mulți sunt cei care, la ceas de întuneric, încearcă să stingă din sufletele noastre și ultima licărire de lumină. Și orbiți parcă din ce în ce mai mult de stăpânul întunericului, fără pricepere și fără de minte, nesocotesc mulțimea bunătăților pe care Părintele nostru Cel Preaîndurat le revarsă din belșug asupra lumii.

Întru luminarea credinței

Prezența lumânării în viața fiecărui creștin se justifică odată cu primirea Sfântului Botez. Legată de acest eveniment, originea etimologică a cuvântului „*luminare*" (lat.: „*luceo, lux, lucere*" – „a luci, a lumina", grc.: *fotismos* – luminare), în fapt vechea denumire a Tainei, constituie un important suport pentru rolul și importanța eclesială a lumânării.

Sfânta și pravoslavnica noastră Biserică a așezat dintotdeauna lumina ca pe o haină pe umerii celor pe care i-a primit la sânul ei, pecetluindu-i cu numele de creștini. „Dă-mi mie haină luminoasă, cel ce te îmbraci cu Lumina ca și cu o haină", spune cântarea de după întreita cufundare în apă a pruncului. Întru această însoțire dumnezeiască ne facem părtași adevăratei credințe, purtând lumina harului ca pe o podoabă întru numele Domnului nostru Iisus Hristos. Primind această haină, nu mai trăim în întuneric, întrucât am devenit fii ai Luminii.

Taina Botezului se face pentru „cel ce vine la luminare" cuptor curățitor de patimi, lămurindu-l pe credincios precum aurul în topitoare, așa cum a vestit oarecând prorocul: „Căci El este ca focul topitorului și ca leșia nălbitorului. Și El se va așeza să lămurească și să curețe argintul; El va curăța pe fiii lui Levi și-i va lămuri ca pe aur și argint, și vor aduce Domnului jertfă întru dreptate" (Maleahi 3, 2-3). Sfântul Ioan Botezătorul, cel mai mare dintre prorocii Vechiului Legământ, a arătat că Domnul „va boteza cu Duh Sfânt și cu foc" (Mt. 3, 11), înțelegându-se de aici dimensiunea eshatologică a Tainei. Așadar, Botezul se face „trecere din lumea întunericului, unde stăpânește diavolul, în împărăția luminii, unde domnește Hristos, Cel ce este «lumina vieții» (In. 8, 12), și Care «luminează pe tot omul ce vine în lume» (In. 1, 9). De aici înainte cei botezați «sunt fii ai luminii și fii ai zilei, nu mai sunt ai nopții, nici ai întunericului» (I Tes. 5, 5)" (Ene Branișteș, *Liturgica specială*, p. 303). Tradiția primelor veacuri creștine confirmă din plin acest adevăr, botezul fiind numit „luminare", iar candidații la Botez, „cei către luminare", formulă folosită și astăzi în Liturghia „Darurilor mai înainte sfințite".

Lucrarea lăuntrică a harului

Viața creștinului botezat se găsește într-o permanentă legătură cu harul Duhului Sfânt care se revarsă din belșug peste ea. Aceste înțelesuri, de multe ori dincolo de puterea noastră de pricepere, ni se descoperă în chip simbolic în „taina lumânării". Ea ne este alături din primele ceasuri ale vieții, preînchipuind „lumina interioară a harului împărtășit prin botez și candela faptelor bune cu care noul botezat îl va întâmpina pe Mirele Ceresc, ca și fecioarele cele înțelepte din pilda evanghelică" (Sf. Grigorie Teologul, *Cuv. 40 la Sfântul Botez*, p. 24 – *PG*, t. 36, col. 381 B). În același fel putem înțelege rostul făcliilor aprinse pe care nașii le poartă în timpul Tainei Sfintei Cununii, ele fiind simbol al „curăției mirilor și al luminii darului dumnezeiesc" (Sf. Simeon al Tesalonicului, *Despre Sfintele Taine*, p. 181).

Întreaga configurare simbolică a lumânării este întărită practic de taina materiei din care este alcătuită. Astfel, ținând cont de faptul că lumânările noastre sunt confecționate din ceară curată, liturgiștii Bisericii noastre au adus următoarele explicații: „ceara se culege de albină din cele mai curate și binemirositoare flori, iar albina era considerată de cei vechi, tipul virginității. De aceea, ceara simbolizează trupul lui Hristos, fructul corpului Sfintei Maria, Fecioarei celei pline de mireasma tuturor virtuților" (Vasile Mitrofanovici, Teodor Tarnavschi, Nectarie Cotlarciuc, *Liturgica Bisericii Ortodoxe*, p. 239). De aceea Biserica a respins concepția păgână conform căreia materia este rea în sine, „nefăcând niciodată disociere între spirit și materie". Prin Dumnezeiasca Sa Întrupare, Fiul lui Dumnezeu a refăcut statutul pervertit al lucrurilor create, unirea Sa cu creatura devenind astfel „taina atotcuprinzătoare a mântuirii noastre" (Pr. prof. Dumitru Stăniloae, T*eologia Dogmatică Ortodoxă*, vol. III, ed. a II-a, p. 8). Iată cum, prin mijlocirea lucrului mâinilor Sale, Dumnezeu descoperă omului înțelepciunea celor mai presus de înțelegere.

Temeiuri patristice

Dovezi grăitoare pentru întrebuințarea lumânării în Biserică putem găsi încă din cele mai vechi timpuri. Pe lângă fundamentul biblic al simbolisticii sale, lumânarea a fost folosită în mod concret în cult încă din anul 250. Din însemnările Papei Corneliu al Romei aflăm că „între clericii inferiori erau și acoluții, ca ajutătorii cei mai apropiați ai episcopilor și preoților, și printre alte atribuții, ei o aveau și pe aceea de a aprinde lumânările". La rândul său, Sfântul Grigorie al Nyssei confirmă originea creștină a acestei practici, legând-o de înmormântarea surorii sale Macrina. „Pe de o parte" – spune Sfântul Părinte –, „mergeau înaintea noastră, în ordine obișnuită, nu puțină mulțime de diaconi și clerici mai mici, care purtau în mâini făclii de ceară". Totodată, canoanele 3 și 72 din *Constituțiile Apostolice* statornicesc ca la Sfântul Altar „să nu se aducă altceva decât untdelemn pentru candelă și tămâie", precum și „pedepsirea aceluia care ar lua din sfânta biserică ceară sau untdelemn". Sfântul Ciprian al Cartaginei vede lumânarea ca simbol al Mântuitorul Iisus Hristos, El Însuși fiind „Lumina cea neapropiată". „Ni se cuvine a ne ruga din nou la apusul soarelui și la sfârșitul zilei" – spune Sfântul Părinte –, „căci Hristos este Soarele cel adevărat și Ziua adevărată. Și apunând (și sfârșindu-se) ziua luminii, când ne rugăm și cerem ca să vină peste noi iarăși lumina, implorăm venirea lui Hristos, Cel ce ne va da darul vieții veșnice" (*Despre Rugăciunea Domnească*, în *PSB* III, București, 1981, p. 485) .

„Călăuză pe drumul de veci"

În înțeles practic, rostul și importanța lumânării în biserică se descoperă în jertfa pe care fiecare creștin o aduce pentru viața sa și pentru pomenirea celor adormiți „întru nădejdea vieții veșnice". Lumânarea îl însoțește pe cel ce merge să se întâlnească cu Hristos în Taina Sfintei Împărtășanii, dar și după primirea Cuminecării. Așezată în mâna răposatului, ea devine „călăuză pe drumul de veci". Această credință, aproape „ancestrală" în tradiția poporului nostru, este foarte frumos consemnată de poetul George Coșbuc în poezia de inspirație populară „Moartea lui Fulger": „Și-n loc de galben buzdugan,/ Făclii de ceară ți-au făcut/ În dreapta cea fără temut … / Cu făclioara pe-unde treci/ Dai raze negrelor poteci/ În noaptea negrului pustiu …/ Pe-un drum de veci" („Balade și idile", Ed. pentru literatură, colecția „Clasici români", 1958).

Arhid. lect. dr. Ioniță APOSTOLACHE

LEGISLAȚIA CANONICĂ ORTODOXĂ
cu privire la superstiții și la efectele acestora asupra calității vieții umane

(urmare din p. 6)

tipuri de magie, magia bună și magia rea. Aceasta novelă poruncește că, cine ar fi fost descoperit cu desăvârșire făcând vrăji, ori pentru vindecarea bolilor trupești, ori pentru a împiedica paguba recoltelor, să se pedepsească cu cea mai de pe urmă pedeapsă și să primească pedeapsa pe care o primesc cei care se revoltă împotriva împăratului. Iar câți bărbați ori femei fac farmece ca să tragă pe cineva la dragostea lor, să se izgonească, și averile lor să rămână sub stăpânirea împărătească. Asemenea și legile poruncesc ca cel ce face vrăji cu jertfe să se ucidă cu sabia, iar cel ce va ruga pe vrăjitori sau le va plăti ca să vrăjească, să se izgonească, și averile lor să le împartă sătenii. Cei ce dau băieri să se izgonească, și averile lor să le ia sătenii; câți pentru vătămarea oamenilor cheamă pe draci, să se pedepsească cu tăierea capului. Cine va da cu vicleșug otravă, în loc de doctorie, și va muri cel ce a luat-o, ca un ucigaș se pedepsește; tot așa și cel ce va da farmece cu obrăznicie.

Efectele superstițiilor asupra minții omenești sunt dintre cele mai distructive. Omul se privează în primul rând de binecuvântarea lui Dumnezeu, pentru care Biserica se roagă zilnic. Apare stresul și își face simțită prezența o neliniște tulburătoare, se răcește inima, slăbește credința, crește mânia, intervine obsesia la fiecare semn sau întâmplare „stranie". Omul stăpânit de credința în superstiții nu mai poate trăi liniștit și cu nădejde în Dumnezeu, ci permanent este îngrijorat de cele ce au să se întâmple, se teme de orice și devine nesigur pe sine în orice situație. Dezvoltă de cele mai multe ori un comportament obsesiv compulsiv, fiind bombardat efectiv de gânduri chinuitoare sugerate de diavol, care este confundat cu o voce interioară.

Superstițiosul se află permanent într-o stare de îngrijorare, iar creștinul într-o stare de pace și liniște care izvorăște din credința și nădejdea în Dumnezeu Izbăvitorul (Psalm 4, 8; 28, 90, 11). Superstițiosul se umple de mânie la primirea veștilor false cu privire la eșecul care-l așteaptă, iar creștinul se bucură de orice încercare (Psalm 56, 10) și nădăjduiește în Domnul pentru că știe că „fericiți sunt cei ce nădăjduiesc în Domnul" (Psalm 2, 12).

Superstițiosul devine obsedat și împovărat de semne și prevestiri, creștinul însă trăiește această viață ca în sânul lui Avraam, pentru că el știe și crede că Dumnezeu îl va izbăvi din toate necazurile: „Strigat-au drepții și Domnul i-a auzit și din toate necazurile lor i-a izbăvit. Multe sunt necazurile drepților și din toate acelea îi va izbăvi pe ei Domnul" (Psalm 33, 16, 18). Superstițiosul este pe cale de a înnebuni din cauza „semnelor", iar creștinul este pe cale de a ajunge fericit întru Domnul chiar din această viață (Matei 17, 21).

Cel superstițios trăiește o viață plină de necazuri și probleme, de certuri și de tensiuni, iar creștinul adevărat este înconjurat în fiecare clipă a vieții de mila lui Dumnezeu, căci așa spune și sfântul proroc David: „Multe sunt bătăile păcătosului; iar pe cel ce nădăjduiește în Domnul, mila îl va înconjura. Veseliți-vă în Domnul și vă bucurați, drepților, și vă lăudați toți cei drepți la inimă" (Psalm 31, 11-12).

Iată, așadar, că credința în superstiții nu poate să ne aducă nimic bun, pentru că Însuși Hristos Domnul ne spune în Sfânta Evanghelie: „Fie vouă după credința voastră", sau „fie ție după credința ta", descoperindu-ne faptul că Dumnezeu răspunde pe măsura credinței manifestate de cel care I se adresează. Dacă noi nu considerăm să-L credem pe Dumnezeu pe cuvânt, ci alegem credința în superstiții, Dumnezeu se retrage din viața noastră, și totul se întâmplă după cum am ales să credem, după credința noastră, adică după tonul dat de superstițiile în care credem.

Practici oculte în cultura satului românesc. Soluții pastorale

Probabil că la prima vedere am crede că practicile oculte aparțin în mare parte trecutului sau că se întâmplă în alte părți ale lumii decât în Europa noastră civilizată. Cu toții am auzit, am citit, iar în studiile teologice am învățat despre persecutarea și arderea pe rug a vrăjitoarelor, în Evul Mediu, mai ales în Apusul Europei. Astăzi știm că multe persoane, mai ales femei, au căzut victime investigațiilor amănunțite ale inchiziției, fiind supuse la percheziții corporale amănunțite și la interogatorii din care nu au lipsit casnele și schingiuirile de tot felul, în cele din urmă multe fiind arse pe rug. Expresia „vânătoare de vrăjitoare" a intrat în limbajul universal pentru a desemna o îngrijorare mare, urmată de măsuri radicale împotriva unui fenomen care ori nu există, ori are, în realitate, o intensitate mult mai mică.

În România, potrivit unui sondaj realizat de Institutul Român de Evaluare și Statistică (IRES), un român din trei consideră că interpretarea viselor îl poate ajuta în viața cotidiană, precum și că horoscopul este un mod eficient de a afla viitorul. 41% dintre români spun că au avut vise premonitorii și că în cazul a 81% dintre aceștia, acestea s-au îndeplinit. De asemenea, 19% cred în existența vrăjitoarelor care pot să ghicească sau să influențeze viitorul. 4% dintre români recunosc că au apelat la serviciile unei vrăjitoare. Presa, mai ales cea de scandal, și tabloidele românești au realizat liste ale unor presupuse „vedete", precum și ale unor politicieni care au apelat la serviciul unor vrăjitoare, plătind sume imense de bani. De asemenea, ziarele sunt pline de anunțuri date de „vrăjitoare" care promit rezolvarea oricărei probleme, de la cele legate de sănătate până la cele legate de succesul în viață, găsirea partenerului ideal de viață etc.

Pentru a realiza cât de popular este ocultismul de diferite naturi la noi, este suficient să intri într-o librărie spre a vedea volumul și diversitatea cărților pe această temă care se pun în vânzare. Prezența lor masivă este un semn că acestea se și vând. Am achiziționat mai multe lucrări de acest fel. Am fost surprins mai ales de faptul că multe dintre cărțile în materie, scoase la vânzare, nu analizează fenomenul din punct de vedere științific, ci încearcă să-l introducă pe cititor în practica acestora, descriind mai ales ritualurile folosite și presupusul efect al acestora. De asemenea superstițiile sunt descrise în detaliu și prezentate ca realități, nu ca posibilități.

Practicile oculte – o chestiune tabu

Practicile oculte își merită acest nume nu numai pentru că sunt ascunse prin caracterul lor, ci și pentru că cei care apelează la ele doresc să rămână anonimi. Trebuie spus, înainte de toate, că tot ceea ce se întâmplă în legătură cu practicile oculte este protejat de săteni, ei făcându-se că nu au apelat la astfel de practici, precum și că n-au văzut și n-au auzit despre așa ceva. Există o adevărată secretomanie față de aceste chestiuni: nu se discută în sat despre practicile oculte, chiar dacă ele sunt în mod evident prezente în viața satului. Prima grijă a celor care apelează la astfel de practici oculte este să păstreze secretul în legătură cu aceasta. Potrivit lui Denis de Rougemont, principala grijă a diavolului este să ne convingă că el nu există.

Caracterul tabu al practicilor oculte face și mai grea combaterea lor. Dacă pe de o parte nu cred că este de dorit să se vorbească oriunde despre acestea, pentru că probabil ar duce la răspândirea lor, faptul că nu pot fi aproape deloc abordate îi face pe unii să le creadă legitime sau cel puțin îngăduite sau tolerate. O bună ocazie de a aborda acest subiect ar fi Sfânta Spovedanie, însă nu cred că este bine ca preotul să-i întrebe în mod deschis pe toți credincioșii dacă au apelat la servicii oculte sau dacă le practică ei înșiși. O astfel de întrebare ar putea mai degrabă să inducă sugestii unora care nici măcar nu s-au gândit la o astfel de posibilitate.

Pentru de-tabuizarea practicilor oculte, propun următoarele soluții pastorale:

Combaterea tuturor practicilor oculte în cadrul unor predici, atunci când pericopa evanghelică permite abordarea unui astfel de subiect;

Interogarea în cadrul Sfintei Taine a Spovedaniei a acelora despre care se știe fie că au apelat la practici magice, fie că ar exista suspiciunea că le practică ei înșiși;

Pregătirea unor perechi de credincioși fie pentru căsătorie, fie pentru a fi nași poate fi un prilej de a se aminti poziția Bisericii față de practicile oculte.

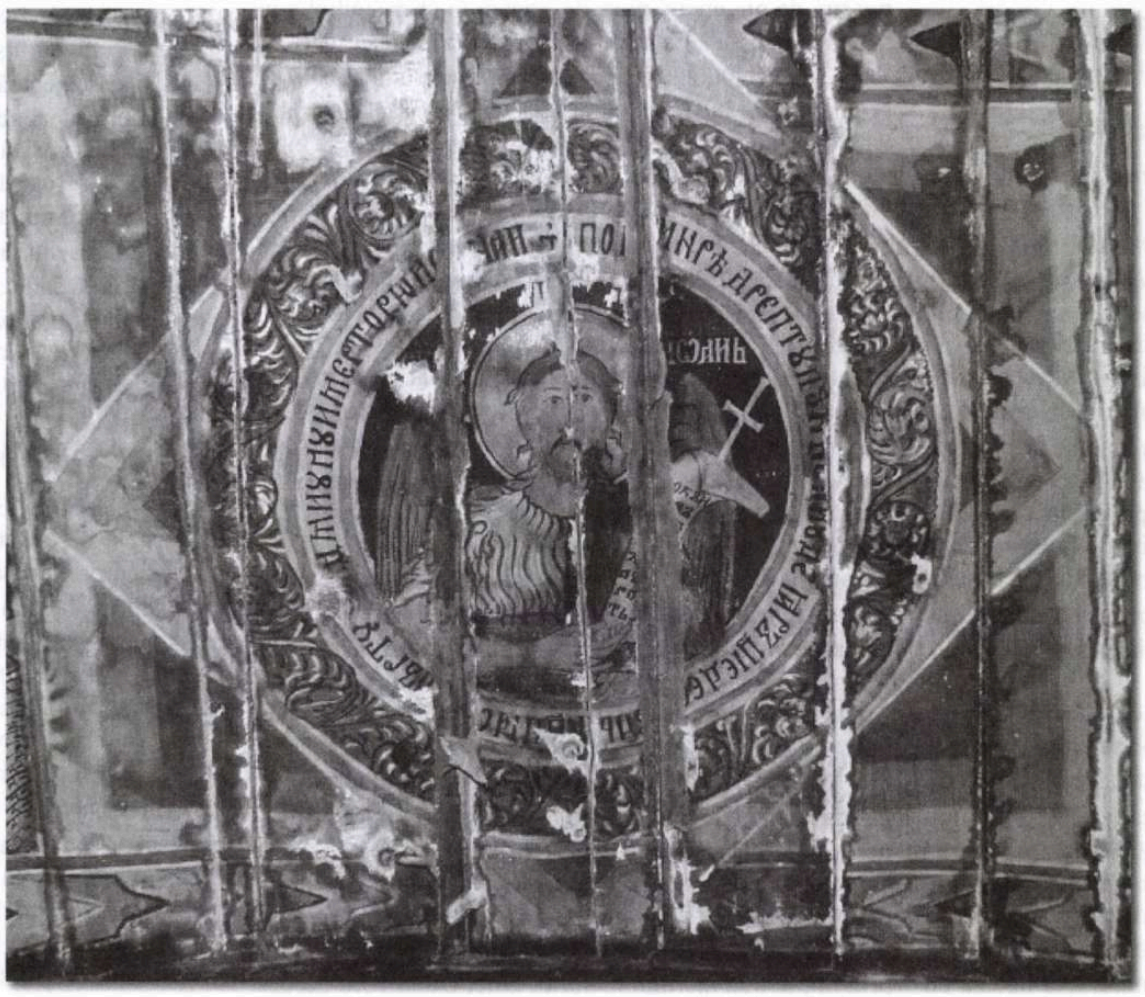

Dorința de a obține binele râvnit pe orice cale

Este o tendință general umană de a trăi, dacă se poate permanent, într-o stare de confort. Oamenii își doresc binele pentru ei și pentru familiile lor și se roagă lui Dumnezeu pentru aceasta, ceea ce este legitim. Este depășită însă limita legitimului atunci când omul, pentru propriul lui bine, apelează la orice mijloace. Există o complementaritate a surselor binelui, cel puțin până la un anumit nivel. De exemplu, este bine ca oamenii să se roage pentru sănătatea lor, dar în același timp să meargă și la medic. Preotul îi încurajează pe oamenii să se roage pentru sănătatea lor și a celor apropiați, dar în același timp îi îndeamnă pe oameni să meargă și la medic. Dacă vindecarea este obținută, omul mulțumește lui Dumnezeu pentru ajutor și Care i-a lăsat pe lume și pe medici. Complementaritatatea aceasta se oprește atunci când oamenii apelează în egală măsură și la Biserică și preot, dar și la practicile oculte.

Există în omul dintotdeauna dorința de a obține binele dorit, pentru care uneori apelează la orice mijloace. Un exemplu, din păcate, grăitor pentru modul de gândire al multor oameni din satul românesc este Vitoria Lipan din romanul *Baltagul* al lui Mihail Sadoveanu.

Acestei tendințe umane de a căuta binele se adaugă relativismul lumii moderne, care a pătruns și în mediul rural. Omul modern nu mai are valori absolute, ci, mai degrabă, relative. În virtutea acestei relativizări a valorilor, toate credințele sunt bune pentru că toate se închină la același Dumnezeu; toate confesiunile creștine sunt bune pentru că se roagă la același Hristos; toate rugăciunile și invocările divinității sunt bune. Există o tendință la omul modern de a dori să ajungă la binele dorit prin orice mijloace. Singurul lucru care contează este eficiența. Astfel, dacă cineva certifică ajutorul unei practici oculte prin eficiența dobândită, atracția spre aceasta este irezistibilă. Mulți credincioși procedează asemeni Vitoriei Lipan: apelează la oricine ar putea să le ajute, preot, vrăjitor, ocultist, ghicitor al viitorului etc.

Astfel, preotul este dator să predice că:

(a) Nu există decât o religie adevărată, anume creștinismul. Acest adevăr fundamental poate fi predicat fără niciun fel de incitare la ură inter-religioasă și cu respect față de toate religiile lumii;

(b) Nu există decât o Biserică adevărată, anume Biserica Ortodoxă. Acest adevăr fundamental poate fi predicat fără niciun fel de incitare la ură inter-confesională și cu respect față de celelalte confesiuni. Spiritul ecumenic nu dispare atunci când le spunem credincioșilor noștri că Biserica noastră este Biserica cea adevărată. Există suficient spațiu între afirmarea acestui adevăr și sublinierea faptului că noi, ca ortodocși, respectăm toate confesiunile creștine, mai ales cele istorice. Oamenii din mediul rural înțeleg foarte bine acest adevăr;

(c) Nu există decât „o singură cale" spre Dumnezeu, și nu „două sau mai multe căi", considerate drept legitime.

Combaterea practicilor oculte legate de înmormântare

Măsurile care se impun în cazul acestor relatări sunt:

Combaterea ca nejustificată a „fricii de mort";

Explicarea slujbei prohodului, spre a arăta că această slujbă conține tot ceea ce este nevoie pentru cel adormit, dar și pentru cei rămași în această lume, încât nu mai este nevoie de vreun alt ritual;

Explicarea stării sufletului și a trupului după moarte, astfel încât credincioșii să știe că trupul mortului nu are nevoie de apă sau de alte lucruri materiale.

Alte măsuri de natură practică ce se impun sunt:

– evitarea apropierii de trupul neînsuflețit al unor persoane străine de familie spre a exclude posibilitatea folosirii unei părți a acestuia sau a unor obiecte cu care acesta ar veni în contact, în practicile oculte;

– spălarea mortului de către persoane evlavioase, apropiate familiei care apoi să arunce apa folosită, astfel încât să nu poată încăpea pe mână vreunei persoane care să o folosească în practici oculte.

Prevederi canonice cu privire la practicile oculte

Canoanele Bisericii cu privire la practicile oculte și vrăjitorești de tot felul prevăd oprirea de la Sfânta Împărtășanie timp de cinci ani (canonul 24 Ancira) sau de șase ani (canonul 61b Trulan, canoanele 65 și 81 ale Sfântului Vasile cel Mare). Sfântul Ioan Postitorul propune o reducere a penitenței la 6 ani, dacă se urmează un program strict de post și metanii (canonul 62). De asemenea, Biserica a asociat în primele veacuri practicile vrăjitorești cu „moravurile păgâne" (canonul 24 Ancira) și cu apostazia (canonul 3 al Sfântului Grigorie de Nyssa). Clericii care inițiau practici oculte și vrăjitorești de orice fel erau excluși din Biserică (canonul 36 Laodiceea).

Pr. Nicolae Adrian DUTIA

CUVÂNT PASTORAL CU OCAZIA PRAZNICULUI SF. NICOLAE

(urmare din p. 1)

care vine şi cuprinde inima omului, atunci când acesta este blând şi milostiv.

Noi ştim şi simţim astăzi, mai mult decât oricând, că sfinţii sunt vii, că ei sunt prezenţi în viaţa noastră, că ei ne aud şi ştiu toate durerile şi suferinţele noastre. Ceea ce au făcut ei în timpul vieţii lor pământeşti, continuă şi acum, tainic şi în chip nevăzut, să facă între noi. Astfel, şi acum, dar şi dincolo de pragul acestei vieţi trecătoare, Sfântul Nicolae, prin mijlocirile lui dinaintea Preamilostivului Dumnezeu, luminează lumea cu bunătate şi milă, apără şi ajută, ocroteşte şi izbăveşte din nevoi şi din boli pe toţi cei ce cu credinţă îl cinstesc şi îi cer ajutorul.

Pe Sfântul Nicolae îl cinstim şi îl iubim deoarece este pentru noi nu doar ajutător grabnic, ci mai ales model şi chip al smereniei, al discreţiei, al blândeţii, dar şi un *„învăţător al înfrânării”*, un *„luptător împotriva nelegiuirii şi apărător al cucerniciei”*, cum îl numesc cântările liturgice. El nu doar ne ajută şi ne mângâie, dar ne şi învaţă cum să trăim creştineşte viaţa noastră, cum să ne apropiem de Dumnezeu şi cum să ajungem să trăim adevărul Evangheliei lui Hristos.

Iubiţi credincioşi,

Anul acesta, parcă mai mult ca oricând, prăznuirea Sfântului Nicolae ne găseşte în mijlocul multor necazuri şi suferinţe, în mijlocul unei aprige furtuni pornite împotriva Bisericii, în mijlocul multor neputinţe, neîmpliniri şi greşeli şi ne ridicăm, în rugăciune, glasul către acest sfânt, cum au făcut-o, mai demult, corăbierii cuprinşi de valuri şi atâţia alţi drept-credincioşi care au dobândit mult ajutor prin mijlocirile Sf. Nicolae. Suntem copleşiţi de lipsurile materiale, dar, mai presus de toate, sufletele noastre sunt uscate şi lipsite de viaţă. Căutăm să dăm un sens vieţii noastre prin plăcerile egoiste ale lumii acesteia. Ne mângâiem inimile cu tot ce ne oferă lumea, adică *„pofta ochiului, pofta trupului şi trufia vieţii”* (I Ioan 2, 16). Pierdem ore în şir în faţa calculatorului şi a televizorului, hrănindu-ne mintea şi sufletul cu hrana efemeră pe care mass-media ne-o oferă atât de insistent şi de persuasiv. Dramatic este nu doar faptul că noi suferim şi sunt uscate inimile noastre, ci, mai ales, că fiind în această stare, nu ne putem ocupa îndeajuns de copiii şi de tinerii noştri, şi lor nu le mai putem oferi dragostea şi afecţiunea de care au nevoie. Ei simt această lipsă de viaţă, de iubire adevărată, sinceră, şi de aceea sunt nemulţumiţi şi încearcă să găsească bucuria vieţii în lucruri trecătoare. De acest gol imens profită societatea noastră secularizată, care le oferă, din belşug, o perspectivă atât de înşelătoare, o falsă ofertă de iubire, printr-o suită interminabilă de plăceri pătimaşe.

Moartea năprasnică a tinerilor din Bucureşti ne-a bulversat pe toţi, ne-a umplut inimile de durere. Ne-am rugat împreună, preoţi şi credincioşi, şi am exprimat neîncetat mângâiere şi compasiune pentru familiile îndoliate, care îi plâng pe cei dragi ai lor, dar şi pentru cei răniţi care se află în spitale. Tinerii sunt temelia şi viitorul ţării şi ai Bisericii străbune. În această lume secularizată şi individualistă în care trăim, în care credinţa şi valorile spirituale sunt marginalizate sau chiar disprețuite, tinerii sunt cei care au responsabilitatea de a duce mai departe identitatea noastră de credinţă, cultură, limbă şi neam. Ne bucurăm când tinerii preţuiesc lucrarea duhovnicească a Bisericii, când participă la Sfânta Liturghie şi la celelalte slujbe, când participă la orele de religie, învăţând despre sfinţenie, despre frumuseţea curăţiei sufleteşti şi trupeşti, despre lumina cea dinlăuntru a virtuţilor spirituale, dobândite prin săvârşirea binelui, prin dragostea faţă de Dumnezeu şi faţă de semeni. Copiii noştri sunt responsabilitatea noastră, de aceea, de fiecare dată, cu toţii trebuie să ne asumăm alegerile acestora. Nu este al nostru a judeca, a critica sau a învinovăţi, mai ales în momente de întristare şi suferinţă, când se cuvine, mai mult ca oricând, să fim solidari, să fim în comuniune, deoarece laolaltă ducem mai uşor povara necazului.

Încercările vremurilor pe care le trăim ne arată semnele depărtării şi înstrăinării noastre de Dumnezeu, Purtătorul de grijă al vieţii noastre şi Izvorul sănătăţii noastre. Suntem, ca oameni, *„lucrul mâinilor lui Dumnezeu”*, făpturile iubirii Lui nemărginite, iar această dragoste a Creatorului se revarsă peste fiecare dintre noi în orice zi.

Să nu zădărnicim, iubiţi credincioşi, această dragoste nesfârşită a Părintelui Ceresc faţă de noi, prin necredinţa, răutatea, egoismul, uitarea, indiferenţa, nepăsarea sau disprețul nostru faţă de Dumnezeu! Cu toţii, preoţi şi credincioşi, suntem chemaţi la trezvie sufletească, ca să conştientizăm vremurile tulburi pe care le trăim şi pentru care toţi suntem responsabili. De aceea, să înţelegem în adâncul fiinţei că este imperativ să schimbăm ceva în viaţa noastră. Cu toţii ar trebui să ne întoarcem vieţile către Dumnezeu, ca să cunoaştem şi să ne împărtăşim din cele ale Domnului, din viaţa Lui adevărată şi nestricăcioasă.

Vremea de acum, a postului, să fie prilej binecuvântat de început nou, de căinţă, de îndreptare şi înnoire sufletească. Bucuria Marelui Praznic al Naşterii Domnului, pe care o pregustăm prin colindele şi cântările Bisericii, precum şi bucuria serbării de astăzi, a Sfântului Nicolae, să lumineze sufletele noastre, pentru a înţelege că adevărata plinătate a vieţii omului o aduce numai harul Preamilostivului Dumnezeu în inima lui, ca putere a iubirii dumnezeieşti atotmilostive şi smerite. Doar căinţa sinceră atrage milostivirea lui Dumnezeu peste noi. Doar participând mereu la Sfânta Liturghie, aducându-I Jertfa euharistică, singura jerftă bineplăcută Lui, vom putea dobândi iertarea păcatelor şi mila Sa cerească.

Iubiţi credincioşi,

Biserica noastră dreptmăritoare, după exemplul viu al Sfântului Ierarh Nicolae şi cu ajutorul lui, în fiecare an, mai ales în Postul Naşterii Domnului, îi cercetează pe cei sărmani şi pe cei aflaţi în lipsuri materiale. A devenit, astfel, o frumoasă tradiţie de a chema la această lucrare duhovnicească pe cât mai mulţi creştini prin organizarea, cu prilejul acestui praznic, a *Colectei generale* pentru constituirea *Fondul Filantropic Eparhial*, destinat operei filantropice, sociale şi misionare a Arhiepiscopiei noastre.

În acest an, ca şi în cei anteriori, au fost acordate prin Sectorul de Asistenţă Socială al Arhiepiscopiei noastre ajutoare substanţiale familiilor sărace şi nevoiaşe, oamenilor bolnavi, care aveau nevoie de sprijin pentru procurarea de medicamente, elevilor şi studenţilor cu o situaţie materială precară.

Suntem încredinţaţi că şi în acest an vor fi alături de noi mulţi creştini care doresc să se îmbogăţească în Dumnezeu prin binefacere, să îl cinstească prin fapte bune pe Sfântul Nicolae şi să jertfească cu dragoste ceva din puţinul lor pentru ajutorarea celor aflaţi în nevoi, bine ştiind că *„Dumnezeu îl iubeşte pe cel ce dă de bunăvoie”* (*II Corinteni* 9, 7).

Sf. Ierarh Nicolae să ne fie tuturor cald folositor şi rugător către Domnul, iar prin mijlocirea lui să ne învrednicim cu pace, cu sănătate şi cu bucurie multă, să petrecem aceste sfinte zile ale Postului Crăciunului, spre folosul nostru sufletesc şi trupesc, şi să ajungem şi la ziua cea sfântă şi luminoasă a Naşterii Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia să-I fie slava în vecii vecilor. Amin.

Kitsch-ul religios (I)

(urmare din p. 4)

Sorin Dumitrescu numeşte acest tip de creştin „religios” – „ateu ortodox” hipnotizat atât de mult de ortodoxie încât ajunge să o iubească mai mult decât pe Hristos. „Fiinţa ateului ortodox este captivată de estetica praznicelor, de opulenţa podoabelor care însoţesc spectacolul liturgic, de „exotismul” ambianţei monahale, de stenica jovialitate a pogorămintelor de tot felul, ca şi de inventivitatea arguţiilor duhovniceşti care, în relaţie cu Puterea, consolidează „taina compromisului”. Este un conviv fermecător al agapelor clericilor, gata să participe util la domolirea asperităţilor dintre Hristos şi Mamona, ştiind mai bine ca oricine cât să întindă coarda cu popimea” [Sorin Dumitrescu, *Rock & Popi, carte de veghe creş*tină, Ed. Anastasia, Bucureşti, 1998, p. 132.].

Fundamental pascală, credinţa creştină (cu precădere cea ortodoxă) cultivă şi laudă realitatea mistică a intervalului. Se poate afirma că a fi creştin, a avea dreaptă credinţă, înseamnă a avea competenţa intervalului, a şti să-l recunoşti şi să-l valorifici optim, să-l locuieşti drept, cum se cuvine, şi să fii pregătit oricând pentru a-i traversa întinderea.

Am punctat până aici câteva din formele pe care le „îmbracă” kitsch-ul din perspectiva creştinului care nu se raportează firesc la „gustul cel bun” al credinţei sale fapt care duce, sub presiunea inculturii, a imaginii şi a banului, la o multitudine de forme kitsch-oase de reprezentare a sacrului.

Matei Călinescu în importanta sa lucrare: „Cinci feţe ale modernităţii”, ne face atenţi că, din punct de vedere sociologic şi psihologic, kitsch-ul reprezintă expresia unui stil de viaţă, a hedonismului tipic mentalităţii clasei de mijloc, ce stimulează dorinţa de a consuma până acolo încât consumul devine un fel de ideal social ordonator [Matei Călinescu, *Op. cit*, pp. 237-239.].

În virtutea acestui consumism apare şi „omul–kitsch” care transformă în parodie percepţia estetică. Tentaţia de a crede în minciunile estetice ale kitsch-ului este semnul unei lipse de simţ critic ce poate fi comparat cu pasivitatea mentală şi lenea spirituală a multora dintre noi.

O seamă de teologi (Uspensky, Evdochimov, Olivier Clement) au arătat că frumuseţea Ortodoxiei nu este o sursă de plăceri estetice, ci o veritabilă categorie ontologică, o devenire firească a lucrurilor. Poate nu întâmplător Paul Evdochimov afirma: „Perceperea intuitivă a frumuseţii constituie deja o biruinţă creatoare asupra haosului şi urâtului”.

Arta religioasă, chemată să rămână în arealul intervalului de înţelegere a creatuui şi necreatului ca subtil proces de comunicare între om şi Dumnezeu, a fost afectată şi ea de formele de kitsch venite odată cu post-industrializarea lumii, a lipsei de cultură religioasă şi a morţii societăţilor tradiţionale.

Sorin Dumitrescu deschide o amplă discuţie în jurul icoanei şi a modului în care e receptată în învăţământul teologic conştientizându-ne una din cauzele care au dus la kitsch-ul religios:

„În învăţământul universitar, icoana şi teologia ei nu sunt studiate serios; în cele mai multe cazuri sunt livrate generalităţi teoretice. Învăţământul adevărat despre icoană trebuie să pornească de la cercetarea şi aprofundarea modului în care şi-a împletit teologia şi limbajul cu teologiile şi limbajele celorlalte discipline, a felului în care Tradiţia vorbeşte despre iconicitate ca despre un dat comun tuturor domeniilor teologice, dat comun care a inundat şi formularea dogmelor, şi tehnicile omileticii, şi terminologia teologică, şi strategiile pastoraţiei, şi periodizarea istoriei Bisericii ş.a.m.d. Din păcate, actualmente, studiul dedicat Tradiţiei şi tradiţiilor lipseşte, fiind înghiţit de istoria Bisericii, iar cursurile de iconologie şi iconografie sunt minime ilustrative şi preponderent orientate tehnic. Rezultatul este vizibil: majoritatea bisericilor ce se construiesc sunt agramate iconic şi sărite din canoanele dreptmăritoare, iar mulţi dintre preoţii care, catehetic, definesc corect icoana sunt incapabili să-i recunoască duhul în vălmăşagul pozelor evlavioase şi imaginilor kitsch de pe piaţa comerţului religios. [vezi pe larg ideea dezbătută de Sorin Dumitrescu în monumentala sa lucrare: *„Noi şi icoana (1) 31+1 de iconologii pentru învăţarea icoanei*”, Fundaţia Anastasia, 2010, p. 27 şi urm.]

Teme fundamentale ale teologiei misionare ortodoxe

Fiecare dintre noi resimte, într-o măsură mai mare sau mai mică, faptul că modernitatea se găseşte în impas: omul modern trăieşte „fără rădăcini", simţind în acelaşi timp că are nevoie de aceste rădăcini care să dea sens existenţei (Patapievici, 2001). Cele mai mari pericole ar fi: prioritatea economiei, renaşterea experimentelor terapeutice, umanitatea scindată ce rezultă în urma experimentării drogurilor, explozia rămăşiţelor unui narcisism privat, toate acestea sunt strâns legate de secularismul care predomină lumea de azi.

În acest context globalizant, secular şi postmodern, se pune întrebarea retorică: de ce persistă Ortodoxia? De ce poate ea să supravieţuiască greşelilor vieţii moderne? Răspunsul vizează mai multe paliere: fiindcă posedă o „agilitate culturală", adică este capabilă să propovăduiască Evanghelia în orice context socio-istoric şi cultural; fiindcă posedă certitudinea ce survine din faptul că se află sub îndrumarea divină; fiindcă această îndrumare este continuă, deoarece Dumnezeu nu vrea să rămână vreodată fără mărturisire în istorie; fiindcă voia divină transcende apostaziile temporare; fiindcă slăbiciunile omeneşti dezvăluie puterea dumnezeiască; fiindcă Duhul Sfânt lucrează din generaţie în generaţie; fiindcă această lucrare harică este una dumnezeiască; fiindcă celui credincios i se dăruieşte răbdare; fiindcă inima Ortodoxiei posedă avantajul unei „memorii pe termen lung". Cu alte cuvinte, Sfânta Tradiţie şi Biserica Ortodoxă posedă tenacitatea de a răbda şi de a răspunde în mod adecvat la problemele lumii de astăzi – nu ca o lucrare umană, ci ca o sinergie divino-umană care relevă efemeritatea dilemelor contemporane în planul veşnic al lui Dumnezeu (T. Oden, 2003: 41-50).

Rezultă de aici importanţa existenţei şi rolului Bisericii Ortodoxe – ca Trup al lui Hristos – în mărturisirea voii lui Dumnezeu către oamenii zilelor noastre. Iarăşi, importanţă prezintă deci şi modul în care, urmând principiile biblice şi patristice, Ortodoxia înţelege să-şi realizeze lucrarea misionară, deopotrivă pe plan extern – faţă de cei care nu au intrat încă în Biserică – şi pe plan intern – faţă de membrii comunităţii ecleziale. În acest sens, fiind săvârşită de una, sfântă, sobornicească şi apostolică Biserică a lui Hristos, misiunea ortodoxă posedă o specificitate care trebuie avută mereu în vedere, mai ales atunci când ea este privită în comparaţie cu alte misiuni creştine (R.L. Arnold; W.D. Taylor).

Dacă ar fi să schiţăm un tablou al temelor misionare ce predomină în teologia ortodoxă de astăzi, atunci ar fi absolut necesar să ne referim la:

– caracterul triadologic al întregii existenţe eclesiale şi umane. Sfânta Treime este izvorul etern al comuniunii. „Dumnezeu este iubire" (I In. 4, 8). Dumnezeu reprezintă astfel ţelul absolut şi desăvârşit al vieţii umane, culmea şi modelul desăvârşirii. Misiunea creştinilor este de a releva importanţa deosebită a dogmei treimice asupra destinului creştinilor, în special, şi al tuturor oamenilor şi întregii creaţii, în general.

– caracterul hristologic al umanităţii şi al misiunii Bisericii, căci aceasta nu este altceva decât o mărturisire a centralităţii Logosului în toată creaţia. Înţelegerea lui Hristos ca Logos al lui Dumnezeu a fost dublată de redescoperirea doctrinei despre Logosul „cosmic". Iisus Hristos este „Omul central" prin care sunt înţelese toate, baza unificatoare a întregii umanităţi. Acest caracter hristologic este dublat de cel pnevmatologic: prezenţa lui Hristos este una într-o dinamică permanentă, iar acest dinamism se face prin Duhul Sfânt. Astfel, El este prezent auditiv în cuvintele Scripturii, rostite chiar de El în slujirea Sa mesianică, cuvinte repetate liturgic şi sacramental şi cu aceeaşi eficienţă evanghelizatoare ce pătrunde inima şi converteşte la taina divină, dar şi în cuvintele rugăciunii ca răspuns uman întru iubire la interpelarea divină iubitoare şi mântuitoare.

Lucrarea de evanghelizare a Bisericii – întemeiată prin pogorârea Duhului Sfânt la Cincizecime şi prin trimiterea Sfinţilor Apostoli la neamuri – nu este altceva decât lucrarea de vestire a Persoanei şi a operei de mântuire a lui Iisus Hristos. Evanghelia posedă un caracter universal, iar lucrarea de evanghelizare reprezintă o cerinţă neîncetată a membrilor Bisericii, în orice timp şi spaţiu. Acţiunea de evanghelizare este esenţială pentru zidirea Bisericii, Trupul lui Hristos în istorie; extensiunea Bisericii este însuşi scopul misiunii creştine. Prezenţa neîncetată a Duhului Sfânt în cadrul Bisericii încă de la întemeierea ei, relevă şi o altă dimensiune pe care aceasta o posedă: dimensiunea eshatologică. Ea este semnul, parabola şi prezenţa anticipată a Împărăţiei lui Dumnezeu. Mărturia prin calitatea şi sfinţenia vieţii este cel mai eficient mijloc de misiune, căci este mijlocul cel mai propice de a arăta prezenţa vie a lui Dumnezeu în viaţa oamenilor.

Misiunea coincide cu „extensiunea" Bisericii – Trup tainic al lui Hristos. Deşi apostolicitatea se reflectă cel mai pregnant în succesiunea Apostolilor în ierarhia sacramentală a celor trei trepte clericale, de la lucrarea misionară nu trebuie să lipsească nici laicii. Astfel, în teologia ortodoxă contemporană, o temă esenţială este cea a „apostolatului laicilor" – în care se înscriu bărbaţi şi femei deopotrivă! În special în şi prin Liturghie, Biserica întreagă îşi exprimă rolul ei sacramental, rol care nu se poate separa de starea ei de a fi „poporul lui Dumnezeu".

Orientarea liturgică a misiunii ortodoxe reprezintă una dintre cele mai importante contribuţii aduse la dezvoltarea teologiei misionare din secolul al XX-lea. Toţi teologii misionari contemporani au subliniat cu tărie relaţia indisolubilă dintre Biserică, misiune şi Sfintele Taine, în special Sfânta Euharistie. În acest sens, a acordat o mare atenţie sintagmei „Liturghia după Liturghie", care reuneşte în sine diaconia, spiritualitatea, educaţia teologică, etica socială, disciplina politică creştină. Formula „Cu pace să ieşim!" din Liturghia bizantină marchează simbolic şi sacramental „trimiterea" credincioşilor în lume; în acest moment nu are loc „ieşirea" Bisericii, ci „intrarea" ei în lume, o trecere într-un alt mod de liturghie, care este „Liturghia" după Liturghie. În consecinţă, relaţia Liturghie – Spiritualitate – Misiune are ca bază bogăţia vieţii Bisericii în aspectele sale sacramentale.

Misiunea nu poate ocoli raportul Bisericii cu lumea, iar meritul teologilor misionari ortodocşi din sec. XX este şi acela că nu au evitat „confruntarea" cu tendinţele secularizate ale lumii (post)moderne în care a trăit. Provocată să dea răspuns pertinent la probleme actuale ale umanităţii, Biserica trebuie să reafirme cu tărie – într-o veritabilă re-evanghelizare – câteva din principiile sale fundamentale: valoarea fiecărei persoane umane, caracterul universal al lucrării mântuitoare a lui Iisus Hristos, scopul omului – „îndumnezeirea" sau realitatea socio-eclezială ca fiind între „deja" şi „nu încă".

Aceste teme pot şi trebuie să constituie baza activităţii misionare ortodoxe pe viitor. Totuşi, orice idealizare a situaţiei actuale se cuvine a fi evitată, recunoscându-se că, din cauza a diverşi factori cu caracter „intern" sau „extern", există o ruptură între teoria şi practica acestei lucrări misionare. Sunt provocări la care Ortodoxia este obligată să răspundă, căci altfel ar abdica de la rolul ei în lume. Zelul apostolic ţine de lucrarea dinamică a Bisericii ca o necesitate internă (vezi 1 Cor. 9, 16). Ea vizează Biserica ca întreg şi trebuie să se îndrepte asupra întregii creaţii.

Bibliografie (selectiv): H.R. Patapievici (2001), *Omul recent*, Humanitas, Bucureşti; T.C. Oden (2003), *The Rebirth of Orthodoxy. Signs of New Life in Christianity*, Harper, San Francisco; Robert Lloyd Arnold, *Orthodoxy Revisited. Contrasting the Faith and Practice of the Eastern Orthodox Church with Evangelical Doctrine*, Regina Orthodox Press, Salisbury, f.a.; William D. Taylor (ed.) (2000), *Global Missiology for the 21st Century. The Iguassa Dialogue*, Baker Academic, Grand Rapids; George Florovsky (2005), *Biserica, Scriptura, Tradiţia – Trupul viu al lui Hristos–*, trad. Florin Caragea şi Gabriel Mândrilă, Platytera, Bucureşti; Ion Bria (1996), *Liturghia după Liturghie. Misiune apostolică şi mărturie creştină – azi*, Athena, Bucureşti; Anastasios Yannoulatos (2003), *Ortodoxia şi problemele lumii contemporane*, trad. Gabriel Mândrilă şi Constantin Coman, Ed. Bizantină, Bucureşti; Idem (2013), *Misiune pe urmele lui Hristos: studii teologice şi omilii*, trad. Ştefan L. Toma, Ed. Andreiana, Sibiu; Alexander Schmemann (2006), *Biserică, lume, misiune,* trad. Maria Vinţeler, Reîntregirea, Alba Iulia; Idem (2001), *Pentru viaţa lumii. Sacramentele şi Ortodoxia*, trad. Aurel Jivi, EIBMBOR, Bucureşti.

Lect. Dr. Ciprian TOROCZKAI

ECUMENICA

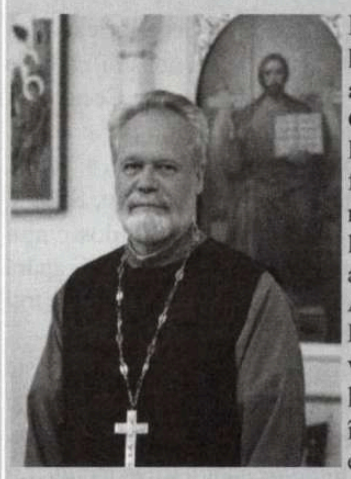

Preotul ortodox Heikki Huttunen a fost ales secretar general al Conferinţei Bisericilor Europene (CEC). Ştirea a fost data publicităţii de biroul CEC de la Bruxelles, la 12 oct. a.c. Membru al Bisericii Ortodoxe Autonome Finlandeze, Părintele Heikki, convertit la Ortodoxie de la lutheranism, şi-a dedicat întreaga viaţă activităţii ecumenice. De tânăr a fost activ în organizaţia tinerilor ortodocşi Syndesmos. Între 1985 şi 1989 a fost director al Departamentului pentru tineret din cadrul Consiliului Mondial al Bisericilor (CMB), după care a slujit ca preot la Espoo, o comunitate ortodoxă multi-culturală şi multi-etnică de lângă Helsinki. Şi-a continuat activitatea ecumenică fiind membru al Comitetului Central al CMB între anii 2006-2013 şi membru al delegaţiei Bisericii ORtodoxe a Finlandei în ultimele patru adunări generale ale CMB. Între 2006 şi 2015, a fost secretar general al Consiliului Ecumenic din Finlanda. A studiat Teologia la Universitatea din Helsinki, unde a obţinut masterul. Este specialist în drept canonic ortodox, legislaţie bisericească finlandeză şi teologie sistematică. Tată a doi copii, Părintele Heikki vorbeşte finlandeza, engleza, suedeza, franceza şi rusa. Părintele Heikki îi urmează ca secretar general CEC lui Guy Liagre, pastor protestant belgian, care a ocupat această funcţie din iunie 2012, urmând să-şi încheie mandatul la sfârşitul acestui an. În ultimii ani, CEC a trecut printr-o profundă perioadă de criză. Mutarea biroului principal de la Geneva la Bruxelles nu a contribuit la redresarea acestei organizaţii. Părintele Heikki se află în faţa unei grele misiuni care constă în primul rând în redresarea acestei organizaţii ecumenice europene şi în recâştigarea încrederii Bisericilor membre în CEC. De asemenea, se speră că Biserica Ortodoxă Rusă, care a părăsit CEC-ul în anul 2008, va redeveni membră.

Consiliul Mondial al Bisericilor (CMB) şi UNICEF au semnat un acord de colaborare pentru a lucra împreună la susţinerea drepturilor copiilor, cu accent special pe două component: violenţa împotriva copiilor şi schimbările climatice. Cele două organizaţii vor lucra împreună pentru recunoaşterea, „monitorizarea şi promovarea drepturilor copiilor în cadrul comunităţilor creştine", se arată într-un comunicat al CMB. „CMB este în măsură să răspundă la chemarea comunităţii internaţionale de a ajuta la formarea unei lumi potrivite pentru copii. Din perspectiva credinţei, noi vom chema Bisericile membre să îmbunătăţească viaţa copiilor prin dezvoltarea şi implementarea principiilor şi instrumentelor drepturilor copiilor", a arătat Secretarul General CMB, Rev. Dr. Olav Fzkse Tveit, într-o declaraţie făcută după semnarea acordului.

Acordul prevede unirea eforturilor celor două organizaţii pentru a reduce violenţa împotriva copiilor. CMB a avut un întreg deceniu dedicat eradicării violenţei de orice fel, între 2001-2010, iar acest acord este perceput drept o continuare practică a respectivei decade. De asemenea, acordul încearcă să contribuie la educarea noii generaţii în vederea reducerii emisiilor de carbon şi a creării unei conştiinţe ecologice bazată inclusiv pe principii creştine.

În ultimii ani, se observă la nivelul organizaţiilor internaţionale, mai ales al celor afiliate ONU, dorinţa de a colabora cu Bisericile, comunităţile religioase şi organizaţiile internaţionale. Acest lucru se datorează faptului că acestea au realizat că pentru a avea un impact asupra cât mai multor comunităţi, este nevoie de concursul comunităţilor religioase. Există în Africa, Asia sau America Latină, dar mai nou, datorită crizei economice, şi în Europa, mai ales în Europa de Est, comunităţi care nu au primărie, secţie de poliţie sau spital, în schimb există o comunitate religioasă condusă de o persoană calificată. Drept urmare, prin intermediul şi cu ajutorul acestora, programele unor organizaţii internaţionale pot fi mai uşor implementate.

Rubrică realizată de
Pr. Conf. Dr. Habil. Daniel BUDA

• AGENDA PASTORALĂ •

P.S. ILARION FĂGĂRĂŞANUL
Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Sibiului

1 octombrie – Slujeşte la Miercurea Ciuc, alături de Preasfinţitul Andrei, Episcopul Covasnei şi Harghitei, Preasfinţitul Gurie, Episcopul Devei şi Hunedoarei, şi Preasfinţitul Macarie, Episcopul Europei de Nord.

4 octombrie – Slujeşte la Schitul Slimnic (Şura Mare), unde, în cadrul Sfintei Liturghii, îl hirotoneşte întru preot pe diaconul Bogdan Grama, pe seama Parohiei Cornăţel, Protopopiatul Sibiu.

Săvârşeşte slujba Vecerniei în Parohia Cornăţel, Protopopiatul Sibiu, unde îl instalează ca paroh pe Părintele Bogdan Grama.

5 octombrie – Oficiază slujba Vecerniei în Biserica „Sfântul Evanghelist Ioan" – Făgăraş, paroh fiind Părintele Vasile Stan.

8 octombrie – Slujeşte Sfânta Liturghie la Catedrala mitropolitană din Sibiu, în prezenţa Înaltpreasfinţitului Laurenţiu, Mitropolitul Ardealului, cu ocazia Sinaxei Monahale din Arhiepiscopia Sibiului.

11 octombrie – Slujeşte Sfânta Liturghie la Mănăstirea „Acoperământul Maicii Domnului" – Dejani, Jud. Braşov.

12 octombrie – Săvârşeşte o slujbă de mulţumire în Capela mitropolitană „Sfântul Nichita Romanul" cu ocazia zilei de naştere a Înaltpreasfinţitului Părinte Laurenţiu, Arhiepiscopul Sibiului şi Mitropolitul Ardealului.

13-15 octombrie – A participat la manifestările dedicate Sfintei Cuvioase Parascheva de la Iaşi, slujind în ziua de 14 octombrie, alături de alţi ierarhi ai Bisericii Ortodoxe Române, dar şi ierarhi ai Bisericilor Ortodoxe surori.

18 octombrie – Săvârşeşte Sfânta Liturghie în Parohia „Cuvioasa Parascheva" – Veneţia de Jos, Protopopiatul Făgăraş I, paroh fiind Părintele Alexandru Socaciu.

21 octombrie – De sărbătoarea Sfinţilor Ardeleni, dar şi cu ocazia prăznuirii Sfântului Ilarion cel Mare, a slujit la Mănăstirea „Brâncoveanu" – Sâmbăta de Sus.

24 octombrie – Participă, alături de Înaltpreasfinţitul Părinte Laurenţiu, Mitropolitul Ardealului, şi deschide conferinţa dedicată Părintelui Arhimandrit Teofil Părăian, intitulată *„Părintele Teofil – Un duhovnic odihnitor de oameni"*.

25 octombrie – Slujeşte la Mănăstirea „Brâncoveanu", sub protia Înaltpreasfinţitului Părinte Laurenţiu, Arhiepiscopul Sibiului şi Mitropolitul Ardealului, împreună cu Preasfinţitul Daniil, Episcopul Daciei Felix, şi Preasfinţitul Sofian Braşoveanul, Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Germaniei, Austriei şi Luxemburgului.

După Sfânta Liturghie, s-a săvârşit slujba parastasului pentru Părintele Arhimandrit Teofil Părăian, la 6 ani de la trecerea la cele veşnice.

26 octombrie – Slujeşte Sfânta Liturghie la Mănăstirea „Brâncoveanu", în paraclisul închinat Sfinţilor Brâncoveni, la final rostind un bogat cuvânt de învăţătură.

27 octombrie – Participă, în capitala României, la manifestările închinate Sfântului Dimitrie cel Nou, ocrotitorul Bucureştilor.

28 octombrie – Participă la lucrările Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române.

Adrian NAE

METAFIZICA ŞI TEOLOGIA MUZICII

„Nu pot să fac o diferenţă între lacrimi şi muzică." (Nietzsche)
„De n-ar exista religie şi muzică, m-aş face paznic de bordel." (Emil Cioran)
„Mozart mă face să regret eroarea lui Adam." (Emil Cioran)
„Cu cât cânt, cu atâta sânt" (Folclor din Maramureş)
„Omul-n lume când e viu, cântă şi pentru pustiu.
Numai când e mort nu cântă, dar şi-atuncia stă şi-ascultă" (Folclor românesc)

1. Introducere

Muzica (lat. musica; gr. mousiké = arta poeziei şi a cântecului) este un flux sonor infraverbal, de origine necunoscută, organizat după norme componistice riguroase, cu impact psiho-somatic, cognitiv şi spiritual asupra ascultătorului.

Deşi, de-a lungul istoriei spiritului, muzicii i s-au dat diverse definiţii, precum limbaj al sufletului, vibraţie a inimii, răspuns căruia nu i s-a pus nicio întrebare, artă cu materialul cel mai imaterial, artă divină etc., încă nu cunoaştem originea şi natura acestei stihii sonore. Un răspuns onest la întrebarea *„Ce este muzica?"* ar trebui să reitereze probabil răspunsul pe care l-a dat marele Augustin din Hipo la întrebarea *„Ce este timpul?"*

Cea mai imaterială, cea mai pnevmatică, cea mai penetrantă dintre arte, muzica este un miracol sonor, un plâns ghelasic care ţine probabil de misterul ultim al universului. Fiind creaţi de divinitate, omul şi muzica se întrepătrund, se generează reciproc, încât nu mai ştim dacă omul e muzică sau muzica e omul, după cum nu ştim nici dacă Dumnezeu e muzică sau muzica e suflarea lui Dumnezeu.

Ascultând muzica lui Bach, Mozart, Beethoven, aproape că reiterăm experienţa onirică a acelui asiatic care s-a visat într-o noapte fluture, iar dimineaţa nu mai ştia dacă el este un om care s-a visat noaptea fluture sau este fluture care visează acum că este om. Ei bine, muzica ne face să ne întrebăm dacă suntem fiinţe umane care cântă sau muzici divine întrupate, încarnate.

„La început era sunetul", am putea spune, parafrazând binecunoscutul citat din prologul ioaneic, pentru că orice existenţă, fie ea minerală, lithică [Vezi muzica sferelor la Pitagora şi la Platon] sau umană, se roteşte, dansează, lasă o dâră sonoră, vorbeşte, plânge. Sunetul precede cuvântul [vorbirea are o vechime de aproximativ 80 000 de ani, în timp ce cântatul vocal a apărut acum 500 000 de ani, iar muzica instrumentală acum 40 000 de ani] care e format din secvenţe sonore. Până şi Dumnezeu, atunci când a hotărât să facă lumea, aşa cum afirmă cosmologiile religioase, s-a folosit de sunet, dacă nu cumva existenţa Lui, Fiinţa lui, infinitul Lui, tăcerea Lui nu era chiar sunetul însuşi. Primul compozitor care a creat această fugă pe care noi o numim cosmos a fost Dumnezeu. Tot El, contrapunctistul suprem, a răsucit istoria, a schimbat partitura fiinţei din „cheia mor", într-o cheie ontologică infinită. Acest lucru nu este susţinut numai de către teologi, ci şi de către compozitori, precum marele Bach care era organistul unei biserici şi care îşi începea creaţiile muzicale cu o invocare a lui Dumnezeu sau către Iisus Hristos, în sensul că scria pe fiecare manuscris: *Soli Deo gloria (Slavă unuia Dumnezeu!)* sau *Jesu, juva me (Iisuse, ajută-mă!)*.

La începuturi, totul cânta, totul suna: râurile, marea, păsările, pădurile, animalele, vântul, tunetul. Pentru a cunoaşte un lucru, un fenomen, o fiinţă, omul preistoric trebuia să asculte.

Totul vibrează în univers, de la firele plantelor lovite de adierea vântului, la planetele ce se rotesc în spaţiul sideral.

Făcând apel la o metaforă a lui Goethe, am putea spune că inclusiv cosmosul, munţii, templele antice, marile moschei, catedralele medievale, bisericile de lemn din Maramureş şi Mănăstirile din nordul Moldovei nu sunt altceva decât „muzici încremenite în piatră".

Până şi omul este un instrument cu coarde întinse care tremură la atingerea suferinţei sau a bucuriei.

Vorbind de cele trei spaţii cosmice: marea, pământul şi văzduhul, Mahatma Gandi încerca să identifice câte o calitate esenţială fiinţelor care trăiesc în aceste habitate: peştii din mare tac, animalele de pe pământ strigă, iar păsările, care străbat cerul, cântă. Omul este, în schimb, singurul posesor al celor trei calităţi, purtând în sine adâncimea şi tăcerea mării, strigătul pământului, dar şi înălţimea şi cântecul păsărilor.

Paradoxal, omul este un instrument muzical care cântă (două corzi vocale, două lamele de carne care vibrează la atingerea aerului) şi la care se cântă, aşa cum plastic spunea Blaisse Pascal: „Când atingi pe om, ai impresia că atingi o orgă. Oamenii sunt adevărate orgi. Trebuie să ştii unde sunt clapele".

Din nefericire, sunt puţini care au răbdare să cânte la instrumentul om.

Omul nu s-a mulţumit să cânte cu vocea, ci şi-a confecţionat de-a lungul istoriei diverse instrumente de os, de piatră, de lemn, de piele sau de metal. Aşa s-a ajuns de la cornul de vită la flaut, de la carapacele de broască ţestoasă, de la scoici cu corzi, la vioară şi violoncel, de la umerii de mamut, la orgă. Din dorul lui de a exprima infinitul prin sunet, omul a inventat scări muzicale, sisteme de notaţie, game şi moduri.

Lector Dr. Vasile CHIRA

• TELEGRAFUL EVENIMENT •

Î.P.S. LAURENȚIU, 10 ani de la întronizare

Clerul şi credincioşii din Arhiepiscopia Sibiului şi din întreaga Mitropolie a Ardealului au sărbătorit astăzi, 13 noiembrie, împlinirea unui deceniu de la întronizarea Înaltpreasfinţitului Părinte Laurenţiu. La Sibiu, sărbătoarea a fost marcată de Liturghia arhierească şi de o ceremonie, ambele oficiate în Catedrala mitropolitană.

Manifestările duhovniceşti dedicate acestui moment aniversar au început la Catedrala mitropolitană din Sibiu prin Sfânta Liturghie oficiată de IPS Mitropolit Laurenţiu împreună cu Preasfinţitul Ilarion Făgărăşanul, Episcopul-vicar al Arhiepiscopiei Sibiului, şi cu un sobor de preoţi şi diaconi, format din membri ai administraţiei eparhiale, protopopi, clericii Catedralei din Sibiu şi cadre didactice de la Facultatea de Teologie Ortodoxă „Sfântul Andrei Şaguna". Între oaspeţii de seamă s-au numărat Înaltpreasfinţitul Nicolae, Mitropolit de Detroit în cadrul Arhidiocezei Greceşti din America, reprezentanţi ai autorităţilor locale şi judeţene, protopopi şi preoţi din Arhiepiscopia Sibiului şi din alte eparhii ale Mitropoliei Ardealului.

Cuvântul de învăţătură de la Sfânta Liturghie a fost rostit de arhid. prof. univ. dr. Ioan I. Ică jr, care a evocat personalitatea Sfântului Ioan Gură de Aur, pomenit în Biserica Ortodoxă şi la 13 noiembrie.

După Sfânta Liturghie, un sobor slujitor condus de PS Episcop Ilarion a oficiat un Te Deum pentru a aduce mulţumire lui Dumnezeu la acest ceas aniversar. La final, Părintele Episcop a citit mesajul de felicitare transmis de Preafericitul Părinte Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, către IPS Mitropolit Laurenţiu, la acest moment de sărbătoare. Mesajul Patriarhului României a fost intitulat „Teologie dinamică, activitate liturgică şi pastorală bogată".

Recunoştinţă şi apreciere

Vicarul-administrativ al Arhiepiscopiei Sibiului, pr. Ilarie Benchea, a transmis mesajul de felicitare şi recunoştinţa clerului şi a credincioşilor pentru Părintele Mitropolit, subliniind cele mai importante realizări pastorale, misionare, culturale şi administrative în cei zece ani de păstorire din scaunul şagunian.

Din partea Facultăţii de Teologie Ortodoxă „Sfântul Andrei Şaguna" din Sibiu a fost transmis un mesaj prin decanul instituţiei, pr. prof. univ. dr. Aurel Pavel.

IPS Mitropolit Laurenţiu le-a mulţumit tuturor pentru gândurile calde, felicitările şi recunoştinţa exprimate la ceas aniversar şi a subliniat faptul că acest moment este o sărbătoare a Mitropoliei Ardealului.

„Cei zece ani de slujire la Sibiu ai Înaltpreasfinţitului Părinte Laurenţiu, cu neobosită şi intensă lucrare misionară, pun în lumină taina rodirii spirituale, ca împlinire a responsabilităţii de a mărturisi şi sluji prin cuvânt şi faptă prezenţa şi lucrarea lui Hristos, Marele Preot sau Arhiereul Veşnic, în Biserica Sa. Mărturisitor şi slujitor al Evangheliei iubirii milostive a lui Hristos, Înaltpreasfinţitul Părinte Mitropolit Laurenţiu, pe lângă o bogată activitate teologică academică, desfăşurată ca profesor universitar, a consolidat şi a înnoit moştenirea vrednicilor săi înaintaşi, a împlinit şi înmulţit faptele iubirii milostive prin fondarea mai multor instituţii şi aşezăminte social-filantropice, prin multe activităţi culturale şi misionare, prin creşterea numărului unităţilor bisericeşti, parohii şi mănăstiri, prin edificare unor noi locaşuri de cult şi restaurarea celor vechi, intensificarea vieţii parohiale şi monahale, a activităţii educative, cultural-religioase şi editoriale în sprijinul întăririi prezenţei ortodoxe şi româneşti în acest ţinut plin de istorie, credinţă şi cultură românească."

P.F. DANIEL
Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române

REDACTOR-ŞEF:
Î.P.S. Dr. LAURENŢIU STREZA

COLEGIUL DE REDACŢIE

Senior-editori: Pr. Prof. Dr. Mircea Păcurariu; Pr. Prof. Dr. Dumitru Abrudan. ***Secretar de redacţie:*** Dr. Emanuel Tăvală. ***Membri:*** Pr. Conf. Dr. Constantin Necula, Diac. Dr. Ştefan L. Toma, Pr. Dr. Cristian Muntean, Pr. Vasile Gafton. ***Responsabil ediţie on-line:*** Dragoş Boicu.

ISSN 1223-8392

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se primesc pe adresa: Redacţia „Telegraful Român", 550179 – Sibiu, str. Mitropoliei, nr. 35; e-mail: *telegrafulroman@yahoo.com*. Articolele nepublicate nu se înapoiază.

ABONAMENTUL pentru anul 2015 este de 48 lei; cod IBAN RO34 RNCB 0227 0360 5879 0001. BCR Sibiu, str. Emil Cioran, nr. 1. Cod fiscal 44 79 403.

Tiparul executat la *Tipografia Şaguniana* – Sibiu

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Fondator:
Mitropolit Andrei Şaguna, 1853

Publicaţie bisericească a Arhiepiscopiei Sibiului

Telegraful Român

Anul 163 • nr. 47-48

15 decembrie 2015

«TAINA BETLEEMULUI»
NAŞTEREA DOMNULUI ÎN BETLEEMUL BISERICII ŞI ÎN BETLEEMUL SUFLETELOR NOASTRE
Cuvânt pastoral la Naşterea Domnului – 2015

† LAURENŢIU,
Arhiepiscopul Sibiului şi Mitropolitul Ardealului

Să mergem, dar, până la Betleem, să vedem cuvântul acesta ce s-a făcut şi pe care Domnul ni l-a făcut cunoscut. Şi, grăbindu-se, au venit şi au aflat pe Maria şi pe Iosif şi pe Prunc, culcat în iesle." (Lc. 2, 15)

Iubiţii mei fii duhovniceşti,

Ca în fiecare an, la Praznicul cel Mare al Naşterii Domnului, inimile noastre sunt copleşite de mare bucurie duhovnicească. Totul este plin de lumină, totul este împodobit pentru marea sărbătoare a venirii lui Dumnezeu la noi. Ploaie de daruri se revarsă peste noi. Ne cercetează pe noi, de Sus, Mântuitorul nostru, *Răsăritul răsăriturilor, Soarele dreptăţii*, Care vine în lumea noastră pentru a ne mântui pe noi, pentru a ne lumina viaţile, pentru a da sens vieţii noastre, pentru ca noi să ne împărtăşim de mila Sa nesfârşită şi de dragostea Sa jertfelnică.

Ca şi magii şi păstorii de odinioară, şi noi, astăzi, în grabă şi cu suflete sincere şi curate, venim la biserică, la *tainicul Betleem*, căutând Pruncul Ceresc, singura şi adevărata noastră bucurie în această lume. Alergăm la biserică pentru că vrem să-L aflăm, să-L vedem pe El şi Lui să ne închinăm cu darurile inimilor noastre; Lui să Îi împărtăşim durerile inimilor noastre şi să Îi cerem ajutorul. Ştim că în biserică, acest *Betleem duhovnicesc*, *„Casă a Pâinii"* cereşti, sufletele noastre se vor umple de mângâiere şi bucurie, şi împreună cu Sfântul Ioan Gură de Aur vom putea exclama: *„Taină străină şi minunată vedem! Îngerii cântă, Arhanghelii psalmodiază, Heruvimii înalţă imnuri, Serafimii proslăvesc. Toţi prăznuiesc văzând pe Dumnezeu pe pământ şi pe om în ceruri, pe Cel de sus, jos, din pricina tainei întrupării, pe cel de jos, sus, din pricina iubirii de oameni. Astăzi Betleemul calcă pe urmele cerului. În locul stelelor primeşte pe îngeri cântând, în locul soarelui face loc Soarelui dreptăţii. Nu ne întrebăm cum, căci unde vrea Dumnezeu se biruieşte rânduiala firii. A voit, a putut; S-a pogorât, a mântuit"* [Sfântul Ioan Gură de Aur, *Cuvântare la Naşterea lui Hristos*, PG 56, 385AB. Traducerea românească în: Sfântul Ioan Hrisostom, *Cuvântări la praznice împărăteşti*, trad. de Pr. D. Fecioru, Bucureşti, 1942, p. 25].

Astăzi, în lumina credinţei, putem înţelege minunea Betleemului de acum 2000 de ani şi lucrarea ei mântuitoare, pe care o actualizăm continuu în *tainicul Betleem al Bisericii* şi în *Betleemul ascuns al inimilor noastre*. Doar dacă ne deschidem inimile, ca păstorii şi magii, vom cunoaşte şi vom simţi că, în marea Lui iubire, Dumnezeu S-a întrupat şi S-a îmbrăcat cu trupul nostru stricăcios, pentru ca să *„prefacă necinstea în cinste, să ne îmbrace cu slavă pe noi, cei lipsiţi de slavă..."* [*Ibidem*, p. 52.]

Doar în Biserică putem înţelege de ce Dumnezeu cel Atotputernic a vrut să mântuiască lumea în acest mod paradoxal, venind El Însuşi la făpturile Sale care se depărtaseră de El, de ce a ales El acest mod tainic de a vorbi cu zidirea Sa, de a o curăţa şi de a o sfinţi asumându-Şi-o total, îmbrăcându-Se cu firea făpturii mâinilor Sale. Dumnezeu cel Atotputernic, Cel negrăit, Cel neajuns, Cel necuprins şi Cel mai presus de toate ar fi putut mântui lumea şi pe om doar printr-un singur cuvânt, aşa cum spune psalmistul: *El a zis şi s-a făcut, El a poruncit şi s-a zidit* (*Ps.* 32, 9). Dar în iubirea Lui negrăită şi plină de delicateţe, Dumnezeu nu a vrut să ne mântuiască cu forţa, nu a vrut, printr-o simplă poruncă, să ne atragă la Sine fără voia noastră, silindu-ne astfel libertatea. De aceea, El a ales acest mod paradoxal şi tainic de a ne vorbi, de a ne învăţa, de a ne sfinţi venind în lumea noastră în chipul smerit al unui Prunc, născut dintr-o Maică Fecioară. Nu a venit cu toate oştile Sale cereşti, nu a venit să Îşi arate atotputernicia, ci iubirea nemărginită, smerenia adâncă şi mila Sa nespusă. Un Prunc dumnezeiesc născut în sărăcie este Dumnezeul nostru plin de delicateţe, Care nu vrea să ne răpească nouă cinstea care I se cuvine Lui, Care nu doreşte să intre cu forţa în viaţa noastră, Care stă la uşă şi bate aşteptând ca iubirea noastră să răspundă iubirii Lui.

(continuare în p. 2)

† IRINEU,
Arhiepiscop
al Alba Iuliei

PASTORALĂ LA NAŞTEREA DOMNULUI – 2015

Cu negrăită bucurie sufletească, toată creştinătatea, de la un capăt la altul al pământului, sărbătoreşte astăzi evenimentul mântuitor al Naşterii Domnului. Ca o Mamă duhovnicească, Sfânta noastră Biserică dreptmăritoare, în armonioasele ei cântări, ne îndeamnă, aşa cum i-a îndemnat, veacuri de-a rândul, pe moşii şi strămoşii noştri: „Hristos Se naşte, slăviţi-L! Hristos din ceruri, întâmpinaţi-L!". Aceasta este o chemare de a răspunde cu iubire lui Hristos, Iubirea divină coborâtă pe pământ, pentru ca, „îndreptăţiţi fiind prin harul Său, să devenim moştenitori ai vieţii veşnice" (Tit 3, 7).

Venirea Mântuitorului la noi este asemănată cu răsăritul soarelui, care, înlăturând întunericul nopţii, aduce lumină şi viaţă întregii făpturi. De aceea, praznicul luminos al Naşterii Domnului, de care avem parte în fiecare an, este o veste minunată şi cutremurătoare pentru minte şi pentru inimă. Mesia Cel aşteptat, „Cel mult dorit", născut din Tatăl, mai înainte de veci, ia trup omenesc, Se naşte pe pământ, „pentru ca lumea să se mântuiască prin El" (In. 3, 17). Acest lucru l-a înţeles Dreptul Iosif, care a făcut din viaţa sa o jertfă curată şi o slujire devotată tainei Întrupării Fiului lui Dumnezeu.

Dreptmăritori creştini,

Fiul lui Dumnezeu trebuia să pătrundă în umanitate printr-o familie, în sânul căreia Dreptul Iosif avea menirea de a fi tată ocrotitor al lui Iisus şi cast logodnic al Fecioarei Maria. Când a aflat că logodnica lui era însărcinată, „Iosif, bărbatul ei, drept fiind şi nevrând s-o dea el în vileag, a vrut s-o lase pe ascuns" (Mt. 1, 19). Fiind bun, cuviincios, atent cu ea, nelăsându-se stăpânit de ură şi gelozie, Iosif nu o învinuieşte, nu o judecă în sinea lui şi nu o ceartă. Prefera mai degrabă să fie el acuzat că a părăsit-o, decât să facă să planeze vreo bănuială asupra aceleia pe care o respecta, sau să-i cauzeze ei ruşine publică.

În acest moment dramatic, Dumnezeu a trimis lui Iosif un mesager ceresc pentru a-i confirma cele spuse de către Fecioara Maria şi a-i deschide o altă cale de ascultare. Arătându-i-se în vis, îngerul îi zice: „Iosife, fiul lui David, nu te teme s-o iei pe Maria drept femeia ta, fiindcă ceea ce s-a zămislit într-însa este de la Duhul Sfânt; ea va naşte Fiu, Căruia tu Îi vei pune numele Iisus, căci El va mântui pe poporul Său de păcatele lor" (Mt. 1, 20-21). Pentru că Iosif este „fiul lui David", trebuie să-I fie tată pământesc Pruncului divin, trebuie să-I asigure lui Iisus descendenţa pe linie paternă din regele David. Îngerul Gavriil îl încurajează să înlăture frica şi neliniştea din sufletul său, descoperindu-i

(continuare în p. 4)

«TAINA BETLEEMULUI»

Naşterea Domnului în Betleemul Bisericii şi în Betleemul sufletelor noastre

(urmare din p. 1)

Doar în Biserică putem înţelege Taina Betleemului şi faptele minunate petrecute în el, şi anume: Dumnezeu este acum între oameni printr-o Maică Fecioară! *„Minunea Betleemului mă înspăimântă”*, exclamă Sfântul Ioan Gură de Aur, *„Că a născut Fecioara astăzi, o ştiu! Că L-a născut pe Dumnezeu, Cel mai presus de timp, o cred! Dar chipul naşterii am învăţat să-l cinstesc în tăcere şi am primit ca prin cuvinte să nu-l iscodesc. Când e vorba de Dumnezeu, nu trebuie să căutăm la firea lucrurilor, ci să credem în puterea Celui care le săvârşeşte. Lege a firii este ca să nască femeia măritată, dar lucru mai presus de fire este ca să nască fecioara ce nu ştie de nuntă şi să rămână fecioară. Să se cerceteze, dar, cele după fire, iar cele mai presus de fire să se cinstească în tăcere. Nu ca pe un lucru de care trebuie să fugim, ci ca pe un lucru tainic şi vrednic de cinstit prin tăcere”* [*Ibidem*, p. 51.].

Mântuitorul nostru nu S-a născut ca un simplu om, ci ca un om unit cu Dumnezeu şi se cuvenea, astfel, Dăruitorului sfinţeniei noastre să Se nască printr-o naştere curată şi sfântă. *„Dacă S-ar fi născut dintr-o căsătorie obişnuită,* spune acelaşi mare părinte al Bisericii, *minciună s-ar fi socotit de mulţi dumnezeirea Lui. Acum însă, pentru asta Se naşte din Fecioară, iar prin naştere păstrează neschimbat pântecele Fecioarei, păstrează şi fecioria nepăgubită, pentru ca felul străin al naşterii să-mi fie pricinuitor de mare credinţă”* [*Ibidem*, p. 53].

Iubiţi credincioşi,

Mântuitorul Iisus Hristos este prezent în Biserica Sa până la sfârşitul veacurilor. Prin Sfintele Evanghelii El ne împărtăşeşte viaţa Sa, prin sărbători El ne face *contemporani* cu evenimentele vieţii Sale, iar prin Sfintele Taine El ne dăruieşte însăşi viaţa Trupului Său îndumnezeit. Astfel, chiar dacă fizic şi geografic, Betleemul Iudeii, această localitate al cărei nume înseamnă Casa Pâinii, rămâne departe de noi, totuşi duhovniceşte, la fiecare Sfântă Liturghie, *proscomidiarul* devine un nou *Betleem ceresc*, în care Hristos-Pruncul Se află pe Sfântul Disc sub chipul Sfântului Agneţ, alături de Maica Fecioară, alături de cetele îngerilor şi ale sfinţilor Săi şi alături de credincioşii vii şi adormiţi. El este prezent prin fiecare act al Sfintei Liturghii, şi această prezenţă creşte treptat până la momentul epiclezei, când darurile de pâine şi vin, prin lucrarea Sfântului Duh, se vor preface în Trupul şi Sângele Său.

Săvârşind Proscomidia, pregătind darurile de pâine şi vin pe care credincioşii le aduc la Sfântul Altar, preotul reprezintă pe Sfântul Disc, ca într-o icoană, naşterea Mântuitorului. Toate actele Proscomidiei sunt puse în legătură cu evenimentele naşterii Domnului. Astfel, scoaterea agneţului din prima prescură semnifică naşterea din Preacurata Fecioară, punerea steluţei peste cinstitele Daruri simbolizează steaua care s-a arătat magilor, acoperămintele folosite la Proscomidie vorbesc despre înfăşurarea în scutece a Pruncului Mântuitor, iar tămâierea Darurilor semnifică aducerea darurilor de aur, smirnă şi tămâie de către magi.

Icoana Betleemului, descoperită tainic în ritualul Proscomidiei, ne ajută să ne pregătim să Îl primim pe El întreg, cu preacinstit Trupul şi Sângele Său, în Sfânta Împărtăşanie. Toată Sfânta Liturghie nu este o simplă istorisire a ceea ce a făcut Hristos în trecut pentru noi, ci este icoana şi prezenţa lui Hristos lucrător în viaţa noastră. În Sfânta Liturghie trecutul devine prezent, în perspectiva viitorului eshatologic. Hristos este alături de noi. Ne vorbeşte prin cuvântul Evangheliei, ne împărtăşeşte viaţa Lui, ne prilejuieşte să o retrăim împreună cu El într-o manieră unică şi personală şi de aceea ne umplem de bucurie negrăită la toate praznicele împărăteşti, căci El Însuşi este Cel care ne dăruieşte, prin împărtăşire cu Preacuratele Taine, bucuria şi fericirea vieţii Sale noi din Trupul Său îndumnezeit [Pr. Prof. Dumitru Stăniloae, *Spiritualitate şi comuniune în Liturghia ortodoxă,* Craiova, 1986, p. 113].

Iubiţi credincioşi,

Numai participând la Sfânta Liturghie şi împărtăşindu-ne cu vrednicie cu Sfintele Taine, sufletul fiecărui credincios devine un *tainic Betleem*, în care Se naşte, creşte şi Se hrăneşte Pruncul Ceresc. Acolo, în cămara cea mai adâncă a inimii noastre, este sălăşluit Domnul Hristos prin Taina Sfântului Botez, şi de această comoară negrăită pe care o purtăm în vasele noastre de lut devenim conştienţi doar atunci când păzim poruncile dumnezeieşti. Hristos Se naşte tainic în sufletul fiecăruia dintre noi şi creşte pe măsură ce noi păzim poruncile lui Dumnezeu şi ne păzim viaţa de toate plăcerile şi poftele lumii acesteia. În Betleemul cel mai tainic al inimii noastre aducem Pruncului Ceresc, ca şi magii şi păstorii, darurile postului nostru, ale rugăciunii, ale înfrânării şi ale milosteniei. Înlăuntrul inimii noastre, curăţită de păcate, trăim comuniunea de iubire cu Pruncul ceresc, cu Preacurata Sa Maică şi cu toţi sfinţii şi înţelegem, în lumina Praznicului de acum, că Dumnezeu nu vrea nimic material de la noi, ci vrea de la noi ceea ce El ne şi dăruieşte mai întâi de toate în mod plenar: să primim şi să preţuim dragostea Sa mântuitoare.

Iubiţi fii sufleteşti,

Anul acesta, parcă mai mult ca oricând, sărbătoarea Naşterii Domnului ne găseşte în mijlocul multor necazuri şi suferinţe, în mijlocul unei aprige furtuni pornite împotriva Bisericii, în mijlocul multor neputinţe, neîmpliniri şi greşeli. Într-o epocă a comunicării atât de rapide, într-un secol al dictaturii unor trusturi de presă, în vremurile tulburi ale conflictelor sociale şi politice, într-o lume care fierbe şi se frământă, ne aflăm dezorientaţi, noi şi copiii noştri, şi căutăm să dăm un sens vieţii noastre în cel mai ieftin şi facil mod posibil. Toţi căutăm fericirea şi bucuria în viaţa noastră, însă dramatic este că cei mai mulţi dintre noi ne mulţumim cu fericirea ieftină şi egoistă pe care lumea ne-o oferă. Ne îndulcim vieţile cu *„pofta ochiului, cu pofta trupului şi cu trufia vieţii”* (I Ioan 2, 16), şi astfel, sufletele noastre, care nu au fost create de Ziditorul a toate pentru a se hrăni cu această hrană trecătoare şi stricăcioasă, se usucă şi devin neputincioase şi nu mai simt prezenţa şi lucrarea lui Dumnezeu în această lume.

Dar, în tot acest iureş, în toată această mare de amărăciune, de la Răsărit ne apare întotdeauna *Steaua Betleemului*, care este conştiinţa noastră, glasul lui Dumnezeu din om. De ea trebuie să ascultăm, ca magii şi ca păstorii. Pe ea trebuie să o respectăm şi să nu o ignorăm, căci ea ne povăţuieşte şi ne arată unde Îl găsim pe Pruncul Ceresc, Care, an de an, la acest Mare Praznic, revarsă peste faţa întregii lumi binecuvântarea, pacea şi bunătatea nemărginită a Părintelui Ceresc. Conştiinţa, luminată de credinţă, ne arată calea spre adâncul sufletelor noastre, acolo unde, încă de la Botez, Duhul Sfânt sălăşluieşte cu adevărat şi Care este Comoara cea nepreţuită a vieţii noastre. Conştiinţa curată ne spune că, dacă ne vom înnoi sufleteşte prin post, rugăciune şi milostenie, dacă ne vom spovedi curat, atunci, cu ochii cei dinlăuntru, Îl vom putea vedea, Îl vom putea primi şi ne vom putea închina lui Hristos, aducându-I ca dar jertfirea întregii noastre fiinţe. Conştiinţa cea adevărată ne conduce spre Hristos cel tainic din inimile noastre, dar ea ne îndeamnă să Îl căutăm şi pe Hristos din sufletele celor săraci şi aflaţi în nevoi, după cum Însuşi Mântuitorul ne învaţă în Sfânta Sa Evanghelie: *„Adevărat zic vouă: întrucât aţi făcut unuia dintr-aceşti fraţi ai Mei, prea mici, Mie Mi-aţi făcut”* (Mt. 25, 40). Astfel, copiii din orfelinate, bătrânii din azile, bolnavii din spitale sunt aceşti „prea mici” fraţi ai Domnului Hristos, spre care ne îndrumă Steaua conştiinţei noastre şi pe care trebuie să o urmăm în aceste zile de praznic. Şi aceasta pentru ca dragostea cea mare a lui Dumnezeu, arătată în Naşterea minunată a Pruncului Ceresc, prin noi, creştinii, cei care purtăm numele Domnului Hristos, să fie vie şi lucrătoare în această lume, peste care umbra morţii şi a păcatului se întinde tot mai mult. Să ne deschidem, aşadar, cu toţii inima, la acest Praznic binecuvântat, pentru a primi în ea, în Taina milosteniei, a rugăciunii şi a mijlocirii dinaintea Preamilostivului Dumnezeu, pe toţi fraţii şi surorile noastre, tineri şi vârstnici, părinţi şi copii, pe toţi cei aflaţi în încercări, în diferite boli trupeşti sau sufleteşti, pe cei aflaţi în închisori, pe cei însinguraţi sau părăsiţi, care suferă de foame, de sete sau de frig, sau din pricina altor neputinţe.

Timpul acesta dumnezeiesc al Marelui Praznic de acum să fie pentru noi toţi prilej de înnoire sufletească, de întoarcere sinceră către Dumnezeu şi către semeni, iar bucuria sfântă pe care o trăim în aceste zile să rodească în sufletele noastre pace, binecuvântare, împlinire, iertare şi neclintită nădejde în milostivirea Iubitorului de oameni Dumnezeu.

Cu aceste gânduri, dorim să vă facem tuturor cele mai călduroase urări de pace, de sănătate şi de bucurie alături de întreaga familie şi de toţi cei dragi, iar Anul Nou care vine să vă aducă spor în credinţă şi în nădejdea de mai bine şi să vă rânduiască toate cele de trebuinţă. Vă îmbrăţişăm pe toţi, pe fiecare în parte, cu părintească dragoste, urându-vă:

Sărbători fericite!
Un An Nou binecuvântat!
Întru mulţi şi fericiţi ani!

La slăvitul Praznic al Naşterii Domnului şi Mântuitorului nostru Iisus Hristos, cu smerenie rugăm pe Cel Atotputernic să ne dăruiască tuturor sănătate sufletească şi trupească, întru toate bună sporire, iar în Noul An să reverse asupra noastră şi asupra lumii întregi harul păcii, al iubirii şi al bucuriei duhovniceşti. Întru mulţi şi fericiţi ani!

Redacţia „Telegrafului Român”

† SOFRONIE,
Episcop
al Oradiei

SCRISOARE PASTORALĂ CU PRILEJUL SĂRBĂTORII ÎMPĂRĂTEȘTI A NAȘTERII DOMNULUI, 2015

Noaptea sfântă a Nașterii Domnului și Mântuitorului nostru Iisus Hristos este noaptea care a schimbat cursul istoriei omenirii. Mai precis, noaptea în care s-a schimbat istoria umanității, noaptea în care Dumnezeu a intrat în lumea oamenilor în mod tainic, mai presus de înțelegerea și de pătrunderea minții omenești, prin nașterea după trup a Fiului lui Dumnezeu, prin întruparea Cuvântului veșnic al Tatălui, prin înomenirea Celui născut din veci din Tatăl ceresc, fără de maică, născut la plinirea vremii din Maica și Fecioara, fără de tată, Fiul lui Dumnezeu și Fiul Fecioarei, Dumnezeu și Omul, Iisus Hristos, Logosul întrupat, înomenit, Domnul și Mântuitorul.

Dacă până în noaptea sfântă de la Betleem de acum peste două mii de ani, omenirea era în întuneric și sub stăpânirea morții, cuprinsă de temeri, bântuită de spaime și dominată de frică, amenințată de suferință și de chinul veșnic, prin venirea în lume și înomenirea Cuvântului lui Dumnezeu, istoria omului avea să se schimbe, în noaptea umanității ivindu-se lumina speranței, lumină divină necreată strălucind puternic, dar discret, în Cel ce S-a întrupat, în toate făcându-Se asemenea nouă, afară de păcat. Lumina venită în lume pentru a risipi întunericul avea să ne aducă nouă, în zorii celei de a opta zile, Ziua Învierii, începutul bucuriei veșnice, prin biruința asupra morții și întunericului a Celui ce a zdrobit cu moartea Sa moartea noastră, în ziua care a transformat universul așteptărilor omenești în trecere dincolo de catapeteasma legii vechi, înspre bucuria nestinsă a noului univers, cerul nou și pământul nou, slava și strălucirea sfinților în lumina Domnului Dumnezeu, când *„noapte nu va mai fi”* și nici nevoie *„de lumina lămpii sau de lumina soarelui, pentru că Domnul Dumnezeu le va fi lor lumină și vor împărăți în vecii vecilor”* (Apocalipsa 22, 5).

Iar totul a început în noaptea aceea sfântă de acum peste două mii de ani, noaptea în care Dumnezeu a schimbat cursul istoriei omenirii, noaptea în care S-a născut ca om, din Fecioara Maria, Cuvântul lui Dumnezeu Care S-a întrupat, S-a făcut ca unul dintre noi, în toate asemenea nouă, afară de păcat, pentru ca pe noi, oamenii, să ne ridice din păcat și din robia morții, pregătindu-ne pentru acea vreme ce se apropie, când *„va șterge orice lacrimă din ochii lor, și moarte nu va mai fi; nici plângere, nici strigăt, nici durere nu vor mai fi, căci cele dintâi au trecut”* (Apocalipsa 21, 4). În noaptea sfântă de demult de la Betleem, Domnul a venit pe pământ pentru a inaugura Împărăția cerurilor, pregătind umanitatea pentru slava de apoi, pentru bucuria netrecătoare, pentru risipirea întunericului morții și a nopții păcatului, pentru ziua a opta, Ziua Învierii, pentru învierea cea de obște, atunci când *„cetatea sfântă, noul Ierusalim”* se va pogorî *„din cer de la Dumnezeu, gătită ca o mireasă împodobită pentru mirele ei”* (Apocalipsa 21, 2).

Cinstiți părinți, cuvioase maici
și iubiți fii și fiice duhovnicești,

Tainele mari și înfricoșate gătite nouă spre mântuire s-au arătat atunci, demult, în Țara Sfântă, în noaptea nașterii după trup a Domnului, dar și mai înainte cu nouă luni, la Nazaret, în Galileea, când îngerul Domnului, Arhanghelul Gavriil, a fost trimis să binevestească Fecioarei Maria că va naște Fiu, pe Fiul Celui Preaînalt, moștenitorul tronului împăratului David, potrivit capitolului întâi al Evangheliei după Sfântul Evanghelist Luca. Atunci, la Nazaret, Îngerul s-a plecat înaintea Fecioarei Maria, care, la Betleem, avea să-L dăruiască lumii pe Cel născut fără ispită bărbătească, Fiul Fecioarei, care devine Născătoarea de Dumnezeu, rămânând Pururea Fecioară, taină oamenilor și mirare îngerilor, căci printr-însa *„S-a arătat oamenilor Cuvântul întrupat”*, împlinindu-se însăși profeția Fecioarei: *„de acum mă vor ferici toate neamurile”* (Luca 1, 48).

Plecăciunea îngerească înaintea Fecioarei din Nazaret nu a fost un gest izolat față de *„Cea mai cinstită decât heruvimii și mai preamărită, fără de asemănare, decât serafimii”*, cum nu a fost singura arătare de îngeri, anghelofanie, la vremea nașterii după trup a Domnului. Îngerul se arată și lui Iosif, logodnicul Fecioarei și tatăl adoptiv al Domnului nostru Iisus Hristos, în vis, vestindu-i că logodnica sa, Maria, va naște Fiu, *„că ce s-a zămislit într-însa este de la Duhul Sfânt”* (Matei 1, 20), pentru că, de fapt, logodnica sa este Fecioara despre care a profețit Isaia că *„va avea în pântece și va naște Fiu și vor chema numele Lui: Emanuel, care se tâlcuiește: Cu noi este Dumnezeu”* (Matei 1, 23, după Isaia 7, 14). Împlinirea proorociei lui Isaia a fost vestită prin arătarea îngerului, Fecioarei aievea, lui Iosif în vis. Iar nașterea de la Betleem avea să fie însoțită, de asemenea, de anghelofanie, când îngerul Domnului a stat lângă păstorii de pe câmp, ce-și străjuiau turmele (Luca 2, 8): *„îngerul Domnului a stat lângă ei și slava Domnului a strălucit împrejurul lor, și ei s-au înfricoșat cu frică mare”* (Luca 2, 9). Și îngerul le-a vorbit și a binevestit păstorilor nașterea Mântuitorului (Luca 2, 10-12).

Dar ceea ce este mai spectaculos în noaptea aceea sfântă de la Betleem, când îngerul s-a arătat și a binevestit păstorilor, conform Sfintei Evanghelii după Luca (din același capitol al doilea, versetele 13-14), este arătarea unei cohorte de îngeri înălțând imn de laudă și preamărire lui Dumnezeu: *„și deodată s-a văzut, împreună cu îngerul, mulțime de oaste cerească, lăudând pe Dumnezeu și zicând: Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu, și pe pământ pace, între oameni bunăvoire!”* Mulțimea de armie din cer, splendida privelițe a miliților celeste în stare de laudă, în strălucire și înălțând slavă lui Dumnezeu, în apropierea păstorilor, în vecinătatea ieslei în care era așezat Pruncul nou-născut, Fiul veșnic al lui Dumnezeu-Tatăl și Fiul Născătoarei de Dumnezeu, cohortele angelice slujitoare și preamăritoare ale Celui Preaînalt, arătându-se, descoperindu-se păstorilor uimiți, impresionează nu doar pe martorii oculari ai evenimentelor, ci și pe toți cei ce, duhovnicește, se apropie de frumusețea celor ce s-au petrecut, o frumusețe înfricoșătoare, de taină, cutremurătoare, solemnă și maiestuoasă, la fel ca în vedenia profetului Isaia, care i-a văzut pe serafimi în stare de adorare: *„am văzut pe Domnul stând pe un scaun înalt și măreț și poalele hainelor Lui umpleau templul. Serafimi stăteau înaintea Lui, fiecare având câte șase aripi: cu două își acopereau fețele, cu două picioarele, iar cu două zburau și strigau unul către altul, zicând: «Sfânt, sfânt, sfânt este Domnul Savaot, plin este tot pământul de slava Lui!» Din pricina acestor strigăte, porțile se zguduiau din țâțânele lor, iar templul s-a umplut de fum”* (Isaia 6, 1-4). Tronul Domnului se arată a fi o iesle smerită, dar îngerii Îl laudă și Îl preamăresc pe Dumnezeu în splendoare netrecătoare, arătându-ne nouă, oamenilor, și învățându-ne cum se cuvine să stăm înaintea misterului divin descoperit nouă în taina întrupării Cuvântului lui Dumnezeu, din Preasfânta Născătoare de Dumnezeu, *„Cea pururea fericită și preanevinovată și Maica Dumnezeului nostru”*, Cea *„mai cinstită decât heruvimii și mai mărită, fără de asemănare, decât serafimii, Carea, fără stricăciune, pe Dumnezeu-Cuvântul”* a născut și, astfel, pe Cea cu adevărat Născătoare de Dumnezeu să o mărim.

Preaiubit cler și popor al lui Dumnezeu,

Înțelegem, din Sfintele Scripturi, din Sfintele Evanghelii, de la Sfinții Evangheliști Matei și Luca, din Sfânta Tradiție, că, la nașterea Domnului după trup, din Fecioara, au fost martori, pe lângă Născătoarea de Dumnezeu și Dreptul Iosif, logodnicul Fecioarei și tatăl adoptiv al Domnului nostru Iisus Hristos, pe lângă cei trei magi de la Răsărit, care au văzut steaua Pruncului și au călătorit după ea, pentru a ajunge să se închine Fiului lui Dumnezeu întrupat și a-i aduce daruri, aur, smirnă și tămâie, pe lângă păstorii ce-și păzeau turmele noaptea, în câmpia din ținutul Betleemului, mulțime multă de îngeri, armiile cerești și netrupești cete, Sfinții Îngeri ai Celui Preaînalt. În istoria Bisericii și a mântuirii, în toate locurile și în toate timpurile, în toate împrejurările, pe timp de pace și în vreme de amară prigonire a creștinilor, peste tot și întotdeauna, dimpreună cu tot clerul și poporul lui Dumnezeu din Biserica de pe pământ, Biserica luptătoare, s-a aflat, este și va fi, mulțime mare și multă, fără număr, în comuniune de rugăciune și de dragoste sfântă, de credință și întru nădejdea mântuirii și a dobândirii vieții veșnice și de către noi, cei de acum de pe pământ, mulțime nenumărată de oaste cerească, soborul cel mare și proslăvit de Dumnezeu al Sfinților, Prietenii Mielului, din Biserica cea din ceruri, Biserica triumfătoare. Deci, nu suntem singuri, aici, pe pământ, la nici o sărbătoare. Împreună cu noi sunt, și acum, Sfinții din ceruri, din toate cetele, îngerii, profeții, drepții, apostolii și cei întocmai cu ei, luminătorii neamurilor, binecredincioșii împărați, martirii și martirele, mărturisitorii, marii dascăli ai lumii și ierarhi, cuvioșii și cuvioasele, doctorii fără de arginți, sfinții pe care îi cunoaștem și îi chemăm în ajutor și sfinții pe care Dumnezeu nu i-a descoperit încă. Sfinții îngeri, heruvimii, serafimii și tronurile, stăpânirile, domniile și puterile, începătoriile, arhanghelii și îngerii, precum și sfinții dintre oameni, părinți, patriarhi, prooroci, evanghelisitori, mărturisitori și pustnici, toți drepții care s-au săvârșit sunt și acum împreună cu noi.

Deși trăim vremuri de mare cumpănă, de tulburare și confuzie, de amestecare și lipsă de discernământ, în care haosul și anarhia se sumețesc tot mai mult, iar presiunile de tot felul vin și cad în valuri distrugătoare și zdrobitoare peste civilizația creștină și lovesc tot mai puternic, organizat și articulat valorile tradiționale pe care sunt întemeiate societățile omenești dintotdeauna și de pretutindeni, deși forțele întunericului caută să pună stăpânire pe cât mai mulți, îndeosebi vânând sufletele copiilor nevinovați și tinerilor plini de viață și energie, pentru a le perverti, stăpâni și apoi distruge, cu toate că ideologiile ateiste și blasfemiatoare își iau și primesc tot mai mult drept în cetate, iar mișcările oculte și neopăgâne se răspândesc tot mai neîngrădit și otrăvitor, în pofida tuturor atacurilor nedemne și nedrepte la adresa tuturor stâlpilor societăților omenești tradiționale, în ciuda furiilor dezlănțuite ale răului și ale barbariei, în ciuda atentatelor și mârșăviilor de tot felul, în pofida spaimei și a fricii, a terorii și a dezastrului, ca antidot la întreaga tragedie umană și la toate cataclismele, catastrofele și morțile întâmplate sau pe drum, ca stavilă la tot răul și pieire în focul cel de veci a celui rău, stă Hristos și Biserica Sa, pe care nici porțile iadului nu o pot birui. Deși vedem, auzim și simțim, în jurul nostru și înspre noi, tinzând să pătrundă și în noi și să ne otrăvească, să ne înrăiască, să ne desfigureze, atâta răutate, atâta meschinărie, atâta minciună, atât de multă ură, pe toate le nimicește dragostea și puterea lui Hristos, în cele mai amare prigoane și persecuții chiar.

Hristos Iisus Domnul și Mântuitorul, Dumnezeu-Omul, Fiul și Cuvântul veșnic al Tatălui, înomenit, la plinirea vremii, din Fecioara și Născătoarea de Dumnezeu, Domnul păcii și Împăratul cerului și al pământului, Arhiereul sufletelor noastre, Doctorul sufletelor și trupurilor noastre, Mirele Bisericii, Cel ce S-a născut la Betleem, a murit și a înviat la Ierusalim și S-a înălțat la ceruri și șade de-a dreapta lui Dumnezeu-Tatăl în slavă, a lăsat Bisericii Sale, pe pământ, putere mare în Duhul Sfânt, puterea de a călca peste șerpi și peste scorpii, peste șerpii spirituali și viperele cele rele, duhurile necurate, puterea tămăduitoare și vindecătoare, prin harul lui Dumnezeu, prin slava Domnului necreată, prin sfânta rugăciune, pentru pace și bunăvoire între oameni pe pământ, pentru unitate și dragoste, pentru liniște și mângâiere duhovnicească. Arma cea mai de temut a Bisericii, imbatabilă, este *„sabia Duhului, care este cuvântul lui Dumnezeu”* (Efeseni 6, 17), rugăciunea inimii, rugăciunea de toată vremea, puterea invocării numelui Domnului, rugăciunea numelui Domnului, făcută cu mintea, în inimă: *„Doamne, Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă pe mine, păcătosul!”* Doar prin rugăciune, rugăciunea tuturor împreună, dimpreună cu sfinții din ceruri, putem păzi *„unitatea Duhului, întru legătura păcii”* (Efeseni 4, 3).

Într-o lume în derivă, răspunsul Bisericii, Cetatea Sfântă și inexpugnabilă a lui Dumnezeu, este pacea și unitatea, echilibrul și măsura, stabilitatea și statornicia, buna stare duhovnicească, limanul și garantul mântuirii, bunătatea și iertarea, mângâierea, în sensul consolării și vindecarea, speranța și nemurirea. Într-o lume grav bolnavă sufletește, singurul spital duhovnicesc este și rămâne Biserica, prin remediile și terapiile spirituale specifice, prin lucrarea neobosită a harului iubirii lui Dumnezeu peste toți oamenii care nu și-au pierdut credința, peste cei mulți și neputincioși, a căror speranță o menține vie nemărginita milă divină. De aceea, noi, creștinii, suntem chemați la trezvie și veghe multă, rugăciune insistentă și milostenie cât mai intensă, pentru a rămâne în comuniunea de dragoste a Preasfintei Treimi, pentru a ne mântui și a trage pe cât mai mulți împreună cu noi, spre Împărăția ce nu va avea sfârșit. Împărăția păcii și a iubirii, a sfințeniei și a dreptății lui Dumnezeu, a splendorii netrecătoare și a luminii neînserate, în ziua a opta, Ziua Învierii tuturor, al cărei început a fost pus atunci, acum peste două mii de ani, acolo, în Iudeea, la Betleem, în noaptea în care Dumnezeu a schimbat cursul istoriei omenirii, în noaptea în care S-a născut Domnul Hristos Iisus, Căruia I se cuvine toată mărirea, cinstea și închinarea, împreună cu Tatăl și cu Duhul Sfânt, Treimea cea de o ființă și nedespărțită. Amin.

La mulți, binecuvântați, fericiți și liniștiți ani!

† ANDREI,
Episcop al
Covasnei și
Harghitei

CUVÂNT PASTORAL CU PRILEJUL SĂRBĂTORII NAȘTERII DOMNULUI, 2015

„Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu și pe pământ pace, întru oameni bunăvoire!”
(Luca 2, 14)

Aceasta a fost vestea pe care au adus-o îngerii din ceruri oamenilor, în noaptea cea sfântă a Nașterii Domnului Hristos. Ea cuprinde Darul pe care Tatăl cel din Ceruri L-a trimis în lume „Să Se nască și să crească/ Să ne mântuiască”. Niciodată nu a răsunat pe pământ o cântare atât de minunată ca aceea care s-a auzit în văzduhul ce împrejmuia ieslea din Betleem, în noaptea în care Fiul lui Dumnezeu S-a sălășluit printre oameni.

Dacă Tatăl Ceresc a găsit că cel mai bun cuvânt pe care ni-l poate spune în clipa atât de însemnată a nașterii Fiului Său, este cel despre Pace, atunci putem fi încredințați că nu este ceva mai înalt, mai frumos și mai dulce pentru sufletul omenesc decât pacea duhovnicească.

Cei ce au fost învredniciți în acea noapte plină de taină să audă vestea îngerilor: „Și în ținutul acela erau păstori, stând pe câmp și făcând de strajă noaptea împrejurul turmei lor” (Luca 2, 8), au trebuit să fie adânc mișcați în inimile lor și să se simtă pătrunși de-o fericire cum nu se poate descrie în cuvinte omenești.

Poporul iubitor de Dumnezeu își dă seama că în acea noapte, în Beltleem nu putea coborî din cer o cântare și o veste mai minunată decât aceea, deoarece niciodată nu a răsunat o astfel de cântare în lumea atât de învrăjbită.

Omenirea, prinsă în zbuciumul complet al secularizării, își dă acum seama ce mare binefacere este pacea pe care o cântă din nou îngerii în noaptea Crăciunului. Și cu cât pătrunde mai adânc această pace a lui Hristos Domnul în suflete, cu atât se trezește în oameni mai puternic dorul după pace. Acest dor îl face pe fiecare să simtă că Dumnezeu nu i-a zidit pe oameni ca să-și facă rău unul altuia și să-și facă viața un chin, ci să trăiască în bucuria păcii și a bunei înțelegeri, cultivând virtuțile sufletului până la asemănarea cu Tatăl Ceresc. Poporul nostru românesc Îl roagă pe Dumnezeu să aducă o pace dreaptă.

Noi, românii, am fost un popor al păcii în toate timpurile, un popor făcător de pace, pentru că am avut în inimă pacea lui Hristos. Pentru a ajunge la această pace, trebuie să ne ajutăm unii pe alții în purtarea poverilor acestor timpuri grele, când este probată dragostea dintre frați.

Prin iubirea ce ne-o arătăm cu fapta unul altuia, dovedim că avem în noi pacea lui Hristos și suntem un neam închegat. Neamul îl întărim ajutându-ne unul pe altul. Oricât de mari ar fi greutățile vieții, să nu ne pierdem curajul. Sărbătoarea Nașterii Domnului este un îndemn la încredere în ajutorul lui Dumnezeu.

Iubiții mei fii sufletești,

Vestea Crăciunului, „pe pământ pace”, stă în încrederea față de iubirea lui Dumnezeu, în dragostea față de aproapele, în așteptarea plină de nădejde a păcii celei drepte între oameni. Dumnezeu ne aduce în fiecare clipă înainte frați lipsiți și înlăcrimați ca să ne încerce și să ne întărească iubirea creștinească.

Să-i ajutăm și să-i mângâiem pe cei împovărați și îndureraţi. Să vedem în fiecare din aproapele nostru pe Hristos Mântuitorul, Care ne cere iubirea pentru semeni și pentru neam, față de care datori suntem să jertfim din bunurile personale ca să putem trăi prin ele în viitor.

„Trecutul să protejeze prezentul pentru a putea avea un viitor.”

Dacă ne însușim, dragii mei, virtuțile sufletești, Nașterea Domnului Hristos ne va fi de folos, iar neamul nostru va trece cu bine prin încercările timpurilor de față. În toată vremea noi, românii, I-am cântat Domnului Iisus cu Îngerii: „Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu” și L-am căutat cu magii, călăuzindu-ne după stea. De la obârșia noastră ca popor român am stat sub ocrotirea Lui și în toate veacurile grele ce le-am străbătut în istorie, El ne-a însoțit și ne-a povățuit cu Evanghelia Sa, păzindu-ne sufletele curate și ființa neștirbită. Nicicând strămoșii noștri nu s-au închinat altcuiva și n-au dat ascultarea credinței decât lui Hristos, singurul Domn și Stăpân adevărat, Atotputernic și Mântuitor al vieții. Credința creștină și-a pus pecetea adânc pe ființa noastră, sufletul a crescut după chipul virtuților, bun ca pâinea și curat ca ceara albinelor.

Înaintașii noștri au avut cu toții un singur Domn, pe Iisus Hristos, o singură credință și un singur Botez întru iertarea păcatelor, de aceea s-a format în ei același suflet românesc, pe care ni l-au predat nouă ca să-l păstrăm neschimbat și nepătat, și de aceea avem cu toții aceeași nădejde a chemării noastre. Cel dintâi lucru ce se cere de la noi este: „să păzim unirea Duhului întru legătura păcii”, cum spune Apostolul neamurilor (Efeseni 4, 3).

Unirea în cuget și frăția în Duhul sunt unele dintre cele mai mari puteri ale unui neam. Să ținem unul la altul și fiecare la neamul nostru, făcând împreună un zid pe care să nu-l poată dărâma nicio meșteșugire a dușmanilor, care caută să ne învrăjbească.

Sunt astăzi mulți apostoli mincinoși care propovăduiesc prin cuvinte dulci, ademenitoare, tot felul de „raiuri” în care ar curge miere și lapte pe pământ. Nu vă luați după cuvintele lor, că nu țin la Biserica lui Hristos, cea Una, Sfântă, Sobornicească și Apostolească.

Iubit popor al lui Dumnezeu,

Ca părinte sufletesc, cu grijă de poporul iubitor de Dumnezeu, de Neam și de Țară, vă îndemn cu iubire în Domnul Hristos să fim cu luare-aminte asupra primejdiilor ce pot să vină asupra noastră, de nu ne vom ține strâns unul lângă altul în unirea duhului românesc la Sânul Sfintei noastre Maici, adică Biserica. Iubirea de neam să vă fie, așadar, cea mai înaltă datorie, după credința în Dumnezeu.

Gândul la Nașterea Domnului trebuie să ne smerească, să ne facă mai buni, mai răbdători, mai iertători, mai milostivi, înălțându-ne întru umilință, ca să ne apropiem de pilda ce ne-a dat-o Fiul lui Dumnezeu, Care Și-a arătat dragostea față de neamul omenesc născându-Se într-o iesle ca cel mai smerit Prunc.

Iubiți credincioși și credincioase,

Cu aceste gânduri și povețe, rog pe Domnul și Mântuitorul Iisus Hristos, Care S-a pogorât între oameni și S-a sălășluit la acest praznic al Nașterii Sale celei după trup în peștera din Betleem și în sufletele frățiilor voastre, să vă dăruiască putere pentru a petrece aceste zile întru bucurie curată în „unirea Duhului” și „în legătura păcii”.

Pastorală la Nașterea Domnului – 2015

(urmare din p. 4)

adevărul că Maria este o logodnică fidelă pe care o poate lua în casa lui, având și ea, ca el, o misiune dumnezeiască.

Cunoscând voia lui Dumnezeu, Iosif acceptă taina cu credință și în tăcere, punându-se în slujba realizării planului divin. El se decide s-o ia la el pe „cea plină de har și binecuvântată între femei” (Lc. 1, 28), acceptând astfel misiunea încredințată și asumându-și pe deplin toate îndatoririle de soț fidel al Fecioarei și de tată ocrotitor al lui Iisus. Sfântul Ioan Gură de Aur ne arată că Iosif, din momentul în care a înțeles voința lui Dumnezeu, „nu s-a mai gândit s-o lase pe Preacurata, ci a ținut-o și a slujit întregii iconomii a Întrupării Domnului”. De acum înainte, inima, mintea și trupul său sunt adevărate instrumente prin care Cel Preaînalt va împlini planul Său de mântuire, în cadrul căruia Iosif are un rol precis.

În Betleem, Dreptul Iosif este unicul martor al nașterii miraculoase a lui Iisus, contemplând cu uimire fața Pruncului divin, ghemuit la sânul iubitor al Mamei Sale neprihănite. Smeritul bătrân are fericirea de a-L legăna cu brațele sale tremurânde, ridicându-L cu acestea spre sfântă sărutare. Lui Iosif i se cere să renunțe a avea copii pe cale naturală, pentru a putea deveni părinte pământesc al Aceluia prin Care toți oamenii vor putea deveni fii ai lui Dumnezeu-Tatăl (cf. Gal. 3, 26). Cu siguranță, el L-a deprins pe Copilul divin cu meseria dulgheriei și s-a îngrijit de buna creștere și formare ale Acestuia, în Nazaretul Galileii. Nu ne îndoim că în personalitatea lui Hristos, „fiul teslarului” (Mt. 13, 55), a rămas imprimată figura blândă și protectoare a lui Iosif, căruia „Domnul în pământeasca-I copilărie i Se supunea și asculta de el ca de un tată”, precum afirmă Sfântul Nicodim Aghioritul.

Dreptul Iosif este o oglindă a virtuților, pentru că în trăirea sa strălucesc: credința lui Avraam, ascultarea lui Isaac, răbdarea lui Iacov, neprihănirea lui Iosif din Egipt, tăria lui Moise, smerenia lui David și înțelepciunea lui Solomon. El și-a asumat cu fermitate jertfa interioară, fiind un om de mare integritate, o persoană sensibilă la călăuzirea lui Dumnezeu și doritoare să-I facă voia, indiferent de consecințe. Bătrânul Iosif, pe care o cântare liturgică îl numește „văzător al tainei celei înfricoșătoare”, este încununat cu inocență, discreție, corectitudine, delicatețe și stăpânire de sine. De la virtuosul tâmplar primim pildă și îndemn de a asculta de Ziditorul nostru și de a ne pune la dispoziția lui Hristos, Care, ca *Om adevărat,* înțelege experiențele și luptele noastre (cf. Evr. 4, 15), iar ca *Dumnezeu adevărat,* are puterea să ne ofere ajutorul Său și iertarea păcatelor (cf. Col. 2, 13).

Iubiți credincioși,

Pe măsură ce înaintăm prin veacuri, tot mai mulți dintre oameni trăiesc fără Dumnezeu și „nu se supun Evangheliei Domnului nostru Iisus” (II Tes. 1, 8). Se răspândește pretutindeni eroarea ateismului teoretic și practic, și se ridică noi idoli, în fața cărora omenirea se prosternă în adorație. Aceștia sunt: plăcerea, banii, orgoliul, lăcomia, necurăția, prestigiul și sacrilegiul. În acest timp, egoismul face dure și insensibile inimile oamenilor, ura se dezlănțuie ca un foc mistuitor, iar războaiele se înmulțesc. Dar să nu ne înfricoșăm, fiindcă Mântuitorul nostru, născut în Betleem, este încă prezent printre noi, cu harul și cu puterea Sa. El „este același ieri și azi și în veci” (Evr. 13, 8).

Să ne amintim mereu că Iosif cel smerit și drept a încercat să facă mai primitoare peștera înghețată și să transforme ieslea cea săracă într-un leagăn cald și primitor. Urmând exemplul său de iubire și de ascultare, se cuvine să-L adorăm pe Hristos Care „S-a arătat în trup” (I Tim. 3, 16), S-a făcut Om, de dragul nostru. El a venit să aducă ușurare oricărei oprimări și să facă să coboare roua așteptată asupra pustiului înghețat al lumii degradate. În ciuda tensiunilor și durerilor de pe acest pământ, să nu încetăm a nădăjdui în Dumnezeul Întrupat și Atotputernic, „Cel Ce este, Cel Ce era și Cel Ce vine” (Apoc. 1, 8). Fie ca El să ne dăruiască tuturor, în Anul 2016 și întotdeauna, iertare de păcate, ocrotire, sănătate și mântuire!

De la biblica „aşteptare radioasă” la nerăbdarea de astăzi

† GURIE,
Episcop al
Devei şi
Hunedoarei

Iubiţi credincioşi,

Venirea Mântuitorului în lume s-a realizat după milenii de aşteptare. Omenirea s-a exersat mult întru răbdare, aşteptând coborârea în timp, în istorie şi în materie a lui Dumnezeu. Într-o lume grăbită, în care se doreşte totul imediat, instantaneu, mai ştim noi, oare, a pune preţ pe răbdare? Ne mai poate, oare, sfinţi răbdarea? Biserica, de mii de ani, proclamă răbdarea drept o mare virtute; dar o mai avem noi, oare, astăzi?

Aş vrea să privim împreună la un bătrân despre care ne vorbeşte Biblia şi care **s-a exersat şi s-a călit pe sine zeci de ani întru aşteptarea împlinirii unei promisiuni individuale**, promisiune având însă repercusiuni colective: aceea că – mai înainte de a muri – va vedea pe Trimisul Cerului, pe Mesia, pe Izbăvitorul; e vorba de bătrânul Simeon. Aşa că bătrânul nu a mai putut muri până ce a văzut profeţia împlinită.

Este impresionantă puterea acestui om de a aştepta cu entuziasm împlinirea acestei promisiuni, bineştiindu-se că un mare folos personal de pe urma împlinirii acestei promisiuni nu a avut: Trimisul Cerului era un copil, la o vârstă la care nici nu se putea exprima, iar promisiunea colectivă pe care o aducea cu El – o ştim cu toţii: „deschiderea porţilor raiului” – se împlinea doar după moartea pe Cruce, după Răstignire, când a coborât în adâncul iadului şi i-a eliberat pe cei „ţinuţi prizonieri” acolo [Se cuvine aici să menţionăm că învăţătura evreiască veche, preluată şi de creştinism, era că orice om care a murit înainte de Învierea Mântuitorului, a ajuns în iad, pentru că acolo erau ţinute încuiate sufletele oamenilor înainte de Răscumpărarea realizată de Mântuitorul. De aceea, Hristos spune, cu referire la profetul Ioan Botezătorul, că „cel mai mic din Împărăţia Cerurilor este mai mare decât acesta”. Este adevărat, iadul – „şeolul”, în accepţiunea iudaică – cunoştea diferite „trepte”, să le spunem aşa, de „inconfort” lăuntric, în funcţie de statura morală de pe pământ a fiecărui om. Dar între acesta şi rai nu exista confuzie].

Deci, bătrânul Simeon a aşteptat cu răbdare şi entuziasm împlinirea unei promisiuni care aducea garanţia că Dumnezeu Îşi împlineşte o promisiune făcută cu milenii înainte, de pe urma căreia vor profita „toate neamurile”. Bătrânul era o conştiinţă publică vie, un reper în istoria neamului evreiesc, semnalul unei noi confirmări a faptului că Dumnezeu Se ţine de cuvânt în toate promisiunile făcute omenirii.

În plus, de aici mai învăţăm că **niciun bătrân nu este fără un rost**, nu trăieşte fără ca Dumnezeu să ştie de el: Dumnezeu îl ţine în viaţă pentru ca noi să ne îmbogăţim sufleteşte de pe urma lui. „*Maica Sfântă s-o pornit / Să meargă-n câmp înflorit. / La fereastra lui Crăciun. // Măi Crăciune, măi bătrâne, / Fă-mi o ţâr de foc în casă*” [*Maica Sfântă* (colind din Regiunea Soroca – Basarabia), în vol. *Colinde şi cântece de stea* I. *Colinde pentru cor cu voci egale* (transcriere de Ion Simionescu), Editura Aperta, Cluj-Napoca, 1994, p. 60]. Bătrânul Crăciun constituie în colind, senectutea gândită proniator drept gazdă pentru Fiul Cerului. „*Moş Crăciun cu barba albă / Moş Crăciun cu traista plină / Vechi stăpân atât de darnic / Al copilăriei mele... // Să cobori şi-n seara asta / Sol bătrân de gânduri bune / Toţi te-aşteaptă-n sat la mine/ Du-te, du-te, Moş Crăciune!*”. Iată cum colindul vede senectutea drept izvorâtoare de daruri, cu tolba plină, generatoare de bucurii, resursă de echilibru [*Moş Crăciun,* în vol. *Colinde şi cântece de stea...*, p. 64].

Dreptmăritorilor creştini,

Cunoscând mentalitatea şi nerăbdarea lumii noastre, ne putem întreba: Cum a putut un bătrân să nu îşi piardă speranţa, aşteptând atâta amar de vreme împlinirea unei promisiuni? Noi trăim într-o epocă agitată, nerăbdătoare, în care orice „aşteptare” scoate din răbdări. Pe omul contemporan, o simplă aşteptare la uşa unui dispensar îl enervează, îl macină la culme; iar dacă la un ghişeu coada este prea mare, se nevrotizează; perspectiva aşteptării îl revoltă. Se plictiseşte aproape instantaneu, de îndată ce începe ceva. Aşteptarea a ajuns să însemne astăzi pentru mulţi o „pierdere de vreme”.

Într-o civilizaţie a vitezei, a repezelii, a agitaţiei continue, aşteptarea pare o plagă. Şi, în ciuda acestui fapt, **viaţa noastră se consumă printre multe aşteptări.** Aceeaşi atitudine nerăbdătoare îl defineşte pe omul contemporan şi în raport cu Dumnezeu. Există în popor formula: „*Dă, Doamne, da' imediat!*”. Oamenii au dorinţe, le mărturisesc lui Dumnezeu în gând cu viteza fulgerului, dar lor le lipseşte răbdarea să aştepte împlinirea acestora. Deci, pentru noi, oamenii secolului al XXI-lea, aşteptarea a devenit o povară. Este o povară pentru că noi nu mai ştim – un lucru pe care-l ştiau înaintaşii noştri! – că **aşteptarea îşi are regulile ei: în primul rând ea trebuie făcută cu răbdare, în al doilea rând, ea trebuie făcută cu speranţă.**

Trebuie făcută cu răbdare pentru că **Dumnezeu nici nu întârzie, nici nu Se grăbeşte în împlinirea promisiunilor Lui, în lucrarea Sa în raport cu noi.** Cu alte cuvinte, cunoaşte mult mai bine decât noi momentul oportun. Noi nu avem puterea să intuim acest moment. Şi, precum nişte copii capricioşi, devenim ţâfnoşi, dacă intervenţia Lui nu este imediată. Dumnezeu, în schimb, **stăpâneşte timpul, nu Se lasă stăpânit de el,** cum păţim noi, în lipsa noastră de duhovnicie. Tocmai de aceea, intervenţiile Lui în istorie sunt controlate, bine calibrate, riguros temporizate. Toate la momentul optim! Nu intervine atunci când oamenii răi îl somează, precum au făcut-o contemporanii Mântuitorului, cerându-I să Se coboare de pe cruce, dar nici nu întârzie excesiv, cum ne demonstrează istoria vieţii lui Iov din Vechiul Testament.

În al doilea rând, aşteptarea trebuie făcută cu speranţă. Spune Psalmul 39, 1: „*Aşteptând, am aşteptat pe Domnul... şi S-a plecat spre mine!*”. Exprimarea psalmistului pare pleonastică, tautologică, dar nu este. Aşteptarea cu speranţă, oricât de îndelungată ar fi, are rezultat: Domnul „Se pleacă” spre noi. Condiţia principală, care trebuie ţinută pentru ca Dumnezeu să ne îndeplinească o rugăciune, este **speranţa în împlinirea ei, o anumită certitudine a inimii că Dumnezeu, în iubirea Lui, vrea ceea ce noi dorim.** Spune Mântuitorul: „*Toate câte le cereţi, atunci când vă rugaţi, să credeţi că le-aţi şi primit, şi {realmente} le veţi primi!*” (Marcu 11, 24). În colinde aşteptarea radioasă transpare cu prisosinţă: „*La toată casa-i lumină, / La tot omu-i masa plină. // Cine şade-n astă casă? / Şade-o nevastă frumoasă, / La fereşti cu flori domneşti, / La obloace busuioace!*” [*La tătă casa-i lumină,* în vol. *Colindăm, noi colindăm. Colinde şi cântece de stea, piţărăi, oraţii şi inteludii instrumentale, jocul caprei, urări de Anul Nou* (culese de Dumitru Jompan), Editura Eurostampa, Timişoara, 2002, p. 104].

Iubiţii mei fii duhovniceşti,

Ţinând cont de faptul că multe sunt dorinţele şi aspiraţiile unui om de-a lungul unei vieţi, ne întrebăm: **Ce merită cu adevărat să primim?** Multe dintre cererile pe care I le-am făcut lui Dumnezeu le-am uitat, unele înainte de a fi îndeplinite, altele după. Alţii s-au îndepărtat de Dumnezeu că nu le-a îndeplinit o anumită dorinţă. Timpul a trecut, şi-au păstrat răceala faţă de Dumnezeu, dar au uitat dorinţa! Există atât de multe dorinţe artificiale şi superficiale, care nici măcar nu merită să fie luate în considerare sau să jaloneze, să influenţeze raportul nostru cu Dumnezeu. Traseul apropierii de Dumnezeu trebuie făcut prin aspiraţii profunde, importante, de reper, nu prin simple capricii.

Aşteptarea care nu respectă regulile vieţuirii duhovniceşti poate fi disperată, erozivă, tulburătoare, corozivă. O astfel de situaţie surprinde poetul Grigore Alexandrescu în poezia *Aşteptare*, în care un tânăr, la începutul unei idile de dragoste, îşi aşteaptă înfrigurat iubita la o întâlnire:

„Acesta este ceasul... sau cel puţin soseşte, / Dar ea unde să fie? De ce nu se iveşte? Minuturi fericite sunt oare de pierdut? / Foarte puţine omul, în viaţa lui are!... Se auzi un sunet... Să ascult... Mi se pare... / Nu e nimic; o frunză în vale a căzut.

Noaptea, în aste locuri, n-are deloc tăcere; / Totul se mişcă, umblă, dar toate sunt părere; Vântul, umbra mă-nşală, când crez a o vedea. / Luna aci s-arată, aci iar se ascunde: Abia câteodată, întunecul pătrunde, / Şi norii, înainte-i, se pun ca o perdea [„Nu ştiu, dar la atâtea rele nesuferite, / Ce asupră-mi adesea se par a fi unite, // Singur amorul este izvorul fericit, / Ce fără încetare m-adapă cu uitare, // Ca undele vestite fântânei de mirare, / Prin care morţii uită că-n lume au trăit (…). // Sătul de mari nimicuri ce nu dau fericirea, / Cătând în viaţă pacea, şi-n pace mulţumirea, // Ca râul fără nume, aş trece neştiut. / Oricât de mic e templul, dar tot îl locuieşte // Acela ce pământul şi cerul stăpâneşte: / Numai pentru-a lui slavă şi omul s-a născut! // Nădăjduiesc într-Însul; El poate să-mi arate / Un drum fără primejdii, cărări nesemănate // De asupriri nedrepte, de curse vicleneşti. / Din frunza-ntunecată a pădurii vecine, // Se întinde o umbră... cineva parcă vine... / Părere-nşelătoare, ş-acum mă amăgeşti?”].

Dar nu, văz o fiinţă... Spre mine-naintează... / Să m-arăt... de vederea-mi ea nu se spăimântează; Un strein pe aicea sfială ar avea. / Ea păşeşte, ia seama... o auz că şopteşte. Negreşit e femeie... Ce zice? Mă numeşte! / Pieptul, inima-mi bate: aceasta este ea”.

Bătrânul Simeon îi opune **aşteptării nevrotice** – specifice contemporaneităţii şi în care a derapat lumea noastră – **aşteptarea radioasă, transfiguratoare, ziditoare de suflet, împlinitoare, paşnică, fundamentată pe o certitudine a inimii, născută dintr-o inteligenţă blajină.** Noi, oamenii mileniului al III-lea, am pierdut **sensul biblic, pozitiv al aşteptării**, ca stare de umplere cu energie sfântă, de încărcare cu un dinamism mistic; există o mare bucurie în **a aştepta cu dragoste**. Astfel îşi aşteaptă o mamă fiul care a lipsit mult de acasă; la fel aşteaptă doi tineri momentul căsătoriei, dacă nu au consumat „cele ale căsătoriei” înainte de Taina Nunţii. Aşteptarea întru dragoste este, deci, una transfiguratoare.

Dragi fii întru Domnul,

Aşteptarea fără dragoste şi fără o „constelaţie creştină deasupra capului” poate fi un prilej de **mare rătăcire interioară**. Iată un astfel de caz, în meditaţia *Viaţa pe un peron* a lui Octavian Paler, ilustrul om de cultură român, plecat la Domnul, care a mărturisit în repetate rânduri că îşi „invidiază” mama pentru credinţa simplă ce o avea. Iată o parte din reflecţia lui:

*„Viaţa însăşi e o stare de tranzit între naştere şi moarte... un peron unde te zbaţi să ocupi un loc într-un tren... Eşti fericit că ai prins un loc la clasa I sau la fereastră... Altul e necăjit că a rămas în picioare pe culoar... alţii nu reuşesc să se prindă nici de scări, rămân pe peron să aştepte următorul tren... Şi fiecare uită, poate, un singur lucru... că **trenurile astea nu duc nicăieri**...* [„*Cel care a ocupat un loc la fereastră este, fără să ştie, egal cu cel care stă în picioare pe culoar şi cu cel care vine abia cu următorul tren... În cele din urmă se vor întâlni toţi undeva, **într-un deşert, unde chiar şinele se transformă în nisip**... În loc să se uite în jur, oamenii se îmbulzesc, se calcă în picioare, îşi dau ghionturi... Destinul nu ne sileşte să ne zbatem, ne lasă **să ne instalăm în starea de tranzit şi s-o trăim cât mai liniştiţi, ştiind că ea e totul...** *”. Biserica ne invită să optăm pentru „aşezarea în eternitate”, cea care este – cu adevărat – „totul”]. *Dar vine o zi când descoperi ceea ce ştiai de la început, că aşteptarea are valoare câtă vreme **aştepţi să se întâmple ceva**. Altfel, aşteptarea devine un timp gol. A aştepta aşteptarea? Ar fi absurd. Aşa ceva nu există. **A aştepta aşteptarea e moarte**”.*

(continuare în p. 6)

DE LA BIBLICA „AȘTEPTARE RADIOASĂ”, LA NERĂBDAREA DE ASTĂZI

(urmare din p. 5)

Gândirea creștină spune: Da, a aștepta așteptarea e moarte! Dar a aștepta creșterea în iubire, devenirea din rai, este viață! Și acest proces al creșterii întru iubire începe de pe acum, din această viață. **Creștinul adevărat este un om puternic în iubire**; el nu trebuie să fie un academician, nici o ființă însetată doar de exersarea întru raționalitate, ci o ființă preocupată de exersarea în iubire. **Statura noastră creștină ne este dată nu de înălțimea gândirii, ci de forța puterii de a iubi.** Zice colindul popular: „*Care om îi păcătos, / Cade de pe punte jos / Cade-n iadu-ntunecat // Care om nu-i păcătos, / Trece pe punte frumos, / Trece-n raiu luminos*” [*Colo-n susu, mai în susu'*, în vol. *Colindăm, noi colindăm...*, p. 67].

Reflecția lui Octavian Paler ne mai dezvăluie ceva: faptul că **stările emoționale controlează direcțiile gândului.** Pesimismul care emană din text ne demonstrează că niciodată emoționalul nu este complet independent de rațional, iar gândirea este adeseori târâtă în jos de o simțire nedisciplinată spiritual. Dar, mai presus de toate, rămâne (pre-)dispoziția noastră ontologică de a iubi, care trebuie prelucrată în Biserică, prin rugăciune. Steaua – din colindul popular – ne invită la o reflecție de mare adâncime filosofică; ea personificată, grăiește: „*O, preaînțelepți crai, / Primiți acest grai: / Eu sunt proorocită / De Varlaam vestită, / după mine urmați, / Împărat aflați! // Iar craii grăiesc / Grai filozofesc: / O stea luminoasă, / Mult ești minunată! / Văzându-te pe tine / Foarte ne e bine / Că mult am așteptat / Pe noul Împărat, / Ca Lui să ne-nchinăm / Și să-L lăudăm!*” [*Steaua*, în vol. *Colindăm, noi colindăm...*, p. 53].

Dragii mei creștini hunedoreni,

Știm noi oare ce se merită să ne dorim? Bătrânul Simeon a așteptat **singurul lucru vrednic de a fi dorit**, singurul lucru cu adevărat prețios, pe care un muritor îl poate aștepta: **întâlnirea cu Dumnezeu**. I s-a dăruit întâlnirea cu un Dumnezeu făcut Prunc, mic, aparent neînsemnat, dar un Dumnezeu în care se ascundea Dumnezeirea în toată integralitatea Sa. În Acest Prunc s-au concentrat toate așteptările patriarhilor, ale proorocilor, ale drepților Vechiului Testament [Textele liturgice spun frumos: „*Poartă pe brațe ceea ce poorocii au văzut de departe!*”. „*L-a văzut cu ochii trupești pe Dumnezeul Cel nevăzut!*”. „*Ține pe brațe pe Cel ce ține pe brațe întreg universul*”. „*Cel neîncăput încape în brațele bătrânului*”]. Pentru că **acest bătrân a știut ce să-și dorească,** a primit tot ceea ce se putea primi. Iată-l pe acest bătrân neputincios în postura de reprezentant al întregii omeniri, al întregii creații, al întregului cosmos, în dialog cu Dumnezeirea.

Irod însă este un alt bătrân, situat la polul opus: „*Iar Irod, tiranul, craiul și dușmanul, / Oastea și-o trimite, / Pe prunci de-i ucide, / De doi ani în jos, / Să taie pe Hristos. / Intră prin odaie, toți copiii taie./ Vai, în greaua noapte, câtă crudă moarte! / Sânge preacurat / Cât s-o mai vărsat! / Mamelor, nu plângeți! / Pieptul nu vi-l frângeți. / Pruncii n-or muri, / Ci s-or preamări. / A lor sufletele se vor face stele, / Luminând frumos calea lui Hristos!*” [*O, ce nebunie!*, în vol. *Colindăm, noi colindăm...*, p. 150].

„*Acum slobozește pe robul Tău, în pace!*” – spune exclamația plină de conținut a Bătrânului Simeon. **Această eliberare o cere Simeon nu pentru că este obosit sau plictisit de multa-i așteptare, ci pentru că era împlinit!** Sensul așteptării lui s-a împlinit, bucuria a primit-o. Așteptarea bine făcută, conform exigențelor duhovnicești, l-a făcut pe bătrânul Simeon să dobândească **o putere supranaturală: să vadă viitorul!** El vede dincolo de chipul Pruncului, o „*lumină spre luminarea neamurilor*”. Spune colindul: „*Pe-a Lui umerele / Străluceau lucefărele. / Pe degetul cel mai mic, / Inelaș mândru de-argint. / Pe degetul cel mare, / Inelaș de soare / Și pe frunte, / Luna-i plină, / Plină de Lumină! // Și luna cu stelele / Luminează nopțile. / Soarele cu razele / Luminează zilele!*” *[Umblă Maica după Fiu,* în vol. *Colindăm, noi colindăm...*, p. 43]. Nu toți cei prezenți erau capabili să vadă în privirea Pruncului lumina de dincolo de lume, să intuiască statura Lui gigantică, de Împărat al Lumii de dincolo.

Mai vede faptul că acesta este „*pus spre căderea și spre ridicarea multora*”. Un mare adevăr este proclamat prin aceste cuvinte: **Omul cade sau se ridică dacă Îl refuză sau Îl acceptă pe Dumnezeu. Căderea și ridicarea lui se fac în funcție de acceptarea sau de refuzarea lui Dumnezeu.** Tocmai de aceea va fi „un semn care va stârni împotriviri”, lămurind „gândurile din inimile multora”. „*Scoală-Te, Doamne, Te scoală, / Că, de când Doamne-ai dormit, / Iarba verde s-o mlăgit, / Florile s-or cotropit, / Lumea rău s-o pângărit: / Suduie ficior pe tată / Și maica face păcate. / De-atunci nu-i mai rod în țară, / Nici în grâu, nici în secară, / Numai neghioară goală*” [*Acolo-n sus, la Răsărit*, în vol. *Colindăm, noi colindăm...*, p. 56].

Frați creștini dreptmăritori,

Se cuvine să ne mai punem la inimă un alt mare adevăr, în contextul celor enunțate până acum: **așteptarea este o verificare a fidelității.** Bătrânul Simeon era dăruit lui Dumnezeu. Beletristica ne prezintă multe situații în care soțul plecat pe front era așteptat cu dragoste și în curăție de o soție dăruită, chiar atunci când existau dubii că acesta va mai reveni. Puterea de a aștepta este o verificare a loialității noastre.

În plus, se cuvine să mai spunem că **nu orice așteptare aduce mântuirea, ci doar cea „cu pregătire”.** De aceea, Sfânta noastră Biserică, înaintea marilor praznice, propune o perioadă de pregătire. Doar atunci când întâlnirea este pregătită, ea aduce pace interioară, bucurie, împlinire. Toți vor beneficia de o întâlnire cu Dumnezeu, după moarte, dar nu pentru toți această întâlnire va aduce „tihnă”, nici „confort psihic”, tocmai pentru că nu a fost pregătită. Perspectiva Judecății îngrijorează și îl tulbură lăuntric tocmai pe omul care nu s-a pregătit pe pământ pentru ea.

Dreptul Simeon, în templu, a ieșit **în întâmpinarea lui Dumnezeu**. Noi înșine putem ieși fiecare, individual, în întâmpinarea lui Dumnezeu, bineștiind că El însuși ne caută, dar are nevoie de acordul nostru pentru a ne găsi. Formula folosită de Sfinții Părinți este foarte frumoasă: „*Fă un pas spre Dumnezeu, și El va face mii de pași spre tine!*”

Cea mai „nobilă” formă de așteptare este aceea prin care Îl aștepți pe Dumnezeu să coboare în viața ta. El poate face acest lucru doar dacă omul îi îngăduie. Și – nu trebuie uitat – **Dumnezeu este Cel care ne așteaptă** primul**.** Așteaptă venirea fiecăruia dintre noi „întru sine”, deșteptarea interioară, luminarea, focalizarea atenției pe unicul lucru care ne interesează cu adevărat: mântuirea sufletului.

În final, îndemnul meu de arhipăstor, pentru Dumneavoastră, pentru toți, este să nu-L lăsați pe Dumnezeu să aștepte! Este un Oaspete Ceresc prea mare pentru a-I amâna intrarea în viața noastră. Bucuria Crăciunului să umple inimile tuturor! Harul lui Dumnezeu să vă cerceteze inimile și belșugul să nu lipsească din nicio casă în aceste zile sfinte de Sărbători! „*Dă-ne, la toți, bucurie, / Amin! / Doamne, slavă Ție! / La mulți ani, s-aveți folos, / De Nașterea lui Hristos!*”

Sărbători fericite!

REDACTOR-ȘEF:
Î.P.S. Dr. LAURENȚIU STREZA

COLEGIUL DE REDACȚIE

Senior-editori: Pr. Prof. Dr. Mircea Păcurariu; Pr. Prof. Dr. Dumitru Abrudan. ***Secretar de redacție:*** Dr. Emanuel Tăvală. ***Membri:*** Pr. Conf. Dr. Constantin Necula, Diac. Dr. Ștefan L. Toma, Pr. Dr. Cristian Muntean, Pr. Vasile Gafton. ***Responsabil ediție on-line:*** Dragoș Boicu.

ISSN 1223-8392

ARTICOLELE ȘI CORESPONDENȚA se primesc pe adresa: Redacția „Telegraful Român”, 550179 – Sibiu, str. Mitropoliei, nr. 35; e-mail: *telegrafulroman@yahoo.com*. Articolele nepublicate nu se înapoiază.

ABONAMENTUL pentru anul 2015 este de 48 lei; cod IBAN RO34 RNCB 0227 0360 5879 0001. BCR Sibiu, str. Emil Cioran, nr. 1. Cod fiscal 44 79 403.

Tiparul executat la *Tipografia Șaguniana* – Sibiu

BIBLIOTECA „ASTRA”
SIBIU